

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΓΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ

ΦΑΣΗ Α:

Σχεδιασμός και Σύνταξη
Προδιαγραφών Διαδρομών
Γεύσεων και Πολιτισμού

ιακωνρβρβαναπτ
λετωνσεεεριααψμ
βη οα
ςφ οδ **ΕΤΑΜ** αε οί
ιρ ιετ
ιακωνρβρβαναπτ
λετωνσεεεριααψμ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	3
1.1 Ανάλυση της προσφοράς γαστρονομικού τουρισμού	3
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ	3
1.1.1 Φυσικοί παράγοντες	3
1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες	7
1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες	8
1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό	8
1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής	62
1.1.6 Υγεία και θεραπεία	70
1.1.7 Διαμονή	70
1.1.8 Διατροφή	70
1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	85
1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες	88
1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης	93
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	108
1.1.1 Φυσικοί παράγοντες	108
1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες	109
1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες	110
1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό	123
1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής	125
1.1.6 Υγεία και θεραπεία	130
1.1.7 Διαμονή	131
1.1.8 Διατροφή	133
1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	138
1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες	139
1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης	140
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	146
1.1.1 Φυσικοί παράγοντες	146
1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες	148
1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες	149
1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό	157
1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής	158
1.1.6 Υγεία και θεραπεία	161
1.1.7 Διαμονή	162
1.1.8 Διατροφή	165
1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	169
1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες	170
1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης	170
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ	176
1.1.1 Φυσικοί παράγοντες	176

1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες	180
1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες	187
1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό	193
1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής	196
1.1.6 Υγεία και θεραπεία	200
1.1.7 Διαμονή	200
1.1.8 Διατροφή	204
1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	209
1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες	210
1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης	211

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	214
1.1.1 Φυσικοί παράγοντες	214
1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες	216
1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες	217
1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό	224
1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής	227
1.1.6 Υγεία και θεραπεία	230
1.1.7 Διαμονή	231
1.1.8 Διατροφή	233
1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	236
1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες	236
1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης	237

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ	242
1.1.1 Φυσικοί παράγοντες	242
1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες	244
1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες	245
1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό	253
1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής	255
1.1.6 Υγεία και θεραπεία	259
1.1.7 Διαμονή	259
1.1.8 Διατροφή	261
1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	264
1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες	265
1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης	265

1.2 Τοπικός πληθυσμός και γαστρονομικός τουρισμός	269
1.3 Ανάλυση της ζήτησης για γαστρονομικό τουρισμό	273
1.4 Ανάλυση του ανταγωνισμού	298
1.5 Ανάλυση των τάσεων	302

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ «ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»	304
2.1 Διάγνωση δυνατών και ασθενών σημείων, ευκαιριών και απειλών	304
2.2 Προσδιορισμός στρατηγικής θέσης επιτυχίας	329

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ		342
3.1	Θεσμικό πλαίσιο	342
3.2	Επισκόπηση – αξιολόγηση της εμπειρίας από την εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	345
3.3	Τάσεις και προοπτικές Ελληνικής και διεθνούς αγοράς εναλλακτικών μορφών τουρισμού	364
3.4	Κριτήρια και προδιαγραφές εισαγωγής υφιστάμενων και νέων δομών στις διαδρομές	370
3.5	Εκπόνηση χάρτα ποιότητας	379
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		384

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Πλαίσιο ανάθεσης, σκοποί και στόχοι ανάπτυξης διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού

Το έργο «Σχεδιασμός και προώθηση κοινών διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού – διαμόρφωση τουριστικών πακέτων» ανατέθηκε κατόπιν πρόχειρου διαγωνισμού, από την *Αναπτυξιακή Ηρακλείου Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία*

Ο.Τ.Α. στην ETAM Ανώνυμη Εταιρεία Συμβουλευτικών και Μελετητικών Υπηρεσιών. Μεταξύ του Εργοδότη και του Ανάδοχου υπεγράφη Σύμβαση Ανάθεσης στις 4/3/2013, από τον Πρόεδρο και Διευθύνοντα Σύμβουλο της Αναπτυξιακής Ηρακλείου κ. Ρούσσο Κυπριωτάκη και τον Πρόεδρο και Διευθύνοντα Σύμβουλο της ETAM ΑΕ κ. Νίκο Δρακωνάκη.

Το έργο αποτελεί την Ενέργεια 1 του Σχεδίου Διακρατικής Συνεργασίας – Μέτρο 421β – Δίκτυο «Γαστρονομικές περιπλανήσεις και ο Πολιτισμός των Γεύσεων» με εταίρους 16 Ομάδες Τοπικής Δράσης από την Ελλάδα (8), την Ιταλία (6), την Κύπρο (1) και την Πορτογαλία (1).

Η πρώτη φάση του (παρόν παραδοτέο) αφορά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, τη διάγνωση του τοπικού τουριστικού δυναμικού και το πλαίσιο στρατηγικής για την ανάπτυξη διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού, η δεύτερη φάση τις προτεινόμενες διαδρομές και η τρίτη τα τουριστικά πακέτα διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού.

Την περιοχή μελέτης και σχεδιασμού αποτελούν τέσσερις «διαφορετικά ομογενοποιημένες» περιοχές:

Περιοχή Α: *Κρήτη*

Περιοχή Β: *Κέρκυρα*

Περιοχή Γ: *Ζάκυνθος*

Περιοχή Δ: *Νομοί Ημαθίας, Φλώρινας και Κιλκίς*

Η δημιουργία των διαδρομών στοχεύει στην αναβάθμιση και προβολή της οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας κάθε περιοχής, με μια στρατηγική ήπιας τουριστικής ανάπτυξης που θα βασίζεται στο διαφοροποιημένο προϊόν, βάσει της τοπικής ταυτότητας και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, στον επαγγελματισμό, στη συνεργασία και στην παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Ως εκφράσεις πολιτισμού των

τοπικών κοινωνιών οι διαδρομές θα περιλαμβάνουν σημεία γαστρονομικού, αλλά και περιβαλλοντικού, ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αποτελώντας ολοκληρωμένες τουριστικές προτάσεις για τους επισκέπτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.1 Ανάλυση της προσφοράς γαστρονομικού τουρισμού

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

1.1.1 Φυσικοί παράγοντες

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί στην Ελλάδα και το δεύτερο μεγαλύτερο (μετά την Κύπρο) της ανατολικής Μεσογείου, ενώ αποτελεί το νοτιότερο άκρο της Ευρώπης. Έχει έκταση 8.336 τ. χλμ. και πάνω από 1.000 χλμ. ακτών, ενώ απέχει 100 χλμ. από την Πελοπόννησο, 175 χλμ. από την Τουρκία και 300 χλμ. από την Αφρική. Από τα αρχαία χρόνια αποτελούσε σταυροδρόμι ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, την Αφρική και την Ευρώπη.

Το νησί είναι εξαιρετικά ορεινό και καθορίζεται από μια υψηλή σειρά βουνών που το διασχίζει από τη δύση ως την ανατολή, διαμορφωμένη από τρεις διαφορετικές ομάδες βουνών: τα Λευκά Όρη, την οροσειρά Ίδη (Ψηλορείτης) και το όρος Δίκτη.

Η Κρήτη είναι διάσημη για τις εντυπωσιακές οροσειρές και τις τεράστιες αμμώδεις παραλίες. Ψηλά βουνά, βαθιά φαράγγια, μεγάλος αριθμός σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας, αναρίθμητα σπήλαια, λίμνες και δάση διαμορφώνουν το ιδιαίτερο και ελκυστικό φυσικό τοπίο της.

Παρακάτω αναφέρονται φυσικά αξιοθέατα του νησιού που αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών όπως δάση, λίμνες, βιότοποι, φαράγγια και σπήλαια. Ειδικότερα :

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

Λίμνη Ζαρού

Η τεχνητή λίμνη του Ζαρού βρίσκεται στις νότιες πλαγιές του Ψηλορείτη, 1km βόρεια από τον Ζαρό και αποτελεί διαμορφωμένο χώρο αναψυχής, ενώ αποτελεί και σημείο αφετηρίας προς το φαράγγι Αγίου Νικολάου.

Δάσος Ρούβα

Χαρακτηρίζεται από μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία με κυρίαρχο είδος του δάσους τον πρίνο, όπου βρίσκεται και η μεγαλύτερη συστάδα πρίνων της Ευρώπης.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

Λίμνη Πρέβελη

Η λίμνη Πρέβελη, στο Λυβικό πέλαγος είναι από τα πιο σημαντικά τοπία φυσικού κάλλους του Ρεθύμνου και ο ποταμός που την τροφοδοτεί διαμορφώνουν ένα τοπίο εντυπωσιακής ομορφιάς.

Τεχνητή λίμνη Φράγματος Ποταμών Αμαρίου

Η λίμνη των Ποταμών σχηματίστηκε στο τεχνητό ταμιευτήρα του Αμαρίου, που εγκαινιάστηκε το 2009 και βρίσκεται μέσα στην καταπράσινη κοιλάδα του Αμαρίου, 25km νοτιοανατολικά της πόλης του Ρεθύμνου. Η λίμνη που έχει χωρητικότητα 23 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων, αναμένεται να γίνει ένας σπουδαίος υδροβιότοπος στη νοτιοανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Ήδη, πολλά είδη πτηνών και ζώων έχουν αρχίσει να εμφανίζονται στην περιοχή. Επίσης, γίνεται ολοένα και περισσότερο γνωστό στους επισκέπτες της περιοχής, οι οποίοι έρχονται για να θαυμάσουν το καταπράσινο τοπίο, ενώ γίνονται εκπαιδευτικού χαρακτήρα ξεναγήσεις σε συνδυασμό με το Φαράγγι Αγίου Αντωνίου Πατσού που συνδέεται άμεσα με το ταμιευτήρα. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και ο ΟΑΔΥΚ παρακολουθούν τα μεταναστευτικά πουλιά που βρίσκονται εκεί ή το επισκέπτονται, αφού εκτός από την τοπική ιδιαίτερη πανίδα και χλωρίδα, έχουν προστεθεί νέα είδη, στο υδροβιότοπο που έχει δημιουργηθεί μετά το 2009. Επίσης υπάρχουν στη περιοχή σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι.

Οροπέδιο Νίδας

Οροπέδιο στο κέντρο περίπου του ορεινού όγκου του Ψηλορείτη με επίκεντρο τα χαρακτηριστικής αρχιτεκτονικής ξερολιθικά μητάτα.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς

Το Φαράγγι της Σαμαριάς από το 2010 αποτελεί μέρος του Παγκόσμιου Δικτύου Αποθέματων Βιόσφαιρας της UNESCO. Ανακηρύχθηκε ως Εθνικός Δρυμός Λευκών Ορέων Κρήτης το έτος 1962, με συνολική έκταση 48.500 στρεμμάτων ενώ σήμερα προωθείται η επέκταση του Δρυμού σε 250.000 στρέμματα που θα συμπεριλάβουν και το πλέον αξιόλογο τμήμα των Λευκών Ορέων.

Έχει βραβευθεί:

- Το 1971 με το Εθνικό δίπλωμα προστασία της φύσης.
- Το 1973 ανακηρύχθηκε ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλους.
- Το 1979 του απονεμήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το Ευρωπαϊκό Δίπλωμα, Α' κατηγορίας, προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (το συγκεκριμένο δίπλωμα ανανεώνεται κάθε πέντε χρόνια).

Η διαδρομή είναι 16 χλμ., ξεκινώντας από το υψόμετρο των 1.250 μ. στη βόρεια είσοδο, και τελειώνει στις ακτές του Λιβυκού πελάγους στην Αγία Ρουμέλη. Οι επισκέψεις στο Εθνικό πάρκο επιτρέπονται από 1 Μαΐου έως 15 Οκτωβρίου, ενώ το ωράριο λειτουργίας είναι 7:00 - 15:00 καθημερινά. Από τις 15:00 μέχρι την δύση του ήλιου, οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να περπατήσουν σε απόσταση μόλις δύο χιλιομέτρων στο εσωτερικό του πάρκου, είτε από το Ξυλόσκαλο είτε από την Αγία Ρουμέλη. Εντός του πάρκου, απαγορεύεται αυστηρά η διανυκτέρευση, το ανάμα φωτιάς, και το κολύμπι στα ρυάκια του φαραγγιού.

Λίμνη του Κουρνά

Η λίμνη του Κουρνά είναι μια από τις δύο λίμνες της Κρήτης. Πυκνή βλάστηση περιβάλλει τη λίμνη και η νοτιοανατολική όχθη καλύπτεται με ελαιόδεντρα. Η λευκή άμμος που υπάρχει δίπλα στη λίμνη την καθιστά κατάλληλη για κολύμπι.

Λίμνη της Αγιάς

Η τεχνητή λίμνη της Αγιάς βρίσκεται δίπλα στο ομώνυμο χωριό, 9 km δυτικά των Χανίων. Είναι μια μικρή λίμνη έκτασης 450 στρεμμάτων, φιλοξενεί ίσως την μεγαλύτερη ποικιλία υδροχαρών φυτών στην Κρήτη, αλλά και πολύ σημαντικά είδη πανίδας, όπως σπάνια είδη φτέρης και βατράχων. Επίσης, στην λίμνη βρίσκουν καταφύγιο πολλά αποδημητικά, και μη, πουλιά. Η οικολογική σημασία της λίμνης της Αγιάς αντικατοπτρίζεται και στο γεγονός ότι η λίμνη προστατεύεται από διεθνείς συνθήκες ενώ αποτελεί πόλο έλξης τουριστών.

Βιότοπος Γεωργιούπολης

Στη Γεωργιούπολη υπάρχει βιότοπος όπου κανείς μπορεί να θαυμάσει διάφορα σπάνια είδη πουλιών και άλλων ζώων κυρίως κατά το τέλος του χειμώνα και την άνοιξη.

Βοτανικό Πάρκο Κρήτης

Το Βοτανικό Πάρκο Κρήτης βρίσκεται στο δρόμο Χανιά - Ομαλός, (περίπου στο 20^ο χιλιόμετρο, δίπλα στο χωριό Σκορδαλού). Δημιουργήθηκε σε έκταση περίπου 150 στρεμμάτων, η οποία ήταν ελαιώνας και καταστράφηκε ολοσχερώς μετά από πυρκαγιά στη περιοχή. Τις ελιές έχουν αντικαταστήσει καλλιέργειες αρωματικών, φαρμακευτικών, φυτών και περίπου 150 οπωροφόρων κυρίως δέντρων που αναπτύσσονται στο μικροκλίμα της περιοχής, μια λίμνη που προσφέρει στέγη και προστασία σε πάπιες, χήνες και άλλα υδρόβια πουλιά (και σπάνια είδη), ενώ ακόμη και γεράκια πετούν στην περιοχή. Επίσης, το παρκο διαθέτει ένα υπαίθριο, πέτρινο και ατμοσφαιρικό αμφιθέατρο που προσφέρεται για μικρές (έως 250 ατόμων περίπου) εκδηλώσεις. Διαθέτει ένα πολύ καλά οργανωμένο εστιατόριο με παραδοσιακές γεύσεις από προϊόντα της Κρήτης,

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

Φοινικόδασος Βαΐ

Είναι ίσως το πιο επισκέψιμο μέρος της ανατολικής Κρήτης. Αποτελεί τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με περίπου 5.000 δέντρα που η ύπαρξη τους αποδίδεται στους Φοίνικες που αγκυροβόλησαν εκεί και σύμφωνα με το μύθο πέταξαν τα κουκούτσια από τους χουρμάδες που έτρωγαν.

Τεχνητή Λίμνη Μπραμιανών

Έχει μετατραπεί σε σημαντικό υδροβιότοπο καθώς πλήθος μεταναστευτικών πουλιών σταματούν στις όχθες της.

Υγροβιότοπος Αλμυρού

Ο υγροβιότοπος βρίσκεται στον Άγιο Νικόλαο και αποτελεί επίσης σημαντικό πέρασμα μεταναστευτικών πουλιών.

Φαράγγια

Πολλά μικρά και μεγάλα φαράγγια είναι διάσπαρτα σ' όλη την Κρήτη δημιουργώντας ένα εντυπωσιακό και ενδιαφέρον για τους περπατητές ανάγλυφο η δημιουργία του οποίου εξηγείται από την ασβεστολιθική σύσταση των εδαφών που είναι πρόσφορη στη διάβρωση από το νερό. Η Κρήτη, αποτελεί το νησί των 100 φαραγγιών, που με στενά και κατακόρυφα τοιχώματα τέμνουν το κρητικό τοπίο, ξεκινώντας από τους ορεινούς όγκους και καταλήγοντας στη θάλασσα.

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

Φαράγγι Αγίου Αντωνίου

Είναι περιοχή ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και ξεκινά από το χωριό Άνω Ασίτες. Κατά μήκος του περνά το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4. Υπάρχουν σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, τα οποία προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία.

Φαράγγι Αγίου Νικολάου Ζαρού

Πρόκειται για το πλέον εντυπωσιακό σε βλάστηση και σε γεωμορφολογικούς σχηματισμούς φαράγγι της Κεντρικής Κρήτης. Διασχίζει το επιβλητικό Νότιο ορεινό συγκρότημα του Ψηλορείτη και ενώνει το δάσος του Ρούβα στα βόρεια με την κοιλάδα του Κουτσουλίδη ποταμού στα νότια, στην περιοχή του Ζαρού. Το συνολικό μήκος του φαραγγιού από το ξωκλήσι του Αη Γιάννη μέχρι το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου είναι 4 km και η διάσχισή του διαρκεί περίπου 1,5 ώρα. Το μεγαλύτερο τμήμα της διαδρομής είναι διαμορφωμένο μονοπάτι το οποίο καταλήγει στα νότια στην μικρή λίμνη Βότομος.

Φαράγγι Ασπρακιανό

Ξεκινά βορειοδυτικά από τη θέση Κολομόδι και διατρέχει την περιοχή Ασπρακών, τις πηγές Μηλιαρά και τα όρια της περιφέρειας Καρτερού, σε μια διαδρομή πλούσια σε φυσικά, μορφολογικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Έχει συνολικό μήκος 12,5χλμ. περίπου.

Φαράγγι Αστρισιού

Οι γεμάτες πλατάνια πλευρές του φαραγγιού έχουν συνολικό μήκος περίπου 8χλμ. Στη θέση Ρεματιές υπάρχουν εκκλησίες με ιστορική σημασία και ένα σπήλαιο, ο Νεραϊδόσπηλιος.

Φαράγγι Καλού Χωριού

Μικρό φαράγγι του οποίου η βλάστηση χαρακτηρίζεται από αείφυλλα σκληρόφυλλα είδη και φρύγανα.

Φαράγγι Κνωσανό

Το φαράγγι αποτελεί φυσική συνέχεια του όρους Γιούχτα. Εκτείνεται νότια των Αρχανών διατρέχει τον οικισμό των Αρχανών στη θέση Κάτω Μύλος, την περιοχή Μυριστή, την υδατογέφυρα της Αγίας Ειρήνης στα Σπήλια, με συνολικό μήκος διαδρομής 6χλμ. περίπου, και συνεχίζει βόρεια περνώντας από την Κνωσό.

Φαράγγι Κουναβιανό

Το φαράγγι ξεκινά από τον οικισμό Μυρτιά και από τον οικισμό των Κουνάβων δημιουργώντας δύο σκέλη, που μαζί καταλήγουν στο Ασπρακιανό Φαράγγι. Είναι δύσβατο λόγω της βλάστησης, της μορφολογίας του εδάφους και της κοίτης του και έχει συνολικό μήκος διαδρομής 5 χλμ.

Φαράγγι Αμπέλου

Βρίσκεται νοτιοανατολικά του οικισμού των Γωνιών περίπου ένα χιλιόμετρο από τα νότια όρια αυτού. Η προσέγγιση του γίνεται εύκολα μέσω αγροτικού δρόμου που διασχίζει το φαράγγι σε όλο το μήκος του παράλληλα με την κοίτη του, που είναι ο ποταμός Αποσελέμης. Χαρακτηριστικό του είναι οι ορεινοί όγκοι που αποτελούν τα δυτικά πρηνή του, με εντυπωσιακούς γεωλογικούς σχηματισμούς που προσδίδουν στο τοπίο ιδιαίτερη φυσική ομορφιά. Η βλάστηση στην κοίτη του φαραγγιού είναι αρκετά πλούσια. Το φαράγγι έχει μήκος περίπου 2χλμ., διασχίζεται από ξένους και ντόπιους επισκέπτες κυρίως με το αυτοκίνητο και λιγότερο με τα πόδια, μια και ο δρόμος που διέρχεται μέσα από αυτό οδηγεί στην επαρχιακή οδό προς το οροπέδιο Λασιθίου.

Φαράγγι Ρόζας

Το φαράγγι της Ρόζας αποτελεί παρακλάδι του φαραγγιού της Αμπέλου. Ξεκινά από σημείο δίπλα στον αγροτικό δρόμο που διασχίζει το φαράγγι της Αμπέλου και με κατεύθυνση ανατολική-

νοτιοανατολική, οδηγεί στην Κερά. Η κλίση της κοίτης του φαραγγιού είναι πολύ μεγάλη, αλλά μπορεί να αποτελέσει μονοπάτι για ορειβασία.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

Κουρταλιώτικο Φαράγγι

Το Κουρταλιώτικο φαράγγι με τις επιβλητικές πλαγιές που φθάνουν τα 600 μέτρα, έχει είσοδο από το χωριό Κοξαρέ και καταλήγει στη λίμνη Πρέβελη.

Φαράγγι Κοτσουφού

Το φαράγγι του Κοτσουφού ξεκινάει από το χωριό Κάννεβος και καταλήγει στον Πλακιά. Στο σημείο της αφετηρίας του είναι πολύ στενό με πλάτος περίπου 10μ. το οποίο σταδιακά αυξάνεται και φθάνει τα 600μ. Το συνολικό του μήκος είναι 1.800 μ., και οι σχεδόν κατακόρυφες πλευρές του φθάνουν το ύψος των 600 μ.

Φαράγγι Πατσού

Το φαράγγι της Πατσού, εύκολο στη διάβασή του και αξιοποιημένο από τη δασική υπηρεσία, σε συνδυασμό με την σπηλαιώδη εκκλησία του Αγ. Αντωνίου, αποτελεί εξαιρετικό προορισμό για μικρές εκδρομές.

Πρασσανό Φαράγγι

Το Πρασσανό φαράγγι ξεκινά νότια του χωριού Πρασσές προσφέρει μια τρίωρη διαδρομή μέσα από εντυπωσιακά τοιχώματα βράχων και μερικές σχετικά δύσβατες προσπελάσεις που κάνουν το πέρασμά του εξαιρετικά ενδιαφέρον.

Αρκαδιώτικο Φαράγγι

Το Αρκαδιώτικο φαράγγι ξεκινά από τη Μονή Αρκαδίου και μέσα από μια πανέμορφη διαδρομή καταλήγει στο χωριό Πίκρης όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει σημαντικά βενετσιάνικα αρχιτεκτονικά στοιχεία.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

Φαράγγι Σαμαριάς

Το μεγαλύτερο, επιβλητικότερο και ομορφότερο φαράγγι, όχι μόνο στα Χανιά αλλά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Αποτελεί μοναδικό βιότοπο με ξεχωριστή σε πλούτο χλωρίδα και πανίδα και μια πλούσια μυθολογία που φθάνει ως τα προϊστορικά χρόνια και ιστορία πολυτάραχη στα δύσκολα για την

Κρήτη χρόνια. Το μήκος της διαδρομής του, στα όρια του Δρυμού είναι 12.800 μέτρα. Η διάβαση του, με ταχύ βάδισμα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε πέντε ή λιγότερες ώρες.

Φαράγγι Ίμπρου

Έχει μήκος οκτώ χιλιομέτρων και η διάβαση του χρειάζεται, αναλόγως του ρυθμού πεζοπορίας, δύο ώρες. Ένα μικρό, αλλά υπέροχο φαράγγι των Σφακίων, που κάθε χρόνο το επισκέπτονται περισσότεροι από 50.000 άνθρωποι. Η πεζοπορία για την διάβαση του αρχίζει από το ορεινό χωριό των Σφακίων, Ίμβρος που βρίσκεται στα Λευκά Όρη, στο οροπέδιο των Ασκύφου, σε υψόμετρο 780 μέτρων, ενώ απέχει 55 χλμ. από την πόλη Χανίων. Το φαράγγι έχει μήκος οκτώ (8) χιλιομέτρων και η διάβαση του χρειάζεται, αναλόγως του ρυθμού πεζοπορίας, δύο ώρες. Έχει επιβλητικές πόρτες, δηλαδή στενώματα κατακόρυφων βράχων, που στη μέση περίπου της διαδρομής κλείνουν σχεδόν τη θέα προς τον ουρανό σαν τούνελ και το πιο στενό σημείο είναι μόλις δύο μέτρα. Το φαράγγι τελειώνει στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο που ενώνει τη Χώρα Σφακίων δυτικά (4.800 χλμ.) με το ξακουστό κάστρο και παραλία του Φραγκοκάστελλου (10 χλμ.) ανατολικά. Στην έξοδό του υπάρχουν ταβέρνες.

Φαράγγι Αγίας Ειρήνης Σφακίων

Στην Δυτική πλευρά των Λευκών Ορέων, στην επαρχία Σελίνου, βρίσκεται ένα μοναδικό σε ομορφιά και βλάστηση φαράγγι, με πολλά κατακόρυφα περάσματα. Το μήκος του είναι 7,5 χλμ. και η διάσχιση του απαιτεί τρεις ώρες.

Φαράγγι Αράδαινας Σφακίων

Είναι από τα πλέον ενδιαφέροντα Σφακιανά φαράγγια, παρ' ότι δεν είναι από τα μεγαλύτερα. Προσεγγίζεται από τη Χώρα Σφακίων, ανεβαίνοντας τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο για το ορεινό χωριό Ανώπολη.

Φαράγγι Ελυγιά

Από τα αξιολογότερα Σφακιανά φαράγγια, στο οποίο ζουν ακόμη μερικά ζευγάρια από το σπάνιο "Αγρίμι" της Κρήτης. Η διάσχιση όλου του Ελυγιά απαιτεί δύο ημέρες και έμπειρο οδηγό.

Φαράγγι Τρυπητής

Είναι ένα από τα μεγάλα και δύσβατα φαράγγια των Χανίων που απαιτεί οδηγό για την διάσχιση του και χρόνο μιάμιση τουλάχιστον ημέρας. Διαθέτει μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας.

Φαράγγι Δίκταμου

Η διάβασή του είναι εύκολη, αφού ευρίσκεται κοντά στην πόλη των Χανίων και προσεγγίζεται από το χωριό Κατεχώρι. Η διάσχισή του διαρκεί τρεις μέχρι τέσσερις ώρες και η έξοδος του είναι στον οικισμό Φαράγγι, σε μικρή απόσταση από τον εντρικό δρόμο Χανίων – Στύλου.

Φαράγγι Θερίσσου

Το πλησιέστερο προς την πόλη των Χανίων και το μοναδικό που ο επισκέπτης μπορεί να διαβεί με αυτοκίνητο, αφού το διασχίζει ασφαλτοστρωμένος δρόμος, που οδηγεί σε αυτό από τα Χανιά μέσω του οικισμού Περιβόλια. Το κυρίως φαράγγι έχει μήκος έξι χιλιόμετρα, διακρίνεται από κατακόρυφες επιβλητικές βραχοπλαγιές με πλούσια βλάστηση. Βρίσκεται σε υψόμετρο 580 μ, 15 χιλιόμετρα από την πόλη των Χανίων, ενώ στο τέλος της διαδρομής βρίσκεται το γραφικό χωριό Θέρισσο, όπου ο μετέπειτα Πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, ξεκίνησε την Κρητική επανάσταση, ώστε να μπορέσει η Κρήτη να ενωθεί με την υπόλοιπη Ελλάδα.

Φαράγγι Χαλασέ

Το φαράγγι αρχίζει από το χωριό Σάσσαλος Κισιάμου σε υψόμετρο 340 μ. Το κύριο τμήμα του, μετά από τέσσερις το πολύ ώρες πεζοπορίας φθάνει στο χωριό Μαλάθυρος, ενώ με μια ώρα περίπου ακόμη πεζοπορίας οδηγεί στο χωριό Βουλγάρω, επτά χιλιόμετρα από την κωμόπολη Κισιάμου.

Φαράγγι Πρασσέ

Ένα μικρό, αλλά πανέμορφο και πολύ άγριο φαράγγι με μεγάλη υψομετρική διαφορά, από την είσοδο μέχρι την έξοδο, εξ αιτίας της οποίας η διαδρομή σ' αυτό είναι αρκετά κατηφορική, ανάμεσα από μικρούς ή μεγάλους βράχους και κάτω από εντυπωσιακούς κατακόρυφους γκρεμούς. Η διάσχισή του απαιτεί δύο ώρες.

Φαράγγι Ίλιγγα

Είναι ένα κατάφυτο και με μεγάλα γκρεμνά φαράγγι που αξίζει να επισκεφθεί κανείς. Προσεγγίζεται από το ορεινό χωριό Ανώπολη και από τον αγροτικό-ορεινό δρόμο που οδηγεί προς τα Λευκά Όρη. Μετά από πεζοπορία τριών ωρών φθάνει κανείς στην έξοδο του φαραγγιού, στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο ένα χιλιόμετρο από τη Χώρα Σφακίων προς Ανώπολη. Λίγα μέτρα πιο κάτω βρίσκεται η παραλία Ίλιγγας.

Φαράγγι Ασφένδου

Το φαράγγι έχει την είσοδό του το σχεδόν εγκαταλελειμμένο ορεινό χωριό των Σφακίων Ασφέντου και συγκεκριμένα από την τοποθεσία Άμπελος-Τέντας-Σελί και μετά από πεζοπορία τριών ωρών οδηγεί στον παλιό οικισμό Άγιος Γεώργιος απ' όπου αγροτικός δρόμος οδηγεί στην κεντρική οδό Χώρας Σφακίων-Φραγκοκάστελλου.

Φαράγγι Καλλικράτη

Έχει αφητηρία το ορεινό χωριό Καλλικράτης, σε υψόμετρο 750 μ. και απαιτούνται για τη διάσχισή του τρεις ώρες πεζοπορίας. Το φαράγγι τελειώνει στο χωριό Καψοδάσος, σε υψομ. 120 μέτρων απ' όπου η Χώρα Σφακίων απέχει 8 χιλιόμετρα.

Φαράγγι Καθολικού

Πρόκειται για ένα μικρό, κατάφυτο, άγριας ομορφιάς φαράγγι. Η προσέγγισή του γίνεται από την ιστορική Μονή Γουβερνέτου.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

Φαράγγι του Χαυγά

Το φαράγγι του Χαυγά είναι ένας πολύ ιδιαίτερος τόπος με εξωτική ομορφιά και σπάνια γεωλογικά χαρακτηριστικά. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Καλαμαύκα σε απόσταση 12 χλμ. από την Ιεράπετρα. Είναι εύκολα προσβάσιμο και η διάσχισή του είναι ευχάριστη και ξεκούραστη.

Φαράγγι του Μυλωνά

Το Φαράγγι του Μυλωνά βρίσκεται 18 χλμ. από την Ιεράπετρα στο χωριό Άγιος Ιωάννης, σε υψόμετρο 500 μέτρων. Η πρόσβαση στο φαράγγι δεν είναι εύκολη, οι εικόνες όμως με τους μικρούς καταρράκτες σε όλη την διαδρομή εντυπωσιάζουν και αποζημιώνουν τους επισκέπτες.

Φαράγγι της Σαρακίνας

Δυτικά της Ιεράπετρας και σε απόσταση 20 χλμ. βρίσκεται το παραδοσιακό χωριό των Μύθων. Σε μικρή απόσταση από αυτό αρχίζει το φαράγγι της Σαρακίνας ή Σαραντάπηχου. Το φαράγγι είναι πλούσιο σε βλάστηση, πουλιά και γάργαρα νερά. Η διάβαση μέσα από το φαράγγι διαρκεί περίπου μία ώρα.

Φαράγγι του Μέσονα

Το Φαράγγι του Μέσονα έχει μήκος 4 χλμ. και καταλήγει στο χωριό Κερατόκαμπος. Απαιτεί καλή φυσική κατάσταση, αλλά η διαδρομή είναι ιδιαίτερη διασχίζοντας το πιο εντυπωσιακό σημείο των Σητειακών βουνών. Η είσοδος του είναι από την ανατολική άκρη του Καβουσίου, από το δρόμο που οδηγεί προς τις αρχαιολογικές ανασκαφές. Όλο το φαράγγι διασχίζεται ομαλά εκτός από το τελευταίο τμήμα του όπου αλλάζει η μορφή του και οδηγεί σε ένα πολύ στενό πέρασμα με ψηλά τοιχώματα. Το φαράγγι είναι ιδανικό για canyoning, καταρρίχηση με σχοινιά, αλλά και κολύμπι. Η διάβαση μέσα από το φαράγγι απαιτεί περίπου μία ώρα.

Φαράγγι του Χα

Θεωρείται ένα από τα αγριότερα φαράγγια της Ελλάδας, ένα σπάνιο μορφολογικό φαινόμενο της φύσης, που μόνο ένας ενδογενής παράγοντας, όπως ο τεκτονισμός θα μπορούσε να δημιουργήσει. Στο εσωτερικό υπάρχουν αρκετές λίμνες, που σχηματίζουν καταρράκτες, κατά τη χειμερινή περίοδο που είναι και η καταλληλότερη εποχή για να επισκεφτεί κανείς το φαράγγι. Η περιοχή μέσα και γύρω από το φαράγγι είναι σημαντικός βιότοπος με πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Οι μικρές λίμνες αποτελούν σημαντικούς υδροβιότοπους για πολλά μεταναστευτικά πουλιά, αλλά και για μόνιμα πουλιά και θηλαστικά.

Σπήλαια

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της κρητικής γης είναι η ύπαρξη πολλών σπηλαίων, που σχηματίστηκαν λόγω της μακραιώνης διεργασίας του νερού πάνω στα ασβεστολιθικά πετρώματα. Πάνω από 3500 σπήλαια έχουν καταγραφεί στην Κρήτη και από αυτά μόνο τα 800 έχουν εξερευνηθεί και χαρτογραφηθεί. Αποτελούσαν κατά κύριο λόγο κέντρα της λαϊκής θρησκείας κατά την μινωική εποχή. Σύμφωνα με τη μυθολογία, σπουδαίες θεές βρήκαν καταφύγιο σε σπήλαια και νεαροί θεοί γεννήθηκαν εκεί, ενώ οι σταλακτίτες και οι σταλαγμίτες με τις παράξενες μορφές τους κάτω από το αμυδρό φως επηρέαζαν και δημιουργούσαν κατάνυξη στους πιστούς.

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

Σπήλαιο Ειλειθυίας

Το σπήλαιο της Ειλειθυίας, 1 χιλιόμετρο νοτιοανατολικά της Αμνισού, χρησιμοποιήθηκε ως τόπος τελετουργιών από την Νεολιθική Εποχή μέχρι και τον 5ο αιώνα π.Χ.. Ήταν αφιερωμένο στη θεά Ειλειθυια, τη θεά του τοκετού. Τα ευρήματα γυναικών κατά τη διάρκεια του τοκετού, του θηλασμού ή της προσευχής εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Ηρακλείου. Αποτελεί έναν από τους ιερότερους θρησκευτικούς τόπους, καθώς κατάφερε να επιζήσει δύο πολιτισμών (μινωικός, ελληνικός) και τριών θρησκειών (μινωική, μυκηναϊκή, δωδεκάθεο του Ολύμπου) και να διατηρήσει τη σπουδαιότητά του. Είναι επισκέψιμο κατόπιν συνεννόησης.

Καμαραϊκό Σπήλαιο

Είναι ένα από τα σημαντικότερα λατρευτικά σπήλαια της Κρήτης. Βρίσκεται σε απόσταση 3-4 ωρών δύσκολης ανοδικής πορείας βόρεια από το χωριό Καμάρες, σε υψόμετρο 1.530 μέτρων. Έχει μήκος περίπου 40μ. και μεγάλη κατηφορική κλίση και καταλήγει σε μικρό θάλαμο, με σταλακτίτες και σταλαγμίτες. Στο σπήλαιο των Καμαρών, βρέθηκαν ορισμένα από τα ομορφότερα κεραμικά αγγεία της μινωικής εποχής, η τεχνοτροπία των οποίων φέρει το όνομα του σπηλαίου: καμαραϊκά. Το σπήλαιο υπήρξε αρχικά προσωρινό καταφύγιο για μια πολύ σύντομη περίοδο της νεολιθικής εποχής και μετά εξελίχθηκε σε τόπο λατρείας στα τέλη της Πρωτομινωικής περιόδου. Κατά την Υστερομινωική εποχή και στις αρχές της εποχής του σιδήρου φιλοξένησε πολεμιστές. Κατά την

τοπική παράδοση κατοικούνταν από Νεράιδες. Είναι επισκέψιμο και δέχεται πολλούς επισκέπτες το καλοκαίρι.

Σπήλαιο Λαβύρινθος

Από τα σημαντικότερα σπήλαια του νομού Ηρακλείου είναι ο Λαβύρινθος και ο μικρός Λαβύρινθος. Πρόκειται για δύο τεχνητά σπήλαια, μνημεία σημαντικά για όλη την Κρήτη. Υπήρξαν λατομεία της αρχαίας Γόρτυνας και βρίσκονται στη νότια και βόρεια πλευρά του λόφου νότια από το χωριό Μορόνι. Το σπήλαιο έχει συνδεθεί με το μύθο του Μινωταύρου και το Μεσαίωνα αποτελούσε το σημαντικότερο αξιοθέατο του νησιού.

Σπήλαιο Αγίας Παρασκευής

Βορειοδυτικά του χωριού Σκοτεινό συναντάμε το σπήλαιο της Αγίας Παρασκευής. Μετά την είσοδο υπάρχει μια μεγάλη αίθουσα, ο «Μέγας Ναός», όπου απαντώνται εντυπωσιακά συμπλέγματα σταλαγμιτών και σταλακτιτών. Η επόμενη αίθουσα, ο «Βωμός» είναι μικρότερη σε διαστάσεις (24x8,5x25) και υπάρχουν ενδείξεις ότι γίνονταν θυσίες. Στο άκρο αριστερά της πρώτης αίθουσας, κάθοδος οδηγεί στο «Αδυτον», θάλαμο διαστάσεων 15x8x3μ. Από αυτόν ανηφορικός διάδρομος οδηγεί από άλλη έξοδο στην πρώτη αίθουσα. Μεταξύ Βωμού και Αδύτου διάδρομος 12μ. καταλήγει στην «Αίθουσα Λατρείας» (12x12x14) που μοιάζει με θόλο και έχει θεαματικό φυσικό διάκοσμο. Άνοδος 4 μέτρων οδηγεί στην «Αίθουσα Προσευχής» και τέλος ανοίγεται μικρός στενός θάλαμος (οι ντόπιοι το ονομάζουν «Εκκλησάκι»). Το μήκος του σπηλαίου σε κάτοψη είναι 170 μέτρα με συνολική έκταση περίπου 2.500 τμ. και τουριστική διαδρομή 450 μέτρων.

Σπήλαιο Σάρχου

Ο «Χώνος» βρίσκεται στη θέση «Σπήλιος», 600 μέτρα νοτιοδυτικά του χωριού Σάρχου. Η είσοδός του που βρίσκεται σε υψόμετρο 276μ. έχει σχήμα ημικυκλικό και διαστάσεις 4.50μ. πλάτος, 3μ. ύψος και 5μ. μήκος. Τα 1.700 περίπου μέτρα συνολικό μήκος διαδρομών, καθιστούν το Χώνο του Σάρχου ένα εντυπωσιακό σε μέγεθος σπήλαιο, με μικρή αισθητική αξία, αλλά τεράστιο σπηλαιολογικό ενδιαφέρον και μεγάλη υδρολογική σημασία.

Όρος Γιούχτας και τα ιερά του Σπήλαια

Στο βουνό του Γιούχτα που θεωρείται από τους αρχαίους συγγραφείς ως ο τάφος του Δία υπάρχουν τέσσερα ιερά σπήλαια, ένα σε κάθε σημείο του ορίζοντα. Αποτέλεσαν κατά τη μινωική εποχή χώρους θυσιών, τελετών και φύλαξης τροφίμων. Μορφολογικά, το κοινό τους χαρακτηριστικό είναι η ύπαρξη πολλών διαφορετικών και αλληλένδετων αιθουσών.

Το σπηλαιώδες χάσμα του Ιερού του Γιούχτα

Πρόκειται για ένα στενόμακρο χάσμα βάθους περίπου 12μ. που επικοινωνεί με δευτερεύουσες σπηλαιώδεις κοιλότητες. Βρίσκεται στη θέση «Του Ζια το Μνήμα» (τάφος του Δία), στο κέντρο του μινωικού ιερού κορυφής, σε υψόμετρο 720 μέτρων.

Το Χωστό Νερό

Βρίσκεται και αυτό σε υψόμετρο περίπου 720 μέτρων, στη νοτιότερη κορφή του ιερού βουνού. Το σπήλαιο αυτό αποτελείται από 3 αίθουσες και διαδρόμους με ανθρωπόμορφους σταλακτίτες και σταλαγμίτες που προσέλκυσαν τους μινωίτες για να το χρησιμοποιήσουν σαν λατρευτικό σπήλαιο, γεγονός που αποδεικνύεται από το πλήθος αρχαίων οστράκων από αγγεία και αγαλματίδια που ανακαλύφθηκαν τα τελευταία χρόνια.

Σπήλαιο του Στραβομύτη

Βρίσκεται στη βορινή πλευρά του Γιούχτα και διακρίνεται εύκολα λόγω των πολλαπλών ανοιγμάτων του κάθετου τοιχώματος του βουνού. Τα πλούσια ευρήματα τεκμηριώνουν ότι χρησιμοποιήθηκε σε όλες τις περιόδους, ακόμα και στη νεολιθική. Είναι το πιο χαρακτηριστικό από άποψη μορφολογίας σπήλαιο του βουνού.

Τα Ανεμόσπηλια

Πρόκειται για ρωγμές στο συμπαγή ασβεστολιθικό βράχο σε υψόμετρο 440 μέτρων στην βόρεια, βορειοδυτική πλαγιά του Γιούχτα.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

Ιδαίον Άντρον

Στο οροπέδιο Νίδα στον Ψηλορείτη, σε απόσταση 24 χιλ. από τα Ανώγεια βρίσκεται το Ιδαίον Άντρον. Το τεράστιο άνοιγμα της εισόδου του είναι αυτό που αρχικά εντυπωσιάζει τον επισκέπτη. Πρόκειται για ένα σπήλαιο μεγάλων διαστάσεων το οποίο διαθέτει μεγάλη κεντρική αίθουσα και πλευρική στοά μήκους 22 μέτρων. Το σπήλαιο δεν έχει ιδιαίτερη γεωλογική αξία, αλλά έχει τεράστια μυθολογική και πολιτισμική αξία καθώς κατά τη μυθολογική παράδοση εκεί ανατράφηκε ο Δίας.

Σπήλαιο Μελιδονίου

Το σπήλαιο του Μελιδονίου βρίσκεται στη νότια πλευρά του όρους Κουλούκωνα και σε απόσταση 1800 μ. βορειοδυτικά του χωριού Μελιδόνη. Από την έως τώρα αξιολόγηση των ανασκαφικών δεδομένων προκύπτει ότι η χρήση του σπηλαίου ήταν αδιάλειπτη από την ύστερη Νεολιθική περίοδο μέχρι και τα ύστερα ρωμαϊκά χρόνια, ενώ αποτέλεσε καταφύγιο κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Το σπήλαιο διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και στα νεότερα χρόνια, κυρίως δε στην

τουρκοκρατία όταν 370 κάτοικοι του Μελιδονίου πολιορκημένοι από τους Τούρκους πέθαναν από ασφυξία μέσα στο σπήλαιο τον Ιανουάριο του 1834.

Σπήλαιο Γερανίου

Το σπήλαιο Γερανίου είναι από τα σημαντικότερα και ομορφότερα σπήλαια του Νομού Ρεθύμνου. Βρίσκεται 7 χιλιόμετρα δυτικά του Ρεθύμνου, κοντά στη παραλία του Γερανίου. Η έκταση που καλύπτει το σπήλαιο είναι 1200 τ.μ. και χωρίζεται σε έξι θαλάμους.

Σπήλαιο Σφεντόνη

Το σπήλαιο Σφεντόνη γνωστό και ως "του Σφεντόνη η τρύπα" βρίσκεται στην είσοδο του χωριού Ζωνιανά και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους περιβαλλοντικούς, τουριστικούς προορισμούς της Κρήτης. Έχει πλούσιο σταλακτικό και σταλαγμιτικό διάκοσμο και προς το τέλος του υπάρχουν αρκετά απολιθωμένα κύματα (λιθωματικές λεκάνες). Οι επισκέπτες μπορούν να περιηγηθούν και να γνωρίσουν το σπήλαιο με τη συνοδεία ξεναγού.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

Σπήλαιο Ασφένδου

Το σπήλαιο "Ασφένδου" βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της απαρχής του φαραγγιού του Ασφένδου. Πρόκειται για βραχοσκεπή στο ασβεστολιθικό δάπεδο της οποίας, κοντά στην είσοδο, υπάρχουν βραχογραφίες που παριστάνουν εικονιστικά θέματα (χαράγματα ζώων - θηραμάτων, παράσταση τόξου με βέλος, δέντρου, πλοίου, καμάκι, χιαστί ακόντια ή κουπιά) και αφηρημένα σύμβολα. Η θεματολογία και ο τρόπος εγγράραξης έχουν οδηγήσει ερευνητές να τα χρονολογήσουν στην προϊστορική περίοδο.

Σπήλαιο Αγίας Σοφίας

Το σπήλαιο της "Αγίας Σοφίας" διανοίγεται στα δυτικά τοιχώματα του φαραγγιού των Τοπολίων, σε απόσταση 47 χλμ. από την πόλη των Χανίων. Αποτελείται από δύο αίθουσες σε διαφορετικά επίπεδα. Το ύψος του είναι μεταβλητό και σε ορισμένα σημεία φθάνει τα 20 μ. Το σπήλαιο παρουσιάζει αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον.

Σπήλαιο του Τζανή

Το σπήλαιο του Τζανή, βρίσκεται στο Οροπέδιο του Ομαλού Χανίων. Φτάνει σε μήκος τα 2500μ και προκαλεί το ενδιαφέρον πολλών ξένων ταξιδιωτών. Είναι προσβάσιμο, αλλά δεν έχει αξιοποιηθεί τουριστικά.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

Σπήλαιο Μιλάτου

Στην περιοχή είναι γνωστό ως σπήλιος του Ραπά και έχει χαρακτηριστεί ως σπήλαιο μεγάλου εθνικού ενδιαφέροντος. Βρίσκεται ανατολικά της Μιλάτου και δρόμος από το χωριό (2,5χλμ) οδηγεί στην περιοχή του σπηλαίου. Από εκεί με πορεία 15 λεπτών σε μονοπάτι φθάνουμε στην είσοδό του που βρίσκεται σε υψόμετρο 155 μέτρων. Το σπήλαιο έχει 8 μικρές και μεγάλες εισόδους σε μήκος 40μ και αναπτύσσεται σε τρία διαφορετικά οριζόντια επίπεδα. Σε όλες τις περιοχές του σπηλαίου υπάρχουν άφθονες στήλες μικρές και μεγάλες πολύ θεαματικές, διατεταγμένες σε σειρές. Οι σταλαγμίτες είναι λιγότεροι αλλά και αυτοί πολύ θεαματικοί.

Σπήλαιο Ψυχρού ("Δικταίον Άντρον")

Το σπήλαιο του Ψυχρού, γνωστό κι ως Δικταίον Άντρον, είναι ένα από τα σημαντικότερα σπήλαια στην Ελλάδα και είναι διεθνούς τουριστικού ενδιαφέροντος. Βρίσκεται σε απόσταση 30 λεπτών πορείας νότια του Ψυχρού Λασιθίου σε υψόμετρο 1025 μέτρων. Η τεράστια αρχαιολογική του σημασία συνδέεται άμεσα με τους μύθους, σύμφωνα με τους οποίους στο σπήλαιο γεννήθηκε ο Δίας.

Σπήλαιο Πελεκητά

Το σπήλαιο των Πελεκητών είναι ένα από τα μεγαλύτερα σπήλαια της Κρήτης. Βρίσκεται σε υψόμετρο 100m, στους πρόποδες του Τραόσταλου κρυμμένο μέσα στα βράχια της Ζάκρου. Η είσοδος του σπηλαίου βρίσκεται σε απόσταση 5 χιλιομέτρων βορειοανατολικά της Κάτω Ζάκρου, στην περιοχή Πελεκητά. Το μεγάλο μέγεθός του, ο πλούσιος σταλακτιτικός και σταλαγματικός του διάκοσμος και οι θεαματικοί ογκόλιθοι έχουν χαρακτηρίσει το σπήλαιο ως διεθνούς τουριστικού ενδιαφέροντος. Η όλη περιοχή με το θαυμάσιο σπήλαιο, το μινωικό ανάκτορο Ζάκρου, το ιερό κορυφής του Τραόσταλου, το Φαράγγι των Νεκρών και την εξαιρετική παραλία αποτελούν ένα σύνολο ιδιαίτερης τουριστικής σημασίας.

Θεριοσπηλιός

Ο Θεριοσπηλιός είναι ένα μικρό σπήλαιο στη θέση Χυλόφτες – Θεριό, βορειοδυτικά από το Καβούσι Ιεράπετρας σε απότομη πλαγιά πάνω από τη θάλασσα. Είναι πλούσια διακοσμημένο και δίνει στον επισκέπτη εξαιρετική εντύπωση. Μικρές και μεγάλες στήλες βρίσκονται διάσπαρτες παντού. Συγκροτήματα από σταλαγμίτες αποτελούν εξαισία σύνολα. Κοντά στο σπήλαιο βρίσκεται το Χρυσοκάμινο, τα ερείπια ενός μεταλλευτικού καμινιού από τη μεσαιωνική περίοδο.

Σπήλαιο "Όξω Λατσιίδι"

Βρίσκεται στη θέση Πατέλια, γύρω στο 1χλμ από το χωριό Σίτανος, λίγα μέτρα νότια του αμαξωτού δρόμου. Είναι από τα μεγαλύτερα σπήλαια της Κρήτης και έχει ενδιαφέρον από γεωλογική και σπηλαιολογική άποψη. Βρίσκεται σε υψόμετρο γύρω στα 610 μέτρα. Σε αυτό οφείλεται το γεγονός ότι το σπήλαιο έχει πολύ πτωχό λιθοματικό διάκοσμο. Μέχρι το 1/3 της διαδρομής η σχετική υγρασία του αέρα είναι 99%, ενώ από εκεί και πέρα γίνεται μεγαλύτερη και φθάνει 100%, προκαλεί δυσφορία στην αναπνοή και δεν ενδείκνυται μεγάλη παραμονή.

Σπήλαιο Μεγάλο Κατωφύγι

Στο σπήλαιο φθάνει κανείς έπειτα από ανηφορική πορεία 45 λεπτών προς τα βορειοδυτικά του οικισμού Άγιος Γεώργιος Σητείας. Έχει υψόμετρο 450μ και πλούσιο διάκοσμο. Η συνολική διαδρομή μέσα στο σπήλαιο είναι σχεδόν 100μ. Σε μικρή απόσταση από το Μεγάλο Κατωφύγι βρίσκεται το Μικρό Κατωφύγι, σπήλαιο πολύ σημαντικό από επιστημονική άποψη. Έχει στην αρχή μια μικρή αίθουσα και αριστερά μια κατηφορική γαλαρία μήκους 40μ. με λεκάνες νερού, πολύ θεαματικές στήλες και πλούσιο διάκοσμο στα τοιχώματα.

Σπήλαιο Περιστεράς

Βρίσκεται 2,3 χλμ. ανατολικά του χωριού Καρύδι Σητείας και γύρω στα 300μ βόρεια του αμαξωτού δρόμου στη θέση κάτω Πλατύβολο ή Περιστεράς. Το υψόμετρο στην είσοδο ανέρχεται στα 540μ. Στο βάθος του σπηλαίου βρίσκονται καταβόθρες από τις οποίες περνούσε το νερό που κυκλοφορούσε άλλοτε στις υπόγειες κοίτες. Η συνολική διαδρομή μέσα στο σπήλαιο είναι γύρω στα 170μ. Επί τουρκοκρατίας ήταν καταφύγιο των περιοίκων.

1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες

Η Κρήτη διαθέτει ένα εκτεταμένο οδικό δίκτυο το οποίο περιλαμβάνει: α. τον Βόρειο Οδικό Άξονα (ΒΟΑΚ) που αποτελεί την κύρια οδική αρτηρία της Κρήτης και συνδέει τις πόλεις, τα λιμάνια και τα αεροδρόμια της βόρειας ζώνης του νησιού, από την Κίσαμο μέχρι την Σητεία, β. την παλαιά εθνική οδό που εκτείνεται σχεδόν παράλληλα με το ΒΟΑΚ και έχει το πλεονέκτημα της πρόσβασης σε οικισμούς οι οποίοι δεν συνδέονται με το ΒΟΑΚ, γ. τον Νότιο Οδικό Άξονα (ΝΟΑΚ) που εκτείνεται κατά μήκος της νότιας ζώνης του νησιού, δ. το επαρχιακό οδικό δίκτυο το οποίο συνδέει τους οικισμούς της ενδοχώρας μεταξύ τους και με το εθνικό οδικό δίκτυο, ε. το δημοτικό οδικό δίκτυο που συνδέει τους οικισμούς μεταξύ τους, αλλά και περιοχές οι οποίες δεν εξυπηρετούνται από το δευτερεύον οδικό δίκτυο, ενώ συνδέει και όλες τις ακτές του νησιού με το δευτερεύον δίκτυο και ζ. το αγροτικό οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί την πρόσβαση ως επί το πλείστον σε αγροτοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών, η Κρήτη συνδέεται με την υπόλοιπη ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα μέσω επτά επιβατικών και εμπορικών λιμανιών: της Κισσάμου, της Σούδας, του Ρεθύμνου, του Ηρακλείου, του Αγίου Νικολάου, της Σητείας και της Ιεράπετρας. Επίσης υπάρχουν περιφερειακής εμβέλειας (επιβατικά) λιμάνια, της Παλαιόχωρας και της Αγίας Γαλήνης, όπως και ένας μεγάλος αριθμός λιμανιών τοπικής εμβέλειας τα οποία έχουν περιορισμένη εμπορική χρήση ή λειτουργούν ως ιχθυόσκαλες, αλιευτικά καταφύγια και μαρίνες και τα οποία είναι: της Χώρας Σφακίων, της Γαύδου, της Σούγιας, του Κόκκινου Πύργου, της Χερσονήσου, των Μαλίων, της Γεωργιούπολης, της Μιλάτου, της Παχειάς Άμμου κ.α. Στον τομέα των θαλάσσιων υποδομών εντάσσονται επίσης οι μαρίνες Ηρακλείου, Αγίου Νικολάου, Χανίων, Ρεθύμνου, Σητείας και Μαλίων ενώ υπάρχουν και ορισμένες ιδιωτικές μαρίνες.

Οι αεροπορικές μεταφορές της Περιφέρειας Κρήτης προς την υπόλοιπη Ελλάδα και τις χώρες του εξωτερικού, πραγματοποιούνται μέσω τριών αεροδρομίων: του Διεθνούς Αερολιμένα «Νίκος Καζαντζάκης» στο Ηράκλειο, του Διεθνούς Αερολιμένα Ιωάννης Δασκαλογιάννης» στα Χανιά και του Δημοτικού Αερολιμένα στη Σητεία.

Στην Περιφέρεια Κρήτης, λειτουργεί σημαντικός αριθμός δομών υγείας. Σε ότι αφορά στην πρωτοβάθμια φροντίδα, λειτουργεί μεγάλος αριθμός Περιφερειακών Ιατρείων, τα οποία υπάγονται διοικητικά σε Κέντρα Υγείας. Τα Περιφερειακά Ιατρεία εδρεύουν κυρίως σε αγροτικούς δήμους της ενδοχώρας, ενώ τα Κέντρα Υγείας εδρεύουν τόσο σε ανεπτυγμένους δήμους της ενδοχώρας, που εμφανίζουν σημαντική πληθυσμιακή συγκέντρωση, όσο και σε τουριστικούς δήμους όπου ο πληθυσμός αυξάνει κατά τους θερινούς μήνες. Στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας φροντίδας υγείας εντάσσονται τα νοσοκομεία και λειτουργούν από ένα νοσοκομείο στις Περιφερειακές Ενότητες Χανίων, Ρεθύμνου, τέσσερα στην Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου και δύο στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου.

Τέλος, αναφορικά με τις υποδομές και τις παρεχόμενες υπηρεσίες στον τουριστικό τομέα αναφέρονται τα τουριστικά καταλύματα που κατανέμονται σε όλο το νησί, τα κέντρα εστίασης και αναψυχής, τα γραφεία γενικού, αλλά και εναλλακτικού τουρισμού, τα γραφεία ενοικίασης οχημάτων, θαλάσσιων σκαφών και θαλάσσιου εξοπλισμού, οι υποδομές εναλλακτικού τουρισμού όπως ορειβατικά καταφύγια (Καλέργη, Σβουριχτής, Βόλικα, Ταύρης, Τουμπωτός Πρίνος, Πρίνος και Λιμνάκαρου), αναρριχητικές πίστες (Καλαθάς, Σταυρός, Γκίγκιλος, Θέρισος, Παλιόκαστρο, Κοψιάς, Αγιοφάραγγο, Καπετανιανά, Αλμυρός, Δίκητη), γήπεδα γκολφ, κέντρα θαλασσοθεραπείας και spa, ιππικά κέντρα, επισκέψιμα μουσεία και εργαστήρια λαϊκής τέχνης κ.ά.

1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες

Στη ενότητα αυτή παρουσιάζεται εν συντομία η ιστορία του νησιού και στη συνέχεια καταγράφεται ο υλικός και αύλος πολιτιστικός πλούτος της Κρήτης. Ειδικότερα γίνεται αναφορά σε: παραδόσεις, ήθη και έθιμα της Κρήτης, μνημεία και αξιοθέατα όπως θρησκευτικά μνημεία και ιερές μονές,

επισκέψιμους χώρους όπως αρχαιολογικοί χώροι και μουσεία, διατηρητέα και ιστορικά μνημεία, οχυρωματικά έργα – πύργοι, πολιτιστικές εκδηλώσεις – δρώμενα και εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Ειδικότερα:

A. ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Κρήτη κατάφερε να κρατήσει το μοναδικό και ισχυρό χαρακτήρα της ως σήμερα. Η θρησκεία, η ένδοξη ιστορία της αρχαιότητας και η άγρια Κρητική φύση διαμόρφωσαν την προσωπικότητα των Κρητικών, που κράτησε την ψυχή τους ελληνική μετά από αιώνες σκλαβιάς.

Αρχικά, σε αυτόν τον ιδιαίτερο χώρο τοποθετήθηκε η γέννηση του Ξένιου Δία, του ηγεμόνα των θεών, των ανθρώπων και της φιλοξενίας. Ακόμη και σήμερα η φιλοξενία των Κρητικών είναι περισσότερο από μια τελετουργία. Στον τόπο όπου άνθισε ο πρώτος λαμπρός ευρωπαϊκός πολιτισμός, ο Μινωικός, το παρελθόν αναμειγνύεται με το παρόν. Εκτός από τους διάσπαρτους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία του πνευματικού πλούτου, ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα δει τα σπάνια και ανεκτίμητα ευρήματα της αρχαιολογικής σκαπάνης στα διάφορα μουσεία και συλλογές του νησιού.

Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα το νησί κατοικήθηκε ήδη από τα νεολιθικά χρόνια. Οι γνωστότεροι νεολιθικοί οικισμοί του Ηρακλείου ήταν η Κνωσός, η Φαιστός, ο Κατσαμπάς, ενώ κατά την εποχή του Χαλκού 3000-1100 π.Χ.), με κέντρο την Κνωσό, αναπτύχθηκε ο Μινωικός πολιτισμός (όρος που δόθηκε τον 19ο αι.) με ακμή ανάμεσα στα 1900 με 1500 π.Χ. Από ανασκαφικά ευρήματα προκύπτει ότι η πόλη των Χανίων είναι κτισμένη πάνω στα ερείπια της αρχαίας Κυδωνίας, την οποία κατά τη μυθολογία ίδρυσε ο Κύδων και αναφέρεται από τον Όμηρο. Η ιστορία της πόλης ξεκινάει από την Νεολιθική εποχή όπως αποδεικνύεται από τα ευρήματα που υπάρχουν (3η - 2η χιλιετία π.Χ.). Η κεραμική της μεταβατικής νεολιθικής περιόδου (3.000 - 2.900 π.Χ.) αποτελεί την πρωιμότερη μαρτυρία ανθρώπινης δραστηριότητας στο λόφο του Καστελίου, στα ανατολικά του λιμανιού. Ο λόφος αποτέλεσε ιδανική θέση για εγκαθίδρυση προϊστορικού οικισμού, γιατί όχι μόνο γειτονεύει με τη θάλασσα, αλλά περιβάλλεται και από τον πλούσιο Χανιώτικο κάμπο, ενώ σταδιακά ο οικισμός αναπτύσσεται σε σημαντικό κέντρο με στενές εμπορικές σχέσεις με τα Κύθηρα. Γύρω στο 2.200 π.Χ. κατοικείται και η περιοχή νότια από την Αγορά των Χανίων. Μετά το 1500 π.Χ., Αχαιοί και Δωριείς φτάνουν στο νησί. Ακολουθούν, το 67 π.Χ, οι Ρωμαίοι, και στη συνέχεια οι Βυζαντινοί, οι οποίοι επικρατούν μέχρι το 1252 μ.Χ.

Ακόμη και σήμερα τα ανάκτορα της Κνωσού, της Φαιστός, των Μαλίων και της Ζάκρου αντανακλούν την λαμπρότητα του μινωικού πολιτισμού μέσα από τα αριστουργήματα της αρχιτεκτονικής, της αγγειοπλαστικής, της αργυροχρυσοχοΐας και της ζωγραφικής. Ο ισχυρότερος στόλος στον τότε γνωστό κόσμο, όπως αποδεικνύουν τα διάφορα ευρήματα σε όλη την Μεσόγειο, έφερε πλούτο στην Κρήτη από το εμπόριο του πασίγνωστου Κρητικού κυπαρισσιού και των γεωργικών προϊόντων της.

Αυτή η λαμπρή πορεία διεκόπη το 1400 π.Χ., όταν οι Αχαιοί και οι Δωριείς έκαναν την παρουσία τους στο νησί, ιδρύοντας νέες πόλεις (π.χ. Λατώ, Πολυρηνεία) και έδωσαν τη σκυτάλη στην άνθιση του Κλασικού Ελληνισμού.

Μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Ρωμαίους, η πρωτεύουσα μεταφέρθηκε στην Γόρτυνα, η οποία έγινε μετέπειτα πρωτεύουσα των ρωμαϊκών επαρχιών της Κρήτης και της Κυρηναίας. Στο ταξίδι του προς τη Ρώμη, ο Άγιος Παύλος σταμάτησε στην Κρήτη. Το 824 μ.Χ. η Κρήτη είχε καταληφθεί από τους Άραβες, που έκαναν τον Χάνδακα (σημερινό Ηράκλειο) τη βάση τους για τις πειρατικές επιθέσεις τους στη Μεσόγειο Θάλασσα. Μετά από πολλές αποτυχημένες προσπάθειες, οι Βυζαντινοί κατάφεραν να την απελευθερώσουν το 961 με αρχηγό τον μετέπειτα αυτοκράτορα Νικηφόρο Φωκά, δίνοντας νέα πνοή στην χριστιανική της παράδοση.

Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204, νέοι κυβερνήτες της Κρήτης έγιναν οι Ενετοί μέχρι το 1669. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η Κρήτη γνώρισε μια εξαιρετική οικονομική και πνευματική ευημερία. Οι μεγάλες πόλεις ανακατασκευάστηκαν, στολίστηκαν με εξαιρετικά μνημεία και οχυρώθηκαν με τεράστια τείχη. Παράλληλα, οι τέχνες έφτασαν στο απόγειο τους με σπουδαίες προσωπικότητες από το χώρο της Ζωγραφικής και της Αγιογραφίας, όπως ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος (El Greco) και ο Μιχαήλ Δαμασκηνός. Όλα αυτά διακόπηκαν βίαια το 1669, όταν το Ηράκλειο, το τελευταίο οχυρό στην Κρήτη, παραδόθηκε μετά από πολυετή τουρκική πολιορκία στον Οθωμανικό ζυγό. Συνεχόμενες αιματοβαμμένες επαναστάσεις και μάχες οδήγησαν στην αυτονομία της Κρήτης το 1897.

Το 1913 η Κρήτη εντάχθηκε πανηγυρικά στην υπόλοιπη Ελλάδα, τιμώντας το όνειρο όλων των Κρητών για την πολυπόθητη Ένωση. Ήδη από την Ένωση της Κρήτης ξεχώρισε η πολιτική προσωπικότητα του Ελευθέριου Βενιζέλου, που θα γινόταν αργότερα ο σπουδαιότερος ηγέτης που κυβέρνησε ποτέ την Ελλάδα. Οι μάχες όμως των Κρητικών δεν τελείωσαν εδώ, αφού έμελε η ασάβινη Κρητική ψυχή να δοκιμαστεί ξανά στη Μάχη της Κρήτης το 1941 και να εξυψωθεί μέσα στις στάχτες των δεκάδων καμένων χωριών από τους Γερμανούς.

B. ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ – ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Η παράδοση αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των Κρητικών. Η κρητική διάλεκτος θεωρείται η μακροβιότερη στον Ελλαδικό χώρο και έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης και έρευνας. Δεκάδες λέξεις έχουν αμιγώς αρχαιοελληνικό ή αρχαϊκό παρελθόν, ενώ πολλές είναι και οι γλωσσικές επιρροές από τους Άραβες, τους Ενετούς και τους Τούρκους.

Οι Ελληνικοί χοροί και η μουσική πρωτοεμφανίστηκαν στην Κρήτη, όπου λέγεται ότι η μητέρα των Θεών, η Ρέα, τους δίδαξε στους Κουρήτες για να εξαγνίζονται. Ο πιο φημισμένος κρητικός χορός ήταν ο πυρρίχιος. Οι σημερινοί Κρητικοί χοροί, πασιγνώστοι σε όλη την Ελλάδα, αποτελούν απόηχους των χορών των Κουρητών.

Πολλές τέχνες του χεριού παραμένουν ζωντανές στο νησί, ενώ έχουν εγκαταλειφθεί στα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας. Αγγειοπλάστες που πλάθουν τον πηλό ακριβώς όπως το έκαναν κι οι Μινωίτες

χιλιάδες χρόνια πριν, ξυλουργοί που δίνουν στο ξύλο της μουριάς το σχήμα της λύρας και του λαούτου, τσαγκάρηδες που φτιάχνουν με φροντίδα τα δερμάτινα Κρητικά στιβάνια, μαχαιροποιοί που μετατρέπουν το ασάλι σε Κρητικό μαχαίρι, οι γυναίκες στα χωριά υφαίνουν στον αργαλειό κεντήματα που παραπέμπουν στα χρόνια του Μίνωα. Όλες αυτές οι τέχνες, αν και σαφώς αποδυναμωμένες, εξακολουθούν να υπάρχουν σε αρκετές περιοχές του νησιού, αντιστεκόμενες πεισματικά απέναντι στην εισβολή της τεχνολογίας.

Ειδικότερα, ορισμένα στοιχεία της Κρητικής παράδοσης είναι:

Η Μουσική παράδοση

Η μουσική και ο χορός είναι άμεσα συνδεδεμένα με την κοινωνική ζωή των Κρητικών από την αρχαιότητα και ακόμη και σήμερα ακμάζουν στο νησί. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των μουσικών του νησιού είναι ο αυτοσχεδιασμός και η δημιουργία μαντινάδων. Τα πιο γνωστά μουσικά όργανα είναι η λύρα και το λαούτο που για την κατασκευή τους χρησιμοποιούνται υλικά από την Κρητική φύση.

Ξεχωριστό σημεία της μουσικής παράδοσης αποτελούν τα ριζίτικα τραγούδια που απαντούν κυρίως στη Δυτική Κρήτη και λιγότερο στο κεντρικό τμήμα του νησιού.

Ρίζες, είναι οι υπώρειες του βουνού και από εκεί πήραν το όνομα τους και τα ριζίτικα διότι κυρίως τραγουδιούνται στα χωριά που βρίσκονται στη «ρίζα». Έχουν μακρά παράδοση και καλύπτουν πολλούς τομείς έκφρασης, όπως τραγούδια της τάβλας (του τραπεζιού), της στράτας (σε πορεία), στους γάμους, στις γιορτές και στις βαπτίσεις, όπως και σε περιπτώσεις γλεντιού. Η θεματολογία τους είναι ηρωικά - επαναστατικά κατά των κατακτητών, ιστορικά, αφηγηματικά, της ξενιτιάς, θρησκευτικά, αλληγορικά, της αγάπης, ποιμενικά κλπ. Η μουσική τους είναι σοβαρή και με στοιχεία πόνου.

Τα ριζίτικα δεν χορεύονται. Τραγουδιούνται σε 32 μελωδίες, ή ομαδικά - χορωδιακά, ή αρχικά άδεται ένα ημιστίχιο από έναν τραγουδιστή και κατόπιν αυτό επαναλαμβάνεται χορωδιακά από την παρέα (καθ' υπακοήν και κατ' αντιφώνησιν), ενώ αρκετά ριζίτικα είναι ιδιόμελα με δικές τους μελωδίες.

Οι Χοροί

Κάθε περιοχή του νησιού έχει τους δικούς της χορούς πολλοί από τους οποίους διατηρούν την αρχέγονη κυκλική τυπολογία τους και χορεύονται ακόμη και σήμερα. Οι κυριότεροι χοροί είναι το «πεντοζάλι» που έχει τις ρίζες του στον αρχαίο «πυρρίχιο» χορό, ο καστρινός πηδηχτός, ο χανιώτικος συρτός, ο σιγανός συρτός και η σούσα.

Το πλουμιστό ψωμί

Τα πλουμιστά ψωμιά, έργα τέχνης των γυναικών αποτελούν βασικό δώρο για τους κουμπάρους και τους νονούς σε γάμους και βαπτίσεις, έθιμο που διατηρείται και σήμερα ειδικά στα ορεινά χωριά.

Το Κρητικό μαχαίρι

Το Κρητικό μαχαίρι ήταν το συμπλήρωμα της Κρητικής φορεσιάς και το οποίο ακόμη και σήμερα είναι αχώριστος σύντροφος του Κρητικού βοσκού.

Η Κρητική φορεσιά

Η περίφημη κρητική ενδυμασία είναι αρκετά πολυποίκιλη και συνδυάζει την υφαντική με την κεντητική τέχνη. Σταδιακά η παραδοσιακή ενδυμασία εγκαταλείφθηκε και σήμερα φοριέται κυρίως σε γιορτές και κοινωνικές εκδηλώσεις στην ενδοχώρα. Εντούτοις, άνδρες μεγαλύτερης ηλικίας εξακολουθούν να τη φοράνε στην απλοποιημένη της μορφή που αποτελείται από τη μαύρη ή καφέ «κυλόττα», μαύρο πουκάμισο, μαύρα στιβάνια και κρουσωτό κεφαλομάντηλο.

Ο Κρητικός γάμος

Ο γάμος στα χωριά της Κρήτης ήταν παλιά, αλλά και σήμερα μεγάλο γεγονός. Οι προετοιμασίες άρχιζαν πολλές μέρες πριν. Μετά το μυστήριο ακολουθεί το γαμήλιο τραπέζι με το γνωστό πιλάφι (γαμοπίλαφο) ή τα μακαρόνια με τον ανθότυρο και το βραστό και το γλέντι κρατεί μέχρι και μία εβδομάδα με μουσικές και χορούς.

Γ. ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Θρησκευτικά μνημεία – Ιερές Μονές

Στην Κρήτη κατά το παρελθόν, πριν την άλωσή της από τους Τούρκους λειτουργούσαν περισσότερα από 700 μοναστικά κέντρα. Σήμερα στο νησί εξακολουθεί να υπάρχει μεγάλος αριθμός μοναστηριών που δεν αποτελούν μόνο θρησκευτικά κέντρα αλλά, αξιόλογο μνημειακό πλούτο και εστίες πολιτισμού. Σε πολλά μοναστήρια υπάρχουν εκκλησίες με υπέροχες τοιχογραφίες, που εκφράζουν την εξέλιξη και τις τάσεις της αναγεννησιακής Σχολής της Κρητικής Ζωγραφικής. Τα περισσότερα μοναστήρια έχουν διαδραματίσει σπουδαίο ιστορικό ρόλο κατά την διάρκεια των μεγάλων αγώνων των Κρητικών για ελευθερία.

Συνοπτική περιγραφή των Ιερών Μονών της Κρήτης δίδεται παρακάτω:

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

ΜΟΝΗ ΚΑΛΥΒΙΑΝΗΣ

Απέχει 60 χλμ. από το Ηράκλειο και κατά μια υπόθεση κτίστηκε κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η εκκλησία καταλήφθηκε και χρησιμοποιήθηκε ως στάβλος και αποθήκη, ενώ αργότερα, το 1873, βρέθηκε στην περιοχή μια εικόνα του Ευαγγελισμού της Παναγίας

και οι κάτοικοι ξεκίνησαν προσπάθειες για να την ανοικοδομήσουν. Σήμερα αποτελεί τόπο παγκρήτιου προσκυνήματος.

ΚΑΘΟΛΙΚΟ ΜΟΝΗΣ ΒΑΡΣΑΜΟΝΕΡΟΥ

Πρόκειται για ένα από τα πιο αξιόλογα μνημεία της Κρήτης, όχι μόνο λόγω της ιδιότυπης αρχιτεκτονικής του και του ωραίο ανάγλυφου θυρώματός του, αλλά κυρίως λόγω του θαυμάσιου τοιχογραφικού του διακόσμου.

ΜΟΝΗ ΒΡΟΝΤΗΣΙΟΥ

Πρόκειται για ένα από τα πιο φημισμένα μοναστήρια του Ηρακλείου. Υπήρξε αξιόλογο κέντρο γραμμάτων και τεχνών κατά την περίοδο της Κρητικής αναγέννησης. Ο Μιχαήλ Δαμασκηνός ζωγράφισε εδώ έξι από τις πλέον σημαντικές εικόνες του, ενώ η παράδοση θέλει και τον El Greco να μαθητεύει για ένα διάστημα στο εργαστήρι της μονής. Η μονή Βροντησίου βρίσκεται στη νότια πλαγιά του Ψηλορείτη, βορειοδυτικά από τον οικισμό του Ζαρού και απέχει από το Ηράκλειο περίπου 50 χλμ. Έξω από το μοναστήρι, κάτω από τα αιωνόβια πλατάνια υπάρχει ένα από τα αξιολογότερα γλυπτά έργα της κρητικής υπαίθρου. Πρόκειται για την ανάγλυφη Κρήτη της οποίας το νερό τρέχει από τα στόματα τριών λεόντων που συμπληρώνουν την παράσταση των πρωτόπλαστων Αδάμ και Εύας.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΑ

Τέσσερα περίπου χιλιόμετρα νότια του Φόδελε, στην πλαγιά ενός λόφου με πλούσια βλάστηση βρίσκεται η μονή του Αγίου Παντελεήμονα που αποτέλεσε οργανωμένο μοναστηριακό κέντρο για 30 περίπου χρόνια μετά την κατάληψη του Χάνδακα από τους Τούρκους.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΡΟΥΣΩΝΑ

Είναι χτισμένη σε υψόμετρο 630μ. στα νοτιοδυτικά του Κρουσώνα και απέχει 25 χλμ. από την πόλη του Ηρακλείου. Ο ναός της μονής είναι δίκλιτος και τιμά το όνομα της Αγίας Ειρήνης και την Κοίμηση της Θεοτόκου. Σήμερα εξακολουθεί να λειτουργεί ως γυναικείο μοναστήρι.

ΣΙΝΑΪΤΙΚΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΑΓΙΑΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης του Ηρακλείου, δίπλα στο μητροπολιτικό ναό του Αγίου Μηνά. Σπουδαίο μοναστικό κέντρο με τεράστιους οικονομικούς πόρους, πρόσφερε πολλά στην εκπαίδευση των ορθόδοξων κρητικών. Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας μετατράπηκε σε τζαμί και μετά την απελευθέρωση της Κρήτης, με πρωτοβουλία της Αρχιεπισκοπής Κρήτης, μετατράπηκε σε εκθετήριο εκκλησιαστικών κειμηλίων και εικόνων όπου εκθέτονται σήμερα έργα μεγάλων αγιογράφων, όπως ο Μιχαήλ Δαμασκηνός.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΟΡΓΟΛΑΪΝΗ

Βρίσκεται 24 χλμ. από το Ηράκλειο, στην περιοχή των Κάτω Ασιτών και είναι χτισμένη στις υπώρειες του Ψηλορείτη. Καταστράφηκε από τους Τούρκους όταν οι τελευταίοι κατέλαβαν το νησί, ανοικοδομήθηκε και ξανακαταστράφηκε στην επανάσταση του 1866, καθώς, λόγω της ορεινής της θέσης, λειτουργούσε ως έδρα επαναστατών και επαναστατικών συνελεύσεων.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΖΑΡΟΥ

Μοναστήρι στο οποίο διασώζεται μόνο ο τοιχογραφημένος Ναός του Αγίου Νικολάου. Οι τοιχογραφίες χρονολογούνται από τον 14ο αιώνα. Εγκαταλείφθηκε για άγνωστους λόγους, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει γίνει μονή Παλαιοημερολογιτών.

ΜΟΝΗ ΑΠΕΖΑΝΩΝ

Είναι η μεγαλύτερη από τις ιστορικές μονές των Αστερουσίων. Κατά την παράδοση ιδρύθηκε από μοναχούς του Αγίου Αντωνίου στο Αγιοφάραγγο. Έχει φρουριακή μορφή, κληροδότημα των Ενετών.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ

Νότια από την παλαιοχριστιανική βασιλική του Αγίου Νικήτα είναι χτισμένη η μικρή μονή του Αγίου Χαράλαμπου. Η ιστορία της μονής ξεκινά λίγο πριν το 1821, όταν στην περιοχή αυτή, όπου ήδη βρισκόταν ένας μικρός ναός αφιερωμένος στον Άγιο Χαράλαμπο, εγκαταστάθηκαν ο μοναχός Γρηγόριος και η Μοναχή Μαγδαληνή. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν το ξυλόγλυπτο τέμπλο και οι εικόνες του Καθολικού. Δυτικά βρίσκεται το δώροφο συγκρότημα κατοικιών των μοναχών, χαρακτηριστικό δείγμα της τοπικής αρχιτεκτονικής.

ΜΟΝΗ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ

Βρίσκεται σε απόσταση 70 χλμ. από το Ηράκλειο μέσα σε μια άγονη περιοχή γεμάτη από βυζαντινά μνημεία. Είναι ένα από τα σπουδαιότερα μοναστήρια της Κρήτης με ιστορία που συνδέεται στενά με την ιστορία των μικρών μοναστηριών και ερημητηριών της περιοχής.

Είναι φρουριακού τύπου με ένα μεγάλο οχυρό πύργο μέσα στον περίβολο για να προστατεύει τους μοναχούς από τους πειρατές που έφταναν από τη νότια θάλασσα.

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΠΑΛΙΑΝΗΣ ΣΤΟ ΒΕΝΕΡΑΤΟ

Η γυναικεία μονή Παλιανής βρίσκεται δίπλα στο χωριό Βενεράτο, 20χλμ. Νότια του Ηρακλείου, κοντά στο φαράγγι του Βενεράτου. Θεωρείται μια από τις αρχαιότερες μονές της Κρήτης, χωρίς να είναι γνωστή η ακριβής χρονολογία ίδρυσης της. Η μονή υπήρξε πατριαρχική και ανά περιόδους είχε τεράστια περιουσία και πολλά μετόχια. Στο μοναστήρι λειτουργεί και μουσείο με εικόνες, ιερά κειμήλια και διάφορα βιβλία μεγάλης ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας.

ΜΟΝΗ ΑΓΚΑΡΑΘΟΥ

Η μονή Αγκαράθου είναι αφιερωμένη στην Παναγία και βρίσκεται σε ένα πετρώδες ύψωμα ανάμεσα στα χωριά Σγουροκεφάλι και Σαμπάς σε απόσταση 23 χλμ. από το Ηράκλειο. Παρότι ο χρόνος ίδρυσής της δεν είναι εξακριβωμένος, θεωρείται ως ένα από τα πιο παλιά μοναστήρια της Κρήτης και δεν αποκλείεται να ιδρύθηκε στα χρόνια της Β΄ Βυζαντινής περιόδου. Κατά την ενετοκρατία υπήρξε φυτώριο παιδείας πολύ σπουδαίων εκκλησιαστικών αντρών όπως ο Κύριλλος Λούκαρης, ο Μελέτιος Πηγάς, ο Σιλβέστρος ο Κρης. Σπουδαίο ρόλο έπαιξε και κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας καθώς σχηματίστηκε επαναστατικό σώμα που αντιστάθηκε γενναία στους κατακτητές.

ΜΟΝΗ ΣΑΒΒΑΘΙΑΝΩΝ

Βρίσκεται στα βορειοδυτικά της Ρογδιάς, σε μια περιοχή με πλουσιότητα λατρευτική παράδοση. Κατά την περίοδο της πολιορκίας του Χάνδακα από τους Τούρκους, η μονή Σαββαθιανών υπέστη πολλές καταστροφές, έχασε το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας της και παρήκμασε ραγδαία φτάνοντας στη μεγάλη τουρκική επίθεση του 1648, όταν οι περιουσίες του μοναστηριού δημεύτηκαν και οι μοναχοί αιχμαλωτίστηκαν. Από τότε το μοναστήρι άρχισε να οδεύει προς την ερήμωση μέχρι που ο μοναχός Ναθαναήλ επέστρεψε για να το ανασυγκροτήσει.

ΜΟΝΗ ΕΠΑΝΩΣΗΦΗ

Βρίσκεται σε απόσταση 32 χλμ. από το Ηράκλειο και θεωρείται ως ένα από τα πλουσιότερα και μεγαλύτερα μοναστήρια της Κρήτης το οποίο σήμερα κατοικείται. Η δομή της μονής θυμίζει τη λαϊκή κρητική αρχιτεκτονική του 17ου αιώνα, με ανεξάρτητα κελιά χτισμένα το ένα δίπλα στο άλλο. Το 18ο αιώνα ήταν ένα από τα σπουδαιότερα πνευματικά κέντρα του νησιού. Στη μονή υπάρχει μικρό μουσείο εκκλησιαστικής τέχνης.

ΜΟΝΗ ΚΟΥΔΟΥΜΑ

Η μονή τιμά την Κοίμηση της Θεοτόκου. Είναι χτισμένη στα νότια παράλια του Ηρακλείου και μέχρι πρόσφατα η πρόσβαση γινόταν μόνο με τα πόδια. Τόσο ο ναός, όσο και τα κελιά των μοναχών είναι χτισμένα μέσα σε σπηλαιώδεις κοιλότητες.

ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ ΣΤΗΝ ΑΝΩ ΒΙΑΝΝΟ

Το μοναστήρι της Αγίας Μονής βρίσκεται περίπου 60 χλμ. νοτιοανατολικά του Ηρακλείου και 38 χλμ. δυτικά της Ιεράπετρας, πολύ κοντά στο φαράγγι του Καβουσίου. Η πρόσβαση γίνεται μέσω σύντομου δρόμου που ξεκινάει από την Άνω Βιάννο και διέρχεται μέσα από ένα κατάφυτο τοπίο.

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΡΔΙΩΤΙΣΣΑΣ

Η μονή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μοναστηριακά συγκροτήματα της Κρήτης, με πλήθος επισκεπτών. Έχει υποστηριχθεί ότι η ίδρυση της συνδέεται με τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας που βρίσκεται σήμερα στο ναό του Αγίου Αλφόνσου στο Εσκουλίνο της Ρώμης.

ΜΟΝΗ ΚΑΛΛΕΡΓΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΕΛΙ

Η μονή Καλλέργη βρίσκεται νοτιοανατολικά του χωριού Σμάρι, περίπου 35χλμ. ανατολικά του Ηρακλείου και 4χλμ. βόρεια του Καστελίου. Είναι κτισμένη σε μια κατάφυτη περιοχή με πολλούς λόφους και ανάγλυφο έδαφος. Η μονή με τη σημερινή της μορφή είναι σχετικά νέα και πιστεύεται ότι κτίστηκε πάνω στα ερείπια παλαιότερου μοναστηριού.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης**ΙΕΡΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΑΡΚΑΔΙΟΥ**

Στις βορειοδυτικές υπώρειες του Ψηλορείτη, σε υψόμετρο σχεδόν 500 μέτρων και σε απόσταση περίπου 23 χιλιομέτρων από την πόλη του Ρεθύμνου, βρίσκεται η Ιερά Μονή Αρκαδίου. Σύμφωνα με την παράδοση, τη θεμελίωσε ο Αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ηράκλειος, ενώ η ανοικοδόμησή της έγινε από τον αυτοκράτορα Αρκάδιο τον 5ο αι. μ.Χ. από τον οποίο και πήρε το όνομά της. Η Μονή έχει καθιερωθεί ως ιστορικό σύμβολο εθελουσίας και ελευθερίας. Το ιερό λάβαρο της επανάστασης καθώς και άλλα κειμήλια της μονής, όπως εκκλησιαστικά σκεύη, χρυσοκέντητα άμφια και όπλα φυλάσσονται στο μουσείο του μοναστηριού.

ΜΟΝΗ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΑ ΡΟΥΣΤΙΚΩΝ

Μόλις είκοσι χιλιόμετρα από το Ρέθυμνο βρίσκεται το χωριό Ρούστικα και στο νοτιοδυτικό του άκρο, επάνω σε μικρό βραχώδες ύψωμα και μέσα σ' ένα κατάφυτο τοπίο, η Ιερά Μονή του Προφήτου Ηλιού του Θεσβίτου, μία από τις πλέον ιστορικές μονές της Ιεράς Μητροπόλεως Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου. Το αρχιτεκτονικό σχέδιο του σημερινού Καθολικού προσαρμόζεται προς το γνωστό τύπο της τρίκλιτης βασιλικής, η οποία όμως έχει ένα τρούλο και μία μόνο αψίδα Ιερού.

ΜΟΝΗ ΒΩΣΑΚΟΥ

Η μονή Τιμίου Σταυρού Βωσάκου βρίσκεται σε ένα μικρό οροπέδιο ανάμεσα στις κορυφές Κουτρούλης και Μεσοκόφινας των Ταλαίων Όρεων, 50 χλμ. ανατολικά του Ρεθύμνου. Η πρόσβαση στο μοναστήρι με αυτοκίνητο γίνεται μέσω του χωριού Δοξαρό και το τοπίο στη διαδρομή είναι μοναδικό. Δρόμος υπάρχει επίσης και από τις Σίσες. Το μοναστήρι είναι κτισμένο σε φρουριακή μορφή και τα κτίρια βρίσκονται σε δύο επίπεδα.

ΜΟΝΗ ΧΑΛΕΠΑΣ

Η μονή Χαλέπας είναι κτισμένη σε ψηλό λόφο κοντά στα χωριά Τσαχιανά και Βενί, 46 χλμ. ανατολικά του Ρεθύμνου. Η θέα προς την κοιλάδα του Μυλοπόταμου από το σημείο αυτό είναι πανοραμική. Η αναστηλωμένη μονή από το 2000 λειτουργεί κανονικά και αποτελεί ένα από τα ωραιότερα μοναστήρια στην Κρήτη.

ΜΟΝΗ ΔΙΣΚΟΥΡΙΟΥ

Η Μονή Δισκουρίου βρίσκεται 43 χλμ. ανατολικά του Ρεθύμνου και θεωρείται μια από τις παλαιότερες μονές της Κρήτης. Η παλαιότητα της αποδεικνύεται από την ύπαρξη του κοντινού Βυζαντινού ναού του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου. Η μονή, μετόχι της μονής Χαλέπας, πιστεύεται ότι έχει κτιστεί πάνω σε αρχαίο ιερό των Διόσκουρων. Στη σημερινή της μορφή θεωρείται ότι έχει κτιστεί τα τελευταία χρόνια της Ενετοκρατίας, όταν έμοιαζε με φρούριο.

ΜΟΝΗ ΜΠΑΛΙ

Βρίσκεται σε ύψωμα με πανοραμική θέα, πάνω από τον όρμο και τον παραθαλάσσιο οικισμό Μπαλί που απέχει 37 χιλ. από το Ρέθυμνο. Το καθολικό της μονής είναι αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη και εντυπωσιάζει η πρόσοψή του που παρουσιάζει έντονα στοιχεία αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Βρίσκεται κοντά στον ομώνυμο οικισμό, σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων νότια της πόλης του Ρεθύμνου, στο δρόμο προς Ρουσοσπίτι. Πρόκειται για πολύ παλιό μοναστήρι, που θα πρέπει να υπήρχε από τον 14ο αι. Το μοναστήρι λειτουργεί σήμερα και ως πυρήνας προστασίας και διαφύλαξης της λαϊκής παράδοσης στον τομέα της χειροτεχνίας και ιδιαίτερα της υφαντικής και της κεντητικής, μια και μέσα σ' αυτό λειτουργεί έκθεση εργόχειρων που παράγουν οι ίδιες οι μοναχές.

ΜΟΝΗ ΧΑΛΕΒΗ

Βρίσκεται κοντά στο χωριό Χρωμοναστήρι που απέχει περίπου 12 χιλ. από το Ρέθυμνο. Εκτός από τον ναό, τα υπόλοιπα κτίσματα της μονής είναι ερειπωμένα και η μονή είναι έρημη.

ΜΟΝΗ ΠΡΕΒΕΛΗ

Η Μονή Πρέβελη, που βρίσκεται σε απόσταση 37 χιλ. από το Ρέθυμνο περιλαμβάνει δύο μοναστήρια που απέχουν μεταξύ τους 3 χλμ.: την «Κάτω Μονή» που είναι εγκαταλειμμένη και το «Πίσω Μοναστήρι» που λειτουργεί και είναι επισκέψιμο. Στη μονή λειτουργεί και μουσείο που περιλαμβάνει άμφια, εκκλησιαστικά αντικείμενα και εικόνες.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων**ΙΕΡΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΖΩΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ - ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ**

Η Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Χρυσοπηγής βρίσκεται σε μικρή απόσταση από την πόλη των Χανίων, στη διαδρομή προς το λιμάνι της Σούδας. Σήμερα λειτουργεί ως γυναικείο μοναστήρι και στους χώρους του αναπτύσσονται παραδοσιακές τέχνες, όπως αγιογράφηση φορητών εικόνων και τοιχογράφηση ναών, χρυσοκεντητική, λιθογλυπτική, έκδοση βιβλίων, φιλοτέχνηση και εκτύπωση ιερών αντιμνησίων, βιβλιοδεσία, μελισσοκομία, κηροπλαστική, παρασκευή λιβανιού και χειροποίητου σαπουνιού, καθώς επίσης και βιολογική καλλιέργεια των μοναστικών κτημάτων.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ

Η Μονή της Αγίας Τριάδας των Τζαγκαρόλων, κτισμένη κοντά στο αεροδρόμιο Χανίων, είναι ένα από τα πλουσιότερα και ομορφότερα μοναστήρια της Κρήτης. Στο μοναστήρι έχει διαμορφωθεί ένα μικρό μουσείο με διάφορες εικόνες και σκεύη. Σήμερα, μετά από πολλές ιστορικές περιπέτειες, η Μονή εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο στη θρησκευτική και οικονομική ζωή της Κρήτης. Στο μοναστήρι παράγεται και εξάγεται μοναδικής ποιότητας βιολογικό ελαιόλαδο, κρασί, μέλι, ξύδι και σαπούνι από ελαιόλαδο.

ΜΟΝΗ ΓΟΥΒΕΡΝΕΤΟΥ

Η Μονή είναι δείγμα ορθόδοξης μοναστηριακής αρχιτεκτονικής. Αποτελείται από ένα τετράπλευρο περίβολο, με το μεγάλο καθολικό στο κέντρο. Σύμφωνα με την παράδοση, συνδέεται με τον θαυματουργό Άγιο Ιωάννη τον Ερημίτη.

ΜΟΝΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ

Η Μονή Καθολικού βρίσκεται 20km βορειοανατολικά των Χανίων, κοντά στη βόρεια ακτή του Ακρωτηρίου. Είναι κτισμένη κοντά στην έξοδο του φαραγγιού Αυλάκι, σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα. Θεωρείται το αρχαιότερο μοναστήρι στη Κρήτη και ιδρυτής του θεωρείται ο Άγιος Ιωάννης Ερημίτης. Το μοναστήρι σήμερα είναι ερειπωμένο και η πρόσβαση γίνεται μέσω καλντεριμιού που ξεκινάει από τη μονή Γουβερνέτου.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Η Ιερά Μονή του Τιμίου Προδρόμου, βρίσκεται στη χερσόνησο του ακρωτηρίου, ανατολικά των Χανίων, προς την κατεύθυνση του αεροδρομίου. Το ακρωτήριο έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στην ιστορία της Κρήτης και ιδιαίτερα στη μοναστική παράδοση. Η οροσειρά που το περιβάλλει από τα βορειοανατολικά με ψηλότερο σημείο το όρος Σκλόκα, έδωσε καταφύγιο σε πολλούς ασκητές ο σπουδαιότερος των οποίων είναι ο Άγιος Ιωάννης ο Ερημίτης.

ΜΟΝΗ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ ΓΩΝΙΑΣ

Η Μονή Γωνιάς είναι κτισμένη κατά το πρώτο μισό του 17ου αιώνα σε μικρή απόσταση βόρεια από την κωμόπολη Κολυμπάρι, στη βάση της χερσονήσου Σπάθα. Σε μικρή απόσταση δυτικά, πάνω σε ύψωμα, σώζονται το καθολικό και ερείπια από τα κελιά της αρχικής Μονής.

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΧΡΥΣΟΣΚΑΛΙΤΙΣΣΑΣ

Η μονή της Παναγίας της Χρυσοσκαλίτισσας βρίσκεται 72 χλμ. νοτιοδυτικά των Χανίων, πολύ κοντά στην μαγευτική λιμνοθάλασσα του Ελαφονησίου. Είναι γυναικείο μοναστήρι με μορφή φρουρίου, σκαρφαλωμένο σε βράχο 35μ. με απεριόριστη θέα στη θάλασσα. Η ονομασία της μονής οφείλεται στο ένα σκαλοπάτι από τα 98 συνολικά που κατά την παράδοση ήταν χρυσό.

ΜΟΝΗ ΠΑΖΙΝΟΥ

Πρόκειται για μοναστηριακό συγκρότημα χτισμένο κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας. Η αρχιτεκτονική του διαμόρφωση ακολουθεί τα δυτικά πρότυπα, με τον Ναό τοποθετημένο έκκεντρα του συγκροτήματος.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η Μονή του Αγίου Γεωργίου στο Καρύδι Αποκορώνου βρίσκεται περίπου 2χλμ. ανατολικά του Βάμου. Η μονή ήταν εγκαταλελειμμένη για πολλά χρόνια, αλλά αναστηλώθηκε το 1996 και λειτουργεί ξανά. Το μοναστήρι είναι το μοναδικό της επαρχίας Αποκόρωνα και αποτελεί το πιο ενδιαφέρον συγκρότημα λαϊκής αρχιτεκτονικής του νομού Χανίων.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΣΚΗΣ ΣΤΟ ΒΑΡΥΠΕΤΡΟ

Η μονή της Αγίας Κυριακής βρίσκεται σε απόσταση 12 χλμ. νοτιοδυτικά των Χανίων, κοντά στο Βαρύπετρο. Ως το 1992, η μονή ήταν ένα σύνολο από χαλάσματα, αλλά έκτοτε αναστηλώθηκε και πλέον αποτελεί ένα πανέμορφο μοναστήρι της Κρήτης. Η μονή αποτελεί μετόχι της γυναικείας Μονής Χρυσοπηγής και βρίσκεται σε θαυμάσια περιοχή με όμορφο προστατευόμενο δάσος, ένα μικρό φαράγγι με ποτάμι και πολλά σπηλαιώδη παρεκκλήσια, στα οποία οδηγούν λιθόστρωτα μονοπάτια που έχουν διαμορφωθεί ειδικά για πεζοπορία με ασφάλεια.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΠΛΟΥ

Η Μονή Τοπλού βρίσκεται στην βορειοανατολικότερη άκρη της Κρήτης, στη βάση του Ακρωτηρίου Σίδερο, 10 χλμ. ανατολικά της Σητείας και 6 χλμ. βόρεια του Παλαίκαστρου. Η μονή είναι μια από τις ιστορικότερες μονές της Κρήτης και είναι πολύ γνωστή για την τεράστια περιουσία της. Η μονή Τοπλού, αποτελεί το σημαντικότερο φρουριακό μοναστηριακό συγκρότημα της βορειοανατολικής Κρήτης, με ένα επιβλητικό καμπαναριό με διακόσμηση αναγεννησιακού τύπου, που υψώνεται στη

δυτική πλευρά, πάνω από την κεντρική πύλη. Είναι περιτειχισμένη με τείχος 10μ. που την προστάτευε από τις εχθρικές επιδρομές. Μία πολύ σημαντική συλλογή εικόνων, χειρογράφων, παλαιτύπων, χαρακτηριστικών και εκκλησιαστικών κειμηλίων φυλάσσεται στη μονή και εκτίθεται, αποτελώντας έναν σημαντικό πολιτιστικό προορισμό της ανατολικής Κρήτης. Στο μοναστήρι παράγονται και πωλούνται εξαιρετικά προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας όπως κρασί, λάδι και ρακί.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΛΗΝΑΡΙ

Η ανδρική Μονή του Αγίου Γεωργίου του Σεληνάρι είναι κτισμένη στην καρδιά του φαραγγιού του Σεληνάρι, κοντά στο Βραχάσι Λασιθίου και στη Νεάπολη. Δίπλα από το μοναστήρι περνάει η Εθνική Οδός Ηρακλείου – Αγίου Νικολάου και γι' αυτό το μοναστήρι δέχεται πολλούς επισκέπτες.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ

Η Μονή Φανερωμένης, αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα προσκυνήματα της Ανατολικής Κρήτης, σε ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς τοποθεσία. Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας λειτουργούσε στη μονή και κρυφό σχολειό, το οποίο σώζεται ως τις μέρες μας. Το φρουριακού χαρακτήρα κτηριακό συγκρότημα της Μονής Φανερωμένης αποτελεί αναμφίβολα ένα σημαντικό δείγμα της κρητικής μοναστηριακής αρχιτεκτονικής του 19ου αιώνα.

ΜΟΝΗ ΚΑΨΑ

Η Μονή του Αγίου Ιωάννη του Καψά βρίσκεται 9 χλμ. ανατολικά του Μακρύ Γιαλού, κοντά στον Γούδουρα. Το μοναστήρι είναι μετόχι της μονής Τοπλού και είναι κτισμένη σαν φρούριο σε μια απότομη βραχώδη πλαγιά πάνω από τη θάλασσα, στην έξοδο του όμορφου φαραγγιού των Περβολακίων.

ΜΟΝΗ ΒΙΔΙΑΝΗΣ

Η μονή Βιδιανής βρίσκεται κοντά στο χωριό Κάτω Μετόχι του Οροπεδίου Λασιθίου. Η πρόσβαση είναι πολύ εύκολη, καθώς δίπλα από αυτή διέρχεται ο περιμετρικός δρόμος του Οροπεδίου. Στο μοναστήρι λειτουργεί κι ένα μικρό μουσείο φυσικής ιστορίας σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

ΜΟΝΗ ΚΟΥΦΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

Η γυναικεία Μονή Κουφής Πέτρας βρίσκεται δυτικότερα της Μονής Κρεμαστών. Είναι αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Η θέα από τη Μονή προς την επαρχία του Μιραμπέλου είναι πανοραμική.

ΜΟΝΗ ΚΡΕΜΑΣΤΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑΠΟΛΗ

Η μονή Κρεμαστών βρίσκεται νότια της Νεάπολης, πάνω στον δρόμο που οδηγεί στο χωριό Βρύσες και σε μεγάλο ύψος με θέα τη Νεάπολη. Κτισμένη με φρουριακή αρχιτεκτονική σε απότομη και κατάφυτη βουνοπλαγιά του όρους Καβαλαρά, δίνει την εντύπωση ότι κρέμεται, γεγονός στο οποίο οφείλει το όνομα της. Στη μονή λειτουργεί εργαστήριο Αγιογραφίας.

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ ΣΤΑ ΓΟΥΡΝΙΑ

Η Μονή Φανερωμένης ή Παναγία Γουρνιών βρίσκεται στην περιοχή Γουρνιά, βορειοδυτικά της Παχειάς Άμμου, 24 χλμ. νότια του Αγίου Νικολάου. Το καθολικό της Μονής είναι κτισμένο μέσα σε μια σπηλιά. Το Μοναστήρι αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προσκυνήματα της Ανατολικής Κρήτης.

Δ. ΧΩΡΟΙ ΓΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ**Αρχαιολογικοί χώροι****Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου****ΚΝΩΣΣΟΣ**

Το σημαντικότερο κέντρο του Μινωικού Πολιτισμού, η Κνωσός, αναπτύσσεται πάνω στο ύψωμα της Κεφάλας μέσα σε ελιές, αμπέλια και κυπαρίσσια και βρίσκεται 5 χιλ. νοτιοανατολικά του Ηρακλείου.

Τα αρχαία λείψανα της Κνωσού που εκτείνονται διάσπαρτα στην περιοχή της μαρτυρούν τη σπουδαιότητα του χώρου. Τα συγκροτήματα μνημείων που διατηρούνται σήμερα ανάγονται χρονολογικά στη νεοανακτορική περίοδο στην οποία ανήκει το δεύτερο ανάκτορο (1700 - 1450 π.Χ.) και διάφορα άλλα κτηριακά συγκροτήματα. Εκτός των λειψάνων της μινωικής εποχής σώζονται και ορισμένα μνημεία μεταγενέστερων εποχών, αλλά και νεκροταφεία διαφόρων περιόδων, τα οποία αποδεικνύουν μια συνεχή κατοίκηση στην περιοχή της Κνωσού. Πρόκειται για ένα σημαντικό αρχαιολογικό χώρο διαμονής. Πέρα από το συγκρότημα του μινωικού ανακτόρου μπορεί σήμερα ο επισκέπτης να δει ιδιωτικές οικίες με πλούσιο εσωτερικό τοιχογραφημένο διάκοσμο, ορισμένα δημόσια κτήρια, αλλά και κάποια θρησκευτικά κέντρα. Από τη ρωμαϊκή εποχή σώζεται ιδιωτική ρωμαϊκή περίστυλη οικία με θαυμάσια ψηφιδωτά δάπεδα. Σημαντικά μνημεία αποτελούν: το ανάκτορο της Κνωσού, η βασιλική έπαυλη, η οικία των τοιχογραφιών, η νότια οικία, η ανεξερεύνητη οικία, ο ξενώνας Κνωσού, ο βασιλικός τάφος –ιερό.

ΦΑΙΣΤΟΣ

Το ανάκτορο της Φαιστού, ένα από σημαντικότερα μινωικά ανάκτορα και το δεύτερο σε μέγεθος μετά από αυτό της Κνωσού, είναι χτισμένο σε ένα ύψωμα στο δυτικό άκρο της πεδιάδας της Μεσαράς. Το ανάκτορο της Φαιστού θεωρείται τυπικό δείγμα μινωικού ανακτόρου εξ αιτίας της

εξαιρετικής αρχιτεκτονικής του σύνθεσης και της άψογης κατασκευής του. Στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου διακρίνονται λείψανα του παλαιού, αλλά και του νέου ανακτόρου.

ΓΟΡΤΥΝΑ

Τα ερείπια της αρχαίας πόλης της Γόρτυνας με την ακρόπολη και τις νεκροπόλεις της, απλώνονται σε έκταση περίπου 4.000 στρεμμάτων περίπου, από τους λόφους του Αη - Γιάννη, του Βόλακα και τον Προφήτη Ηλία βόρεια έως το χωριό των Αγ. Δέκα ανατολικά και την Μητρόπολη νότια. Η περιοχή της Γόρτυνας, κατοικήθηκε ήδη από την Νεολιθική εποχή, καθώς ευρήματα αυτής της περιόδου έχουν εντοπισθεί στην πεδιάδα και στους λόφους, μαζί με ελάχιστα μινωικών χρόνων. Στην θέση Κανιά, νότια του χωριού Μητρόπολη, έχει ανασκαφεί υστερομινωική αγρέπαυλη με αξιόλογα ευρήματα. Μνημεία του χώρου είναι το ωδείο, ο ναός του Αγίου Τίτου, η μινωική αγρέπαυλη στα Κανιά, το ιερό του Πυθίου Απόλλωνα, το ιερό αιγυπτιακών θεοτήτων, το Πραιτώριο και η μεγάλη επιγραφή.

ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΤΩΝ ΜΑΛΙΩΝ

Το μεγαλύτερο μέρος των ορατών σήμερα ερειπίων ανήκει στο νεοανακτορικό συγκρότημα, ενώ από το πρώτο ανάκτορο σώζεται τμήμα του στα βορειοδυτικά του συγκροτήματος και από τη μετανακτορική εποχή ένα μικρό «λοξό» κτίσμα στη βόρεια αυλή. Η πρόσβαση στο ανάκτορο γίνεται σήμερα από την πλακόστρωτη δυτική αυλή, την οποία διασχίζουν ελαφρά υπερυψωμένοι διάδρομοι, οι λεγόμενοι «πομπικοί δρόμοι». Σε κάθε πλευρά του συγκροτήματος ανοίγονταν είσοδοι, κυριότερες όμως ήταν αυτές της βόρειας και της νότιας πτέρυγας. Το ανάκτορο των Μαλίων χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη κεντρική αυλή, το επίκεντρο του συγκροτήματος, τα κλιμακοστάσια, τους φωταγωγούς, τα πολύθυρα, τις μνημειακές προσόψεις και τον καθορισμό κάθε πλευράς για συγκεκριμένες λειτουργίες.

ΑΜΝΙΣΣΟΣ

Στο χώρο της Αμνισσού έχουν βρεθεί σημαντικά μνημεία όπως η έπαυλις των κρίνων, το Ιερό Διός Θενάτα, το Μέγαρο, κ.ά.

ΛΕΒΗΝΑ

Η αρχαία πόλη του Λεβήνα τοποθετείται στον κόλπο που βλέπει στο Λυβικό πέλαγος, στους νότιους πρόποδες των Αστερουσίων. Όπως έχουν φανερώσει οι τελευταίες ανασκαφικές έρευνες, η πόλη δεν περιοριζόταν μόνο στο χώρο του κόλπου, αλλά εκτεινόταν και στην ευρύτερη περιοχή. Επίσης, το φυσικό λιμάνι προστατευόταν με λιμενοβραχίονα από τους νοτιοανατολικούς ανέμους, ίχνη του οποίου διακρίνονται μέσα στη θάλασσα. Τα κτηριακά συγκροτήματα που έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα είναι αυτά του ιερού του Ασκληπιού.

ΑΝΕΜΟΣΠΗΛΙΑ

Πρόκειται για ένα ορθογώνιο κτήριο με τρία ισομεγέθη δωμάτια κλειστά στο νότο και μακρύ διάδρομο, τον προθάλαμο στο βορρά που καλύπτει το πλάτος των τριών δωματίων. Ο χώρος οριοθετείται με περίβολο. Έχει ερμηνευθεί ως ιερό, στο κεντρικό δωμάτιο του οποίου υπήρχε το ξόανο της θεότητας. Στο δυτικό δωμάτιο με το βωμό βρέθηκε, σύμφωνα με τον ανασκαφέα, η πρώτη ανθρωποθυσία που έγινε στα μινωικά χρόνια. Η ζωή του κτηρίου στα Ανεμόσπηλια διήρκησε μόνο μισό αιώνα. Καταστράφηκε ξαφνικά από σεισμό στα μέσα του 17ου αιώνα π.Χ.

ΑΡΧΑΝΕΣ

Ο αρχαιολογικός χώρος των Αρχανών περιλαμβάνει δύο τομείς: τον τομέα που βρίσκεται μέσα στη σημερινή κωμόπολη, όπου εκτείνεται το ανακτορικό συγκρότημα και ο οικισμός, και τον τομέα στο λόφο Φουρνί, βόρεια των Αρχανών, όπου αποκαλύφθηκε μια από τις σημαντικότερες νεκροπόλεις της Κρήτης.

ΤΥΛΙΣΣΟΣ

Ο αρχαιολογικός χώρος της Τύλισου βρίσκεται 14 χιλιόμετρα δυτικά του Ηρακλείου. Όπως έδειξαν τα στοιχεία που ήρθαν στο φως από τις ανασκαφές, η Τύλισος υπήρξε μια από τις σπουδαιότερες μινωικές πόλεις. Στην Τύλισο έχουν βρεθεί 3 μεγάλα οικοδομήματα που χαρακτηρίστηκαν σαν "Οικίες" και τα οποία ανήκουν στην υστερομινωική περίοδο και αποτελούνται από υπαίθριες αυλές, κλιμακοστάσια, δωμάτια για το υπηρετικό προσωπικό, διαδρόμους, λατρευτικούς χώρους κ.α.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

ΥΣΤΕΡΟΜΙΝΩΪΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΑΡΜΕΝΩΝ

Σε απόσταση 10 χιλιομέτρων νότια της πόλης του Ρεθύμνου, δίπλα στο ομώνυμο χωριό και μέσα σε ένα θαυμάσιο δάσος από βελανιδιές, έχει αποκαλυφθεί το περίφημο νεκροταφείο των Αρμένων που χρονολογείται στην Υστερομινωική περίοδο. Οι τάφοι είναι θαλαμωτοί, λαξευμένοι στο μαλακό φυσικό βράχο, έχουν προσανατολισμό από ανατολή προς δύση και περιλαμβάνουν μακρόστενο λαξευτό επίσης διάδρομο που οδηγεί στο εσωτερικό τους.

ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ

Ο αρχαιολογικός χώρος της Ελεύθερνας εκτείνεται σε ευρεία περιοχή, αλλά οι κύριοι πυρήνες της αρχαίας πόλης βρίσκονται στους λόφους Νησί και Πυργί, που ανήκουν στους οικισμούς Ελεύθερνας και Αρχαίας Ελεύθερνας. Σήμερα στην ανατολική πλευρά του λόφου Πυργί τα κύρια λείψανα αποτελούν οι ελληνιστικοί αναλημματικοί τοίχοι, ερείπια από ρωμαϊκά οικοδομήματα και μια παλαιοχριστιανική βασιλική. Στη θέση όρθια Πέτρα βρέθηκε νεκροταφείο υστερογεωμετρικών -

αρχαϊκών χρόνων. Κάτω από τμήμα του νεκροταφείου έχει καλυφτεί ρωμαϊκή κτιριακή φάση. Στη θέση Νησί βρίσκονται τα ερείπια συνοικίας ελληνιστικών χρόνων.

Στις ανατολικές υπώρειες του λόφου Πυργί, έχουν αποκαλυφτεί τα ερείπια παλαιοχριστιανικής βασιλικής του Μιχαήλ Αρχαγγέλου. Στη δυτική πλαγιά του λόφου Πυργί ήρθαν στο φως τα λείψανα νεκροταφείου, ενώ στη θέση Νησί η έρευνα έφερε στο φως μία συνοικία που αναπτύχθηκε στους ελληνιστικούς χρόνους και εγκαταλείφτηκε στην αρχή της ρωμαϊκής περιόδου.

Εκτός από τα λείψανα που αποκαλύφθηκαν κατά τις αρχαιολογικές έρευνες, στην περιοχή έχουν εντοπιστεί αρκετές θέσεις στις οποίες διατηρούνται ορατά αρχαιολογικά λείψανα ή μεμονωμένα μνημεία.

ΑΠΟΔΟΥΛΟΥ

Κοντά στο σημερινό χωριό Αποδούλου που βρίσκεται σε απόσταση 54 χιλ. από το Ρέθυμνο, στη θέση Γούρνες έχουν αποκαλυφθεί τα κατάλοιπα παλαιανακτορικού κέντρου. Στον αρχαιολογικό χώρο Αποδούλου, που θα πρέπει να ήταν εξαιρετικής σημασίας κατά την αρχαιότητα μια και ήλεγχε το πέρασμα προς την πεδιάδα της Μεσαράς, έχουν αποκαλυφθεί τρία κτιριακά συγκροτήματα καθώς και θολωτοί τάφοι.

ΑΞΟΣ

Στην περιοχή του σημερινού χωριού Αξός, βρίσκονταν η αρχαία πόλη Όαξος, μια από τις σημαντικότερες πόλεις της αρχαίας Κρήτης που ήκμασε από την υστερομινωική και γεωμετρική έως τη ρωμαϊκή και τα υστερότερα χρόνια. Η αρχαιολογική σκαπάνη έχει φέρει στο φως πλούσια υπολείμματα της αρχαίας πόλης ανάμεσα στα οποία ο Ναός της Αφροδίτης, το Πρυτανείο, τάφοι και ποικίλα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

Στο χωριό Μοναστηράκι που βρίσκεται στην κοιλάδα του Αμαρίου και σε απόσταση 38 χιλιομέτρων από το Ρέθυμνο, έχει αποκαλυφθεί κτιριακό συγκρότημα που θα πρέπει να οικοδομήθηκε γύρω στο 2000 π.Χ και να καταστράφηκε από βίαια καταστροφή, σεισμό ή πυρκαϊά γύρω στο 1700 π.Χ. Το κτιριακό αυτό συγκρότημα περιλαμβάνει αποθήκες, χώρους λατρείας και δύο χώρους αρχείου με πληθώρα πήλινων σφραγισμάτων.

ΣΥΒΡΙΤΟΣ

Στο σημερινό χωριό Θρόνος, σε απόσταση 33 χιλιομέτρων ΝΑ του Ρεθύμνου, στη θέση Κεφάλα η αρχαιολογική έρευνα έχει αποκαλύψει υπολείμματα της αρχαίας πόλης Σιβρύτου. Ευρήματα των ανασκαφών ανάμεσα στα οποία και νομίσματα της αρχαίας πόλης εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου.

ΛΑΠΠΑ

Στο σημερινό χωριό Αργυρούπολη σε διάσπαρτα σημεία έχουν αποκαλυφθεί τμήματα της αρχαίας Λάππας. Τα τελευταία χρόνια έχει αποκαλυφθεί εκτεταμένο νεκροταφείο ρωμαϊκών χρόνων στη θέση «Πέντε Παρθένας». Τα πλούσια ευρήματα των ανασκαφών αλλά και εκείνα που είχαν περιουλλεγεί πριν ξεκινήσουν οι συστηματικές ανασκαφές, ανάμεσα στα οποία δύο μαρμάρινα αγάλματα και ένα χάλκινο αγαλματίδιο, εκτίθενται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

ΦΑΛΑΣΑΡΝΑ

Ο αρχαιολογικός χώρος της αρχαίας Φαλάσαρνας περιλαμβάνει το λιμάνι, την ακρόπολη και τα νεκροταφεία της πόλης. Προσεγγίζεται οδικώς, μέσω του δρόμου που συνδέει τα Χανιά με το Καστέλι και συνεχίζει δυτικά για το χωριό Πλάτανος και τη Φαλάσαρνα.

ΑΠΤΕΡΑ

Ο αρχαιολογικός χώρος Άπτερας, που περιλαμβάνει τα μνημεία μίας από τις σπουδαιότερες πόλεις - κράτη της Κρήτης, είναι επισκέψιμος. Η πόλη της Απτέρας ιδρύθηκε τον 8ο αιώνα π.Χ. και άκμασε τον 4ο και τον 3ο αι. π.Χ., ενώ Τα εντυπωσιακότερα, για την κατασκευή και το μέγεθος, από τα σωζόμενα αρχαία οικοδομήματα είναι τα συγκροτήματα των ρωμαϊκών δεξαμενών, που μαζί με τα πολυάριθμα πηγάδια και τις στέρνες εξυπηρετούσαν τις ανάγκες της πόλης. Στο νότιο τμήμα των δεξαμενών βρίσκεται το βυζαντινό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, που χτίστηκε τον 7ο αιώνα μ.Χ. και έπαυσε να λειτουργεί το 1964. Στο βόρειο τμήμα, βρίσκεται ο τούρκικος κούλες από τον οποίο φαίνεται ολόκληρος ο κόλπος της Σούδας και στα δεξιά ο κάμπος του Αποκόρωνα.

ΕΛΥΡΟΣ

Η Έλυρος είναι κτισμένη στο λόφο "Κεφάλια", 500 μ. νοτιοδυτικά του χωριού Ροδοβάνι της επαρχίας Σελίνου. Στο χώρο της αρχαίας πόλης της Ελύρου διακρίνονται ερείπια κτιρίων, από τα οποία ορισμένα σώζονται σε μεγάλο ύψος. Εντυπωσιακές είναι οι υδατοδεξαμενές και τμήμα του ρωμαϊκού υδραγωγείου. Είναι ορατό τμήμα του αρχαίου τείχους και του αρχαίου θεάτρου. Στην κορυφή του υψώματος σώζεται τούρκικος "κουλές". Στο κέντρο του αρχαιολογικού χώρου υπάρχει εκκλησία της Παναγίας που έχει ανεγερθεί πάνω στα ερείπια Παλαιοχριστιανικής βασιλικής, από την οποία σώζονται ψηφιδωτά δάπεδα με φυτικό και ζωικό διάκοσμο.

ΚΥΔΩΝΙΑ

Είναι ο σημαντικότερος πρωτομινωικός οικισμός που βρίσκεται μέσα στην πόλη των Χανίων, με κέντρο του το λόφο Καστέλλι. Μεγάλα σπίτια με καλοχτισμένα δωμάτια, φροντισμένα δάπεδα με κυκλικά κοιλώματα-εστίες, τοίχοι επιχρισμένοι με βαθύ κόκκινο κονίαμα, κανονικά θυρώματα και

κεραμικά προϊόντα εξαιρετικής ποιότητας δείχνουν ότι πρόκειται για ένα σπουδαίο πρωτομινωικό κέντρο. Οι ανασκαφές των τελευταίων χρόνων στην περιοχή της πόλης των Χανίων έχουν φέρει στο φως αρκετά λείψανα όλων των χρονολογικών φάσεων του μινωικού πολιτισμού.

ΓΑΥΔΟΣ

Η Γαύδος βρίσκεται σε απόσταση 24 ναυτικών μιλίων νότια της Αγίας Ρουμέλης και διατηρεί σημαντικά ίχνη του παρελθόντος, ενώ έχει εντοπιστεί σημαντικός αριθμός αρχαιολογικών θέσεων σε ολόκληρο το νησί.

ΑΝΩΠΟΛΗ

Τα ερείπια της αρχαίας Ανωπόλεως εντοπίζονται επάνω στο λόφο της Αγ. Αικατερίνης, στα δυτικά και νοτιοδυτικά του σημερινού ομώνυμου χωριού. Ο αρχαιολογικός χώρος καλύπτει μία αρκετά μεγάλη έκταση, που περιβάλλεται από ισχυρά τείχη και περιλαμβάνει θεμέλια πολλών οικιών, μία μεγάλη στέρνα και ίσως τα θεμέλια ενός μεγάλου ναού.

Στην ευρύτερη περιοχή έχουν εντοπιστεί δύο τρόποι κατοίκησης, κατά γειτονιές και κατά μεμονωμένες αγροικίες. Επίσης έχουν αποκαλυφθεί κιβωτιόσχημοι τάφοι της εποχής της ρωμαϊοκρατίας.

ΚΙΣΣΑΜΟΣ

Η αρχαία Κίσσαμος εντοπίζεται κάτω από το πυκνοδομημένο κέντρο της σύγχρονης κωμόπολης και ο μεγαλύτερος αριθμός των ανασκαμμένων αρχαιοτήτων βρίσκεται σε κατάκωψη. Η θέση του λιμανιού της πόλης εντοπίστηκε ήδη από τους περιηγητές του περασμένου αιώνα στη θέση Μαύρος Μόλος. Στην ανυψωμένη ξηρά και σε απόσταση λίγων μέτρων από τη θάλασσα, διακρίνεται επιμήκης ισχυρός τοίχος, που ίσως χρησίμευε ως κυματοθραύστης. Ανατολικά του Μαύρου Μόλου, στην παραλία και μέσα στη θάλασσα διακρίνονται ογκόλιθοι από θεμελίωση ελληνιστικής προβλήτας.

Η Αγορά πρέπει να βρισκόταν κοντά στο λιμάνι, καθώς στην περιοχή της εισόδου έχει αποκαλυφθεί τμήμα μεγάλης υπόστυλης στοάς, που ίσως σχετίζεται με αυτή τη λειτουργία.

Η θέση του θεάτρου εντοπίζεται στο σημερινό κτίριο του ΟΤΕ και στην αρχή του δρόμου προς Πολυρρήνια. Αν και τα δημόσια οικοδομήματα που έχουν έρθει στο φως είναι λίγα, η ιδιαίτερη άνθιση και ακμή της πόλης πιστοποιείται από τις πολυτελείς οικίες και τις ιδιωτικές αστικές επαύλεις με τα ψηφιδωτά δάπεδα, που έρχονται στο φως τμηματικά.

ΤΑΡΡΑ

Η Τάρρα ήταν πόλη της δυτικής Κρήτης, κοντά στο στόμιο του φαραγγιού της Σαμαριάς, στη θέση του σημερινού οικισμού της Αγίας Ρούμελης, σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα, πάνω σε λόφο στην αριστερή (ανατολική) όχθη του χειμάρρου που κατεβαίνει το Φαράγγι της Σαμαριάς.

ΥΡΤΑΚΙΝΑ

Στην Υρτακίνα σώζονται τα λείψανα διπλού οχυρωματικού τείχους, που περιέβαλλε την πόλη. Έχει εντοπιστεί τμήμα του δρόμου που τη συνέδεε με τη Λισό, ο οποίος με σκαλοπάτια οδηγεί στη νότια είσοδο της ακρόπολης καθώς και ο ιερός ναός του Πανός.

ΛΙΣΟΣ

Στον Αρχαιολογικό Χώρο της Λισού σήμερα σώζονται ερείπια, κυρίως από τα χρόνια της ρωμαϊοκρατίας. Διακρίνονται απλές κατοικίες, δημόσια κτίρια, υπαίθριοι χώροι, καμαροσκέπαστοι τάφοι και λιμενικές εγκαταστάσεις.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

ΓΟΥΡΝΙΑ

Τα Γουρνιά είναι το χαρακτηριστικότερο ανασκαμμένο παράδειγμα ενός μεσαίου μεγέθους οικισμού της εποχής της μινωικής ακμής και διατηρείται καλά, γι' αυτό τον ονόμασαν "Πομπηία της μινωικής Κρήτης". Είναι κτισμένος σε χαμηλό λόφο, πολύ κοντά στη θάλασσα, στον Ισθμό της Ιεράπετρας. Τα σημαντικότερα μνημεία και αρχιτεκτονικά σύνολα του αρχαιολογικού χώρου των Γουρνιών είναι η ατείχιστη πόλη, δύο περιφερειακοί πλακόστρωτοι δρόμοι, οι διώροφες οικίες με αποθηκευτικούς και εργαστηριακούς χώρους κ.ά.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

Ο οικισμός της Βασιλικής, ένας από τους πρώτους μινωικούς οικισμούς με πολεοδομική οργάνωση, καταλαμβάνει τις πλαγιές και την κορυφή χαμηλού λόφου που βρίσκεται κοντά στο χωριό Βασιλική, πολύ κοντά στον μινωικό οικισμό των Γουρνιών.

ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ

Πρόκειται για το νησί Λεύκη. Στη βορειοανατολική άκρη του Κουφονησιού, και σε μικρή απόσταση από την παραλία, οι ανασκαφές έφεραν στο φως ένα καλά διατηρημένο λίθινο θέατρο, κτήριο δημοσίων λουτρών κ.α. Στο νότιο μέρος του νησιού σώζεται ναός, ενώ εντυπωσιακή είναι η σειρά μεγάλων θολωτών δεξαμενών που με κτιστούς αγωγούς διοχέτευαν νερό από πηγές.

ΖΑΚΡΟΣ

Ο αρχαιολογικός χώρος της Ζάκρου βρίσκεται 500 μ. από τον παράλιο οικισμό της Κάτω Ζάκρου. Το ανάκτορο της Ζάκρου είναι το τέταρτο σε μέγεθος της Μινωικής Κρήτης με τη συνολική έκταση του ανακτόρου και των παραρτημάτων του να ξεπερνά τα 8.000 τ.μ. και υπολογίζεται ότι στο χώρο αυτό υπήρχαν περίπου 300 διαμερίσματα. Τα ευρήματα της Ζάκρου εκτίθενται στο Μουσείο Ηρακλείου ενώ μερικά υπάρχουν στα Μουσεία Σητείας και Αγίου Νικολάου.

ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

Στη βόρεια είσοδο του κόλπου της Ελούντας, σε θέση κλειδί για τον έλεγχο του φυσικού λιμανιού της, βρίσκεται η νησίδα της Σπιναλόγκας, με έκταση 85 στρέμματα. Έως σήμερα σώζονται οι θολωτές δεξαμενές, το κτήριο της φρουράς, το τρίδυμο κτήριο, διώροφες οικίες περιτοιχισμένες από υψηλούς μαντρότοιχους και η πυριτιδαποθήκη δίπλα στο ναό του Αγίου Νικολάου.

ΠΡΑΙΣΟΣ

Σε απόσταση περίπου 13 χλμ. από την Σητεία και 2 χλμ. από την Νέα Πραισό βρίσκεται η Αρχαία Πραισός. Η πόλη είχε χτιστεί επάνω σε τρεις λόφους - ακροπόλεις. Τα ερείπιά της καλύπτουν μια εκτεταμένη χρονική περίοδο, που αρχίζει από τα νεολιθικά χρόνια και τελειώνει στο τέλος της ελληνιστικής περιόδου.

ΛΑΤΩ

Η αρχαία πόλη Λατώ, στον κόλπο του Μιραμπέλλου, θεωρείται η καλύτερα διατηρημένη πόλη της κλασικής - ελληνιστικής περιόδου στην Κρήτη και μια από τις πληρέστερα σωζόμενες στην Ελλάδα.

ΜΟΧΛΟΣ

Ο αρχαιολογικός χώρος του Μόχλου που βρίσκεται 27 χιλ. από τη Σητεία αποτελείται από το μινωικό οικισμό που εντοπίστηκε στο νότιο τμήμα της νησίδας του Αγίου Νικολάου και την παραλία της απέναντι ακτής, το πρωτομινωικό νεκροταφείο στη δυτική πλευρά του νησιού, το υστερομινωικό νεκροταφείο που βρίσκεται σε λόφο πίσω από το σύγχρονο οικισμό, το αρχαίο λατομείο στη θέση Βαγιά και τις ρωμαϊκές ιχθυοδεξαμενές στην ακτή απέναντι από το νησί.

ΠΑΛΑΙΚΑΣΤΡΟ

Ο αρχαιολογικός χώρος του Παλαϊκάστρου βρίσκεται σε απόσταση 2 χλμ. από το Παλαϊκάστρο, στην παραλία της Χιόνας. Συστηματικές ανασκαφές στην περιοχή έφεραν στο φως σημαντικό μινωικό οικισμό όπως και τάφους Πρωτομινωικής και Μεσομινωικής περιόδου με μεγάλο αριθμό οστών που διατηρούνταν σε άριστη κατάσταση. Επίσης στον αρχαιολογικό χώρο έχει βρεθεί το ιερό του Δικταίου Δία, από τα πιο γνωστά ιερά της Ανατολικής Κρήτης.

ΠΕΤΡΑΣ

Πολλοί αρχαιολόγοι υποστηρίζουν ότι η θέση της αρχαίας Ηθείας ή Ήτιδας, πατρίδας του Μύσωνα ενός σοφού που πολλοί τον συγκαταλέγουν μεταξύ των επτά σοφών της αρχαιότητας, βρίσκεται στο μικρό ύψωμα που σήμερα ονομάζεται Πετράς. Εδώ οι αρχαιολογικές έρευνες φέρνουν διαρκώς καινούρια στοιχεία, ενώ η έκταση των ερειπίων υποδηλώνει μεγάλη και μακρόχρονη εγκατάσταση.

ΧΑΜΕΖΙ

Στην περιοχή του χωριού Χαμέζι και στον κωνοειδή λόφο, γνωστό σαν Σουβλωτό βρίσκεται το μοναδικό ελλειψοειδές οικοδόμημα της Μεσομινωϊκής εποχής που θεωρείται από τα πιο σημαντικά αρχαιολογικά λείψανα του Μινωικού Πολιτισμού.

Μουσεία

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου είναι από τα πιο μεγάλα και αξιόλογα μουσεία στην Ελλάδα και ένα από τα σημαντικότερα στην Ευρώπη. Τα εκθέματά του περιλαμβάνουν αντιπροσωπευτικά δείγματα από όλες τις περιόδους της κρητικής προϊστορίας και ιστορίας, που καλύπτουν περίπου 5.500 χρόνια, από τη νεολιθική εποχή μέχρι τους ρωμαϊκούς χρόνους. Κυρίαρχη θέση, στις συλλογές του κατέχουν τα μοναδικά αριστουργήματα της μινωικής τέχνης. Η συλλογή με τις μινωικές αρχαιότητες είναι η σημαντικότερη στον κόσμο και το μουσείο θεωρείται το κατ' εξοχήν μουσείο μινωικού πολιτισμού.

ΜΟΥΣΕΙΟ "ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ"

Το Μουσείο Καζαντζάκη βρίσκεται στη Μυρτιά, 20 χιλ. περίπου νότια του Ηρακλείου. Περιλαμβάνει αντικείμενα προσωπικά και της οικογένειας του Ν. Καζαντζάκη, χειρόγραφα, επιστολές, τις πρώτες ελληνικές εκδόσεις των βιβλίων του και μεταφράσεις τους, σε 49 γλώσσες από 54 χώρες. Εκτίθενται φωτογραφίες, προτομές, έργα τέχνης, καθώς και ντοκουμέντα παραστάσεων των θεατρικών κειμένων και θεατροποιημένων μυθιστορημάτων του, μακέτες σκηνογραφιών και κοστούμιών, όπως παρουσιάστηκαν σ' όλον τον κόσμο κ.α.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΟΜΙΝΙΚΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Το μουσείο λειτουργεί σε λιθόκτιστο και πρόσφατα ανακαινισμένο κτίριο σε ένα κατάφυτο σημείο λίγο έξω από το χωριό Φόδελε, όπου πιστεύεται ότι γεννήθηκε και έζησε ο μεγάλος καλλιτέχνης λίγο πριν φύγει για το Ηράκλειο. Στο μουσείο ο επισκέπτης μπορεί να δει κάποια αντίγραφα των έργων του, καθώς και την αναπαράσταση του εργαστηρίου του.

«ΛΥΧΝΟΣΤΑΤΗΣ» ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Το μουσείο βρίσκεται στο Λ. Χερσονήσου, 26 χλμ. ανατολικά από το Διεθνές Αεροδρόμιο Ηρακλείου και στο οποίο λειτουργούν τμήματα οπτικοακουστικών μέσων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, παραδοσιακών προϊόντων, τεκμηρίωσης όπως επίσης στους χώρους του φιλοξενείται καλλιτεχνική και φυσιολογική συλλογή, περιοδικές εκθέσεις, συνέδρια κ.ά.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Το μουσείο βρίσκεται στο κέντρο της πόλης του Ηρακλείου. Εκθέματα του Μουσείου αποτελούν χίλιες, οι περισσότερες αυθεντικές, φωτογραφίες-εικόνες από τη μάχη της Κρήτης και την εθνική αντίσταση, διακόσια περίπου βιβλία, μονογραφίες, μελέτες των ιστορικών γεγονότων, από το 1941 έως το 1945, εκατοντάδες έγγραφα και διάφορα δημοσιεύματα τύπου. Επίσης περιλαμβάνει ποικίλα πολεμικά αντικείμενα.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ

Το Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας αποτελείται από ένα εκθεσιακό συγκρότημα και από ένα Ερευνητικό και Συνεδριακό Κέντρο, όπου συγκεντρώνονται όλες οι υπόλοιπες λειτουργίες του μουσείου: Έρευνα, Επιμόρφωση, Συνέδρια, Βιβλιοθήκη, Σχεδιαστήριο, Εργαστήρια Ήχου, Φωτογραφίας, Συντήρησης, Επιστημονικά Εργαστήρια, Αρχείο και Αποθήκες. Η εθνογραφική έρευνα του μουσείου και τα εκθέματά του καλύπτουν την 2η χιλιετία μ.Χ. στην Κρήτη. Η Έκθεση παρουσιάζει 3000 εκθέματα απ' όλη την Κρήτη και ακολουθεί την εθνολογική ταξινομική των κοινωνικών εργασιών του Ανθρώπου: Διατροφή, Αρχιτεκτονική, Υφαντική, Τέχνες - Εμπόριο, Μεταφορές, Ήθη και Έθιμα, Κοινωνική Οργάνωση.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης στεγάζεται κοντά στο ενετικό λιμάνι του Ηρακλείου, και προσφέρει μια μοναδική εμπειρία στους επισκέπτες του. Στους εκθεσιακούς του χώρους, αναδεικνύεται με τρόπο εντυπωσιακό και καινοτόμο, το φυσικό περιβάλλον της ανατολικής Μεσογείου με έμφαση στην Ελλάδα και την Κρήτη.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΙΑΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Πρόκειται για ναό της Σιναϊτικής μονής της Αγίας Αικατερίνης, βορειοανατολικά του Μητροπολιτικού ναού του Αγίου Μηνά. Ιδρύθηκε κατά τη β' βυζαντινή περίοδο και αποτέλεσε πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο από τον 15ο έως τον 17ο αι.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΑΡΟΛΙΘΟΥ

Στην πραγματικότητα ολόκληρο το συγκρότημα του Αρόλιθου αποτελεί ένα υπαίθριο μουσείο, δεδομένου ότι, έχει κατασκευαστεί κατά τα πρότυπα ενός μικρού κρητικού χωριού με τα σπίτια, την εκκλησία, το φούρνο, το σιδεράδικο, το αλώνι, το ρακοκάζανο, το καφενείο και όλα αυτά χτισμένα κατά το πρότυπο της παραδοσιακής κρητικής αρχιτεκτονικής και πλαισιωμένα με ένα πλούσιο σε φυτά και χρώματα φυσικό περιβάλλον. Μέσα στο χώρο του πρότυπου κρητικού χωριού λειτουργεί και λαογραφικό μουσείο.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΙΑΝΝΟΥ

Το μουσείο διαθέτει μια λαογραφική συλλογή, με πλήθος αντικειμένων από τη γεωργική και καθημερινή ζωή των κατοίκων της Κρήτης, καθώς και μια ιστορική συλλογή με έγγραφα, νομίσματα, φωτογραφίες και άλλα ντοκουμέντα του 18ου, 19ου και 20ου αιώνα. Ακόμη, στο μουσείο εκτίθενται όπλα και πυρομαχικά του Α΄ και Β΄ παγκοσμίου πολέμου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΛΥΒΙΑΝΗΣ

Σε απόσταση 60 περίπου χλμ. από το Ηράκλειο, κοντά στην πόλη των Μοιρών βρίσκεται το μοναστήρι της Καλυβιανής που περιλαμβάνει, εκτός των άλλων, εργαστήρια κρητικής λαϊκής τέχνης. Η εκκλησιαστική συλλογή του μουσείου περιλαμβάνει φορητές εικόνες του 18ου και 19ου αιώνα, αρχιερατικά άμφια, ευαγγέλια, χειρόγραφα του 19ου αι., ξυλόγλυπτα αντικείμενα, καθώς και ένα ανεκτίμητης αξίας ξυλόγλυπτο τέμπλο του 18ου αιώνα. Το μουσείο έχει και λαογραφικό τμήμα, όπου εκτίθενται είδη λαϊκού πολιτισμού και οικονομίας όπως αγροτικά εργαλεία και χρηστικά σκεύη.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΡΧΑΝΩΝ

Στο Μουσείο των Αρχανών εκθέτονται κυρίως λίθινα και πήλινα αντικείμενα, καθώς και ακριβή αντίγραφα ορισμένων από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής Αρχανών-Γιούχτα που αναμφίβολα είναι από τις σημαντικότερες αρχαιολογικές περιοχές της Κρήτης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΓΟΡΤΥΝΑΣ

Πρόκειται για ένα μικρό μουσείο που βρίσκεται στον αρχαιολογικό χώρο της Γόρτυνας, μιας από τους σπουδαιότερες πόλεις της αρχαιότητας. Φιλοξενεί ορισμένα από τα ευρήματα του αρχαιολογικού χώρου.

ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΙΣΚΟΠΙΑΝΟΥ

Στεγάζεται στο πρόσφατα ανακαινισμένο ελαιοτριβείο του χωριού και φιλοξενεί συλλογές με αναπαραστάσεις από επαγγέλματα του σιδηρουργού, του κατασκευαστή βαρελιών, του ξυλουργού και του σιδερά. Επίσης εκτίθενται γεωργικά εργαλεία, αργαλειός, ρακοκάζανο κ.λπ.

ΑΡΓΥΡΑΚΕΙΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Το μουσείο βρίσκεται στην Επισκοπή και διαθέτει 25 συνολικά προθήκες και εξωτερικό χώρο όπου εκτίθενται πολεμικά αντικείμενα, όπως ασύρματοι, χειροβομβίδες, αλεξίπτωτα, φωτογραφίες, χάρτες, έγγραφα, κανόνι κ.λπ.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης**ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ**

Το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνης ιδρύθηκε το 1973 με στόχο τη συγκέντρωση και την έρευνα του λαογραφικού υλικού του Ρεθύμνου. Οι εκθεσιακοί χώροι του Μουσείου περιλαμβάνουν κυρίως αντικείμενα της παραδοσιακής χειροτεχνίας και λαϊκής τέχνης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνης στεγάζεται σήμερα στο πενταγωνικό οχυρό μπροστά ακριβώς από την κεντρική/ανατολική πύλη της Φορτέτζας. Στην έκθεση του μουσείου όπου τα αρχαιολογικά ευρήματα είναι τοποθετημένα κατά αρχαιολογική σειρά, περιλαμβάνονται συλλογές όπως: Υστεροεολιθικά και πρωτομινωικά ευρήματα, κυρίως αγγεία, εργαλεία και ειδώλια από τα σπήλαια Γερανίου και Μελιδονίου, αντικείμενα μεσομινωικής εποχής από τους αρχαιολογικούς χώρους Μοναστηρακίου, Αποδούλου και Βρύσινα, ευρήματα υστερομινωικής εποχής κυρίως από το νεκροταφείο των Αρμένων, κ.ά.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

Στις συλλογές της Μονής Αρκαδίου περιλαμβάνονται: συλλογή Κρητικών εικόνων, συλλογή εκκλησιαστικών βιβλίων και χειρογράφων, συλλογή εκκλησιαστικών κειμηλίων και συλλογή αμφίων.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΠΡΕΒΕΛΗΣ

Στις συλλογές της Μονής Πρέβελης περιλαμβάνονται: συλλογή εικόνων, συλλογή αμφίων, συλλογή εκκλησιαστικών σκευών και συλλογή κειμηλίων.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΕΡΙΝΩΝ ΟΜΟΙΩΜΑΤΩΝ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ

Στην κεντρική πλατεία των Ζωνιανών λειτουργεί το Μουσείο Ποταμιάνου με κέρινα ομοιώματα από την ιστορία της Κρήτης. Περιλαμβάνει 104 κέρινα ομοιώματα σε φυσικό ύψος ανθρώπου σε δεκατέσσερις παραστάσεις.

ΜΟΥΣΕΙΟ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΞΟ

Το Μουσείο Ξυλογλυπτικής στην Αξό είναι μια μόνιμη ιδιωτική συλλογή όπου ο επισκέπτης μπορεί να δει περισσότερα από εκατό γλυπτά.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΡΗΤΗΣ-ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ Λ.ΚΑΝΑΚΑΚΙ

Στη Μόνιμη Συλλογή της διαθέτει έργα του Λευτέρη Κανακάκι (λάδια, σχέδια, ακουαρέλες) καλύπτοντας αντιπροσωπευτικά όλη τη διαδρομή της δουλειάς του και έργα σύγχρονων Ελλήνων καλλιτεχνών από το 1950 ως σήμερα. Επίσης το μουσείο φιλοξενεί περιοδικές εκθέσεις τοπικού, εθνικού, αλλά και διεθνούς ενδιαφέροντος σε συνεργασία με φορείς στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Το μουσείο στεγάζεται στο αναστηλωμένο Τέμενος Μασταμπά, είναι τμήμα του Μουσείου Γουλανδρή (Φυσικής Ιστορίας) και στο οποίο πραγματοποιούνται σύντομες στάσεις στη διαδρομή που ακολούθησε η Κρήτη τα τελευταία 300 εκατομμύρια χρόνια.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΡΩΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Το Στρατιωτικό Μουσείο φιλοξενεί πλήθος εκθεμάτων – στρατιωτικές στολές, όπλα διαφόρων εποχών, παράσημα κ.ά. και περιλαμβάνει τους εξής χώρους: αίθουσα μακετών και στολών του Ελληνικού Στρατού, δύο αίθουσες κειμηλίων όλων των ιστορικών περιόδων από το 1821 και μετά, δύο αίθουσες περιοδικών εκθέσεων, αίθουσα ιντερνέτ έξι θέσεων και βιβλιοθήκη με αναγνωστήριο, αίθουσα συνεδρίων, διάφορους άλλους βοηθητικούς χώρους και εκθέματα στους εξωτερικούς χώρους του μουσείου.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

Το Ελληνικό Μουσείο της Ελιάς στα Καψαλιανά Ρεθύμνου, στεγάζεται στους αναστηλωμένους χώρους του ελαιόμυλου της μονής Αρκαδίου. Το Μουσείο είναι αφιερωμένο στη μνήμη του τόπου και στην πολιτιστική κληρονομιά της ελιάς και του ελαιολάδου.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων**ΝΑΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ**

Το ναυτικό μουσείο Κρήτης βρίσκεται στο παλιό λιμάνι των Χανίων και περιλαμβάνει μακέτες πλοίων, διάφορα ναυτικά όργανα και συσκευές, κειμήλια, όπως στολές και άλλα ενθυμήματα, ηρωικά πεσόντων ανδρών του Πολεμικού Ναυτικού, κ.λπ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων στεγάζεται στο καθολικό της ενετικής μονής του Αγίου Φραγκίσκου. Τα εκθέματά του δίνουν μία διαχρονική εικόνα της πολιτισμικής ιστορίας του Νομού Χανίων από τη νεολιθική εποχή έως και τα χρόνια της ρωμαιοκρατίας. Το Μουσείο διαθέτει επίσης εργαστήρια συντήρησης κεραμικής, μεταλλικών αντικειμένων, νομισμάτων, τοιχογραφιών, ψηφιδωτών και χημικό εργαστήριο, ενώ για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών υπάρχει εκθετήριο - πωλητήριο του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων στο ειδικά διαμορφωμένο κωδωνοστάσιο δίπλα στην κύρια είσοδο.

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ

Το Πολεμικό Μουσείο Χανίων στο Στρατόπεδο Τζαμπανάκη, βρίσκεται δίπλα στο Δημοτικό Κήπο. Στο Μουσείο υπάρχουν και εκτίθενται πολεμικά και άλλα κειμήλια της περιόδου κυρίως από το 1821 έως το 1940, που αφορούν στη συμβολή των Κρητών στον Μακεδονικό και τον Βορειοηπειρωτικό Αγώνα, στους Βαλκανικούς Πολέμους, στην Μικρασιατική Εκστρατεία, στον Α' και Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στη Μάχη της Κρήτης και την Εθνική Αντίσταση κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής.

ΣΠΙΤΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Βρίσκεται στις Μουρνιές και ο επισκέπτης μπορεί να δει πλούσιο φωτογραφικό υλικό με χαρακτηριστικά στιγμιότυπα από την προσωπική και πολιτική του πορεία του Ελευθέριου Βενιζέλου.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΖΑΓΚΚΑΡΟΛΩΝ

Στις συλλογές της Μονής περιλαμβάνονται συλλογή εικόνων και κωδικών με σημαντικότερα τα ακόλουθα εκθέματα: Άγιος Ιωάννης Θεολόγος, Δευτέρα Παρουσία, Χειρόγραφο ειλητάριο σε περγαμνή, που περιέχει τη λειτουργία του Μ. Βασιλείου, Φιλοξενία του Αβραάμ, Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος και σκηνές του βίου του κ.ά.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης ιδρύθηκε το 1920 με έδρα τα Χανιά. Το αρχειακό υλικό καλύπτει όλη την Κρήτη και υπολογίζεται σε περίπου 700.000 σημαντικότερα έγγραφα και ντοκουμέντα, από το 1821 μέχρι σήμερα.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΧΑΝΙΩΝ

Το πλούσιο αρχαιολογικό υλικό, το οποίο έχει συγκεντρωθεί από τις ανασκαφές που επί πολλά χρόνια διενεργεί η 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στο νομό Χανίων, αλλά και από περισυλλογές και δωρεές, αποτέλεσε μια Συλλογή στην οποία καταγράφεται με σαφήνεια η ιστορική πορεία του δυτικότερου νομού της Κρήτης από τα παλαιοχριστιανικά χρόνια έως και την τουρκοκρατία. Αντιπροσωπευτικά δείγματα αυτής της Συλλογής εκτίθενται στο ναό του San Salvatore. Τα εκθέματα είναι ομαδοποιημένα κατά είδος σε ενότητες: ψηφιδωτά, επιτύμβιες επιγραφές, τοιχογραφίες, εικόνες, αρχιτεκτονικά γλυπτά, έργα κεραμικής και μικροτεχνίας, νομίσματα.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ & ΑΛΙΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Το μουσείο βρίσκεται στο Κολυμπάρι και διαθέτει εκθέματα όπως αρχαίες άγκυρες, καμάκια, πυροφάνια, αλιευτικά σκάφη, αλιευτικά εργαλεία, συλλογές από κοχύλια, σφουγγάρια κ.α.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ “ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ”

Το μοναδικό στην Ελλάδα Μουσείο Τυπογραφίας βρίσκεται στα Χανιά, λίγο έξω από την πόλη, στο Βιοτεχνικό Πάρκο Σούδας. Η συλλογή του περιλαμβάνει περίτεχνα τυπογραφικά πιεστήρια και άλλα μηχανήματα, καθώς και εργαλεία και αντικείμενα που παρουσιάζουν την εξέλιξη της τυπογραφίας από τη γέννησή της την εποχή του Γουτεμβέργιου μέχρι σήμερα.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΝΗΣ ΓΩΝΙΑΣ

Στις συλλογές του Μουσείου περιλαμβάνονται συλλογή εικόνων, συλλογή βιβλίων και χειρογράφων, συλλογή αμφίων και συλλογή κειμηλίων.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΑΒΑΛΟΧΩΡΙΟΥ

Η έκθεση των αντικειμένων γίνεται σύμφωνα με τη σύγχρονη μουσειολογική αντίληψη, με επεξηγηματικά κείμενα, φωτογραφίες, σχέδια, μακέτες και εμπλουτίζεται κάθε χρόνο με νέα εκθέματα. Περιλαμβάνει 7 αίθουσες στις οποίες αναπτύσσονται οι εξής ενότητες: "Καμαρόσπιτο", "Μετάξι", "Κεραμικά", "Κοπανέλι", "Πετράδες-Λιθοξόοι", "Εκκλησία, Ξυλογλυπτική". Στο ιστορικό τμήμα του Μουσείου εκτίθενται όπλα και σπαθιά από τους μακροχρόνιους αγώνες των Κρητικών, μικρό μέρος των ζωγραφικών πινάκων και ιστορικών λιθογραφιών, στις οποίες απεικονίζονται παραστατικά τα σημαντικότερα γεγονότα της Ελληνικής και Κρητικής ιστορίας.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΙΣΣΑΜΟΥ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κίσαμου βρίσκεται στην ομώνυμη κωμόπολη της Δυτικής Κρήτης, κάτω από την οποία βρίσκεται η αρχαία Κίσαμος. Στεγάζεται στο κτίριο του παλαιού Ενετοτουρκικού Διοικητηρίου. Τα εκθέματα του Μουσείου παρέχουν μια διαχρονική εικόνα της ιστορίας της ευρύτερης περιοχής της Κίσαμου από την προϊστορική εποχή μέχρι και την ύστερη αρχαιότητα. Το σύνολο της έκθεσης του Μουσείου περιλαμβάνει αρκετό πληροφοριακό και εποπτικό υλικό. Για την πληρέστερη ενημέρωση και την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των επισκεπτών υπάρχει ηλεκτρονική παρουσίαση με έρευνα και τεκμηρίωση γύρω από τον πλέον καταστροφικό σεισμό της αρχαιότητας, το 365 μ.Χ., που έπληξε την Κρήτη και ισοπέδωσε την Κίσαμο.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΠΗΛΙΑΣ

Το μουσείο περιλαμβάνει μεγάλη συλλογή εικόνων κρητικής τέχνης και συλλογή λαϊκών εικόνων.

ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΤΕΧΝΗΣ

Λειτουργεί στο παλιό ελαιουργείο του Αγροτικού Συνεταιρισμού Ζυμπραγού. Στους χώρους του φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις, εικαστικές εκθέσεις, κ.α.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΗΤΕΙΑΣ

Πρόκειται για πλήρες μουσειακό συγκρότημα, που διαθέτει αποθηκευτικούς και εργαστηριακούς χώρους, και μικρή αρχαιολογική βιβλιοθήκη. Τα ευρήματα καλύπτουν μια περίοδο 4.000 περίπου χρόνων, από την Ύστερη Νεολιθική έως την Ύστερη Ρωμαϊκή Περίοδο και παρουσιάζονται κυρίως σε ανασκαφικά σύνολα κατά περιοχές.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου εκθέτει ευρήματα από την ανατολική Κρήτη καλύπτοντας το χρονικό διάστημα από τη Νεολιθική Εποχή ως το τέλος της Ελληνορωμαϊκής περιόδου.

Ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει τη διαχρονική εξέλιξη της τέχνης στην περιοχή μέσα από αντιπροσωπευτικά δείγματα διαφόρων ρυθμών και εποχών. Μεγαλύτερα και σπουδαιότερα σύνολα αποτελούν τα κτερίσματα από το πρωτομινωικό νεκροταφείο της Αγίας Φωτιάς κοντά στη Σητεία και τα ευρήματα από το ανάκτορο των Μαλίων.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΠΛΟΥ

Το Μουσείο της Μονής Τοπλού περιλαμβάνει συλλογή Κρητικών εικόνων και συλλογή χαρακτηριστικών.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

Το Μουσείο δημιουργήθηκε στα τέλη του προπερασμένου αιώνα κάτω μάλιστα υπό τουρκική κατοχή. Σήμερα στεγάζεται στην Εμπορική Οθωμανική Σχολή, το κτίριο της οποίας έχει κηρυχθεί διατηρητέο.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ

Στις συλλογές της περιλαμβάνονται ευρήματα από τις ανασκαφικές έρευνες στην Ελούντα, στα Ελληνικά και τη Δρήρο, ευρήματα από ανασκαφές σε διάφορες περιοχές του Μεραμβέλλου, αρχαιότητες προερχόμενες από τον Άγιο Νικόλαο (αρχαία Λατώ προς Καμάρα) και άλλες περιοχές του νομού, κ.ά.

Διατηρητέα και ιστορικά Μνημεία

Ο πολιτιστικός θησαυρός της Κρήτης είναι ανεξάντλητος. Πέραν των αρχαιολογικών χώρων, υπάρχουν πολλά διάσπαρτα μνημεία χαρακτηρισμένα ως ιστορικά και διατηρητέα αποτυπώνοντας την μακραίωνη ιστορία, την αρχιτεκτονική, τις τέχνες κ.ά. Ορισμένα τέτοια μνημεία είναι:

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

ΦΡΟΥΡΙΟ ΚΟΥΛΕΣ

Το Φρούριο κτίστηκε από τους Ενετούς, κατά τα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας τους στο Χάνδακα, για την καλύτερη προστασία του λιμένα της πόλης, που είχε εξέχουσα στρατηγική και εμπορική σημασία.

ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΠΑΥΛΗ ΒΑΘΥΠΕΤΡΟΥ

Βρίσκεται στη θέση Πίσω Λιβάδια, 4 χλμ. νότια από τις Αρχάνες και στη νοτιοανατολική πλευρά του Γιούχτα.

ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΠΑΥΛΗ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ

Πρόκειται για μινωικό οικισμό που βρίσκεται ανατολικά του Ηρακλείου, αμέσως μετά από το Βαθιανό κάμπο και σχεδόν επί της εθνικής οδού προς τον Άγιο Νικόλαο. Έχει βρεθεί μινωική δώροφη έπαυλη, που αποτελείται από σαράντα περίπου δωμάτια με δύο διαδρόμους και αυλές.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΜΕΓΑΡΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Το Νομαρχιακό Μέγαρο Ρεθύμνου κατασκευάστηκε στην αρχή της δεύτερης τουρκικής κυριαρχίας στο Ρέθυμνο σε βακουφικά κτήματα που μεταβίβασε η Μουσουλμανική Δημογεροντία στο Δημόσιο.

ΦΡΟΥΡΙΟ ΦΟΡΤΕΤΖΑΣ

Το φρούριο της Φορτέτζας βρίσκεται στην πόλη του Ρεθύμνου κατασκευάστηκε μεταξύ 1573-1580 από τους Βενετούς, προκειμένου να προστατεύσει τους κατοίκους από την Τουρκική απειλή.

ΠΑΛΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΟ ΠΑΝΟΡΜΟ

Στον παράλιο οικισμό του Πανόρμου, 20 χλμ περίπου νότια της πόλης του Ρεθύμνου, βρίσκεται η μεγάλη παλαιοχριστιανική βασιλική αφιερωμένη στην Αγία Σοφία και χρονολογείται στον 5^ο αιώνα.

ΜΙΚΡΟ ΒΑΛΛΑΝΕΙΟ

Πρόκειται για ρωμαϊκό λουτρό που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του αρχαιολογικού χώρου του τομέα Ι της Αρχαίας Ελεύθερας.

ΧΑΡΟΥΠΟΜΥΛΟΣ ΠΑΝΟΡΜΟΥ

Πρόκειται για ισόγειο κεραμοσκεπές λιθόκτιστο κτήριο με εσωτερικό πατάρι. Το κτήριο του χαρουπόμυλου ήταν βιομηχανική μονάδα επεξεργασίας χαρουπιού, έχει κτιστεί το 1930 και είναι το μοναδικό βιομηχανικό κτήριο αυτού του είδους σε όλη την Κρήτη.

ΚΟΥΛΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΞΑΡΕ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ

Είναι αξιόλογο δείγμα φρουριακής αρχιτεκτονικής άρρηκτα συνδεδεμένο με την ιστορία του τόπου και τις μνήμες των κατοίκων της περιοχής. Το κάστρο αποτελείται από μία μεγάλη εσωτερική αυλή, η οποία περιβάλλεται σε όλο το μήκος της δυτικής πλευράς από δύο συνεχόμενους χώρους οι οποίοι ενώνονται με καμάρες.

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΓΕΦΥΡΑ

Η γέφυρα βρίσκεται στην περιοχή της Λαγκάς, η οποία συνορεύει προς τα βορειοδυτικά με την κοινότητα της Αλφάς. Είναι εντυπωσιακά καλά διατηρημένη γέφυρα με οξυκόρυφη καμάρα.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

ΚΑΣΤΡΟ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑΣ

Το φρούριο είναι κτισμένο πάνω σε ένα απότομο ύψωμα της νησίδας Ήμερη Γραμβούσα με μοναδική πρόσβαση από την ανατολική πλευρά, όπου διαμορφώνεται ένα ελικοειδές μονοπάτι.

ΘΟΛΩΤΟΣ ΤΑΦΟΣ ΜΑΛΕΜΕ

Ο θολωτός τάφος του Μάλεμε βρίσκεται περίπου 17 χλμ. δυτικά των Χανίων, επί του υψώματος "Καυκάλα".

ΦΡΟΥΡΙΟ ΦΙΡΚΑ

Βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του λιμανιού της πόλης των Χανίων, κατασκευάστηκε από τους Βενετούς και καταλαμβάνει το συγκρότημα των έξι συνεχόμενων θόλων στους οποίους υπήρχαν οι μεγάλες κανονιοθυρίδες.

ΕΠΑΥΛΗ ΒΑΡΩΝΙΔΑΣ ΒΟΝ ΣΒΑΡΤΣ

Αποτελεί έξοχο παράδειγμα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής όπως αυτή εφαρμόστηκε τις τελευταίες δεκαετίες της τουρκοκρατίας. Βρίσκεται στη Χαλέπα και είναι από τα σημαντικότερα κτίσματα των Χανίων.

ΘΟΛΩΤΟΣ ΤΑΦΟΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

Βρίσκεται στην πλαγιά ενός λόφου, στην τοποθεσία "Της τρύπας τ' αρμί", σε απόσταση 1 χλμ από το χωριό Φυλακή, ανασκάφηκε το 1981 και αποτελεί σημαντικό θολωτό τάφο της Υστερομινωικής ΙΙΙ περιόδου.

ΟΙΚΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Βρίσκεται στην πλατεία Χαλέπας, κατασκευάστηκε γύρω στο 1880 στον τύπο της βίλλας, ενώ τη σημερινή μορφή του την απέκτησε το 1927. Είναι χαρακτηρισμένο ως έργο τέχνης και ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΜΕΓΑΡΟ ΧΑΝΙΩΝ

Χαρακτηριστικό κτίριο των τελευταίων χρόνων της Τουρκοκρατίας στην Κρήτη, επηρεασμένο μορφολογικά από τα μεγαλοπρεπή νεοκλασικά κτίρια των μεγάλων αστικών κέντρων.

ΦΡΟΥΡΙΟ ΦΡΑΓΚΟΚΑΣΤΕΛΟ

Βρίσκεται στο ομώνυμο χωριό κοντά στα Σφακιά και αποτελεί βενετσιάνικο κάστρο που έχει χτιστεί σύμφωνα με τις αρχές της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής πριν την εμφάνιση της πυρίτιδας και την μετέπειτα επικράτηση του «προμαχωνικού συστήματος».

ΦΡΟΥΡΙΟ ΙΤΖΕΔΙΝ

Το φρούριο Ιτζεδίν, το μοναδικό τουρκικό φρούριο της Κρήτης, βρίσκεται στο ύψωμα Καλάμι, 15km ανατολικά της πόλης των Χανίων και έχει πανοραμική θέα στον κόλπο της Σούδας.

ΦΡΟΥΡΙΟ ΑΠΤΕΡΩΝ

Το φρούριο Παλαιόκαστρο (Απτέρων) κτίστηκε από τους Ενετούς στη θέση της αρχαίας πόλης Άπτερα για να προστατεύσουν το κόλπο της Σούδας από ενδεχόμενες επιθέσεις ή επιδρομές.

ΦΡΟΥΡΙΟ ΣΕΛΙΝΟΥ

Βρίσκεται στην Παλαιόχωρα Χανίων, έχει κτισθεί στο λαιμό μιας στρογγυλής προεξοχής της στεριάς μέσα στη θάλασσα.

ΠΑΛΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΗΤΑ

Ο μικρός μονόχωρος ναός του Αγίου Νικήτα βρίσκεται περίπου 300 μ. βορειοανατολικά του φρουρίου του Φραγκοκάστελλου.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

ΦΡΟΥΡΙΟ ΚΑΖΑΡΜΑΣ

Είναι το βενετσιάνικο φρούριο της Σητείας που κατασκευάστηκε κατά το 13ο αιώνα. Το φρούριο στη σημερινή του μορφή αποτελείται από το βορειοανατολικό τμήμα του αρχικού οχυρωματικού περιβόλου, τον πύργο που κλείνει την κορυφή του και δωμάτια στον αύλειο χώρο. Τους θερινούς μήνες χρησιμοποιείται ως χώρος εκδηλώσεων.

ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΙ ΣΕΛΙ ΑΜΠΕΛΟΥ

Πρόκειται για το πλέον αξιόλογο συγκρότημα ανεμόμυλων που σώζεται στην Κρήτη και βρίσκεται στο Οροπέδιο Λασιθίου.

ΠΑΛΑΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΙΘΙΝΩΝ

Το Παλαιό Δημοτικό Σχολείο Λιθίνων Σητείας έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο γιατί πρόκειται για πολύ ενδιαφέρον κτίσμα του 1920.

ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

Είναι ένα από τα σημαντικότερα κτίρια της νότιας Κρήτης, και έχει συνδεθεί με την ιστορία της Ιεράπετρας και τις ιστορικές μνήμες των κατοίκων.

ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΙ ΕΛΟΥΝΤΑΣ

Στη θέση "Κανάλι" της Ελούντας σώζονται τρεις ανεμόμυλοι με κάτοψη σε σχήμα κύκλου.

ΚΡΗΝΕΣ ΚΡΙΤΣΑΣ

Στην Κριτσά, στη θέση Χανιώτενα βρίσκονται τρεις κοινοτικές κρήνες και πλακόστρωτο "καλντερίμι" που έχουν χαρακτηριστεί σαν ιστορικά διατηρητέα μνημεία γιατί αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα αρχιτεκτονικής παράδοσης και άμεσα συνδεδεμένα με την ιστορία της Κριτσάς και τις μνήμες των κατοίκων της περιοχής.

Οχυρωματικά έργα - πύργοι

Ενδιαφέροντα πολιτιστικά στοιχεία αποτελούν επίσης οι πύργοι τους οποίους συναντάμε σε όλους τους νομούς του νησιού και αποτελούσαν οχυρωματικά έργα. Παρακάτω δίδεται σχετικός κατάλογος τέτοιων πύργων.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ
<ul style="list-style-type: none"> • Ο Πύργος του Αγριολίδη • Οι πύργοι των Κουρμούληδων στον Κουσέ Μεσαράς • Ο Πύργος του Ξωπατέρα στη Μονή Οδηγήτριας • Ο Μικρός Κούλες στο λιμάνι του Ηρακλείου • Ο Πύργος του Φώσκολου στο Καινούργιο Χωριό • Το μέγαρο των Μοδινών στη Ρογδιά • Τα αρχοντικά των Ενετών στο Βενεράτο	<ul style="list-style-type: none"> • Ο Πύργος των Κερίμηδων στην Επισκοπή • Ο πύργος του Μπέη του Μυλοπόταμου στον Άγιο Ιωάννη • Ο Πύργος στην Ελεύθερα • Οι Πύργοι του Αγίου Βασιλείου • Το Φράγκικο Κονάκι στο Αποδούλου

<ul style="list-style-type: none"> • Ο Πύργος του Στεργιανού στις Βασιλειές • Ο πύργος στους Σταμνιούς Επισκοπής • Οι Πύργοι της Βιάννου 	
<p style="text-align: center;">ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΣΙΘΙΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έπαυλη De Mezzo στην Ετιά • Ο πύργος του Pasqualigo στην Νεάπολη • Ο πύργος του Μασλούμ Καρακάση στη Νεάπολη • Πύργος Κορνάρου • Πύργος Βόιλας • Πύργος Λιθινών • Ο Πύργος του Χάνιαλη στον Μαγουλά Λασιθίου • Ο πύργος του Αφεντάκη στον Άη Γιώργη • Ο πύργος της Ζου 	<p style="text-align: center;">ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Πύργος του Αληδάκη στον Εμπρόσνερο • Ο Πύργος του Μεχμέτ Αγά Γενίτσαρη στην Κάινα • Ο πύργος του Βάμου • Οι πύργοι του Ακρωτηρίου • Ο πύργος των Da Molin στον Αλικιανό • Η έπαυλη Selsebilgia του Μουσταφά Ναϊλή Πασά στα Περιβόλια Κυδωνίας • Ο Πύργος της Μαλάξας • Οι τέσσερις Πύργοι στους οικισμούς της Καντάνου • Ο πύργος στα Γριμπυλλιανά • Ο πύργος των Βουκολιών • Η έπαυλη Trevisan στο Κόκκινο Μετόχι • Η Ενετική βίλα Rotonda και το Τούρκικο σεράι στις Καλάθενες • Ο πύργος της Μονής Αγίου Γεωργίου στις Μένιες • Ο πύργος του Λουτρού • Ο πύργος στα Βαρσαμάκια • Ο πύργος Αζίζ Μπέη στο Γεράνι

Εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Στο νησί της Κρήτης, οι παραδοσιακές τέχνες εξακολουθούν να υπάρχουν και λειτουργούν αρκετά εργαστήρια στα οποία μπορεί κανείς να παρακολουθήσει την κατασκευή διαφόρων αντικειμένων.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Μίνως, συνεταιρισμός αγγειοπλαστών, Θραψανό
- Λυμπερίδης Αγγειοπλαστική, Κοκκίνη Χάνι
- Εργαστήρι γλυπτικής Τσομπανάκη, Άνω Αρχάνες
- Ευριδική, βιοτεχνία υφαντών και κεντημάτων, Σκλαβεροχώρι Αρχαγγέλου Καστελλίου
- Τζανάκης Στέλιος (εργαστήρι τοπικών μουσικών οργάνων), Λάκκοι Κυδωνίας

- Elos Local Art (κατάστημα ειδων λαϊκής τέχνης), Κίσσαμος
- Εργαστήριο Περάκη, Κριτσά (δημιουργίες από πηλο, γυαλί, μέταλο)
- Λατώ, Αποστολάκης Ιωσήφ οργανοποιείο, Κριτσά
- Plasi εργαστήριο ξυλογλυπτικής, Νεάπολη.

Ε. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΔΡΩΜΕΝΑ

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

Ηράκλειο – Καλοκαίρι

Ένα από τα πιο πλούσια φεστιβάλ πανελλαδικά, με πολυσυλλεκτικό πρόγραμμα, διεθνή ακτινοβολία και μετακλήσεις σημαντικών καλλιτεχνικών σχημάτων που λαμβάνει χώρα καθόλη τη διάρκεια του καλοκαιριού. Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται κατά κύριο λόγο στα Κηποθέατρα Ν. Καζαντζάκης και Μ. Χατζηδάκης, στο φρούριο Κούλε του ενετικού λιμένα, αλλά και σε πεζόδρομους και πλατείες της πόλης του Ηρακλείου.

Καρναβάλι

Ο Δήμος Ηρακλείου διοργανώνει καρναβάλι που λαμβάνει χώρα στους δρόμους της παλιάς πόλης με μεγάλη συμμετοχή και ανταπόκριση.

Houdetsi Festival

Αποτελεί πλέον θεσμό, καθώς έχει ήδη υλοποιηθεί τρεις φορές με μεγάλη επιτυχία. Είναι ένα πολυήμερο πολιτιστικό γεγονός με μουσικές από όλο τον κόσμο που λαμβάνει χώρα στο χωριό Χουδέτσι και διοργανώνεται από το Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος.

Ιστιοπλοϊκοί αγώνες

Κάθε καλοκαίρι ο Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Ηρακλείου διοργανώνει ιστιοπλοϊκούς αγώνες, μαθήματα ιστιοπλοΐας, κωπηλασίας και βόλτες στη θάλασσα για το κοινό.

Γιορτή του Αγγειοπλάστη

Στο Θραψανό το αρχαιότερο κέντρο αγγειοπλαστικής της Κρήτης κοντά στη γιορτή της Αγίας Μαρίνας διοργανώνονται τριήμερες εκδηλώσεις με την ονομασία «γιορτή του αγγειοπλάστη» που ολοκληρώνεται με μεγάλο γλέντι.

Γιορτή του Ξενιτεμένου

Διοργανώνεται από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Καστελλίου και περιλαμβάνει συναυλίες, εκθέσεις και θεατρικές παραστάσεις.

Γιορτή Κρασιού

Στις Δαφνές πραγματοποιείται το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου η γιορτή κρασιού με εκδηλώσεις που διαρκούν από 10 μέχρι 15 ημέρες, όπου ο επισκέπτης μπορεί να διαλέξει και να απολαύσει δωρεάν καλό Δαφνιανό κρασί, να γευτεί τους πλούσιους παραδοσιακούς μεζέδες και φαγητά, με αφθεντική Κρητική μουσική και χορούς.

Γιορτή Καρπουζιού

Κάθε καλοκαίρι πραγματοποιείται η γιορτή καρπουζιού στο Χάρακα με τη συνοδεία κρητικών μουσικοχορευτικών συγκροτημάτων.

Γιορτή Κερασιού

Τέλη Μαΐου με αρχές Ιουνίου διοργανώνεται στον Σάρχο η γιορτή κερασιού που περιλαμβάνει κρητικό γλέντι, άφθονή κατανάλωση κερασιών από τα δέντρα του χωριού και φυσικά εδέσματα της κρητικής κουζίνας.

Έκθεση Οινοτικά

Πραγματοποιείται το Μάρτιο. Μέσω της έκθεσης οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να γευτούν κρασιά τελευταίας εσοδειάς, αλλά και ώριμα κρασιά προηγούμενων ετών από διαφορετικά οινοποιεία του νησιού, να έρθουν σε επαφή με τους παραγωγούς και να παρακολουθήσουν παράλληλες δραστηριότητες.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου

Αναγεννησιακό φεστιβάλ

Από το 1987 και κάθε καλοκαίρι, διοργανώνεται από τον Δήμο Ρεθύμνης το φημισμένο Αναγεννησιακό φεστιβάλ. Το μεγάλο αναγεννησιακό υπόβαθρο του Ρεθύμνου στην αρχιτεκτονική και στα γράμματα το κατέστησε σαν τον φυσικό φορέα μιας σειράς εκδηλώσεων με στόχο την ανάδειξη της Κρητικής και της Ευρωπαϊκής Αναγέννησης γενικότερα. Στα χρόνια της πορείας του Φεστιβάλ παρουσιάστηκαν όλα τα έργα του κρητικού θεάτρου και μια πλειάδα έργων του Σαίξπηρ, του Μολιέρου, του Γκολντόνι κ.ά. Δεκάδες μουσικά σχήματα απ' όλο τον κόσμο έπαιξαν μουσική από την Αναγέννηση ως τις μέρες μας και σκηνές της comedia del arte παραστήθηκαν στα σοκάκια του βενετσιάνικου Ρεθύμνου. Επίσης χορός, εκθέσεις ζωγραφικής, διαλέξεις και κινηματογράφος συμπληρώνουν το πλαίσιο της δράσης του φεστιβάλ.

Ρεθεμνιώτικο Καρναβάλι

Το Καρναβάλι του Ρεθύμνου είναι το μεγαλύτερο στην Κρήτη και από τα μεγαλύτερα στην Ελλάδα. Να σημειωθεί ότι εκτός της μεγάλης παρέλασης πολλές ακόμα εκδηλώσεις πλαισιώνουν την

αποκριά στο Ρέθυμνο. Το γλέντι της Τσικνοπέμπτης στον Πλάτανο και στην Μικρή Παναγία, με ζωντανή μουσική για όλα τα γούστα, μεζέδες και κρασί, είναι κάτι που το περιμένουν όλοι αφού είναι συνυφασμένο τα τελευταία χρόνια με την πόλη. Ο χορός των Ομάδων του Καρναβαλιού, την προηγούμενη Κυριακή της παρέλασης, δεν είναι απλώς μια εκδήλωση μεταμφιεσμένων. Είναι μια ολόκληρη τελετουργία στην οποία οι Ομάδες παρουσιάζουν θεατρικά σκέτς, που σκηνοθετούν τα μέλη τους και σχετίζονται με το θέμα που θα παρουσιάσουν στην Παρέλαση.

Γιορτή Κρητικού Κρασιού

Κάθε καλοκαίρι, διοργανώνεται από την Περιηγητική Λέσχη Ρεθύμνου η Γιορτή Κρητικού Κρασιού. Με πλούσιο ψυχαγωγικό πρόγραμμα, από κρητικά και λαϊκά συγκροτήματα κάθε βράδυ, προσφέρεται στους χιλιάδες επισκέπτες της γιορτής μια εικόνα φολκλόρ ελληνικής διασκέδασης. Ο επισκέπτης θα βρει κρασιά όλων των μεγάλων παραγωγών της Κρήτης και είναι μια ευκαιρία να δοκιμάσει κανείς σχεδόν όλες τις γεύσεις και αποχρώσεις των φημισμένων κρητικών κρασιών.

Υακίνθεια

Κάθε καλοκαίρι διοργανώνονται στα Ανώγεια, στο θέατρο του Αγίου Υακίνθου τριήμερες εκδηλώσεις πολιτισμού που προσελκύουν χιλιάδες κόσμο.

Μπουντάλια

Πραγματοποιούνται κάθε Αύγουστο στο χωριό Μαργαρίτες με θεατρικές παραστάσεις και πολύ σάτιρα.

Γιορτές τοπικών προϊόντων

Στο Γαράζο το καλοκαίρι διοργανώνεται η γιορτή κίτρου, στον Αχλαδέ γιορτή βερίκοκου και στη Σκεπαστή γιορτή κρασιού που συνοδεύονται από πολιτιστικές εκδηλώσεις, στα Ζωνιανά πραγματοποιείται η γιορτή βοσκού και τυριού με γνωριμία των τοπικών γεύσεων.

Πολιτιστικός Αύγουστος

Σημαντικές και καταξιωμένες εκδηλώσεις που οργανώνονται από το Δήμο Ανωγείων σε συνδυασμό με τον εορτασμό του ολοκαυτώματος του 1944 στις 13 Αυγούστου.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

Ο Αγροτικός Αύγουστος

Διοργανώνεται κάθε Αύγουστο και αποτελεί μια έκθεση κρητικών αγροτικών προϊόντων και ειδών λαϊκής τέχνης, μέσω της οποίας αναδεικνύεται η κρητική διατροφή, προβάλλονται και προωθούνται τα κρητικά προϊόντα και ο αγροτουρισμός και ενισχύεται η επαφή των επιχειρηματιών και των τυποποιητών – παραγωγών με τους καταναλωτές.

Καλοκαιρινό Φεστιβάλ

Πραγματοποιείται κάθε χρόνο στην πόλη των Χανίων την περίοδο Ιούλιος – Αύγουστος και περιλαμβάνει πλούσιο πρόγραμμα όπως θεατρικές παραστάσεις, μουσικές βραδιές, εικαστικές εκθέσεις και κονσέρτα.

Διεθνές Φεστιβάλ Σύγχρονου Εικαστικού Χορού

Πραγματοποιείται στο θέατρο Φιρκά με συμμετοχές από όλο τον κόσμο, ενώ διαρκεί περίπου 20 ημέρες (τέλος Ιουνίου με αρχές Ιουλίου).

Βενιζέλεια

Πρόκειται για αγώνες στίβου που διεξήχθησαν για πρώτη φορά το 1936 στην μνήμη του Ελευθέριου Βενιζέλου. Διοργανώνονται κάθε χρόνο και αποτελεί σημαντικό αθλητικό γεγονός.

Κορήσια

Πρόκειται για αθλητικούς αγώνες canoe kayak στη λίμνη Κουρνά και πραγματοποιούνται κάθε χρόνο τον μήνα Μάιο.

Έκθεση Οινοκρητικά

Πραγματοποιείται το Μάρτιο με σκοπό την ανάδειξη του ποιοτικού Κρητικού Οίνου και Αμπελώνα.

Γη και Πολιτισμός

Πρόκειται για φεστιβάλ που πραγματοποιείται στα μέσα Ιουλίου στον Πλατανιά με σκοπό να γνωρίσουν οι ντόπιοι και οι ξένοι επισκέπτες τις γεύσεις, τα αρώματα και τη μοναδική ποιότητα των κρητικών προϊόντων, τους προορισμούς φυσικού κάλλους της περιοχής καθώς και τις πολιτιστικές δράσεις και δημιουργίες παραδοσιακές και σύγχρονες.

Γιορτή Σαρδέλας

Στο λιμανάκι της Σούδας και τη Νέα Χώρα Χανίων πραγματοποιείται τον Σεπτέμβριο η γιορτή σαρδέλας και οι παρευρισκόμενοι έχουν τη δυνατότητα κάτω από τους ήχους της κρητικής μουσικής να γευτούν τη νοστιμιά της ψητής σαρδέλας.

Γιορτή κασάνου

Στον Πρασέ Κυδωνίας και στο Έλος Κισσάμου γίνεται κάθε χρόνο στα τέλη Οκτωβρίου - αρχές Νοεμβρίου η γιορτή κασάνου το οποίο κατέχει ξεχωριστή θέση στην τοπική κουζίνα.

Γιορτή Τσικουδιάς

Τον Οκτώβριο πραγματοποιείται η γιορτή Τσικουδιάς που διοργανώνεται από τον Χορευτικό Όμιλο Χανίων «Ο Ψηλορείτης». Λειτουργεί ρακοκάζανο στο Παλιό Τελωνείο Χανίων, ενώ ζεστή τσικουδιά με πλούσια παραδοσιακά εδέσματα απολαμβάνουν οι παρευρισκόμενοι. Επίσης η ίδια γιορτή πραγματοποιείται τον Νοέμβριο στο Λουτράκι Κυδωνίας, στην Κάντανο και στον Πλατανιά.

Γιορτή Μελιού

Κάθε καλοκαίρι (Αύγουστος) πραγματοποιείται στα Αφράτα Κολυμβαρίου η Γιορτή Μελιού με τους επισκέπτες να γεύονται εξαιρετικής γεύσης μέλι που προσφέρεται δωρεάν από τους ντόπιους μελισσοκόμους καθώς και άλλα εκλεκτά εδέσματα και καλό κρασί από παραγωγούς της περιοχής υπό τη μελωδία της κρητικής λύρας.

Ακόμη πραγματοποιούνται γιορτή ντομάτας στην Κουντούρα, κερασιού στο Καράνου, κρασιού στις Βούβες, καλιτσουιού στην Κάντανο, ανθόνερου στο Φουρνέ κ.λπ.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

Καρναβάλι Σητείας

Θεσμός σχετικά πρόσφατος, συγκεντρώνει συμμετοχές από χωριά και πολιτιστικούς συλλόγους του Δημοτικού διαμερίσματος της Σητείας. Πραγματοποιείται την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς.

Κορνάρεια

Σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων στην πόλη της Σητείας, που ξεκινούν αρχές Ιουνίου και διαρκούν έως τέλη Αυγούστου. Θεσμός καταξιωμένος, με ευρύτατη απήχηση. Περιλαμβάνει μουσικές, θεατρικές, χορευτικές και αθλητικές εκδηλώσεις, διαλέξεις, εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας.

Κύρβεια

Από τον Ιούλιο μέχρι τέλη Αυγούστου στην πόλη της Ιεράπετρας και στις κοινότητές του Δήμου διοργανώνονται εκδηλώσεις πολιτισμού.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις ΛΑΤΩ

Πραγματοποιούνται στον Άγιο Νικόλαο κάθε καλοκαίρι. Ένα από τα καλύτερα φεστιβάλ γαστρονομίας, με διαφορετική θεματική κάθε χρόνο.

Δικταία

Τριήμερες εκδηλώσεις ποικίλου περιεχομένου που γίνονται κάθε χρόνο κατά τον Αύγουστο στο σπήλαιο που γεννήθηκε ο Δίας στη Δίκητη.

Casa dei Mezzo Μουσικό Φεστιβάλ

Πραγματοποιείται κάθε χρόνο στον Μακρυγαλιό Ιεράπετρας και αποτελεί το μοναδικό θερινό Μουσικό Φεστιβάλ κλασσικής μουσικής στην Κρήτη με καταξιωμένους διεθνείς καλλιτέχνες.

Γιορτή πατάτας

Πρόκειται για τριήμερη γιορτή πατάτας που γίνεται στο χωριό Τζερμιάδο Λασιθίου.

Γιορτή του Εφτάζυμου

Στον Κρούστα κάθε χρόνο μετά τον Δεκαπενταύγουστο διοργανώνεται η γιορτή του Εφτάζυμου, του «μαγικού ψωμιού». Οι νοικοκυρές ετοιμάζουν τα ψωμιά που μοιράζονται στον κόσμο και ακολουθεί γλέντι με διαφορετικό κάθε φορά θεματικό αφιέρωμα.

Άλλες γιορτές τοπικών προϊόντων είναι η γιορτή καλαμποκιού στο Πισκοκέφαλο, δέσπολου στην Τουρλωτή, βραδιά σαρδέλας στα Φέρμα, μελιού στις Μάλλες, ψαροβραδιά στην Ελούντα, κολοκυθίου στον Αβρακόντε, βραδιά βοσκού στην Κριτσά, κ.ά.

Κουρές

Λαμβάνουν χώρα τους τελευταίους μήνες της άνοιξης σε όλες τις ορεινές περιοχές του νησιού στα πλαίσια των οποίων κάθε κτηνοτρόφος προσκαλεί φίλους και συγγενείς να τον βοηθήσουν στην κουρά των προβάτων και μετά ακολουθεί γλέντι και φαγοπότι.

Καζανέματα

Το φθινόπωρο η παραγωγή της ρακής αποτελεί μια συνεχή γιορτή απ' άκρη σ' άκρη στην Κρήτη, και είναι γνωστή ως καζανέματα. Η απόσταξη της ρακής συνδυάζεται με χορούς, τραγούδια και καλούς κρητικούς μεζέδες.

1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό

Αντικείμενο της συγκεκριμένης ενότητας αποτελεί η καταγραφή των επιχειρήσεων και υποδομών που σχετίζονται με τον γαστρονομικό και τον πολιτιστικό τουρισμό. Συγκεκριμένα παρακάτω αναφέρονται: α. εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων, β. οινοποιεία και γ. γυναικείοι συνεταιρισμοί.

Αναλυτικότερα:

α. εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ενδεικτικά ορισμένα εργαστήρια, αλλά και μεγαλύτερες επιχειρήσεις παραγωγής Κρητικών προϊόντων, όπως επίσης και καταστήματα εμπορίας παραδοσιακών Κρητικών προϊόντων.

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

- Dendres (ελαιόλαδο, ελιές, βότανα, σαπούνι ελαιολάδου), Ηράκλειο
- Grelia (ελαιόλαδο, πάστα ελιάς), Ηράκλειο
- Κρητών Έλαιον (ελαιόλαδο και άλλα κρητικά προϊόντα), Ασπρακί
- Λιοκάρπι (ελαιόλαδο), Βώροι
- Agroterra (κατάστημα παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων), Έμπαρος Βιάννου
- Creta Vita (ελαιόλαδο, πετιμέζι, μέλι, κ.α.), Ασήμι
- Cretan Herban Chem (αιθέρια έλαια), Ζωφόροι Θραψανού
- Μαλλιωτάκης παραδοσιακός φούρνος Χουδετσίου, Χουδέτσι
- Αγροκτήματα Μανουρά, Καστελιανά Αρκαλοχωρίου
- Τυροκομείο Στρατάκης (γραβιέρα, ξυνομηζύθρα, κεφαλοτύρι κα), Απόστολοι Καστελίου
- Κρητικό μέλι Αυλής, Αυλή Αρκαλοχωρίου
- Χειροποίητο σαπούνι Αρχοντική, Αρχοντική Επισκοπής
- Melko (βιομηχανία ζυμαρικών), Γκαγκάλες
- Μελίγυρης, (μέλι διαφόρων τύπων), Αρκαλοχώρι
- Οικοτεχνία Γεύσεις Γιαγιάς, Μυρτιά
- Σοφία Γεύσεων (εργαστήρι τοπικών προϊόντων), Ευαγγελισμός Καστελλίου
- Ζαχαροπλαστείο Δια Χειρός Σεβαστή, Επισκοπή
- Creta Natura (κατάστημα με παραδοσιακά κρητικά προϊόντα), Αρχάνες
- Creta Natura (κατάστημα με παραδοσιακά κρητικά προϊόντα), Αρχάνες
- Κρητών γαΐα (μαρμελάδα, πετιμέζι κ.ά.), Αγ. Μαρίνα Κάτω Αρχανών
- Κρασανάκης Μάρκος (παραδοσιακά αλλαντικά), Επισκοπή Χερσονήσου
- Chef pasta (εργαστήριο φρέσκων ζυμαρικών), Άνω Αρχάνες
- Παξιμάδια Βαρδάκης, Πύργος Αστερουσίων

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

- Brink's Ρεθυμνιακή Ζυθοποιία, 12^ο χλμ Ρεθύμνου – Σπηλίου
- Εύοσμος – Ελαιώνες Μανωλάκη, Επισκοπή Ρεθύμνου

- Creta Natural Products, Μιξόρουμα Αγίου Βασιλείου (ελαιόλαδο, παξιμάδια, βότανα, κρασί, τσικουδιά κα.)
- Αρτονοστιμιές Παπαδογιάννη – Αρμένιοι
- Αρτοποιείο Μαθιουδάκη – Ατσιπόπουλο
- Αρτοποιείο – ζαχαροπλαστείο Χάνι Chocolate, Μιξόρουμα Λάμπης
- Εργαστήριο Άγιος Ανδρέας Νικηφόρου Φωκά (παραδοσιακά αρτοσκευάσματα και γλυκά)
- Παραδοσιακός ξυλόφουρνος Αργυρούπολη, Αργυρούπολη
- Δέλτα Herbs, Ατσιπόπουλο (συσκευαστήριο, τυποποίηση αρωματικών φυτών και βοτάνων)
- Τυροκομείο Αφοί Τζουρμπάκη, Καρίνες Λάμπης (κρητικά τυριά)
- Αφοί Λαμπάκη, Άγιος Κωνσταντίνος (χωριάτικα, καπνιστά αλλαντικά, λουκάνικα, απάκια, σύγλινο κ.α)
- Κτήμα Βαβουράκη (βιολογικά αλλαντικά), Κοξαρέ
- Κελάρι, Πλακιάς (κρητικά προϊόντα)
- Lappa Avocado (καλλυντικά από έλαιο), Αργυρούπολη

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

- Εκ πέτρας εργαστήριο παραγωγής κρητικής σουμάδας, Νεάπολη
- Αγροτικός συνεταιρισμός Κριτσάς
- Ένωση Μεραμπέλλου (ελαιόλαδο), Νεάπολη
- Biocretan shop (φυσικά βότανα, έλαια), Άγιος Νικόλαος
- Κτήμα Βασιλάκη Αστρον (ελαιόλαδο), Νεάπολη
- Μέλι Μεραμπέλο
- Bio aroma, Άγιος Νικόλαος (επισκέψιμη μονάδα με βοτανικό, λαογραφικό μουσείο βότανα, αιθέρια έλαια)
- Αρτοποιία Σκύβαλος (παξιμάδια, κριθαροκουλούρα, κα), Κριτσά
- Αγροτικός συνεταιρισμός Σκοπής

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

- Τεμένια (αναψυκτικά), Τεμένια Ανατολικού Σελίνου
- ΕΑΣ Αποκόρωνα Σφακίων (ελαιόλαδο)
- Αγρόκτημα Ψυλάκη (βιολογικό λάδι), Ζύμβραγος Κολυμπαρίου
- Biolea (βιολογικό ελαιόλαδο), Άστρικας Κολυμπαρίου
- Κολυμπάρι ΑΕ (ελαιόλαδο), Ραπανιανά
- Bio farm, (επισκέψιμο αγρόκτημα τοπικών προϊόντων), Κάτω Δαράτσο
- Μέλι Κρήτης – Μελίστιχο, Κολυμπάρι

β. οινοποιεία

Η οινική παραγωγή της Κρήτης γνώρισε κατά το παρελθόν μεγάλη ανάπτυξη φθάνοντας στο απόγειό της κατά την Ενετική κυριαρχία με την παραγωγή του γλυκού κρασιού Μαλβαζία. Σήμερα το κρασί αποτελεί σημαντικό τοπικό προϊόν και εντάσσεται στο κρητικό διατροφικό πρότυπο, καθώς συνδυάζεται και αναδεικνύει τις γεύσεις της Κρητικής κουζίνας. Μεγάλος αριθμός οινοποιών δραστηριοποιείται στο νησί παράγοντας εκλεκτούς ποιοτικούς οίνους.

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ	
Αμπελώνες Καραβιτάκη	Ποντικιανά, Περιοχή Κολυμβαρίου Χανίων
Κτήμα Λουπάκη	Γρα Λυγιά, Καρρές Κισσάμου
Μανουσαάκη Οινοποιία	Βατόλακκος, Χανίων
Μονή Αγίας Τριάδος	Πατριαρχική & Σταυροπηγιακή Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων Ακρωτήρι
Οινοποιείο Ανώσκελη	Ανώσκελη Χανίων
Οινοποιείο Ντουράκη	Αλίκαμπος Χανίων
Οινοποιείο Πνευματικάκη	Δραπανιάς Κισσάμου, Χανιά
Οινοποιείο Ντουρουντάκης	Νεριανά Κυδωνίας, Χανιά
Οινοποιείο Μάντρε	Γερόλακος Χανίων
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	
Αμπελώνες Οικογένειας Ζουμπεράκη	Καλή Συκιά Φοίνικα, Ρέθυμνο
Οινοποιείο Κλάδος	Σκεπαστή Μυλοποτάμου, Ρέθυμνο
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	
Αλεξάκης ΑΕ	Ειρήνης και Φιλίας, Ηράκλειο
Μπουτάρης & ΥΙΟΣ – ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ Α.Ε	Σκαλάνι, Δήμος Ηρακλείου – θέση “Φανταχομέτοχο”
Creta Olympias, MEDITERRA ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ	Κουνάβοι, Δήμος Νίκου Καζαντζάκη, Ηράκλειο
Οινοποιείο Στυλιανού	Κουνάβοι, Ηρακλείου
Οινοποιεία Τιτάκης ΑΕ	Κουνάβοι, Νομού Ηρακλείου
ΜΙΝΩΣ Κρασιά Κρήτης ΑΕ – Οινοποιείο Μηλιαράκη	Πεζά Ηρακλείου
Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών	Καλλονή, Ηρακλείου
Κτήμα Πατεριανάκη	Μελέσσεσ, Ηρακλείου
Λυραράκης ΓΕΑ ΑΕ	Ηράκλειο
Μηνάς Ταμωλάκης & ΣΙΑ Ο.Ε. «Οινοποιητική»	Χουδέτσι, Ηρακλείου
Κτήμα Μιχαλάκη	Διακλάδωση Μεταξοχωρίου και Αγ.Γεωργίου Επανωσήφη
Δουλουφάκης Οινοποιείο	Δαφνές Ηρακλείου
Silva Δασκαλάκη	Σίβα Ηρακλείου
Οινοποιείο Διαμαντάκης	Κάτω Ασίτες
Ίδεια Οινοποιητική	Βενεράτο
Κτήμα Ζαχαριουδάκη	Πλουτή, Μοιρών
Οινοποιείο Ευφροσύνη	Κεράσια Ηρακλείου
Οινοποιείο Στραταριδάκη	Αγ. Απόστολοι – Καστελιανά, Ηρακλείου
ΕΑΣ Ηρακλείου	Αυγενική, Ηρακλείου
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	
Ιερά Μονή Τοπλού	Μονή Τοπλού Σητεία
ΕΑΣ Σητείας	Σητεία
Κτήμα Οικονόμου	Ζήρος
Οινοποιείο Νίκος Παπαδάκης	Ορεινό

Πηγή: Δίκτυο Οινοποιών Νομού Ηρακλείου

γ. γυναικείοι συνεταιρισμοί

Στο νησί λειτουργούν πολλοί γυναικείοι συνεταιρισμοί στην προσπάθεια των γυναικών να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, να συμπληρώσουν το οικογενειακό εισόδημα και να αναδείξουν στοιχεία της τοπικής παράδοσης και της Κρητικής κουζίνας. Το γυναικείο συνεταιριστικό κίνημα άρχισε να εμφανίζεται και να ενισχύεται μέσα από την Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader.

Συνολικά στην Κρήτη λειτουργούν 16 γυναικείοι συνεταιρισμοί οι οποίοι παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΑΜΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ		
Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών Κρουσώνας «Η ΚΡΟΥΣΑΝΙΩΤΙΣΣΑ»	Κρουσώνας, Ηράκλειο	Παραδοσιακά γλυκά
Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών «ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ»	Άγιος Μύρωνας, Ηράκλειο	Παραδοσιακά τρόφιμα και γλυκίσματα
Αγροτουριστικός γυναικείος συνεταιρισμός «ΙΔΑΙΑ ΓΗ»	Γέργερη, Ηράκλειο	Παραδοσιακά γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, αρτοσκευάσματα, βότανα κ.α.
Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών Κάτω Ασίων «ΑΣΙΤΙΑΝΑ ΕΔΕΣΜΑΤΑ»	Κάτω Ασίτες, Ηράκλειο	Αρτοσκευάσματα, γλυκά κουταλιού, βιολογικά προϊόντα
Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών Αγίας Βαρβάρας «ΕΡΓΑΝΗ»	Αγία Βαρβάρα, Ηράκλειο	Παραδοσιακές κρητικές φορεσιές
Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών Κορφών «ΚΟΡΦΙΑΝΑ ΚΑΛΟΛΟΙΔΙΑ»	Κορφές Μαλεβιζίου	Παραδοσιακά τρόφιμα και κεντήματα
Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών Μαράθου «ΤΟ ΞΟΜΠΛΙΑΣΤΟ ΚΟΥΛΟΥΡΑΚΙ»	Μάραθος	Αρτοσκευάσματα (ξομπλιαστά κουλουράκια, λαδοκούλουρα, ανεβατά καλιτσούνια, κρασάτα κουλούρια κανέλας κ.ά.)
Γυναικείος Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Δήμος Βιάννου «Η ΕΡΓΑΝΟΣ»	Έμπαρος Βιάννου, Ηράκλειο	Παραδοσιακά αρτοσκευάσματα όπως παξιμάδια, βουτήματα, κουλουράκια, γλυκά κουταλιού κ.ά.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΗΣ		
Συνεταιρισμός «ΡΑΕΤΙ» Ανωγείων	Ανώγεια, Ρέθυμνο	Παραδοσιακά γλυκά και είδη ζαχαροπλαστικής
Συνεταιρισμός «ΑΡΤΕΜΙΣ» Αγίου Κωνσταντίνου	Άγιος Κωνσταντίνος, Ρούστικα, Ρέθυμνο	Παραγωγή – μεταποίηση τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων (λικέρ, μαρμελάδες, γλυκά κουταλιού, πετιμέζι με χαρούπι και σταφύλια, σαπούνη κ.ά)
Συνεταιρισμός «ΜΕΣΣΟΝΗΣΙΩΝ»	Μεσονήσια Αμαρίου, Ρέθυμνο	Μεταποίηση κερασιού και βύσσινου σε γλυκά κουταλιού και μαρμελάδες
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ		
Γυναικείος Συνεταιρισμός Παραγωγής, Επεξεργασίας και Εμπορίας μεταξιού και προϊόντων αυτού και ειδών οικολογικής καλλιτεχνικής χειροτεχνίας	Καλαμίτσι Αμυγδάλου, Χανιά	Παραγωγή, επεξεργασία και εμπορία μεταξιού, οικολογικά προϊόντα, αρωματικά φυτά

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΑΜΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ
«ΤΕΧΝΗΜΑ ΣΥΝ.Π.Ε.»		
Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Γαβαλοχωρίου	Γαβαλοχώρι, Χανιά	Αγροτουριστικά καταλύματα, κοπανέλι
Συνεταιρισμός Γυναικών Παραδοσιακής Χειροτεχνίας Κισσάμου	Κίσσαμος, Χανιά	Παραδοσιακά τρόφιμα (ελιές, χυλοπίτες, λάδι), εικόνες, αγγειοπλαστική
Αγροτικός Γυναικείος Συνεταιρισμός Κανδάνου «Η ΑΓΡΟΤΙΣΣΑ»	Κάνδαμος, Χανιά	Γλυκά κουταλιού, παραδοσιακά τρόφιμα (μυζήθρα, ελιές, στακοβούτυρο κ.ά.)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΣΙΘΙΟΥ		
Γυναικείος Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζάκρου «ΜΕΛΙΩΝ»	Ζάκρος	Αρωματικά βότανα, παραδοσιακά γλυκά και βουτήματα
Συνεταιρισμός Γυναικών Κριτσάς	Κριτσά	Ξηροτήγανα, καλιτσούνια κ.ά.

Πηγή: ΠΑΣΕΓΕΣ

1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής

Στην ενότητα αυτή αναφέρονται οι δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων τόσο στη θάλασσα, όσο και στην ύπαιθρο της Κρήτης μέσα από τις οποίες αξιοποιείται δημιουργικά ο χρόνος παραμονής των επισκεπτών και δημιουργούνται ταξιδιωτικές αναμνήσεις και εμπειρίες. Ειδικότερα παρουσιάζονται περιοχές και τοποθεσίες που προσφέρονται για θαλάσσιο καγιάκ, wind surfing, stand ruddle surfing, canyoning, καταδύσεις, κολύμβηση, ανεμοπτερισμό, ποδηλασία, πεζοπορία, αναρρίχηση, ορειβασία, ιππασία και γκολφ.

Αναλυτικότερα:

Θαλάσσιο καγιάκ

Η Κρήτη είναι μία από τις καλύτερες τοποθεσίες του κόσμου για θαλάσσιο καγιάκ, σύμφωνα με το National Geographic. Ορισμένες διαδρομές ιδανικές για τη συγκεκριμένη θαλάσσια δραστηριότητα είναι:

- Οι ανατολικές ακτές του Ακρωτηρίου Ροδοπού, από το Κολυμπάρι έως την Άκρα Σπάθα, με ενδιαμέσους σταθμούς στον κόλπο Χοιρονήσι και στον κόλπο Μένιες (αρχαίο ιερό Δίκτυνας).
- Η βόρεια και νοτιοανατολική πλευρά του ακρωτηρίου Λίθινο, από τα Μάταλα έως τους Καλούς Λιμένες, με ενδιαμέσους σταθμούς το Βαθύ, τον Μάρτσαλο και το Αγιοφάραγγο.
- Η παράκτια περιοχή ανάμεσα στον Λέντα, την Τρυπητή και τις Τρεις Εκκλησιές.
- Ο κόλπος της Ελούντας, Άκρα Αφορεσμένος (φάρος Αγίου Ιωάννη) και οι ανατολικές ακτές της χερσονήσου της Σπιναλόγκας.
- Η περιοχή ανάμεσα στο Ελαφονήσι και τα Σφακιά με ενδιαμέσους διανυκτερεύσεις στην Παλαιόχωρα, τη Σούγια, τα Δώματα, την Αγία Ρουμέλη, και το Λουτρό.

Wind surfing, Stand puddle surfing

Περιοχές που ενδείκνυται για wind surfing είναι η παραλία του **Κουρεμένου**, όπου υπάρχει οργανωμένο κλαμπ surfers, αλλά και το Ελαφονήσι. Για πιο προχωρημένους προσφέρονται πολλές περιοχές όπως η Αμμουδάρα, η Αγία Μαρίνα στα Χανιά και ο Πλακιάς στο Ρέθυμνο, αλλά και περιοχές νότια της Ενότητας Λασιθίου στην Ιεράπετρα και κοντά σε αυτή.

Για τους λάτρεις της νέας αθλητικής μόδας, του Stand puddle surfing κατάλληλες περιοχές θεωρούνται η Σταλίδα, η περιοχή του Αρίνα, η Φαλάσαρνα και η Παλαιόχωρα.

Για τους κλασσικούς surfers όλη η βόρεια πλευρά του νησιού προσφέρει ανάβαθα νερά με τους κατάλληλους κυματισμούς αναλόγως και των ανέμων με πρωταγωνιστικές περιοχές την Σταλίδα στο Ηράκλειο και τον Πλατανιά στα Χανιά.

Τέλος, για τους λάτρεις του kite surfing, ένα άθλημα που απαιτεί μόνο τεχνική, ιδανική παραλία με τα κατάλληλα ρεύματα ανέμων είναι η Αμμουδάρα Ηρακλείου.

Canyoning

Η ύπαρξη πλήθους φαραγγιών προσφέρει πολλές ευκαιρίες για Canyoning στην Κρήτη. Ιδανικές περιοχές στην περιφερειακή ενότητα Ηρακλείου είναι: το ανοιχτό φαράγγι της Αγίας Παρασκευής με εντυπωσιακό καταρράκτη 110 μ. που καταλήγει στην παραλία Τρεις Εκκλησιές, το φαράγγι του Αμπά με το μεγαλύτερο καταρράκτη στην Κρήτη, ύψους 145 μ., το ανοιχτό φαράγγι Μεσοσφήνη με έξοδο στο Λυβικό πέλαγος, ο Τσούτσουρας που είναι μικρό φαράγγι, ασφαλισμένο και διασχίζεται όλο το χρόνο και το Καβούσι. Στην περιοχή του Ρεθύμνου ενδείκνυται για Canyoning το φαράγγι της Συκιάς το οποίο είναι εύκολο και βατό όλο το χρόνο, το Ροδάκινο και το φαράγγι του Κέντρους με καταρράκτη 110μ. και θέα στις νότιες ακτές του νησιού. Στην ανατολική Κρήτη περιοχές κατάλληλες για Canyoning είναι το φαράγγι Λάπαθος που διαθέτει νερό μόνο το χειμώνα, το φαράγγι Ζωνάρι σκεπασμένο από πεύκα που καταλήγει στο χωριό Μύθιοι, το φαράγγι Χαυγιάς, το φαράγγι του Μέσωνα με αρκετό νερό το χειμώνα και γούρνες που προσφέρονται για άλματα, το φαράγγι Χα κατάλληλο μόνο για έμπειρους εξερευνητές, το μικρό και ανοιχτό φαράγγι Ασπρόλιθος με μικρές σπηλαιώσεις και πτυχές στα τοιχώματά του, το φαράγγι του Αγίου Αντωνίου που καταλήγει στο χωριό Γούδουρα και το φαράγγι του Γούδουρα. Στη δυτική Κρήτη τα φαράγγια που έχουν χαρτογραφηθεί και προσφέρουν μοναδικές εμπειρίες Canyoning είναι: το φαράγγι του Κλάδου με πολλές εναλλαγές και δυσκολίες, το φαράγγι του Σαπουνά με απότομες κλίσεις και κοφτερά βράχια και εναλλακτικές διαδρομές και το φαράγγι του Σφακόχωνου κατάφυτο από κυπαρίσια και πεύκα που οδηγεί στους αμμόλοφους του Αγίου Παύλου.

Καταδύσεις

Στο Νομό Ηρακλείου ενδιαφέρουσες καταδυτικές τοποθεσίες αποτελούν το σπήλαιο El Greco, ο ύφαλος El Greco, το Ακρωτήριο Σταυρός, ο Μονοναύτης, η Μεγάλη Άγκυρα, το Γαλάζιο Σπήλαιο, ο Δαίδαλος, η νήσος Ντία, οι Καλοί Λιμένες, τα Μάταλα κ.α.

Στην περιοχή του Ρεθύμνου κατάλληλες περιοχές για κατάδυση θεωρούνται οι παραλίες Κάραβος και Αμμούδι, η βόρεια ακτή του Πανόρμου, το Μπαλί, η περιοχή Περιστέρι που απέχει λίγα λεπτά με το σκάφος από το λιμάνι του Μπαλί, το Καραβοστάσι που βρίσκεται μέσα στον όρμο του Μπαλί, η θέση Άγκυρες που ενδείκνυται για έμπειρους δύτες, όπως επίσης οι νησίδες Διαπόροι και Χάρακας κοντά στο Μπαλί, αλλά και στις βόρειες παραλίες Αγία Παρασκευή, Άγιος Νικόλαος, Αγρόκλημα, Άσπρη Λίμνη, Πλακούρες, Πρασονήσι, Πυροβαλόπετρα και Φανάρι.

Ενδιαφέροντα σημεία για κατάδυση στη δυτική Κρήτη είναι ο Άγιος Ονούφριος όπου υπάρχουν αρκετά σπήλαια, στη Μαχαιρίδα που είναι μικρός κολπίσκος με δύο μικρές αμμώδεις παραλίες, στο νησάκι Παλαιόσουδα, στην παραλία του χωριού Αφρατά, στην περιοχή Γραμμένου Κουντούρας και στην περιοχή Κριού Κουντούρας για προχωρημένους δύτες.

Στο ανατολικό τμήμα του νησιού, όλος ο κόλπος του Μιραμπέλλου προσφέρει εξαιρετικές καταδυτικές τοποθεσίες. Ξεχωρίζει η ιστορική Σπιναλόγκα, στην ανατολική ακτή της χερσονήσου Κολοκυθιά. Καταδύσεις γίνονται επίσης στο Σίσι, στα ρηχά νερά της Μιλιάτου όπου υπάρχουν πολλά υποβρύχια αξιοθέατα όπως η Κοιλιάδα με Άγκυρες και το ναυάγιο Messerschmitt και στην Αγία Βαρβάρα. Καταδυτικό ενδιαφέρον υπάρχει και νότια, στην Ιεράπετρα όπως επίσης στο Βάι που αποτελεί έναν εντυπωσιακό και φιλόξενο βυθό.

Κολύμπι

Μεγάλος αριθμός παραλιών έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα «ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ» και αποτελούν ιδανικό χώρο για κολύμβηση. Ειδικότερα:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

1. Ελληνοπεράματα
2. Φόδελε
3. Αμμουδάρα
4. Λιμένας Χερσονήσου
5. Άγ. Γεώργιος
6. Ανισαράς
7. Άγ. Γεώργιος 2/Παναγία Ρύζι
8. Δράπανος
9. Ποταμός
10. Μάταλα

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

1. Ρέθυμνο
2. Πλατανιάς
3. Περιβόλια
4. Αδελιανός Κάμπος
5. Πηγιανός Κάμπος
6. Σκαλέτα
7. Πάνορμος/Λίμνη

8. Λιανός Κάβος Λαυρίς
9. Μπαλί Βαρκότοπος
10. Μπαλί Λιβιάδι
11. Δαμνόνη
12. Πλακιάς
13. Σούδα
14. Αγία Γαλήνη/ Ύστερο Βαρκοτόπι
15. Ροδάκινο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ

1. Φαλάσαρνα
2. Πλατανιάς
3. Πλατανιάς /Λιμανάκι
4. Σταλός
5. Άγιοι Απόστολοι 1
6. Άγιοι Απόστολοι 2
7. Χρυσή Ακτή
8. Αγία Μαρίνα
9. Καλαμάκι
10. Νέα Χώρα
11. Μαράθι
12. Σταυρός
13. Άγιος Ονούφριος
14. Καλαθάς
15. Μαϊστράλι
16. Καλύβες Ξυδά
17. Κυανή
18. Καβρός
19. Περαιτικός

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

1. Σπηλιάδα
2. Πόρος
3. Ελούντα
4. Πηγαϊδάκια Ελούντας
5. Σχίσμα
6. Ελούντα
7. Δρήρος
8. Χιόνα
9. Πλάκα
10. Χαβάνια
11. Άγιος Νικόλαος
12. Αμμούδι
13. Κιτροπλατεία
14. Άμμος/Μαρίνα
15. Αλμυρός
16. Άμμος/Δημοτική

17. Πήλος
18. Αμμουδάρα
19. Βούλισμα
20. Άγ. Παντελεήμονας
21. Σητεία /Γαλλικό
22. Βάι/Φοινικόδασος
23. Κουρεμένος
24. Χιόνα
25. Κάτω Ζάκρος
26. Μακρύγιαλος/Λαγκούφα
27. Ιεράπετρα 1 /Δημοτική
28. Ιεράπετρα 2 /Δημοτική
29. Αγία Φωτιά
30. Μύρτος
31. Κουτσουνάρι / Άγ. Ιωάννης
32. Κουτσουνάρι
33. Καθαράδες

Ανεμοπτερισμός

Στην Κρήτη λειτουργούν σχολές όπου μπορείς κανείς να μάθει τα μυστικά της πτήσης κάνοντας παράλληλα και πρακτική εξάσκηση. Υπάρχουν αρκετές πίστες όπου ο αρχάριος ή ο προχωρημένος έχει τη δυνατότητα να εξασκηθεί απολαμβάνοντας από ψηλά την κρητική φύση. Ειδικότερα, τοποθεσίες για ανεμοπτερισμό είναι:

- Αμμόλοφος Νέας Χώρας
- Οροπέδιο Ομαλού
- Φαλάσαρνα
- Οροπέδιο Ασκύφου
- Λίμνη Κουρνά
- Βαρύπετρο
- Αβδού
- Σταλίδα
- Καμινάκι

Ποδηλασία

Το έντονο ορεινό ανάγλυφο της Κρήτης με τις απότομες πλαγιές τις οποίες διαδέχονται συχνά μικρά και μεγάλα οροπέδια, επίπεδα λιβάδια, πεδινές εκτάσεις, αλλά και οι παράκτιες περιοχές αποτελούν ιδανικούς προορισμούς για τους λάτρεις της ποδηλασίας. Σε όλη την Κρήτη υπάρχουν γραφεία που διοργανώνουν τέτοιου είδους δραστηριότητες με μονοήμερες ή και πολυήμερες περιηγήσεις. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες διαδρομές ορεινής ποδηλασίας.

1. **Κοιλιάδα Αμαρίου:** ποδηλατική διαδρομή που ξεκινάει από τον Γιούς Κάμπο και καταλήγει στην καρδιά της κοιλάδας του Αμαρίου. Είναι εύκολη διαδρομή, με πολλά κατηφορικά τμήματα. Για τη διάσχισή της απαιτούνται 2-2½ ώρες.
2. **Λίμνη Κουρνά:** διαδρομή στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Ρεθύμνης, ανάμεσα σε χαμηλούς λόφους, καλλιεργημένες εκτάσεις, ελαιώνες, βοσκοτόπια και χωριά, με κατάληξη στην γραφική λίμνη του Κουρνά και την παραθαλάσσια Γεωργιούπολη. Είναι διαδρομή μέτριας δυσκολίας με αρκετές μικρές ανηφόρες. Για την διάσχιση της συγκεκριμένης διαδρομής απαιτούνται 2½ - 3 ώρες.
3. **Ακτές Μιραμπέλλου:** Απαιτητική αλλά όμορφη διαδρομή, με σημαντικές υψομετρικές διακυμάνσεις και σκληρούς χωματόδρομους, στα βραχώδη και άγονα βορειοανατολικά παράλια της επαρχίας Μιραμπέλου και τον κόλπο της Ελούντας. Απαιτούμενος χρόνος, 3½ - 4 ώρες.
4. **Οροπέδιο Λασιθίου:** εύκολη (κατάλληλη για αρχάριους) κυκλική ποδηλατική διαδρομή που αποκαλύπτει το μεγαλείο του μεγαλύτερου οροπεδίου της Κρήτης, με την πλούσια βλάστηση, τα γραφικά χωριά και τους εντυπωσιακούς ανεμόμυλους.
5. **Κεντρική και ανατολική Κρήτη** (πολυήμερη περιήγηση): πρόκειται για διαδρομές που επιτρέπουν την εξερεύνηση των ΒΑ παραλίων του Μιραμπέλου, τη διάσχιση των ορεινών όγκων της Δίκτης και του Ψηλορείτη, καθώς και την ανακάλυψη των νοτίων παραλίων του νομού Ρεθύμνης

Πεζοπορία

Το σημαντικότερο δίκτυο πεζοπορικών μονοπατιών είναι αυτό του Ε4 που διέρχεται από όλους τους νομούς του νησιού. Ειδικότερα οι διαδρομές του Ε4 είναι οι εξής:

- Αγία Τριάδα-Καθολικό
- Φαράγγι Αγίας Ειρήνης
- Παλαιόχωρα-Σούγια
- Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς
- Γαύδος
- Ντουλιανά-Γαβαλοχώρι
- Στην Κορυφή του Γκίγκιλου
- Αγία Ρουμέλη-Άγιος Ιωάννης
- Φαράγγι Πολυρρηνίας
- Σάσαλος-Μάκρωνας
- Κασταμονίτσα-Σελάκανο
- Σελάκανο-Βασιλική
- Βασιλική-Παπαγιαννάδες
- Παπαγιαννάδες-Κάτω Ζάκρος

- Ακόλυτα-Ζαρός
- Νίδα-Ζαρός
- Ζαρός-Ασίτες
- Άνω Ασίτες-Αρχάνες
- Αρχάνες-Μονή Αγκαράθου
- Μονή Αγκαράθου-Κασταμονίτσα
- Καλλικράτης-Αργυρούπολη
- Αργυρούπολη-Αγκουσελιανά
- Αγκουσελιανά-Σπήλι
- Σπήλι-Γερακάρι
- Γερακάρι-Άπλυτρα
- Αρμένιοι-Αρκάδι
- Άπλυτρα-Οροπέδιο Νίδας
- Φραγκοκάστελλο-Κάτω Ροδάκινο
- Ροδάκινο-Άγιος Κωνσταντίνος
- Άγιος Κωνσταντίνος-Αρμένιοι
- Αρκάδι-Γαράζο
- Γαράζο-Ανώγεια
- Ανώγεια-Νίδα

Αναρρίχηση

Οι ορθοπλαγιές των Κρητικών βουνών και ειδικά τα τοιχώματα των φαραγγιών διαθέτουν ενδιαφέροντα αναρριχητικά πεδία, διαφορετικών βαθμών δυσκολίας. Ειδικότερα:

- * Καλαθάς: Αναρριχητική πίστα, δίπλα στη θάλασσα, στην περιοχή του Καλαθά στο Ακρωτήριο Χανίων, 10 χλμ. έξω από τα Χανιά. Υπάρχουν γύρω στις 30 διαδρομές και παραλλαγές αυτών όλων των δυσκολιών.
- * Σταυρός: Στο Ακρωτήριο Χανίων, 14 χλμ. από τα Χανιά υπάρχει η παραλία του Σταυρού όπου πίσω της ορθώνεται η ομώνυμη ορθοπλαγιά. Υπάρχουν 6 διαδρομές δυσκολίας από V - VII με υψομετρικές διαφορές από 60-80 μέτρα.
- * Γκίγκιλος: Η πιο εντυπωσιακή ορθοπλαγιά στην Κρήτη. Βρίσκεται ακριβώς πάνω από το φαράγγι της Σαμαριάς και η πρόσβαση απαιτεί πεζοπορία περίπου 1 ώρας, από το μονοπάτι, ή από το Ξυλόσκαλο. Υπάρχουν γύρω στις 15 διαδρομές και πολλές παραλλαγές αυτών. Οι δυσκολίες είναι από V - VII βαθμού. Η υψομετρική διαφορά κυμαίνεται από 400μ. έως 800μ. ανάπτυγμα.
- * Θέρισος: 14 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά από τα Χανιά υπάρχει το φαράγγι του Θερίσου, ο αναρριχητικός παράδεισος στην Κρήτη. Στη διαδρομή προς το χωριό και δίπλα από το δρόμο, υπάρχουν διαδρομές δυσκολίας από V - VIII και οι περισσότερες είναι πολύ καλά ασφαλισμένες.

- * Παλιόκαστρο: Κάτω από τη γέφυρα της εθνικής οδού Ηρακλείου-Ρεθύμνου βρίσκεται η παραλία του Παλιοκάστρου, στην δεξιά πλευρά της οποίας υπάρχει ένας βράχος 15 μέτρων που προσφέρει 3 διαδρομές δυσκολίας V έως VII βαθμού και παραλλαγές παρόμοιας δυσκολίας.
- * Κοψιάς: Ο Κοψιάς βρίσκεται πάνω από την εθνική οδό Ηρακλείου - Αγ. Νικολάου, στην περιοχή Κοκκίνη Χάνι. Αποτελεί αναρριχητική πίστα, τα βράχια του οποίου δεν ξεπερνούν τα 60μ. ύψος. Έχουν ανοιχτεί περίπου 20 διαδρομές δυσκολίας από IV έως VIII βαθμού.
- * Αγιοφάραγγο: Δίπλα στους Καλούς Λιμένες στα νότια του Νομού Ηρακλείου βρίσκεται το Αγιοφάραγγο όπου έχουν ανοιχτεί 6 διαδρομές 50 μ. δυσκολίας V και VII βαθμού.
- * Καπετανιανά: Στα Καπετανιανά όλη η βράχινή περιοχή με μόνιμες ασφάλειες. Οι αναρριχητικές διαδρομές δεν είναι πολύ ψηλές (15μ. έως 60μ.) αλλά οι δυσκολίες κυμαίνονται από IV-VIII βαθμού.
- * Αλμυρός: Στην είσοδο του φαραγγιού στο δεξί τοίχο έχουν ανοιχτεί δύο διαδρομές. Η προσέγγιση είναι δύσκολη και πολύπλοκη.
- * Δίκητη: Η δεύτερη εντυπωσιακή ορθοπλαγιά της Κρήτης μετά τον Γκίγκιλο βρίσκεται πάνω από το οροπέδιο Λασιθίου και είναι η ορθοπλαγιά του Σπαθιού όπου έχουν ανοιχτεί 14 διαδρομές.

Ορειβασία

Η πεζοπορία και η ορειβασία αποτελεί έναν από τους καλύτερους τρόπους γνωριμίας της Κρήτης. Ορειβατικά καταφύγια υπάρχουν σε όλο το νησί, με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση να παρατηρείται στη δυτική Κρήτη, στους ορεινούς όγκους των Λευκών Ορέων.

Ειδικότερα:

1. Καταφύγιο Καλλέργη - Λευκά Όρη
2. Καταφύγιο Κατσιβέλι-Σβουριχτής - Λευκά Όρη
3. Καταφύγιο Βόλικα - Λευκά Όρη
5. Καταφύγιο Ταύρης - Λευκά Όρη
6. Καταφύγιο Πρίνος - Ασίτες-Ψηλορείτης
7. Καταφύγιο Τουμπωτός Πρίνος - Ψηλορείτης
8. Καταφύγιο Λιμνάκαρου - Όρος Δίκτυ

Ιππασία

Ο επισκέπτης της Κρήτης έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί σε μονοπάτια και παραθαλάσσιες περιοχές με άλογο. Σε διάφορους οικισμούς του νησιού υπάρχουν ιππικά κέντρα όπως στη Φοινικιά, τον Καρτερό, τα Άνω Καλέσια, τη Χερσονήσο, το Αβδού, τον Άγιο Θωμά, το Ζαρό, τα Πιτσίδα, τον Πλακιά, τα Τερσανά Ακρωτηρίου, το Ντερέ, τη Γεωργιούπολη, το Βαμβακόπουλο, τα Λιβάδια Ιεράπετρας κ.ά.

Γκολφ

Γήπεδα γκολφ υπάρχουν στην Ελούντα, όπου λειτουργεί το Porto Elounda Golf Club και κοντά στη Χερσόνησο όπου υπάρχει η Λέσχη Γκολφ Κρήτης με γήπεδο 18 οπών, ενώ στο Ακρωτήρι Χανίων υπάρχει μίνι γκολφ, όπως επίσης λίγα λεπτά από την πόλη των Χανίων λειτουργεί το Golden Fun Park με γήπεδο μίνι γκολφ στο πρότυπο των 18 οπών.

1.1.6 Υγεία και θεραπεία

Στη συγκεκριμένη ενότητα αναφέρονται οι υποδομές υγείας και ευεξίας και συγκεκριμένα τα κέντρα spa:

Κέντρα spa

Στην Κρήτη λειτουργούν πρότυπα κέντρα θαλασσοθεραπείας εντός ξενοδοχειακών μονάδων και τα οποία διαθέτουν την απαραίτητη πιστοποίηση από τον ΕΟΤ:

1. PERLE RESORT HOTEL & HEALTH SPA MARINE (Σταυρός, Χανιά)
2. AEGEO SPA (Αμμουδάρα, Ηράκλειο)
3. ROYAL MARE THALASSO (Χερσόνησος)
4. ELOUNDA SPA & THALASSOTHERAPY CENTER (Ελούντα)

Παράλληλα, σε όλα σχεδόν τα ξενοδοχεία πολυτελείας προσφέρονται υπηρεσίες ευεξίας.

1.1.7 Διαμονή

Η προσφορά στον τομέα της διαμονής είναι πολύ μεγάλη δεδομένου ότι στο νησί της Κρήτης συγκεντρώνονται 163.210 τουριστικές κλίνες.

Τουριστικές κλίνες ανά Περιφερειακή Ενότητα

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	67.286
ΠΕ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	30.666
ΠΕ ΧΑΝΙΩΝ	41.700
ΠΕ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	23.558
ΣΥΝΟΛΟ	163.210

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2011

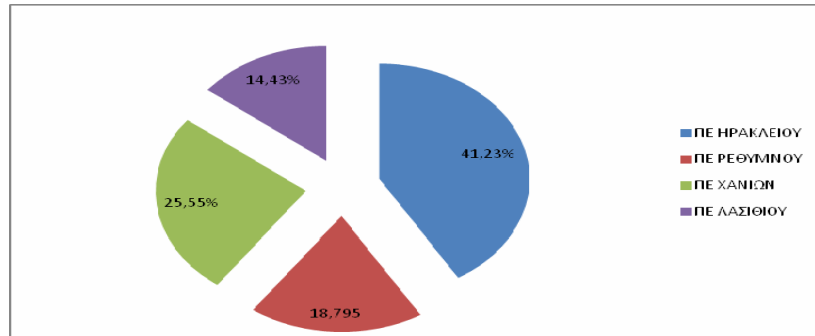

Από πλευράς χωρικής κατανομής, στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου είναι συγκεντρωμένο το 41,23% των κλινών και ακολουθεί η Περιφερειακή Ενότητα Χανίων με 25,55%. Μικρότερα ποσοστά

προσφοράς κλινών εμφανίζουν οι Περιφερειακές Ενότητες Ρεθύμνου και Λασιθίου (18,79% και 14,43% αντίστοιχα).

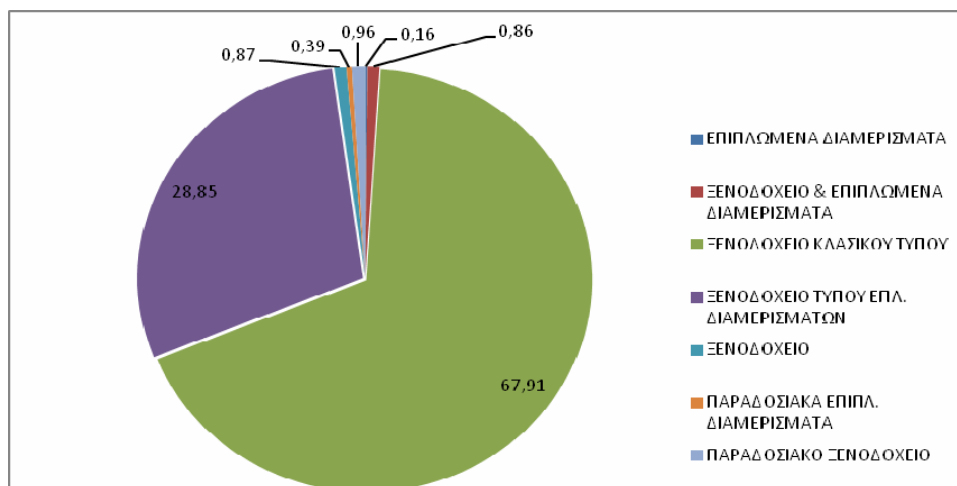
Ποσοστιαία κατανομή κλινών ανά Περιφερειακή Ενότητα

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2011 Επεξεργασία Στοιχείων

Το μεγαλύτερο μέρος των κλινών ήτοι, 67,91% αντιστοιχεί σε ξενοδοχεία κλασικού τύπου και ακολουθούν με ποσοστό 28,85% οι κλίνες ξενοδοχείων τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων. Τα ποσοστά των κλινών σε όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες καταλυμάτων είναι πολύ μικρά και δεν υπερβαίνουν το 1%.

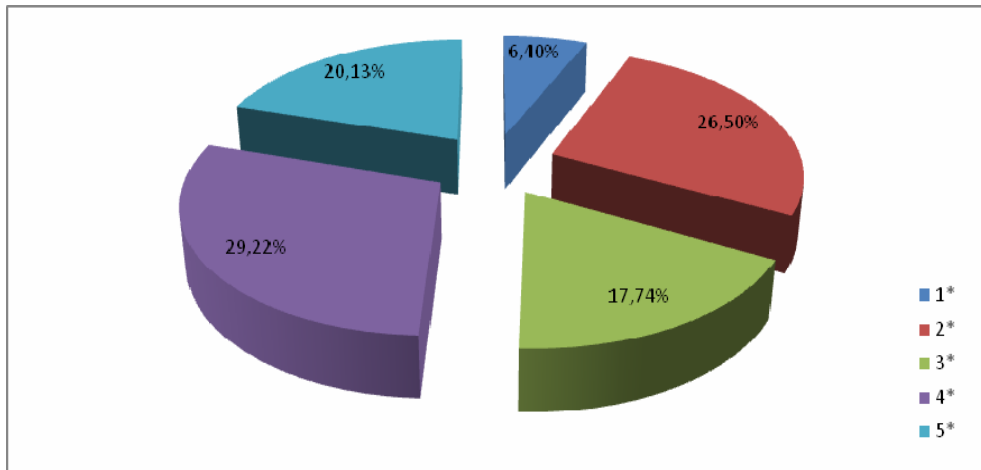
Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά τύπο καταλύματος

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2011 Επεξεργασία Στοιχείων

Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα της διαμονής στην Κρήτη είναι πολύ υψηλή, καθώς σχεδόν το ήμισυ των κλινών αφορά σε καταλύματα 4 και 5 αστέρων (4 αστέρων: 29,22% και 5 αστέρων: 20,13%).

Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά κατηγορία καταλυμάτων (αριθμός αστεριών)

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2011 Επεξεργασία Στοιχείων

Παρακάτω καταγράφονται οι δυνατότητες διαμονής σε αγροτουριστικά καταλύματα, παραδοσιακούς ξενώνες και αγροκτήματα καθώς και σε χώους κατασκήνωσης.

Αγροτουριστικά καταλύματα¹

Μεγάλος είναι ο αριθμός των αγροτουριστικών καταλυμάτων που λειτουργούν στην Κρήτη.

Ειδικότερα ανά Περιφερειακή Ενότητα αναφέρονται:

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

- Αρόλιθος (11χλμ. από το Ηράκλειο)
- Βίλλα Κερασιά (Βλαχιανιά)
- Βίλα Σιορνικολέτος (Βώροι)
- Εαρινό (Κάτω Ασίτες)
- Ξενώνας Κέραμος (Ζαρός)
- Ξενώνας Μουρτζανάκη (Αχλάδα)
- Ξα σου (Λίσταρος)
- Αγιόκλημα (Πετροκέφαλο)

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

- Villa Agni (Καστρί)
- Villa Arethousa (Μελιδόνι)
- Villa Melitta (Μελιδόνι)
- Βίλες Στράτος (Καλονύκτης)
- Δαλαμπέλος (Αγγελιανιά)

¹ Πηγή: Σύνδεσμος Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδος

- ΘΗΜΩΝΙΕΣ (Ρουσοσπίτι)
- Αγγελιανός Πύργος (Αγγελιανά)
- Ξενώνας Ηδύλη (Πάνορμο)

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

- Βάμος (Βάμος)
- Μηλιά (Βλάτος)
- Βίλα Σελένα (Αγία Μαρίνα)
- Βίλα Φιλίτσα (Κεφαλά Αποκόρωνα)
- Βίλες Αφράτα (Αφράτα)
- Ευτραπελία (Πρόβαρμα Αποκώρονα)
- Βίλα Πρινόλιθος (Γαβαλοχώρι – Βάμος)
- Μετόχι Κινδελή (Χανιά)

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

- Βίλες Μόχλος (Μόχλος Σητείας)
- Δωροβίνης Μικρόσπιτα Διακοπών (Ανατολή Ιεράπετρας)
- Ξενώνας Αργούλιας (Τζερμιάδω, Οροπέδιο Λασιθίου)
- Ξενώνας Βιλαέτι (Αγ. Κωνσταντίνος, Οροπέδιο Λασιθίου)

Παραδοσιακοί ξενώνες

<u>Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου</u>	<u>Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης</u>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Balsamico (Αν. Χερσόνησος) ▪ Hyperion villas (Αγ. Πελαγία) ▪ Kalliori hotel (Καστέλι Πεδιάδος) ▪ Valeni (Αβδού) ▪ Villa Costas- Ρορι (Σίβας) ▪ Αροδαμός (Λιβιάδι Μαλεβιζίου) ▪ Αγιόκλημα (Πετροκεφάλι) ▪ Αγροικίες – Κτήμα Στράτος (Αγ. Θωμάς) ▪ Αγροτικόν (Δαμάστα) ▪ Άκρως Ορέων (Κάτω Συμη) ▪ Άσιον Λίθος (Κάτω Ασίτες) ▪ Βίλα Αγάπη (Επισκοπή) ▪ Βίλες Βιδάκη (Σίβας) ▪ Ελαιώνας (Ζαρός) ▪ Ηλιάνθος (Άνω Αρχάνες) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πύργος Χαμαλευρίου (Πύργος Χαμαλευρίου) ▪ Ρούμελη Βίλλες (Ρούμελη) ▪ Σουίτες Θόλος (Αργυρούπολη) ▪ Υάκινθος (Αξός) ▪ Μελιδόνι (Μελιδόνι) ▪ Αποσπερίτης (Δροσιά) ▪ Άμπελος Βίλα (Ρούστικα) ▪ Βίλα Στέλλα (Πέραμα) ▪ Έναγρον (Αξός) ▪ Πάνακρον (Αμάρι) ▪ Kissos villas (Κισσός) ▪ Pegasus (Αγ. Παρασκευή) ▪ Άλκιστης Βίλα (Αγ. Παρασκευή) ▪ Βίλα Αλλαρία (Εσταυρωμένος) ▪ Κάστελλος village (Κάστελλος)

<ul style="list-style-type: none"> Καλημέρα Αρχάνες (Αρχάνες) Κτήμα Καρρές (6 χ' μ. Ηρακλείου – Τυλίσου) Θαλόρη (Καπετανιανά) Παραδοσιακοί ξενώνες Αγίου Μύρωνα (Άγιος Μύρωνας) Πετρονικολής (Χουδέτσι) Σπίτι στο Μετόχι (Τοίχος Καστελίου Πεδιάδος) Το Αρχοντικό Αρχάνες (Άνω Αρχάνες) Τρούλλος (Άνω Αρχάνες) Adriades house (Σμάρι) Βίλλα Αγριέλι (Σγουροκεφάλι) <p><u>Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Άσπρος Ποταμός (Άσπρος Ποταμός Ιεράπετρας) Villa Μάλα (Μάλλες Ιεράπετρας) Κρήσσα γειτονία (Σφάκα) Λάσινθος (Άγιος Γεώργιος) Μοναστηράκι village (Μοναστηράκι Παχειά Άμμος) Πεζούλια (Σελάκανο)	<ul style="list-style-type: none"> Πρίνος village (Σκαλέτα) <p><u>Περιφερειακή Ενότητα Χανίων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Amygdalia villas (Λειβάδια Αμυγδαλοκεφαλίου) Aspalathos villas (Φιλίππο Αποκορώνου) Cretan traditional villas (Γαβαλοχώρι Αποκορώνου) Drys Villas (Ξηροκάμπι) Therisso homes (Θέρισσο) Αλώνι Βίλα (Μάζα Αποκορώνου) Ασκούφου Βίλα (Γωνί Ασκούφου) Βίλα Γαλάτεια (Γωνί Ασκούφου) Βίλα Κουρνά (Κουρνά) Ελαιώνας (Καλυβιανή Κίσαμος) Ελιά (Άνω Βούβες Κολυμπάρι) Ελωτίς Villas (Βάμος) Καλιθέα (Πεμόνια) Λευκορίτης resort (Ασκούφου) Μαδάρες (Θέρισσος) Μετόχι Γεωργιά (Πύργος Ψιλονέρου) Ναυσικά Βίλα (Λιτσάρδα) Νέος Ομαλός (Ομαλός) Οαση (Περιβόλια) Ξενώνας Σαρρή (Ξηροκάμπι) Σπηλιά Village (Σπηλιά Κολυμπάρι) Το εξάρι (Οροπέδιο Ομαλού) Το κτήμα της Μαρίας (Βουλγάρω) Φαλάσαρνα villas (Πλάτανος)
---	---

Πηγή: Agrotourcrete.gr

Αγροκτήματα

Στην Κρήτη υπάρχουν επίσης και αγροκτήματα όπου ο επισκέπτης έχει ταυτόχρονα τη δυνατότητα διαμονής και ανάπτυξης διαφόρων αγροτουριστικών δραστηριοτήτων. Τέτοια αγροκτήματα είναι:

- Κτήμα Δαλάμπελος, Αγγελιανά (Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης)
- Κτήμα Έναγρον, Αξός (Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης)
- Κτήμα Πάνακρον, Αμάρι Ρεθύμνου (Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης)
- Φάρμα Agresco, Άδελε Ρεθύμνου (Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης)

- Φάρμα ο Κούλες, Επισκοπή Ρεθύμνου (Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης)
- Κτήμα Νερουλάκια, Στείρωνας Μινώα Πεδιάδος (Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου)
- Κτήμα Καρές, 6^ο χλμ. Ηρακλείου – Τυλίσου (Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου)
- Κτήμα Στρατάκης, Άγιος Θωμάς Ηρακλείου (Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου)
- Βιγιάτορας, Σάρχος Ηρακλείου (Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου)
- Οικολογικό παραδοσιακό πάρκο Λάσινθος (Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου)

Χώροι κατασκήνωσης

Στο νησί πέρα των ξενοδοχειακών μονάδων υπάρχουν και αρκετοί κατασκηνωτικοί χώροι. Συγκεκριμένα λειτουργούν 16 μονάδες με 2.614 θέσεις ατόμων, το σύνολο σχεδόν των οποίων (12 από τις 16) είναι μονάδες 2 αστέρων.

Ειδικότερα, αναφέρονται τα camping και οι περιοχές όπου βρίσκονται:

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

- KOMOS CAMPING (Πιτσιδία - Κομός)
- CRETA CAMPING (Κάτω Γούβες, Ηράκλειο)
- HERSONISSOS – ANISSARAS (Χερσόνησος)
- CAMPING CARAVAN (Χερσόνησος)
- ΚΑΜΠΙΝΓΚ ΜΑΤΑΛΑ (Μάταλα)

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης

- AROLLONIA CAMPING PLAKIAS (Πλακιάς)
- CAMPSITE ELIZABETH (Μισίρια Ρεθύμνου)
- CAMPSITE AGIA GALINI (Αγία Γαλήνη)
- ΚΑΜΠΙΝΓΚ ΑΓΡΙΑ ΦΥΣΗ (κοντά στο Μέρωνα Αμαρίου)

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

- ΜΙΤΗΙΜΝΑ CAMPING - BUNGALOWS (Δραπανιάς Κισσάμου)
- CAMPING KISSAMOS (Κίσσαμος Χανιά)
- CAMPSITE NOPIGIA (Νοπήγεια Κίσσαμος)
- CAMPSITE XANIA (Αγ. Απόστολοι Χανιά)
- ΓΡΑΜΜΕΝΟ ΚΑΜΠΙΝΓΚ (Παλαιόχωρα Χανίων)

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

- ΚΑΜΠΙΝΓΚ ΚΟΥΤΣΟΥΝΑΡΙ (Κουτσουνάρι)
- ΚΑΜΠΙΝΓΚ ΣΙΣΙ (Σίσι)

1.1.8 Διατροφή

Γαστρονομικός Χάρτης Κρήτης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ο γαστρονομικός χάρτης του νησιού με αναφορά σε ποιοτικά και ονομαστά τοπικά διατροφικά προϊόντα και στις πιο γνωστές παραδοσιακές γεύσεις της Κρήτης. Επίσης καταγράφεται η δυναμικότητα των κέντρων εστίασης, τα πιστοποιημένα εστιατόρια – ταβέρνες με σήμα ποιότητας Κρητικής Κουζίνας, όπως επίσης και τα gourmet εστιατόρια.

Ειδικότερα:

α. Τοπικά προϊόντα

Κρασί: Η ιστορία του κρασιού στην Κρήτη και οι δεσμοί του με το νησί έχουν τις ρίζες τους πολύ πιο παλιά, πριν ακόμη και από τα ομηρικά έπη. Σήμερα αποτελεί σημαντικό τοπικό προϊόν και εντάσσεται στο κρητικό διατροφικό πρότυπο, καθώς συνδυάζεται και αναδεικνύει τις γεύσεις της φημισμένης Κρητικής κουζίνας.

Στους νομούς Ηρακλείου (Αρχάνες, Πεζά, Δαφνές) και Λασιθίου (Σητεία) βρίσκονται οι ζώνες παραγωγής Οίνων ΠΟΠ.

Αρχάνες: Η μεσαία από τις 3 ζώνες ΠΟΠ του Νομού Ηρακλείου. Σχεδόν όλη η έκταση είναι στο δήμο Αρχανών - Αστερουσίων. Καλλιεργούμενες Ποικιλίες: κοτσιφάλι, μαντηλάρι (μανδηλαριά). Τύπος οίνου: ερυθρός ξηρός.

Δαφνές: Η δυτική από τις 3 ζώνες ΠΟΠ του Νομού Ηρακλείου στην Κρήτη. Εκτείνεται σε τμήματα των επαρχιών Τεμένους, Μαλεβιζίου, Καινούργιου και Μονοφατσίου. Καλλιεργούμενη Ποικιλία: λιάτικο 100%. Τύποι οίνου: ερυθρός ξηρός και ερυθρός γλυκός.

Πεζά: Η ανατολική από τις 3 γειτονικές ζώνες ΠΟΠ του Νομού Ηρακλείου. Καλλιεργούμενες Ποικιλίες: βηλάνα 100% για τους λευκούς οίνους, κοτσιφάλι 75%, μαντηλάρι (μανδηλαριά) 25% για τους ερυθρούς. Τύποι οίνων: λευκός ξηρός και ερυθρός ξηρός

Σητεία: η οριοθετημένη περιοχή για την παραγωγή οίνων ΠΟΠ Σητεία (Sitia) περικλείει τις πλαγιές της βορειοανατολικής ακτής της Κρήτης έως τη Σητεία και το οροπέδιο της Ζίρου με τους γύρω ορεινούς όγκους στο κεντρικό και νότιο τμήμα του ανατολικού άκρου της Κρήτης. Καλλιεργούμενες ποικιλίες: Βηλάνα κατά 70% και Θραψαθήρι κατά 30% για τους λευκούς ξηρούς οίνους, Λιάτικο κατά 80% και 20% Μανδηλαριά για τους ερυθρούς ξηρούς οίνους, λιάτικο 100% για τους γλυκούς ερυθρούς οίνους και για τους λευκούς γλυκούς οίνους χρησιμοποιούνται οι ποικιλίες ασύρτικο,

αθήρι, θραψαθήρι & λιάτικο (σε λευκή οινοποίηση) σε οποιοδήποτε ποσοστό μοσχάτο άσπρο (μοσχάτο Σπίνας) & malvasia di Candia aromatica αθροιστικά έως 15%.

Ελαιόλαδο: Στην Κρήτη παράγεται εξαιρετικής ποιότητας ελαιόλαδο, από την εκλεκτή ποικιλία Κορωνέικη. Αρκετά, μάλιστα, ελαιόλαδα που παράγονται στο νησί έχουν χαρακτηριστεί ως ΠΟΠ (Προϊόν Ονομασίας Προέλευσης) και ΠΓΕ (Προϊόν Γεωγραφικής Ένδειξης).

Αναλυτικότερα:

- Ελαιόλαδο Χανιά Κρήτης (ΠΓΕ)
- Ελαιόλαδο Κολυμβάρι Χανίων Κρήτης (ΠΟΠ)
- Ελαιόλαδο Αποκώρονα Χανίων Κρήτης ΠΟΠ)
- Ελαιόλαδο Βόρειος Μυλοπόταμος Ρεθύμνου Κρήτης (ΠΟΠ)
- Ελαιόλαδο Πεζιά Ηρακλείου Κρήτης (ΠΟΠ)
- Ελαιόλαδο Βιάννος Ηρακλείου Κρήτης (ΠΟΠ)
- Εξαιρετικά Παρθένο Ελαιόλαδο Θραψανό (ΠΟΠ)
- Ελαιόλαδο Σητεία Λασιθίου Κρήτης (ΠΟΠ)
- Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο Σέλινο Κρήτης (ΠΟΠ) Νομός Χανίων
- Αρχάνες Ηρακλείου Κρήτης ΠΟΠ Νομός Ηρακλείου

Σήμερα πιστεύεται πως το ελαιόλαδο είναι το πιο μεγάλο μυστικό της Κρητικής Διατροφής και της Κρητικής Μακροζωίας. Ιατρικές έρευνες που έγιναν και συνεχίζουν να γίνονται στην Ευρώπη και στην Αμερική αποκαλύπτουν πως το ελαιόλαδο όχι μόνον προστατεύει την καρδιά, αλλά και βοηθά στην καλή λειτουργία πολλών οργάνων και δρα ευεργετικά σε μια μακρά σειρά ασθενειών.

Σταφιδολιές. Ελιές ζαρωμένες, μεγαλόκαρπες που όταν πέσουν από το δέντρο είναι έτοιμες να καταναλωθούν. Δεν διατηρούνται για μεγάλο διάστημα και τις βρίσκει κανείς στην αγορά μόνο στις αρχές του φθινοπώρου.

Τσακιστές ελιές. Πράσινες μεσαίου μεγέθους άγουρες ελιές, η σάρκα των οποίων «τσακίζεται» συνήθως με μια πέτρα ή με μεταλλικό αντικείμενο. Διατηρούνται στο νερό μαζί με χυμό από λεμόνια ή νεράντζια. Έχουν υπόπικρη γεύση, σφιχτή σάρκα και τραγανή υφή.

Μέλι. Το Κρητικό Μέλι - το πιο γλυκό δώρο της Κρητικής γης, παράγεται κατεξοχήν στις ορεινές περιοχές της Κρήτης με έντονη ποικιλομορφία εδαφών και βλάστησης, πλούσια ηλιοφάνεια, με μοναδικές ξεχωριστές ποικιλίες θάμνων, αγριολούλουδων, βοτάνων, και δένδρων. Ξεχωρίζει από την μοναδική του γεύση, το θεσπέσιο άρωμα του και την πυκνότητά του, που το κατατάσσουν στην πρώτη θέση των κορυφαίων του κόσμου.

Ρακή. Ποτό ξεχωριστό, γεμάτο και πληθωρικό που γεννιέται μέσα από τα απομεινάρια των σταφυλιών. Περιέχει διπλάσια ή τριπλάσια ποσότητα οινοπνεύματος απ’ότι το κρασί. Μάλιστα δυνατότερη είναι η ρακή που παράγεται τα πρώτα 10-15 λεπτά της κάθε καζανιάς και λέγεται πρωτόρακη.

Πατάτα Οροπεδίου. Το Οροπέδιο Λασιθίου φημίζεται για την παραγωγή πατάτας, τη γνωστή και ως «Λασιθιώτικη Πατάτα», η οποία ξεκίνησε να καλλιεργείται στα τέλη της δεκαετίας του 1860. Ετησίως παράγονται 40 – 45 χιλιάδες τόνοι πατάτας που συσκευάζονται και τυποποιούνται στην ειδική μονάδα της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Οροπεδίου Λασιθίου που λειτουργεί στο Τζερμιάδο. Η Λασιθιώτικη πατάτα φημίζεται εδώ και χρόνια για την απaráμιλλη ποιότητα και γεύση της. Στα τέλη Αυγούστου διοργανώνεται τριήμερη Γιορτή Πατάτας στο Τζερμιάδων, όπου προσφέρεται πατάτα μαγειρεμένη με ποικίλους τρόπους και συνοδευμένη με κρασί και τσικουδιά και παραδοσιακό χοιρινό μαγειρεμένο σε ξυλόφουρνο.

Κίτρα Γαράζου. Η σάρκα του κίτρου χρησιμοποιείται στη μαγειρική για μαρινάρισμα κρεάτων, στη ζαχαροπλαστική για παρασκευή γλυκών, ζαχαρόπηκτων και καραμελών και στην αρτοποιία. Το Γαράζο, είναι η πρώτη κιτροπαραγωγός περιοχή της Ελλάδας και κάθε χρόνο κατά τον Αύγουστο διοργανώνεται η γιορτή κίτρου.

Κάστανα Χανίων. Κάστανα καλλιεργούνται μόνο στη Δυτική Κρήτη. Είναι υψηλής ποιότητας και ξεφλουδίζουν πολύ εύκολα. Τα κάστανα μπορούν να συνδυαστούν με θαλασσινά και ιδιαίτερα με το χταπόδι, με κρεατικά, με σουπες, με όσπρια, με δημητριακά, με σαλάτες κ.α. Επίσης χρησιμοποιούνται στη ζαχαροπλαστική. Το φθινόπωρο διοργανώνεται γιορτή καστανού στα χωριά Έλος και Πρασές.

Σουμάδα. Λευκό αναψυκτικό φτιαγμένο με γλυκά αμύγδαλα και ανθόνερο. Προσφέρεται σε χαρούμενα γεγονότα όπως γάμους και αρραβώνες. Το χειμώνα πίνεται ζεστή με λίγη κανέλα, ενώ το καλοκαίρι δροσερή με παγάκια, απολαμβάνοντας το μοναδικό άρωμα του αμύγδαλου.

Ασκολύμπροι. Πρόκειται για είδος αγκάθας που τρώγεται μόνο το υπόγειο μέρος της (λευκές και χοντρές ρίζες) και τα πολύ τρυφερά βλαστάρια της. Ένα από τα πιο γευστικά πιάτα της κρητικής κουζίνας είναι το κατσικάκι αβγολέμονο με ασκολύμπρους.

Παπούλες. Είδος μπιζελιού (*Pisum sativum*) από το οποίο τρώγονται μόνο οι τρυφερές κορυφές του ως σαλάτα. Ονομάζονται αλλιώς και «ψαρές» ή «καμπλίες».

Σταμναγκάθι. Το αγαπημένο χορταρικό της Κρητικής κουζίνας συλλέγεται συνήθως στις ακτές του νησιού, αλλά και καλλιεργείται κυρίως στη Δυτική Κρήτη. Έχει υπόπικρη γεύση και μαγειρεύεται με κατσικάκι αβγολέμονο ή ωμό με ελαιόλαδο και ξίδι ως σαλάτα.

Αβρωνιές. Ενδημικό φυτό της Κρήτης που μοιάζει με σπαράγγι. Η γεύση τους είναι πικρή και έντονη. Τρώγονται τσιγαριστές με κρεμμύδι και ξύδι ή λεμόνι

Ασκορδουλάκοι. Οι λευκοί βολβοί της Κρήτης που συλλέγονται μέσα από τη γη και τρώγονται αφού ξεπικριστούν, βραστοί ως σαλάτα ή μαγειρεύονται με αρνάκι στα χωριά του Ρεθύμνου.

β. Κρητικές Γεύσεις

Κουκουβάγια. Το άλλο όνομα του διάσημου κρητικού ντάκου. Κρίθινο, στρογγυλό παξιμάδι μουσκεμένο και σερβιρισμένο με ελαιόλαδο, τριμμένη ντομάτα και λίγη φέτα ή ξινομυζήθρα από πάνω. Συναντάται σε όλη την Κρήτη.

Απάκι. Καπνιστό Χοιρινό ψαρονέφρι με πολύ τρυφερό κρέας, τρώγεται ωμό, ως μεζές, ή γίνεται ωραία ομελέτα. Συναντάται σε όλη την Κρήτη.

Ξυνομηζύθρα. Μαλακό τυρί με αρκετά ξινή γεύση και αλοιφώδη ή κοκκώδη υφή. Μπορεί να καταταχθεί στα επιτραπέζια τυριά, αλλά κυρίως χρησιμοποιείται στην παρασκευή των καλιτσουνιών, της σαρικόπιτας κλπ.

Τυρομάλα. Συμπαγές αλλά μαλακό τυρί που μοιάζει πολύ με την ιταλική μοτσαρέλα. Έχει ουδέτερη γλυκιά γεύση και ελαστική υφή και φτιάχνεται αποκλειστικά και μόνο την άνοιξη.

Μυζήθρα ή ανθότυρο. Κατάλευκο, μαλακό και γλυκό τυρί με αρκετά λιπαρά. Παρασκευάζεται από πρόβειο ή κατσικίσιο γάλα ή με ανάμειξη των δύο. Καταναλώνεται ως επιτραπέζιο τυρί ή σερβίρεται με μέλι ή ξηρούς καρπούς. Όταν αλατισθεί εξωτερικά και μείνει να ωριμάσει στον αέρα σκληραίνει, αποκτά πιπεράτη και συμπυκνωμένη γεύση και ονομάζεται ανθότυρο.

Πηκτόγαλο Χανίων. Μαλακό τυρί με κρεμώδη υφή και υπόξινη, δροσερή γεύση. Παράγεται αποκλειστικά στο νομό Χανίων και είναι το κύριο συστατικό της κρεατότουρτας και του μπουρεκιού.

Στάκα. Αλοιφώδες τυρί, απαλό σε γεύση, που παρασκευάζεται από την τσίπα, δηλαδή τον ανθό του γάλακτος. Κατά την παρασκευή του, σχηματίζεται μια υποκίτρινη κρέμα και γύρω από αυτή το

βούτυρο. Η κρέμα τρώγεται ζεστή επάνω σε ψωμί, ενώ το στακοβούτυρο χρησιμοποιείται στη μαγειρική κυρίως σε πιλάφια και τηγανητά αυγά.

Ξύγαλο. Τυρί (ΠΟΠ) αλοφώδους ή κοκκώδους υφής με χρώμα λευκό, ελαφριά υπόξινη και αλμυρή γεύση και ευχάριστο άρωμα. Παράγεται αποκλειστικά στην περιοχή της Σητείας από κατσικίσιο ή πρόβειο γάλα ή μείγμα αυτών.

Τσιλαδιά. Είναι αυτό που όλοι γνωρίζουμε ως πηχτή. Κομμάτια από χοιρινό κρέας (κεφάλι και πόδια) σιγοβράζουν αφήνοντας ένα ζωμό πηχτό σαν ζελατίνα. Καρυκεύονται με κύμινο, χυμό από νεράτζι, φύλλα δάφνης και κυρίως καταναλώνονται ως χριστουγεννιάτικος μεζές.

Καπρικό. Κομμάτια από χοιρινή ωμοπλάτη, σιγοψημένη σε φούρνο και τοποθετημένα πάνω σε κληματόβεργες. Τρώγεται κρύο και αφού παραμείνει μέσα σε λαδόκολλα με φύλλα λεμονιάς για 4-5 ώρες.

Λουκάνικα. Στην Κρήτη τα πιο γνωστά λουκάνικα είναι με το ψιλοκομμένο χοιρινό κρέας που εμβαπτίζεται για μερικές μέρες σε μείγμα από δυνατό ξύδι, κύμινο και πιπέρι. Το κρέας είναι πια «ψημένο» από την οξύτητα του ξιδιού. Ωστόσο, στο Ρέθυμνο και στα Χανιά τα λουκάνικα δεν καπνίζονται, είναι νωπά, με φρέσκο ψιλοκομμένο χοιρινό κρέας.

Σφακιανό γιανί. Κομμάτια από κρέας αρνιού ή κατσικιού που ψήνονται αργά σε άφθονο ελαιόλαδο και λίγο κρασί.

Σαλιγκάρια ή χοχλιοί. Σε καμιά άλλη κουζίνα του κόσμου, ούτε και στη γαλλική, τα σαλιγκάρια δεν κατέχουν την θέση που έχουν στην Κρητική κουζίνα. Συλλέγονται από την ύπαιθρο δύο φορές το χρόνο, το φθινόπωρο μετά τις πρώτες βροχές, και ακολούθως τοποθετούνται σε πλεκτά καλάθια για 1-2 μήνες πριν καταναλωθούν. Το καλοκαίρι τους μαζεύουν κυρίως από τις πετρώδεις περιοχές του νησιού και τους μαγειρεύουν αμέσως. Υπάρχουν περισσότερα από 25 πιάτα με κύριο συστατικό τα σαλιγκάρια, από τα οποία τα πιο ενδιαφέροντα από γαστρονομική άποψη είναι εκείνα με το σπασμένο σιτάρι (χόντρος), τα τηγανητά με δενδρολίβανο (μπουμπουριστοί), με κολοκυθάκια και πατάτες, με αγκινάρες, ακόμη και τα γεμιστά που φτιάχνονται στις ανατολικές επαρχίες του νησιού.

Χορτόπιτες. Πίτες τηγανητές φτιαγμένες από ποικίλα άγρια και ήμερα χορταρικά όπως σπανάκι, μάραθο, καυκαλήθρες, μαιντανό, κρεμμυδάκι κ.ά.

Ντολμάδες – κολοκυθοανθοί. Φύλλα από αμπέλι ή ανθοί κολοκυθιάς γεμισμένα από μείγμα με ρύζι, ψιλοκομμένη ντομάτα, κρεμμύδι και μαϊντανό.

Αντικριστό. Είναι ίσως ο πιο πρωτόγονος και παράλληλα ο πιο νόστιμος τρόπος ψησίματος του κρέατος. Μεγάλα κομμάτια κρέατος, συνήθως από αρνί ή κασίκι στερεώνονται σε «βέργες» γύρω από μια μεγάλη φωτιά. Η σάρκα του κρέατος σιγοψήνεται για 4-5 ώρες μόνο με τη θερμότητα της φλόγας. Συνηθίζεται στο Μυλοπόταμο και τα ορεινά χωριά του Ψηλορείτη.

Γαμοπίλαφο. Συναντάται σε όλη την Κρήτη και σερβίρεται σε γάμους για ευγονία και πλούτο. Πρόκειται για ρύζι βρασμένο, σε μεγάλο καζάνι, σε ζωμό από κρέας γίδας και κόκορα.

Πέστροφες. Στο χωριό Ζαρός υπάρχουν δύο ιχθυοτροφεία πέστροφας και σολωμού και στις ταβέρνες τις περιοχής δοκιμάζονται μαγειρεμένα διάφορους τρόπους. Τοπική ωστόσο σπεσιαλιτέ είναι πέστροφα και σολωμός στα κάρβουνα.

Σκιουφικτά μακαρόνια. Φρέσκα κρητικά ζυμαρικά που δε γίνονται με φύλλο, αλλά από το ζυμάρι από το οποίο κόβονται κομματάκια ζύμης πλάθοντας κορδόνια πάχους μικρού δακτύλου τα οποία κόβονται σε μικρότερα κομματάκια μήκους 2-3 εκ. Στην παραδοσιακή τους εκδοχή σερβίρονται με καμένο στακοβούτυρο και μπόλικο τριμμένο κεφαλοτύρι ή ξερό ανθότυρο.

Μπουρέκι. Είναι ένα είδος αλμυρής πίτας που συναντάμε μόνο στα Χανιά και αποτελείται συνήθως από τριμμένα κολοκύθια, πατάτα, ξινομυζήθρα ή πηκτόγαλο και δυόσμο.

Εφτάζυμα. Παξιμάδια που η βάση τους είναι ένα είδος προζυμιού που γίνεται από κονιορτοποιημένο ρεβίθι. Παρασκευάζονται μόνο στο Ηράκλειο, τον Άγιο Νικόλαο και τη Σητεία. Μετά τον Δεκαπενταύγουστο διοργανώνεται γιορτή εφτάζυμου στον Κρούστα.

Σαρικόπιτες. Τηγανιτές πίτες σε σχήμα σπείρας γεμιστές με ξινή μυζήθρα και σερβιρισμένες με μέλι. Πήραν το όνομά τους από το χαρακτηριστικό κρητικό μαντήλι που φοριέται στο κεφάλι και ονομάζεται σαρίκι.

Ξεροτήγανα λεπτές λωρίδες ζύμης που τυλίγονται σε σχήμα κωνικό ή σπείρας καθώς τηγανίζονται σε άφθονο ελαιόλαδο. Σερβίρονται μελωμένες και πασπαλισμένες με σουσάμι.

Πατούδα γλυκό της ανατολικής Κρήτης. Πρόκειται για τραγανά παξιμαδάκια γεμιστά με μείγμα από αλεσμένη σταφίδα, αμύγδαλο και τρίμμα πορτοκαλιού.

Κρητικά λουκούμια ή κουμπάνια. Αποτελεί μια παραλλαγή του λουκουμά, αλλά με πιο συμπαγές ζυμάρι. Συνηθίζεται κυρίως στην Ανατολική Κρήτη και καταναλώνεται σε μια γλυκιά εκδοχή με μέλι ή με σιρόπι μελιού.

Καλιτσούνια. Τα καλιτσούνια στο Ηράκλειο, το Ρέθυμνο και τη Σητεία γίνονται με γλυκιά μυζήθρα ή με ανάμειξή της με ξινή. Το σχήμα τους μπορεί να μοιάζει με λίκνο, οπότε ονομάζονται λυχναράκια ή να είναι ανεβατά και να έχουν τριγωνικό σχήμα ή μορφή διπλωμένου μαντηλιού. Στα Χανιά τα καλιτσούνια είναι αλμυρά και γίνονται με χόρτα ή φρέσκα κρεμμύδια ή με μείγμα τυριών και δυόσμο.

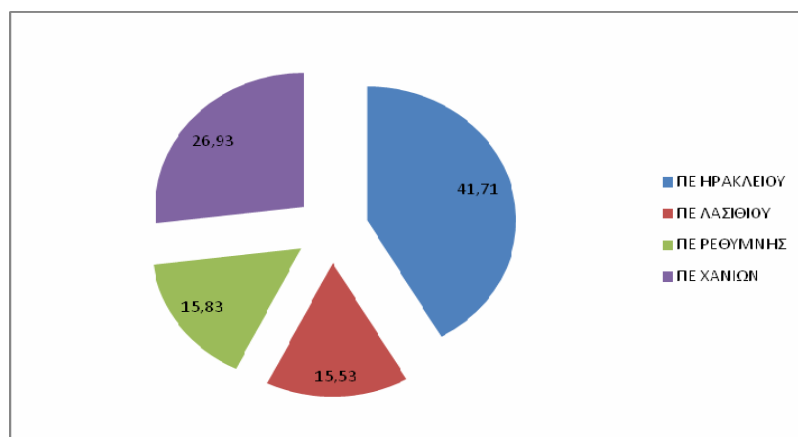
Ξομπλιαστές γαμοκουλούρες. Πρόκειται για ψωμί που στην επιφάνειά τους βρίσκονται ανάγλυφα σύμβολα και κυρίως θέματα με λουλούδια, πουλιά, φίδια και ζώα, όλα φτιαγμένα από ζύμη. Αποτελούν έργο τέχνης.

γ. Δυναμικότητα εστιατορίων και τοπικός καταμερισμός

Ο αριθμός των επιχειρήσεων εστίασης που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Κρήτης είναι πολύ μεγάλος και φθάνει βάσει στοιχείων του μητρώου επιχειρήσεων του 2008 της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής τις 6.464.

Από πλευράς χωρικής κατανομής, το 41,71% συγκεντρώνεται στην Π.Ε. Ηρακλείου, το 26,93% στην Π.Ε. Χανίων και ακολουθούν με μικρότερες συγκεντρώσεις οι Π.Ε. Ρεθύμνου και Λασιθίου (15,83% και 15,53% αντίστοιχα).

Ποσοστιαία κατανομή επιχειρήσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, Μητρώο Επιχειρήσεων 2008, επεξεργασία στοιχείων

Αναλυτικότερα, στην Π.Ε. Ηρακλείου, η μεγαλύτερη προσφορά σε κέντρα εστίασης καταγράφεται στις δημοτικές ενότητες Ηρακλείου, Μαλίων, Χερσονήσου και Γαζίου. Στην Π.Ε. Λασιθίου ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων εστίασης εντοπίζεται στις δημοτικές ενότητες Ιεράπετρας, Αγίου

Νικολάου και Σητείας, ενώ στην Π.Ε. Ρεθύμνου μεγαλύτερες συγκεντρώσεις κέντρων εστίασης έχουν οι δημοτικές ενότητες Ρεθύμνου, Γεροποτάμου και Λάμπης. Τέλος, στην ΠΕ Χανίων οι περισσότερες επιχειρήσεις εστίασης συγκεντρώνονται στη δημοτική ενότητα Χανίων και ακολουθούν οι δημοτικές ενότητες Πλατανιά, Νέας Κυδωνίας και Κισσάμου.

δ. Πιστοποιημένα εστιατόρια με σήμα ποιότητας Κρητικής Κουζίνας²

ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου		
Εστιατόριο στους Παραδοσιακούς Ξενώνες «ΘΑΛΟΡΗ»	Καπετανιανά	Όλο το χρόνο
Ξενοδοχείο Creta Maris	Χερσόνησος	Από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο
Ταβέρνα «Εαρινό»	Κάτω Ασίτες	Όλο το χρόνο
Ταβέρνα Κρήτες	Γούρνες Ηρακλείου	Μάιο – Σεπτέμβριο: Χειμώνα: Σάββατο – Κυριακή και αργίες όλη την ημέρα
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνης		
Εστιατόριο «Veneto»	Ρέθυμνο	Το εστιατόριο λειτουργεί αλλά καρτ ή με εκδηλώσεις, από 01/05 έως 31/10. Την υπόλοιπη διάρκεια του έτους αναλαμβάνει μόνο εκδηλώσεις.
Εστιατόριο «Αλάνα»	Παλιά Πόλη Ρεθύμνου	Μάιο με Οκτώβριο
Εστιατόριο «Αυλή»	Ρέθυμνο	
Εστιατόριο «Πρίμα Πλώρα»	Κουμπές, Ρέθυμνο	Όλο το χρόνο
Ταβέρνα «Κάστρο»	Πάνορμο Ρεθύμνο	Η ταβέρνα λειτουργεί από 01/05 έως 31/10.
Ταβέρνα «Πάνακρον»	Πλησίον της Σχολής Ασωμάτων	Όλο το χρόνο
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων		
Ταβέρνα «Ο Τζανέρης κι η Αρχόντισσα»	Δρακώνα Χανίων	Όλο το χρόνο
Εστιατόριο «Βοτανικού Πάρκου Κρήτης»	Φουρνές, Ομαλός	Όλο το χρόνο
Εστιατόριο «Πιπεριά»	Καλύβες Αποκορώνου	Από Μεγάλη Βδομάδα έως 31/10

² Στην Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου δεν έχει ακόμη πιστοποιηθεί με το σήμα ποιότητας Κρητικής Κουζίνας καμία επιχείρηση

Παραδοσιακό Γαστρονομικό Κέντρο Κρητικής Διατροφής «ΝΤΟΥΝΙΑΣ»	Δρακώνα Χανίων	Όλο το χρόνο
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου		
Εστιατόριο Γιάντες	Σητεία	Όλο το χρόνο

Πηγή: Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας

ε. Εστιατόρια gourmet

Σε όλες τις περιοχές της Κρήτης, πέραν των εστιατορίων και των ταβερνών που προσφέρουν αυθεντικά, παραδοσιακά εδέσματα, υπάρχει και μεγάλος αριθμός εστιατορίων με πιο δημιουργική και ευφάνταστη κουζίνα και υψηλής αισθητικής χώρους. Το σύνολο σχεδόν των gourmet εστιατορίων λειτουργούν εντός μεγάλων, πολυτελών ξενοδοχειακών μονάδων.

Τέτοια εστιατόρια είναι:

- Εστιατόριο Daphni του ξενοδοχείου Elounda Gulf Villas, Ελούντα
- Εστιατόριο Argo του ξενοδοχείου Elounda Gulf Villas, Ελούντα
- Εστιατόριο Topos του ξενοδοχείου Domes of Elounda, Ελούντα
- Εστιατόριο Calypso του ξενοδοχείου Elounda Peninsula All Suite Hotel, Ελούντα
- Εστιατόριο L'orangerie του ξενοδοχείου Resort Blue Palace, Ελούντα
- Εστιατόριο Old Mill του ξενοδοχείου Elounda Mare, Ελούντα
- Εστιατόριο Origano του ξενοδοχείου Anra Imperial, Κολυμπάρι Χανίων
- Εστιατόριο Candia του ξενοδοχείου Royal Mare, Λιμ. Χερσονήσου
- Εστιατόριο Sushi bar του ξενοδοχείου Royal Mare, Λιμ. Χερσονήσου
- Εστιατόριο Brillant του ξενοδοχείου Lato Boutique Hotel, Ηράκλειο
- Εστιατόριο Herb's Garden του ξενοδοχείου Lato, Ηράκλειο
- Εστιατόριο Ερωφίλη του ξενοδοχείου Capsis Astoria Hotel, Ηράκλειο
- Εστιατόριο Γαλάζιο του ξενοδοχείου Minoia palace resort & spa, Πλατανιάς Χανίων
- Εστιατόριο Rangea του ξενοδοχείου Daios cove luxury resort & villas, Άγιος Νικόλαος
- Εστιατόριο Ελιά και Δυόσμος, Σκαλάνι Ηρακλείου
- Εστιατόριο Ο Λεβέντης, Άνω Σταλός Χανίων
- Εστιατόριο Μπάρκο, Άγιος Νικόλαος
- Lounge bar restaurant Gold, Άγιος Νικόλαος
- Εστιατόριο Καρυάτις, Χανιά
- Εστιατόριο Σαφράν, Χανιά
- Εστιατόριο Πηγάδι του Τούρκου, Χανιά
- Εστιατόριο Stavlos, Πλατανιάς Χανίων
- Εστιατόριο Νυκτερίδα, Ακρωτήρι

1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων

Στην Κρήτη υπάρχει μεγάλος αριθμός συνεδριακών χώρων τόσο εντός, όσο και εκτός ξενοδοχειακών μονάδων και οι οποίοι αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα.

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΑΡ ΑΙΘ.	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ		
Mitos SA Science and technology Park of Greece, Βούτες	2	25-260
Vintsentzos Kornaros, Ηράκλειο	2	150-300
Creta Maris Hotel & Conference Center, Χερσόνησος	68	12-18000
Annabelle Village Hotel, Χερσόνησος, Χερσόνησος	1	110
Aldemar Knossos Royal Village, Χερσόνησος	13	44-450
Aldemar Royal Mare, Χερσόνησος	1	80
Aldemar Royal Mare & Thalasso Spa Centre, Χερσόνησος	1	80
Aphrodite Beach Hotel, Γούβες		300
Aquila Atlantis Hotel, Ηράκλειο	10	10-400
Aquis Arina Sand, Κοκκίνη Χάνι	5	35-1600
Arolithos Traditional Village, Τύλισσος	1	80
Astir Beach, Γούβες	1	45
Club Marmara Athina Palace, Αγ. Πελαγία		550
Atrion Hotel, Ηράκλειο	3	5-150
Bella Beach Hotel Aquis, Χερσόνησος		200
Bella Maris Hotel, Χερσόνησος	3	50-300
Blue Sea Bungalows, Σταλίδα		200
Knossos Beach Bungalows & Suites, Κοκκίνη Χάνι	4	20-280
Moevenpick Resort & Thalasso Crete, Ηράκλειο	8	25-900
Out of the Blue, Capsis Elite Resort, Αγ. Πελαγία	41	10-1200
GDM Megaron Hotel, Ηράκλειο	3	75-120
Terra Maris Hotel, Χερσόνησος	68	12-1800
Agari Beach, Αμμουδάρα	2	80-110
AKS Minoa Palace, Αμνισσός	1	100
AKS Anabelle Village, Χερσόνησος	1	110
Apollonia, Χερσόνησος	13	10-330
Anna Sand Hotel & BGLS	9	30-1200
Capsis Astoria Hotel, Ηράκλειο	3	30-250
Dolphin Bay, Αμμουδάρα		150
Fodele Beach Hotel, Φόδελε	1	400
Galaxy Iraklio Hotel, Ηράκλειο	6	20-300
Glaros, Χερσόνησος		64
Gouves Park Holiday Resort, Γούβες		100

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΑΡ ΑΙΘ.	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
Grand Hotel Holiday Resort, Χερσόνησος	2	50-200
Grecotel Club Creta Sun Hotel, Γούβες	1	250
Hersonissos Palace Hotel, Χερσόνησος	1	150
Imperial Belvedere, Χερσόνησος		550
King Minos Palace, Χερσόνησος	1	40
Lato Boutique Hotel, Ηράκλειο	1	60
Marina Beach Hotel & BGSL, Γούβες	1	260
Magda Hotel, Γούβες		180
Pantheon Palace Hote, Γούβες	3	80-200
Rinela Beach, Κοκκίνη Χάνι		150
Robinson Club Lyttos Beach Hotel, Χερσόνησος	1	300
Silva Maris, Χερσόνησος	1	130
The Peninsula Hotel, Αγ. Πελαγία	1	80
Xenia Helios, Γούβες		300
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΗΣ		
Ακαδημαϊκό Χωριό Ανωγείων Κρήτης, Ανώγεια	2	40-65
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου, Γάλλος	1	350
Περιηγητική Λέσχη Ρεθύμνου, Ρέθυμνο	1	300
Ωδείο Ρεθύμνου, Ρέθυμνο	1	250
Atlantis Beach Hotel, Ρέθυμνο	1	50
Creta Royal & Creta Star, Σκαλέτα	4	200-600
Grecotel Creta Palace Hotel, Μισίρια	4	50-300
Aquila Rithymna Beach Hotel, Αδελιανός Κάμπος	7	30-350
Aquila Porto Rethymno Hotel, Ρέθυμνο	1	30-200
Enagron Traditional Houses, Αζός	1	120
Iberostar Creta Marine, Πάνορμο	2	20-400
Idaion Hotel, Ρέθυμνο	1	50
Liberty Hotel, Ρέθυμνο	2	25-45
Marine Palace Suites, Πάνορμο	2	40-260
Minos Hotel, Ρέθυμνο	1	100
Minos Mare, Πλατανές	1	150
Pearl Beach, Ρέθυμνο	1	40
Rethymno Mare Hote, Σκαλέτα	2	180
Rethymno Mare Royal, Σκαλέτα	1	180
Theartemis Palace, Ρέθυμνο	1	90
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ		
Ίδρυμα Αγία Σοφία, Φρες		
Ιερά Μητρόπολις Κυδωνίας και Αποκορώνου, Χανιά		
Ιερά Μονή Αρσανίου	1	500

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΑΡ ΑΙΘ.	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
Lasinthos, Οροπέδιο Λασιθίου	1	200
Magic Life Lyktos Beach, Ιεράπετρα	5	5-480
Mikri Poli Family Friendly Resorts, Μ. Γιαλός		
IBEROSTAR Mirabello Beach & Village, Αγ. Νικόλαος	2	300
Miramare Resort, Αγ. Νικόλαος	4	16-300
Minos Beach Hotel & BNGL, Αγ. Νικόλαος	1	40-100
Minos Imperial Luxury Beach Resort, Μίλατος	9	12-350
Minos Palace Hotel & Suites, Αγ. Νικόλαος	2	35-400
Ostria Beach, Ιεράπετρα	2	2400
Porto Elounda Deluxe Resort, Ελούντα	2	250
Saint Nicolas Bay, Αγ. Νικόλαος	4	30-160
Club Calimera Sunshine Kreta, Κουτσουνάρι	5	50-480
Sunwing Resort, Μ. Γιαλός	3	180
Tylissos Beach, Ιεράπετρα		150
Hermes Hotel, Αγ. Νικόλαος	1	280

Πηγή: Σύνδεσμος Ελλήνων Επαγγελματιών Οργανωτών Συνεδρίων – Hacpro

1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες

ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στόχος του Συνδέσμου είναι να αναδείξει την Κρήτη ως ιδανικό προορισμό εναλλακτικού τουρισμού, να προβάλλει όχι πια το κλασικό δίπτυχο «ήλιος – θάλασσα», αλλά το φυσικό περιβάλλον, τον πολιτισμό, την ιστορία του τόπου, τα πλεονεκτήματα της κρητικής διατροφής, τα τοπικά και αγροτικά προϊόντα. Βασικός σκοπός του επίσης είναι η προστασία του περιβάλλοντος, φυσικού και κοινωνικού, η υπεράσπιση της ταυτότητας της Κρήτης και η αναβάθμιση της. Ο Σύνδεσμος είναι πρόθυμος να αναπτύξει συνεργασίες σε όλες τις κατευθύνσεις που θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του, ενώ προτεραιότητά του είναι η ανάπτυξη μόνιμης και σταθερής συνεργασίας με τους ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού για τη δημιουργία των αναγκαίων υποδομών που θα συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία των δομών εναλλακτικού τουρισμού.

ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Η Ένωση Αγροτουρισμού Κρήτης, μέλος του Συνδέσμου Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδος, δημιουργήθηκε το 2008 από επιχειρηματίες του αγροτουρισμού και μαζί με τους υπόλοιπους επαγγελματίες των Ενώσεων Ελλάδας στοχεύουν στο να δημιουργηθεί θεσμικό πλαίσιο για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα, καθώς και να καθοριστούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των

αγροτουριστικών επιχειρήσεων. Για το σκοπό αυτό ο Σύνδεσμος συνεργάζεται στενά με την Αγροξενία, φορέα συμβουλευτικό για όλα τα παραπάνω θέματα.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Ο Σύνδεσμος Εναλλακτικού Τουρισμού Κρήτης, συγκροτείται από δίκτυα, φορείς και επιχειρήσεις Εναλλακτικού τουρισμού και αγροτουρισμού με σκοπό τον συντονισμό όλων για την καλύτερη προώθησή τους, προκειμένου η Κρήτη να γίνει ποιοτικός προορισμός στις ειδικές μορφές τουρισμού.

ΔΙΚΤΥΟ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Το Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 2001, με τη μορφή αστικής εταιρίας, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και σήμερα αριθμεί πάνω από 35 μέλη, τα οποία είναι ιδιοκτήτες ατομικών ή συλλογικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Δυτική Κρήτη (νομοί Χανίων και Ρεθύμνου). Σκοποί του Δικτύου είναι η προώθηση της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης και η προβολή και ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επίσης η διάδοση της περιβαλλοντικής συνείδησης, των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς και η προστασία του δομημένου, πολιτισμικού και φυσικού περιβάλλοντος.

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες των μελών του Δικτύου αναπτύσσονται σε διάφορα μικρά χωριά της Δυτικής Κρήτης και ανήκουν στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Βιοκαλλιέργειες
2. Παραδοσιακά καταλύματα
3. Εστιατόρια κρητικής κουζίνας / παραδοσιακά καφενεία
4. Παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων
5. Παραδοσιακά επαγγέλματα
6. Δράσεις εναλλακτικού τουρισμού
7. Οργάνωση εκδηλώσεων-σεμιναρίων-συνεδρίων

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ «ΓΗ ΤΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ»

Η προσπάθεια για διατήρηση, ανάδειξη και αξιοποίηση της ιδιαίτερης ταυτότητας της περιοχής του Ψηλορείτη (πλήθος γεωμορφολογικών, πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών που του προσδίδουν μια ξεχωριστή και ιδιαίτερη ταυτότητα) με ένα συλλογικό τρόπο και με συντονισμένες ενέργειες με τελικό ζητούμενο και στόχο την προβολή και προώθηση του αγροτουριστικού προϊόντος οδήγησε τους φορείς και τους επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, στη δημιουργία του γεωγραφικού δικτύου με την επωνυμία «ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΓΗ ΤΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ».

Στο δίκτυο συμμετέχουν φορείς και επιχειρήσεις από όλους τους τομείς της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας όπως τυροκομεία, συνεταιριστικές ενώσεις, αγροτουριστικά καταλύματα, πολιτιστικοί φορείς, χώροι εστίασης, βιοτεχνίες κ.ά.

Το ΔΙΚΤΥΟ ΓΗ ΤΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ σε συνεργασία με τον ΑΚΟΜΜ-ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε. Ο.Τ.Α. έχουν υπογράψει ένα σύμφωνο ποιότητας «το τοπικό σήμα «Ψηλορείτης-Κρήτη» και το οποίο παραπέμπει σε προϊόντα και υπηρεσίες που παράγονται και προσφέρονται στην περιοχή του Ψηλορείτη και εμπεριέχουν την περιβαλλοντική και πολιτιστική αξία του. Το σήμα χορηγείται σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς του αγροτουρισμού (καταλύματα, ταβέρνες κ.α.), στην παραγωγή τοπικών προϊόντων, στην παραγωγή ειδών λαϊκής τέχνης κ.λπ. και για την απόκτησή του πρέπει να πληρούνται συγκεκριμένες προδιαγραφές που αφορούν τόσο γενικές κατευθύνσεις, αλλά και ειδικές που αφορούν το «προϊόν» της περιοχής (παραδοσιακή διατροφή, διακόσμηση, ποιότητα πρώτων υλών κ.λπ.).

ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΝΟΠΟΙΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Το Δίκτυο Οινοποιών Νομού Χανίων-Ρεθύμνης είναι ένα πολύ μικρό ηλικιακά Δίκτυο το οποίο αποτελείται από 11 Οινοποιεία σε Χανιά και Ρέθυμνο. Σκοπός του Δικτύου είναι η ανάπτυξη κάθε δραστηριότητας που θα συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των θεσμών σχετικά με την οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική σπουδαιότητα των προϊόντων αμπέλου και οίνου της Κρήτης. Ζητούμενο του δικτύου είναι η δημιουργία δρόμων του κρασιού στην περιοχή της δυτικής Κρήτης για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού.

ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΝΟΠΟΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Το Δίκτυο Οινοποιών Νομού Ηρακλείου συστάθηκε το 2006 και αποτελεί τη συλλογική και συντονισμένη έκφραση των οινοποιών του Νομού Ηρακλείου. Παρά το ότι περιορίζεται γεωγραφικά στα όρια του Νομού Ηρακλείου, οι δράσεις του έχουν παγκρήτια εμβέλεια και χαρακτηρίζονται από στενή συνεργασία με φορείς και επιχειρήσεις όλης της Κρήτης. Χαρακτηριστική είναι η συνεργασία με το αντίστοιχο δίκτυο της δυτικής Κρήτης του οποίου την ίδρυση έπαιξε καθοριστικό ρόλο και με το οποίο δρα συντονισμένα για την οργανωμένη προώθηση του Κρητικού αμπελώνα στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Το δίκτυο αναπτύσσει δράσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού και δη του οινικού τουρισμού και στο πλαίσιο αυτό έχει προχωρήσει στο σχεδιασμό δρόμων του κρασιού στο νομό Ηρακλείου, στη σήμανση της περιοχής για την ανάδειξη των οινικών διαδρομών και των οινοποιείων και στην έκδοση εντύπων για την ενημέρωση των επισκεπτών. Στόχος του δικτύου είναι να εστιάσει σε μια πιο δυναμική παγκρήτια συνεργασία επιχειρηματιών και φορέων που ασχολούνται με τα τοπικά προϊόντα και την τοπική ανάπτυξη.

ΚΡΗΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Το Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία της Περιφέρειας Κρήτης, η οποία δημιουργήθηκε με σκοπό τη διάσωση, προβολή και διάδοση του προτύπου της Κρητικής Διατροφής, αλλά και την πιστοποίηση χώρων εστίασης που προσφέρουν Κρητική Κουζίνα. Η δημιουργία της εταιρείας έρχεται να καλύψει την ανάγκη για συντονισμένη προβολή και προώθηση της Κρητικής Διατροφής και την προαγωγή των τοπικών προϊόντων, τόσο σε επίπεδο νησιού, όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα και διεθνώς.

Ο στρατηγικός στόχος του Κρητικού Συμφώνου Ποιότητας είναι η ισόρροπη και αειφόρος ανάπτυξη της Κρήτης μέσω της συνεργασίας με τοπικούς φορείς, επιχειρήσεις και την κοινωνία των πολιτών. Οι βασικοί άξονες πάνω στους οποίους κινείται η εταιρεία για την επίτευξη του στόχου της είναι οι ακόλουθοι:

1. Η τοπική γαστρονομική παράδοση: προώθηση της Κρητικής Διατροφής ως τρόπου ζωής
2. Η υγεία: προβολή της συμβολής της Κρητικής Διατροφής στη βελτίωση του επιπέδου υγείας, ως μέσου θεραπείας, αλλά και πρόληψης
3. Τα τοπικά προϊόντα: προσπάθεια βελτίωσης της ποιότητας των κρητικών προϊόντων
4. Το περιβάλλον: προώθηση της «πράσινης ανάπτυξης» του νησιού, προβάλλοντας την Κρήτη ως έναν τόπο με καθαρό περιβάλλον και μεγάλη βιοποικιλότητα, όπου παράγονται μοναδικά, ασφαλή και υγιεινά προϊόντα
5. Ο πολιτισμός: προώθηση της Κρητικής Διατροφής ως αναπόσπαστο κομμάτι του κρητικού πολιτισμού
6. Ο τουρισμός: προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού στο νησί, βασισμένος στα εκλεκτά τοπικά προϊόντα και την Κρητική Κουζίνα.

ΔΙΚΤΥΟ ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΩΝ

Η ανάγκη για ισόρροπη ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, σύνδεσης με τους άλλους τομείς της οικονομίας, για αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης, καθώς και της βελτίωσης της ποιότητας και της αποτελεσματικής προβολής / προώθησης / εμπορίας τοπικών προϊόντων, οδήγησε στη δημιουργία του δικτύου συνεργασίας οκτώ (8) επιχειρήσεων αγγειοπλαστικής από την περιοχή του Θραψανού, το μεγαλύτερο και γνωστότερο ίσως, κέντρο αγγειοπλαστικής στην Κρήτη.

Η δημιουργία του συνέβαλλε και συμβάλλει στην σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων του, στην αύξηση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων - μελών, στη μείωση του κόστους λειτουργίας των μελών του μέσω κοινών υπηρεσιών, προμηθειών κλπ, στην επέκταση σε νέες αγορές και στη δημιουργία νέων προϊόντων.

ΔΙΚΤΥΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

Το συγκεκριμένο δίκτυο δημιουργήθηκε στα πλαίσια του έργου «Θερμοκοιτίδα για την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας» της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal. Πρόκειται για μια αστική μη

κερδοσκοπική εταιρία με μέλη της, γυναικείου συνεταιρισμούς και προστατευόμενα παραγωγικά εργαστήρια. Στόχοι του δικτύου είναι:

- Η από κοινού προβολή προϊόντων και υπηρεσιών
- Η ανάπτυξη συνεργασιών με αναπτυξιακούς τοπικούς φορείς και επιχειρήσεις ή δίκτυα επιχειρήσεων
- Η πραγματοποίηση κοινών δραστηριοτήτων όπως η συμμετοχή σε εκθέσεις, η συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης, η λειτουργία κοινών σημείων πώλησης κ.ά.
- Η προώθηση λύσεων σε κοινά προβλήματα
- Η προώθηση προτάσεων για τη μελλοντική μορφή της κοινωνικής οικονομίας

ΒΑΜΟΣ Α.Ε.

Η Βάμμος Α.Ε. δημιουργήθηκε το 1995 από 10 άτομα και έχει σαν στόχο την ανάπτυξη της περιοχής με σεβασμό στον άνθρωπο και το περιβάλλον. Οι δραστηριότητές της αφορούν: α) στην αναστήλωση παλαιών κτισμάτων, με σεβασμό στην αισθητική και αρχιτεκτονική τους, τα οποία χρησιμοποιούνται ως τουριστικά καταλύματα και β) στην παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων με ιδιαίτερη έμφαση στα οικολογικά προϊόντα και τη λειτουργία παραδοσιακού παντοπωλείου μέσω του οποίου προωθούνται τα προϊόντα της εταιρίας, γ) στη λειτουργία ταβέρνας με δέσματα που προβάλλουν την Κρητική διατροφή, δ) στη λειτουργία ενός καφέ «τέχνης» που λειτουργεί ως καφενείο, αλλά και σαν χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων και ε) στη λειτουργία γκαλερί σε ειδικά διαμορφωμένο παλιό ελαιοτριβείο.

ΔΙΚΤΥΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΡΗΤΗΣ (ΔΕΠΕΚ) «ΕΛΑΙΟΓΕΥΣΙΣ»

Το ΔΕΠΕΚ αναπτύσσεται στον αγροτικό κυρίως χώρο της Δυτικής Κρήτης (Περιφερειακή Ενότητα Χανίων και Δυτική πλευρά Περιφερειακής Ενότητας Ρεθύμνου) και περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες επιχειρήσεων:

1. Εστιατόρια Αποκλειστικής Χρήσης Ελαιολάδου στα οποία περιλαμβάνονται εστιατόρια και ταβέρνες που έχουν κατά βάση παραδοσιακό χαρακτήρα και τα φαγητά που προσφέρουν, περιλαμβανομένων όλων των τηγανητών, παρασκευάζονται αποκλειστικά με παρθένο Κρητικό ελαιόλαδο.
2. Καταστήματα Εμπορίας Παραδοσιακών Προϊόντων Ελαιολάδου στα οποία περιλαμβάνονται καταστήματα που διαθέτουν τυποποιημένα παραδοσιακά προϊόντα που έχουν σαν βάση ή περιέχουν παρθένο Κρητικό ελαιόλαδο (διάφορα εδέσματα, παραδοσιακά γλυκά, πάστες από ελιές, βρώσιμες ελιές, παξιμάδια, βουτήματα, σαπούνια και καλλυντικά ελαιολάδου κ.α), καθώς και εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο υψηλής ποιότητας κατά προτίμηση ΠΟΠ, ΠΓΕ, ΠΒΓ τυποποιημένο σύμφωνα με τους ισχύοντες Κοινοτικούς Κανονισμούς.
3. Εργαστήρια Παραδοσιακών Προϊόντων Ελαιολάδου στα οποία περιλαμβάνονται εργαστήρια που παρασκευάζουν ή και διαθέτουν παραδοσιακά Κρητικά προϊόντα (διάφορα ζυμαρικά, γλυκά,

πάστες απο ελιές, βρώσιμες ελιές, παξιμάδια, βουτήματα, σαπούνια και καλλυντικά ελαιολάδου κ.α) με χρήση παρθένου Κρητικού ελαιολάδου.

Στόχοι του Δικτύου είναι:

- Η ανάδειξη και προβολή της υγιεινής, γευστικής, ποιοτικής και πολιτιστικής αξίας του Κρητικού ελαιολάδου σαν βασικού στοιχείου της Κρητικής διατροφής.
- Η γενικότερη ποιοτική βελτίωση του τουριστικού και ιδιαίτερα του αγροτουριστικού προϊόντος της Κρήτης από πλευράς ποιοτικής και υγιεινής διατροφής.
- Η προβολή και προώθηση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων (φαγητών, εδεσμάτων, παρασκευασμάτων) που έχουν σαν βάση το ελαιόλαδο.

ΛΕΣΧΗ ΑΡΧΙΜΑΓΕΙΡΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

Η ένωση Αρχιμαγείρων ζαχαροπλαστών και βοηθών αυτών, έχει ως σκοπό:

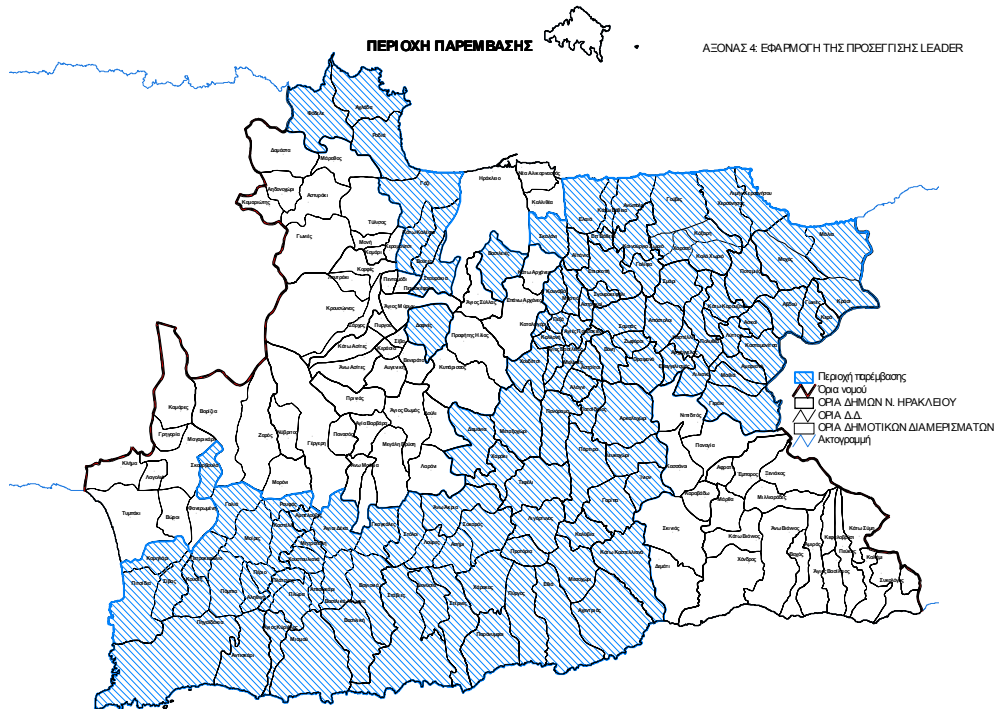
- Την ανάπτυξη φιλίας και επαγγελματικής συνεργασίας
- Την ανύψωση του μορφωτικού και τεχνικού τους επιπέδου, τη συνεχή ενημέρωση των μελών με την κυκλοφορία έντυπου υλικού, με την οργάνωση διαλέξεων, συνεδρίων, σεμιναρίων, εκθέσεων, εξειδικευμένων εκπαιδευτικών πρακτικών ασκήσεων και εκπαιδευτικών ταξιδιών.
- Τη συνεργασία και τη σύμπραξη με άλλες ελληνικές, Ευρωπαϊκές και μη, ομοιοεπαγγελματικές ενώσεις, για την καλύτερη πληροφόρηση και ενημέρωση πάνω στα νέα δεδομένα του κλάδου (Τεχνολογία, εξέλιξη επαγγέλματος κ.λ.π.)
- Την ανάπτυξη κοινωνικών δραστηριοτήτων.
- Τη δραστηριοποίηση όλων των μελών για την προώθηση των ελληνικών προϊόντων με τη διάδοση της μαγειρικής τέχνης.
- Τη συμβολή στην ανάπτυξη του Τουρισμού.

1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης

Η Περιοχή παρέμβασης προσέγγισης Leader σε ότι αφορά την Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου αποτελείται από τους τώως Καποδιστριακούς Δήμους: Αρκαλοχωρίου (περιλαμβάνονται τα Δ.Δ. Αρκαλοχωρίου, Γαρίπας, Ινίου, Καστελλιανών, Λευκοχωρίου, Πανοράματος, Παρτίτων, Πατισιδερού), Ατσερουσιών, Γαζίου, Γόρτυνας, Γουβών, Επισκοπής, Ηρακλείου (περιλαμβάνονται μόνο τα Δ.Δ. Βασιλειών, Βουτών, Δαφνών, Σκαλιανίου, Σταυρακίων), Θραψανού, Καστελλίου, Κόφινα, Μαλλίων, Μοιρών, Ν. Καζαντζάκη, Τυμπακίου (περιλαμβάνονται μόνο τα Δ.Δ. Καμηλαρίου, Πιτσιδίων και Σίβα) και Χερσονήσου. Η περιοχή αποτυπώνεται στον επόμενο χάρτη, ενώ επισυνάπτεται πιο αναλυτικά στο παράρτημα.

ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ LEADER ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Πηγή: Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ

Παρακάτω παρουσιάζονται οι φυσικοί, πολιτιστικοί και εν γένει τουριστικοί πόροι της περιοχής.

Φυσικοί Παράγοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Φαράγγι Ασπρακιανό • Φαράγγι Αστριτσιού • Φαράγγι Καλού Χωριού • Φαράγγι Κουναβιανό • Φαράγγι Αμπέλου • Φαράγγι του Αμπά • Φαράγγι Ρόζας • Σπήλαιο Αγίας Παρασκευής
Πολιτιστικοί Παράγοντες	<p><u>Ιερές Μονές</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μονή Αγίου Παντελεήμονα • Μονή Απεζανών • Μονή Αγκαράθου • Μονή Επανωσήφη • Μονή Παναγίας Καρδιώτισσας • Μονή Καλλέργη στο Καστέλι <p><u>Αρχαιολογικοί χώροι</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γόρτυνα • Ανάκτορο των Μαλιών • Λεβήνα <p><u>Μουσεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Νίκου Καζαντζάκη

	<ul style="list-style-type: none"> • Δομίνικου Θεοτοκόπουλου • «ΛΥΧΝΟΣΤΑΤΗΣ» Μουσείο παραδοσιακής ζωής και λαϊκού πολιτισμού Κρήτης • Αρχαιολογική Συλλογή Γόρτυνας • Αγροτικό και λαογραφικό μουσείο Πισκοπιανού • Αργυράκειο Πολεμικό και εθνολογικό μουσείο <p><u>Οχυρωματικά έργα - πύργοι</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι πύργοι των Κουρμούληδων στον Κουσέ Μεσαράς • Το μέγαρο των Μοδινών στη Ρογδιά • Ο πύργος στους Σταμνιούς Επισκοπής • Ο Πύργος του Στεργιανού στις Βασιλειές • Ο Πύργος του Φώσκολου στο Καινούργιο Χωριό <p><u>Εργαστήρια λαϊκής τέχνης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μίνως, συνεταιρισμός αγγειοπλαστών, Θραψανό • Λυμπερίδης Αγγειοπλαστική, Κοκκίνι Χάνι • Ευρυδίκη, βιοτεχνία υφαντών και κεντημάτων, Σκλαβεροχώρι Αρχαγγέλου Καστελλίου <p><u>Πολιτιστικές εκδηλώσεις - δρώμενα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γιορτή Κρασιού στις Δαφνές • Γιορτή καρπουζιού στο Χάρακα • Γιορτή του Αγγειοπλάστη στο Θραψανό • Houdetsi Festival στο Χουδέτσι • Γιορτή του Ξενιτεμένου στο Καστέλλι • Κουρές • Καζανέματα
<p>Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με γαστρονομικό – πολιτιστικό τουρισμό</p>	<p><u>Εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κρητών Έλαιον (ελαιόλαδο και άλλα κρητικά προϊόντα), Ασπρακοί • Creta Vita (ελαιόλαδο, πετιμέζι, μέλι, κ.α.), Ασήμι • Cretan Herban Chem (αιθέρια έλαια), Ζωφόροι Θραψανού • Μαλλιωτάκης παραδοσιακός φούρνος Χουδετσιού, Χουδέτσι • Αγροκτήματα Μανουρά, Καστελιανά Αρκαλοχωρίου • Τυροκομείο Στρατάκης (γραβιέρα, ξυνομηζύθρα, κεφαλοτύρι κα), Απόστολοι Καστελλίου • Χειροποίητο σαπούνι Αρχοντική, Αρχοντική Επισκοπής • Melko (βιομηχανία ζυμαρικών), Γκαγκάλες • Μελίγυρης, (μέλι διαφόρων τύπων), Αρκαλοχώρι • Οικοτεχνία Γεύσεις Γιαγιάς, Μυρτιά • Σοφία Γεύσεων (εργαστήρι τοπικών προϊόντων), Ευαγγελισμός Καστελλίου • Ζαχαροπλαστείο Δια Χειρός Σεβαστή, Επισκοπή • Κρασανάκης Μάρκος (παραδοσιακά αλλαντικά), Επισκοπή • Παξιμάδια Βαρδάκης, Πύργος Αστερουσίων <p><u>Οινοποιεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μπουτάρης & ΥΙΟΣ – ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ Α.Ε., Σκαλάνι • Creta Olympias, MEDITERRA ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ, Κουνάβοι • Οινοποιείο Στυλιανού, Κουνάβοι

	<ul style="list-style-type: none"> • Οινοποιεία Τιτάκης ΑΕ, Κουνάβοι • ΜΙΝΩΣ Κρασιά Κρήτης ΑΕ – Οινοποιείο Μηλιαράκη, Πεζιά • Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών, Καλλονή • Κτήμα Πατεριανάκη, Μελέσες • Λυραράκης ΓΕΑ ΑΕ • Μηνάς Ταμιωλάκης & ΣΙΑ Ο.Ε. «Οινοποιητική», Χουδέτσι • Δουλουφάκης Οινοποιείο, Δαφνές • Κτήμα Ζαχαριουδάκη, Πλουτή Μοιρών • Οινοποιείο Στραταριδάκη, Αγ. Απόστολοι – Καστελιανά, Ηρακλείου • Κτήμα Μιχαλάκη Διακλάδωση Μεταξοχωρίου και Αγ.Γεωργίου Επανωσήφη
<p>Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής</p>	<p><u>Θαλάσσιο καγιάκ</u> Κατάλληλες περιοχές είναι η βόρεια και νοτιοανατολική πλευρά του ακρωτηρίου Λίθινο, από τα Μάταλα έως τους Καλούς Λιμένες και η παράκτια περιοχή ανάμεσα στο Λέντα, την Τρυπητή και τις Τρείς Εκκλησιές.</p> <p><u>Wind surfing, Stand puddle surfing</u> Για τους λάτρεις της νέας αθλητικής μόδας, του Stand puddle surfing κατάλληλες περιοχές θεωρούνται η Σταλίδα και η περιοχή του Αρίνα, ενώ για τους κλασσικούς surfers όλη η βόρεια πλευρά του νησιού προσφέρει ανάβαθα νερά με τους κατάλληλους κυματισμούς αναλόγως και των ανέμων με πρωταγωνιστικές περιοχές τη Σταλίδα.</p> <p><u>Canyoning</u> Ιδανικές περιοχές στην περιφερειακή ενότητα Ηρακλείου είναι: το ανοιχτό φαράγγι της Αγίας Παρασκευής με εντυπωσιακό καταρράκτη 110 μ. που καταλήγει στην παραλία Τρείς Εκκλησιές, το φαράγγι του Αμπά στους Παρανύμφους με το μεγαλύτερο καταρράκτη στην Κρήτη.</p> <p><u>Καταδύσεις</u> Κατάλληλες τοποθεσίες για καταδύσεις είναι το σπήλαιο El Greco, ο ύφαλος El Greco, ο Μονοαύτης, οι Καλοί Λιμένες, τα Μάταλα κ.ά.</p> <p><u>Κολύμπι – παραλίες με γαλάζιες σημαίες</u> Ελληνοπεράματα, Αμμουδάρα, Φόδελε, Μάταλα, Λιμένας Χερσονήσου, Ποταμός, Ανισαράς.</p> <p><u>Αναρρίχηση – Αναρριχητικά πεδία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κοψιάς: βρίσκεται πάνω από την εθνική οδό Ηρακλείου - Αγ. Νικολάου, στην περιοχή Κοκκίνη Χάνι. Έχουν ανοιχτεί περίπου 20 διαδρομές. • Αγοφάραγγο: Βρίσκεται δίπλα στους Καλούς Λιμένες, στα νότια του Νομού Ηρακλείου όπου έχουν ανοιχτεί 6 διαδρομές. • Καπετανιανά: Όλη η βράχνη περιοχή προσφέρεται για αναρρίχηση. <p><u>Ιππασία</u> Δυνατότητα ιππασίας προσφέρεται στους οικισμούς Άνω Καλέσια, Χερσόνησος, Αβδού και Πιτσιδία</p> <p><u>Γκολφ</u> Στη Λέσχη Γκολφ Κρήτης στη Χερσόνησο όπου υπάρχει γήπεδο 18 οπών.</p>

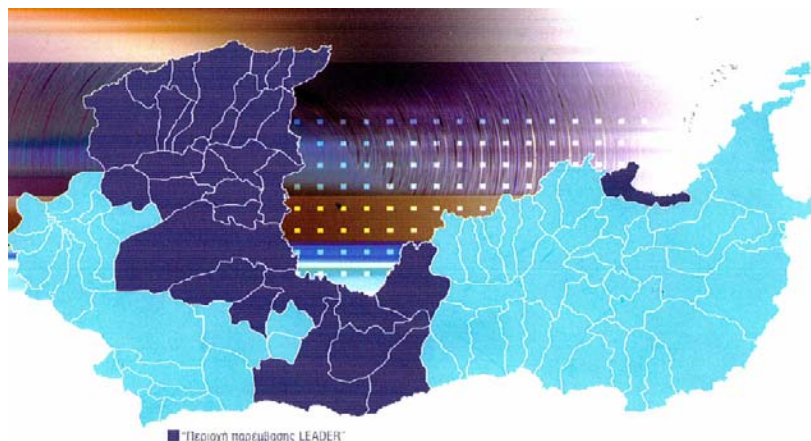
<p>Υγεία και θεραπεία</p>	<p><u>Κέντρα spa πιστοποιημένα από τον ΕΟΤ</u> AEGEO SPA (Αμμουδάρα) ROYAL MARE THALASSO (Χερσόνησος)</p>
<p>Διαμονή</p>	<p><u>Δυναμικότητα Κλινών</u> Στην περιοχή υπάρχει μεγάλος αριθμός κλινών με όλους τους τύπους καταλυμάτων. Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα: 60.320 Κλίνες σε παραδοσιακά καταλύματα 94 Κλίνες σε τουριστικές κατοικίες: 547 Κλίνες σε επαύλεις: 15</p> <p><u>Χώροι κατασκήνωσης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ΚΑΜΠΙΝΓΚ ΜΑΤΑΛΑ, Μάταλα • ΚΟΜΟΣ CAMPING, Πιτσιδία - Κομός • Creta Camping, Κάτω Γούβες • HERSONISSOS – ANISSARAS, Χερσόνησος • CAMPING CARAVAN, Χερσόνησος
<p>Διατροφή</p>	<p><u>Κύρια Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Οίνοι ΠΟΠ Πεζά, Δαφνές • Ελαιόλαδο Πεζά (ΠΟΠ), εξαιρετικά Παρθένο Ελαιόλαδο Θραψανό (ΠΟΠ) • Ελιές • Ρακή • Μέλι • Αρωματικά φυτά • Αβρωνιές • Γραβιέρα • Μυζήθρα • Παξιμάδι <p><u>Παραδοσιακές γεύσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κουκουβάγια • Απάκι • Ξυνομηζύθρα • Μυζήθρα ή ανθότυρο • Τσιλαδιά • Καπρικό • Λουκάνικα • Σαλιγκάρια • Χορτόπιτες • Ντολμάδες – κολοκυθοανθοί • Γαμοπίλαφο • Σκιουφικτά μακαρόνια • Καλιτσούνια • Ξομπλιαστές γαμοκουλούρες <p><u>Gourmet Εστιατόριο</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εστιατόριο Ελιά και Δυόσμος, Σκαλάνι Ηρακλείου

	<p><u>Εστιατόρια με σήμα ποιότητας Κρητικής Κουζίνας</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εστιατόριο στους Παραδοσιακούς Ξενώνες «ΘΑΛΟΡΗ», Καπετανιανά • Ξενοδοχείο Creta Maris, Χερσόνησος • Ταβέρνα Κρήτες, Γούρνες
<p>Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων</p>	<p>Mitos SA Science and technology Park of Greece, Βούτες Creta Maris Hotel & Conference Center, Χερσόνησος Annabelle Village Hotel, Χερσόνησος, Χερσόνησος Aldemar Knossos Royal Village, Χερσόνησος Aldemar Royal Mare, Χερσόνησος Aldemar Royal Mare & Thalasso Spa Centre, Χερσόνησος Aphrodite Beach Hotel, Γούβες Aquis Arina Sand, Κοκκίνη Χάνι Arolithos Traditional Village, Τύλισσος Astir Beach, Γούβες Club Marmara Athina Palace, Αγ. Πελαγία Bella Beach Hotel Aquis, Χερσόνησος Bella Maris Hotel, Χερσόνησος Blue Sea Bungalows, Σταλίδα Knossos Beach Bungalows & Suites, Κοκκίνη Χάνι Out of the Blue, Capsis Elite Resort, Αγ. Πελαγία Terra Maris Hotel, Χερσόνησος Agari Beach, Αμμουδάρα AKS Minoa Palace, Αμνισσός AKS Anabelle Village, Χερσόνησος Apollonia, Χερσόνησος Dolphin Bay, Αμμουδάρα Fodele Beach Hotel, Φόδελε Glaros, Χερσόνησος Gouves Park Holiday Resort, Γούβες Grand Hotel Holiday Resort, Χερσόνησος Grecotel Club Creta Sun Hotel, Γούβες Hersonissos Palace Hotel, Χερσόνησος Imperial Belvedere, Χερσόνησος King Minos Palace, Χερσόνησος Marina Beach Hotel & BGLS, Γούβες Magda Hotel, Γούβες Pantheon Palace Hote, Γούβες Rinela Beach, Κοκκίνη Χάνι Robinson Club Lyttos Beach Hotel, Χερσόνησος Silva Maris, Χερσόνησος The Peninsula Hotel, Αγ. Πελαγία Xenia Helios, Γούβες</p>

Στην Περιφερειακή Ενότητα **Λασιθίου** η περιοχή παρέμβασης προσέγγισης Leader αποτελείται από τους πρώην Καποδιστριακούς Δήμους Αγίου Νικολάου, Ιεράπετρας (περιλαμβάνονται μόνο τα Δ.Δ. Αγίου Ιωάννη, Καβουσίου, Κάτω Χωριού και Παχειάς Άμμου) και Σητείας (περιλαμβάνονται τα εκτός Σχεδίου Σητείας). Αναλυτικά παρουσιάζεται η περιοχή στο παράρτημα, ενώ παρακάτω αποτυπώνεται σε μορφή χάρτη:

Στον πίνακα που ακολουθεί γίνεται συνοπτική παρουσίαση των τουριστικών πόρων (φυσικών, πολιτιστικών κ.α.) της περιοχής παρέμβασης της προσέγγισης Leader.

Φυσικοί Παράγοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνητή Λίμνη Μπραμιανών • Υγροβιότοπος Αλμυρού • Φαράγγι του Χα • Φαράγγι του Μυλωνά • Σπήλαιο Μιλάτου • Θεριόσπηλιος
Πολιτιστικοί Παράγοντες	<p><u>Ιερές Μονές</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μονή Αγίου Γεωργίου Σεληνάρι • Ιερά Μονή Φανερωμένης • Μονή Κουφής Πέτρας • Μονή Κρεμαστών • Μονή Παναγίας Φανερωμένης στα Γουρνιά <p><u>Αρχαιολογικοί χώροι</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γουρνιά • Βασιλική Ιεράπετρας • Σπιναλόγκα • Λατώ <p><u>Μουσεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου • Αρχαιολογική Συλλογή Ιεράπετρας • Αρχαιολογική Συλλογή Νεαπόλεως <p><u>Διατηρητέα και ιστορικά μνημεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Οθωμανικό Σχολείο Ιεράπετρας • Κρήνες Κριτσάς • Ανεμόμυλοι Ελούντας <p><u>Οχυρωματικά έργα – πύργοι</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο πύργος του Pasqualigo στην Νεάπολη • Ο πύργος του Μασλούμ Καρακάση στη Νεάπολη

	<p><u>Εργαστήρια λαϊκής τέχνης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εργαστήριο Περάκη, Κριτσά (δημιουργίες από πηλο, γυαλί, μέταλο) • Λατώ, Αποστολάκης Ιωσήφ οργανοποιείο, Κριτσά • Plasi εργαστήριο ξυλογλυπτικής, Νεάπολη. <p><u>Πολιτιστικές εκδηλώσεις - δρώμενα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κύρβεια στην Ιεράπετρα • Γιορτή του Εφτάζυμου στον Κρούστα • Βραδιά σαρδέλας στα Φέρμα • Ψαροβραδιά στην Ελούντα • Βραδιά βοσκού στην Κριτσά • Καζανέματα σε όλους τους οικισμούς • Κουρές στους ορεινούς οικισμούς
<p>Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με γαστρονομικό – πολιτιστικό τουρισμό</p>	<p><u>Εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκ πέτρας εργαστήριο παραγωγής κρητικής σουμάδας, Νεάπολη • Αγροτικός συνεταιρισμός Κριτσάς • Ένωση Μεραμπέλλου (ελαιόλαδο), Νεάπολη • Κτήμα Βασιλάκη Αστρον (ελαιόλαδο), Νεάπολη • Bio aroma (επισκέψιμη μονάδα με βοτανικό, λαογραφικό μουσείο βότανα, αιθέρια έλαια), Άγιος Νικόλαος • Αρτοποιία Σκύβαλος (παξιμάδια, κριθαροκουλούρα, κα), Κριτσά <p><u>Γυναικείοι Συνεταιρισμοί</u></p> <p>Συνεταιρισμός Γυναικών Κριτσάς.</p>
<p>Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής</p>	<p><u>Θαλάσσιο κανιάκ</u></p> <p>Προσφέρεται για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα ο κόλπος της Ελούντας, Άκρα Αφορεσμένος (φάρος Αγίου Ιωάννη) και οι ανατολικές ακτές της χερσονήσου της Σπιναλόγκας.</p> <p><u>Wind surfing, Stand puddle surfing</u></p> <p>Κατάλληλες είναι οι περιοχές νότια της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου, στην Ιεράπετρα και κοντά σε αυτή.</p> <p><u>Canyoning</u></p> <p>Στην περιοχή παρέμβασης της προσέγγισης Leader για canyoning Προσφέρεται το φαράγγι Χα που είναι κατάλληλο όμως μόνο για έμπειρους εξερευνητές</p> <p><u>Καταδύσεις</u></p> <p>Στο ανατολικό τμήμα του νησιού, όλος ο κόλπος του Μιραμπέλλου προσφέρει εξαιρετικές καταδυτικές τοποθεσίες. Ξεχωρίζει η ιστορική Σπιναλόγκα, ενώ καταδύσεις γίνονται επίσης στο Σίσι, στα ρηγά νερά της Μιλιάτου όπου υπάρχουν πολλά υποβρύχια αξιοθέατα και στην Ιεράπετρα.</p> <p><u>Κολύμπι – παραλίες με γαλάζιες σημαίες</u></p> <p>Παραλίες με Γαλάζια Σημαία στην περιοχή παρέμβασης Leader είναι: Ελούντα, Πηγαϊδάκια Ελούντας, Σχίσμα, Πλάκα, Αγ. Παντελεήμονα, Κουτσουνάρι / Αγ. Ιωάννης, Καθαράδες</p>

Medeat

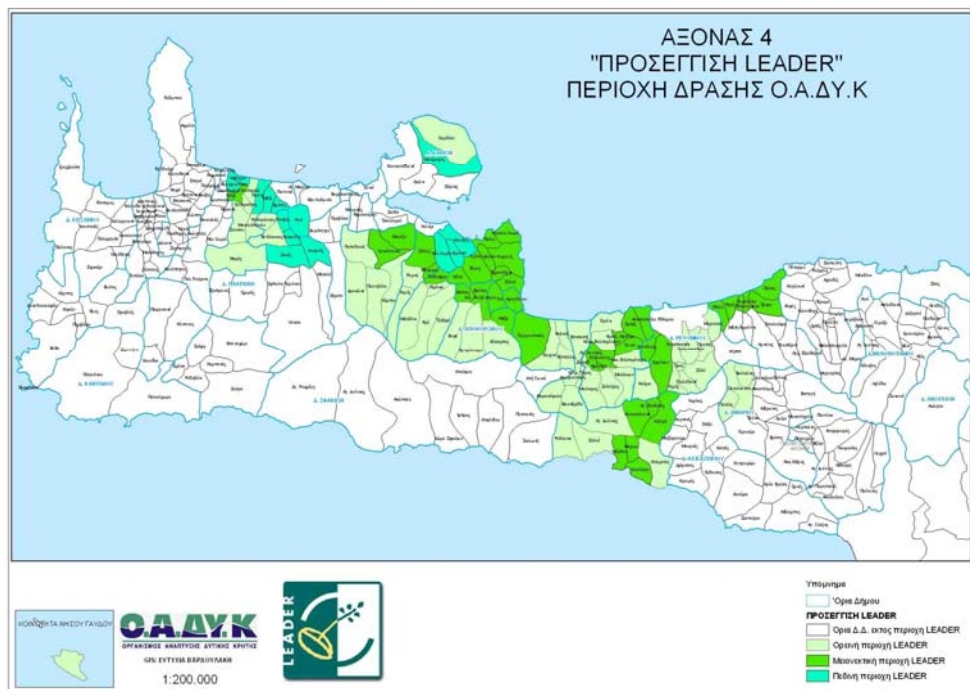
	<p><u>Ποδηλασία</u> Ο επισκέπτης έχει μεταξύ άλλων και τη δυνατότητα ορεινής ποδηλασίας. Μια απαιτητική αλλά όμορφη ποδηλατική διαδρομή, με σημαντικές υψομετρικές διακυμάνσεις και σκληρούς χωματόδρομους είναι αυτή στα βραχώδη και άγονα βορειοανατολικά παράλια της επαρχίας Μιραμπέλλου και τον κόλπο της Ελούντας, διάρκειας 3½ - 4 ωρών.</p> <p><u>Ιππασία</u> Βόλτες με άλογο μπορεί ο επισκέπτης να απολαύσει στα Λιβάδια Ιεράπετρας.</p> <p><u>Γκολφ</u> Δυνατότητα για γκολφ υπάρχει στην Ελούντα, στο Porto Elounda Golf Club.</p>
Υγεία και Θεραπεία	<p><u>Κέντρα spa πιστοποιημένα από τον ΕΟΤ</u> Πρότυπο κέντρο θαλασσοθεραπείας που διαθέτει την απαραίτητη πιστοποίηση από τον ΕΟΤ είναι το Elounda spa & Thalassotherapy Center στην Ελούντα, ενώ παράλληλα υπηρεσίες υγείας και ευεξίας προσφέρουν όλες οι ξενοδοχειακές μονάδες πολυτελείας.</p>
Διαμονή	<p><u>Δυναμικότητα Κλινών</u> Στην περιοχή παρέμβασης συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός κλινών ήτοι 11.881 ξενοδοχειακές κλίνες, 144 κλίνες σε τουριστικές κατοικίες, 61 κλίνες σε παραδοσιακά καταλύματα και 28 κλίνες σε τουριστικές επαύλεις.</p> <p><u>Χώροι κατασκήνωσης</u> Στην περιοχή λειτουργούν μονάδες κάμπινγκ στο Κουτσουναρι Ιεράπετρας και στο Σίσι.</p>
Διατροφή	<p><u>Κύρια Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ελαιόλαδο ▪ Ελιές ▪ Ξύγαλο ▪ Γραβιέρα ▪ Στάκα ▪ Μέλι ▪ Ρακή ▪ Κρασί ▪ Αρωματικά φυτά <p><u>Παραδοσιακές Γεύσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Απάκι ▪ Καπρικό ▪ Λουκάνικα ▪ Σαλιγκάρια ή χοχλιοί ▪ Πατούδα ▪ Κρητικά λουκούμα ▪ Εφτάζυμα ▪ Καλιτσούνια ▪ Χορτόπιτες ▪ Κουκουβάγια ▪ Σουμάδα κ.α.

	<p><u>Gourmet Εστιατόρια</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Εστιατόριο Daphni του ξενοδοχείου Elounda Gulf Villas, Ελούντα ▪ Εστιατόριο Argo του ξενοδοχείου Elounda Gulf Villas, Ελούντα ▪ Εστιατόριο Topos του ξενοδοχείου Domes of Elounda, Ελούντα ▪ Εστιατόριο Calyrso του ξενοδοχείου Elounda Peninsula All Suite Hotel, Ελούντα ▪ Εστιατόριο L'orangerie του ξενοδοχείου Resort Blue Palace, Ελούντα ▪ Εστιατόριο Old Mill του ξενοδοχείου Elounda Mare, Ελούντα <p><u>Εστιατόρια με σήμα ποιότητας Κρητικής Κουζίνας</u> Δεν υπάρχουν στην περιοχή παρέμβασης.</p>
<p>Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων</p>	<p>Elounda Executive Center, Ελούντα Angela Suites Boutique Hotel, Σίσι Aqua Sol Resort, Ελούντα Blue Palace Resort & Spa, Ελούντα Domes of Elounda, Ελούντα Elounda Bay Palace, Ελούντα Elounda Beach Hotel, Ελούντα Elounda Gulf Villas, Ελούντα Elounda Ilion, Ελούντα Elounda Peninsula, Ελούντα Elounda Mare Hotel, Ελούντα Kalimera Kriti & Village Resort, Σίσι Minos Imperial Luxury Beach Resort, Μίλατος Porto Elounda Deluxe Resort, Ελούντα Club Calimera Sunshine Kreta, Κουτσούναρι</p>

Στις Περιφερειακές Ενότητες Ρεθύμνης και Χανίων η περιοχή παρέμβασης προσέγγισης Leader (περιοχή δράσης ΟΤΔ ΟΑΔΥΚ) αποτελείται από τους τένος Καποδιστριακούς Δήμους: Ακρωτηρίου (μόνο τα Δ.Δ. Χωρδακίου και Μουζουρά), Αρκαδίου (μονο τα Δ.Δ. Άδελε, Ερφών, Παγκαλοχωρίου, Πηγής, Πρίνου, Χαμαλευρίου), Λαππαίων (μόνο τα Δ.Δ. Αργυρουπόλεως, Βιλανδρέδου, Επισκοπής, Κάτω Πόρου, Μυριοκεφάλων), Ν. Φωκά, Ρεθύμνου (εκτός του Δ.Δ. Ρεθύμνης), Φοίνικα, Αρμένων, Βάμου, Γεωργιούπολης, Μουσούρων (μόνο τα Δ.Δ. Βατόλακκου, Ψαθογιάννου, Αλικιανού, Κουφού, Σκινέ, Φουρνέ), Κεραμειών, Κρυονερίδας, Πλατανιά (εκτός Δ.Δ. Πλατανιά), Φρε, Θερίσου (μόνο το Δ.Δ. Αγιάς), Σιβρίτου (μόνο τα Δ.Δ. Παντάνασας, Πατσού, Βωλεώνων) και την Κοινότητα Γαύδου. Η περιοχή απρέμβασης επισυνάπτεται ανακυκλότερα στο παράρτημα, ενώ παρακάτω αποτυπώνεται στο χάρτη.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι τουριστικοί πόροι στην περιοχή παρέμβασης της προσέγγισης Leader.

<p>Φυσικοί Παράγοντες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Λίμνη του Κουρνά • Λίμνη Πρέβελη • Λίμνη Αγιάς • Βιότοπος Γεωργιούπολης • Κουρταλιώτικο Φαράγγι • Φαράγγι Κοτσουφού • Φαράγγι Πατσού • Φαράγγι Δίκταμου • Φαράγγι Καθολικού • Σπήλαιο Γερανίου
----------------------------------	---

<p>Πολιτιστικοί Παράγοντες</p>	<p><u>Ιερές Μονές</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μονή Προφήτου Ηλία Ρούστικων • Μονή Αγίας Ειρήνης • Μονή Χαλεβή • Μονή Πρέβελη • Μονή Αγίας Τριάδας Τζαγκαρόλων • Μονή Γουβερνέτου • Μονή Αγίου Γεωργίου <p><u>Αρχαιολογικοί χώροι</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Υστερομινωικό νεκροταφείο Αρμένων • Λάππα • Γαύδος • Υρτακίνα <p><u>Μουσεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο Ιεράς Μονής Πρέβελης • Στρατιωτικό Μουσείο Χρωμοναστηρίου • Μουσείο Αγίας Τριάδας Τζαγκαρόλων • Ιστορικό – Λαογραφικό Μουσείο Γαβαλοχωρίου <p><u>Διατηρητέα και ιστορικά μνημεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κούλες στον Κοξαρέ Μυλοποτάμου • Θολωτός Τάφος Μάλεμε • Θολωτός Τάφος Φυλακής <p><u>Οχυρωματικά έργα – πύργοι</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Πύργος των Κερίμηδων στην Επισκοπή • Οι Πύργοι του Αγίου Βασιλείου • Ο Πύργος του Αληδάκη στον Εμπρόσνερο • Ο Πύργος του Μεχμέτ Αγά Γενίτσαρη στην Κάινα • Ο πύργος του Βάμου • Οι πύργοι του Ακρωτηρίου • Ο πύργος των Da Molin στον Αλικιανό • Ο Πύργος της Μαλάξας <p><u>Πολιτιστικές εκδηλώσεις - δρώμενα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κορήσια: Αθλητικοί αγώνες canoe kayak στη λίμνη Κουρνά, πραγματοποιούνται κάθε Μάιο. • Κουρές • Καζανέματα
<p>Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με γαστρονομικό – πολιτιστικό τουρισμό</p>	<p><u>Εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρτονοστιμιές Παπαδογιάννη – Αρμένιοι • Αρτοποιείο Μαθιουδάκη – Ατσιπόπουλο • Εργαστήριο Αγιος Ανδρέας (παραδοσιακά αρτοποιήματα και γλυκά), Νικηφόρος Φωκάς • Παραδοσιακός ξυλόφουρνος, Αργυρούπολη • Δέλτα Herbs (συσκευαστήριο, τυποποίηση αρωματικών φυτών και βοτάνων), Ατσιπόπουλο

	<ul style="list-style-type: none"> • Αφοί Λαμπάκη (χωριάτικα, καπνιστά αλλαντικά, λουκάνικα, απάκια), Άγιος Κωνσταντίνος • Κτήμα Βαβουράκη (βιολογικά αλλαντικά), Κοξαρέ • Κελάρι (κρητικά προϊόντα), Πλακιάς • Larra Avocado (καλλυντικά από έλαιο), Αργυρούπολη <p><u>Οινοποιεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μανουσάκη Οινοποιία • Αμπελώνες Οικογένειας Ζουμπεράκη • Οινοποιείο Ντουράκη • Οινοποιείο Μάντρε • Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος <p><u>Γυναικείοι Συνεταιρισμοί</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνεταιρισμός «ΑΡΤΕΜΙΣ» Αγίου Κωνσταντίνου • Γυναικείος Συνεταιρισμός Παραγωγής, Επεξεργασίας και Εμπορίας μεταξιού και προϊόντων αυτού και ειδών οικολογικής καλλιτεχνικής χειροτεχνίας «ΤΕΧΝΗΜΑ ΣΥΝ.Π.Ε.» • Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Γαβαλοχωρίου
<p>Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής</p>	<p><u>Wind surfing, Stand puddle surfing</u> Ιδανική περιοχή είναι ο Πλακιάς στο Ρέθυμνο.</p> <p><u>Canyoning</u> Για Canyoning ενδείκνυται το φαράγγι της Συκιάς το οποίο είναι εύκολο και βατό όλο το χρόνο και το Ροδάκινο.</p> <p><u>Κολύμπι – παραλίες με γαλάζιες σημαίες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αδελιανός Κάμπος • Πηγιανός Κάμπος • Σκαλέτα • Ροδάκινο • Δαμόνι • Καβρός <p><u>Ανεμοπτερισμός</u> Πτήσεις παρα πέντε μπορεί κανείς να πραγματοποιήσει στην περιοχή της λίμνης Κουρνά.</p> <p><u>Ποδηλασία</u> Λίμνη Κουρνά: διαδρομή στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Ρεθύμνης, ανάμεσα σε χαμηλούς λόφους, καλλιεργημένες εκτάσεις, ελαιώνες, βοσκοτόπια και χωριά, με κατάληξη στην γραφική λίμνη του Κουρνά και την παραθαλάσσια Γεωργιούπολη. Είναι διαδρομή μέτριας δυσκολίας με αρκετές μικρές ανηφόρες. Για την διάσχιση της συγκεκριμένης διαδρομής απαιτούνται 2½ - 3 ώρες.</p> <p><u>Πεζοπορία</u> Το σημαντικότερο δίκτυο πεζοπορικών μονοπατιών είναι αυτό του Ε4. Διαδρομές που διέρχονται από την περιοχή παρέμβασης προσέγγισης Leader είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γαύδος

	<ul style="list-style-type: none"> • Ντουλιανά-Γαβαλοχώρι • Αργυρούπολη-Αγκουσελιανά • Ροδάκινο-Άγιος Κωνσταντίνος • Άγιος Κωνσταντίνος-Αρμένιοι <p><u>Ιππασία</u> Δυνατότητα ιππασίας υπάρχει στον Πλακιά, το Ντερέ και τη Γεωργιούπολη.</p>
Υγεία και θεραπεία	<p><u>Κέντρα spa πιστοποιημένα από τον ΕΟΤ</u> Δεν υπάρχουν στην περιοχή παρέμβασης της προσέγγισης Leader.</p>
Διαμονή	<p><u>Δυναμικότητα Κλινών</u> Η περιοχή διαθέτει μεγάλο αριθμό κλινών διαφόρων τύπων καταλυμάτων. Ειδικότερα: Κλίνες σε ξενοδοχειακές μονάδες: 17.449 Κλίνες σε παραδοσιακά καταλύματα: 160 Κλίνες σε τουριστικές κατοικίες: 1501 Κλίνες σε τουριστικές επαύλεις: 94</p> <p><u>Χώροι κατασκήνωσης</u> Δεν υπάρχουν στην περιοχή παρέμβασης</p>
Διατροφή	<p><u>Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ελαιόλαδο • Ελιές • Κρασί • Ρακή • Μέλι • Κάστανα Χανίων • Πορτοκάλια Μάλεμε • Σταμναγκάθι • Ασκολύμπροι • Γραβιέρα • Ξυνομηζύθρα • Πηκτόγαλο • Παξιμάδι <p><u>Κρητικές Γεύσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κουκουβάγια • Σαλιγκάρια • Απάκι • Καπρικό • Λουκάνικα • Σφακιανλό γιαχνί • Ντολμάδες – κολοκυθοανθοί • Γαμπούλαφο • Σκιουφικά μακαρόνια • Μπουρέκι • Σαρικόπιτες • Ξεροτήγανα • Καλιτσούνια

	<p><u>Εστιατόρια με σήμα ποιότητας Κρητικής Κουζίνας</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ταβέρνα «Πάνακρον», Ανώματα • Ταβέρνα «Ο Τζανέρης κι η Αρχόντισσα», Δρακώνα • Παραδοσιακό Γαστρονομικό Κέντρο Κρητικής Διατροφής «Ντουνιάς», Δρακώνα <p><u>Gourmet Εστιατόρια</u></p> <p>Δεν υπάρχουν στην περιοχή παρέμβασης</p>
<p>Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων</p>	<p>Creta Royal & Creta Star, Σκαλέτα Grecotel Creta Palace Hotel, Μισίρια Aquila Rithymna Beach Hotel, Αδελιανός Κάμπος Rethymno Mare Hote, Σκαλέτα Rethymno Mare Royal, Σκαλέτα Ίδρυμα Αγία Σοφία, Φρε Pilot Beach Resort, Γεωργιούπολη Mythos Palace, Καβρός Hydramis Palace, Γεωργιούπολη</p>

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

1.1.1 Φυσικοί παράγοντες

Στην εν λόγω ενότητα προσδιορίζεται αφενός η γεωγραφική θέση της χωρικής ενότητας Κέρκυρας και αφετέρου, αναφέρονται ιδιαίτερα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος που λειτουργούν ως τουριστικά θέλγητρα και πόλος έλξης επισκεπτών.

Ειδικότερα:

Γεωγραφική θέση

Ο Νομός της Κέρκυρας βρίσκεται στα Επτάνησα και είναι ο μεγαλύτερος σε πληθυσμό νομός της περιφέρειας των Ιονίων νήσων. Έχει έκταση 641 τετρ. χλμ. και αποτελείται από την Κέρκυρα, κι απ' τα μικρά νησιά Οθωνοί, Μαθράκι, Ερίκουσα και το συγκρότημα των νησιών Παξοί- Αντίπαξοι.

Λιμνοθάλασσα Κορισσίων

Η Λιμνοθάλασσα Κορισσίων καλύπτει έκταση 6.000 περίπου στρεμμάτων με αμμώδη εδάφη και διαδοχικές αμμοθίνες όπου συναντώνται διάφορα είδη πτηνών και για αυτό έχει χαρακτηριστεί σαν Ζώνη Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας, αφού έχουν παρατηρηθεί 126 είδη πουλιών (κορμοράνοι, φλαμίνγκο, πάπιες και χιλιάδες πεταλούδες που τις προσελκύει το αλάτι των αλυκών κ.α.). Στο σημείο που ενώνεται με τη θάλασσα, αναπτύσσεται ένα σπάνιο μικρό δάσος, με κέδρους, άσπρα κρίνα και 14 διαφορετικά είδη ορχιδέας πάνω στην άμμο.

Αλυκές Λευκίμης

Οι «Αλυκές Λευκίμης» βρίσκονται στα ΝΑ του νησιού της Κέρκυρας και αποτελούν έναν από τους σπουδαιότερους κερκυραϊκούς υγροτόπους ο οποίος είναι ενταγμένος στο Δίκτυο προστασίας «ΦΥΣΗ 2000» (τοποθεσία κοινοτικής σημασίας και περιοχή ειδικής προστασίας της ορνιθοπανίδας). Τα τελευταία χρόνια, με το τέλος του χειμώνα και καθ' όλη την διάρκεια της εαρινής περιόδου, ο υγρότοπος φιλοξενεί μεγάλο πλήθος Φλαμίνγκο, προσφέροντας ένα μοναδικό θέαμα.

Λιμνοθάλασσα Αντινιώτη

Η λιμνοθάλασσα Αντινιώτη είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά τοπία στην Κέρκυρα, με εξαιρετικά ευαίσθητο, αλλά και πολυποίκιλο οικοσύστημα. Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού, στην κοινότητα Θιναλίων, μετά την παραλία του Αλμυρού και του Άγιου Σπυρίδωνα. Αποτελείται από το έλος Κουνουφάδι και την κυρίως λιμνοθάλασσα και είναι ένα μέρος γεμάτο αγριολούλουδα και καλαμιές, καθώς και υδρόβια φυτά που δε συναντά κανείς σε κανένα άλλο σημείο των Επτανήσων. Προστατεύεται ως περιοχή Natura 2000 λόγω της ιδιαιτερότητάς της, αλλά και γιατί προσφέρει καταφύγιο σε πολλά είδη πουλιών.

Λιμνοθάλασσα Χαλικιόπουλου

Η Λιμνοθάλασσα Χαλικιόπουλου, αποτελεί έναν υγροβιότοπο με μεγάλη οικολογική αξία, που δίνει τη δυνατότητα στον περιηγητή να απολαύσει την ποικιλία της χλωρίδας και της βλάστησης. Στο στόμιο της Λιμνοθάλασσας του Χαλικιόπουλου υπάρχει η περιοχή Πέραμα με θέα στο πασίγνωστο Ποντικονήσι, όπου μπορεί κανείς να πάει με καϊκι από τη μικρή προβλήτα του Άη - Νικόλα, ενώ ενώνεται με τη Βλαχέραινα, ένα μοναστήρι του 17ου αιώνα, με πεζογέφυρα 300 μ.

Θαλάσσιες σπηλιές

Τουριστικά αξιοθέατα έχουν καταστεί ορισμένες από τις θαλάσσιες σπηλιές όπως είναι της Καλυψώς στους Οθωνούς που θυλείται ότι φιλοξένησε 10 χρόνια τον Οδυσσέα, η Χελιδονόγραβα στους Αντίπαξους, οι σπηλιές Υπαπαντή, Ορθόλιθο και Γαλάζιο στους Παξούς.

Όρος Παντοκράτορας

Ο Παντοκράτορας είναι το ψηλότερο βουνό της Κέρκυρας το οποίο φιλοξενεί μεγάλο αριθμό χλωριδικών ειδών και την άνοιξη οι πλαγιές του είναι κατάφυτες από κρόκους. Επίσης είναι σημαντικός τόπος για πουλιά πολλά από τα οποία είναι σπάνια και απειλούμενα.

1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες

Η πρόσβαση στο νησί οδικώς πραγματοποιείται μέσω της Εγνατίας και της Ιόνιας Οδού που καταλήγουν στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας. Από την πόλη της Κέρκυρας η Εθνική Παλαιοκαστρίτσας (ΕΟ24) διασχίζει το κεντρικό τμήμα της Κέρκυρας ενώ η Εθνική Οδός 25 οδηγεί νότια προς Λευκίμη. Αναφορικά με τις θαλάσσιες υποδομές αναφέρεται το λιμάνι της Κέρκυρας, το λιμάνι της Λευκίμης που παρέχει τη σύνδεση της Νότιας Κέρκυρας με την ηπειρωτική Ελλάδα μέσω Ηγουμενίτσας, το λιμάνι της Κασσιόπης διασυνοριακού χαρακτήρα που συνδέει την Κέρκυρα με την Αλβανία, μικρά λιμάνια στα Διαπόντια νησιά που διασφαλίζουν την τοπική συγκοινωνία, όπως και τα λιμάνια των Παξών. Στο κέντρο της ανατολικής ακτογραμμής της Κέρκυρας, στη θέση Γουβιά, λειτουργεί μαρίνα 800 θέσεων. Οι εναέριες μετακινήσεις εξυπηρετούνται από τον κρατικό αερολιμένα «Ιωάννης Καποδίστριας».

Οι υπάρχουσες υποδομές στον τομέα της υγείας αφορούν στο Γενικό Νοσοκομείο Κέρκυρας, στα κέντρα υγείας Αγίου Μάρκου, Αγίου Αθανασίου και Λευκίμης και σε περιφερειακά ιατρεία. Στον τουριστικό τομέα οι υπάρχουσες υποδομές και οι προσφερόμενες υπηρεσίες αφορούν στα εξής: το καζίνο, το γήπεδο γκολφ 18 οπών στην κοιλάδα του Ρόπα, το σηματοδοτημένο μονοπάτι Κέρκυρας (corfu trail), τα δύο γήπεδα κρίκετ, τα μουσεία, τους συνεδριακούς χώρους, τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ιππασίας (Άνω Κορακιάνια, Γιμάρι Κασσοπαίων, Ρόδα Θιναλίου, Γουβιά και Κανόν), τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ευεξίας (spa), τις υπηρεσίες καταδυτικού τουρισμού, τα κέντρα εστίασης και αναψυχής, τα καταλύματα διαφόρων

τύπων και τάξεων, τα γραφεία γενικού τουρισμού και τα γραφεία διοργάνωσης δραστηριοτήτων και επιχειρήσεις διαλογισμού και χαλάρωσης.

1.1.3 Πολιτιστικοί Παράγοντες

Στην ενότητα αυτή αποτυπώνεται εν συντομία η ιστορία της Κέρκυρας, ενώ παρουσιάζεται και ο υλικός και άυλος πολιτιστικός της πλούτος. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφονται: παραδόσεις – ήθη και έθιμα της περιοχής, μνημεία και αξιοθέατα όπως μονές, φρούρια, ιστορικά μνημεία – κτίρια, επισκέψιμοι χώροι όπως αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία και εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Ειδικότερα:

A. Ιστορία

Η παραχώδης ιστορική πορεία της Κέρκυρας είναι απόρροια, μεταξύ άλλων, και της γεωγραφικής της θέσης. Η μικρή απόσταση που χωρίζει το νησί από τις Ηπειρωτικές ακτές συνετέλεσε στην πρώιμη εγκατάσταση κατοίκων ήδη από την Παλαιολιθική εποχή και στην ίδια περίοδο τοποθετείται η σημαντικότερη παλαιολιθική θέση που έχει αποκαλυφθεί μέχρι σήμερα στο σπήλαιο Γράβα Γαρδικίου. Κατά τη Νεολιθική περίοδο η ανθρώπινη εγκατάσταση παίρνει συστηματικότερη μορφή, με αρχαιότερο εντοπισμένο οικισμό αυτόν στο Σιδάρι (6000-3000 π.Χ.), ενώ στις επόμενες χιλιετίες οι οικισμοί πληθαίνουν: Κεφάλι, Ερμόνες, Αφίονα.

Στις αρχές της 1^{ης} χιλιετίας εγκαθίστανται στο νησί πληθυσμοί από τον ηπειρωτικό ελλαδικό χώρο (Αχαιοί, Ακαρνάνες και άποικοι από την Εύβοια). Η σημαντικότερη όμως εξέλιξη πραγματοποιείται κατά τον 8^ο αιώνα, όταν στην Κέρκυρα φτάνουν και εγκαθίστανται οι Κορίνθιοι. Στους αιώνες που ακολουθούν η νέα αποικία συχνά συγκρούεται με την μητρόπολη σε μια συνεχή προσπάθεια να αποκτήσει την ανεξαρτησία της. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται τελικά τον 6^ο αιώνα και η πόλη – κράτος της Κέρκυρας εισέρχεται σε φάση ανάπτυξης και ακμής. Οι ανταγωνιστικές σχέσεις με την Κόρινθο δεν θα πάψουν όμως να αποτελούν αιτία προστριβών, με αποκορύφωμα τις συγκρούσεις της δεκαετίας του 430, που θα αποτελέσουν και την αφορμή για το ξέσπασμα του Πελοποννησιακού Πολέμου (431-404 π.Χ.), κατά τον οποίο η Κέρκυρα ήταν σύμμαχος της Αθήνας. Η άνοδος της μακεδονικής ισχύος κατά τον 4^ο αιώνα ανησυχεί την Κέρκυρα που επιλέγει να ενταχθεί στο αντιμακεδονικό στρατόπεδο.

Το 229 π.Χ. το νησί τίθεται υπό την προστασία και τον έλεγχο της Ρώμης. Ο χριστιανισμός εξαπλώνεται στην Κέρκυρα ήδη από τον 1^ο μ.Χ. αιώνα, ενώ αργότερα, κατά τον 4^ο αιώνα, εντάσσεται στο Ανατολικό τμήμα του Ρωμαϊκού Imperium, της γνωστής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Από τον 13^ο αιώνα το νησί περνά κάτω από τον έλεγχο ιταλικών κρατών – της Βενετίας το 1204 και του Βασιλείου των Ανζού της Σικελίας το 1266-, με ένα σύντομο διάλειμμα κυριαρχίας του Δεσποτάτου της Ηπείρου στα μέσα του 13^{ου} αιώνα.

Οπωσδήποτε η περίοδος που σημάδεψε τη νεώτερη ιστορία του νησιού είναι αυτή της βενετσιάνικης κυριαρχίας (1386-1797), καθώς πολλά στοιχεία του πολιτισμού, της καθημερινότητας, ακόμα και της γλώσσας, που χαρακτηρίζουν τους κατοίκους μέχρι σήμερα, έχουν τις ρίζες τους σε εκείνη την εποχή. Την περίοδο αυτή άλλωστε διαμορφώθηκε στα Επτάνησα ένα ιδιότυπο κοινωνικό σύστημα φεουδαρχικού τύπου με ευγενείς γαιοκτήμονες, αστούς και χωρικούς, το οποίο ουσιαστικά καταργήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μολονότι η Κέρκυρα πολιορκήθηκε δύο φορές από τους Οθωμανούς (1537, 1716), δεν κατακτήθηκε ποτέ, διατηρώντας παράλληλα στενή σχέση με την δύση, γεγονός στο οποίο οφείλονται πολλές από τις πολιτισμικές διαφορές με την ηπειρωτική Ελλάδα. Το 1797 η διάλυση του ενετικού κράτους επιτρέπει στους Γάλλους να καταλάβουν το νησί στο οποίο μεταφέρουν τις ιδέες της γαλλικής επανάστασης. Ακολουθεί μια σύντομη περίοδος Ρωσικής κυριαρχίας, ως το 1807 που η Κέρκυρα παραχωρείται εκ νέου στους Γάλλους. Η οριστική κατάρρευση του Ναπολέοντα το 1815 φέρνει ως νέους κυρίαρχους τους Άγγλους ως το 1864, όταν μαζί με τα υπόλοιπα Επτάνησα, η Κέρκυρα ενώνεται με το ελληνικό κράτος.

B. Παραδόσεις - ήθη και έθιμα

Η ιδιαιτερότητα του Κερκυραϊκού Πολιτισμού, τα ήθη, τα έθιμα και οι παραδόσεις, οφείλονται στην επίδραση των στοιχείων του Δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού πάνω στη ντόπια Ελληνική πολιτιστική παράδοση. Λάτρης των παραδόσεων, ο Κερκυραίος, συμμετέχει ενεργά στην τήρηση και διαιώνιση των Κερκυραϊκών εθίμων, που φθάνουν ως τις μέρες μας αναλλοίωτα, αποδεικνύοντας την πολυπολιτισμικότητα της Κέρκυρας.

Η βαθιά θρησκευτικότητα που διακατέχει τον Κερκυραίο παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διατήρηση των παραδόσεων και εθίμων που αφορούν τη θρησκευτική λατρεία. Από τον καιρό ακόμη της πρώιμης Ενετοκρατίας οι θρησκευτικές τελετές και των δύο δογμάτων στην Κέρκυρα είχαν Βενετική επιβλητικότητα και Βυζαντινή κατάνυξη.

Η διατήρηση των λαογραφικών παραδόσεων και εθίμων του νησιού μέσω των πολλών τοπικών εκδηλώσεων και των διαφόρων φεστιβάλ τέχνης (μουσικής, χορού, κ.α.) που υπάρχουν, συνεπικουρείται από τη διατήρηση ενδυματολογικών στοιχείων (Κερκυραϊκή φορεσιά), δημοτικών τραγουδιών και γαστρονομικών παραδόσεων.

Μουσική – Φιλαρμονικές

Δεν υπάρχει, ίσως, Έλληνας που να μην συνδέει στο μυαλό του την κερκυραϊκή παράδοση και καθημερινότητα με μια ιδιαίτερη μουσική παράδοση – καντάδες, χορωδίες, μαντολινάτες. Πράγματι η μουσική και το τραγούδι αποτέλεσαν στο παρελθόν και εξακολουθούν να είναι και σήμερα κυρίαρχο χαρακτηριστικό της καθημερινής ζωής του νησιού. Οι επιρροές από την δύση είναι βέβαια έντονες και εμφανείς όχι μόνο στις μελωδίες αλλά και στα μουσικά όργανα: κιθάρες, μαντολίνα ακορντεόν.

Το στοιχείο, όμως, εκείνο που κάνει τη διαφορά είναι οι Φιλαρμονικές. Η πρώτη απ' αυτές, η Παλαιά Φιλαρμονική, ιδρύθηκε περί το 1840 και για πολλά χρόνια είχε ως διευθυντής το Νικόλαο Μάντζαρο, τον συνθέτη του ελληνικού Εθνικού Ύμνου. Σήμερα στο νησί υπάρχουν 19 Φιλαρμονικές, καθεμία με τις δικές της ξεχωριστές στολές και χρώματα.

Πασχαλιάτικα έθιμα

Το έθιμο που έχει κάνει διάσημη την Κέρκυρα είναι «οι μπότηδες», το σπάσιμο των πηλινων κανατιών το Μεγάλο Σάββατο, που συνδυάζεται με μία από τις 4 συνολικά ετήσιες λιτανείες του σκηνώματος του Αγίου Σπυρίδωνα. Από την γιορτινή ατμόσφαιρα δεν μπορούν να λείπουν οι Φιλαρμονικές, που ξεχύνονται στους δρόμους της πόλης παίζοντας εύθυμες μελωδίες. Την ίδια μέρα αναβιώνει και το παλιό, από τα χρόνια, ίσως, της βενετοκρατίας, έθιμο της Μαστέλας κατά το οποίο ένα μισοβάρελο στολίζεται με μυρτιές και κορδέλες και οι περαστικοί καλούνται να ρίξουν μέσα κέρματα “για το καλό”. Με την πρώτη καμπάνα της Ανάστασης, κάποιος βουτάει μέσα για να μαζέψει τα λεφτά.

Αποκριές: Το Κερκυραϊκό Καρναβάλι διατηρεί ακόμη μέχρι σήμερα στοιχεία από την αρχαιοελληνική Διονυσιακή-Σατυρική παράδοση εμπλουτισμένα με τους Βενετσιάνικους τρόπους διασκέδασης και ψυχαγωγίας, που ήλθαν όταν το νησί διαφεντευόταν από τους Βενετούς.

Πετεγολέτσα: Τα Πετεγολέτσα, που σημαίνει κουτσομπολιά, είναι γνωστά και ως «Θέατρο του Δρόμου», όπου γυναίκες με παραδοσιακές κερκυραϊκές φορεσιές κουτσομπολεύουν από τα παράθυρα ή τα μπαλκόνια χρησιμοποιώντας κερκυραϊκή διάλεκτο και τραγουδούν παραδοσιακά τραγούδια, που ονομάζονται "καντάδες". Το έθιμο αναβιώνει την τελευταία Πέμπτη της Αποκριάς στην Πίνια.

Οι λιτανείες του πολιούχου Αγίου Σπυρίδωνα: πραγματοποιούνται με τη συνοδεία της Φιλαρμονικής τέσσερις φορές το χρόνο: την Κυριακή των Βαΐων, το Μεγάλο Σάββατο, στις 11 Αυγούστου, και την 1^η Κυριακή του Νοεμβρίου.

Λάμπατα: Στις 23 Ιουνίου γιορτάζεται η θερινή ισημερία και είναι η παραμονή της γιορτής του Αγίου Ιωάννη. Στα περισσότερα χωριά της Κέρκυρας, οι ντόπιοι ανάβουν 3 φωτιές στο κέντρο του χωριού. Η φωτιά θεωρείται καθαρτήριο και ευεργετική. Ενώ τα στεφάνια καίγονται, οι μουσικοί παίζουν παλιά ελληνικά τραγούδια και οι κάτοικοι τραγουδούν και χορεύουν γύρω από τη φωτιά, πίνοντας και τρώγοντας παραδοσιακά φαγητά.

Το Φεστιβάλ Επτανησιακής Μουσικής: με Φιλαρμονικές, μαντολινάτες και χορωδίες, κάθε καλοκαίρι.

Βαρκαρόλα: Κάθε χρόνο, τον Αύγουστο, οι τοπικές επιχειρήσεις του Καλαμίου, Αγίου Στεφάνου και άλλων χωριών διοργανώνουν τη γιορτή της Βαρκαρόλας. Είναι μια παραδοσιακή μουσική γιορτή στη θάλασσα. Ξεκινάει με μια χορωδία, όπου οι μουσικοί κατηφορίζουν στην παραλία, τραγουδώντας και παίζοντας τις παραδοσιακές ρομαντικές καντάδες. Ύστερα οι «Κανταδόροι» επιβιβάζονται σ' ένα μικρό φωτισμένο καϊκι και διασχίζουν όλη την παραλία στο Καλάμι τραγουδώντας σερενάτες στις ταβέρνες. Στη συνέχεια, ένα μεγάλο αλιευτικό σκάφος που ακολουθείται από μικρότερα σκάφη, συνεχίζει κατά μήκος της ακτής με την χορωδία να τραγουδά. Ανάλογη εκδήλωση γίνεται και στην Ερείκουσα.

Πανηγύρι της «νερολαδιάς»: Διεξάγεται στα μέσα Ιουλίου οπότε και προσφέρεται στους επισκέπτες ψωμί βρεγμένο σε νερό, ελιές, κρεμμύδι, βραστές πατάτες και άφθονο κρασί υπό τους ήχους παραδοσιακής μουσικής.

Πανηγύρι Παραδοσιακής Χωριάτικης Πίτας: πραγματοποιείται στο χωριό Γιμάρι, όπου οι γυναίκες φτιάχνουν διάφορες πίτες και η γιορτή πλαισιώνεται από μουσική και χορό.

Γιορτή Σαρδέλας: πραγματοποιείται κάθε χρόνο στις 17 Ιουλίου στις Μπενίτσες όπου ψήνονται σαρδέλες, προσφέρεται κρασί και η εκδήλωση συνοδεύεται από κερκυραϊκή μουσική και χορό. Ανάλογη γιορτή γίνεται και σε άλλες περιοχές του νησιού.

Γιορτή Γης: Πραγματοποιείται κάθε χρόνο στην Λευκίμμη στη περιοχή των Αλυκών από 10-15 Αυγούστου. Στη γιορτή παρουσιάζονται δρώμενα της Λευκιμμίτικης Υπαίθρου, προβολή παραδοσιακών επαγγελμάτων και προϊόντων, έκθεση παλιάς φωτογραφίας, μουσικές, χορευτικές, θεατρικές παραστάσεις και δρώμενα για παιδιά και η γιορτή κλείνει ανήμερα της Παναγίας με το παραδοσιακό πανηγύρι.

Γιορτή του Κρασιού: ετήσια εκδήλωση που λαμβάνει χώρα στον Αρίλλα κάθε Σεπτέμβρη. Κατά τη διάρκεια της γιορτής παρουσιάζεται ο παραδοσιακός τρόπος παραγωγής κρασιού υπό τον ήχο ζωντανής μουσικής, ενώ προσφέρονται τοπικοί μεζέδες και κρασί. Ανάλογες γιορτές γίνονται στους οικισμούς Σταυρός, Κάτω Γαρούνας κ.α.

Φεστιβάλ Κλασικής Μουσικής στους Παξούς: Στην αρχή και στο τέλος του καλοκαιριού το νησί πλημμυρίζει με μελωδίες από Έλληνες και ξένους σολίστ διεθνούς φήμης.

Πέραν της αναβίωσης παραδοσιακών εθίμων στο νησί πραγματοποιούνται και σύγχρονες πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις όπως το Φεστιβάλ Διαπολιτισμικού Διαλόγου στις αρχές

Απριλίου, το Rock festival στα μέσα Ιουλίου, το φεστιβάλ τέχνης στον Πέλεκα κάθε καλοκαίρι, το cricket festival στην Κέρκυρα, ο Αχιλλεϊος αγώνας δρόμου κ.α.

Γ. Μνημεία και αξιοθέατα

Στην Κέρκυρα αναπτύχθηκε ένας σπουδαίος πολιτισμός με επιρροές από τον Βυζαντινό και Ενετικό πολιτισμό που αποτυπώνεται στην αρχιτεκτονική, στη μουσική, τη λογοτεχνία κ.ά. Το νησί είναι διάσπαρτο από πολιτισμικά μνημεία και αξιοθέατα (αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, μονές, εκκλησίες, κάστρα κ.α.) που προσελκύουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Ειδικότερα:

Ιερές Μονές

Μονή Πλατυτέρας

Η Ιερά Μονή Πλατυτέρας βρίσκεται στην Κέρκυρα μεταξύ των προαστίων Αγίου Ρόκκου και Μανδουκίου. Στη μονή βρίσκονται οι τάφοι του Ιωάννη Καποδίστρια, του Κερκυραίου ιστορικού Ανδρέα Μουστοξύδη κ.ά., ενώ πολλές από τις εικόνες της είναι άριστης ιταλικής τεχνοτροπίας. Επίσης στη Μονή υπάρχουν οι τάφοι του ήρωα της Ελληνικής Επανάστασης Φώτου Τζαβέλλα, του Ανδρέα Μουστοξύδη, άλλων επωνύμων προσώπων του 19^{ου} αι., των περισσότερων Μητροπολιτών Κερκύρας μετά την ανασύσταση του επισκοπικού θρόνου, και των περισσότερων αδελφών της Μονής. Στη Μονή σώζονται ακόμη αξιόλογες εικόνες (του Γ. Κλόντζα, του Ι. Δαμασκηνού, του Θ. Πουλάκη, του Δ. Προσαλένδη, του Ν. Κουτούζη, του Ν. Καντούνη κ.ά.). Επίσης, φυλάσσονται δημιουργίες εκκλησιαστικής τέχνης μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας.

Μονή Αγίων Θεοδώρων Στρατιάς

Η Μονή των Αγίων Θεοδώρων Στρατιάς ιδρύθηκε γύρω στα 1500. Βρίσκεται εντός της Παλαιόπολεως (αρχαιολογική περιοχή). Στα δυτικά της Μονής βρίσκονται τα ερείπια του αρχαίου Δωρικού ναού της Αρτέμιδος (590-580 π.χ.). Η Μονή κτίστηκε στα ερείπια μιας Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής του 5^{ου} αι. Για το κτίσιμό της χρησιμοποιήθηκαν υλικά τόσο από τον παλιό χριστιανικό ναό όσο και από τον αρχαίο ειδωλολατρικό. Τα τελευταία χρόνια η Μονή έχει ανακαινισθεί και βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση. Η Ιερά Μονή Αγίων Θεοδώρων Στρατιάς εορτάζει το Α΄ Σάββατο της Μ. Τεσσαρακοστής.

Μονή Ευαγγελίστριας

Στα δυτικά της Κέρκυρας, 5 χλμ. από την πόλη βρίσκεται ο οικισμός των Ευρωπούλων όπου συναντούμε τη Μονή της Παναγίας της Ευαγγελίστριας στην οποία σώζονται αξιόλογες εικόνες, πολύτιμα σκεύη και αντικείμενα από δωρεές της οικογένειας Καποδίστρια.

Μονή Αγίας Παρασκευής Κοινοπιαστών

Το Ιερό Ησυχαστήριο της Αγίας Παρασκευής ανάγει την ύπαρξή του στον 16^ο αιώνα. Πρώτα στοιχεία βρίσκονται γύρω στο 1620. Το συγκρότημα αποτελείται από το Καθολικό, αφιερωμένο στην Αγία Παρασκευή, το κωδωνοστάσιο Κερκυραϊκής τεχνοτροπίας και από ένα συγκρότημα κελιών (παλαιών και νέων), όπου στο ισόγειο στεγάζονται το Αρχονταρίκι, η τράπεζα κ.ά. Στη μονή φυλάσσεται τμήμα της δεξιάς χειρός της Αγίας Παρασκευής και τεμάχιο εκ του Ιερού Λειψάνου του Αγίου Ιωσήφ του Ηγιασμένου του Κρητός. Το σκευοφυλάκιο της Μονής επίσης διαθέτει πλήθος κειμηλίων, ιερών σκευών, εικόνων, βιβλίων, πρωτοπαπαδικών και επισκοπικών εγγράφων κ.ά. διοικητικής φύσεως έγγραφα.

Μονή Παλαιοκαστρίτσας

Το μοναστήρι της Παλαιοκαστρίτσας κτίστηκε σύμφωνα με μία παλαιά επιγραφή που έχει στην είσοδό του το έτος 1228. Στη Μονή διασώζονται αξιόλογες εικόνες κυρίως κρητικής τεχνοτροπίας που ανάγονται μεταξύ του 15^{ου} με 18^{ου} αι. Ενδεικτικά αναφέρουμε την εικόνα της Κοιμήσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου του Εμμ. Λαμπράδου (τέλη 16^{ου} ή αρχές 17^{ου} αι.), τις εικόνες του Γεωργίου Χρυσολωρά (μέσα 18^{ου} αι), καθώς και την εικόνα που βρίσκεται στο Δεσποτικό, την Παναγία στον τύπο της Σκοπιώτισσας, η οποία είναι ζωγραφισμένη σε δέρμα βοός και φέρει χρονολογία 1494, αλλά σύμφωνα με ειδικούς είναι έργο του 18^{ου} αι.

Μονή Παντοκράτορος

Στο πιο ψηλό βουνό της Κέρκυρας, το γνωστό από την αρχαιότητα με το όνομα Ιστώνη (σήμερα Παντοκράτορας), σε υψόμετρο 914 μ. βρίσκεται το μοναστήρι του Παντοκράτορα. Ο σημερινός ναός αποτελεί ανακαινισμένη μορφή του παλαιότερου, που τοποθετείται στον 17 ο αιώνα. Στους τοίχους του ναού διασώζονται σημαντικές τοιχογραφίες του 17 ου αλλά και του 14ου αιώνα και εντός αυτού υπάρχουν εικόνες επτανησιακής τεχνοτροπίας και θαυμάσια εκκλησιαστικά σκεύη.

Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Υψηλής Μαγουλάδων

Βρίσκεται στην περιοχή Μαγουλάδων στη βόρεια Κέρκυρα. Είναι από τις παλαιότερες και μεγαλύτερες Μονές της Κέρκυρας. Η αρχή της ανάγεται στο πρώτο τέταρτο του 10ου αιώνα. Λόγω της σημασίας και της σπουδαιότητας του αρχιτεκτονικού της συνόλου και των κειμηλίων που φυλάσσει, έχει χαρακτηριστεί ως Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο.

Μονή Αγίας Τριάδος Υψηλής Κληματιάς

Πάνω από το χωριό Κληματιά, σε υψόμετρο 450 μ., βρίσκεται το μοναστήρι της Αγίας Τριάδος. Οι τοιχογραφίες του παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και χρονολογούνται περί το 1672. Ο προσκυνητής, εκτός από τον εικαστικό πλούτο μπορεί να απολαύσει τη φύση που το περιβάλλει.

Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Κασσωπίτρας

Στην περιοχή Φιγαρέτο Κανονίου και εντός αρχαιολογικού χώρου, βρίσκεται η Ιερά Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Κασσωπίτρας η οποία διαθέτει μεταβυζαντινές εικόνες, αργυρά σκεύη και κανδήλες και μία περίχρυση λειψανοθήκη με λείψανα αγίων μαρτύρων.

Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Μυρτιδιώτισσης

Η Ιερά Μονή Υ. Θεοτόκου Μυρτιδιώτισσης βρίσκεται στην ομώνυμη περιοχή της δυτικής μέσης Κέρκυρας. Η Ι. Μονή χρονολογείται περίπου στον 16ο αιώνα. Πρόκειται για μια ιστορική Μονή. Βρίσκεται σε μια τοποθεσία εξαιρετου φυσικού κάλλους κοντά στη θάλασσα. Η αρχιτεκτονική της μορφή καθώς και το πλήθος των κειμηλίων, τα οποία επί αιώνες τώρα διαθέτει την κατατάσσουν στις πλέον σημαντικές Μονές της Κέρκυρας. Το πανέμορφο Καθολικό της Μονής κοσμούν πλήθος λατρευτικών εικόνων, οι οποίες είναι κυρίως επτανησιακής τεχνοτροπίας.

Μονή Αγίων Θεοδώρων Καμάρας

Βρίσκεται σ' ένα ύψωμα, λίγο πιο πάνω από το χωριό Καμάρα της κοινότητας Αχιλλείων, από το οποίο κανείς ατενίζει την Αδριατική θάλασσα, αλλά και την πόλη της Κέρκυρας. Από τα αρχικά κτίσματα της μονής σώζεται ο Ναός, επισκευασμένος πρόσφατα.

Μονή Αγίας Κυριακής Κουραμάδων

Η Ιερά Μονή της Αγίας Κυριακής Κουραμάδων είναι η πιο νέα των Μονών, ιδρύθηκε το 1992.

Μοναστήρι της Παναγίας των Βελλιανιτών

Το Μοναστήρι της Παναγίας των Βελλιανιτών βρίσκεται στο ομώνυμο νησάκι στην είσοδο του λιμανιού του Γάϊου.

Ιερά Μονή Παντοκράτορος Σωτήρος Χριστού

Η Μονή βρίσκεται στη ΒΑ Κέρκυρα στο χωριό Άγιος Αθανάσιος. Η μόνη κτίστηκε περί το 1600μ.χ και σήμερα είναι ένα επισκέψιμο γυναικείο μοναστήρι όπου η αγιογράφηση βυζαντινών εικόνων αποτελεί το σημαντικότερο εργόχειρο των μοναχών. Ο επισκέπτης θα νοιώσει τη μοναδική φιλοξενία του Μοναστηρίου, την ομορφιά και τη γαληνή που προσφέρει η κατανοκτική σιωπή και θα μπορέσει να βρεί μοναδικές εικόνες που αγιογραφούνται στη μόνη καθώς και τοπικά βιολογικά προϊόντα που παράγουν οι μοναχές.

Μονή Παντοκράτορος – Καμαρέλας

Αν φτάσετε μέχρι το βόρειο τμήμα του νησιού της Κέρκυρας, στο χωριό Άγιοι Δούλοι με κατεύθυνση το χωριό Νύμφες, επισκεφθείτε τη Μονή της Καμαρέλας με την ομώνυμη πηγή που υδρεύει τους γύρω οικισμούς. Οι αδερφές Πελαγία και Φιλοθέη, δύο από τις πέντε καλόγριες που ζουν σήμερα εκεί, θα σας υποδεχθούν και θα σας μιλήσουν με προθυμία. Στο Ησυχαστήριο μόνασαν αξιόλογες

Medeat

μοναχές που αγωνίστηκαν με πίστη και αυταπάρνηση στην μοναχική ζωή, οι οποίες το ανέδειξαν με την πνευματική και υλική τους προσφορά και το καταξίωσαν στην συνείδηση των ευσεβών χριστιανών.

Στο Ησυχαστήριο σώζονται αξιόλογες ιερές εικόνες και αρκετά κειμήλια πνευματικής και καλλιτεχνικής αξίας. Έχει 3 παρεκκλήσια μεταξύ αυτών και το παλαιό Καθολικό(φώτο) στο οποίο διασώζονται σε καλή σχετικά κατάσταση σπουδαίες τοιχογραφίες. Μέσα σε ένα κτήμα, μακριά από τα βλέμματα των περαστικών, οι γυναίκες του μοναστηριού ασχολούνται με την παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας **βιολογικού λαδιού, σαπουνιού και κρασιού**, τα οποία προμηθεύονται πολλοί ντόπιοι και ξένοι (το λάδι το 2006 βραβεύτηκε σαν το καλύτερο λάδι της Ευρώπης στην έκθεση βιολογικών προϊόντων της Ελβετίας και 23ο στο κόσμο). Στο χώρο της Μονής Παντοκράτορος βρίσκεται και ένα μικρό μουσείο, όπου μπορεί κανείς να δει πώς ήταν ένα παραδοσιακό ελαιοτριβείο.

Ιερά Μονή Υ.Θ. Κυράς Λευκίμμης

Ο Ιερός Ναός της Υ. Θεοτόκου «Κυράς των Αγγέλων» βρίσκεται στην Λευκίμμη και κτίστηκε το έτος 1696. Είναι κτισμένη μέσα σε έναν υπέροχο ελαιώνα και ο επισκέπτης μπορεί να δει πλήθος εκθεμάτων και σπάνιων εικόνων.

Μεγάλος είναι επίσης και ο αριθμός των εκκλησιών στην Κέρκυρα και τα μικρότερα νησιά γύρω από αυτήν.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Ναός Αγίου Σπυρίδωνα (Κέρκυρα)
- Ναός Αγίου Νικολάου dei Vechi (των Γερόντων - Κέρκυρα)
- Παναγία Σπηλιώτισσα (Κέρκυρα)
- Παναγία Κρεμαστή (Κέρκυρα)
- Ναός Αγίου Γεωργίου – παλιό Φρούριο (Κέρκυρα)
- Βασιλική Ιοβιανού Παλαιόπολης (Αγία Κέρκυρα)
- Ιερός Ναός των Αγίων Ιάσονος και Σωσίπατρου (Κέρκυρα)
- Ναός Αγίου Ιακώβου – Duomo (Κέρκυρα)
- Παναγία των Ξένων – Κυρά Φανερωμένη (Κέρκυρα)
- Ναός Παντοκράτορα στους Εβροπούλους
- Ναός Υπεραγίας Θεοτόκου Οδηγήτριας στο Γαστούρι
- Ναός Αγίου Νικολάου στις Αλυκές
- Ναός Υπεραγίας Θεοτόκου Ζωοδόχου Πηγής στο Σκριτερό
- Ναός Αγίας Βαρβάρας στους Καρουσάδες
- Ναός Αγίου Προκοπίου στη Λευκίμμη
- Ναός Αγίου Νικολάου στους Γιαννάδες

- Ναός Αγίου Στεφάνου στο Σκριπερό
- Ναός Αγίων Θεοδώρων στους Μαγουλάδες
- Ναός Αγίου Αθανασίου στα Άνω Κορακιάνα
- Ναοί Ζωοδόχου Πηγής, Αγίου Νικολάου, Αγίου Γεωργίου στους Παξούς
- Ναός Αγίου Αιμιλιάνου στους Αντίπαξους
- Ναοί Αγίας Τριάδος, Αγίας Παρασκευής, Παναγίας και Αγίου Γεωργίου στους Οθωνούς
- Ναοί Αγίου Νικολάου και Αγίας Τριάδος στην Ερείκουσα

Φρούρια

Νέο Φρούριο

Βρίσκεται στο λόφο του Αγίου Μάρκου στην πόλη της Κέρκυρας και χτίστηκε από τους Βενετσιάνους το 16ο αιώνα. Είναι χτισμένο σε δύο επίπεδα προκειμένου να ανταποκρίνεται στο διπλό του ρόλο, την προστασία του λιμανιού και τον έλεγχο της ενδοχώρας. Σήμερα εκτός από εγκαταστάσεις του Πολεμικού Ναυτικού, το Νέο Φρούριο φιλοξενεί εκθέσεις φωτογραφίας, ζωγραφικής κ.α. ενώ στους χώρους του βρίσκουν στέγη μουσικές συναυλίες αλλά και άλλες καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Παλιό Φρούριο

Βρίσκεται στα ανατολικά της Παλιάς Πόλης και αποτελεί ένα αρχιτεκτονικό αριστούργημα της οχυρωματικής τέχνης τόσο της βυζαντινής εποχής, όσο και της βενετσιάνικης. Στο εσωτερικό του Παλαιού Φρουρίου διατηρούνται επιβλητικά κτίρια, κατασκευασμένα από τους Βενετούς και τους Αγγλέζους, για την εξυπηρέτηση των στρατιωτικών τους αναγκών.

Ιστορικά μνημεία / κτίρια

Πέραν των αρχαιολογικών χώρων, το νησί της Κέρκυρας έχει να επιδείξει ένα σημαντικό αριθμό από μνημεία και κτίρια που εντυπωσιάζουν με την αρχιτεκτονική τους και αξίζει κανείς να τα επισκεφτεί:

- Ναός Ιάσωνα και Σωπιπάτρου
- Ρωμαϊκή Έπαυλη στις Μπενίτσες
- Ναός Αρτέμιδος
- Πύργος Νεραντζίχας
- Μνημείο Μενεκράτη
- Ανεμόμυλος στους Παξούς
- Σπήλαιο «Γράβα Γαρδικίου» στην κοινότητα Αγίου Μαθαίου
- Ιόνιος Ακαδημία
- Λιστόν
- Φρούριο Γαρδικίου
- Ιονική Τράπεζα

- Ιόνιος Βουλή
- Μέγαρο Καποδίστρια
- Δημαρχείο Κέρκυρας
- Ανάκτορο Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η Παλιά Πόλη της Κέρκυρας έχει ενταχθεί στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Ουσιαστικά πρόκειται για το ιστορικό κέντρο, τον πυρήνα της σύγχρονης πόλης στον οποίο υπάρχουν διάσπαρτοι αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι, βυζαντινά ή νεώτερα μνημεία και οικιστικά σύνολα που εκτός από την ιδιαίτερη σημασία τους είναι αδιαφιλονίκητοι μάρτυρες για τη διαρκή εγκατάσταση στην πόλη της Κέρκυρας διαφορετικών πληθυσμών από την προϊστορία έως σήμερα, για τη διαρκή σε αυτό τον τόπο συνύπαρξη πολιτισμών.

Δ. Χώροι για επίσκεψη

Αρχαιολογικοί χώροι

Αγορά αρχαίας πόλης Κέρκυρας

Ο χώρος της αγοράς της αρχαίας πόλης της Κέρκυρας, ανασκαμμένος ακόμη και σήμερα κατά ένα μόνο μέρος, είναι ορατός σε δύο γειτονικά απαλλοτριωμένα οικοπέδα, τα οποία βρίσκονται στη βόρεια άκρη της χερσονήσου του Κανονίου. Σήμερα σώζεται το πλακόστρωτο δάπεδο του ανοικτού τμήματος της αγοράς και λείψανα, σε χαμηλό ύψος, δημόσιων κτηρίων.

Παλαιόπολη

Η Παλαιόπολη αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα της αρχαίας πόλης της Κέρκυρας και βρίσκεται στο βόρειο άκρο της χερσονήσου του Κανονίου. Από τις ανασκαφές έχουν έρθει στο φως διάφορα ευρήματα όπως τα ρωμαϊκά λουτρά, τα νεώρια του λιμένος του Αλκινόου και σημαντικό τμήμα του λίθινου πλακόστρωτου δαπέδου της αρχαίας αγοράς, κ.ά. Σε μικρή απόσταση νοτιανατολικά έχει ανασκαφτεί ο ναός της Αρτέμιδας.

Ιερό Μον Repos

Πρόκειται για χώρο 8.000τ.μ. με πυκνότερη βλάστηση μέσα στον ευρύτερο χώρο των 240.000τ.μ του αγροκτήματος. Στο χώρο αυτό σώζονται διάσπαρτες αρχαιότητες όπως υπαίθριο ιερό που αποδίδεται στον Απόλλωνα, κτίσμα ελληνιστικών χρόνων κ.ά.

Κεραμικά εργαστήρια αρχαίας πόλης Κέρκυρας

Βρίσκεται νότια της αρχαίας Αγοράς, κοντά στην σημερινή λιμνοθάλασσα Χαλικιόπουλου. Στα πλαίσια σωστικής ανασκαφικής έρευνας αποκαλύφθηκαν οι εγκαταστάσεις κεραμικού εργαστηρίου, στον ευρύτερο χώρο που έχει προσδιοριστεί ως η εργατοτεχνική συνοικία της αρχαίας πόλης της Κέρκυρας.

Λιμάνι Κέρκυρας

Ο Αρχαιολογικός Χώρος του Λιμανιού της Κέρκυρας βρίσκεται στο βόρειο άκρο του πλακόστρωτου της αρχαίας αγοράς της Κέρκυρας, της οποίας αποτελεί τμήμα - συνέχεια και είναι σήμερα ενταγμένος στον πολεοδομικό ιστό της περιοχής. Μέσα στα όριά του χώρου αποκαλύφθηκε στο νότιο τμήμα του η συνέχεια του πλακόστρωτου δαπέδου της αρχαίας αγοράς, ενώ εντοπίστηκαν και τμήματα διαφόρων δημόσιων κτηρίων της ελληνιστικής περιόδου.

Ρωμαϊκά Λουτρά

Τα Ρωμαϊκά Λουτρά του αρχαιολογικού χώρου της Παλαιόπολης Κέρκυρας βρίσκονται στο δυτικό όριο της πόλης σε άμεση γειτονία με τον αρχαιολογικό χώρο του Μον- Repos, περιοχή των ιερών της αρχαίας πόλης της Κέρκυρας.

Κεραμικός - Φιγαρέτο

Ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται στη σημερινή συνοικία Φιγαρέτο Κανονίου, που στην αρχαιότητα ήταν η εργατοτεχνική συνοικία της αρχαίας Πόλεως. Η έρευνα απέδειξε ότι το εργαστήριο κατασκεύαζε τους κερκυραϊκούς αμφορείς, ειδώλια και όλα τα απαραίτητα πλήρινα οικιακά είδη.

Το Αγγελόκαστρο

Είναι ένα από τα σημαντικότερα βυζαντινά κάστρα της Ελλάδας. Βρίσκεται στη βορειοδυτική ακτή της Κέρκυρας, κοντά στην Παλαιοκαστρίτσα.

Μουσεία

Αρχαιολογικό Μουσείο

Το μουσείο είναι αφιερωμένο στο νησί της Κέρκυρας και στα ευρήματα της Παλαιόπολης. Στην Παλαιόπολη υπήρχε ένας Δωρικός ναός αφιερωμένος στην Άρτεμη και τα ερείπια του φυλάσσονται σε αυτό το μουσείο. Στο μουσείο βρίσκονται και πολλά άλλα εκθέματα όπως τα πλήρινα αγάλματα που υπήρχαν στο ναό της Άρτεμης, κομμάτια από τη στέγη του ναού της Ρόδας, τα φιλοτεχνημένα ακροκέραμα σε σχήμα κεφαλιού λιονταριού από τον ναό της Ήρας και τμήμα υστεροαρχαϊκού αετώματος που απεικονίζει το συμπόσιο του Διόνυσου που βρέθηκε στην περιοχή Φιγαρέτο. Ξεχωριστή είναι και η συλλογή από νομίσματα.

Μόν Ρεπό

Στο εσωτερικό της Παλαιόπολης μέσα στους κήπους υπάρχει το παλάτι Μον Ρεπό. Σήμερα είναι ένα μουσείο που συλλέγει διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής όπως Βυζαντινά ευρήματα, έπιπλα και ενδύματα της εποχής της Βρετανικής ηγεμονίας.

Αχίλλειον

Το παλάτι Αχίλλειον είναι διάσημο κυρίως γιατί ήταν η κατοικία της πριγκίπισσας Σίσυ και βρίσκεται περίπου 10 χιλιόμετρα στα νότια της πόλης στο χωριό Γαστούρι. Η πρόσοψη του κτιρίου είναι γεμάτη με ανάγλυφα και εξώστες με αγάλματα που απεικονίζουν την ελληνική μυθολογία. Στις αίθουσες υπάρχουν ντοκουμέντα άμεσα συνδεδεμένα με την Ελισάβετ και τον Γουλιέλμο.

Λαογραφικό Μουσείο στους Σιναράδες

Βρίσκεται στο χωριό Σιναράδες στα νοτιοδυτικά της πόλης της Κέρκυρας σε απόσταση περίπου 10 χιλιομέτρων. Στεγάζεται στο εσωτερικό ενός αρχοντικού και τα εκθέματά του αποτυπώνουν το παραδοσιακό σπίτι, στοιχεία της καθημερινής ζωής και των δραστηριοτήτων, ενώ στους χώρο του μουσείου φυλάσσονται βιβλία και συλλογή με αρχαία έγγραφα.

Λαογραφικό Μουσείο Αχαράβης

Στο Λαογραφικό Μουσείο Αχαράβης που βρίσκεται στον ομώνυμο οικισμό απέναντι από τα Ρωμαϊκά Λουτρά, εκτίθενται αντικείμενα, φωτογραφίες, σχέδια και κείμενα της Κέρκυρας των τελευταίων τριών αιώνων που αναπαριστούν τους ποικίλους τομείς και δραστηριότητες της τοπικής ζωής. Παράλληλα λειτουργεί ένα Παραδοσιακό Καφενείο καθώς και μόνιμη Έκθεση Παραδοσιακών προϊόντων και εργόχειρων για τους επισκέπτες.

Μουσείο Σολωμού

Το μουσείο είναι αφιερωμένο στον Έλληνα ποιητή Διονύσιο Σολωμό και στεγάζεται στο σπίτι όπου έζησε για πολλά χρόνια ο ποιητής. Στο μουσείο υπάρχουν προσωπικά αντικείμενα, χειρόγραφα, έπιπλα, φωτογραφίες και ιστορικό υλικό από την ζωή και τα έργα του.

Βυζαντινό Μουσείο

Το Βυζαντινό μουσείο βρίσκεται στο εσωτερικό της εκκλησίας της Παναγίας της Αντιβουνιώτισσας που βρίσκεται στη συνοικία Καμπιέλλο και έχει μια πλούσια συλλογή από περίπου 100 εικόνες που καλύπτουν μια ιστορική περίοδο τριών αιώνων από τον XIV στον XVII αιώνα με παραστάσεις αγίων και βιβλικών σκηνών. Επίσης υπάρχουν γλυπτά, τμήματα από το πάτωμα της εκκλησίας της Αγίας Κέρκυρας της οποίας τα ερείπια βρέθηκαν στην Παλαιόπολη καθώς και τμήματα από Βυζαντινές τοιχογραφίες από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Μουσείο Ασιατικής Τέχνης

Το Μουσείο Ασιατικής Τέχνης φιλοξενείται στο πανέμορφο ανάκτορο του Αγίου Μιχαήλ και Αγίου Γεωργίου το οποίο βρίσκεται στο βόρειο άκρο της Σπιανάδας. Στα εκθέματα του υπάρχουν αντικείμενα από την Ιαπωνία, την Κίνα, την Ινδία κ.ά.

Μουσείο Χαρτονομισμάτων

Έχει την έδρα του στον πρώτο όροφο της Ιονικής τράπεζας στην πλατεία Ηρώων Κυπριακού Αγώνα και τα εκθέματά του αφορούν σε χαρτονομίσματα, νομίσματα, σφραγίδες, τραπεζικά έγγραφα και πολλά άλλα αντικείμενα.

Μουσείο Καποδίστρια

Το Μουσείο Καποδίστρια βρίσκεται στο χωριό Ευρωπούλοι. Στον εκθεσιακό χώρο του εκτίθενται προσωπικά αντικείμενα του Ιωάννη Καποδίστρια, έπιπλα εποχής, οικοσκευές και άλλα κειμήλια που χρησιμοποιήθηκαν από τον Κερκυραίο πολιτικό και την οικογένεια του.

Μουσείο Ελιάς

Βρίσκεται στους Κυνοπιάστες και στεγάζεται σ' ένα ελαιοτριβείο. Τα εκθέματά του αφορούν σε μια πλούσια συλλογή εργαλείων για το μάζεμα της ελιάς, αλλά και των μέσων επεξεργασίας του καρπού για την παραγωγή του λαδιού.

Μουσείο Θαλάσσης

Βρίσκεται στις Μπενίτσες, μόλις λίγα χιλιόμετρα έξω από την Πόλη της Κέρκυρας. Στις προθήκες του μουσείου υπάρχουν ευρήματα όχι μόνο από το βυθό της Μεσογείου, αλλά και από τα τροπικά νερά τόσο του Ινδικού, όσο και του Ειρηνικού Ωκεανού.

Μουσείο Παξών

Στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίσμα στους Παξούς και εκθέματά του αποτελούν ευρήματα από την προϊστορική εποχή και τα κλασικά χρόνια μέχρι και το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς επίσης και το Ψήφισμα της Ιονίου Βουλής για την προσάρτηση των Επτανήσων στο Ελληνικό κράτος το 1864.

Μουσείο Ελιάς στους Παξούς

Το Μουσείο της Ελιάς βρίσκεται λίγο έξω από το χωριό Μαγαζιά και στεγάζεται σε ένα παλιό πέτρινο ελαιοτριβείο του 18ου αιώνα. Ο επισκέπτης μαθαίνει όλα τα μυστικά της ελιάς, την ιστορία της στους Παξούς, καθώς και την παραδοσιακή διαδικασία παραγωγής του λαδιού από την σύνθλιψη του καρπού.

Εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Σε όλο το νησί λειτουργούν διάφορα εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών με εξέχουσα θέση να έχει η κεραμική και η ξυλογλυπτική. Ειδικότερα εργαστήριο παραδοσιακών φορεσιών υπάρχει στις Νύμφες και τον Ποταμό, εργαστήρια ξυλογλυπτικής υπάρχουν στους Καββαδάδες, στην Αχαράβη, την Κασσιόπη, τους Πουλάδες και τα Πηγάδια. Ακόμη, εργαστήρια κεραμικής λειτουργούν στο Σκριπερό, τον Πέλεκα και το Γάιο, εργαστήρια γιαλού στον Άγιο Στέφανο, καλλιτεχνικό εργαστήριο μαρμαρογλυπτικής στο Νησάκι κλπ.

1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό

α. Εργαστήρια και επιχειρήσεις τοπικών προϊόντων

Στην Κέρκυρα παράγονται ονομαστά, ποιοτικά προϊόντα τόσο από μικρά εργαστήρια, όσο και από μεγαλύτερες παραγωγικές μονάδες, ενώ ταυτόχρονα λειτουργούν σε όλες τις περιοχές καταστήματα εμπορίας τοπικών προϊόντων.

Ειδικότερα αναφέρονται:

- Αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός Νυμφών. Βρίσκεται στις Νύμφες και ασχολείται με τη συγκέντρωση, επεξεργασία, τυποποίηση και διάθεση κουμκουάτ, την παραγωγή και εμπορία λικέρ και ούζου.
- Κερκυραϊκή Αλλαντοποιία στις Αλυκές. Οικογενειακή μονάδα που παρασκευάζει αλλαντικά όπως νούμπουλο, σολάδο, λουκάνικα κ.ά.
- Αυλιανός – Κρητικός ΟΕ. Βρίσκεται στην πλατεία δημαρχείου όπου κανείς μπορεί να βρει μεγάλη ποικιλία παραδοσιακών γλυκισμάτων.
- Τυποποιητήριο ελαιόλαδου «Λιάστρο». Βρίσκεται στην Περιοχή των Αυλιωτών στην ΒΔ Κέρκυρα και διαθέτει εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο της τοπικής ποικιλίας «λιανολιά»
- Κουμ κουάτ Μαυρομάτης. Βρίσκεται στο 16^ο χλμ. Παλαιοκαστρίτσας και πρόκειται για εργοστάσιο παραγωγής λικέρ, γλυκών, μαρμελάδας από κουμκουάτ, ενώ διαθέτει και οργανωμένο επισκέψιμο χώρο – εκθετήριο όπου μπορεί να βρει κανείς τα προϊόντα της επιχείρησης, να τα δοκιμάσει και να παρακολουθήσει σε video τη διαδικασία παραγωγής των προϊόντων.
- Κερκυραϊκή Μικροζυθοποιία. Βρίσκεται στον Αρίλλα και είναι επισκέψιμη μονάδα.
- Το εργαστήριο στη Σοφίτα. Βρίσκεται στην Αχαράβη και ασχολείται με την παραγωγή και εμφιάλωση λικέρ, κρασί κ.ά.
- Οικοτεχνία Μελίτη. Βρίσκεται στους Βουνιατάδες και ασχολείται με την Παρασκευή μαρμελάδων, γλυκών κουταλιού, συκομαΐδες κ.ά.

- Αγροτική Κέρκυρας στους Λιαπάδες. Στο εσωτερικό ενός πέτρινου μύλου πωλούνται παραδοσιακά είδη που παρασκευάζονται με βιολογικούς μεθόδους (μάντολες, μαντολάτα, κρασί, σαπούνι, λάδι, μέλι κ.ά.).
- Παραδοσιακό γαλακτοπωλείο «Αλέξης» στην Πίνια όπου κανείς μπορεί να βρει αυθεντικό βούτυρο, γιαούρτι, ρυζόγαλο κ.α.
- Μελισσοκομική Βασιλάκης. Βρίσκεται στο Χωριό Βάτος και παράγει εξαιρετικής ποιότητας βιολογικό ανθόμελο.
- Παραδοσιακό γαλακτοπωλείο ο Κάστρος. Το εργαστήριο βρίσκεται στην Καστασιά και το εμπορικό κατάστημα στην Γαρίτσα.
- George's cellar. Λειτουργεί στους Λάκωνες Παλαιοκαστριτών από όπου μπορεί κανείς να προμηθευτεί τοπικά προϊόντα όπως ελαιόλαδο, ελιές, μέλι, κρασί και άλλα παραδοσιακά προϊόντα Κέρκυρας.
- Corfu Spirit. Βρίσκεται στην Επισκοπή Κληματιάς όπου μπορεί κανείς να βρει διάφορα παραδοσιακά προϊόντα, λικέρ και γλυκά από κουμ κουάτ, μαντολάτο, μάντολες, παστέλια, συκομαΐδα, μέλι, κ.α. Κατάστημα εμπορίας υπάρχει επίσης στο Ύψος.
- Λωτός. Βρίσκεται στη Δασιά και εμπορεύεται διάφορα παραδοσιακά προϊόντα.
- 7νησος. Εταιρεία παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων. Εμπορεύεται εξαιρετική ποιότητας παραδοσιακά γιαούρτια και κρέμες.

β. οινοποιεία

Στον οινικό χάρτη της περιφερειακής ενότητας (νομού) Κέρκυρας τα περισσότερα οινοποιεία είναι συγκεντρωμένα στο κεντρικό τμήμα του νησιού, σε κοντινές αποστάσεις από την πόλη της Κέρκυρας. Ειδικότερα αναφέρονται:

- Το Κελάρι του Στίνη - πόλη Κέρκυρας
- Κτήμα Θεοτόκη - Λιβάδι Ρόπα Παρελίων
- Οικογένεια Γραμμένου - Σιναράδες Παρελίων
- Οινοποιείο Γουλή - Λιαπάδες Παλαιοκαστριτών
- Οινοποιία Λειβαδιώτη - Χαλικούνα, Άγιος Ματθαίος Μελιτειαίων
- Ambelonas Corfu - Καρουμπάτικα Παρελίων
- Οίνοι Κοντίνης - Τριμόδι Θιναλίου
- Οινοποιία Νικολούζου - Κορακιάνα Φαιάκων

γ. γυναικείοι συνεταιρισμοί

Στην Περιφερειακή Ενότητα της Κέρκυρας λειτουργεί ένας γυναικείος συνεταιρισμός με την επωνυμία «Γυναικείος Εμπορικός Βιοτεχνικός Συνεταιρισμός Αλκυόνες» ο οποίος δραστηριοποιείται στην παραγωγή κερκυραϊκών στολών και τις οποίες αποστέλλει σε συλλόγους σε πολλές χώρες του κόσμου όπου υπάρχουν απόδημοι Κερκυραίοι.

1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής

Στην ενότητα αυτή καταγράφονται αφενός θαλάσσιες δραστηριότητες που μπορούν να αναπτύξουν οι επισκέπτες στα παράλια τμήματα της Περιφερειακής Ενότητας Κέρκυρας (π.χ. κολύμπι, ιστιοπλοΐα, windsurfing, kitesurfing, καταδύσεις) και αφετέρου, εναλλακτικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην ύπαιθρο όπως αεραθλητισμός, πεζοπορία, ποδηλασία, ιππασία κ.ά.

Αναλυτικότερα:

Θαλάσσια αθλήματα, κολύμβηση

Κολύμπι

Η Περιφερειακή Ενότητα Κέρκυρας χαρακτηρίζεται για τη μεγάλη ακτογραμμή της, τους πολυάριθμους ορμίσκους και τις παραλίες με τα γαλαζοπράσινα νερά, ιδανικά για κολύμπι. Στο νησί της Κέρκυρας οι επιλογές για κολύμπι είναι αμέτρητες. Παρακάτω αναφέρονται οι παραλίες που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα Γαλάζιες Σημαίες για το έτος 2012.

- Κομμένο
- Κοντόκαλι
- Αλυκές Ποταμού
- Μπαρμπάτι
- Ύψος
- Δασιά
- Καλαμιώνας
- Κερασιά
- Νησάκι/Κρουζερή
- Γιμάρι
- Περίθεια/Αγ. Σπυρίδωνας
- Αλμυρός
- Απράος Καλαμάκι
- Ρόδα
- Canal d'Amour
- Άγιος Στέφανος
- Αρίλλας
- Αστρακερή
- Σιδάρι
- Παλαιοκαστρίτσα
- Έρμονες
- Γλυφάδα
- Κοντογιαλός
- Άγιος Ματθαίος
- Άγ. Ιωάννης Περιστερών
- Ίσσος
- Μεσογγή
- Μωραΐτικα
- Χαλικούνας
- Άγιος Γεώργιος
- Μαραθιάς
- Μπενίτσες
- Άγιος Γόρδιος
- Αυλάκι
- Δαφνίλα

Επίσης τα Διαπόντια νησιά διαθέτουν μοναδικής ομορφιάς παραλίες. Ξεχωρίζουν στην Ερείκουσα οι παραλίες στο Πόρτο και στο Μπραγκίνι, η παραλία του Πορτέλου, ο όρμος στο Φύκι και το παλιό

λιμάνι Απιδιές στο Μαθράκι, η παραλία Άσπρη Άμμος και η σπηλιά της Καλυψώς στους Οθωνούς. Ανάλογης ομορφιάς παραλίες συναντάμε και στα νησιά Παξοί και Αντίπαξοι. Οι παραλίες Βίρκα και Βουτούμι (μια από τις ομορφότερες στον κόσμο) όπως και οι ερημικές παραλίες Ροδοβάνι και Σαρακηνό στους Αντίπαξους είναι από τις πιο ελκυστικές. Τέλος, στους Παξούς οι επιλογές είναι πολλές, καθώς πολυάριθμες είναι και οι παραλίες μεταξύ των οποίων αναφέρονται: της Λάκκας, του Γιαννά, της Σουλάνενας, του Μπάλου, της Αγίας Μαρίνας, στο Μογγονήσι, το Καμίνι, η Κακή Λαγκάδα, το Αλάτι, το Κηπιάδι, τα Μαρμάρια, το Λεβρεχίό, η Γλυφάδα, το Μονοδέντρι, το Αρκουδάκι, ο Ορκός, το Κανόνι, το Χαραμί, ο Πλάνος, το Αχάι, το Γαλάζι κ.ά.

Καταδύσεις

Οι περίπλοκες ακτές και τα διάφανα νερά εξασφαλίζουν ιδανικές συνθήκες για καταδύσεις. Σημεία με έντονη υποθαλάσσια ζωή βρίσκονται κοντά στην Παλαιοκαστρίτσα, στους Λιαπάδες, στο Αγγελόκαστρο, στο νησάκι Σκελούδι, στο νησάκι Κολύβρι, στο μοναστήρι της Παναγίας, στους Έρμονες με ποικίλα επίπεδα βάθους, στο Νησάκι, στη μαρίνα Γουβιών και το Μπαρμπάτι. Οργανωμένα καταδυτικά κέντρα λειτουργούν επίσης στη Λάκκα και το Γάιο στους Παξούς, αλλά και στους Αντίπαξους. Επίσης, το νησί των Οθωνών με τα εντυπωσιακά βράχια και τα θαλάσσια σπήλαια με διασημότερη τη σπηλιά της Καλυψώς, προσφέρεται για καταδύσεις.

Ιστιοπλοΐα, Windsurfing, kitesurfing

Τα Ιόνια νησιά αποτελούν τον παράδεισο των θαλάσσιων δραστηριοτήτων. Με τα ιστιοφόρα σκάφη μπορεί κανείς να προσεγγίσει και να ανακαλύψει ερημικές παραλίες και περιοχές στις οποίες δεν μπορεί να φθάσει από την στεριά. Η Κέρκυρα δεν είναι ένα νησί ιδιαίτερα εκτεθειμένο στους ανέμους, αλλά το απόγευμα όταν πνέει άνεμος μπορεί κανείς να κατευθυνθεί προς τα λιμάνια κατά μήκος της ακτής όπως Παλαιοκαστρίτσα, Μπενίτσες, Κασσιόπη και Λευκίμμη. Από όλα τα λιμανάκια όλων των νησιών μπορεί κανείς να ενοικιάσει βάρκα και σκάφος για περιήγηση μέσω θαλάσσης. Στην Κέρκυρα, η περιοχή από την παραλία της Ίσσου έως τον Άγιο Γεώργιο είναι η πιο δημοφιλής για windsurfing και kite surfing, ενώ όλες οι παραλίες των Παξών (και ιδιαίτερα της Λάκκας) και των Αντίπαξων προσφέρονται για windsurfing

Αεραθλητισμός

Στην Κέρκυρα λειτουργεί Αεραθλητικός Σύλλογος στον οποίο μπορεί να απευθυνθεί όποιος επιθυμεί να ασχοληθεί με εναέριες δραστηριότητες. Τοποθεσίες που πραγματοποιούνται πτήσεις παρα πέντε είναι: Άγιος Γόρδης, Μυρτιώτισσα, Πέλεκας, Άγιος Στέφανος, Τρουμπέτα, Παντοκράτορας, Ίσσος.

Πεζοπορίες

Τόσο ο φυσικός πλούτος, όσο και τα διάσπαρτα μνημεία και οι οικισμοί σε συνδυασμό με τις υπέροχες παραλίες συγκροτούν ένα ιδανικό σύνολο από διαδρομές που δίδουν την ευκαιρία στον

επισκέπτη να γνωρίσει και να ανακαλύψει τα μυστικά αυτού του τόπου. Ειδικά από το Φλεβάρη μέχρι τον Ιούνη και από το Σεπτέμβρη μέχρι το Νοέμβρη, η θερμοκρασία είναι τέτοια που επιτρέπει τόσο μικρούς, όσο και μεγάλους περιπάτους.

Κερκυραϊκό Μονοπάτι

Το Κερκυραϊκό Μονοπάτι (Corfu Trail) είναι ένα μονοπάτι περίπου 220 χιλιομέτρων που διασχίζει όλο το νησί της Κέρκυρας, από τους λευκούς γκρεμούς του Αρκουδίλλα στο Νότο μέχρι το μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης κοντά στη Λίμνη Αντινιώτη στο πιο βόρειο σημείο του νησιού. Το μονοπάτι φιδογυρίζει μέσα από τις αγροτικές και δασικές περιοχές του νησιού, παρακάμπτει τις πιο αναπτυγμένες περιοχές, περιλαμβάνει πανέμορφες θέες, βιοτόπους, παραλίες, γραφικά μεσαιωνικά χωριά, μνημεία, μοναστήρια και διαφορετικά είδη τοπίου. Το μονοπάτι αποτελείται από τις εξής διαδρομές ήτοι:

- Σπαρτερά – Αγία Βαρβάρα
- Αγία Βαρβάρα – Παραμόνας
- Παραμόνας – Μπενίτσες
- Σταυρός – Πέλεκας
- Πέλεκας – Λιαπάδες
- Λιαπάδες – Άγιος Γεώργιος
- Άγιος Γεώργιος – Ρεκίни
- Ρεκίни – Σπαρτύλας
- Σπαρτύλας – Καλάμι
- Καλάμι – Άγιος Σπυρίδων

Διαδρομές στον Παντοκράτορα

Στην περιοχή του Παντοκράτορα υπάρχουν δύο διαδρομές. Η μία ξεκινάει από την Παλιά Περίθεια και καταλήγει στην κορυφή του Παντοκράτορα με διάρκεια ανάβασης 1 ώρα και 15', ενώ από πλευράς δυσκολίας θεωρείται εύκολη. Η δεύτερη διαδρομή ξεκινάει από το χωριό Στρινύλας και - μέσω της θέσης Κρανούλα - οδηγεί στα βόρεια του χωριού, στην κορυφή του βουνού. Απαιτεί 2,5 ώρες πεζοπορίας και θεωρείται εύκολη διαδρομή.

Διαδρομή από Πέλεκα σε Λιαπάδες και Παλαιοκαστρίτσα

Στην περιοχή του Πέλεκα, αφού κάποιος επισκεφτεί τη γραφική παραλία της Μυρτιώτισσας και το ομώνυμο μοναστήρι, ακολουθεί τη διαδρομή για Βάτο και καταλήγει μέσω Γιαννάδων στο λιβάδι του Ρόπα. Ανεβαίνοντας λόφους κατάφυτους με ελαιόδεντρα κατευθύνεται προς τους Λιαπάδες. Από εκεί ένα δύσκολο μονοπάτι οδηγεί στην Παλαιοκαστρίτσα. Στην περιοχή της Παλαιοκαστρίτσας, στο χωριό Λάκωνες υπάρχουν τρία παλιά, πλακοστρωμένα μονοπάτια με σήμανση.

Διαδρομές στη βόρεια Κέρκυρα

Είναι δύο οι πεζοπορικές διαδρομές σε αυτήν την περιοχή. Η μία ξεκινάει από την παραλία του Αγίου Σπυρίδωνα, περνάει το ξύλινο γεφυράκι της λιμνοθάλασσας και ακολουθεί χωματόδρομος. Έπειτα από 1,6 χλμ στρίβει αριστερά στη διασταύρωση και οδηγεί σε δάση με κυπαρίσσια, ευκάλυπτους και πεύκα ώσπου να φτάσει στην εγκαταλελειμμένη μεταβυζαντινή μονή της Αγίας Αικατερίνης. Η δεύτερη διαδρομή έχει απλή σήμανση με μπλε και κόκκινο χρώμα και διαρκεί περίπου 45'. Ξεκινάει από την πλατεία του χωριού Νύμφες, στη διασταύρωση για Ασκηταριό, στρίβει δεξιά και από εκεί ακολουθώντας τη μπλε σήμανση- φτάνει κανείς στον τάφο του ασκητή Αρτεμίου Παΐσιου.

Διαδρομές στη νότια Κέρκυρα

Η πρώτη διαδρομή (1 ώρα και 30') ξεκινάει από την παραλία του Χαλικούνα και φτάνει, έπειτα από το ξύλινο γεφυράκι σε ένα μοναδικής ομορφιάς κεδροδάσος. Το μονοπάτι αυτό φτάνει έως την παραλία του Αγίου Γεωργίου. Η δεύτερη (45') ξεκινάει από τις βενετσιάνικες αποθήκες αλατιού στην παραλία του μώλου, κοντά στον υγροβιότοπο των Αλυκών και καταλήγει στον φάρο, στο Ακρωτήριο της Λευκίμμης. Η τρίτη διαδρομή (1 ώρα σε χωματόδρομο) ξεκινάει από τον Κάβο και διασχίζοντας το δάσος του Αρκουδίλα καταλήγει στο μοναστήρι της Παναγίας της Ελεούσας, αριστερά από το οποίο υπάρχει μονοπάτι που καταλήγει σε σημεία με υπέροχη θέα στο Ιόνιο.

Διαδρομές στη Βορειοδυτική Κέρκυρα

Η διαδρομή Παλαιοκάστριτσα – Αρίλλας – Βελονάδες καλύπτει το δυτικό τμήμα του νησιού. Ξεκινάει από την πόλη της Κέρκυρας και αφού διασχίσει τους οικισμούς Αλεπού, Άγιος Ιωάννης, Κεφαλόβρυσο και Λαπάδες φθάνει σε διασταύρωση που οδηγεί στην περιοχή της Παλαιοκαστρίτσας. Επιστρέφοντας στον κεντρικό δρόμο ο επισκέπτης φθάνει στο χωριό Λάκωνες και διασχίζει τα χωριά Μακράδες, Βίστωνας, Πρινύλας και Πάγοι. Συνεχίζοντας βόρεια, φθάνει στο χωριό Αρρίλα και αφού επισκεφθεί το Ακρωτήριο Κεφάλι και τον Άγιο Στέφανο συνεχίζει με κατεύθυνση τα χωριά Μαγουλάδες και Βελονάδες και ακολουθώντας τον κεντρικό δρόμο η διαδρομή τερματίζει στην πόλη της Κέρκυρας.

Η διαδρομή Χωροεπίσκοποι – Καρουσάδες έχει ως αφετηρία την Κέρκυρα και ακολουθώντας τον κεντρικό δρόμο για Παλαιοκαστρίτσα και από τον οικισμό Άγιος Βασίλειος συνεχίζει βόρεια ανηφορικά και μετά τον οικισμό Σκριπερό και Τρουμπέτα φθάνει στο χωριό Χωροεπίσκοποι. Συνεχίζοντας με βόρεια κατεύθυνση και αφού περάσει από τους Κυπριανάδες φθάνει στον οικισμό Νύμφες που στον καταπράσινο κάμπο κυριαρχεί η καλλιέργεια του κουμκουάτ. Από τις Νύμφες συνεχίζοντας αριστερά για τον οικισμό Ξανθάτες και σε μικρή απόσταση από την έξοδο του ακολουθώντας αριστερά το δρόμο που διασχίζει τον κάμπο οδηγεί στους Αγραφούς και από εκεί οδηγεί προς Καρουσάδες με κοντινές παραλίες του Σιδαρίου και του Αγίου Ανδρέα.

Περιπατητική διαδρομή "στα χνάρια του Edward Lear". Έχει αφετηρία τα Δαφνάτικα Κυνοπιαστών και καταλήγει στον Άγιο Προκόπιο.

Στους Οθωνούς μοναδική διαδρομή αποτελούν τα πέτρινα μονοπάτια στην ενδοχώρα. Ενδεικτικά αναφέρεται η διαδρομή από τον Άμμο για τον παραδοσιακό και αρχαίο οικισμό το Χωριό. Επίσης **στο Μαθράκι και στην Ερεικουσα**, τα πέτρινα μονοπάτια οδηγούν στην καταπράσινη ενδοχώρα με την μοναδική χλωρίδα.

Στους **Παξούς** με αφετηρία το Λογγό ξεκινούν εξερευνησίες στις περιπατητικές διαδρομές προς το εσωτερικό του νησιού, που διασχίζουν ελαιώνες, οικισμούς, περνούν από το παλιό εργοστάσιο σαπουνιού και καταλήγουν στον παλιό μύλο. Ιδιαίτερα όμορφη διαδρομή που διασχίζει την ενδοχώρα είναι αυτή που ξεκινά από Μουσμούνι και καταλήγει στο Πόρτο Οζιά, όπως επίσης και η διαδρομή από Μανεσάτικα – Υπαπαντή που καταλήγει στα βόρεια του νησιού.

Τέλος, στους Αντίπαξους μονοπάτια περιστοιχισμένα από ξεροληθιές περνούν δίπλα από όμορφες αγροικές, περιβόλια με φρουτόδεντρα, λαχανόκηπους και αμπελώνες, παραλίες και αμμουδιές.

Ποδηλασία

Η Κέρκυρα είναι ένας από τους καλύτερους προορισμούς για ποδηλασία, τόσο μέσα στην πόλη στους ειδικά διαμορφωμένους ποδηλατοδρόμους, όσο και έξω από την πόλη περνώντας μέσα από πάρκα και καταλήγοντας σε παραλίες του νησιού. Το νότιο τμήμα του νησιού είναι λιγότερο λοφώδες, συνεπώς οι διαδρομές εκεί έχουν μικρότερο βαθμό δυσκολίας από αυτές στο βόρειο τμήμα του νησιού. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να νοικιάσουν ποδήλατα σε διάφορα σημεία του νησιού.

Ιππασία

Σε λίγα μέρη στην Ελλάδα υπάρχουν τόσες δυνατότητες για ιππασία όσες στην Κέρκυρα. Η πυκνή βλάστηση, τα απειράριθμα εγκαταλεημένα μονοπάτια και οι συνήθειες που έμειναν από την εποχή που οι Άγγλοι διοικούσαν το νησί, δίνουν σήμερα στον αναβάτη μοναδικές δυνατότητες απολαυστικής ιππασίας. Οι ιππικοί όμιλοι της Κέρκυρας εφοδιάζουν τους επισκέπτες με το κατάλληλο άλογο και τον ειδικό συνοδό – ξεναγό. Ειδικότερα, επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ιππασίας λειτουργούν στα Άνω Κορακιάνα, στο Γιμάρι Κασσοπαίων, στη Ρόδα Θιναλίου, στα Γουβιά και το Κανόνι.

Γκολφ

Στην Κέρκυρα λειτουργεί επαγγελματικό γήπεδο γκολφ 18 οπών στην κοιλάδα του Ρόπα, μόλις λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη.

Cricket

Το cricket στην Κέρκυρα έχει μακρόχρονη παράδοση και στο νησί λειτουργούν τέσσερα (4) club και δύο γήπεδα, ένα στη Σπιανάδα που χρησιμοποιείται μόνο για ειδικά γεγονότα και ένα στο Κοντόκαλι όπου γίνονται αγώνες και είναι ανοιχτό στο κοινό που θέλει να εξασκηθεί στο συγκεκριμένο άθλημα. Κάθε καλοκαίρι διοργανώνονται τουρνουά και φιλικοί αγώνες και το Σεπτέμβρη πραγματοποιείται φεστιβάλ κρίκετ στο οποίο παίρνουν μέρος και ομάδες από την Μάλτα και την Αγγλία.

1.1.6 Υγεία και Θεραπεία

Στη συγκεκριμένη ενότητα καταγράφονται υποδομές υγείας και ευεξίας που λειτουργούν στη χωρική ενότητα της Κέρκυρας όπως ιαματικά λουτρά, spa, χώροι διαλογισμού, χώροι εναλλακτικών θεραπειών.

Ειδικότερα:

α. Ιαματικά λουτρά

Στους Παζούς, οι ιαματικές πηγές είναι γνωστές από τα αρχαία χρόνια, πηγάζουν από το υπέδαφος και χύνονται στη θάλασσα. Οι περισσότερες από αυτές είναι θειούχες και έχουν αξιοποιηθεί με πισίνες όπου χρησιμοποιούνται για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες, ιδιαίτερα σε παθήσεις ρευματικές και δερματικές. Οι σπουδαιότερες ιαματικές πηγές είναι: του Οζιά, του Γιαννά και της Γλυφάδας.

β. Κέντρα spa

Υποδομές spa λειτουργούν κυρίως εντός ξενοδοχειακών μονάδων. Παρακάτω αναφέρονται χώροι όπου μπορεί ο επισκέπτης της Κέρκυρας να περάσει στιγμές ευεξίας και χαλάρωσης:

- Grecotel Daphnila Bay thalasso
- Kontokali Bay Resort & Spa
- Palims & Spas Boutique Apartments
- Corfu Palace hotel
- Gelina Village Resort & Spa
- Atlantica Grant Mediterraneo Resort & Spa
- Marbella Spa
- Hotel Rosa Bela Corfu Suite Hotel & spa
- Mitsis Roda Beach Resort & Spa
- Corfu Imperial

- Miramare Beach & Spa Corfu
- Καλλιστώ Spa
- Asian spa

Επίσης στην Κέρκυρα λειτουργούν χώροι διαλογισμού και εναλλακτικών θεραπειών (φυσιοθεραπεία, γιόγκα, μασάζ κ.ά.) στις περιοχές Αγίου Γεωργίου, Αρίλλα, κοντά στο αεροδρόμιο, στους Μαγουλάδες και μεταξύ της παραλίας Αρίλλα και Αγίου Στεφάνου.

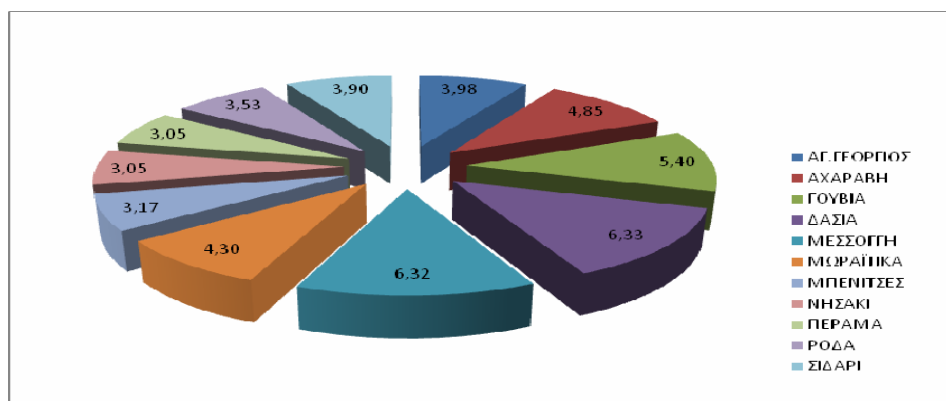
1.1.7 Διαμονή

Στον τομέα της διαμονής καταγράφεται η δυναμικότητα των λειτουργουσών κλινών κατά τύπο καταλύματος, κατά γεωγραφική κατανομή και κατά κατηγορία (αριθμός αστέρων), όπως επίσης αναφέρονται αγροτουριστικά καταλύματα και χώροι κατασκήνωσης.

Δυναμικότητα κλινών

Στην Περιφερειακή Ενότητα της Κέρκυρας λειτουργούν συνολικά 396 μονάδες διαμονής που αντιστοιχούν σε 44.142 κλίνες. Από πλευράς γεωγραφικής κατανομής, οι περισσότερες κλίνες σε ποσοστό 12,65% συγκεντρώνονται στις περιοχές Δασιά και Μεσογγή και ακολουθούν τα Γουβιά, η Αχαράβη και τα Μοραϊτικά (5,4%, 4,85%, 4,3% αντίστοιχα). Ακόμη, στο Σιδάρι και τον Άγιο Γεώργιο συγκεντρώνεται σημαντικός αριθμός κλινών (σχεδόν 4% σε κάθε οικισμό), ενώ η ποσοστιαία συγκέντρωση κλινών στους οικισμούς Μπενίτσες, Νησάκι, Πέραμα και Ρόδα είναι ελαφρώς μεγαλύτερη του 3%. Στους υπόλοιπους οικισμούς η προσφορά σε κλίνες είναι πολύ μικρότερη.

Ποσοστιαία γεωγραφική κατανομή κλινών σε οικισμούς με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση

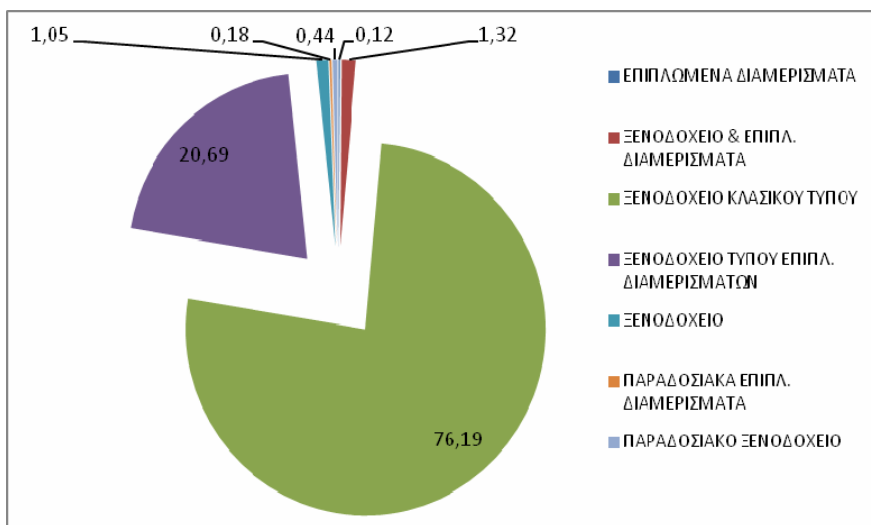
Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2011, επεξεργασία δεδομένων

Αναφορικά με τον τύπο των κλινών, κυριαρχούν οι κλίνες σε ξενοδοχεία κλασσικού τύπου σε ποσοστό 76,19% και ακολουθούν οι κλίνες σε ξενοδοχεία τύπου επιτλωμένων διαμερισμάτων. Πολύ μικρός είναι ο αριθμός των κλινών σε παραδοσιακά ξενοδοχεία.

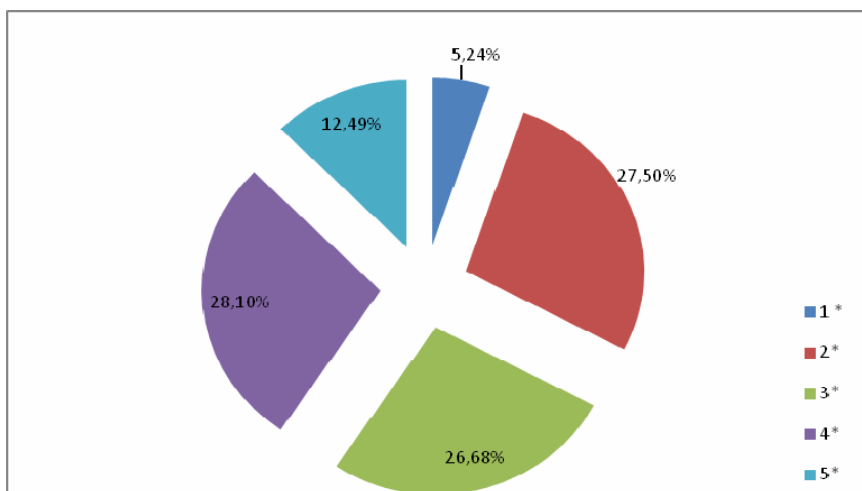
Ποσοστιαία κατανομή κλινών ανάλογα με τον τύπο του καταλύματος

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2011, επεξεργασία δεδομένων

Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα της διαμονής είναι πολύ υψηλή δεδομένου ότι το 40% των κλινών αφορά σε μονάδες 4 και 5 αστέρων. Το 26,68% των κλινών αφορά σε μονάδες 3 αστέρων, ενώ το 27,50% αντιστοιχεί σε κλίνες 2 αστέρων και τέλος, μόλις το 12,49% αναλογεί σε κλίνες 1 αστέρα.

Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά κατηγορία (αριθμός αστεριών)

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011

Αγροτουριστικά καταλύματα

Για τους επισκέπτες του νησιού που επιθυμούν περισσότερο εναλλακτικές διακοπές, πιο κοντά στη φύση, υπάρχουν αγροτουριστικά καταλύματα και αγροκτήματα όπου μπορούν να διαμείνουν:

- Αγρόκτημα Ρόγγια στα Ξανθάτα Θιναλίων
- Βιολογικό αγρόκτημα βιόπορος στη λιμνοθάλασσα Κορισσίων
- Little Farmhouse στο Κέντρωμα

- Κτήμα Μαστρογιάννη στους Καββαδάδες
- Αγρόκτημα Γιανιώτη Μαρία & Διαμαντίνα Ο.Ε. στους Καββαδάδες
- Κατοικίες Casa Lucia στα Γαζάτικα Φαιάκων
- Ξενώνες Pelecas country club στον Πέλεκα

Χώροι κατασκήνωσης

Στην Κέρκυρα πέραν των ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, των ξενώνων και των ενοικιαζόμενων δωματίων υπάρχει μεγάλη προσφορά σε χώρους κατασκήνωσης:

- Karda Beach camping στη Δασσιά
- Παλαιόκαστρο στο Παλαιόκαστρο
- Roda Beach camping στη Ρόδα
- Διόνυσος camping στο Δαφνίλα – Δασσιά
- Dolfín camping στο Σιδάρι
- Καρουσάδες camping στους Καρουσάδες
- Corfu camping στο Ύψος
- Άγιος Ματθαίος camping στο Χαλικούνα
- Paradise camping, στο Πυργί

1.1.8 Διατροφή

Η προσφορά στον τομέα της γαστρονομίας είναι πολύ μεγάλη δεδομένου ότι στην Περιφερειακή Ενότητα Κέρκυρας λειτουργούν 1.325 επιχειρήσεις στον κλάδο της εστίασης. Από πλευράς χωρικής συγκέντρωσης η πλειοψηφία εντοπίζεται στη δημοτική ενότητα Κερκυραίων (22,79%) και ακολουθούν οι ενότητες Εσπερίων (11,32%), Φαιάκων και Θιναλίου (8,91% και 8,23% αντίστοιχα), ενώ σημαντική συγκέντρωση επιχειρήσεων υπάρχει και στις δημοτικές ενότητες Αχιλλείων και Μελιτειών. Αναλυτικότερα, η ποσοστιαία κατανομή των επιχειρήσεων εστίασης σε όλες τις δημοτικές ενότητες παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΕΝΤΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ
ΛΕΥΚΙΜΑΙΩΝ	6,94%
ΦΑΙΑΚΩΝ	8,91%
ΕΣΠΕΡΙΩΝ	11,32%
ΘΙΝΑΛΙΟΥ	8,23%
ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ	22,79%
ΚΑΣΣΩΠΑΙΩΝ	4,30%
ΜΑΡΘΡΑΚΙΟΥ	0,08%
ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	3,17%
ΠΑΞΩΝ	5,06%
ΑΧΙΛΛΕΙΩΝ	7,25%

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΕΝΤΡΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ
ΜΕΛΙΤΕΙΩΝ	7,17%
ΚΟΡΙΣΣΙΩΝ	5,51%
ΠΑΡΕΛΙΩΝ	3,85%
ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΙΤΩΝ	4,83%
ΟΘΩΝΩΝ	0,53%
ΕΡΕΙΚΟΥΣΗΣ	0,08%

Πηγή: Επιμελητήριο Κέρκυρας

Παρακάτω παρουσιάζονται εστιατόρια με δημιουργική κουζίνα (gourmet εστιατόρια), όπως επίσης τα κυριότερα τοπικά προϊόντα και γεύσεις της Κέρκυρας.

Εστιατόρια gourmet

Εστιατόρια με δημιουργική κουζίνα λειτουργούν κατά βάση σε πολυτελείς ξενοδοχειακές μονάδες για λογαριασμό των πελατών τους. Εκτός ξενοδοχείων ως εστιατόρια Gourmet μπορεί να θεωρηθούν τα εξής:

- * Etrusko
- * Pomo d'oro
- * Εντευκτήριο Αναγνωστική

Γαστρονομικός χάρτης Κέρκυρας

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζονται αφενός τα ποιοτικά και φημισμένα τοπικά προϊόντα και αφετέρου, οι πλέον γνωστές παραδοσιακές γεύσεις της Κέρκυρας.

Ειδικότερα:

Τοπικά προϊόντα

Η Κέρκυρα διαθέτει πολλά τοπικά, φημισμένα παραδοσιακά προϊόντα όπως:

Λάδι και ελιές: από την εποχή των Βενετσιάνων μέχρι σήμερα οι Κερκυραίοι παράγουν άφθονο λάδι, από τις χαρακτηριστικές μικρές μαύρες ελιές, που είναι νοστιμότατες και τρώγονται σκέτες ή γαρνιρισμένες στη σαλάτα.

Κερκυραϊκές φράουλες: ποικιλία από μικροσκοπικές φράουλες (σαν αγριοφράουλες) με υπέροχο άρωμα.

Όμηρα: είναι ένα χορταρικό που μοιάζει με μάραθο, φυτρώνει στα βράχια της θάλασσας και στα ψαροχώρια συνηθίζουν να το κόβουν και να το σερβίρουν με λαδόξιδο για σαλάτα.

Παραδοσιακά αλλαντικά: το νούμπουλο (από χοιρινό κόντρα φιλέτο), η παντσέτα (μπέικον), το σαλάδο (σαλάμι αέρος) και τα λουκάνικα είναι προϊόντα της παλιάς εποχής που εξακολουθούν να παρασκευάζονται και σήμερα

Γαλακτοκομικά προϊόντα: φημισμένο το αγελαδινό βούτυρο και η εξαιρετικής ποιότητας γραβιέρα.

Μέλι: παράγεται σε όλες τις περιοχές της Κέρκυρας δεδομένου ότι η βλάστηση και η ανθοφορία είναι έντονη όλες τις εποχές του χρόνου. Ιδιαιτερότητες έχει το μέλι που παράγεται στη περιοχή του ορεινού όγκου του Παντοκράτορα και των Οθωνών (φασκόμηλο και θυμάρι).

Τσιτσιμπύρα: τοπικό προϊόν των Επτανήσων από την εποχή των Εγγλέζων, σήμερα φτιάχνεται μόνο στην Κέρκυρα με χυμό λεμονιού, φυσικό λεμονέλαιο, τριμμένο τζιντζερ άριστης ποιότητας, νερό και ζάχαρη.

Κουμ κουάτ: Πρόκειται για είδος των εσπεριδοειδών που ήλθε στην Ευρώπη από την Άπω Ανατολή και είναι σήμα κατατεθέν της Κέρκυρας, ενώ έχει χαρακτηριστεί ως Προϊόν Γεωγραφικής Ένδειξης. Καλλιεργείται μόνο στην Κέρκυρα, στο βόρειο τμήμα του νησιού και το μεγαλύτερο ποσοστό της ντόπιας παραγωγής αξιοποιείται στην ζαχαροπλαστική και τη μαγειρική, καθώς και στην παρασκευή του ομώνυμου λικέρ.

Πορτοκάλια μέρλι: Πρόκειται για μια ξεχωριστή ποικιλία πορτοκαλιών, την οποία έφερε στο νησί ο Άγγλο ταξιδευτής Μέρλι – ο ίδιος που έφερε και το κουμ κουάτ – και γι' αυτό πήρε και το όνομά του. Τα πορτοκάλια αυτά τα έφερε από την Αμερική και τα πρωτοκαλλιέργησε στο κτήμα του. Σιγά – σιγά η καλλιέργειά τους διαδόθηκε σε όλο το νησί αλλά σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Περγαμόντο: Στην Κέρκυρα σήμερα παράγεται κυρίως στη περιοχή των Πάγων, όπου το μικροκλίμα της περιοχής είναι ήπιο με υψηλή υγρασία και το έδαφος αμμώδες και σε σχετικά μικρή παραγωγή και στην περιοχή Μπενίτσες.

Τζιντζολες ή τζιτζιφα: μικρά γευστικά φρούτα με έντονο κόκκινο χρώμα και κουκούτσι που τρώγονται φρέσκα, αποξηραμένα, βρασμένα ή ψημένα στο φούρνο και μπορούν να διατηρηθούν σε γιάλες μέχρι ένα χρόνο.

Κρασί: Η Κέρκυρα ήταν διάσημη για το κρασί της από την αρχαιότητα. Το γλυκόπιστο κρασί των Φαιάκων υμνείται από τον Όμηρο στην Οδύσσεια και η Κερκυραϊκή παράδοση οινοποιίας συνεχίζει

χωρίς διακοπή μέχρι τις μέρες μας. Οινοπαραγωγικές περιοχές είναι κυρίως οι κοινότητες Παρελίων, Παλαιοκαστριτών και Μελιτειών-Λευκίμμης, ενώ κρασί παράγεται και στους Αντίπαξους.

Κερκυραϊκή μύρα: φρέσκια, απαστερίωτη και αφιλτράριστη, παράγεται σε τέσσερις διαφορετικούς τύπους.

Κερκυραϊκές γεύσεις

Η κουζίνα της Κέρκυρας βίωσε σε όλο της το μεγαλείο το προνόμιο να βρίσκεται στο κέντρο των πολιτισμικών και εμπορικών συναλλαγών. Ύστερα από 400 χρόνια ενετικής κατοχής και από άλλες μικρότερες, όχι όμως σημαντικότερες, περιόδους ρωσικής, αγγλικής και γαλλικής κυριαρχίας, είναι αναμενόμενο να διακρίνει κανείς τις επιρροές, τη γεύση και τα υλικά της δυτικοευρωπαϊκής κουζίνας στις συνταγές και τα φαγητά των Κερκυραίων. Κυρίως η μακρόχρονη ενετική κυριαρχία σφράγισε τις γευστικές συνήθειες του τόπου. Παρακάτω αναφέρονται ορισμένα από τα τοπικά εδέσματα της Κέρκυρας.

Παστιτσάδα: κόκορας σιγοτσιγαρισμένος με σκόρδο και κρεμμύδια και βρασμένος με πλούσια σάλτσα ντομάτας, πιπέρι, άνιθο και δαφνόφυλλα. Συνοδεύεται από χοντρά μακαρόνια που ανακατεύονται με τον βρασμένο κόκορα και περιχύνονται από τριμμένο κεφαλοτύρι.

Βενετσιάνικο παστίτσιο: είδος πίτας που περιλαμβάνει στρώσεις κρέατος, πάστας και μπεσαμέλ που περικλείονται σε γλυκιά σφολιάτα.

Μπουρδέτο: παχύ ψάρι, συνήθως σκορπιός, με κόκκινη σάλτσα και πολύ κοκκινοπίπερο

Μπιάνκο: ψάρι στην κατσαρόλα με λεμόνι, σκόρδο και πιπέρι χωρίς ντομάτα.

Ξαβόρο: τηγανητό ψάρι (μπαρμπούνι, γόπα, μαρίδα) με σάλτσα από ξύδι, λάδι, δεντρολίβανο, σκόρδο και σταφίδα. Συνηθίζεται την ημέρα του Ευαγγελισμού ή των Βαΐων.

Μπακαλιάρος με αγιάδα: πρόκειται για το γνωστό τηγανητό μπακαλιάρο με σκορδαλιά. Η διαφορά στον τρόπο μαγειρέματος από την υπόλοιπη Ελλάδα έγκειται στην παρασκευή της σκορδαλιάς: πρόκειται για σκορδαλιά από αμύγδαλα, ψωμί, λάδι και ξύδι.

Τσιλίγουρδα: παραλλαγή της παραδοσιακής πασχαλινής μαγειρίτσας

Φινιάδελια: Κομμάτια μοσχαρίσιου συκωτιού περιτυλιγμένα σε “μπόλια” αρνίσια, αφού προηγουμένως πασπαλιστούν με μυρωδικά και μπαχαρικά, γίνονται ψητά στα κάρβουνα.

Σοφρίτο: μοσχάρακι στην κατσαρόλα με άσπρη σάλτσα, άσπρο πιπέρι & σκόρδο. Σερβίρεται με πουρέ ή πατάτες.

Ριγανάδα: φαγητό των φτωχών χωρικών. Μαύρο ψωμί τηγανισμένο σε ελαιόλαδο και σερβίρεται με ρίγανη, αλάτι και ξύδι.

Τσιγαρέλι: είδος γιαχνί με πέντε διαφορετικά λαχανικά και μυρωδικά :σπανάκι, ζωχόι, μάραθος, άνηθος, δυόσμος, σκόρδο, κρεμμύδι

Μελιτζάνες παστρόκιο: μελιτζάνες τηγανιτές, πασπαλισμένες με τυρί (κεφαλοτύρι τριμμένο) σε στρώσεις, ανάμεσα αυγά βραστά σε ροδέλες, παντσέτα ή χοιρομέρι, σαλάδο, περιχυμένες με σάλτσα ντομάτας.

Φασούλια με πετσαλίνα: πρόκειται για φασόλια με χοιρομέρι

Μάντολες: καβουρντισμένα αμύγδαλα με επικάλυψη καραμέλας.

Μαντολάτο: γλύκισμα φτιαγμένο με ταχίνι, μέλι και ολόκληρα αμύγδαλα.

Πουτίγκα: Χριστουγεννιάτικο γλυκό με βρετανικές ρίζες. Φτιάχνεται με τριμένο παξιμάδι, σαβουαγιάρ, σταφίδες, αυγά και γάλα.

Τζαλέτια: είναι τηγανισμένο καλαμποκίσιο ψωμί πασπαλισμένο με ζάχαρη. Συχνά σερβίρεται με τζίτζιφα ή κυδώνι που έχουν μουσκευτεί σε τσίπουρο.

Τηγανίτες: προσφέρονται στις εορταστικές εορτές, αλλά και την παραμονή της γιορτής του Αγίου Σπυρίδωνα.

Τζίντζολα ξερή: αποξηραμένα τζίτζιφα με σταφίδες και σουσάμι που σερβίρεται ως επιδόρπιο σε όσους δεν τελείωσαν το κρασί τους.

Συκομαΐδα: ή συκόπιτα, φτιαγμένη από μούστο και ξεραμένα σύκα κι αρωματισμένη με γλυκάνισο, πιπέρι και ούζο, πουλιέται ακόμη σε λιγοστά μανάβικα της πόλης ως επιδόρπιο.

Πάστα φλόρα: γλυκό με ζύμη και μαρμελάδα, ευρέως διαδεδομένο στα Επτάνησα.

Φογάτσα: ένα είδος τσουρεκιού βενετσιάνικης προέλευσης.

Κολομπίνα: χριστόψωμο σε σχήμα περιστεριού, που συνηθιζόταν πολύ στα χρόνια των Βενετσιάνων.

Μπιανκέτα: μικρά αμυγδαλωτά ζυμωμένα με φλούδα μανταρινιού.

Πίτα με ρύζι: ιδιόμορφη εκδοχή πίτας με ανοιγμένο φύλλο ζύμης, ρύζι και ψιλοκομμένα κομμάτια αρνί σσταρισμένα με βούτυρο, κρεμμύδι, πιπέρι, μοσχοκάρυδο, κανέλλα και ψιλοκομμένο μαϊντανό.

1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων

Η διοργάνωση συνεδρίων / σεμιναρίων και συναφών δραστηριοτήτων ενδείκνυται στο νησί της Κέρκυρας αφενός γιατί διαθέτει αρκετές συνεδριακές υποδομές, η πλειονότητα των οποίων αφορά σε χώρους εντός ξενοδοχειακών μονάδων και αφετέρου, διότι ο φυσικός, πολιτισμικός και γαστρονομικός πλούτος είναι τέτοιος, ώστε να αξιοποιούν οι συνέδριοι τον ελεύθερο χρόνο τους διαμορφώνοντας μοναδικές ταξιδιωτικές εμπειρίες.

Ειδικότερα τέτοιοι χώροι αποτελούν το Συνεδριακό Κέντρο της Μητρόπολης Κέρκυρας, Παζών και Διαποντίων Νήσων, το Ιόνιο Κέντρο Τεχνών και Πολιτισμού, το Επιμελητήριο Κέρκυρας και η Ιόνιος Ακαδημία.

Στη συνέχεια αναφέρονται χώροι διοργάνωσης συνεδρίων, σεμιναρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες.

Ξενοδοχείο	Αριθμός αιθουσών	Χωρητικότητα (άτομα)
Corfu Holiday Palace	9	100-1700
Corfu Palace Hotel	4	60-350
Grecotel Corfu Imperial	3	110-650
Kontokali Bay Hotel	1	90
Marbella Corfu	3	80-300
Corfu Chandris Hotel	12	12-450
Dassia Chandris Hotel	12	12-450
Delfinia Hotels	1	100
Divani Corfu Palace	4	20-210
Gelina Village Resort & Spa	1	210
Nissaki Beach Hotel	1	120-150

Πηγή: Σύνδεσμος Ελλήνων Επαγγελματιών Οργανωτών Συνεδρίων, HAPCO

1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες

«Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΠΑΡΑΓΕΙ»

Είναι ένα δίκτυο παραγωγών τοπικών Κερκυραϊκών προϊόντων, κυρίως στον τομέα των τροφίμων και ποτών. Ο στόχος του δικτύου είναι να προωθήσει και να στηρίξει τη παραγωγή ποιοτικών τοπικών προϊόντων αλλά και να κάνει τα προϊόντα γνωστά και προσβάσιμα στους τουρίστες, δημιουργώντας ένα δίκτυο ή διαδρομή όπου οι επισκέπτες θα μπορούν να δουν από κοντά τη διαδικασία παραγωγής. Τα προϊόντα που παράγονται από τα μέλη του δικτύου είναι μύρα, κρασί, κουμ κουατ, μέλι, φρέσκα ζυμαρικά, τυριά, αλλαντικά κ.ά.

1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης του Σχεδίου Τοπικού Προγράμματος Κέρκυρας αποτελείται από: τις Δημοτικές Ενότητες Αγίου Γεωργίου, Αχιλλείων, Εσπερίων, Θιναλίου (περιλαμβάνονται μόνο οι Τοπικές Κοινότητες Αγίου Παντελεήμονα, Ξανθάτων και Σφακερών), Κερκυραίων (περιλαμβάνονται μόνο οι Δημοτικές Κοινότητες Αλεπούς και Καναλίου και η Τοπική Κοινότητα Εβροπούλων), Κορισίων, Λευκιμμάτων, Μελιτειέων, Παρελίων, Παλαιοκαστριτών, Φαιάκων (περιλαμβάνει μόνο τη Δημοτική Κοινότητα Κάτω Κορακιάνας και την Τοπική Κοινότητα Αγίου Μάρκου), Ερείκουσας, Μαθρακίου, Οθωνών και το Δήμο Παξών, (αναλυτικά η περιοχή παρέμβασης επισυνάπτεται στο παράρτημα των πινάκων).

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται κωδικοποιημένα (αντλώντας στοιχεία από όλες τις προηγούμενες ενότητες) η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης.

<p>Φυσικοί Παράγοντες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Λιμνοθάλασσα Κορισίων • Αλυκές Λευκίμης • Λιμνοθάλασσα Αντινιώτη • Λιμνοθάλασσα Χαλικιόπουλου • Θαλάσσιες σπηλιές (Καλυψώς στους Οθωνούς, Υπαπαντή, Ορθόλιθο και Γαλάζιο στους Παξούς, Χελιδονόγραβα στους Αντίπαξους)
<p>Πολιτιστικοί παράγοντες</p>	<p><u>Παραδόσεις – ήθη και έθιμα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσική – φιλαρμονικές • Πασχαλιάτικα έθιμα • Αποκριές – καρναβάλι • Λάμπατα • Φεστιβάλ Επτανησιακής Μουσικής • Φεστιβάλ Διαπολιτισμικού Διαλόγου • Rock festival • Φεστιβάλ Τέχνης στον Πέλεκα • Φεστιβάλ Κλασικής Μουσικής στους Παξούς • Πανηγύρι Νερολαδιάς στους Παξούς

- Γιορτή Σαρδέλας στις Μπενίτσες
- Γιορτή Γης στη Λευκίμη – περιοχή Αλυκών
- Γιορτή Κρασιού στον Αρίλλα
- Αχίλλειος Αγώνας Δρόμου

Ιερές Μονές

- Μονή Ευαγγελίστριας
- Μονή Αγίας Παρασκευής Κοινοπιαστών
- Μονή Παλαιοκαστρίτσας
- Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Υψηλής Μαγουλάδων
- Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Μυρτιδιώτισσης
- Μονή Αγίων Θεοδώρων Καμάρας
- Μονή Αγίας Κυριακής Κουμαράδων
- Μονή Παντοκράτορος Σωτήρος Χριστού
- Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Κυράς Λευκίμμης

Εκκλησίες

- Ναός Παντοκράτορα στους Εβροπούλους
- Ναός Υπεραγίας Θεοτόκου Οδηγήτριας στο Γαστούρι
- Ναός Αγίου Νικολάου στις Αλυκές
- Ναός Υπεραγίας Θεοτόκου Ζωοδόχου Πηγής στο Σκριπερό
- Ναός Αγίας Βαρβάρας στους Καρουσάδες
- Ναός Αγίου Προκοπίου στη Λευκίμη
- Ναός Αγίου Νικολάου στους Γιαννάδες
- Ναός Αγίου Στεφάνου στο Σκριπερό
- Ναός Αγίων Θεοδώρων στους Μαγουλάδες
- Ναός Αγίου Αθανασίου στα Άνω Κορακιάνα
- Ναοί Ζωοδόχου Πηγής, Αγίου Νικολάου, Αγίου Γεωργίου (Παξοί)
- Ναός Αγίου Αιμιλιάνου (Αντίπαξοι)
- Ναοί Αγίας Τριάδος, Αγίας Παρασκευής, Παναγίας και Αγίου Γεωργίου (Οθωνοί)
- Ναοί Αγίου Νικολάου και Αγίας Τριάδος (Ερείκουσα)

Ιστορικά μνημεία / κτίρια

- Ρωμαϊκή Έπαυλη στις Μπενίτσες
- Ναός Αρτέμιδος
- Πύργος Νεραντζίχας
- Μνημείο Μενεκράτη
- Ανεμόμυλος στους Παξούς
- Σπήλαιο «Γράβα Γαρδικίου» στην κοινότητα Αγίου Ματθαίου
- Φρούριο Γαρδικίου

Επισκέψιμοι χώροι

- Αγγελόκαστρο
- Αχίλλειον
- Λαογραφικό Μουσείο στους Σιναράδες
- Λαογραφικό Μουσείο Αχαράβης
- Μουσείο Καποδίστρια στους Ευρωπούλους
- Μουσείο Ελιάς στους Κυνοπιάστες
- Μουσείο Θαλάσσης στις Μπενίτσες

	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο Παξών • Μουσείο Ελιάς στους Παξούς <p><u>Εργαστήρια Λαϊκής Τέχνης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εργαστήρια ξυλογλυπτικής στους Καββαδάδες, στην Αχαράβη, τους Πουλάδες και τα Πηγάδια • Εργαστήρια κεραμικής στο Σκριπερό, τον Πέλεκα και το Γάιο
<p>Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με τον γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό</p>	<p><u>Εργαστήρια και επιχειρήσεις τοπικών προϊόντων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κερκυραϊκή Αλλαντοποιία στις Αλυκές • Τυποποιητήριο ελαιόλαδου «Λιάστρο» στην Περιοχή των Αυλιωτών • Κουμ κουάτ Μαυρομάτης στο 16ο χλμ. Παλαιοκαστρίτσας • Κερκυραϊκή Μικροζυθοποιία στον Αρίλλα • Το εργαστήριο στη Σοφίτα που βρίσκεται στην Αχαράβη • Οικοτεχνία Μελίτη στους Βουνιατάδες • Αγροτική Κέρκυρας στους Λιαπάδες • Μελισσοκομική Βασιλάκης στο Χωριό Βάτος • George's cellar στους Λάκωνες • Κατάστημα εμπορίας τοπικών προϊόντων «Λωτός» στη Δασιά • Εταιρία παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων 7Νησος. <p><u>Οινοποιεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κτήμα Θεοτόκη - Λιβάδι Ρόπα Παρελίων • Οικογένεια Γραμμένου - Σιναράδες Παρελίων • Οινοποιείο Γουλή - Λιαπάδες Παλαιοκαστριτών • Οινοποιία Λειβαδιώτη - Χαλικούνα, Άγιος Ματθαίος Μελιτειαίων • Ambelonas Corfu - Καρουμπάτικα Παρελίων • Οίνοι Κοντίνης - Τριμόδι Θιναλίου • Οινοποιία Νικολούζου - Κορακιάνα Φαιάκων
<p>Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής</p>	<p><u>Θαλάσσια αθλήματα</u></p> <p>Κολύμβηση - Γαλάζιες Σημαίες 2012</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αλυκές Ποταμού • Ύψος • Αλμυρός • Αρίλλας • Ασπρακερή • Ρόδα • Canal d'Amour • Σιδάρι • Παλαιοκαστρίτσα • Έρμονες • Γλυφάδα • Κοντογιαλός • Άγιος Ματθαίος • Ίσσοι • Μεσογγή • Μωραϊτικά • Χαλικούνας • Άγιος Γεώργιος • Μαραθιάς • Μπενίτσες

- Άγιος Γόρδιος
- Άγιος Ιωάννης Περιστερών
- Δασιά
- Δαφνίλα

Παραλίες στα Διαπόντια Νησιά

Ερείκουσα: παραλίες στο Πόρτο και στο Μπραγκίνι

Μαθράκι: παραλία του Πορτέλου, όρμος στο Φύκι, παλιό λιμάνι Απιδιές

Οθωνοί: παραλία Άσπρη Άμμος και η σπηλιά της Καλυψώς

Παξοί: παραλίες Λάκκας, Γιαννά, Σουλάνενας, Μπάλου, Αγίας Μαρίνας, στο Μογγονήσι, Καμίνι, Κακή Λαγκάδα, Αλάτι, Κηπιάδι, Μαρμάρια, Λεβρεχίό, Γλυφάδα, Μονοδέντρι, Αρκουδάκι, Ορκός, Κανόνι, Χαραμί, Πλάνος, Αχάι, Γαλάζι κ.ά.

Καταδύσεις

Σημεία – περιοχές με έντονη υποθαλάσσια ζωή που προσφέρονται για καταδύσεις είναι: Παλαιοκαστρίτσα, Λιαπάδες, Αγγελόκαστρο, στο νησάκι Σκελούδι, στο νησάκι Κολύβρι, Έρμονες, ενώ οργανωμένα καταδυτικά κέντρα λειτουργούν επίσης στη Λάκκα και το Γάιο στους Παξούς, αλλά και στους Αντίπαξους. Επίσης, το νησί των Οθωνών με τα εντυπωσιακά βράχια και τα θαλάσσια σπήλαια με διασημότερη τη σπηλιά της Καλυψώς, προσφέρεται για καταδύσεις.

Ιστιοπλοΐα, Windsurfing, kitesurfing

Η Κέρκυρα δεν είναι ένα νησί ιδιαίτερα εκτεθειμένο στους ανέμους, αλλά το απόγευμα όταν πνέει άνεμος μπορεί κανείς να κατευθυνθεί προς τα λιμάνια κατά μήκος της ακτής όπως Παλαιοκαστρίτσα, Μπενίτσες και Λευκίμμη. Από όλα τα λιμανάκια όλων των νησιών μπορεί κανείς να ενοικιάσει βάρκα και σκάφος για περιήγηση μέσω θαλάσσης. Η περιοχή από την παραλία της Ίσσου έως τον Άγιο Γεώργιο είναι η πιο δημοφιλής για windsurfing και kite surfing, ενώ όλες οι παραλίες των Παξών (και ιδιαίτερα της Λάκκας) και των Αντίπαξων προσφέρονται για windsurfing.

Αεραθλητισμός

Τοποθεσίες όπου πραγματοποιούνται πτήσεις παρα πέντε είναι: Άγιος Γόρδης, Πέλεκας, Άγιος Στέφανος, Τρουμπέτα, Παντοκράτορας, Ίσσος.

Πεζοπορία

1. Κερκυραϊκό Μονοπάτι

Το Κερκυραϊκό Μονοπάτι (Corfu Trail) είναι ένα μονοπάτι περίπου 220 χλμ. που διασχίζει όλο το νησί της Κέρκυρας, από τους λευκούς γκρεμούς του Αρκουδίλλα στο Νότο μέχρι το μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης κοντά στη Λίμνη Αντινιώτη στο πιο βόρειο σημείο του νησιού.

Το μονοπάτι αποτελείται από τις εξής διαδρομές ήτοι:

- Σπαρτερά – Αγία Βαρβάρα
- Αγία Βαρβάρα – Παραμόνας
- Παραμόνας – Μπενίτσες
- Σταυρός – Πέλεκας
- Πέλεκας – Λιαπάδες
- Λιαπάδες – Άγιος Γεώργιος
- Άγιος Γεώργιος – Ρεκίни
- Ρεκίни – Σπαρτύλας

- Καλάμι – Άγιος Σπυρίδων

2. Διαδρομή από Πέλεκα σε Λιαπάδες και Παλαιοκαστρίτσα

3. Διαδρομές στη νότια Κέρκυρα

3.1 Η πρώτη διαδρομή ξεκινάει από την παραλία του Χαλικούνα και φτάνει, έπειτα από το ξύλινο γεφυράκι σε ένα μοναδικής ομορφιάς κεδροδάσος. Το μονοπάτι αυτό φτάνει έως την παραλία του Αγίου Γεωργίου.

3.2 Η δεύτερη ξεκινάει από τις βενετσιάνικες αποθήκες αλατιού στην παραλία του μώλου, κοντά στον υγροβιότοπο των Αλυκών και καταλήγει στον φάρο, στο Ακρωτήριο της Λευκίμμης.

3.3 Η τρίτη διαδρομή ξεκινάει από τον Κάβο και διασχίζοντας το δάσος του Αρκουδίλα καταλήγει στο μοναστήρι της Παναγίας της Ελεούσας.

4. Διαδρομές στη Βορειοδυτική Κέρκυρα

4.1 Διαδρομή Παλαιοκαστρίτσα – Αρίλλας – Βελονάδες

4.2 Διαδρομή Χωροεπίσκοποι – Καρουσάδες

5. Περιπατητική διαδρομή "στα χνάρια του Edward Lear". Έχει αφητηρία τα Δαφνάτικα Κυνοπιαστών και καταλήγει στον Άγιο Προκόπιο.

Διαδρομές στα Διαπόντια Νησιά

6. Στους Οθωνούς μοναδική διαδρομή αποτελούν τα πέτρινα μονοπάτια στην ενδοχώρα. Ενδεικτικά αναφέρεται η διαδρομή από τον Άμμο για τον παραδοσιακό και αρχαίο οικισμό το Χωριό. Επίσης στο Μαθράκι και στην Ερεικουσα, τα πέτρινα μονοπάτια οδηγούν στην καταπράσινη ενδοχώρα με την μοναδική χλωρίδα.

7. Στους Παξούς με αφητηρία το Λογγό ξεκινούν εξερευνήσεις στις περιπατητικές διαδρομές προς το εσωτερικό του νησιού, που διασχίζουν ελαιώνες, οικισμούς, περνούν από το παλιό εργοστάσιο σαπουνιού και καταλήγουν στον παλιό μύλο. Ιδιαίτερα όμορφη διαδρομή είναι αυτή που ξεκινά από Μουσμούλι και καταλήγει στο Πόρτο Οζιά, όπως επίσης και η διαδρομή από Μανεσάτικα – Υπαπαντή που καταλήγει στα βόρεια του νησιού.

8. Στους Αντίπαξους μονοπάτια περιστοιχισμένα από ξεροληθίες περνούν δίπλα από όμορφες αγροικίες, περιβόλια με φρουτόδεντρα, λαχανόκηπους και αμπελώνες, παραλίες και αμμουδιές

Ποδηλασία

Η Κέρκυρα είναι ένας από τους καλύτερους προορισμούς για ποδηλασία. Μάλιστα, το νότιο τμήμα του νησιού είναι λιγότερο λοφώδες, συνεπώς οι διαδρομές εκεί έχουν μικρότερο βαθμό δυσκολίας από αυτές στο βόρειο τμήμα του νησιού. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να νοικιάσουν ποδήλατα σε διάφορα σημεία του νησιού.

Ιππασία

Οι επισκέπτες μπορούν να εφοδιαστούν με το κατάλληλο άλογο και τον ειδικό ξεναγό - συνοδό από την περιοχή Ρόδα Θιναλίου και να πραγματοποιήσουν ιππικές διαδρομές.

Γκολφ

Στην Κέρκυρα λειτουργεί επαγγελματικό γήπεδο γκολφ 18 οπών στην

Medeat

	<p>κουλάδα του Ρόπα, μόλις λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη.</p>
Υγεία και θεραπεία	<p><u>Ιαματικά λουτρά</u> Στους Παξούς οι σπουδαιότερες ιαματικές πηγές είναι: του Οζιά, του Γιαννά και της Γλυφάδας.</p> <p><u>Κέντρα spa</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Palims & Spas Boutique Apartments • Gelina Village Resort & Spa • Atlantica Grant Mediterraneo Resort & Spa • Marbella Spa ΑΓΙΟΣ • Hotel Rosa Bela Corfu Suite Hotel & spa • Mitsis Roda Beach Resort & Spa • Miramare Beach & Spa Corfu • Corfu Imperial
Διαμονή	<p><u>Τουριστικά καταλύματα</u> Λειτουργούν στις εξής περιοχές: Δασιά, Μεσογγή, Αχαράβη, Μοραΐτικα, Σιδάρι, Άγιος Γεώργιος, Μπενίτσες, Ρόδα, Πέραμα</p> <p><u>Αγροτουριστικά καταλύματα – αγροκτήματα</u> Στην περιοχή παρέμβασης λειτουργούν τα εξής :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ξενώνες Pelecas country club στον Πέλεκα • Αγρόκτημα Ρόγγια στα Ξανθάτα Θιναλίων • Βιολογικό αγρόκτημα βιόπορος στη λιμνοθάλασσα Κορισίων • Little Farmhouse στο Κέντρωμα • Κτήμα Μαστρογιάννη στους Καββαδάδες • Αγρόκτημα Γιανιώτη Μαρία & Διαμαντίνα Ο.Ε. στους Καββαδάδες <p><u>Χώροι Κατασκήνωσης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Karda Beach camping στη Δασιά • Roda Beach camping στη Ρόδα • Διόνυσος camping στο Δαφνίλα – Δασιά • Dolfin camping στο Σιδάρι • Καρουσάδες camping στους Καρουσάδες • Corfu camping στο Ύψος • Άγιος Ματθαίος camping στο Χαλικούνα
Εστίαση	<p><u>Κέντρα εστίασης</u> Στην περιοχή παρέμβασης λειτουργούν κέντρα εστίασης σε όλες τις δημοτικές ενότητες. Υψηλότερα ποσοστά συγκέντρωσης καταγράφονται στις δημοτικές ενότητες Εσπερείων, Φαιάκων, Αχιλλειών, Μελιτειών, Λευκιμμάτων, Κορισίων, Παξών, παλαιοκαστρίτσας και Αγίου Γεωργίου.</p> <p><u>Gourmet εστιατόρια</u> Στην Κάτω Κορακιάνα λειτουργεί το εστιατόριο Etrusko</p> <p><u>Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Λάδι και ελιές • Κερκυραϊκές φράουλες • Παραδοσιακά αλλαντικά • Γαλακτοκομικά προϊόντα (αγελαδινό βούτυρο, γραβιέρα) • Μέλι • Κουμκουάτ

	<ul style="list-style-type: none"> • Τσιτσιμπύρα • Πορτοκάλια μέρλιν • Περγαμόντο • Τζίντζολες ή τζίτζιφα • Κρασί • Κερκυραϊκή μπίρα <p><u>Κερκυραϊκές γεύσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Παστιτσάδα • Βενετσιάνικο παστίτσιο • Μπουρδέτο • Μπιάνκο • Σαβόρο • Μπακαλιάρος με αγιάδα • Τσιλίχουρδα • Φιγαδέλια • Σοφρίτο • Ριγανάδα • Τσιγαρέλι • Μελιτζάνες παστρόκιο • Φασούλια με πετσαλίνα • Μάντολες • Μαντολάτο • Πουτίγκα • Τζαλέτια • Τζίντζολα • Ξερή • Συκομαΐδα • Πάστα φλόρα • Φογάτσα • Κολομπίνα • Μπιανκέτα • Πίτα με ρύζι
<p>Υποδομές Συνεδρίων / σεμιναρίων</p>	<p><u>Συνεδριακοί χώροι εντός Ξενοδοχειακών μονάδων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Marbella Corfu (χωρητικότητα 80 -300 ατόμων) • Corfu Chandris Hotel (χωρητικότητα 12- 450 ατόμων) • Dassia Chandris Hotel (χωρητικότητα 12-450 ατόμων) • Delfinia Hotels (χωρητικότητα 100 ατόμων) • Gelina Village Resort & Spa (χωρητικότητα 210 ατόμων)

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

1.1.1 Φυσικοί παράγοντες

Στο κεφάλαιο αυτό αφενός προσδιορίζεται η γεωγραφική θέση της χωρικής ενότητας Ζακύνθου και αφετέρου, καταγράφονται οι σημαντικότεροι περιβαλλοντικοί πόροι και περιοχές του νησιού που λειτουργούν ως πόλοι έλξης επισκεπτών.

Ειδικότερα:

Γεωγραφική θέση

Η Ζάκυνθος είναι το νοτιότερο νησί των Επτανήσων, το τρίτο σε έκταση και δεύτερο σε πληθυσμό από αυτά. Ευρίσκεται στο Νότιο Ιόνιο Πέλαγος, Δυτικά των ακτών της Πελοποννήσου σε απόσταση 18 ναυτικών μιλίων από το ακρωτήριο Κυλλήνη της Ηλείας. Αποτελεί ξεχωριστό Νομό και ανήκει διοικητικά στην Ιόνιο Περιφέρεια.

Η μορφολογία του νησιού, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική του θέση, έχει δημιουργήσει ένα περιβάλλον γεμάτο αντιθέσεις. Χαμηλά βουνά, εύφοροι κάμποι, αμέτρητες παραλίες και επιβλητικές ακτές διαμορφώνουν το φυσικό τοπίο. Περιοχές ιδιαίτερης ομορφιάς και οικολογικής σημασίας που λειτουργούν ως αξιοθέατα και πόλοι έλξης επισκεπτών είναι:

Βιότοπος Θαλάσσιας Χελώνας *Caretta caretta* και μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*

Ο Κόλπος του Λαγανά, που βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Ζακύνθου, παρουσιάζει υψηλή οικολογική αξία δεδομένου ότι στις παραλίες του από το τέλος της Άνοιξης έως τις αρχές του Φθινοπώρου, ωοτοκούν οι Θαλάσσιες Χελώνες *Caretta caretta*, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως απειλούμενο με εξαφάνιση είδος και προστατεύονται από την Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία καθώς και από Διεθνείς Συμβάσεις και Συνθήκες.

Η υψηλότερη στην Μεσόγειο πυκνότητα και πλήθος φωλεών της Θαλάσσιας Χελώνας στις παραλίες του Κόλπου του Λαγανά, καθώς και η ύπαρξη στην ίδια περιοχή και άλλων σημαντικών ευαίσθητων ή αισθητικών αξιόλογων οικοσυστημάτων όπως: Αμμοθινικών Οικοσυστημάτων, του Υγροβιότοπου Κεριού, των Νησίδων Μαραθωνησίου και Πελούζου, Χερσαίων Οικοσυστημάτων διαφορετικών τύπων με πολύ σπάνια και ενδιαφέροντα είδη χλωρίδας και ορισμένα ενδημικά φυτά, καθώς και με πλουσιότητα πανίδα των εκτεταμένων υποθαλάσσιων λιβαδιών της *Posidonia oceanica* καθιστούν τον Βιότοπο του Κόλπου του Λαγανά διεθνούς σημασίας Βιότοπο.

Στο βόρειο και δυτικό τμήμα της Ζακύνθου, στις απότομες ακτές με θαλάσσιες σπηλιές, καθώς και γύρω από το ακρωτήριο Μαραθία υπάρχουν Μεσογειακές Φώκιες.

Στροφάδες

Είναι μια συστάδα μικρών νησιών απέναντι από τον Κόλπο του Λαγανά και αποτελούν τμήμα του Θαλάσσιου Πάρκου της Ζακύνθου. Βρίσκονται στον κατάλογο των σημαντικών περιοχών για πουλιά αποτελώντας ιδανικό μέρος για πτηνοπαρατήρηση.

Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου

Το Θαλάσσιο Πάρκο περιλαμβάνει την θαλάσσια έκταση και τις νησίδες του Κόλπου του Λαγανά, τις παραλίες ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας και μία ζώνη γης, που περιβάλλει αυτές, τον υγρότοπο της Λίμνης Κερίου και τις Νήσους Στροφάδες, οι οποίες βρίσκονται 40 περίπου μίλια νότια της Ζακύνθου. Η περιοχή του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου χαρακτηρίζεται από διάφορα είδη οικοσυστημάτων, Εθνικού αλλά και Ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, όπως συστήματα αμμοθινών, υποθαλάσσια λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*) και παράκτια οικοσυστήματα. Σε αυτά απαντώνται εκατοντάδες είδη χλωρίδας και πανίδας.

Θεματικό Εκθεσιακό Κέντρο της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*

Το Θεματικό Εκθεσιακό Κέντρο της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* βρίσκεται στην περιοχή της Δάφνης στην κοινότητα του Βασιλικού. Ο διαμορφωμένος χώρος του Θεματικού Κέντρου, το εκθεσιακό και ενημερωτικό υλικό, η χρήση των πολυμέσων και τα αναμνηστικά αντικείμενα που δίνονται, αποτελούν για τον επισκέπτη αφορμή ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με τη θαλάσσια χελώνα και τις παραλίες ωτοκίας της στη Ζακύνθο.

Φυσικό Περιηγητικό Πάρκο Ασκός

Σε μία έκταση 500 στρεμμάτων οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να περιηγηθούν και να θαυμάσουν την χλωρίδα και την πανίδα της Ζακύνθου: 200.000 περίπου αυτοφυή φυτά, θάμνοι και δένδρα, μερικά μάλιστα από αυτά έχουν ηλικία πολλών αιώνων όπως ελιές που έχουν φυτευτεί τουλάχιστον 600 χρόνια πριν.

Λίμνη Κερίου

Η λίμνη Κερίου είναι μικρή λίμνη που βρίσκεται στη στα δυτικά του κόλπου του Λαγανά, κοντά στο ακρωτήριο Κερί. Στη λίμνη παρατηρείται ροή πίσσας γεγονός που της προσδίδει ιδιαίτερο επιστημονικό ενδιαφέρον.

Σπήλαια

Αξιόλογες μορφολογικές διαπλάσεις, όπως σπήλαια θαλάσσια και χερσαία, υπάρχουν σε όλο το νησί.

Ειδικότερα αναφέρονται:

- Χερσαία σπηλαιο:

Η Δρακοσπηλιά στο Μουζάκι, η Μεγάλη Σπηλιά και η σπηλιά του Χαγιώτη στο Γύρι, η Κόκκινη και η Μαύρη σπηλιά στην Καλλιθέα, οι Πέντε Πόρτες στην Εξωχώρα, η Μέλισσα και το Κολορέτο στο Καταστάρι, το Χάος και η Δραγκουνάρα στη Βολίμα, η Σπηλιά του Δαμιανού και η Ανθρωπινή στον Αγαλά.

- Θαλάσσιες σπηλιές:

Η Γαλάζια σπηλιά με τα πανέμορφα χρώματα στις Βολίμες, οι σπηλιές στα Ξύγκια των Ορθονιών με τα αναβλύζοντα θειούχα νερά, του Μαραθία στο Κερί και των δυτικών ακτών.

Το Ναυάγιο

Το Ναυάγιο είναι ίσως το πιο φημισμένο αξιοθέατο της Ζακύνθου. Βρίσκεται σε μια μικρή απόμερη παραλία σε όλες τις αποχρώσεις του γαλάζιου. Μπορεί κανείς να το επισκεφτεί είτε με σκάφος ή να θαυμάσει τη θέα από ψηλά από εξέδρα που βρίσκεται στο ορεινό χωριό Μαριές.

Παραλία Ξύγκια

Η παραλία Ξύγκια βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νησιού και προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για δωρεάν σπα υγείας. Το νερό σε αυτήν την παραλία έχει υψηλή περιεκτικότητα σε θειάφι που φημίζεται ότι κάνει καλό στην επιδερμίδα και ανακουφίζει από την αρθρίτιδα.

1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες

Η πρόσβαση στο νησί πραγματοποιείται ακτοπλοϊκά μέσω της Κυλλήνης η οποία προσεγγίζεται οδικώς από τον 2ο κλάδο της Ολυμπίας Οδού Α9/Ε55 από Πάτρα ή Πύργο. Από την πόλη της Ζακύνθου, η Εθνική Οδός 35 οδηγεί νοτιοδυτικά προς Λαγανά, Λίμνη Κεριού, Κερί. Επίσης υπάρχει λιμάνι στον Άγιο Νικόλαο Βολινών που συνδέει το νησί με το λιμάνι της Πεσσάδας στην Κεφαλονιά. Οι αεροπορικές μετακινήσεις ικανοποιούνται από το διεθνές αεροδρόμιο «Διονύσιος Σολωμός». Στον τομέα της υγείας λειτουργεί Γενικό Νοσοκομείο και κέντρο υγείας στο Καταστάρι. Στον τουριστικό τομέα οι υποδομές και οι προσφερόμενες υπηρεσίες αφορούν στα εξής: εθνικό θαλάσσιο πάρκο, εκθεσιακό κέντρο θαλάσσιας χελώνας, φυσικό περιηγητικό πάρκο Ασκός, καταδυτικό κέντρο στο Κερί, ιππικά κέντρα στο Καλαμάκι και το Γερακάρι, μουσεία σε διάφορες περιοχές, τουριστικά καταλύματα, κέντρα εστίασης και αναψυχής, γραφεία γενικού τουρισμού και γραφεία διοργάνωσης δραστηριοτήτων, γραφεία ενοικίασης οχημάτων, σκαφών κ.α.

1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες

Στην ενότητα αυτή αφενός περιγράφεται συνοπτικά η ιστορία της Ζακύνθου και αφετέρου, παρουσιάζεται ο πολιτιστικός (άυλος και υλικός) πλούτος της. Πιο συγκεκριμένα παρακάτω αναφέρονται στοιχεία πολιτισμού όπως: παραδόσεις, ήθη και έθιμα της περιοχής, μνημεία και αξιοθέατα όπως μονές και εκκλησίες, ιστορικά μνημεία και κτίρια, επισκέψιμοι χώροι (αρχαιολογικοί χώροι και μουσεία), καθώς και εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Ειδικότερα:

A. Ιστορία

Σύμφωνα με τον Όμηρο, ιδρυτής του νησιού ήταν ο Ζάκυνθος, γιός του Δαρδάνου, βασιλιά της Τροίας. Αργότερα οι Αρκάδες έφτασαν στο νησί κατά την πρώτη χιλιετία π.Χ. με σκοπό να ιδρύσουν νέες αποικίες και σε μαρτυρία αυτής της καταγωγής έρχεται το ταλέντο των κατοίκων στην μουσική. Στη συνέχεια, η Ζάκυνθος περνώντας από τη δυναστεία του Αρκίσιου, βασιλιά της Κεφαλονιάς, κατέληξε να υπάγεται στην κυριαρχία του Οδυσσέα και έλαβε μέρος στην Τρωική εκστρατεία.

Πριν από την ρωμαϊκή κυριαρχία, η Ζάκυνθος παρέμεινε ουδέτερη κατά τους Περσικούς Πολέμους, τάχθηκε στο πλευρό των Αθηναίων κατά τον πόλεμο προς Πελοποννησίους και στη συνέχεια κατακτήθηκε από τους Μακεδόνες. Οι πρώτοι αληθινοί κατακτητές για τους οποίους υπάρχει βεβαιότητα σε ιστορική εποχή, είναι οι Ρωμαίοι, που εντοπίζουν τη Ζάκυνθο σαν στρατηγικό σημείο για την ανάπτυξη του εμπορίου και την εξάπλωση των κατακτήσεών τους.

Μετά την παρακμή και την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, η Ζάκυνθος, τα νησιά του Ιονίου και οι αποικίες στις δυτικές ακτές της Μεσογείου αναγκάστηκαν να υποστούν δεκαετίες αβεβαιότητας, με συνεχείς καταλήψεις από τον Μέγα Κωνσταντίνο. Κατά την διάρκεια της βυζαντινής κυριαρχίας, εκτός από τις αρχές του χριστιανισμού, υπήρξε και ο διαχωρισμός των κατοίκων σε τρεις διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, με γνωστή την εξέγερση των ποπολάρων.

Το 1185, με τη βαθμιαία παρακμή της βυζαντινής αυτοκρατορίας, το νησί της Ζακύνθου αντιμετώπισε μια περίοδο ενδιάμεσης βασιλείας που διήρκεσε περίπου τρεις αιώνες, από την οποία πέρασαν οι Ορσίνοι, οι Αντζιοίνοι και τέλος οι Τόκι. Κάτω από την κυριαρχία των τελευταίων η Ζάκυνθος κατάφερε να μεγαλώσει τα σύνορα του φέουδου της, κατακτώντας ζώνες της ηπειρωτικής Ελλάδας, και βελτίωσε τόσο την αυτοδιοίκηση όσο και την οικονομική της οργάνωση σε σημείο που τράβηξε το ενδιαφέρον των ενετών που το 1485 την περιέλαβαν στις επαρχίες τους. Από το 1492, η κυβέρνηση της Βενετίας ανέλαβε μια εκστρατεία με σκοπό την μετοίκηση πολλών υπηκόων της στην επαρχία της Ζακύνθου, ευνοώντας με αυτό τον τρόπο μια περίοδο αναγέννησης και ευημερίας στο εσωτερικό του νησιού. Σε λιγότερο από τρεις αιώνες, η ενετική κυριαρχία επέτρεψε την άνθιση τόσο

του πολιτισμού, όσο και της αρχιτεκτονικής του νησιού, σε σημείο που η Ζάκυνθος κέρδισε την ονομασία "Φλωρεντία της Ελλάδας".

Μετά τη διάλυση της Ενετικής Δημοκρατίας, το νησί βρέθηκε στην κατοχή των γάλλων δημοκρατικών. Ο αέρας ελευθερίας και ανανέωσης που έφεραν οι γάλλοι ήρθε αντιμετώπος πολύ γρήγορα με την νοσταλγία της αριστοκρατικής τάξης για τα παλιά της προνόμια, και ήταν ακριβώς ο κύκλος των αριστοκρατών εκείνος που το 1798 ευνόησε την προώθηση στο νησί της συμμαχίας μεταξύ ρώσων και τούρκων. Στις 22 Μαρτίου 1800 Ρωσία και Τουρκία συμφώνησαν στην Κωνσταντινούπολη για την ίδρυση του Κράτους των Ιονίων Νήσων όπου, για πάνω από επτά χρόνια, η παλιά τάξη της αριστοκρατίας κατάφερε και πάλι να επιβληθεί στον λαό.

Το 1809 οι άγγλοι με δυνατό στρατό εγκαταστάθηκαν στη Ζάκυνθο και την έκαναν πρωτεύουσα του Κράτους των Ιονίων. Τα αρχικά πλεονεκτήματα που έδωσαν οι άγγλοι στον λαό, όπως κάποια μορφή δημόσιας περίθαλψης και η ίδρυση του πρώτου τυπογραφείου του νησιού, ματαιώθηκαν από την άφιξη του T. Maitland, νέου κυβερνήτη της Ζακύνθου. Αυτός δεν άργησε να δείξει τον αυταρχικό του χαρακτήρα, σε σημείο που οι νησιώτες αφού πρώτα έκαναν ενστάσεις διαμαρτυρίας προς την αγγλική κυβέρνηση, κατέληξαν να ιδρύσουν μια κρυφή πατριωτική εταιρεία που πήρε το όνομα "Φιλική Εταιρεία".

Η απεξάρτηση της Ελλάδας από την Τουρκία έδωσε ζωή σε ένα ριζοσπαστικό κίνημα στα νησιά του Ιονίου που πάλεψαν πολλά χρόνια εναντίον των άγγλων για να μπορέσουν να προσαρτηθούν στην Ελλάδα και να μην βρίσκονται πια κάτω από ξένο ζυγό. Η ένωση της Ζακύνθου και των άλλων νησιών του Ιονίου με την Ελλάδα έγινε το 1864.

Όπως η υπόλοιπη Ελλάδα έτσι και η Ζάκυνθος, κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, υπέστη την κατοχή ιταλών και γερμανών και στην Ζάκυνθο δημιουργήθηκε μέτωπο αντίστασης στον κατακτητή. Μετά τον πόλεμο, το 1953, το νησί υπέστη ένα άλλο τρομερό πλήγμα: ένα σεισμό που γκρέμισε ολόκληρη την πόλη.

Β. Παραδόσεις – ήθη, έθιμα και εκδηλώσεις

Στη διάρκεια της πολύπαθης ιστορίας του νησιού και μετά από τις πολυάριθμες εισβολές που αναγκάστηκαν να υποστούν οι κάτοικοί του, γεννήθηκαν στη Ζάκυνθο πολλές λαϊκές παραδόσεις συνδεδεμένες βασικά με την θρησκευτική λατρεία που ένωνε τους νησιώτες στις μάχες εναντίον των κατακτητών.

Μέσα στους αιώνες, οι λαϊκές γιορτές θρησκευτικού χαρακτήρα, των οποίων η παράδοση ακολουθείται μέχρι σήμερα, αντιπροσώπευαν στιγμές συνεύρεσης και διασκέδασης ιδίως για τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις που ήταν αποκλεισμένες από τις άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις. Σήμερα οι λαϊκές γιορτές είναι πάρα πολλές και επιτρέπουν σε δεκάδες χωριά, μικρά και μεγάλα, να

ζωντανέψουν με χιλιάδες φώτα και χρώματα. Παράλληλα, διοργανώνονται σύγχρονες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Ειδικότερα:

Λιτανείες

Τριήμερες θρησκευτικές και εορταστικές εκδηλώσεις προς τιμήν του Αγίου Διονυσίου στις 24 Αυγούστου και στις 17 Δεκεμβρίου. Οι θρησκευτικές εκδηλώσεις χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη κατανοητική ατμόσφαιρα και τις ημέρες αυτές το νησί κατακλύζεται από χιλιάδες πιστούς για να προσκυνήσουν τη χάρη του Αγίου Διονυσίου.

Μουσική Παράδοση - Φιλαρμονικές - Ορχήστρες

Μαντολινάτες, καντάδες και σερενάτες γεμίζουν το νησί με ήχους, περικλείουν μέσα τους βυζαντινές και ενετικές επιρροές και αποτελούν μοναδικά μουσικά ταξίδια. Χορωδίες και φιλαρμονικές μετατρέπουν κάθε εκδήλωση του νησιού σε μια μοναδική μουσική γιορτή.

Καρναβάλι

Όπως σε όλα τα Επτάνησα με την επιρροή του μεγάλου βενετσιάνικου καρναβαλιού, οι απόκριες γιορτάζονται με πολύ κέφι, μασκαράτες, χορούς και τραγούδια στη μέση των δρόμων και διαρκούν δύο εβδομάδες. Τη δεύτερη Κυριακή της Αποκριάς γίνεται το «Πίκολο Καρναβάλι», στο οποίο παίρνουν μέρος μικροί μασκαράδες, που γλεντάνε με τη συνοδεία μουσικής και χορού. Τη τελευταία Κυριακή του Καρναβαλιού γίνεται το μεγάλο καρναβάλι στο οποίο παίρνουν μέρος με άρματα και στολές όλοι οι κάτοικοι της Ζακύνθου, τραγουδώντας και χορεύοντας στους δρόμους της πόλης. Το βράδυ της Κυριακής αναβιώνει το Πόβερο Καρναβάλι, με το κάψιμο της μάσκας, που σηματοδοτεί το τέλος των Αποκριών.

Ομιλίες

Είναι διασκευές γνωστών τραγωδιών ή μυθιστορημάτων και παιζόντουσαν μόνο από άνδρες ηθοποιούς που υποδύονταν και τα γυναικεία πρόσωπα. Σήμερα, κυρίως την περίοδο των αποκριών, στα χωριά παίζονται από ντόπιους καλλιτέχνες, μόνο άντρες κατά το έθιμο, Ομιλίες. Αλλά και στην πόλη οργανώνονται συνήθως τον Αύγουστο, παραστάσεις υπαίθριου θεάτρου.

«Ζακύνθια»

Πολιτιστικές εκδηλώσεις που διαρκούν περίπου 10 ημέρες. Όσοι βρίσκονται στο νησί έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν πολλές και πρωτότυπες μουσικές εκδηλώσεις, καλλιτεχνικά δρώμενα, συναυλίες από ντόπιες χορωδίες στις πλατείες της πόλης, να ακούσουν αυθεντικές «αρέκιες» και καντάδες.

Βαρκαρόλα

Φωταγωγημένες βάρκες με ντόπιους τραγουδιστές, που γεμίζουν τη νύχτα με τις μελωδίες από τις καντάδες τους.

Φουγκαριές

Φωτιές που ανάβουν ανήμερα του Αϊ – Γιάννη του Κλήδωνα και πηδούν πάνω από αυτές για γούρι.

Μαλλιαρή

Έθιμο που λαμβάνει χώρα στις 31 Ιουλίου στην Άμμο όπου κάτοικοι βουτούν τα μεσάνυχτα στη θάλασσα για να βρουν μια χορταριασμένη (μαλλιαρή) πέτρα που θα τους φέρει καλοτυχία. Η βραδιά περιλαμβάνει βαρκαρόλα και Ζακυνθινές καντάδες.

Αρτεμία

Τον Αύγουστο στο Βουγιάτο γιορτάζονται τα Αρτεμία, προς τιμή της θεάς Αρτέμιδος με καλλιτεχνικά δρώμενα, έκθεση βιβλίου και διαγωνισμό σκοποβολής.

Γιορτή κρασιού

Πραγματοποιείται στο Μαχειράδο στις αρχές Σεπτεμβρίου, γιορτή στην οποία προσφέρονται τοπικοί μεζέδες, άφθονο κρασί και φυσικά δε λείπει το τραγούδι και ο χορός.

Φεστιβάλ Μαύρης σταφίδας

Πραγματοποιείται στο Σαρακηνάδο στις αρχές Σεπτεμβρίου με πλήθος εκδηλώσεων μεταξύ των οποίων και διαγωνισμός καλύτερης συνταγής με πρώτη ύλη τη σταφίδα.

Ιόνιο Φεστιβάλ Κλασικής Μουσικής

Είναι ένας θεσμός που ξεκίνησε το καλοκαίρι του 2008 από το Δήμο Αρκαδίων έχοντας πολλαπλό χαρακτήρα και στόχους. Αφενός είναι θεσμός που προάγει τον πολιτισμό και ενισχύει την εξάπλωση της κλασικής μουσικής, αφεντέρου φιλοδοξεί να διαδραματίσει εκπαιδευτικό ρόλο στο μη μνημένο στον κόσμο της κλασικής μουσικής, κοινό. Επιπρόσθετα στοχεύει και στην ανάδειξη και προβολή του τόπου διεξαγωγής των εκδηλώσεων καθώς και στη δημιουργία ενός ρεύματος πολιτιστικού τουρισμού.

Φεστιβάλ Τζαζ Ζακύνθου

Ετήσιος μουσικός θεσμός που πραγματοποιείται τον Ιούλιο.

Γ. Μνημεία και αξιοθέατα

Ιερές Μονές

Μονή Στροφάδων & Αγίου Διονυσίου

Η Ιερά Μονή Στροφάδων βρίσκεται στα ομώνυμα νησάκια και ιδρύθηκε τον 13ο αιώνα από τον Αυτοκράτορα Θεόδωρο Λάσκαρη. Το κτιριακό συγκρότημα έχει μορφή καστρόπυργου, είναι δηλαδή ένα οχυρό μοναστήρι.

Μονή Ελευθερώτριας

Μόλις λίγο έξω από το Μαχαιράδο υπάρχει το μοναστήρι της Παναγίας της Ελευθερώτριας. Στο εξωτερικό του μοιάζει περισσότερο με κάστρο παρά με μοναστήρι και είναι χαρακτηριστικές οι πολεμίστρες στους πύργους καθώς και η εναλλαγή του λευκού με το κόκκινο, που υπογραμμίζει όλα τα παράθυρα και τις αψίδες του.

Μονή Αγίου Γεωργίου των Κρημών

Στο χωριό Αναφωνήτρια, εκτός από το μοναστήρι της Παναγίας, υπάρχει και το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου των Βράχων, χτισμένο πάνω σ' ένα μικρό ακρωτήριο από όπου μπορεί κανείς να θαυμάσει τη θάλασσα.

Μονή Αγίου Ιωάννη Προδρόμου

Το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Πρόδρομου, χτισμένο τον 16ο αιώνα, βρίσκεται κοντά στο Καταστάρι, με υπέροχη θέα που φτάνει από την Κεφαλονιά ως και την Πελοπόννησο.

Μονή της Υπεραγαθού

Η ιερά μονή Υπεραγάθου που ανήκει στο Σινά βρίσκεται στο δρόμο προς το χωριό Αναφωνήτρια και είναι κτισμένη δίπλα σε ένα πανέμορφο δάσος με πεύκα και αιωνόβιες βελανιδιές.

Μονή Παναγίας της Αναφωνήτριας

Πνιγμένο στο πράσινο αποτελεί υποχρεωτικό σταθμό για κάθε επισκέπτη του νησιού. Σ' αυτό το μοναστήρι, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο μεσαιωνικός πύργος του 15ου αιώνα που φαίνεται αμέσως στην είσοδο. Στο εσωτερικό της εκκλησίας υπάρχει μια τεράστιας αξίας εικόνα του 15ου αιώνα, που προέρχεται από την Κωνσταντινούπολη, και πολυάριθμες τοιχογραφίες.

Μονή Παναγίας της Σκοπιώτισσας

Στην κορφή του όρους Σκοπός, στις πλάτες του χωριού Αργάσι, βρίσκεται το μικρό μισογκρεμισμένο μοναστήρι που κτίστηκε το 15ο αιώνα προς τιμήν της Παναγίας. Από το μοναστήρι που βρίσκεται

μέσα στη φύση προσφέρεται υπέροχη θέα σε ολόκληρο το νησί, μια θέα που δεν ξεχνιέται και που όπως φαίνεται από το όνομα Μπελβεντέρε εκτιμούσαν και οι ενετοί.

Μονή Παναγίας Σπηλιώτισσας

Στο βόρειο τμήμα του νησιού στο χωριό Ορθονιές, υπάρχει το μοναστήρι της Παναγίας της Σπηλιάς που ανεγέρθη τον 16ο αιώνα. Το περιβάλλον γύρω του είναι καταπράσινο και πλούσιο σε βλάστηση.

Εκκλησίες

Οι εκκλησίες και οι αγιογραφίες στη Ζάκυνθο ήταν από τα ωραιότερα δείγματα της αύρας της Αναγέννησης. Αρκετές εκκλησίες έχουν διατηρηθεί και αξίζει κανείς να τις επισκεφτεί.

- Ναός Αγίου Διονυσίου στην παραλία της Ζακύνθου
- Ναός Αγίου Νικολάου στην πλατεία Σολωμού στην πόλη της Ζακύνθου
- Ναός Αγίου Μάρκου δίπλα στο Μουσείο Σολωμού και Κάλβου
- Ναός Αγίου Νικολάου στο Κοιλιωμένο
- Ναός Αγίας Μαύρας στο κέντρο του Μαχαιράδου
- Ναός Παναγίας Κεριώτισσας στο Κερί
- Ναός του Σωτήρα στον Παντοκράτορα
- Ναός της Κυρίας των Αγγέλων στον Αγαλά
- Ναός Αγίου Ληπίου στο Καλλιτέρο κοντά στο Αργάσι
- Ναός της Παναγίας στο Βανάτο
- Ναός Αγίου Γεωργίου Φιλικών στο δρόμο προς Μπόχαλη
- Ναός της Φανερωμένης στη συνοικία της Άμμου

Ιστορικά μνημεία / κτίρια

Ο Κόκκινος Βράχος

Αποτελεί χώρο που διασώζει πολύ ενδιαφέροντα κτίσματα, όπως τον πυργίσκο του Φάρου, την εκκλησία της Κρουονερίτισσας, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και την πηγή του πόσιμου νερού, που αναφέρεται απ' τον 16ο αιώνα. Έχει χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως ιστορικό μνημείο. Βρίσκεται στη συνέχεια της πόλης Ζακύνθου και συγκεκριμένα στη νότια αρχή της απόκρημνης παραλίας Ακρωτήρι.

Το Κτίριο της οικογένειας Μεσσαλά

Το κτίριο της οικογένειας Μεσσαλά στη Λιθακιά Ζακύνθου είναι χαρακτηριστικό δείγμα αρχοντικού της Ζακύνθου του 19ου αιώνα. Διατηρεί σε άριστη κατάσταση όλα τα αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά εκείνα στοιχεία, που χαρακτηρίζουν την αρχιτεκτονική της εποχής στην περιοχή. Χρησιμοποιείται ως Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Ο Πύργος Αμπελοράβδη

Εξοχική έπαυλη των νεώτερων χρόνων με γοθτικές και μπαρόκ επιρροές και χαρακτηριστικές κατασκευές στον περιβάλλοντα χώρο του.

Δ. χώροι για επίσκεψη

Αρχαιολογικοί χώροι

Κάστρο Ζακύνθου

Στην περιοχή ενός κατάφυτου λόφου, στην περιοχή Μπόχαλη, βρίσκεται το Ενετικό Φρούριο που κτίστηκε στην αρχαία ακρόπολη του νησιού. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως πολλά κτήρια όλων των περιόδων, από την αρχαιότητα έως την εποχή της βρετανικής κυριαρχίας, τα οποία αποδεικνύουν τη συνεχή χρήση του χώρου από τους προϊστορικούς χρόνους έως τη σύγχρονη εποχή.

Μουσεία

Βυζαντινό Μουσείο Ζακύνθου

Βρίσκεται στην πλατεία Σολωμού, στην πόλη της Ζακύνθου όπου μπορεί κανείς να θαυμάσει μια πλούσια συλλογή από αγιογραφίες του Βυζαντίου από τον 19ο αιώνα, Ελληνική και Βυζαντινή γλυπτική, αγάλματα, και εικόνες που διατηρούνται από τις εκκλησίες του νησιού. Η ιδιαίτερη σημασία του μουσείου αυτού οφείλεται στη δυνατότητα που έχει ο επισκέπτης να εκτιμήσει τις φωτογραφίες και τις αναπαραστάσεις της πόλης όπως ήταν πριν τον σεισμό, καθώς και την καλλιτεχνική εξέλιξη από την μεταβυζαντινή περίοδο μέχρι την σημερινή, σύγχρονη ελληνική τέχνη.

Μουσείο Σολωμού και Κάλβου

Βρίσκεται στην μικρή πλατεία του Αγίου Μάρκου και είναι πολύ γνωστό γιατί σ' αυτό φυλάσσονται τα λείψανα των ποιητών, Διονύσιου Σολωμού και Αντρέα Κάλβου. Στο εσωτερικό του κτιρίου υπάρχουν επίσης αντικείμενα τέχνης του τόπου όπως ζωγραφικά έργα του 18ου και 19ου αιώνα, κεραμικά, γλυπτά και αρχαία μουσικά όργανα κ.ά.

Αρχοντικό Αλεξάνδρου Ρώμα

Αυτό το μουσείο αποτελείται από την κατοικία του Αλεξάνδρου Ρώμα, μια από τις πιο ιδιαίτερες προσωπικότητες της νεότερης πολιτικής και στρατιωτικής ιστορίας της νεότερης Ελλάδας. Το οίκημα αυτό αποτελεί σήμερα το μοναδικό δείγμα αρχοντικού που έχει απομείνει στη Ζάκυνθο μετά τους σεισμούς του 1953. Οι μεγάλοι χώροι υποδοχής, οι βιβλιοθήκες με τις σπάνιες παλιές εκδόσεις και οι συλλογές οικογενειακών πορτραίτων, πινάκων, χαρακτηριστικών, όπλων και άλλων αντικειμένων και

έργων τέχνης αντανακλούν τις ανάγκες, τη νοοτροπία και γενικότερα τον τρόπο ζωής της παλαιάς αριστοκρατικής τάξης του νησιού.

Ναυτικό Μουσείο Επτανήσου

Το Ναυτικό Μουσείο βρίσκεται στη συνοικία Μπόχαλη και παρουσιάζει την εξέλιξη της ναυτικής ιστορίας όλων των Επτανήσων. Περιλαμβάνει μια αξιόλογη συλλογή από πίνακες ζωγραφικής με θέμα τους τη θάλασσα και τη ναυτική παράδοση, μινιατούρες διαφόρων τύπων πλοίων και ναυτικά όργανα.

Μιλάνειο Ναυτικό Μουσείο

Το μουσείο είναι μοναδικό στο είδος του στην Ελλάδα και περιλαμβάνει υδατογραφίες που απεικονίζουν την εξελικτική πορεία της Ναυτικής Ιστορίας της Ελλάδας.

Μουσείο Γρηγόριος Ξενόπουλος

Το μουσείο είναι αφιερωμένο στο Γρηγόριο Ξενόπουλο, το Ζακυνθινό μυθιστοριογράφο και θεατρικό συγγραφέα. Βρίσκεται κοντά στην εκκλησία του Αγίου Διονυσίου, στην πόλη της Ζακύνθου και περιλαμβάνει μια συλλογή χειρόγραφων και προσωπικών χειροποίητων αντικειμένων του Ξενόπουλου.

Μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας

Το μουσείο βρίσκεται στην Αγία Μαρίνα, 10 λεπτά από την πόλη της Ζακύνθου και παρέχει ενημέρωση για τη φυσική κληρονομιά της Ζακύνθου, ενώ παρέχονται και πληροφορίες για περιηγήσεις που μπορεί κανείς να κάνει στο νησί. Ειδικότερα στο εσωτερικό του υπάρχει μεγάλη ποικιλία εκθεμάτων της φύσης από τη Ζάκυνθο αλλά και όλες τις ηπείρους (περισσότερα από 1500 εκθέματα). Στον εξωτερικό κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο του παρέχονται δυνατότητες εκπαιδευτικών παιχνιδιών.

Μουσείο Αγίου Διονυσίου

Το μουσείο βρίσκεται δίπλα από την εκκλησία του Αγίου Διονυσίου στην πόλη της Ζακύνθου. Στο εσωτερικό του υπάρχουν διάφορα αντικείμενα ζωγραφικής, αργυρογλυπτικής, υφαντικής, εικόνες κ.ά.

Βερτζάγιο Ιδιωτικό Πολιτιστικό Μουσείο

Μια επίσκεψη στο πολιτιστικό μουσείο ταξιδεύει τον επισκέπτη στο παρελθόν σε περισσότερα από 200 έτη Ζακυνθινής ιστορίας. Στο μουσείο που βρίσκεται στο χωριό Πηγαδάκια βλέπει κανείς πώς οι Ζακυνθinoί συνήθιζαν να ζουν τα παλιά χρόνια. Στους χώρους του μουσείου υπάρχει παραδοσιακή κρεβατοκάμαρα, ένα σαλόνι, μια τραπεζαρία με τα αυθεντικά έπιπλα, παραδοσιακή κουζίνα με όλα

τα εργαλεία της εποχής και τον πέτρινο φούρνο κ.α. Έξω από το μουσείο υπάρχουν παλαιά γεωργικά μηχανήματα που χρησιμοποιούσαν για να αλέσουν το σίτο για το αλεύρι, να πατήσουν τα σταφύλια για το κρασί και επίσης να λιώσουν τις ελιές για το ελαιόλαδο. Επίσης παρέχεται η δυνατότητα αγοράς ενθύμιων και τοπικών αγροτικών προϊόντων.

Εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Στη Ζάκυνθο υπάρχουν πολλά εργαστήρια κεραμικής τέχνης, όπου τεχνίτες, είτε αυτοδίδακτοι είτε όχι, δημιουργούν υπέροχα χειροποίητα κεραμικά λαϊκής τέχνης. Ειδικότερα αναφέρονται:

- * ΑΔΑΜΕΙΟΝ στα Μαρινέικα
- * Hanne Mi's Ceramic Art στο Βασιλικό
- * Εργαστήρι Ανδριανής Κλάδη στον Άγιο Σώστη
- * Εργαστήρι Σιγούρος στο Μαχαιράδο
- * Εργαστήριο παραδοσιακής ενδυμασίας και χειροτεχνημάτων της κ. Αικ. Τριανταφύλλου στην Αγία Μαρίνα

1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό

α. Εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων

Στο νησί λειτουργούν αρκετά εργαστήρια που παράγουν παραδοσιακά προϊόντα, όπως επίσης λειτουργούν εμπορικά καταστήματα από όπου μπορείς κανείς να τα προμηθευτεί. Ειδικότερα αναφέρονται:

- Το Άνθος (εργαστήριο που παράγει Μαντολάτα -Παστάλια- Μάντολες), Πόλη Ζακύνθου
- Ζακυνθινή απόλαυση (εργαστήριο που παράγει Μαντολάτα-Παστέλια-Μάντολες-Λουκούμια), Πόλη Ζακύνθου
- Η Ζάκυνθο (εργαστήριο που παράγει Μαντολάτα - Παστέλια), Πόλη Ζακύνθου
- Η επιχείρηση Ζάντε Χρόνος των Αλίαστων καρπών (φρούτα, βότανα, σαπούνια, παξιμάδια), περιοχή μεταξύ Έξω Χώρα - Καμπί
- Κερύθρα (εργαστήριο που παράγει Μαντολάτα - Παστέλια), Άνω Γερακάρι
- Παραδοσιακό Τυροκομείο Αντώνιος Μπάστας & Σια ΟΕ, Άγιος Λέων
- Βιοτεχνία Μελισσάκι, παράγει παραδοσιακά ζαχαρώδη και βρίσκεται στο Κυδώνι
- Κατάστημα Γεύσεις και Αρώματα (βότανα, μπαχαρικά, λάδι, σταφίδα, κρασί, κ.ά.), πόλη Ζακύνθου
- Ελία, κατάστημα βιολογικών και τοπικών προϊόντων, Άγιος Λέων
- Το κουκί και το ρεβίθι, κατάστημα βιολογικών προϊόντων, πόλη Ζακύνθου
- Τσουκαλάς, κατάστημα παραδοσιακών προϊόντων, Βολίμες

β. οινοποιεία

Σύμφωνα με την οινική χωροταξία που έχει θεσπίσει η ΕΔΟΑΟ, τα Νησιά του Ιονίου και η Πελοπόννησος αποτελούν μια οινική ενότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι δρόμοι του κρασιού στο Ιόνιο είναι προέκταση των δρόμων του κρασιού της Πελοποννήσου.

Ειδικότερα, ο δρόμος του κρασιού της Ζακύνθου είναι ένας μικρός γύρος στο κέντρο του νησιού, με αφετηρία την πόλη της Ζακύνθου. Η διαδρομή περνάει από όλα τα οινοποιεία κυρίως στη δημοτική ενότητα Αρτεμισίων, αλλά και στη δημοτική ενότητα Αρκαδίων όπου επικεντρώνεται το ενδιαφέρον των οινόφιλων επισκεπτών. Παρακάτω αναφέρονται τα οινοποιεία που λειτουργούν στο νησί.

- Σολωμός Wines, Κυδώνι Μπόχαλης
- ΕΑΣ Ζακύνθου, Λαζαρέτα
- Κτήμα Αγρία, Μαχαιράδο
- Οινόπλη, Μαχαιράδο
- Callinico, Καλλιπάδο
- Κτήμα Γκούμα, Τριλάγκαδα
- Κτήμα Γράμψα, Λαγώποδο Αρτεμισίων
- Mouzakis wines, Άνω Γερακάρι Αλυκών

γ. γυναικείοι συνεταιρισμοί

«Μελισσιώτισσες» Αγροτικός Γυναικείος Συνεταιρισμός

Στο παραδοσιακό χωριό Κοιλωμένος λειτουργεί από το 2007 ο γυναικείος Αγροτικός Συνεταιρισμός «Μελισσιώτισσες» και το εργαστήριο του συνεταιρισμού, όπου παρασκευάζονται όλα τα προϊόντα όπως μαρμελάδες, γλυκά κουταλιού, τοπικές σάλτσες, αρτοσκευάσματα κ.ά.

1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής

Στην εν λόγω ενότητα παρουσιάζονται αφενός οι δραστηριότητες αναψυχής που μπορεί να αναπτύξει ο επισκέπτης στα παράλια τμήματα του νησιού (π.χ. κολύμπι, καταδύσεις, ιστιοσανίδα, θαλάσσιο καγιάκ, διαδρομές με καΐκι) και αφετέρου, εναλλακτικές δραστηριότητες που μπορεί κανείς να πραγματοποιήσει στην ενδοχώρα και την ύπαιθρο όπως πεζοπορία, ποδηλασία βουνού, ιππασία, αεραθλητισμό, πτηνοπαράτηρηση.

Ειδικότερα:

Θαλάσσια αθλήματα, κολύμβηση

Κολύμπι

Η ακτογραμμή της Ζακύνθου είναι μεγάλη και οι παραλίες με τα καθαρά και γαλαζοπράσινα νερά πολλές και όλες προσφέρονται για κολύμπι και θαλάσσια σπορ. Παρακάτω αναφέρονται οι βραβευμένες με Γαλάζια σημαία παραλίες:

- Αλυκανάς
- Αλυκές
- Άμπουλα Ψαρού
- Τσιλιβή
- Μπούκα
- Άμπουλα Τραγάκι
- Κατραγάκι

Καταδύσεις

Οργανωμένο καταδυτικό κέντρο υπάρχει στο Κερί και πλήθος καταδυτικών σημείων προσφέρουν τη δυνατότητα στους λάτρεις του είδους να γνωρίσουν το βυθό του νησιού. Συμπλέγματα θαλάσσιων σπηλαίων και τεράστιοι βράχοι καθιστούν την εμπειρία μοναδική. Ενδεικτικά, καταδυτικά σημεία του νησιού είναι: Αλάτι, Φάρος, Σπηλιά του Κεριού, Μαραθονήσι, Σπήλαιο Ποσειδώνα, Λάκκα, Βοϊδονήσι, Μακρύ Γιαλός κ.ά.

Θαλάσσιο καγιάκ

Ιδανικές διαδρομές αποτελούν: Τσιλιβή – Κρουνέρι, Καλαμάκι – Γέρακας, Κερί προς Μυζήθρες, Κερί – Μαραθονήσι, Άγιος Νικόλαος – Βολιμοί – Γαλάζιες Σπηλιές, Σπηλιά Κεριού, Ναυάγιο Ζακύνθου, Πελούζος, κ.ά.

Ιστιοσανίδα

Τόσο στο βόρειο, όσο και στο νότιο τμήμα του νησιού υπάρχουν κατάλληλες παραλίες και ιδανικοί άνεμοι για ιστιοσανίδα.

Διαδρομές με καΐκια

Στη Ζάκυνθο υπάρχει η δυνατότητα επίσκεψης κοντινών μικρών νησιών, δυσπρόσιτων και μοναδικής ομορφιάς παραλιών με καΐκια. Από τον όρμο του Πόρτο Βρώμη μπορεί κανείς να φθάσει στο Ναυάγιο, ενώ για τις Γαλάζιες Σπηλιές ο πιο κοντινός κόλπος είναι του Αγίου Νικολάου. Ξεχωριστή διαδρομή είναι αυτή που οδηγεί στο Μαραθονήσι, τόπο ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας.

Αεραθλητισμός

Πτήσεις αιωροπτερισμού γίνονται σε διάφορα σημεία του νησιού, ενώ πολύ γνωστή τοποθεσία είναι το Ναυάγιο.

Πεζοπορία

Εκτός από τις θαλάσσιες δραστηριότητες, η Ζάκυνθος προσφέρεται για πεζοπορία και ποδηλασία που μέσα από μονοπάτια και διαδρομές ανακαλύπτει κανείς τις ομορφιές του νησιού. Ενδεικτικές διαδρομές είναι:

- Άνω Βολίμες – Φάρος
- Κοιλωμένος – Λούχα
- Υδροβιότοπος Κερίου – Φάρος
- Αργάσι – Σκοπός
- Κοιλωμένος – Αγαλάς – Λίμνη Κερίου
- Λαγανάς – Αγ. Σώστης – Λιθακιά – Λαγανάς
- Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος – Ποταμάκι – Ξύγκια
- Έξω Χώρα – Ζιζού – Καμπί
- Βασιλικός – Κανόνια – Γέρακας
- Τσιλιβί – Ακρωτήρι
- Μαριές – Κορυφή Βραχιώνας

Διαδρομές ιδανικές για ποδηλασία είναι :

1. Φυσιολατρικός γύρος Βασιλικού. Είναι διαδρομή 12χλμ., μέτριας δυσκολίας και απαιτεί 2-3 ώρες για τη διάνυση της.
2. Ιστορικός γύρος πόλης με αφητηρία την πλατεία Σολωμού. Είναι μια εύκολη, κυκλική διαδρομή μήκους 14χλμ., μέτριας δυσκολίας και απαιτεί 2,5-3 ώρες για τη διάσυσή της.
3. Ναυάγιο. Έχει ως αφητηρία την περιοχή Ελατίων, είναι μήκους 12-15χλμ., μέτριας δυσκολίας και απαιτεί 3-4 ώρες για τη διάσυσή της.

Ποδηλασία βουνού

Οι περιοχές του Βασιλικού, του Κερίου, οι πρόποδες του Σκοπού είναι μερικά σημεία όπου οι ποδηλάτες θα απολαύσουν μοναδικές διαδρομές. Οργανωμένα γραφεία ενοικιάζουν εξοπλισμό και οργανώνουν ποδηλατικές διαδρομές.

Ιππασία

Στη Ζάκυνθο μπορεί κανείς να κάνει ιππασία στην αμμουδιά ή σε καταπράσινους λόφους και να γνωρίσει έφιππος το νησί. Ιππικά κέντρα στο Καλαμάκι και στο Γερακάρι φέρνουν σε επαφή τους ταξιδιώτες με τον κόσμο των αλόγων.

Παρατήρηση πουλιών

Για ορνιθοπαρατήρηση μεταναστευτικών ειδών στην ευρύτερη περιοχή της Ζακύνθου προσφέρονται κυρίως η περιοχή του υγροτόπου των Αλυκών και της λίμνης Κερίου καθώς και τα νησιά Στροφάδες,

1.1.6 Υγεία και Θεραπεία

Στη συγκεκριμένα ενότητα καταγράφονται τα ιαματικά λουτρά και τα κέντρα Spa στο νησί της Ζακύνθου.

α. Ιαματικά λουτρά

Στο Ν. Ζακύνθου παρατηρείται σημαντικός αριθμός ιαματικών πηγών (συνολικά 12 τον αριθμό), καμία όμως από αυτές δεν είναι αναγνωρισμένη από το Κράτος.

- η Γκρέμινα (κοιν. Σκουλικάδου). Πηγή με " Μαύρο νερό " σε μικρή ποσότητα.
- η Μάγερνα (κοιν. Σκουλικάδου). Πηγή που παλαιότερα χρησιμοποιείτο για την θεραπεία των ρευματισμών.
- ο Άγιος Παντελεήμονας (κοιν. Πηγαδακίων). Φρέαρ με θειούχο ιαματικό νερό.
- ο Άγιος Ηλίας (κοιν. Πηγαδακίων). Πηγή με μικρή ποσότητα νερού το οποίο ωφελεί τους πάσχοντες από ρευματισμούς, αρθριτικά και ψωρίαση.
- του Μαγκιόρου Λαγκάδια (κοιν. Κούκεσι ή Καλλιθέα). Πηγή μεταλλικού νερού.
- το Βρομονέρι (κοιν. Κάτω Γερακαρίου). Πηγή με ατμούς χρησιμοποιούμενη για την θεραπεία ρευματοπαθειών.
- του Γερακαρίου (κοιν. Άνω Γερακαρίου). Πηγή ιδιωτική με ιαματικά νερά.
- της Δραγκονάρας (κοιν. Άνω Βολιμών). Πηγή νερού με οσμή υδρόθειου και με γεύση υπόπικρη.
- το Βρομονέρι (κοιν. Ρωμηρίου). Πηγή με νερό χρώματος βαθιού κόκκινου ωφελεί τους ρευματοπαθείς.
- τα Ξύγκια (κοιν. Ορθονιών). Νερά που χύνονται στη θάλασσα έντονα θειούχα και λιπαρά κατά την εποχή πολύ ψυχρά. Χρησιμοποιούνται από τους ρευματοπαθείς.
- το Τσουρί (κοιν. Αγ. Δημητρίου). Πηγή με νερά κατάλληλα για τη θεραπεία της ψωρίασης, της φαγούρας και της αρθρίτιδας.
- η Λίμνη Κερίου (κοιν. Κερίου). Στην τοποθεσία αυτή υπάρχουν πολλές πηγές, των οποίων τα νερά θεραπεύουν τους ρευματισμούς.

β. Κέντρα spa

Υπηρεσίες ευεξίας και χαλάρωσης προσφέρονται από ξενοδοχειακές μονάδες πολυτελείας.

Ειδικότερα αναφέρονται:

- St John Villas & Spa - Τσιλιβί

- Majestic Hotel & Spa - Λαγανάς
- Eleon Grand Reort Spa – Ζάκυνθος
- Le santé hotel & spa – Τσιλιβή
- Porto Zante villas & spa – Τραγάκι
- Zante Royal Place Hotel – Βασιλικός
- Louros Beach Hotel & Spa – Καλαμάκι
- Tsamis Zante Hotel & Spa – Κυψέλη
- Emerald Deluxe Villas – Βολίμες
- Grand Resort Ελαιών Ζάκυνθος – Τσιλιβή
- Bozonos Luxury Villa & Spa Treatment – Ακρωτήριο

1.1.7 Διαμονή

Στο νησί της Ζακύνθου ο αριθμός των κλινών των τουριστικών καταλυμάτων είναι μεγάλος και φθάνει τις 28.933. Από πλευράς γεωγραφικής κατανομής, η πλειονότητα των κλινών, ήτοι 27,28% συγκεντρώνεται στην περιοχή του Λαγανά και ακολουθεί το Αργάσι (13,43%), το Καλαμάκι (14,53%) και ο Πλάνος (12,70%).

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΖΑΚΥΝΘΟΥ			
ΔΗΜΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΛΙΝΕΣ	%
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ΑΓ.ΚΗΡΥΚΟΣ	155	0,54
	ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΛΙΜΩΝ	76	0,26
	ΑΓ.ΣΩΣΤΗΣ	617	2,13
	ΑΓΑΛΑ ΔΗΜΟΥ ΛΑΓΑΝΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	152	0,53
	ΑΓΡΙΛΙΑ ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ	95	0,33
	ΑΛΙΚΑΝΑΣ	1.147	3,96
	ΑΛΥΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΡΙΟΥ	710	2,45
	ΑΝΩ ΓΕΡΑΚΑΡΙ	402	1,39
	ΑΡΓΑΣΙ	3.885	13,43
	ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ	1.107	3,83
	ΒΟΛΙΜΕΣ	67	0,23
	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	1.273	4,40
	ΚΑΛΑΜΑΚΙ	4.204	14,53
	ΚΑΜΠΙ ΕΞΩ ΧΩΡΑΣ	253	0,87
	ΚΑΤΑΣΤΑΡΙ ΔΗΜΟΥ ΑΛΥΚΩΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	150	0,52
	ΚΥΨΕΛΗ	324	1,12
ΛΑΓΑΝΑΣ	7.892	27,28	

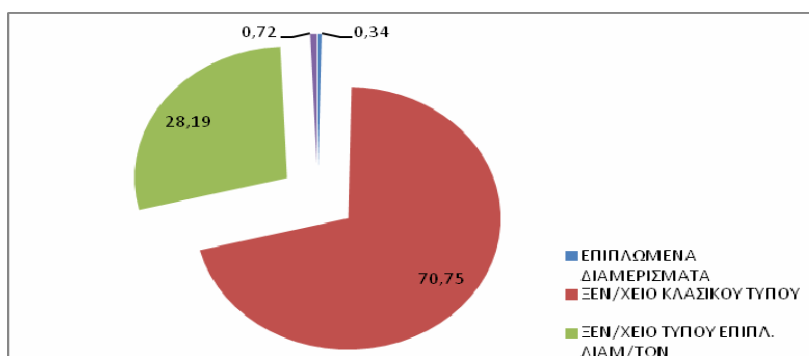

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΖΑΚΥΝΘΟΥ			
ΔΗΜΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΛΙΝΕΣ	%
	ΛΙΘΑΚΙΑ	418	1,44
	ΜΟΥΖΑΚΙ	218	0,75
	ΜΠΟΧΑΛΗ	165	0,57
	ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ	40	0,14
	ΠΛΑΝΟΣ	3.675	12,70
	ΤΡΑΓΑΚΙ	755	2,61
	ΤΣΙΛΙΒΙ ΠΛΑΝΟΥ	1.153	3,99
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ		28.933	100,00
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΖΑΚΥΝΘΟΥ		28.933	

Πηγή :ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011

Αναφορικά με τη διάκριση των κλινών κατά είδος καταλύματος προκύπτει ότι το 70,75% αντιστοιχεί σε ξενοδοχεία κλασικού τύπου και το 28,19% σε ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων.

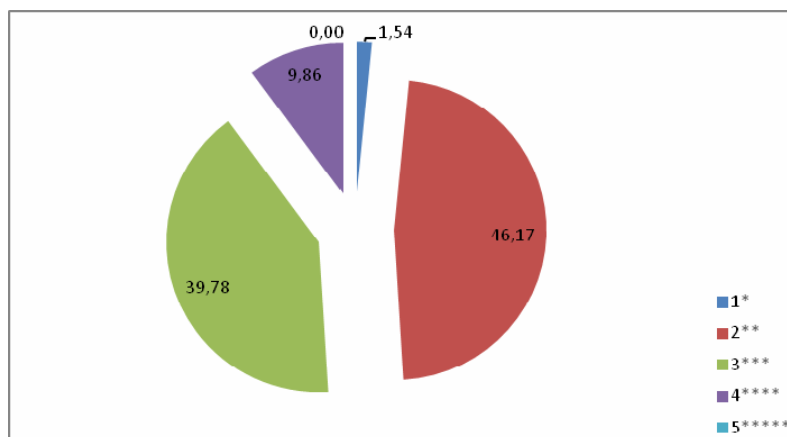
Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά είδος καταλύματος

Πηγή :ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011, επεξεργασία στοιχείων

Οι τουριστικές κλίνες αντιστοιχούν κατά κύριο λόγο σε καταλύματα 2 και 3 αστέρων (46,17% και 39,78% αντίστοιχα). Οι κλίνες σε καταλύματα 4 αστέρων είναι λίγες και φθάνουν το 9,86% των συνολικών κλινών, ενώ δεν υπάρχουν κλίνες 5 αστέρων.

Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά τάξη καταλύματος (αριθμός αστεριών)

Πηγή :ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011, επεξεργασία στοιχείων

Αγροτουριστικά καταλύματα – αγροκτήματα

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού και ειδικότερα του αγροτουρισμού, έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές ιδιωτικές επενδύσεις για τη δημιουργία επισκέψιμων αγροκτημάτων σε διάφορες περιοχές, δίδοντας την ευκαιρία στους επισκέπτες να μείνουν σε καλαίσθητες εγκαταστάσεις παραδοσιακού χαρακτήρα, να έρθουν σε επαφή με τη φύση, να συμμετέχουν σε αγροτικές εργασίες και γενικότερα να πραγματοποιήσουν εναλλακτικές δραστηριότητες που δημιουργούν μοναδικές ταξιδιωτικές εμπειρίες.

Ειδικότερα, στο νησί λειτουργούν τα εξής αγροτουριστικά καταλύματα - αγροκτήματα:

- Κτήμα Λογοθέτη στο Βασιλικό
- Βίλλες Κατσαρός στις Βολίμες
- Πέτρινες Κατοικίες Λιθιές στο Βασιλικό
- Κατοικίες Αρμονία στο Βασιλικό
- Agrikia villa στα Λαγκαθάκια
- Paliokaliva village στο Τραγάκι
- Βίλλες Βιάτζο στο Μουζάκι
- Ξενώνας Ανατολή Λαμπρέων στην Αγία Μαρίνα
- Boschetto village στον Άγιο Λέοντα
- Θεριανός Βίλλες στην Καλλιθέα Αλυκών
- Κτήμα Σολωμού στο Κυδώνι Μπόχαλης
- Κτήμα Σταμίρη στον Άγιο Λέοντα και στον Άγιο Δημήτρη
- Emerald villas στις Βολίμες
- Galini villas στις Βολίμες
- Anavista villa στο Κερί
- Kookis villas στο Κερί

- Exensian Villas & Suites στο Κερί
- Orfos villas στις Βολίμες
- Strofilia villas and apartments στις Βολίμες
- Blue Caves villas στις Βολίμες
- Pothosvillas στο Σαρακηνάδο
- Agios Sostis village στην Λιθακιά
- SanAntonio villas στον Παντοκράτορα
- Λίβος βίλλες στα Πηγαδάκια

Χώροι κατασκήνωσης

Στη Ζάκυνθο λειτουργούν πέντε (5) χώροι κατασκήνωσης χωρητικότητας 1.203 ατόμων.

Κατασκηνωτικοί χώροι

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ / ΘΕΣΕΙΣ	2**	3***	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΓ.ΣΩΣΤΗΣ ΛΑΓΑΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1		1
	ΘΕΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ	252		252
ΑΛΥΚΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1		1
	ΘΕΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ	216		216
ΛΙΘΑΚΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		1	1
	ΘΕΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ		303	303
ΤΡΑΓΑΚΙ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1		1
	ΘΕΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ	270		270
ΨΑΡΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1		1
	ΘΕΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ	162		162
ΜΟΝΑΔΕΣ		4	1	5
ΘΕΣΕΙΣ		900	303	1.203

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2011

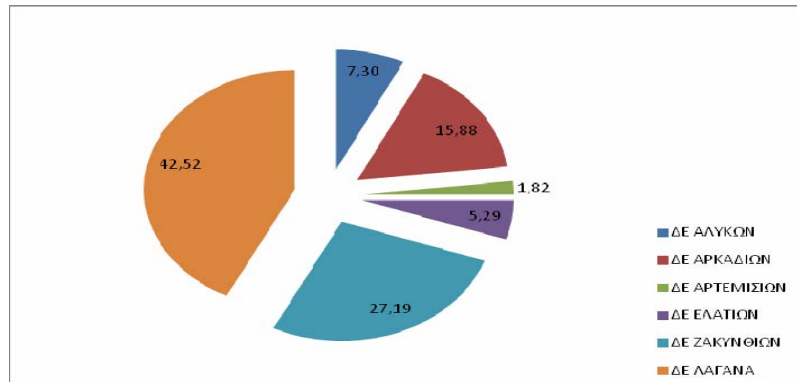
1.1.8 Διατροφή

Συνολική δυναμικότητα επιχειρήσεων εστίασης και επιμερισμός ανά περιοχή

Οι προσφερόμενες υπηρεσίες στο χώρο της εστίασης είναι ικανοποιητικές δεδομένου ότι στο νησί λειτουργούν 548 τέτοιου είδους επιχειρήσεις. Ο επισκέπτης μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε εστιατόρια, παραδοσιακές ταβέρνες, ουζερί, ψησταριές κ.ά.

Ως προς τη γεωγραφική κατανομή των υπηρεσιών εστίασης, το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων συγκεντρώνεται στη Δημοτική Ενότητα Λαγανά (42,52%) και ακολουθούν οι Δημοτικές Ενότητες Ζακυνθίων (27,19%), Αρκαδίων (15,88%) και Αλυκών (7,30%).

Πηγή: Επιμελητήριο Ζακύνθου

Εστιατόρια gourmet

Πέραν των αυθεντικών, παραδοσιακών γεύσεων που προσφέρουν ταβέρνες και εστιατόρια της Ζακύνθου, υπάρχουν και χώροι όπου μπορεί κανείς να γευτεί δημιουργική κουζίνα με βάση τοπικά προϊόντα. Ειδικότερα αναφέρονται:

- Cool Pepers, Λαγανάς
- Πορτοκάλι, Αργάσι
- Peppermint, Αργάσι
- Aperitto, Άγιος Σώστης
- Pergola Lounge Restaurant, Τσιλιβί
- Lezante Hotel & Spa, Τσιλιβί
- Mabely Grand Hotel, Καμπι
- Med Version, Λαγανάς
- Benikos Greek Gourmet Taverna, Τσιλιβί
- Lino Bistro (Hotel Koukounaria), Αλυκές
- Best Western Zante Park Hotel, Λαγανάς
- Trinity Restaurant Palatino Hotel, Ζάκυνθος
- Arestis, Ακρωτήριο Μπόχαλης

Παραδοσιακές ταβέρνες

Σε όλο το νησί λειτουργούν παραδοσιακές ταβέρνες όπου ο επισκέπτης μπορεί να γνωρίσει τα τοπικά προϊόντα και εδέσματα. Ενδεικτικά αναφέρονται ως οι πλέον χαρακτηριστικές:

- Λαδοφάναρο
- Αντέτι
- Πόρτο Λιμώνας
- Ο σταυροστο Καμπί
- Παλιόμυλος

- Διαχρονικό
- Αμπελοστράτες
- Μαλανος
- Αλτζερινοι

Γαστρονομικός χάρτης Ζακύνθου

Στην εν λόγω ενότητα καταγράφονται αφενός τα τοπικά ποιοτικά και παραδοσιακά προϊόντα της Ζακύνθου και αφετέρου, οι πιο γνωστές Ζακυνθινές γεύσεις.

Τοπικά προϊόντα

Κρασί: Οι μεγάλες εκτάσεις με αμπελώνες στη Ζάκυνθο παράγουν κρασί που ικανοποιεί κάθε ανθρώπινο γούστο με την μυρωδιά, το χρώμα, τη γεύση, αλλά και τις πολλές ποικιλίες του. Από τα κρασιά διακρίνεται το Verdea που είναι λευκός, ξηρός οίνος Ονομασίας Προέλευσης και παράγεται από σπάνιες πλέον ποικιλίες και το μαστελάδο που είναι κρασί οικιακής οινοποίησης, ημίγλυκο και ξηρό, κόκκινο, συνήθως από την ποικιλία αυγουστάτης, της οποίας τα τσαμπιά λιάζονται και μετά παραμένουν για μερικές μέρες στο «μαστέλο», τον κάδο οινοποίησης.

Σταφίδα: Σε μεγάλες εκτάσεις της Ζακύνθου καλλιεργείται η μαύρη σταφίδα (προϊόν ΠΟΠ), η οποία δεν είναι κατάλληλη μόνο για τροφή, αλλά χρησιμοποιείται και για την παρασκευή άλλων προϊόντων όπως το οινόπνευμα.

Ελαιόλαδο: Η Ζάκυνθος είναι ένα νησί κατάφυτο από ελαιόδεντρα και το κυριότερο προϊόν παραγωγής αλλά και κύρια πηγή εσόδου για τους ζακυνθινούς γεωργούς είναι το ελαιόλαδο. Στα ελαιοτριβεία του νησιού το λάδι παράγεται με τον παλιό φυσικό τρόπο που πιστοποιεί την ποιότητα του παρεχόμενου προϊόντος. Υπάρχουν πολλοί ελαιοπαραγωγοί, αλλά και καταστήματα τροφίμων από τα οποία μπορεί κανείς να προμηθευτεί το γνήσιο ζακυνθινό λάδι.

Μέλι: Το ζακυνθινό μέλι είναι γνωστό για την καθαρότητα και τη γνησιότητά του. Παράγεται από τοπικούς παραγωγούς κυρίως στο ορεινό τμήμα του νησιού με φυσικό και παραδοσιακό τρόπο που πιστοποιεί την ποιότητά του. Μπορεί κανείς να προμηθευτεί μέλι από τους τοπικούς παραγωγούς, αλλά και από σημεία και καταστήματα πώλησης τοπικών προϊόντων.

Λαδοτύρι: χλωρό τυρί τύπου φέτας, σε σχήμα φεσιού που ωριμάζει στο λάδι, με γεύση πικάντικη, καυτερή.

Πρέντζα: φρέσκο τυρί με αλοιφώδη υφή. Παλιά η διατήρηση γινόταν σε ασκιά και γι'αυτό είχε ιδιαίτερη γεύση.

Νεροκρέμμυδο: είναι μια ποικιλία κρεμμυδιού με γεύση γλυκιά και καθόλου καυστική και με μεγάλη περιεκτικότητα σε νερό.

Ζακυνθινές γεύσεις

Κόκκινο ζακυνθινό: μοσχάρι, κουνέλι ή χοιρινό με πλούσια κόκκινη σάλτσα, σκόρδο, μπαχαρικά και μικρά κομμάτια από λαδοτύρι.

Γεμιστό: κοτόπουλο ή κουνέλι γεμιστό με σκόρδο, πικάντικο λαδοτύρι, τα συκωτάκια του, ψημένο στο φούρνο.

Ραγού μοσχάρι: η παστιτσάδα της Ζακύνθου παρόμοια με εκείνη της Κέρκυρας.

Σγατζέτο: το ζακυνθινό σπληνάντερο κυρίως από κατσίκι αν και αναφέρεται και ως έδεσμα της Πέμπτης των Αποκριών, περιχυμένο με αβγολέμονο.

Σκορδοστούμπι μελιτζάνα: τσιγαρισμένες μελιτζάνες, φουρνισμένες με σκόρδο κοπανισμένο, ντομάτα, λάδι και ρίγανη.

Σοφιαγαδούρα: είδος γιαχνί με πατάτες.

Σπλήνα γεμιστή: με σκόρδο, ρύζι και τυρί

Μουστάρδα. Είδος γλυκιάς σάλτσας που φτιάχνεται από φρούτα. Στη Ζάκυνθο το κυρίαρχο - συστατικό είναι τα κυδώνια, το γλυκό κρασί, τα μπαχαρικά και ένα – δυο κουταλάκια μουστάρδας. Συνοδεύει συνήθως τα ψητά κρέατα.

Τσιλικολυρδα: παραδοσιακή μαγειρίτσα όπου κομματάκια της συκωταριάς βράζονται στην κατσαρόλα και μετά τσιγαρίζονται με λάδι, γαρίφαλο, δάφνη, κανέλα και φρέσκια ντομάτα.

Σαρτσουτσούνι ή Σαρτσιτσότο: λουκάνικο από βοδινό και χοιρινό.

Λαγάνα με κρασί: γλυκό ψωμί με πολλές σταφίδες, αρωματισμένο με γλυκάνισο και πασπαλισμένο με σουσάμι.

Πανσέτα: μαλακό μέρος χοιρινής κοιλιάς, γεμιστή με τυρί, πιπεριά και ντομάτα σε ρολό από μπέικον.

Ξινιστό: αρνί φρικασέ με μαρούλια ή αντίδια.

Κομπόστο: γλυκό από σιτάρι και γάλα, κανέλα και ζάχαρη.

Μαντολάτο: τοπικό γλύκισμα που παρασκευάζεται με ασπράδια αυγών, μέλι ή ζάχαρη και αμύγδαλο και καταναλώνεται κυρίως, κατά την περίοδο του Καρναβαλιού.

Παστέλι: παρασκευάζεται με σουσάμι και μέλι με την προσθήκη ζαχαρωτών και αμύγδαλου.

Φιντούρα: γλύκισμα που προσφέρεται σε γάμους και πανηγύρια. Είναι τηγανητές μπουκιές από συμπαγές σιμιγδάλι, πασπαλισμένες με ζάχαρη και κανέλα.

1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων

Οι χώροι για τη διοργάνωση συνεδρίων, σεμιναρίων και άλλων εκδηλώσεων βρίσκονται κυρίως εντός ξενοδοχειακών μονάδων οι οποίες αναφέρονται παρακάτω:

Ξενοδοχείο	Χωρητικότητα (άτομα)
Mediterranean Beach Resort	150
Best Western Zante Park Hotel	50-180
Carave Zante Hotel	200
Louis Imperial Zante	160
Louis Palazzo Di Zante	150
Palatino Hotel	60-300
Astir Palace	300
Mabely Grand Hotel	600
Lesante Hotel & Spa	190
Yria hotel	
Verres hotel	

Πηγή: Σύνδεσμος Ελλήνων Επαγγελματιών Οργανωτών Συνεδρίων, HAPCO

Αντίθετα, εκτός ξενοδοχειακών μονάδων οι συνεδριακοί χώροι είναι λίγοι, ήτοι: το Συνεδριακό Κέντρο Ζακύνθου, το Πολιτιστικό Κέντρο Ζακύνθου και το Επιμελητήριο Ζακύνθου.

1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Το Δίκτυο είναι μια μη κερδοσκοπική εταιρεία που ιδρύθηκε το 2011 με σκοπό την ανάπτυξη, δικτύωση, προώθηση και πιστοποίηση αγροτουριστικών επιχειρήσεων με οικολογική συνείδηση και πρακτική, με ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, την προώθηση των τοπικών προϊόντων, τη διατήρηση και ανάδειξη του πολιτισμού της Ζακύνθου. Επιπλέον σκοπός του είναι να αναπτύξει δράσεις που προωθούν την οικολογία στη Ζάκυνθο ώστε να καταστεί «πρότυπο οικολογικό νησί». Στην εταιρεία συμμετέχουν επαγγελματίες από διαφορετικούς κλάδους επιχειρήσεων όπως αγροκτήματα με κατοικίες (Paliokaliva Village, Βίλλες Θεριανός, Viatzo villas, Ανατολή Λαμπρέων, Αγρόκτημα Λιθίες, χωριό Boschetto στον Άγιο Πέτρο, Παραδοσιακές βίλλες Αγροικία στα Λαγκαδακιά, Βίλλες Στροφιλία στον Άγιο Νικόλα, Βιολογικό κτήμα Λογοθετή), εστιατόρια (Διαχρονικό στο Σκουλικάδο, Το Λαδοφάναρο στο Γάλαρο, Κτήμα και Μεζεδοπωλείο Αμπελοστράτες στο Κοιλιώμενο), καταστήματα παραδοσιακών προϊόντων (Μελισσιώτισσες - Αγροτικός Γυναικείος Συνεταιρισμός στο Κοιλιώμενο, Παραδοσιακό Τυροκομείο Μπάστας στον Άγιο Λέων, Εργαστήριο Παραδοσιακής Τέχνης ΚΑΤΕΡΙΝΑ στην Αγία Μαρίνα), μουσεία (Μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας στην Αγία Μαρίνα, Λαογραφικό Μουσείο Βερτζάγιο στα Πηγαδάκια, Φυσικό Περιηγητικό Πάρκο Ασκός στις Βολίμες).

ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΝΟΠΟΙΩΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Από τα μέσα του 2009 όλα τα οινοποιεία της Ζακύνθου συνεργάστηκαν και δημιούργησαν το Δίκτυο Οινοποιών Ζακύνθου. Ζητούμενο του δικτύου είναι η βελτίωση της ξεχωριστής ποιότητας του Ζακυνθινού κρασιού, αλλά και η αναβάθμιση και ταυτόχρονα προβολή των οινοποιείων ως χώρων τουριστικής προβολής και επισκεψιμότητας.

1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης

Η περιοχή εφαρμογής Leader στο νησί της Ζακύνθου αποτελείται από τις Δημοτικές Ενότητες Αλυκών, Αρκαδίων, Αρτεμισίων (δεν περιλαμβάνονται οι Τοπικές Κοινότητες Αγίου Λέοντος, Γυρίου, Κοιλιωμένου και Λούχας), Ζακυνθίων (δεν περιλαμβάνεται η Δημοτική Κοινότητα Ζακυνθίων) και Λαγανά (δεν περιλαμβάνονται οι Τοπικές Κοινότητες Αγαλά και Κερίου). Η περιοχή εφαρμογής Leader αποτυπώνεται στον ακόλουθο χάρτη, ενώ επισυνάπτεται και αναλυτικά στο παράρτημα των πινάκων.

	<p>Μνημεία και αξιοθέατα</p> <p><u>Ιερές Μονές</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μονή Ελευθερώτριας λίγο έξω από το Μαχαιράδο • Μονή Αγίου Ιωάννη Προδρόμου κοντά στο Καταστάρι • Μονή Παναγίας της Σκοπιώτισσας στο Αργάσι <p><u>Εκκλησίες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ναός Αγίας Μαύρας στο Μαχαιράδο • Ναός του Σωτήρα στον Παντοκράτορα • Ναός Αγίου Ληπίου στο Καλλητέρο κοντά στο Αργάσι • Ναός της Παναγίας στο Βανάτο • Ναός Αγίου Γεωργίου Φιλικών στο δρόμο προς Μπόχαλη <p><u>Ιστορικά μνημεία / κτίρια</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Κτίριο της οικογένειας Μεσσαλά στη Λιθακιά <p><u>Επισκέψιμοι χώροι</u></p> <p>Αρχαιολογικοί χώροι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κάστρο Ζακύνθου στη Μπόχαλη <p>Μουσεία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο αγροτικού πολιτισμού στα Πηγαδάκια • Ναυτικό Μουσείο Επτανήσου στη Μπόχαλη • Μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας στην Αγία Μαρίνα • Βερτζάγιο Ιδιωτικό Πολιτιστικό Μουσείο <p>Εργαστήρια Λαϊκής Τέχνης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αδάμειον στα Μαρινέικα • Hanne Mi's Ceramic Art στο Βασιλικό • Εργαστήρι Σιγούρος στο Μαχαιράδο • Εργαστήρι παραδοσιακής ενδυμασίας και χειροτεχνημάτων στην Αγία Μαρίνα
<p>Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με τον γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό</p>	<p><u>Εργαστήρια και επιχειρήσεις τοπικών προϊόντων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κερύθρα: εργαστήριο παραγωγής Μαντολάτων – Παστελιών στο Άνω Γερακάρι • Βιοτεχνία Μελισάκι: παραγωγή παραδοσιακών ζαχαρωδών στο Κυδώνι <p><u>Οινοποιεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κτήμα Αγρία στο Μαχαιράδο • Οινόπλη στο Μαχαιράδο • Callinico στο Μαχαιράδο • Κτήμα Γράμψα στο Λαγώποδο Αρτεμισίων • Mouzakis wines στο Άνω Γερακάρι Αλυκών • Solomos Wines, στο Κυδώνι Μπόχαλης <p><u>Γυναικείοι συνεταιρισμοί</u></p> <p>Δεν υπάρχουν</p>
<p>Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής</p>	<p><u>Θαλάσσια αθλήματα</u></p> <p>Κολύμβηση – παραλίες με γαλάζιες σημαίες</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Αλικανά • Άμπουλα Ψαρού • Άμπουλα Τραγάκι <p><u>Πεζοπορικές – ποδηλατικές διαδρομές</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αργάσι – Σκοπός • Βασιλικός – Κανόνια – Γέρκας • Φυσιολατρικός γύρος Βασιλικού <p><u>Ποδηλασία βουνού</u> Οι περιοχές Βασιλικού και οι πρόποδες του Σκοπού είναι κατάλληλες για ορεινή ποδηλασία</p> <p><u>Ιππασία</u> Ιππικά κέντρα λειτουργούν στο Γερακάρι και το Καλαμάκι</p>
Υγεία και θεραπεία	<p><u>Ιαματικά λουτρά</u> Πολλές ιαματικές πηγές υπάρχουν στην περιοχή που όμως δεν είναι αναγνωρισμένες από το κράτος :</p> <ul style="list-style-type: none"> • η Γκρέμινα (κοιν. Σκουλικάδου). Πηγή με " Μαύρο νερό " σε μικρή ποσότητα. • η Μάγερα (κοιν. Σκουλικάδου). Πηγή που παλαιότερα χρησιμοποιείτο για την θεραπεία των ρευματισμών. • ο Άγιος Παντελεήμονας (κοιν. Πηγαδακίων). Φρέαρ με θειούχο ιαματικό νερό. • ο Άγιος Ηλίας (κοιν. Πηγαδακίων). Πηγή με μικρή ποσότητα νερού το οποίο ωφελεί τους πάσχοντες από ρευματισμούς, αρθριτικά και ψωρίαση. • του Μαγκιόρου Λαγκάδια (κοιν. Κούκεσι ή Καλλιθέα). Πηγή μεταλλικού νερού. • το Βρομονέρι (κοιν. Κάτω Γερακαρίου). Πηγή με ατμούς χρησιμοποιούμενη για την θεραπεία ρευματοπαθειών. • του Γερακαρίου (κοιν. Άνω Γερακαρίου). Πηγή ιδιωτική με ιαματικά νερά. • το Βρομονέρι (κοιν. Ρωμηρίου). Πηγή με νερό χρώματος βαθιού κόκκινου ωφελεί τους ρευματοπαθείς. • το Τσουρί (κοιν. Αγ. Δημητρίου). Πηγή με νερά κατάλληλα για τη θεραπεία της ψωρίασης, της φαγούρας και της αρθρίτιδας. <p><u>Κέντρα spa</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Majestic Hotel & Spa - Λαγανάς • Porto Zante villas & spa – Τραγάκι • Zante Royal Place Hotel – Βασιλικός • Louros Beach Hotel & Spa – Καλαμάκι • Tsamis Zante Hotel & Spa – Κυψέλη • Bozonos Luxury Villa & Spa Treatment – Ακρωτήρι
Διαμονή	<p><u>Δυναμικότητα κλινών</u> Η πλειοψηφία των κλινών του νησιού βρίσκεται στην περιοχή εφαρμογής προσέγγισης Leader. Ειδικότερα, η συγκέντρωση των κλινών διαμορφώνεται ως εξής: Άγιος Κήρυκος (0,54%), Αλικανάς (3,96%), Άνω Γερακάρι (1,39%), Αργάσι (13,43%), Βασιλικός (3,83%), Καλαμάκι (14,53%), Λαγανάς (27,28%), Λιθακιά (1,44%), Τραγάκι (2,61%) κλπ.</p>

	<p><u>Αγροτουριστικά καταλύματα – αγροκτήματα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κτήμα Λογοθέτη στο Βασιλικό • Πέτρινες Κατοικίες Λιθιές στο Βασιλικό • Κατοικίες Αρμονία στο Βασιλικό • Αγrikia villa στα Λαγκαδάκια • Raliokaliva village στο Τραγάκι • Βίλλες Βιάρζο στο Λαγανά • Ξενώνας Ανατολή Λαμπρέων στην Αγία Μαρίνα • Θεριανός Βίλλες στην Καλλιθέα Αλυκών <p><u>Χώροι Κατασκήνωσης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αγ. Σώστης, 252 θέσεων • Λιθακιά, 303 θέσεων • Τραγάκι, 270 θέσεων • Ψαρού, 162 θέσεων • Καταστάρι – Αλυκές, 216 θέσεων
Εστίαση	<p><u>Κέντρα εστίασης</u></p> <p>Τα περισσότερα κέντρα εστίασης συγκεντρώνονται στις Δημοτικές Ενότητες Λαγανά, Ζακυνθίων, Αρκαδίων και Αλυκών</p> <p><u>Gourmet εστιατόρια</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Cool Peppers, Λαγανάς • Πορτοκάλι, Αργάσι • Peppermint, Αργάσι • Aperitto, Αγ. Σώστης • Med Version, Λαγανάς • Lino Bistro, Αλυκές • Best Western Zante Park Hotel, Λαγανάς <p><u>Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κρασί • Σταφίδα • Ελαιόλαδο • Μέλι • Λαδοτύρι • Νεροκρέμμυδο • Πανσέτα • Πρέντζα <p><u>Ζακυνθινές γεύσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κόκκινο Ζακυνθινό • Ραγού μοσχάρι • Σγατζέτο • Σκορδοστούμπι μελιτζάνα • Σοφιαγαδούρα • Ξινιστό • Σαρτσιτσότο • Κομπόστο • Μαντολάτο • Παστέλι

	<ul style="list-style-type: none"> • Φιντούρα
<p>Υποδομές Συνεδρίων / σεμιναρίων</p>	<p><u>Συνεδριακοί χώροι εντός Ξενοδοχειακών μονάδων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediterranean Beach Resort • Best Western Zante Park Hotel • Louis Imperial Zante • Louis Palazzo Di Zante • Astir Palace • Verres hotel

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

1.1.1 Φυσιικοί παράγοντες

Η Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας βρίσκεται στη Μακεδονία και ανήκει στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Έχει έκταση 1.701 τ.χλμ., ενώ πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη είναι η Βέροια. Συνορεύει στα βόρεια με την Π.Ε. Πέλλας, στα ανατολικά με την Π.Ε. Θεσσαλονίκης, στα νότια με την Π.Ε. Πιερίας και στα δυτικά με την Π.Ε. Κοζάνης.

Η Ημαθία αποτελεί έναν τόπο προικισμένο από τη φύση και την ιστορία. Η φυσική ομορφιά βασίζεται στο πανέμορφο βουνό της Ημαθίας, το Βέρμιο, αλλά και τις βορειοανατολικές πλαγιές των Πιερίων Ορέων και τον μακρύτερο ελληνικό ποταμό τον Αλιάκμονα. Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ενδιαφέροντος που αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών είναι:

Το βουνό Βέρμιο

Η ηπιότητα των πλαγιών, η πυκνή βλάστηση, η πλούσια πανίδα και η κοντινή του απόσταση από τις πόλεις της Ημαθίας έχουν αναδείξει το Βέρμιο σε σημαντικό προορισμό πεζοπορίας. Στο βουνό υπάρχουν πάνω από 70 χιλιόμετρα σηματοδοτημένων μονοπατιών. Αποτελεί επίσης πόλο επισκεπτών, καθώς στις πλαγιές του βρίσκονται τα δύο πιο γνωστά δημόσιου χαρακτήρα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας, το Σέλι και τα 3-5 Πηγάδια, καθώς και ένα ιδιωτικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η περιφερειακή ενότητα της Ημαθίας, είναι η μοναδική στην Ελλάδα, στην οποία συναντά κανείς 3 χιονοδρομικά κέντρα, και επιπλέον, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η χιονοδρομία στην Ελλάδα ξεκίνησε από το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο του Σελίου.

Ο ποταμός Αλιάκμονας

Πανάρχαιο ποτάμι, όπως φανερώνει και το όνομά του (αλς, θάλασσα και άκμων=αμόνι), ο Αλιάκμονας ήταν στη μυθολογία ποτάμιος θεός, γιος του Ωκεανού και της Τηθίδος. Σήμερα αποτελεί πηγή ζωής για όλο τον βορειοελλαδικό χώρο. Το μεγαλύτερο σε μήκος ποτάμι της χώρας που πηγάζει από ελληνικό έδαφος αρχίζει το μακρύ ταξίδι του (μήκους 297 χλμ.) από την οροσειρά του Γράμμου για να διασχίσει του Νομούς Καστοριάς, Κοζάνης, Γρεβενών και Ημαθίας. Εκεί όπου τα μυθικά Πιέρια σμίγουν με το Βέρμιο, τα πλούσια νερά του ποταμού Αλιάκμονα συνθέτουν ένα εξαιρετικό θέαμα. Οι υπέροχοι μαϊανδροί του σχηματίζονται ανάμεσα σε απόκρημνους βραχώδεις όγκους και πυκνά φυλλοβόλα δάση στο νοτιότερο άκρο του νομού Ημαθίας. Στην ανεξερεύνητη διαδρομή κατά μήκος των Στενών του Αλιάκμονα ο ταξιδιώτης συναντά θεόρατες βουνοπλαγιές, γαλήνιες λίμνες και τα ορεινά χωριά των Ημαθιώτικων Πιερίων ορέων.

Αποτελεί σημαντικό οικοσύστημα που διαθέτει 33 είδη ψαριών, ενώ επίσης, έχουν παρατηρηθεί 215 είδη πουλιών, από τα οποία το 1/3 περίπου φωλιάζει στην περιοχή. Ανάμεσα τους, ο αργυροπελεκάνος και η λεπτομύτα, που θεωρούνται από τα πιο σπάνια πουλιά στον κόσμο.

Προσελκύει επισκέπτες λόγω και των αθλητικών δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων που αναπτύσσονται στην περιοχή όπως canoe – kayak και το Φεστιβάλ Αλιάκμονα. Τα στενά του Αλιάκμονα είναι χαρακτηρισμένη περιοχή NATURA, σημαντική περιοχή για τα πουλιά.

Το Άλσος του Αγίου Νικολάου

Το άλσος του Αγίου Νικολάου, χαρακτηρισμένη περιοχή NATURA 2000, βρίσκεται 3 χλμ. από το κέντρο της Νάουσας και κατατάσσεται στους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδος. Πρόκειται για μια έκταση 60 στρεμμάτων με υπεραιονόβιο άλσος πλατάνων, πεζόδρομους και φυσικές διαδρομές που οδηγούν στις πηγές του ποταμού της Αράπιτσας. Στο άλσος υπάρχουν υποδομές ύπνου – σε δημοτική και ιδιωτική βάση - συνολικής δυναμικότητας 250 κλινών, εστιατόρια και συνεδριακό κέντρο που λειτουργούν όλη τη διάρκεια του έτους, αθλητικές εγκαταστάσεις (γήπεδα μπάσκετ, βόλεϊ και τένις), δημοτικό αναψυκτήριο, παιδική χαρά, μικρή τεχνητή λίμνη ψαρέματος και βαρκάδας, εκτροφείο θηραμάτων, η εκκλησία του Αγ. Νικολάου, εστιατόρια με κυριότερο προσφερόμενο έδεσμα την τοπική πέστροφα, διαδρομές άθλησης και περιπάτου, κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης και τραίνο περιήγησης στο Άλσος.

Το Φαράγγι του Σελίου

Στο Κάτω Βέρμιο, βρίσκεται το φαράγγι του Σελίου, μήκους 5 χλμ., με την γνωστή τρύπα του Μιχάλη στην είσοδο του. Το φαράγγι του Σελίου, τέμνει τη δασική διαδρομή μεταξύ Σελίου και 3-5 Πηγαδιών, δημιουργώντας μια περηπατητική διαδρομή κατά μήκος της κορυφογραμμής του Βερμίου. Αποτελεί την είσοδο για το Διεθνές Μονοπάτι E4 και είναι κατάλληλο για πεζοπορία.

Το Φαράγγι της Κράστας

Στις συναντήσεις των δασικών κι αγροτικών εκτάσεων των κοινοτήτων Γιαννακοχωριού, Ροδοχωριού, Μαρίνας, κυλά το ποτάμι Μέγα Ρέμα, όπου συναντούμε το φαράγγι της Κράστας, μήκους 90 μέτρων, ύψους 100 - 250 μέτρων και πλάτους 20 μέτρων, υψομετρικό του ποταμού περίπου 300 μέτρα πάνω από τη επιφάνεια της θάλασσας.

Ο λόφος της Κράστας, ύψος κορυφής 520 μέτρα, δεσπόζει με τα ασβεστολιθικά πετρώματα και τους εξαιρετικούς χρωματικούς, βράχινους, σχισμένους όγκους, ενώ στην κορυφή του, το Μάιο διαφεντεύει η βασίλισσα των βοτάνων η κατακόκκινη άγρια Παιωνία, που μετά και έλκει το υπερπέραν. Ο επισκέπτης διασχίζει το φαράγγι μέσα από ένα φανταστικό καταπράσινο τοπίο, με σταθμούς ανάπαυσης και νερά.

Σπήλαια της Ημαθίας

Η περιοχή της Ημαθίας διαθέτει μερικά αξιολογικά σπήλαια όπως: Στο Κάτω Βέρμιο, τα ορεινά ΣΠΗΛΑΙΑ, που βρίσκονται στις τοποθεσίες «Σιάμπαλη» και «Πριόνια». Στη Νάουσα βρίσκεται το

σπήλαιο «ΣΑΡΑΝΤΑ ΟΝΤΑΔΕΣ», με σταλακτίτες και σταλαγμίτες. Μεταξύ Γιαννακοχωρίου και Ροδοχωρίου βρίσκεται το νεολιθικό σπήλαιο της Κράστας.

Υδροβιότοπος Λουδία- Αλιάκμονα

Το δέλτα των ποταμών Λουδία και Αλιάκμονα αποτελεί τη μόνη παραθαλάσσια περιοχή του νομού Ημαθίας. Η περιοχή προστατεύεται από τη συνθήκη Ramsar και από το πρόγραμμα NATURA και μαζί με τη λιμνοθάλασσα της Αγαθούπολης και των Αλυκών Κίτρους (που αποτελούν μέρος του ενιαίου συμπλέγματος των δέλτα του Γαλλικού, του Αξίου, του Λουδία και του Αλιάκμονα) δημιουργούν ένα παράκτιο υγρότοπο, από τα πιο σημαντικά υγροτοπικά συστήματα της Ελλάδας. Με συνολική έκταση 388.000 στρ., απλώνεται από το Καλοχώρι ως τις Αλυκές Κίτρους στο νομό Πιερίας, περικλείοντας από αγροτικές καλλιέργειες και λιβάδια ως αλατώδη εδάφη και ελώδεις εκτάσεις. Περιλαμβάνει το Δέλτα του Αλιάκμονα, το Δέλτα και την κοίτη του ποταμού Αξίου ως και τα βόρεια σύνορα, τις εκβολές του Λουδία και του Γαλλικού, τη λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου, καθώς και τις Αλυκές Κίτρους. Χάρη στη γεωγραφική της θέση και τη μεγάλη εναλλαγή των οικοτόπων, η περιοχή αποτελεί ένα σημαντικό βιότοπο για πολλά είδη άγριων ζώων και πουλιών.

Όνομασία Προστατευόμενης Περιοχής	Κωδικός	Κατηγορία
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αξιού, Γαλλικού, Λουδία, Αλιάκμονα, Αλυκών Κίτρους και Λιμνοθάλασσας Καλοχωρίου		ΥΕΚ 687/Β/06-07-1998
Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα-Αλυκή Κίτρους (Ramsar – Natura 2000)	GR1220010	Ζώνη Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (SPA)
Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα-Ευρύτερη Περιοχή-Αξιούπολη (Natura 2000)	GR1220002	Τόπος Κοινοτικής ημασίας (SCI)
Εκβολές Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα	AG0010020	(βιότοπος CORINE)
Δέλτα Αλιάκμονα (Κλειδίου)	K124	Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΥΕΚ 378/Β/1981)

Θαλάσσιο περιβάλλον – Θερμαϊκός κόλπος

Σο θαλάσσιο περιβάλλον της περιοχής του Δήμου Αλεξάνδρειας περιορίζεται σε ένα στενό μέτωπο μεταξύ της εκβολής του ποταμού Λουδία και της εκβολής του ποταμού Αλιάκμονα. Ο Θερμαϊκός κόλπος είναι μια από τις σημαντικότερες θαλάσσιες περιοχές του Βόρειου Αιγαίου, αλλά ταυτόχρονα και από τις πλέον επιβαρυμένες, κυρίως λόγω της γεινιάσής του με το Πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης. Ο Θερμαϊκός κόλπος είναι ο αποδέκτης αστικών και βιομηχανικών λυμάτων της Θεσσαλονίκης αλλά και αποβλήτων από τις αγροτικές δραστηριότητες της ευρύτερης ζώνης των ποταμών Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα. Επίσης, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες καθώς και τουριστικές δραστηριότητες συνυπάρχουν κατά μήκος της ακτογραμμής του.

Η πανίδα, που εντοπίζεται κυρίως στις παρυδάτιες ζώνες, αποτελείται από θηλαστικά, πτηνά, ερπετά-αμφίβια και ασπόνδυλα, πολλά από τα οποία είναι σημαντικά. Στον Αλιάκμονα βρέθηκαν 35 περίπου είδη ψαριών. Από αυτά γύρω στα 30 είναι αυτόχθονα και τα υπόλοιπα εισαγόμενα με την ανθρώπινη επέμβαση. Ορισμένα θεωρούνται σπάνια και ένα, το μαυροτσιρώνι, δεν ζει πουθενά αλλού στο κόσμο, είναι δηλαδή ενδημικό. Από τα θηλαστικά υπολογίζεται ότι φιλοξενούνται στην περιοχή 17 είδη. Ακόμη, 15 είδη ερπετών και 7 αμφίβια έρχονται να συμπληρώσουν την τροφική αλυσίδα. Σημειώνεται ότι οι αποστραγγιστικές τάφροι της περιοχής, παρά τη ρύπανση που δέχονται κυρίως από τα φυτοφάρμακα, φιλοξενούν σημαντικό αριθμό αμφιβίων και δύο ειδών νερόφιδων.

Η μεγάλη όμως ιδιαιτερότητα της περιοχής ως προς την πανίδα είναι τα πουλιά (ορνιθοπανίδα).

- ⇒ 18 παγκοσμίως απειλούμενα είδη σύμφωνα με την IUCN σε σύνολο 25 ειδών που έχουν καταγραφεί
- ⇒ στην Ελλάδα.
- ⇒ 24 απειλούμενα είδη σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ⇒ 210 είδη που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της Οδηγίας 79/409 για τα άγρια πουλιά, και
- ⇒ 72 είδη που περιλαμβάνονται στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Σπονδυλόζων της Ελλάδας.

Η περιοχή είναι **παγκόσμιας ορνιθολογικής σημασίας** γιατί εδώ:

- ⇒ σταθμεύει κατά τη μετανάστευση τουλάχιστον το 1% του ευρωπαϊκού πληθυσμού του αργυροπελεκάνου, της αβοκέττας και της λιμόζας, ενώ επίσης εδώ έχει καταγραφεί η λεπτομούτα που είναι το σπανιότερο είδος της Ευρώπης, Βόρειας Αφρικής και Δυτικής Ασίας.
- ⇒ φωλιάζει τουλάχιστον το 1% του ευρωπαϊκού πληθυσμού του νυχτοκόρακα, του κρυπτοτσινικά, του λευκοτσινικά του νεροχελιδονου, και του μαυροκέφαλου γλάρου.
- ⇒ ξεχειμωνιάζει ένα σημαντικό ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού της λαγγόνας.
- ⇒ φιλοξενούνται σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο πληθυσμοί βαρβάρας που ξεχειμωνιάζουν και ποσοστό 1% ή μεγαλύτερο του συνολικού ευρωπαϊκού πληθυσμού χουλιαρομούτας, γελογλάρου, μικροτσινικά, νανογλάρου, θαλασσοσφυριχτή, καλαμοκανά και στρειδοφάγου, που φωλιάζουν στην περιοχή.
- ⇒ φωλιάζει τουλάχιστον ένα από τα 5 -7 ζευγάρια θαλασσοσαετών που αναπαράγονται στη χώρα μας.

1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες

Η πρόσβαση στην Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας μπορεί να γίνει με τη χρήση αυτοκινήτου μέσω του υπάρχοντος οδικού δικτύου, από τον οδικό άξονα της Εγνατίας οδού που συνδέει τη Θεσσαλονίκη με τη Βέροια και τη Δυτική Μακεδονία και το επαρχιακό δίκτυο Νάουσας - Βέροιας - Αλεξάνδρειας - Θεσσαλονίκης και Βέροιας - Νάουσας – Έδεσσα. Στην περιοχή λειτουργούν τρεις σταθμοί ΟΣΕ στη Βέροια, τη Νάουσα και το Πλατύ. Στον τομέα της υγείας λειτουργούν 2 νοσοκομεία, 1 κέντρο υγείας και 18 περιφερειακά ιατρεία. Οι υποδομές και παρεχόμενες υπηρεσίες στον τουρισμό αφορούν στη λειτουργία 3 χιονοδρομικών κέντρων (Σέλι, 3-5 πηγάδια, χρυσό ελάφι), δύο ορειβατικών καταφυγίων στις θέσεις «Μπαλκόνι» και «Μουντάκη», χώρων γαστρονομικών δραστηριοτήτων (Esperides spa hotel), αεραθλητικού κέντρου στη Βέροια, καταλυμάτων διαφόρων τύπων και τάξεων, αγροτουριστικών μονάδων και παραδοσιακών ξενώνων, κέντρων εστίασης και αναψυχής, μουσείων και άλλων πολιτιστικών χώρων, γραφείων γενικού και εναλλακτικού τουρισμού, επιχειρήσεων ενοικίασης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών κλπ., συνεδριακών χώρων, εμπορικών καταστημάτων.

1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες

Ο πολιτιστικός πλούτος μιας περιοχής αποτελεί στοιχείο άμεσα συνδεδεμένο με τον τουρισμό, καθώς λειτουργεί ως στοιχείο προσέλκυσης επισκεπτών. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται συνοπτικά η ιστορία της Ημαθίας και καταγράφονται οι υλικοί και άυλοι πολιτιστικοί πόροι της Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται: 1. παραδόσεις, ήθη και έθιμα, 2. μνημεία – αξιοθέατα όπως ιερές μονές, βυζαντινές αρχαιότητες, βυζαντινοί ναοί και προσκηνύματα, 3. επισκέψιμοι χώροι όπως αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία και παραδοσιακές συνοικίες, 4. πολιτιστικές εκδηλώσεις και 5. εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Ειδικότερα:

A. Ιστορία

Η Ημαθία είναι μία από τις αρχαιότερες κατοικημένες περιοχές της Ελλάδας. Ο προϊστορικός οικισμός της Νέας Νικομήδειας ο οποίος χρονολογείται στα 6.250 π.Χ. και είναι ένας από τους παλαιότερους αγροτικούς συνοικισμούς της Ελλάδας και όλης της Ευρώπης.

Ημαθία σημαίνει "αμμώδης περιοχή" (από το άμαθος = άμμος) και ονομαζόταν έτσι η παρά τον Θερμαϊκό κόλπο πεδιάδα, όταν σχηματίσθηκε το Βασίλειο της Μακεδονίας. Με το όνομα αυτό δηλώνονταν η περιοχή μεταξύ του Αλιάκμονα και του Λουδία, η οποία, επειδή υπήρξε ο πυρήνας του βασιλείου ονομάστηκε επίσης και Μακεδονία και περιελάμβανε μεταξύ των άλλων τις Αιγές, αρχαία πρωτεύουσα και Ιερή πόλη της Μακεδονίας, τη Βέροια και το Κίτιον (σημερινή Νάουσα).

Ο Όμηρος ονόμαζε την Ημαθία ερατεινή, ενώ ο Πτολεμαίος ανέφερε την περιοχή ανάμεσα σε 13 άλλα αστικά κέντρα της Μακεδονίας. Ο Πολύβιος τοποθετούσε την Ημαθία στη χώρα των Παιόνων. Στη Νάουσα, ο Ηρόδοτος τοποθετεί τους περίφημους "Κήπους του Μίδα". Η περιοχή κατοικήθηκε απ' τα αρχαιότερα χρόνια απ' τους Βρύγες, που μετανάστευσαν απ' την Ασία στην Ευρώπη πριν ακόμη απ' τον Τρωικό Πόλεμο.

Σύμφωνα με τοπικούς μακεδονικούς μύθους, τα τρία παιδιά του μυθικού βασιλιά της περιοχής Βέρη, έδωσαν τα ονόματά τους οι μεν κόρες του στις δύο σημαντικές πόλεις της Ημαθίας, Βέροια και Μιέζα, ενώ ο γιος του Όλγανος μεταμορφώθηκε σε ποτάμιο θεό και έδωσε το όνομά του στο ποτάμι Αράπιτσα.

Στους πρόποδες της οροσειράς των Πιερίων, στη θέση που σήμερα βρίσκεται η Βεργίνα, ήταν κτισμένες οι Αιγές, η παλαιά πρωτεύουσα της Μακεδονίας. Οι ανασκαφές αποκάλυψαν το ανάκτορο, το θέατρο όπου δολοφονήθηκε ο Φίλιππος και ανακηρύχθηκε βασιλεύς της Μακεδονίας ο Αλέξανδρος ο Γ' ο Μέγας, η Μεγάλη Τούμπα και η Βασιλική νεκρόπολη. Οι Βασιλικοί Τάφοι της Βεργίνας, ο Τάφος του Φίλιππου Β' και τα μοναδικά ευρήματά τους, είναι χωρίς αμφιβολία μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας.

Σημαντικοί Μακεδονικοί Τάφοι βρέθηκαν και στην περιοχή των Λευκαδίων του Δήμου Ανθεμίων, όπου σώζονται τρία σημαντικότερα ταφικά Μνημεία, ο Τάφος της Κρίσεως, ο Τάφος Λύσωνος και Καλλικλέους και ο Τάφος των Ανθεμίων. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται η αρχαία πόλη Μιέζα (όπου με τις ανασκαφές έρχεται τμηματικά στο φως) και η Σχολή Του Αριστοτέλη όπου διδάχτηκε ο Μέγας Αλέξανδρος από τον μεγάλο φιλόσοφο.

Ένα από τα πιο σημαντικά επιγραφικά κείμενα που προέρχονταν από την αρχαία Βέροια, ανακαλύφθηκε το 1949, σχετίζεται με τον κανονισμό λειτουργίας Γυμνασίου της πόλεως και χρονολογείται στις τρεις πρώτες δεκαετίες του 2ου π.Χ αιώνα. Το κείμενο του Γυμνασιαρχικού Νόμου, αποτελεί ένα μοναδικό τεκμήριο για τη λειτουργία ενός από τους πιο σημαντικούς πολιτικούς θεσμούς των ελληνικών μακεδονικών πόλεων κατά την ελληνιστική περίοδο.

Στα Ρωμαϊκά χρόνια, η περιοχή γνωρίζει μεγάλη ακμή και η Βέροια γίνεται έδρα του «Κοινού των Μακεδόνων» και θρησκευτικό κέντρο. Το 54 μ. Χ. ο Απόστολος Παύλος κηρύσσει τη νέα Χριστιανική πίστη στη Βέροια, όπου σώζεται το «Βήμα του Απόστολου Παύλου», ο τόπος στον οποίο μίλησε. Στη Βυζαντινή περίοδο η περιοχή γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη. Από την εποχή αυτή σώζονται πολυάριθμες (48 σε αριθμό) Εκκλησίες με καταπληκτικές τοιχογραφίες - αγιογραφίες., πολλές από τις οποίες βρίσκονται στο Βυζαντινό Μουσείο της πόλης της Βέροιας.

Η Βέροια, κατά τους Βυζαντινούς χρόνους έγινε αντικείμενο διεκδίκησης Βουλγάρων, Σέρβων και Βυζαντινών, ενώ το 1386 καταλήφθηκε από τους Τούρκους.

Η ευρύτερη περιοχή του νομού Ημαθίας, αλλά ιδιαίτερα η Νάουσα για την οποία υπάρχουν και κάποιες ιστορικές μαρτυρίες, φαίνεται ότι είχε ερημωθεί από τους Ρωμαϊκούς χρόνους μέχρι και τον 15ο αιώνα οπότε και θα επανοικιστεί στα χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας παρουσιάζοντας μεγάλη ακμή στον τομέα της υφαντουργίας και της βαφικής.

Το 1705 οι Ναουσαίοι αρνήθηκαν να δώσουν τα παιδιά τους για τα γενιτσαρικά τάγματα και με επικεφαλής τον αρματολό Ζήση Καραδήμο ύψωσαν τη σημαία της ανταρσίας.

Το 1822 τόσο η Βέροια όσο και η Νάουσα θα εξεγερθεί κατά των Τούρκων. Μετά από την άρνηση των Ναουσαίων να παραδώσουν τα όπλα και την πόλη, αρχίζει μια σκληρή πολιορκία και τελικά οι Τούρκοι μπήκαν στην πόλη καταστέλλοντας την επαναστατική εξέγερση και πνίγοντάς την στο αίμα. Στη γέφυρα του ποταμού Αραπίτσα, στη θέση Στουμπάνοι, δεκατρείς νέες, για να αποφύγουν την ατίμωση έπεσαν στον καταρράκτη (το γνωστό "Ολοκαύτωμα της Νάουσας").

Στη διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα (1903-1908) η Νάουσα και η Βέροια ήταν σημαντικά κέντρα και ορμητήρια των Μακεδονομάχων εναντίον Τούρκων και Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Η περιοχή της Ημαθίας απελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό στις 16 Οκτωβρίου του 1912, μετά από νίκες του ελληνικού στρατού. Η περιοχή του νομού Ημαθίας προσαρτήθηκε στο ελλαδικό έδαφος με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913, όπου απετέλεσε τμήμα του νομού Θεσσαλονίκης. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής και ιταλικής κατοχής, δοκιμάστηκε σκληρά από τους κατακτητές, όπως και κατά τη διάρκεια του εμφυλίου, που υπήρξε θέατρο συγκρούσεων. Το 1946 συγκροτήθηκε ο νομός Ημαθίας, ο οποίος περιελάμβανε την ομώνυμη επαρχία καθώς και την επαρχία Νάουσας.

Από τη Βέροια καταγόταν και ο Δημήτριος Βικέλας, λόγιος, ποιητής και πεζογράφος, ο οποίος συνέβαλε στην αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων, στην ίδρυση της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, της οποίας διετέλεσε πρώτος Πρόεδρος ως το 1986, οπότε και πραγματοποιήθηκαν οι πρώτοι θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα.

B. Παραδόσεις – ήθη και έθιμα

Χώρος με εμφανή τα σημάδια της ανθρώπινης παρουσίας εδώ και χιλιάδες χρόνια, η Ημαθία έχει να παρουσιάσει ένα δυναμικό πολιτισμικό παρόν που πηγάζει από ένα πλούσιο και πολυσύνθετο παρελθόν, που ξεκινά ήδη από τη Νεολιθική Εποχή, ενώ στα νεώτερα χρόνια σηματοδοτήθηκε από την εγκατάσταση των προσφύγων. Τα ήθη και τα έθιμα της περιοχής εμπλουτίστηκαν με ήθη και έθιμα από τη Μικρά Ασία, τον Πόντο και την Ανατολική Θράκη, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα Κουρμπάνια του Αγίου Τρύφωνα, τους Μωμόγερους, αλλά και την αναβίωση της ιστορικής μονής του Πόντου της Παναγίας Σουμελά. Ο μεγάλος πλούτος της παράδοσης σε ήθη και έθιμα πολιτιστικού – κοινωνικού και θρησκευτικού χαρακτήρα, τραγούδια, χορούς, παραδοσιακή μαγειρική, κ.λπ. αποτελεί ανεκτίμητο θησαυρό κληρονομιάς των κατοίκων που δημιουργεί μια παλέτα πολιτισμικών χρωμάτων όπου ο ντόπιος πληθυσμός (Ρουμλουκιώτες, Σαρακατσάνοι, Βλάχοι) ενισχύθηκε από την παρουσία προσφύγων της Καπαδοκίας, του Πόντου, της Ανατολικής Ρωμυλίας και Θράκης, τους Μικρασιάτες, τους Κρήτες, κ.λπ.

Μπούλες και Γενίτσαροι

Την περίοδο της Αποκριάς, η Νάουσα προσελκύει πλήθος επισκεπτών. Ιδιαίτερο στοιχείο είναι το έθιμο «Μπούλες» ή «Γενίτσαροι και Μπούλες», στο οποίο λαμβάνουν μέρος μόνο άνδρες. Ακόμα και τη νύφη (μπούλα) υποδύεται άνδρας. Το έθιμο ξεκινάει την πρώτη Κυριακή της Αποκριάς, συνεχίζεται την Δευτέρα - τα μπουλούκια επισκέπτονται τα σπίτια των μελών τους και γλεντούν- και επαναλαμβάνεται την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς στην πλατεία των Αλωνιών, όπου γίνεται γλέντι με παραδοσιακούς μεζέδες και κρασί.

Το Κουρμπάνι

Το «κουρμπάνι» είναι η αιματηρή θυσία ζώων προς τιμήν του Αγίου Τρύφωνα, προστάτη των αμπελουργών προκειμένου να ευλογήσει την ανάπτυξη και παραγωγή των αμπελιών. Το ζώο που θυσιάζεται, μαγειρεύεται και προσφέρεται στους πιστούς, αφού «διαβαστεί» από τον ιερέα. Στη συνέχεια ακολουθεί γλέντι με παραδοσιακά μουσικά και χορευτικά συγκροτήματα, συνοδευόμενο από άφθονο τοπικό κρασί και τσίπουρο.

Το έθιμο του Κολντέ ή του Καρτσούνου

Έθιμο κατά το οποίο την παραμονή των Χριστουγέννων ανάβουν μεγάλες φωτιές για να ζεστάνουν το νεογέννητο Χριστό.

Οι Φωτιές

Ένα σημαντικό έθιμο της περιοχής είναι οι φωτιές που ανάβουν το βράδυ της 23ης Ιουνίου, την παραμονή των γενεθλίων του Αη Γιάννη του Κλείδωνα, όπως έχει επικρατήσει να λέγεται. Οι φωτιές ανάβονται στις γειτονιές και τα παιδιά πηδούν πάνω απ' αυτές γιατί όπως λέγεται αυτό προσφέρει υγεία και μακροήμευση. Επίσης τα κορίτσια μεταφέρουν νερό σε παραδοσιακά σκεύη μέσα στα οποία έχουν ρίξει τα δαχτυλίδια τους για να δουν ποιόν θα παντρευτούν. Οι ρίζες αυτού του εθίμου είναι προχριστιανικές.

Ο Τρανός χορός

Κάθε χρόνο στις 15 Αυγούστου, γίνεται το αντάμωμα των Βλάχων που καταγόταν από το Παλιό Σκυλλίτσι. Η συνάντηση αυτή κορυφώνεται με τον τρανό χορό στον οποίο όλοι οι παρευρισκόμενοι και γίνεται στην πλατεία του χωριού. Πρόκειται για μια πράξη που δείχνει την αδελφούση των ανθρώπων αυτών που τους συνδέει η κοινή καταγωγή.

Τα Ρουγκάτσια

Τα Ρουγκάτσια, είναι ένα έθιμο που παλιότερα γινόταν σε όλα τα χωριά αλλά σήμερα έχει σχεδόν εξαλειφθεί. Μία ομάδα νέων του κάθε χωριού ντυνόταν με ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές (φουστάνελα) κι αποτελούσαν το Ρουγκάτσι του χωριού. Η ομάδα αυτή με τη συνοδεία μουσικών

οργάνων γύριζε σε όλα τα γειτονικά χωριά και χόρευε από την Πρωτοχρονιά μέχρι και την ημέρα των Φώτων. Ο χορός κρατούσε όλη την ημέρα και η ομάδα γύριζε από σπίτι σε σπίτι, όπου τους προσφέρονταν κρασί και μεζέδες. Εάν δύο ομάδες από διαφορετικά χωριά ανταμώνανε τυχαία στο δρόμο έπρεπε να πολεμήσουν με τα ξύλινα σπαθιά που κρατούσαν στα χέρια τους. Οι ηττημένοι περνούσαν κάτω από τα υψωμένα σπαθιά των νικητών σε ένδειξη υποταγής. Την ημέρα των Φώτων η ομάδα γύριζε στο χωριό από το οποίο καταγόταν και χορεύοντας στα σπίτια του χωριού ολοκληρώνονταν το έθιμο.

Το έθιμο του Μωμόγερου

Πρόκειται για ένα έθιμο τριών χιλιάδων χρόνων, που θέλει τον άνδρα του χωριού να αρπάζει τη νύφη, συμβολίζοντας έτσι την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα. Κεντρικό πρόσωπο του εθίμου, ο Μώμος, Θεός του γέλιου και της σάτιρας στην Αρχαία Ελλάδα, ο οποίος παρότρυνε τους δώδεκα ακολούθους του, τους Μωμόγερους, να βρουν αφορμή και σατιρίζοντας, να προκαλέσουν το γέλιο στους συγκεντρωμένους. Στο δρώμενο συμμετέχουν, μεταξύ άλλων, ο διάβολος που υποκινεί κάθε μορφής ταραχή, ο γιατρός που διαπιστώνει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η νύφη, ο αστυνομικός που επιφέρει την τάξη και παραπέμπει τους, δράστες στη δικαιοσύνη και ο δικαστής που επιβάλλει τις ποινές στον απαγωγέα.

Κολιάντα

Ένα έθιμο που έχει τις ρίζες του αιώνες πριν και ήρθε στα Τρίκαλα Ημαθίας από τους πρόσφυγες της Ανατολικής Ρωμυλίας. Αναβιώνει κάθε χρόνο στις 23 του Δεκεμβρη, με άναμμα φωτιών με άφθονο κρασί και λουκάνικα της περιοχής και φυσικά με γκάνιτες και ακορντεόν.

Καμήλες και Ντιβιτζήδες

Το έθιμο παραπέμπει στην αρχαιότητα που μεταμφιεσμένοι οι άνθρωποι γιόρταζαν και τιμούσαν τον Θεό Δίονυσο με σάτιρες και χορούς σε «ξέφρενους» ρυθμούς. Οι ντιβιτζήδες ντύνονται με προβιές και φορούν στο κεφάλι το καούκι που είναι καπέλο και μάσκα μαζί. Είναι στολισμένο με καθρεφτάκια (για τον εξορκισμό των πνευμάτων) και πολύχρωμες κορδέλες και στη θέση των δοντιών έχουν «αρμάθες» από ξερά φασόλια. Στη μέση και στα πόδια φορούν μικρά κουδουνάκια που δημιουργούν θόρυβο όταν χορεύουν ή τσακώνονται οι ντιβιτζήδες. Στα χέρια κρατούν το «τοπούζ» (ξύλινο ρόπαλο) με το οποίο κτυπούν κάτω «εκβιάζοντας» κατά κάποιο τρόπο τη γονιμότητα της γης. Η καμήλα είναι μια ξύλινη κατασκευή σκεπασμένη υφαντό από τραγίσιο μαλλί με ένα μακρόστενο λαιμό από προβιά όπως και το κεφάλι της, με κρεμασμένα πολλά μεγάλα μπρούτζινα κουδούνια. Ο θόρυβος των κουδουνιών καθώς η καμήλα κουνιέται συντελεί στο ξύπνημα της φύσης από την χειμωνιάτικη νάρκη. Η καμήλα στερεώνεται με ζωνάρια δεμένα σταυρωτά πάνω στο ανθρώπινο σώμα και ζυγίζεται με τέχνη για να μην γέρνει και κουράζει τον «καμλιτζή». Ανήμερα την Πρωτοχρονιά αμέσως μετά την λειτουργία στην εκκλησία, οι ντιβιτζήδες, οι

καμήλες και οι μουσικοί ανοίγουν τον χώρο στην πλατεία του χωριού, όπου συμμετέχουν όλοι οι κάτοικοι χορεύοντας κυρίως ζωναράδικο και συγκαθιστό.

Παραδοσιακή φορεσιά

Οι παραδοσιακές φορεσιές του τόπου παρουσιάζουν μεγάλη ομοιότητα με όλες τις παραδοσιακές φορεσιές του γεωγραφικού χώρου της Μακεδονίας. Η μεγάλη διαφορά που εμφανίζεται είναι στον κεφαλόδεσμο (καπέλο) που φορούν οι γυναίκες. Ο κεφαλόδεσμος μοιάζει με τις περικεφαλαίες που φορούσαν οι αρχαίοι Μακεδόνες πολεμιστές. Η παράδοση λέει, ότι σε κάποια μάχη που οι άντρες πολεμιστές υποχώρησαν, οι γυναίκες του τόπου πολέμησαν γενναία κερδίζοντας τελικά τη μάχη. Οργισμένος με τους άντρες του ο Μέγας Αλέξανδρος και θέλοντας να τιμήσει τις γυναίκες για τη γενναιότητα που έδειξαν, τους έδωσε το δικαίωμα να φορούν περικεφαλαία, πράγμα που μεταφέρθηκε για πολλούς αιώνες στη γυναικεία τοπική φορεσιά.

Γ. Μνημεία και αξιοθέατα

Ιερές Μονές

Ιερά Μονή Παναγίας Δοβρά

Βρίσκεται στις πλαγιές του Βερμίου, 3,5 χλμ. από το κέντρο της Βέροιας και είναι μία από τις αρχαιότερες Μονές της περιοχής. Στο χώρο λειτουργούν παιδικές κατασκηνώσεις, ΙΕΚ Βυζαντινών Τεχνών και Εκκλησιαστικό Μουσείο.

Ιερά Μονή Παναγίας Σουμελά

Στις πλαγιές του Βερμίου, κοντά στο χωριό Καστανιά, βρίσκεται η Μονή της Παναγίας Σουμελά που κτίστηκε το 1951 από τους πρόσφυγες του Πόντου ως μια προσπάθεια αναβίωσης της ιστορικής ομώνυμης Μονής, τα ερείπια της οποίας βρίσκονται στο όρος Μελά, κοντά στην Τραπεζούντα του Πόντου. Όλο τον χρόνο, αλλά κυρίως τον Δεκαπενταύγουστο δέχεται πλήθος επισκεπτών. Στη Μονή φυλάσσεται και η εικόνα της Παναγίας, φιλοτεχνημένη από τον Ευαγγελιστή Λουκά.

Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου

Στις πλαγιές των Πιερίων, πάνω από τον ποταμό Αλιάκμονα, ιδρύθηκε τον 14ο αιώνα η Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου όπου ασκήτεψαν μεγάλες μορφές του μοναχισμού, όπως ο Γρηγόριος ο Παλαμάς και ο Άγιος Διονύσιος.

Μονή Τιμίου Προδρόμου Νάουσας

Το Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου Νάουσας βρίσκεται ανάμεσα στη Νάουσα και το Γιαννακοχώρι και είναι χτισμένο σε μια γραφική και καταπράσινη τοποθεσία. Η μονή έχει ανακαινιστεί και λειτουργεί ως γυναικεία μονή.

Μονή Αγίας Κυριακής Λουτρού

Σε κοντινή απόσταση από το χωριό Λουτρό, πλάι στις όχθες του ποταμού Αλιάκμονα, βρίσκεται το μοναστήρι της Αγίας Κυριακής το οποίο είναι γυναικείο και δέχεται επισκέψεις όλο το χρόνο.

Μονή Αγίου Αθανασίου Σφηνίτσης

Το μοναστήρι του Αγίου Αθανασίου Σφηνίτσης είναι χτισμένο σε κοντά στο χωριό Αγκαθιά και λειτουργεί σαν γυναικεία μονή.

Μονή Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα

Η Μονή του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Βερμίου, στο Ροδοχώρι Ναούσης. Πρόκειται για ένα μοναστήρι με μακραίωνη ιστορία, καθώς η παρούσα Μονή αποτελεί αναβίωση του ομώνυμου μοναστηριού που ιδρύθηκε το 752 στο όρος Πυργί κοντά στην Τραπεζούντα του Πόντου.

Μονή Θεοτόκου Καλλίπετρας

Το μοναστήρι της Παναγίας ή της Καλήπετρας, είναι χτισμένο στις νότιες πλαγιές του Βερμίου, σε απόσταση 10 χλμ. περίπου από τη Βέροια, κοντά στο χωριό Ραχιά. Το σημερινό μοναστήρι έχει κτιστεί μετά την καταστροφή του 1941.

Μονή Μουτσιιάλης

Η Μονή Μουτσιιάλης βρίσκεται στους πρόποδες των Πιερίων πάνω από τον ποταμό Αλιάκμονα, λίγο πιο πέρα από την Σκήτη του Τιμίου Προδρόμου στο μετόχι της οποίας ανήκει. Η πρόσβαση στη μονή είναι εύκολη καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στον παραποτάμιο ασφαλτοστρωμένο δρόμο.

Βυζαντινές αρχαιότητες - Βυζαντινοί Ναοί & προσκυνήματα

Στις Βυζαντινές Αρχαιότητες ανήκουν κτίσματα αρχαιολογικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, κύρια εκκλησίες και μοναστήρια, που το καθένα χωριστά ή όλα μαζί λειτουργούν ως χώροι ιστορικής και μορφωτικής αξίας αλλά και αναψυχής. Σε αυτή την ενότητα ανήκουν:

- Η Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγίου Δημητρίου
- Η Μεταβυζαντινός ναός (Βασιλική) Αγίου Δημητρίου
- Η Παλαιοχριστιανική Βασιλική Α΄ και Παλαιοχριστιανική Βασιλική Β΄ στη Σφηκιά
- Ο Άγιος Γεώργιος στη Σφηκιά

Ναός της Υπαπαντής ή Παναγούδας

Ναός του 15ου αι. με σημαντικές τοιχογραφίες της εποχής αυτής. Ο κυρίως ναός και οι τοιχογραφίες του βόρειου κλίτους χρονολογούνται στο 1706.

Ναός του Αγίου Σάββα της Κυριώτισσας

Ξεχωρίζει για τον πλούσιο κεραμοπλαστικό διάκοσμο της κόγχης του ιερού. Ο ναός αποτελεί ένα από τα πιο αξιόλογα δείγματα βυζαντινής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής. Είναι παλαιολόγειος ναός του 14ου αι. και διατηρεί τοιχογραφίες της εποχής εκείνης. Επισκευάστηκε το 1671 και εκ νέου στις αρχές του 19ου αιώνα.

Ναός του Αγίου Βλασίου

Μονόχωρος ναός του 14ου αι. ο οποίος διευρύνθηκε τον 16ο και 18ο αι. και έγινε τρίκλιτος. Διατηρεί πολύτιμες τοιχογραφίες του 14ου και 18ου αιώνα.

Ναός των Αγίων Κηρύκου και Ιουλίττης

Κτίστηκε γύρω στον 14^ο αιώνα και ξεχωρίζει για τον εντυπωσιακό του διάκοσμο. Σώζονται τοιχογραφίες του 15^{ου} και 16ου αιώνα.

Ναός της Αναστάσεως του Χριστού

Ήταν καθολικό Μοναστηριού και διατηρεί εκπληκτικές τοιχογραφίες του 14ου αιώνα τις οποίες φιλοτέχνησε ο ζωγράφος Γεώργιος Καλλιέργης.

Παλαιά Μητρόπολη

Είναι η αρχαιότερη βυζαντινή εκκλησία της Βέροιας, κτίστηκε στα τέλη του 11ου αιώνα (1070 - 1080).

Το Βήμα του Αποστόλου Παύλου

Ο τόπος όπου ο Απόστολος Παύλος κήρυξε το Χριστιανισμό το πιθανότερο κατά το έτη 50-51 μ.Χ. και 57 μ.Χ. Η τοποθεσία αποτελεί Παγκόσμιο Προσκύνημα του Χριστιανισμού και σημείο αναφοράς της εκκλησιαστικής ιστορίας της Βέροιας. Το μήνα Ιούνιο πραγματοποιούνται ετήσιες λατρευτικές εκδηλώσεις στη μνήμη του Αποστόλου Παύλου, γνωστές με τον γενικό τίτλο «Παύλεια», με αποκορύφωμα τον υπαίθριο διορθόδοξο εσπερινό στο Βήμα του Αποστόλου Παύλου, το βράδυ της 29ης Ιουνίου.

Δ. Χώροι για επίσκεψη

Αρχαιολογικοί χώροι

Στην ευρύτερη περιοχή της Ημαθίας έχουν αποκαλυφθεί σημαντικά μνημεία της εποχής των αρχαίων Μακεδόνων με πολύ σημαντικά ευρήματα όπως, οι μακεδονικοί τάφοι, ο αρχαιολογικός χώρος της Βεργίνας και η σχολή του Αριστοτέλη στην Μιέζα όπου ο αρχαίος φιλόσοφος δίδαξε τον

Μέγα Αλέξανδρο. Στον ίδιο χώρο ανασκάφηκε και το αρχαίο θέατρο που είναι ένα πραγματικό στολίδι και απόδειξη της άνθησης του πολιτισμού της εποχής.

Τεράστιο αρχαιολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο Νεολιθικός οικισμός Νέας Νικομήδειας. Μόλις 9 χλμ. Β.Α. της Βέροιας, βρίσκεται το χωριό Νέα Νικομήδεια, όπου έχει ανασκαφεί νεολιθικός συνοικισμός της 7ης χιλιετίας π.Χ., που μαζί με το Θεσσαλικό Σέσκλο είναι ο αρχαιότερος αγροτικός οικισμός της Ευρώπης.

Τα ανάκτορα και οι βασιλικοί τάφοι της Βεργίνας

Η περιοχή της Βεργίνας αποτελεί ένα αρχαιολογικό χώρο παγκόσμιας ακτινοβολίας, αφού εκεί εντοπίστηκε το λίκνο του αρχαίου μακεδονικού πολιτισμού, η παλαιά πρωτεύουσα του Μακεδονικού βασιλείου, οι Αιγές. Οι ανασκαφές που πραγματοποίησε στις δεκαετία του 1970 ο καθηγητής Μανώλης Ανδρόνικος έφεραν, επιπλέον, στο φως τους τάφους της βασιλικής δυναστείας. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει ασφαλώς ο τάφος του Φιλίππου Β΄, απ' όπου έχουν προέλθει εξαιρετικής σημασίας ευρήματα, όπως η χρυσή λάρνακα που περιείχε την τέφρα του νεκρού βασιλιά, όπλα, στεφάνια, κ.λ.π. Αρκετά από τα αντικείμενα αυτά εκτίθενται στον χώρο μπροστά από τον τάφο. Σημαντικός θεωρείται και ο τάφος του Πρίγκιπα, που αποδίδεται στον γιο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, Αλέξανδρο Δ΄.

Οι ανασκαφές έχουν επίσης αποκαλύψει σημαντικά τμήματα της πόλης των Αιγών, που ήταν η πρωτεύουσα του Μακεδονικού κράτους ως τα τέλη του 5^{ου} αι. π.Χ. Μεταξύ των ευρημάτων συγκαταλέγονται τα ερείπια ενός μεγάλου ανακτόρου, το θέατρο όπου ο Φίλιππος δολοφονήθηκε το 336 π.Χ., καθώς και ενός νεκροταφείου που περιλαμβάνει ταφικά σύνολα από την πρώιμη εποχή του Σιδήρου (11^{ος} αι.).

Ο αρχαιολογικός χώρος Αιγών στη Βεργίνα, συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των 17 ελληνικών μνημείων και χώρων που έχουν χαρακτηριστεί ως Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

Η Αρχαία πόλη Μίεζα

Κοντά στη Νάουσα έχουν εντοπιστεί αξιόλογα αρχαιολογικά ευρήματα, βάσει των οποίων οι αρχαιολόγοι θεωρούν ότι εκεί βρισκόταν η αρχαία μακεδονική πόλη Μίεζα. Στη θέση Ισβόρια βρίσκεται ο χώρος, όπου κατά τον 4ο αιώνα λειτούργησε η Σχολή του Αριστοτέλη όπου ο μεγάλος φιλόσοφος της αρχαιότητας δίδαξε την κλασική ελληνική σκέψη και διαμόρφωσε την ηγετική προσωπικότητα του Μέγα Αλέξανδρου. Πρόκειται για μία πανέμορφη φυσική τοποθεσία, με πλούσια βλάστηση, ποτάμι και δύο εντυπωσιακά σπήλαια, ανάμεσα στα οποία υπήρχε μία στεγασμένη στοά με κίονες ιωνικού ρυθμού. Σήμερα αποτελεί τόπο παγκοσμίου ενδιαφέροντος. Στην ευρύτερη περιοχή έχουν εντοπιστεί ακόμη το αρχαίο θέατρο Μίεζας (του Κοπανού) και διάφοροι τάφοι (Ο Τάφος της Κρίσεως, ο Τάφος του Κινχ, ο Τάφος των Ανθεμίων), που χρονολογικά κατατάσσονται στην ελληνιστική περίοδο.

Ο Νεολιθικός οικισμός της Νέας Νικομήδειας

Σε απόσταση 12 περίπου χιλιομέτρων από τη Βέροια, η αρχαιολογική σκαπάνη έχει φέρει στο φως έναν από τους αρχαιότερους νεολιθικούς οικισμούς της Ευρώπης. Ο οικισμός της Νέας Νικομήδειας χρονολογείται στην 7^η χιλιετία και είχε αγροτικό χαρακτήρα. Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται λίθινα εργαλεία και αντικείμενα, υπολείμματα οικιών, οστά κ.α.

Οι Παλαιοχριστιανικές Βασιλικές Σφηκιάς

Στην τοποθεσία Σφηκιά του δήμου Μακεδονίδος σώζονται τα ερείπια δύο σημαντικών παλαιοχριστιανικών μνημείων. Πρόκειται για ναούς του αρχιτεκτονικού τύπου της βασιλικής, εκ των οποίων ο πρώτος ήταν μονόκλιτος και χρονολογείται στον 4^ο αιώνα, ενώ ο δεύτερος ήταν τρίκλιτος και χρονολογείται στον 5^ο αιώνα.

Μουσεία

Η μακρά ιστορία στο χρόνο, τα σπουδαία αρχαιολογικά ευρήματα, η πλούσια λαϊκή παράδοση του Νομού Ημαθίας αποτυπώνονται μέσα από τα μουσεία που λειτουργούν σε διάφορες περιοχές του νομού.

Βλαχογιάννιο Μουσείο Νεότερης Ιστορίας και Τέχνης (Βέροια)

Φιλοξενεί ιστορικά κειμήλια, παραδοσιακές στολές και πλούσιο φωτογραφικό αρχείο από την εποχή του Μακεδονικού Αγώνα και τη νεότερη ιστορία και τέχνη.

Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας

Φιλοξενεί μεγάλο αριθμό ευρημάτων που προέρχονται κυρίως από τις ανασκαφές που έχουν πραγματοποιηθεί στο νομό. Μεταξύ άλλων μπορεί κανείς να αναφέρει τα ευρήματα από το Νεολιθικό οικισμό της Νέας Νικομήδειας. Ο μεγάλος όγκος των εκθεμάτων προέρχεται από την εποχή της ακμής του Μακεδονικού κράτους και των ελληνιστικών χρόνων, ενώ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα εκθέματα της ρωμαϊκής περιόδου.

Αρχαιολογικό Μουσείο Βεργίνας

Πρόκειται για υπόγειο κτίσμα, το οποίο εξωτερικά έχει τη μορφή χωμάτινου τύμβου και στο οποίο εκτίθενται οι θησαυροί που βρέθηκαν μέσα στους βασιλικούς τάφους.

Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας

Στεγάζεται στο Μύλο του Μάρκου, εντυπωσιακό τετραώροφο κτίσμα στην παλαιά συνοικία της Κυριώτισσας στη Βέροια. Ανάμεσα στα εκθέματα συγκαταλέγονται αξιόλογες φορητές εικόνες, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά δάπεδα, χειρόγραφα κ.α.

Λαογραφικό Μουσείο (Αρχοντικό Σαράφογλου, Βέροια)

Εντυπωσιακός είναι ο ισόγειος χώρος, ο οποίος στο μεγαλύτερο ποσοστό του είναι ημιυπαίθριος με πολλά ξύλινα υποστυλώματα που του προσδίδουν θεατρικότητα. Στον όροφο αναπτύσσονται οι οντάδες, γύρω από τη σάλα, η οποία στην αρχική κατασκευή ήταν χαγιάτι.

Μουσείο Οίνου και Αμπέλου Νάουσας

Στεγάζεται σε παραδοσιακό κτήριο της οικογένειας Μπουτάρη, στο κέντρο της πόλης. Καθετί που έχει σχέση με την καλλιέργεια του αμπελιού, την παραγωγή του κρασιού και το τσίπουρο στην περιοχή της Ημαθίας έχει τη θέση του στο μουσείο αυτό. Δίνοντας έμφαση στον παιδαγωγικό ρόλο του, το Μουσείο Οίνου και Αμπέλου παρουσιάζει το πρόγραμμα «οι δρόμοι του κρασιού», με στόχο να προβάλλει την τοπική παράδοση στον τομέα της οινοποίησης.

Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο Νάουσας

Μέσα από τα εκθέματά του αναδεικνύεται η τοπική παράδοση και ο λαϊκός πολιτισμός.

Λαογραφικό Μουσείο Βλάχων

Βρίσκεται πολύ κοντά στην ιστορική γειτονιά «Πουλιάνα» και ιδρύθηκε το 1980 από τον σύλλογο Βλάχων Νάουσας. Μέσα από τα πλούσια εκθέματα του - αργαλειοί, ανέμες, φλοκάτες, αυθεντικές στολές κ.α. - αναβιώνει η καθημερινή ζωή των Βλάχων.

Μουσείο Εκπαίδευσης

Βρίσκεται στην Αγ. Βαρβάρα Βέροιας. Λειτουργεί μόνιμη έκθεση, που παρουσιάζει την εξέλιξη της εκπαίδευσης και των μέσων διδασκαλίας της στην Ελλάδα, από τους χρόνους των κηρωμένων πινακίδων, των περγαμηνών, της αρχαίας μελάνης και των κονδυλοφόρων μέχρι την εποχή των τετραδίων, των θρανίων και των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Το μουσείο εκπαίδευσης Βέροιας «Χρίστος Τσολάκης» ιδρύθηκε από το Δήμος Βέροιας το 2006, και είναι το μουσείο που στεγάζει την εκπαίδευση και την ιστορία της: ότι χρησιμοποιήθηκε στην πορεία του χρόνου από το ελληνικό σχολείο, από το αρχαίο αγγείο που εξεικονίζει το μαθητή και το δασκαλιστή την ώρα της διδασκαλίας, ως τη σημερινή τάξη με τους κάθε είδους πίνακές της και τα θρανία της. Ένα μουσείο γεμάτο μαθητικές μνήμες καθώς φιλοξενεί ένα μεγάλο αριθμό παλαιών βιβλίων και αντικειμένων από τη ζωή και την ιστορία του ελληνικού σχολείου, ηλικία και μπερέδες, μπλε και μαύρες ποδιές, τσάντες πάνινες υφαντές και δερμάτινες, βαλσαμωμένα πουλιά, χάρτες, εικόνες ηρώων και εποπτικά όργανα. Ένα μουσείο που διαλέγεται με το εκπαιδευτικό παρελθόν του ανθρώπου.

Παραδοσιακές συνοικίες

Παραδοσιακή εβραϊκή συνοικία: Η συνοικία αυτή βρίσκεται στην πόλη της Βέροιας και το χαρακτηριστικό που της δίνει μια μοναδικότητα, είναι το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα διατηρεί σε

μεγάλο βαθμό τον αρχικό πολεοδομικό της ιστό. Στην συνοικία βρίσκεται και η «Συναγωγή» την οποία και επισκέπτονται καθημερινά εκατοντάδες επισκέπτες από όλο τον κόσμο.

Παραδοσιακή χριστιανική συνοικία: Η παραδοσιακή χριστιανική συνοικία με τον όνομα «Κυριώτισσα» βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και διατηρείται ως μια πολεοδομική ενότητα. Περιλαμβάνει παραδοσιακά κτίρια, εκκλησιές – βυζαντινές στην πλειονότητα τους, λιθόστρωτα. Ο επισκέπτης της συνοικίας αποκτά μια πολύ καλή εικόνα της πόλης των παρελθόντος. Σήμερα ορισμένα από τα κτίρια έχουν μετατραπεί σε καταστήματα εστίασης και ψυχαγωγίας δίνοντας ζωή στη συνοικία.

Ε. Πολιτιστικές εκδηλώσεις – δρώμενα

Η πολιτιστική κληρονομιά περνά διαχρονικά μέσα από την καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής και δημιουργεί ένα σύνολο από παραδόσεις ήθη και έθιμα που διατηρούνται ζωντανά μέχρι και σήμερα.

- Τις Απόκριες γίνεται η γιορτή του Καρναβαλιού στη Νάουσα με πληθώρα εκδηλώσεων που ξεκινούν την Τσικνοπέμπτη και κορυφώνονται την Καθαρά Δευτέρα. Το φημισμένο καρναβάλι της Νάουσας με τις κυρίαρχες φιγούρες των Γενίτσαρων και της Μπούλας αναβιώνει κάθε χρόνο πανάρχαια έθιμα που ξεκινούν από τα διονυσιακά δρώμενα και φτάνουν στα χρόνια του αγώνα κατά της Τουρκοκρατίας. Χαρακτηριστικά είναι τα «Μπουλούκια» των Γενίτσαρων, χορευτικά συγκροτήματα, παρελάσεις μεταμφιεσμένων και λαϊκά γλέντια.
- «Βέροια – εύηχη πόλη». Πρόκειται για ένα κύκλο μουσικών εκδηλώσεων που διοργανώνεται στη Βέροια με αφορμή την παγκόσμια ημέρα της μουσικής – 21 Ιουνίου. Μέσα σε ένα πενθήμερο οργανώνονται σε ανοικτούς δημόσιους χώρους ανοικτές εκδηλώσεις για το κοινό που περιλαμβάνουν όλα τα είδη μουσικής και σε αυτές συμμετέχουν πολλοί γνωστοί καλλιτέχνες από την Ελλάδα και το εξωτερικό.
- «Αύρα Θεάτρου». Ένας ετήσιος καλοκαιρινός θεσμός με αναφορά στο θέατρο όπου στο ανοικτό θέατρο άλσους στη Βέροια, φιλοξενούνται οι σημαντικότερες θεατρικές παραστάσεις της καλοκαιρινής περιόδου.
- «Νότες δροσιάς». Ένας ετήσιος καλοκαιρινός θεσμός όπου στην πόλη της Βέροιας οργανώνονται ανοικτές μουσικές εκδηλώσεις σε όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού, ανοικτές για το κοινό.
- «Διεθνές Φεστιβάλ Κιθάρας». Ο θεσμός αυτός ξεκίνησε το 2000 και στο φεστιβάλ μετέχουν διαγωνιζόμενοι από τη Ελλάδα αλλά και ολόκληρο τον κόσμο. Το φεστιβάλ έχει εκτός του διαγωνιστικού έχει και εκπαιδευτικό χαρακτήρα.
- «Γιορτή της Γειτονιάς» στο Γιαννακοχώρι: Μετά την πρώτη επιτυχημένη γιορτή πέρσι τέλος Αυγούστου και φέτος οι γείτονες της περιφερειακής οδού, παράλληλα του δάσους, διοργανώνουν και πάλι την πρωτότυπη γιορτή της γειτονιάς όπως την ονόμασαν. Το σκεπτικό είναι ότι τα τελευταία χρόνια, οι κοινωνίες αποξενώνοντε εγκλωβισμένες στα προβλήματα της καθημερινότητας. Οι γείτονες διοργανωτές της γιορτής καλούν τους φίλους τους, προτρέποντας

- τους να φέρουν με τη σειρά τους οι φίλοι κι 'άλλους φίλους, με τη διαφορά ότι όλοι κάτι φέρνουν μαζί τους, (κρέατα, φρούτα, γλυκά, κ.α., καρέκλες τραπέζια, σκεύη, μουσικά όργανα και ότι άλλο μπορεί να χρειαστεί σε μια γιορτή).
- Το δεύτερο δεκαήμερο του Ιουνίου, πραγματοποιείται στη Νάουσα το *Διεθνές Φολκλορικό φεστιβάλ CIOF – Πυρσού*, που περιλαμβάνει χορευτικά συγκροτήματα από όλο τον κόσμο, σε μια προσπάθεια γνωριμίας των πολιτισμών της κάθε χώρας. Το φεστιβάλ αυτό είναι διάρκειας μίας εβδομάδας.
  - Τον μήνα Ιούλιο διεξάγεται το *Φεστιβάλ Αλιάκμονα* τετραήμερης διάρκειας στο πλαίσιο του οποίου διοργανώνονται συναυλίες, αθλητικές δραστηριότητες, ενώ παρέχεται η δυνατότητα κατασκήνωσης.
  - Οι *εκδηλώσεις «Οίνος και Πολιτισμός»* πραγματοποιούνται κάθε χρόνο και έχουν κύριο θέμα το κρασί και τη συνολική παρουσίασή του σαν μέσο ανάπτυξης, τόσο πολιτισμικά όσο και οικονομικά. Παράλληλα, αναδεικνύεται η βιομηχανική κληρονομιά της περιοχής τόσο της Νάουσας, όσο και της Βέροιας, με την ανάλυση των δομών ανάπτυξης της βιομηχανίας, αλλά και τη διερεύνηση της Μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής δομής στα εναπομείναντα κτίρια στις πόλεις της Ημαθίας.
  - Στις 15 Αυγούστου, ημέρα εορτής της Παναγίας, γιορτάζει η Παναγία Σουμελά στην Καστανιά, στο όρος Βέρμιο, χώρος προσκύνησης χιλιάδων πιστών και δη ποντίων. Στα πλαίσια του εορτασμού του δεκαπενταύγουστου πραγματοποιούνται διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.
  - Στις 21 Μαΐου, εορτή των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, γίνονται στη Μελίκη τα «*Αναστενάρια*», ένα παλιό έθιμο στο οποίο οι Αναστενάρηδες περπατούν πάνω σε αναμμένα κάρβουνα και προσελκύουν το ενδιαφέρον πολλών επισκεπτών.
  - Στα μέσα Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου στην Αλεξάνδρεια πραγματοποιείται η *γιορτή παραδοσιακής πίτας*.
  - Την περίοδο Οκτώβριος – Νοέμβριος πραγματοποιούνται γιορτές τρύγου και τσίπουρου στα οινοποιεία και «καζάνια» όλης της Ημαθίας.

ΣΤ. Εργαστήρια λαϊκής τέχνης

- Ελισύαλος, εργαστήρι fusing και βιτρό στη Βέροια
- Ερατεινή, χειροποίητες δημιουργίες από γυαλί, 10 χλμ. Νάουσας – Βέροιας
- Κονάκι, εργαστήρι παραδοσιακών χειροτεχνημάτων στη Νάουσα
- Μιχαήλ, καλλιτεχνικές δημιουργίες από γυαλί στη Ράχη Βέροιας
- Ανδρονίκου Ελένη, ζωγραφική σε ξύλο, λάδι σε καμβά στη Νάουσα
- Δια χειρός Δαμιανού, εργαστήριο αιογραφίας στη Βέροια
- Τέχνη και πολιτισμός, εργαστήρι παραδοσιακών φορεσιών
- Όστρια, εργαστήρι κοσμημάτων στη Βέροια

1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό

Αντικείμενο της παρούσας ενότητας είναι η καταγραφή επιχειρήσεων και υποδομών που σχετίζονται με τον γαστρονομικό και πολιτιστικό τουρισμό. Ειδικότερα αναφέρονται επιχειρήσεις παραγωγής και εμπορίας τοπικών προϊόντων, χώροι γευσιγνωσίας, οινοποιεία και παραδοσιακά εργαστήρια τοπικών εδεσμάτων.

α. επιχειρήσεις τοπικών προϊόντων

Επιχειρήσεις παραγωγής - Καταστήματα τυροκομικών προϊόντων

- Τυροκομικά Πατσιαβούρα, Βέροια,
- Νοτόπουλος Βασίλειος Α., Αλεξάνδρεια
- Σμόλικας, Βέροια
- Καλλιγιάς Ιωάννης, Βέροια
- Μπέλας, Κυψέλη Μελίκης Αλεξάνδρεια
- Τυροκομικά Φαρμάκης, Βέροια
- Τυροκομείο Κουγιανός Κων/νος: Βρίσκεται στην εθνικό οδό Μελίκης – Κυψέλης και παράγει τυρί φέτα, κρέμα βούτυρο και μυζήθρα.

Επιχειρήσεις παραγωγής κομπόστας

- Venus Growers (Συνεταιριστική), Βέροια
- Αγροτική Εταιρική Σύμπραξη ΑΛ.Μ.ΜΕ., Κουλούρα
- Ντούλιας Ν. & ΣΙΑ Ο.Ε., Αγκαθιά
- Α.Σ. Πρόσδος, Μακροχώρι
- ΑΣΠΙΣ Α.Ε., Ζερβοχώρι

Επιχειρήσεις παρασκευής γλυκών και άλλων προϊόντων

- Μπουσμαλής: βιομηχανία προϊόντων ζύμης (φύλλο κρούστας, σφολιάτες. κ.λπ) στη Βέροια
- Κανδύλας Α.Ε.: χαλβάς Βέροιας, σιροπιαστά, ταχίни, 6,5 χιλ. Βέροιας - Νάουσας
- ΒΙΟΜΑΜΑ, μαρμελάδες, γυλά κουταλιού, λικέρ, ντολμαδάκια, τουρσιά, επιδόρπια διάφορα, σάλτσες (παραδοσιακά και βιολογικά προϊόντα), Βέροια
- Άρωμα Ελλάδας: βρίσκεται στην Άμμο Βέροιας, καλλιεργεί, επεξεργάζεται και τυποποιεί αρωματικά φυτά και βότανα.
- Ποτοποιία Ναούσης ΕΠΕ: Τσίπουρο Ναούσης, λικέρ, Νάουσα

β. χώροι γευσιγνωσίας

Χώροι γευσιγνωσίας τοπικών προϊόντων είναι τα οινοποιεία της Ημαθίας στα οποία ο επισκέπτης πέραν των οίνων που δοκιμάζει, γεύεται και άλλα τοπικά προϊόντα τα οποία συνοδεύουν τους τοπικούς οίνους. Επίσης, καθόλη τη διάρκεια της επίσημης αποστακτικής περιόδου, στους άμβυκες

που λειτουργούν, κατά τη διάρκεια της απόσταξης διοργανώνονται «μικρές γιορτές», δηλαδή οι συμμετέχοντες – επισκέπτες δοκιμάζουν το φρέσκο αποσταγμένο τσίπουρο με πλούσιος τοπικούς μεζέδες.

Ένας χώρος γαστρονομικών δραστηριοτήτων είναι το Esperides spa hotel όπου πραγματοποιούνται εργαστήρια μαγειρικής και στη συνέχεια οι συμμετέχοντες δοκιμάζουν τις δημιουργίες τους συνοδεία τοπικών οίνων.

γ. οινοποιεία

Το οικικό ενδιαφέρον στην περιφερειακή ενότητα Ημαθίας επικεντρώνεται στην ανατολική πλευρά του Βερμίου, στην ευρύτερη περιοχή του αμπελώνα της Νάουσας, όπου πολλά επισκέψιμα οινοποιεία βρίσκονται σε πολύ κοντινές αποστάσεις.

Για τους οινόφιλους, οινοτουρισμός στην Ημαθία σημαίνει οινοτουρισμός στη Νάουσα, στην οποία εξελίσσεται και η Διαδρομή του Κρασιού της Νάουσας, μια από τις διαδρομές των Δρόμων του Κρασιού της Βόρειας Ελλάδας. Τα οινοποιεία της Ημαθίας αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα.

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ ΔΑΛΑΜΑΡΑ	Βασ.Κων/νου 30, 592 00 ΝΑΟΥΣΑ	2332 026054 info@dalarawinery.gr ; kostisd@gmail.com
ΚΤΗΜΑ ΧΡΥΣΟΧΟΥ	Στράντζα Νάουσας, 59200	2332 045080 info@chrisohoou.com ; ktimahri@otenet.gr
ΚΤΗΜΑ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ	Περιοχή Μαντέμι 59200 Νάουσα	2332 028623 info@diamantakos.gr
CHATEAU ΠΗΓΑΣΟΣ	Πολλά Νερά 59200 Νάουσα	6934 063788 info@chateaupegasus.gr
ΑΛΟΣ ΒΑΕΝΙ ΝΑΟΥΣΑ	Επισκοπή Νάουσας 592 00	2332 044274, 44597 vaeni@nao.forthnet.gr
ΕΛΙΝΟΣ Α.Ε.	Φυτειά Ημαθίας 59100 Βέροια	2331 064474 c.taralas@elinos.gr
ΚΤΗΜΑ ΦΟΥΝΤΗ	Στράντζα 59200 Νάουσα	2332 048255 info@ktimafoundi.gr
ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ ΚΑΡΑΝΑΤΣΙΟΥ	2ο χιλ. Νάουσας 3-5 Πηγαδιών	2332 052223 theokaranatsios@gmail.com
ΚΥΡ-ΓΙΑΝΝΗ Α.Ε.	Γιαννακοχώρι Νάουσας, 59200	2332 051100 sboutaris@kiryianni.gr ; epalamida@kiryianni.gr
ΚΤΗΜΑ ΚΕΛΕΣΙΔΗ	Γιαννακοχώρι Νάουσας, 59200	2332 051066 info@ktimakelesidi.gr
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ	ΤΘ 62 Τρίλοφος 59100 Βέροια	6932 064161 thymiopoulosvineyards@yahoo.com ; oinologoscava@hotmail.com
ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΕΣ	Τρίλοφος 59100 Βέροια	6978 470473 info@ampelourgies.gr

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΜΠΟΥΤΑΡΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ Α.Ε.	Στενήμαχος 59200 Νάουσα	2332 041666 yannis.voyatzis@boutari.gr; naoussa.winery@boutari.gr; tania.louka@boutari.gr
ΚΤΗΜΑ ΜΕΛΙΤΖΑΝΗ Ο.Ε	Χριστοδούλου Λαναρά 1 592 00 Νάουσα	2332 026785 sgiamalidis@gmail.com
ΚΟΚΚΙΝΟΣ	Αρκοχώρι 592 00 Νάουσα	6977 787543 e-wine@hotmail.com
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΤΣΑΝΤΑΛΗΣ Α.Ε.	35ο χλμ. Θεσσαλονίκης - Ν. Μουδανιών	2399 076100 info@tsantali.gr ; dimitriou.l@tsantali.gr ; panagiotou.k@tsantali.gr
ΑΡΓΑΤΙΑ	ΤΘ. 6 Ροδοχώρι	2332 051080 info@dalamarawinery.gr ; kostisd@gmail.com
ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ	Γ. ΚΥΡΤΣΗ 9 59200 ΝΑΟΥΣΑ	2332 022516 petkaqryd@gmail.com
ΚΤΗΜΑ ΚΑΡΥΔΑ	ΑΝΩ ΓΑΣΤΡΑ 59200 ΝΑΟΥΣΑ	2332 028638
ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ ΜΟΥΡΑΦΕΤΛΗ	ΝΑΟΥΣΑ	mourafetlisn@gmail.com

Πηγή: Οινικές εξερευνήσεις (winesurveyor.weebly.com)

δ. παραδοσιακά εργαστήρια τοπικών εδεσμάτων

- Συνταγή της γιαγιάς: βρίσκεται στο 2^ο χλμ. Νάουσας – Βέροιας στον κόμβο των Εσπερίδων, στη Νάουσα. Στο εργαστήριο παρασκευάζονται γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστες, λικέρ, τουρσί, ζυμαρικά κ.ά.
- Της Ευγενίας, βρίσκεται στη Νάουσα και παρασκευάζει τοπικά προϊόντα όπως γλυκά κουταλιού και ταψιού, πίτες, λικέρ, τραχανά, πέτουρα.
- Κτήμα Διαμαντή: η βιοτεχνία παραδοσιακών προϊόντων βρίσκεται στη Νάουσα και παρασκευάζει τοπικά προϊόντα όπως γλυκά κουταλιού, κομπόστες, γκαβόψαρα, μαρμελάδες, πετιμέζι, λικέρ, αμπελόφυλλα σε νερό
- Ειρεσιώνη: βρίσκεται στο σιδηροδρομικό σταθμό Νάουσας. Στο εργαστήριο παρασκευάζονται σπιτικά ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ηδύποτα.
- Μαρμελίτζα: εργαστήριο παρασκευής μαρμελάδων και γλυκών κουταλιού από τοπικά φρούτα. Βρίσκεται στη Νάουσα.
- Εργαστήριο Ανθός Βερόης: Βρίσκεται στην Αλεξάνδρεια. Παρασκευάζονται τουρσί, γλυκά κουταλιού, σάλτσες
- Νόστος: είναι οικοτεχνία παραδοσιακών ζυμαρικών και βρίσκεται στο Σταυρό Ημαθίας
- Φάρμα Μακρυγιάννη: εδρεύει στην Αλεξάνδρεια. Παρασκευάζονται γλυκά κουταλιού και μαρμελάδες
- Herb store: Βρίσκεται στη Βέροια και επεξεργάζεται και τυποποιεί βότανα και μπαχαρικά
- Γεύση στο βαζάκι: βρίσκεται στον Άγιο Γεώργιο Δοβρά Βέροιας και είναι βιοτεχνία τουριστών

- Χοχλιούρος: βρίσκεται στη Βέροια και παρασκευάζει το γλυκό ρεβανί. Θεωρείται το παραδοσιακότερο κατάστημα παραγωγής και πώλησης του συγκεκριμένου γλυκού.
- Γεύσεις: κατάσταση παραδοσιακών γλυκών κουταλιού, Μακροχώρι Αποστόλου Παύλου Βέροιας
Ιορδανίδης: παραδοσιακά γλυκά, Βέροια
- Κελάρι Χατζάρα: γλυκά κουταλιού, λικέρ, κρασιά, Νάουσα
- Στρούγκα: κατάσταση με τυροκομικά, αλλαντικά, delicatessen στη Βέροια
- Η Στάνη: κατάσταση τυροκομικών και αλλαντικών στη Νάουσα
- Σίσαμις: παραδοσιακά αρτοσκευάσματα, Νάουσα
- Τέχνη & Γεύση: κατάσταση με τοπικά προϊόντα διατροφής και είδη λαϊκής τέχνης στη Βέροια
- Ποτοποιία Ναούσης ΕΠΕ: βρίσκεται στη Νάουσα και παράγει τσίπουρο Ναούσης και λικέρ

1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο όπως canoe – kayak, ψάρεμα, αλεξίπτωτο πλαγιάς, πεζοπορία, ορειβασία, αναρρίχηση, ορεινή ποδηλασία, ιππασία, σκι, ράλλυ κ.α.

Αναλυτικότερα:

Canoe – kayak

Απόδραση με canoe – kayak μπορεί κανείς να πραγματοποιήσει στο ποτάμι του Αλιάκμονα μέσα από διαφορετικά προγράμματα για αρχάριους, αλλά και πιο προχωρημένους με διαδρομές διαφορετικού βαθμού δυσκολίας.

Ψάρεμα

Στην τεχνητή λίμνη Λογγά (σχηματισμένη από τα 3 φράγματα του Αλιάκμονα) 6 χλμ. νότια του χωριού Δασκίου υπάρχει η δυνατότητα για ψάρεμα και πικ – νικ, όπως επίσης στις τεχνητές λίμνες Πολυφύτου, Σφηκιάς και Ασωμάτων που εφάπτονται των χωριών των Πιερίων.

Αεραθλητισμός

Στην περιοχή λειτουργεί το Αεραθλητικό Κέντρο Βέροιας για την μύηση των επισκεπτών σε αεραθλήματα όπως πτήσεις με αλεξίπτωτο πλαγιάς, πτήσεις με αιωρόπτερα, παραπέντε, ξενάγηση με μικρά αεροπλάνα και ελικόπτερα και συναφείς αεραθλητικές δραστηριότητες.

Πεζοπορίες και ποδηλατικός τουρισμός

Η Ημαθία προσφέρει απίστευτες πεζοπορικές εμπειρίες. Μερικές αξιόλογες διαδρομές είναι:

- Μονή Μουτσιάλης, Πολυδένδρι,

- Μονή Προδρόμου, Ασκητάριο,
- Καστανιά, Δάσος Καστανιάς
- Ξερολίβαδο, Κορυφή Ξεροβούνι
- Μονοπάτι Μεγάλου Αλεξάνδρου
- Ο γύρος της λίμνης στο φράγμα Αλιάκμονα

Ορειβατικές διαδρομές & καταφύγια

Στην ευρύτερη ορεινή Ημαθία αναπτύσσεται ένα εξαιρετικά πλούσιο δίκτυο ορειβατικών μονοπατιών και συγκεκριμένα:

- Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 συνολικού μήκους 40 χιλιομέτρων που περιλαμβάνει την διαδρομή από Πύργους Πτολεμαΐδας μέχρι το Κάτω Βέρμιο - Εθνικό μονοπάτι από Νάουσα μέχρι το Ανω Σέλι μήκους 10 χιλιομέτρων.
- Εθνικό μονοπάτι από τη θέση "Χώρας Νερό" μέχρι τη θέση "Μαύρη Πέτρα" μήκους 14 χιλιομέτρων.
- Εθνικό μονοπάτι από Ροδοχώρι Νάουσας μέχρι τον Άγιο Παύλο μήκους 10 χιλιομέτρων.
- Τοπικό ορεινό μονοπάτι Ρ1 Ριζώματα,

Για τις ανάγκες των ορειβατών έχουν κατασκευαστεί δύο σύγχρονα ορειβατικά καταφύγια δυναμικότητας 24 κλινών το καθένα. Βρίσκονται στις τοποθεσίες «Μπαλκόνι» (υψόμετρο 1800 μέτρων) στα Πέντε Πηγάδια Νάουσας και «Μουντάκι» (υψόμετρο 1600 μέτρων) στο Μουντάκι Βερμίου. Τα καταφύγια περιλαμβάνουν κουζίνα, καθιστικό, WC και 6 τετράκλινα δωμάτια.

Ορεινή ποδηλασία

Για ορεινή ποδηλασία προσφέρεται το κατάφυτο Βέρμιο. Υπάρχουν διάφορες εναλλακτικές διαδρομές όπως από την πόλη στον ειδικά διαμορφωμένο και ασφαλή ποδηλατόδρομο κατά μήκος της διαδρομής προς το Άλσος του Αγίου Νικολάου. Επίσης κατάβαση μπορεί να γίνει στην περιοχή 3-5 πηγάδια, αλλά και μεγάλες διαδρομές μέχρι τα «Πριόνια» μέσα από το πευκόδασος που τα ενώνει με το Σέλι. Ιδανική περιοχή για ποδηλασία βουνού είναι η θέση «Ντορντόπολη».

Οι λάτρεις του ποδηλάτου μπορούν να πραγματοποιήσουν διαδρομές μοναδικής ομορφιάς όπως:

- Βέροια - Γιαννισιά – Κατερίνη, απόσταση: 193,7χλμ.
- Γιαννακοχώρι - Εσώβαλα, απόσταση: 60χλμ.
- Νάουσα – Πηγάδια, απόσταση: 32,8χλμ.
- Νάουσα – Άρνισσα – Κοζάνη – Καστανιά, απόσταση: 209χλμ.
- Σφηκιά – Αλιάκμονας, απόσταση: 91,3χλμ.
- Βέροια – Μελίκη - Αλεξάνδρεια - Γιαννισιά - Σκύδρα, απόσταση: 128,8χλμ.
- Σταθμός Νάουσας –Σέλι, απόσταση: 21,7χλμ.

- Σταθμός Νάουσας – Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου, απόσταση: 25,1χλμ.
- Βέροια - Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου, απόσταση: 27,4χλμ.
- Φράγμα Αγίας Βαρβάρας – Πολυδένδρι, απόσταση: 13,6χλμ.
- Μονοπάτι Καστανιάς, απόσταση: 26,8χλμ.
- Βέροια – Φράγμα Αλιάκμονα – ΥΗΣ Σφηκιάς: απόσταση περίπου 17 χιλ.
- Σταυρός – Καβάσιλα, 2,5 χλμ.
- Σελιώτικη Μπάρα – Πριόνια – Άνω Σέλι – Σιδεράκι – Πηγάδια – Ναούσα, 62 χλμ.

Αναρρίχηση – ορειβασία

Αναρριχητικό πεδίο Τιμίου Προδρόμου

Το αναρριχητικό πεδίο Τιμίου Προδρόμου είναι ένα πολύ γραφικό μέρος πάνω από τον ποταμό Αλιάκμονα. Το πεδίο προορίζεται για όλα τα επίπεδα αναρριχητών, εξαιρώντας τους αναρριχητές υψηλής κλάσης.

Σε απόσταση 50 μέτρων γύρω από το Sfendamos wood village υπάρχουν 2 πεδία αναρρίχησης με 7 διαδρομές ύψους από 10m έως 20m και βαθμό δυσκολίας που ενδείκνυται για αρχαίους και μικρά παιδιά. Υπάρχει ακόμη το αναρριχητικό πεδίο Κουτσούφλιανη με 4 διαδρομές ύψους 30 μέτρων. Τέλος, στο φαράγγι της Κράστας υπάρχει το αναρριχητικό πεδίο Μπουντόλα με παραδοσιακές διαδρομές ύψους 3-4 σχοινιών. Ο βράχος των Ριζωμάτων προσφέρεται επίσης για αναρρίχηση.

Ιππασία

Στην περιοχή Δαλαμάρι Νάουσας λειτουργεί Σχολή Ιππασίας από τον Ιππικό Όμιλο Νάουσας με στόχο την διάδοση της ιππασίας. Επίσης ιππικός όμιλος λειτουργεί στη Βέροια, ενώ μαθήματα ιππασίας προσφέρονται στο Κτήμα Σακαλή στο Τρίλοφο Ημαθίας και στο Κτήμα Καψάλη.

Διαδρομές enduro

Στην περιοχή της Ημαθίας, προσφέρονται οι παρακάτω διαδρομές «enduro», κλασσικές διαδρομές, μερικές από αυτές διαπερνούν τμήμα του Διεθνούς μονοπατιού E4. Μετά από ειδική σηματοδότηση διοργανώνονται σε μερικές από αυτές και αγώνες πανελλήνιοι και Βορείου Ελλάδος:

- Προφήτης Ηλίας – Κομνήνιο – Κουμαριά
- Προφήτης Ηλίας – Φυτειά – Αρκοχώρι
- Προφήτης Ηλίας – Σέλι
- Προφήτης Ηλίας – Ξηρολίβαδο
- Φράγμα Αλιάκμονα – Πιέρια όρη (Δάσκιο, Σφηκιά)

Μηχανοκίνητος αθλητισμός – Ράλι Φίλιππος

Το Ράλι Φίλιππος είναι ένας αγώνας γρήγορος, θεαματικός και προπάντων ένας αγώνας με ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα ασφαλείας για τους συμμετέχοντες και διοργανώνεται από τη Λέσχη Αυτοκινήτου Βέροιας, η οποία ιδρύθηκε το 1973 από αγωνιζόμενους επί το πλείστον και από άτομα με κοινή αγάπη για τον μηχανοκίνητο αθλητισμό. Σκοπός της Λέσχης Αυτοκινήτου Βέροιας η διάδοση του μηχανοκίνητου αθλητισμού, η συμβολή της στην ανάπτυξη στενότερου δεσμού και πνεύματος συνεργασίας μεταξύ των Μελών της, η ψυχαγωγία τους, η ανάπτυξη τουρισμού στις περιοχές που κινούνται οι αγώνες και η παροχή βοήθειας και συνεργασίας με τις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις σε κοινωνικά θέματα. Πολύ γρήγορα κατάφερε να εξελιχθεί και να ξεχωρίσει σε μία από τις καλύτερα οργανωμένες Λέσχες. Πρώτη αγωνιστική δραστηριότητα της, το Moto Cross (1973) και ακολουθούν αγώνες πρωτοποριακοί για την τότε εποχή όπως το 1ο Auto Cross Τριποτάμου και Δεξιoteχνίες. Η Λέσχη Αυτοκινήτου Βέροιας από τότε μέχρι σήμερα έχει διοργανώσει σχεδόν όλα τα είδη των αγώνων (Rally Φίλιππος, Δεξιoteχνίες, Sprint, trial 4x4, αγώνες Moto Cross, Auto Cross). Εκτός των αγωνιστικών δραστηριοτήτων, η Λέσχη Αυτοκινήτου Βέροιας διαπρέπει και με την κοινωνική της προσφορά μέσα από φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, από σεμινάρια ασφαλούς οδήγησης και από την πρόθυμη πάντα συνεργασία της με τους Τοπικούς Φορείς.

Στο Ράλι Φίλιππος συμμετέχουν αγωνιζόμενοι από πολλές περιοχές της Ελλάδας.

Οι ειδικές διαδρομές που ακολουθούνται, είναι:

1. Φράγμα Αλιάκμονα – Πολυδένδρι
2. Παναγία Δοβρά – Κωστοχώρι
3. Σέλι – Άγ. Νικόλαος Νάουσας
4. Προμηθέας – Τριποτάμος

Χειμερινά αθλήματα

Στην Ημαθία λειτουργούν δύο από τα πιο γνωστά χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας, τα 3-5 Πηγάδια και το Σέλι, καθώς επίσης και το ιδιωτικό χιονοδρομικό κέντρο Χρυσό Ελάφι.

Χιονοδρομικό «3-5 Πηγάδια»

Το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται μόλις 18 χλμ. από τη Νάουσα και έχει χαρακτηριστεί ως ένα από τα τρία χιονοδρομικά κέντρα εθνικής σημασίας, ενώ αποτελεί τον κυριότερο πόλο διάδοσης της αθλητικής χιονοδρομίας στην Ελλάδα. Διαθέτει πλούσια υποδομή σε εγκαταστάσεις, όπως αναβατήρες, πίστες καταβάσεων, πίστες δρόμων αντοχής, γήπεδο ποδοσφαίρου, καταφύγιο, εστιατόρια, σαλέ, οργανωμένη σχολή σκι, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού κ.ά. Βασικό πλεονέκτημά του είναι το σύγχρονο σύστημα τεχνητής χιόνωσης σε όλες τις πίστες των καταβάσεων, με αποτέλεσμα τη συνεχή χιόνωση και την καλύτερη ποιότητα του χιονιού.

Χιονοδρομικό Σελίου

Βρίσκεται στη νοτιοδυτική πλευρά του Βερμίου σε υψόμετρο 1.520 μέτρων. Οι πολλαπλές πίστες του, οι άριστες συνθήκες χιονιού, ο ελεύθερος ορίζοντας και η εύκολη πρόσβαση από τη Βέροια και τη Νάουσα το καθιστούν ιδιαίτερα επισκέψιμο. Διαθέτει πολλούς και σύγχρονους αναβατήρες για την άνετη και γρήγορη εξυπηρέτηση των σκιέρ, μεγάλη ποικιλία στίβων με πίστες για τουριστική και αθλητική χιονοδρομία, παιδικές χαρές, πίστες δρόμων αντοχής με δυνατότητα διεξαγωγής διεθνών αγώνων. Γενικότερα, ο χώρος είναι πλήρως εξοπλισμένος με σχολές εκμάθησης σκι, χώρους ενοικίασης εξοπλισμού, ενώ σε μικρή απόσταση από τις πίστες λειτουργούν καφέ – εστιατόρια – χώροι διαμονής (Ξενοδοχεία, Καταφύγια) κέντρα διασκέδασης κ.ά.

Χιονοδρομικό Κέντρο Χρυσό Ελάφι

Στην περιοχή Βολάδα Σελίου, μόλις 25χλμ. από τη Βέροια σε υψόμετρο 1.700 μέτρων, βρίσκεται το Χρυσό Ελάφι, το μοναδικό ιδιωτικό χιονοδρομικό κέντρο στην Ελλάδα. Διαθέτει πέντε πίστες, συνολικού μήκους 3,5χλμ., που καλύπτουν τις ανάγκες τόσο των αρχαρίων, όσο και των πιο έμπειρων σκιέρ, καθώς και δυο συρόμενους αναβατήρες 600 και 900 μέτρων αντίστοιχα. Εκτός από την ενοικίαση του απαιτούμενου εξοπλισμού, λειτουργεί σχολή σκι, ξενοδοχείο και καφέ – εστιατόριο.

1.1.6 Υγεία και Θεραπεία

α. Αρτεσιανή Πηγή

Πηγές υπάρχουν στην περιοχή του Αγίου Νικολάου του Κοπανού στη δημοτική ενότητα Ανθεμίων. Οι ιδιότητες του νερού κάνουν καλό στις πνευμονοπάθειες, στο γαστρεντερικό, στις δερματίτιδες, στη νεφρολιθίαση και σε μια ακόμη σειρά παθήσεων. Το νερό είναι ελεγμένο, δεν περιέχει μικρόβια και ραδιενέργεια, ενώ το μόνο του πρόβλημα είναι ότι είναι ψυχρό (17 βαθμοί).

β. Κέντρα spa

Στο χώρο της ευεξίας λειτουργεί στην περιοχή της Νάουσας στο Esperides spa hotel, ενώ αρκετές ξενοδοχειακές μονάδες, όπως το Germa Chalet and Spa και το ξενοδοχείο Χαγιάτι διαθέτουν χώρους ευεξίας με σάουνα, υδρομασάζ και χαμάμ.

1.1.7 Διαμονή

Στην ενότητα αυτή αποτυπώνεται η δυναμικότητα των κλινών στην Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας κατά δήμο και κατά τύπο και τάξη καταλύματος και επίσης αναφέρονται αγροτουριστικά καταλύματα και παραδοσιακοί ξενώνες, αγροκτήματα και χώροι κατασκήνωσης.

Ειδικότερα:

Δυναμικότητα κλινών

Στην περιοχή της Ημαθίας λειτουργούν υποδομές διανυκτέρευσης με συνολικά 1.566 κλίνες εκ των οποίων το 53,83% συγκεντρώνεται στο Δήμο Νάουσας, το 41,83% στο Δήμο Βέροιας και το υπόλοιπο 4,34% στο Δήμο Αλεξάνδρειας. Αναλυτικότερα, η πλειοψηφία των κλινών εντοπίζεται στη Βέροια, τη Νάουσα, τον Άγιο Παύλο και τον Άγιο Νικόλαο.

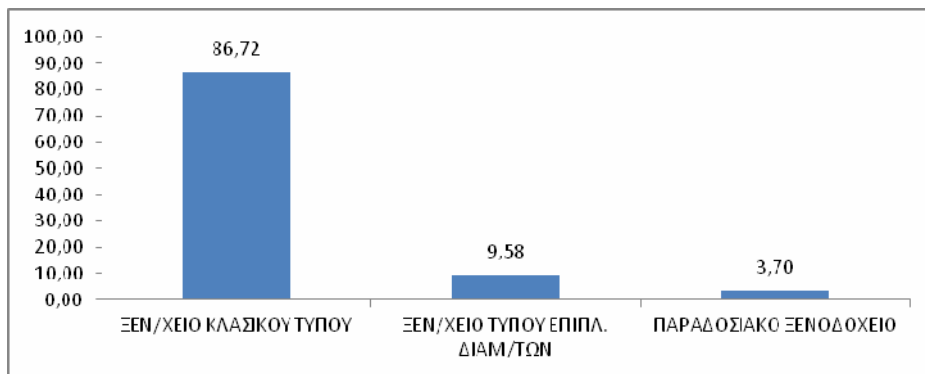
ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΗΜΑΘΙΑΣ		
ΔΗΜΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΛΙΝΕΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	68
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ		68
ΒΕΡΟΙΑΣ	ΒΕΡΓΙΝΑ	39
	ΒΕΡΟΙΑ	525
	ΒΡΩΜΟΠΗΓΑΔΟ ΚΟΥΜΑΡΙΑΣ	25
	ΜΕΤΟΧΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ	27
	ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟ ΗΜΑΘΙΑΣ ΚΑΤΩ ΒΕΡΜΙΟΥ	22
	ΣΦΗΚΙΑ	17
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ		655
ΝΑΟΥΣΑΣ	ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ	81
	ΑΓ.ΠΑΥΛΟΣ	231
	ΑΡΚΟΧΩΡΙ	19
	ΚΑΤΩ ΒΕΡΜΙΟ	23
	ΝΑΟΥΣΑ	489
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ		843
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΗΜΑΘΙΑΣ		1.566

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κλινών, ήτοι 86,72% αντιστοιχεί σε ξενοδοχεία κλασικού τύπου, το 9,58% σε ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων και το 3,70% σε παραδοσιακά ξενοδοχεία.

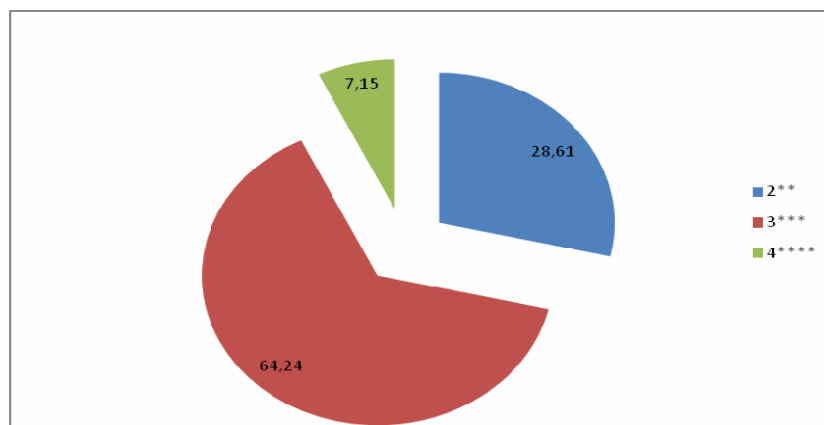
Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά τύπο καταλύματος

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011, Επεξεργασία Στοιχείων

Σε ότι αφορά την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών στον τομέα της διαμονής αναφέρεται ότι το 64,24% των κλινών αναλογεί σε καταλύματα 3 αστέρων και ακολουθούν οι κλίνες καταλυμάτων 2 αστέρων. Το 7,15% αντιστοιχεί σε κλίνες 4 αστέρων.

Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά τάξη καταλύματος (αριθμός αστεριών)

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011, Επεξεργασία Στοιχείων

Αγροτουριστικά καταλύματα και παραδοσιακοί ξενώνες

Στην περιοχή της Ημαθίας λειτουργεί μεγάλος αριθμός αγροτουριστικών καταλυμάτων και παραδοσιακών ξενώνων.

- Παραδοσιακός ξενώνας Μπαρμπαρούσης, Σέλι
- Παραδοσιακός ξενώνας Le chalet, Σέλι
- Αρχοντικό Αθηνά, Κουμαριά
- Λοζίτσι, επαρχιακή οδός Βέροιας – Γεωργιανών
- Ξενοδοχείο Αιγών, Βεργίνα
- Αρχοντικό Δήμητρα, Βεργίνα
- Ευρυδίκη, Βεργίνα

- Ολυμπία, Βεργίνα
- Αιγές Μέλαθρον, Βέροια
- Βίλλα Εληά, Βέροια
- Μακεδονία, Βέροια
- Εν Έαρι, Βέροια
- Βερόη, Βέροια
- Κόκκινο Σπίτι, Βέροια
- Βέροια, επαρχιακή οδός Βέροιας – Νάουσας
- Μουσών Μέλαθρον, Ελαφίνα
- Κέδρος, Κωστοχώρι
- Veriopolis, Ανώματα Βέροιας
- Ντουκάτα, Ξηρολίβαδο
- Χαγιάτι, Νάουσα
- Παραδοσιακός Ξενώνας Μύλος, Αρκοχώρι Νάουσας
- Ξενώνας Γαλήνη, Αρκοχώρι Νάουσας
- Εσπερίδες Spa Hotel, Νάουσα
- Βίλα Ανθέμια, Νάουσα
- Ξενοδοχείο Ακρόριον, Αγ. Παύλος Νάουσας
- Ξενοδοχείο Αμπελώνας Βαλταδώρου, Αγ. Νικόλαος Νάουσας
- Ξενοδοχείο Αχιλλειον, Αγ. Παύλος Νάουσας
- Αρχοντικό Αγκωνάρι, 3-5 Πηγάδια
- Ξενώνας Νιάουσα, Μηλίτσα Νάουσας
- Ξενώνας Μηλίτσα, Αγ. Νικόλαος Νάουσας
- Ξύλινο χωριό Σφένδαμος, Αγ. Παύλος Νάουσας
- Λυδία Λίθος, Μεταμόρφωση Νάουσας
- Φιλίστωρ, Νάουσα
- Germa Chalet & spa, Μεταμόρφωση Νάουσας
- Pleiades resort, Αγ. Παύλος, Νάουσας
- Ρέμος – Πέτρινες κατοικίες, Αγ. Παύλος Νάουσας
- Ξενώνας Αγνάτι, Νάουσα
- Βίλα Βαδόλλα, Αρκοχώρι
- Παραδοσιακός ξενώνας Ανεμόεσσα, Αρκοχώρι
- Δρυάδες, περιοχή Αγ. Νικολάου Νάουσα
- Delaggio, Νάουσα
- Παλιά Πόλη, Νάουσα
- Αστέρας, Νάουσα – Σ.Σ. Νάουσας
- Νικόλας, Νάουσα

Αγροκτήματα

Κτήμα Καλαϊτζή, βρίσκεται στους πρόποδες των βόρειων Πιερίων, διαθέτει αμπελώνα, εστιατόριο και δωμάτια για τη διαμονή των επισκεπτών.

Αγρόκτημα Καψάλη, βρίσκεται στο 8^ο χλμ. Βέροιας – Σελίου και στην έκτασή του περιλαμβάνει το ομώνυμο ξενοδοχείο και το εστιατόριο «Αγρόκτημα», φάρμα με άλογα για ιππασία, γήπεδα τένις, μπάσκετ και τοξοβολίας.

Χώροι κατασκήνωσης

Στην περιοχή της Ημαθίας πέραν των ξενοδοχειακών μονάδων μπορεί κανείς βρει οργανωμένες κατασκηνώσεις στην περιοχή Αγία Τριάδα Νάουσας και ορεινό camping στη Γραμμένη Νάουσας.

1.1.8 Διατροφή

Στη συγκεκριμένη ενότητα καταγράφονται τα κύρια τοπικά προϊόντα και γεύσεις της Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας, όπως επίσης η δυναμικότητα των κέντρων εστίασης ανά περιοχή. Ακόμη, παρουσιάζονται παραδοσιακά εστιατόρια – ταβέρνες, καθώς και gourmet εστιατόρια.

α. Κύρια Τοπικά προϊόντα & Γεύσεις

Ο νομός Ημαθίας μαζί με τους νομούς Πέλλης και Πιερίας αποτελούν το επίκεντρο της ελληνικής ροδακινοκαλλιέργειας, η οποία εξυπηρετεί όχι μόνο την εγχώρια, αλλά και την διεθνή αγορά. Η εύφορη γη της περιοχής παράγει και άλλα αξιόλογα ποιοτικά προϊόντα όπως μήλα, κεράσια, αχλάδια βερίκοκα, κηπευτικά κλπ. Στις ορεινές περιοχές του Ανατολικού Βερμίου και των Πιερίων οι κάτοικοι δραστηριοποιούνται στην κτηνοτροφία παράγοντας εξαιρετικής ποιότητας γαλακτοκομικά προϊόντα όπως γιαούρτι, φέτα, κασέρι, μυζήθρα κ.ά. Εξαιρετικά επίσης σημαντική και δυναμική είναι η αμπελοκαλλιέργεια στις περιοχές Νάουσας και Γιαννακοχωρίου, όπου παράγεται το φημισμένο «Ξινόμαυρο Νάουσας».

Κρασί: Η Οινοπαραγωγή αποτελεί μια παραδοσιακή δραστηριότητα για το νομό Ημαθίας, οι ρίζες της οποίας χάνονται στα βάθη των αιώνων. Οι αμπελώνες της περιοχής είναι εγκατεστημένοι σε ημιορεινή περιοχή και πιο συγκεκριμένα στις νοτιοανατολικές πλαγιές του Βερμίου σε υψόμετρο από 150 έως 350 μέτρα όπου έχει οριστεί η ζώνη παραγωγής οίνου ΠΟΠ. Με τον τρόπο αυτό οι καλλιέργειες προφυλάσσονται από τους ψυχρούς βόρειους ανέμους και παράλληλα επωφελούνται από τις μεσημεριανές ακτίνες του ήλιου. Σε αυτό το ιδιαίτερο μικροκλίμα ευνοείται η καλλιέργεια μιας από τις ευγενέστερες ελληνικές ερυθρές ποικιλίες, του ξινόμαυρου σταφυλιού. Από την

οινοποίηση των σταφυλιών του παράγεται ένα κρασί με βαθύ κόκκινο χρώμα και χαρακτηριστικό άρωμα φρούτων που εξελίσσεται σε ένα πλούσιο προϊόν κατά τον χρόνο παλαίωσης του σε δρύινα βαρέλια.

Τσίπουρο: Αλκοολούχο ποτό (σύμφωνα με τον ΚΑΝ ΕΟΚ 1576/89) είναι το αλκοολικό υγρό που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση και περιέχει αιθυλική αλκοόλη (δηλ. οινόπνευμα) σε ποσοστό πάνω από 15 % vol που προήλθε είτε από φυσική ζύμωση και απόσταξη, είτε από προσθήκη κατά την παραγωγή. Θεωρείται το ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ της Μακεδονίας, και η γνωριμία με το τσίπουρο είναι μια γνωριμία με τη προκλητική γεύση, το ξέγνοιαστο γλέντι, τη γλυκιά νάρκωση μετά την εξοντωτική δουλειά, την ανακούφιση από τον πόνο, αλλά και το διασυρμό της μέθης.

Στην Ημαθία το τσίπουρο παράγεται απ'άκρη σ'άκρη του νομού. Από την πεδινή περιοχή της Αλεξάνδρειας και της Μελίκης, τις πλαγιές του Βερμίου από τη Βέροια ως τη Νάουσα και τις κορφές των Πιερίων.

Όπως προκύπτει από τα αρχεία του Τελωνείου Βέροιας, στην Ημαθία είναι καταγεγραμμένοι 217 άμβυκες, για την περίοδο 2004 λειτούργησαν 125, εκδόθηκαν 1523 άδειες, απέσταξαν 973 παραγωγοί και παράχθηκαν 256 τόνοι τσίπουρου, ενώ για το 2005 λειτούργησαν 129 άμβυκες, εκδόθηκαν 1660 άδειες και παράχθηκαν 294 τόνοι τσίπουρου. Παράγεται με τις συνταγές που γνώριζαν οι ντόπιοι και εμπλουτίστηκαν μ'εκείνες που φέρανε μαζί τους πρόσφυγες αμπελοκαλλιεργητές από την ανατολική Ρωμυλία. Συνταγές που πέρασαν από γενιά σε γενιά.

Τα τελευταία χρόνια με τη θεαματική αύξηση της αμπελοκαλλιέργειας στην ζώνη της Νάουσας καινούργιοι άμβυκες μεταφέρονται από άλλες περιοχές και νέοι άνθρωποι ασχολούνται μ' αυτή την παραγωγή σε όλο το νομό. Οι εποχές άλλαξαν, οι νέοι παραγωγοί, με άλλο επίπεδο μόρφωσης, ζητούν πληροφορίες και αναζητούν λύσεις σε προβλήματα που συναντούν, αλλά και προτείνουν βελτιώσεις. Από την άλλη το τσίπουρο αρχίζει να διαδίδεται και να καταναλώνεται σε περιοχές που ήταν σχετικά άγνωστο. Η Νάουσα, από τα τέλη του 2010 (ΦΕΚ Β2024 27-12-2010), πέτυχε την αναγνώριση της ένδειξης ΠΓΕ "Ούζο Νάουσας" ή "Ούζο Ναούσης". Λίγο καιρό μετά (ΦΕΚ Β145 10-02-2011) αναγνωρίστηκε και η ένδειξη ΠΓΕ "Τσίπουρο Νάουσας" ή "Τσίπουρο Ναούσης" αποκλειστικά από ξινόμαυρο της ζώνης ΠΟΠ και από αποστακτήρια που βρίσκονται εντός των ορίων του δήμου Νάουσας.

Κομπόστες φρούτων: Στο Νομό Ημαθίας παράγεται περίπου το 50% της συνολικής παραγωγής ροδακίνων της χώρας, σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Κονσερβοποιών Ελλάδος, ενώ η παραγωγή κομπόστας στους νομούς Ημαθίας, Πέλλας και Λάρισας ανέρχεται σε περίπου 270-280 χιλιάδες τόνους. Το 65% της παγκόσμιας παραγωγής κομπόστας, δηλ. περίπου 250.000 τόνοι φρούτων

ετησίως, επεξεργάζονται και τυποποιούνται στους Νομούς Ημαθίας και Πέλλας. Τα προϊόντα που παράγονται από τις επιχειρήσεις του νομού αφορούν – εκτός από τις κομπόστες – σε ζελέ και πουρέ φρούτων αξιοποιώντας την τοπική (ροδάκινα, δαμάσκηνα, μήλα, αχλάδια, φράουλες, σταφύλια) παραγωγή αλλά και προϊόντα εγχώριας και εξωτικής προέλευσης. Η συσκευασία γίνεται σε κυτία και πλαστικές μικροσυσκευασίες.

Παραγωγή μυδιών – Μυδοκαλλιέργεια: Στην περιοχή Κλειδίου και ειδικότερα στο θαλάσσιο χώρο του Θερμαϊκού κόλπου μεταξύ της εκβολής του ποταμού Λουδία και του δέλτα του Αλιάκμονα, λειτουργούν περί τις 43 πλωτές μονάδες καλλιέργειας μυδιών (long line) συνολικής έκτασης 715 στρεμμάτων. Επίσης υπάρχουν 86 μονάδες πασσαλωτών καλλιεργειών, υποστηρικτικές στις πλωτές εγκαταστάσεις, συνολικής έκτασης 132 στρεμμάτων. Η συνολική ετήσια παραγωγή μυδιών ανέρχεται περίπου στους 5.300 τόνους βάσει της δυναμικότητας των μονάδων, αλλά είναι αστάθμητη λόγω των ιδιαιτεροτήτων που υπάρχουν στην καλλιέργεια. Σημειώνεται ότι η παραγωγή μυδιών αποτελεί και τον κύριο κορμό της αλιευτικής παραγωγής του Νομού Ημαθίας, κατατάσσοντας τον, τρίτο πανελληνίως στην παραγωγή μυδιών. Σο 90% της παραγωγής αυτής διακινείται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μπάτζος: τυρί χωρίς επιδερμίδα, ημίσκληρο, με χρώμα λευκό έως λευκοκίτρινο. Έχει πολλές σπές ακανόνιστες, ευχάριστη υπόξινη, ελαφρά πικάντικη γεύση ή και πολύ αλμυρή. Είναι το μοναδικό κίτρινο τυρί στην Ελλάδα που διατηρείται σε άλμη. Καταναλώνεται σκέτο, ενώ αποκτά ιδιαίτερη γεύση όταν τηγανίζεται και αναδύει τα αρώματα του αιγοπρόβειου γάλακτος. Είναι χαρακτηρισμένο από την Ε.Ε. ως ΠΟΠ.

Γραβιέρα Βέροιας: Σκληρό κίτρινο τυρί, σε στρογγυλό σχήμα με ομοιόμορφες σπές, σχετικά ανάλατο, τουλάχιστον 3μηνης ωρίμανσης.

Ανθότυρο: Μαλακό τυρί, μυζηθροειδές, ανάλατο, φτωχό σε λιπαρά, καταναλώνεται φρέσκο.

Καπνιστό τυρί σαγανάκι: Σκληρό αλμυρό τυρί, τύπου μπάτζος, καπνιστό (σε ξύλο οξυάς), με μορφή τετράγωνης ράβδου και ιδανική συμπεριφορά στη σχάρα.

Κασέρι: Ημίσκληρο κίτρινο τυρί σε στρόγγυλα κεφάλια των 8 κιλών, τουλάχιστον 3μηνης ωρίμανσης και χαρακτηρισμένο από την Ε.Ε. ως Π.Ο.Π.

Μανούρι: τυρί τυρογάλακτος με γλυκιά και ήπια γεύση, με κυλινδρικό σχήμα χωρίς εξωτερικό περίβλημα, ιδανικό για παρασκευή ορεκτικών. Είναι χαρακτηρισμένο από την Ε.Ε. ως ΠΟΠ.

Φέτα: τυρί από αιγοπρόβειο γάλα, χαρακτηρισμένο από την Ε.Ε. ως ΠΟΠ. Η τυροκόμηση γίνεται κατά βάση στα ορεινά του Βερμίου, ενώ χαρακτηριστικό της είναι η σπιρτάδα στη γεύση της.

Καπνιστό τυρί πλεξούδα: Πρόκειται για ένα μοναδικό ημίσκληρο τυρί με λεπτεπίλεπτη χρυσαφένια επιδερμίδα, ελαφρά πικάντικη γεύση και μοναδικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, χάρη στο επιλεγμένο γάλα που χρησιμοποιείται για την παρασκευή του καθώς και στο φυσικό του κάπνισμα. Η ιστορία του τυριού αυτού είναι συνυφασμένη πολλά έτη πριν με την ελληνική τυροκομία. Οι κασερομάστορες ήταν οι μόνοι που είχαν το προνόμιο να γεύονται το τυρί αυτό σε σχήμα πλεξούδας, καθώς και τα παιδιά τους μια που αντί για σοκολάτες, τους πήγαιναν μετά την τυροκόμηση πλεξούδες φρέσκου τυριού.

Ροδάκινα: είναι ονομαστά και εξάγονται σε όλο τον κόσμο, ενώ δίνουν και εκλεκτής ποιότητας κομπόστα. Τα ροδάκινα Νάουσας είναι χαρακτηρισμένα από την Ε.Ε. ως ΠΟΠ. Η διάρκεια της παραγωγής μπορεί να καλύψει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό ζήτησης ξεκινώντας από τέλη Μαΐου έως και τέλη Οκτωβρίου.

Κεράσια Ροδοχωρίου: Η ποικιλία Τραγανά Ροδοχωρίου είναι χαρακτηρισμένη από την Ε.Ε. ως ΠΟΠ. Χρησιμοποιούνται ως επιτραπέζιο φρούτο, αλλά και στη ζαχαροπλαστική για την παρασκευή μαρμελάδων, γλυκών του κουταλιού, γλυκών κα.

Μήλα: Τα μήλα Ροδοχωρίου είναι χαρακτηρισμένα από την Ε.Ε. ως Π.Ο.Π. Η συγκομιδή τους ξεκινά στις αρχές του φθινοπώρου για να ολοκληρωθεί πια στα μέσα του Οκτωβρίου.

Ακτινίδια: Στην Ελλάδα ήρθε τον 20ο αιώνα (σχετικά πρόσφατα), αλλά σήμερα έχει μια μεγάλη εξάπλωση και δείχνει τρομερή δυναμική και καλλιέργεια. Στην Ημαθία έχει αναγνωρισθεί η ποικιλία ακτινιδίων ΤΣΕΧΕΛΙΔΗΣ.

Ντομάτα Ριζωμάτων: Ζουμερή, κατακόκκινη, μοσχομυριστή με χαρακτηριστική γεύση. Η παραγωγή της ντομάτας γίνεται σε υψόμετρο 600 και 800 μέτρων στην πλαγιά των Πιερίων – εξωχώραφης καλλιέργειας. Επίσης στην Ημαθία, γίνεται παραγωγή ντομάτας υδροπονικής καλλιέργειας

Πιπεριές Αγίου Γεωργίου: Στον Άγιο Γεώργιο Βέροιας καλλιεργείται παραδοσιακά εδώ και πάρα πολλά χρόνια η πιπεριά: γεμιστές, “κέρατα”, πράσινες κίτρινες, κόκκινες και διοχετεύονται από τους συνεταιρισμούς του χωριού σε όλη την Ελλάδα.

Μπάμιες: Ο «βασιλιάς» των λαχανικών της Μελικής είναι η μπάμια, αφού ο βασικός πυρήνας της καλλιέργειάς της για διάθεση σε νωπό προϊόν βρίσκεται στη συγκεκριμένη περιοχή του νομού

Ημαθίας, με εκτάσεις πάνω από 5.000 στρέμματα. Επίσης, υπάρχουν τουλάχιστον πέντε μονάδες εμπορίας, που έχουν αναλάβει τη συγκέντρωση και σε κάποιες περιπτώσεις τη συσκευασία του νωπού προϊόντος, το οποίο κατευθύνεται κυρίως στην Αθήνα και στα νησιά κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Μανιτάρια: έχουν σχήμα ομπρέλας ή χωνιού, κυλίνδρου ή κοραλλιού, βελόνας ή αστεριού ή οτιδήποτε άλλο σχήμα μπορεί κανείς να φανταστεί, αναπτύσσονται στις πλαγιές του Βερμίου και τις χρωματίζουν πολύχρωμα ειδικά το φθινόπωρο που βγαίνουν κατά ομάδες.

Μελιτζάνες: χρησιμοποιούνται ευρέως στην Ημαθιώτικη κουζίνα σε διάφορους συνδυασμούς και παρασκευές όπως π.χ. μελιτζανοσαλάτα, παπουτσάκια κ.ά.

Γκαβόψαρα: πρόκειται για παστές μελιτζάνες που αλευρώνονται και τηγανίζονται και η τελική του όψη μοιάζει με μικρό ψάρι χωρίς κεφάλι (γκαβό ψάρι). Αποτελεί ιδανικό ουζομεζέ.

Ρετσέλι: Τα ριτσέλια ή ρετσέλια ήταν ένας έξυπνος τρόπος για να διατηρήσουν οι νοικοκυρές τα φρούτα που πλούσια προσφέρει στους κατοίκους της Ημαθίας ο έφορος κάμπος της. Μήλα, κυδώνια, βερίκοκα, σύκα αλλά και λαχανικά όπως μελιτζάνες κομμένες σε στρογγυλές φέτες ή κολοκυθάκια, αφού μπουν πρώτα σε αβυστόνερο για να γίνουν τραγανά, βράζουν μέσα σε μούστο μέχρι να μελώσουν. Είναι ένα υπέροχο γλυκό και καταπληκτικό επιδόρπιο.

Ρεβανί: σιροπιαστό γλυκό με σιμιγδάλι. Το γλυκό σήμα κατατεθέν της Βέροιας. Σερβίρεται ποικιλόμορφα με παγωτό και έχει χαρακτηριστικό άρωμα φρέσκων εσπεριδοειδών.

Πίτες: κυρίαρχο στοιχείο της Ημαθιώτικης γαστρονομίας. Μπορεί κανείς να γευτεί πίτες όλων των ειδών: χορτόπιτες (τσουκνιδόπιτες, πρασόπιτες), τυρόπιτες, μουστόπιτες, πατσαβουρόπιτες, κρεατόπιτες, ριζόπιτες, κολοκυθόπιτες, μπατζόπιτες.

Γενικά, θα πρέπει να σημειωθεί για την παραγωγή νωπών οπωροκηπευτικών, η μεγάλη προσπάθεια που γίνεται από συνεταιριστικές οργανώσεις και Ομάδες Παραγωγών του νομού, για την απόδειξη της μειωμένης υπολλειματικότητας φυτοφαρμάκων στην επιδερμίδα των προϊόντων κάτι που είναι και απαίτηση των αγορών, εφαρμόζοντας διάφορα και συστήματα διασφάλισης ποιότητας.

Γαστρονομικές απολαύσεις της περιοχής με μαγειρεμένα κρέατα και κυνήγια (αγριογούρουνα, ελάφι, ζαρκάδι, λαγός), το χασάπικο, τον νταβά με κρεμμύδια, τους σαρμάδες, τραχανάδες, τα κεφτεδάκια που στην τοπική διάλεκτο λέγονται «μπουμπάρια», τον αλμυρό μπάτζο και το φασουλονταβά. Αναφορικά με τα επιδόρπια ξακουστό είναι το ρεβανί, το σαραγλί, το

γαλακτομπούρεκο, οι λουκουμάδες, τα γλυκά κουταλιού και οι κομπόστες από τα άφθονα φρούτα της Ημαθιώτικης γης. Μοναδικές είναι και οι μαρμελάδες της περιοχής, φτιαγμένες από τα φρούτα της ημαθιώτικης γης, παραδοσιακές πίτες και παρασκευές ταψιού για τα πρωινά.

β. Συνολική δυναμικότητα κέντρων εστίασης και καταμερισμός ανά περιοχή

Στην περιοχή της Ημαθίας λειτουργούν συνολικά 666³ επιχειρήσεις στον κλάδο των εστιατορίων εκ των οποίων η μεγαλύτερη συγκέντρωση εντοπίζεται στη Βέροια σε ποσοστό 33,18%, την Αλεξάνδρεια (10,96%), τη Νάουσα (8,26%), το Μακροχώρι (3,00%), τη Μελίκη (2,40%), τα Τρίκαλα (1,65%), τη Βεργίνα (1,50%), ενώ στις υπόλοιπες περιοχές λειτουργούν λίγες επιχειρήσεις.

γ. Gourmet εστιατόρια

Ιδιαίτερες γαστριμαργικές απολαύσεις με ευφάνταστες γεύσεις με βάση τα προϊόντα της Ημαθιώτικης γης μπορεί κανείς να γευτεί σε gourmet εστιατόρια του Νομού όπως:

- Στο 12 γράδα wine restaurant, Βέροια
- Στο Κτήμα Καλαϊτζή, Βεργίνα
- Στο εστιατόριο «ο κήπος του Μήδα» στο ξενοδοχείο Αιγές Μέλαθρον, Βέροια
- Στο εστιατόριο Σπονδή, Νάουσα
- Στο εστιατόριο Παλαιά Πόλη, Νάουσα

Εκτός όμως από τα gourmet εστιατόρια, σε όλη τη χωρική ενότητα της Ημαθίας, λειτουργεί πληθώρα παραδοσιακών ταβερνών, όπως ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω:

Κόχη, Ελαιάς Γη, Μάμας, Βεργιώτικο, Φλαμουριές, Φέρωνας, Ακρόπολη, Ελιά, Μπαρμπούτα, Πέριξ, Μανδραγόρας, Αγγέλων, Τρία σκαλοπάτια, Αγέλαστος, Στάση, Ψαροπούλα, το Μειντάνι, στα Καλά καθούμενα, 5 βήματα στην Άμμο (Άμμος), Κέδρος (Κωστοχώρι), Ρέμβη, Τσιπουροκατάσταση αρτίσιμο, Παπαγάλος, Κίμων (Κουλούρα), Μπάρμπα – Γιάννης (Ασώματα) Ολυμπιάδα (Βεργίνα), Χασαποτεβέρνα ο Μπάμπης και La Vatra (Κουμαριά), 1010 (Ριζώματα) στην περιοχή του ευρύτερου Δήμου Βέροιας, το Ρακοκάζανο, η Ψάθα, Ακρόριον, Βέρμιο, Οινομαγειρέματα, Αράπιτσα, το Παραδοσιακό, Τέσσερις εποχές, το Χάραμα (Αρκοχώρι Νάουσας) στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Νάουσας, Πτεριά, το Δίχτυ, Κάστρο, Εκείμερος (Ν. Πρόδρομος) και Πολιτεία (Νεόκαστρο) στην ευρύτερη περιοχή του Δ. Αλεξάνδρειας.

1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων

Η ευρύτερη περιοχή της Βέροιας και της Νάουσας με τις αρκετά ανεπτυγμένες τουριστικές υποδομές, το μοναδικό φυσικό περιβάλλον και τους σπουδαίους πολιτιστικούς πόρους σε

³ Τα στοιχεία προέρχονται από την ιστοσελίδα του Επιμελητηρίου Ημαθίας, Τουρισμός - Κατάλογος επιχειρήσεων.

συνάρτηση με συμπληρωματικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στη διάρκεια του έτους καθιστούν την Ημαθία πόλο έλξης διοργάνωσης συνεδρίων. Στην περιοχή υπάρχουν αρκετοί συνεδριακοί χώροι, όπως αποτυπώνονται στο παρακάτω πίνακα.

ΒΕΡΟΙΑ		
ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	ΑΡΙΘ.ΑΙΘΟΥΣΩΝ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΑΤΟΜΑ)
Χώρος Τεχνών -Πολιτιστικό Συνεδριακό Κέντρο Βέροιας	3	50, 150 & 600
Στέγη Γραμμάτων & Τεχνών	1	200
Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας	1	100
Επιμελητήριο Ημαθίας	2	80 και 100
ΝΑΟΥΣΑ		
ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	ΑΡΙΘ.ΑΙΘΟΥΣΩΝ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΑΤΟΜΑ)
Πολιτιστικό Κέντρο Σχολής Αριστοτέλη	1	80
Κέντρο τεκμηρίωσης βιομηχανικής κληρονομιάς	1	200
Εστία Μουσών	1	110
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΜΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ	ΑΡΙΘ.ΑΙΘΟΥΣΩΝ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΑΤΟΜΑ)
Ξενοδοχείο Βέρμιον	2	20 και 220
Ξενοδοχείο Αιγές Μέλαθρον	3	840
Ξενοδοχείο Εσπερίδες	1	60
Ξενοδοχείο Αστέρας	1	100
Ξενοδοχείο Αμπελώνας	1	100

Πηγή: Σύνδεσμος Ελλήνων Επαγγελματιών Οργανωτών Συνεδρίων - HAPCO

1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες

ΤΟΠΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ο Τοπικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης Νομού Ημαθίας «Imathia Quality», είναι μια συλλογική προσπάθεια των τοπικών φορέων της Ημαθίας που αποσκοπεί μεταξύ άλλων, στην αναβάθμιση του τουρισμού στην περιοχή, την ανάδειξη και προώθηση των τοπικών προϊόντων, καθώς και στη θέσπιση ποιοτικών και πιστοποιημένων τουριστικών υπηρεσιών.

Στο σύνδεσμο συμμετέχουν εκτός των μεμονωμένων επιχειρήσεων τουριστικού ενδιαφέροντος, η Αναπτυξιακή Εταιρία Ημαθίας και το Επιμελητήριο Ημαθίας, η Ένωση Ξενοδόχων Ημαθίας, η Ένωση Οινοπαραγωγών Βορείου Ελλάδος και ο Σύλλογος Ιδιοκτητών Καφετεριών και Κέντρων Διασκέδασης Βέροιας. Σκοποί του Συνδέσμου είναι:

- Η συνεργασία για την τοπική ανάπτυξη με όρους πρωτοβουλίας και συνυπευθυνότητας.
- Ο εμπλουτισμός, η αναβάθμιση της ποιότητας και η προώθηση του τοπικού τουριστικού προϊόντος.
- Η ανάδειξη και αναβάθμιση των τοπικών προϊόντων και η προώθηση τους στην αγορά.
- Η προώθηση εφαρμογής ποιοτικών σημάτων HACCP, ISO και άλλων συναφών στις επιχειρήσεις.
- Η δημιουργία δικτύων μεταξύ των επιχειρήσεων και η διασύνδεση των επιχειρήσεων με την ευρύτερη αγορά τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο.
- Η από κοινού προβολή των επιχειρήσεων της περιοχής και των δυνατοτήτων που προσφέρει στους καταναλωτές και τους επισκέπτες, καθώς και η διεύρυνση της αγοράς.
- Η συνεργασία με φορείς του Δημοσίου, ΝΠΙΔ και φυσικά πρόσωπα, καθώς και η διακρατική συνεργασία, στα πλαίσια κατάρτισης, εφαρμογής και αξιοποίησης εκπαιδευτικών και ερευνητικών προγραμμάτων.
- Η διαφύλαξη και ανάδειξη των παραδοσιακών, αισθητικών και καταναλωτικών προτύπων της περιοχής.
- Η ανάληψη συλλογικής πρωτοβουλίας για τη διαφύλαξη και ανάδειξη της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.
- Η ανάληψη συλλογικών πρωτοβουλιών για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος κ.ά.

ΑΤΥΠΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ «ΒΕΡΓΙΝΑ» - ΔΙΚΤΥΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το Γεωγραφικό Δίκτυο Ποιότητας ΒΕΡΓΙΝΑ είναι Δίκτυο Επιχειρήσεων Ειδικών Μορφών Τουρισμού, με κάθετη προσέγγιση, δηλαδή περιλαμβάνει όλους τους εμπλεκόμενους στην διαμόρφωση ενός ποιοτικού τουριστικού προϊόντος με στοιχεία της τοπικής ταυτότητας, όπως είναι τα επισκέψιμα αγροκτήματα αγροτών - παραγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων (ή/και συνεταιρισμών), οι μεταποιητές φημισμένων τοπικών προϊόντων (κρασί, ψωμί, ζυμαρικά, γλυκά, τυρί κλπ) και οι παροχείς υπηρεσιών, όπως καφενεία, ταβέρνες & εστιατόρια με τοπική παραδοσιακή γαστρονομία, χώροι εκδηλώσεων, δραστηριοτήτων και ξενώνες, καθώς και οργανωτές εκδηλώσεων με τοπικό χρώμα. Στόχος του δικτύου είναι η υποστήριξη της αύξησης της ζήτησης των Επιχειρήσεων Ειδικής Τουριστικής Υποδομής και των συμπληρωματικών τους, η υποστήριξη του συντονισμού, των συνεργασιών και του συνεργατισμού των επιχειρηματιών της περιοχής, η διευκόλυνση ανταλλαγής εμπειριών και η διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας.

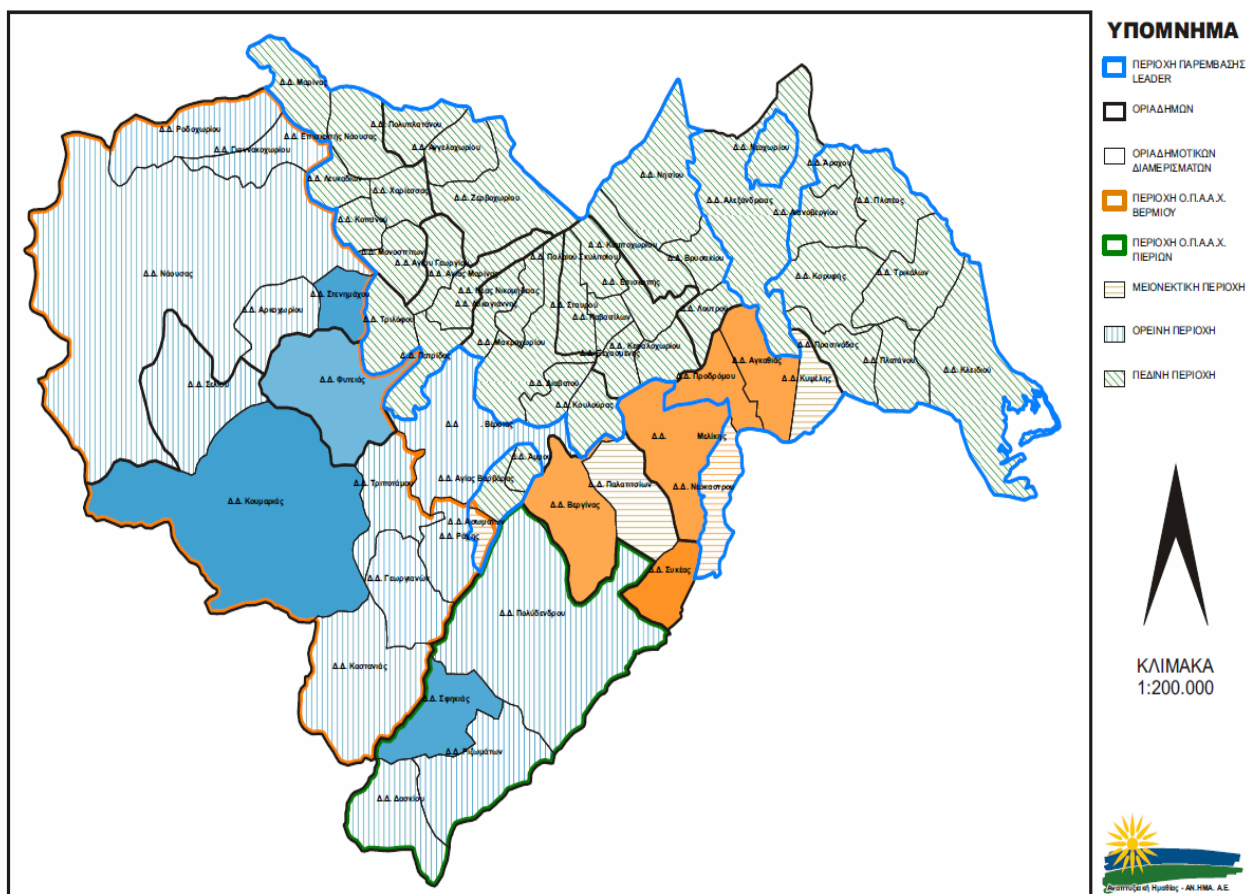
1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης του Τοπικού Προγράμματος αποτελείται από: τις Δημοτικές Ενότητες Αποστόλου Παύλου, Βέροιας (περιλαμβάνονται μόνο οι Τοπικές Κοινότητες Αγίας Βαρβάρας, Άμμος

και Ασώματα), Αλεξάνδρειας (εκτός της Δημοτικής Κοινότητας Αλεξάνδρειας), Μελίκης (εκτός της Δημοτικής Κοινότητας Μελίκης), Πλατέος (εκτός της Τοπικής Κοινότητας Κλειδίου), Ανθεμίων, Ειρηνούπολης, Δοβρά και Αντιγονίδων. Η περιοχή παρέμβασης παρουσιάζεται παρακάτω σε μορφή χάρτη και επίσης επισυνάπτεται αναλυτικότερα στο παράρτημα των πινάκων.

Χάρτης Περιοχής Παρέμβασης

Πηγή: Αναπτυξιακή Ημαθίας Α.Ε.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται κωδικοποιημένα (αντλώντας στοιχεία από όλες τις προηγούμενες ενότητες) η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης.

<p>Φυσικοί Παράγοντες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ποταμός Αλιάκμονας • Ο υδροβιότοπος Λουδία- Αλιάκμονα • Το όρος Βέρμιο
<p>Πολιτιστικοί Παράγοντες</p>	<p><u>Παραδόσεις – ήθη και έθιμα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μπούλες και γενίτσαροι • Το Κουρμπάνι στον Άγιο Τρύφωνα στο Τρίλοφο • Το έθιμο του Κολντέ ή Καρτσούνου • Οι φωτιές την παραμονή του Αη Γιάννη του Κλείδωνα • Ο τρανός χορός στο Παλαιό Σκυλλίτσι

	<ul style="list-style-type: none"> • Το έθιμο του Μωμόγερου • Κολιάντα στα Τρίκαλα • Καμήλες και Ντιβίτζηδες <p><u>Ιερές Μονές</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μονή Αγίας Κυριακής Λουτρού • Μονή Αγίου Αθανασίου Σφηνίσσης <p><u>Επισκέψιμοι χώροι</u> Αρχαιολογικοί χώροι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Νεολιθικός οικισμός Νέας Νικομήδειας • Σχολή Αριστοτέλη • Αρχαία Μίεζα <p>Μουσεία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο Εκπαίδευσης στην Αγία Βαρβάρα Βέροιας <p><u>Πολιτιστικές εκδηλώσεις – δρώμενα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Φεστιβάλ Αλιάκμονα • Οίνος και Πολιτισμός • Γιορτές τρύγου και τσίπουρου • Ρουγκάτσια • Εθιμο Μωμόγερου • Κόλιαντα <p><u>Εργαστήρια λαϊκής τέχνης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εργαστήρι παραδοσιακών φορεσιών στο Νεοχώρι Αλεξάνδρειας
<p>Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με γαστρονομικό – πολιτιστικό τουρισμό</p>	<p><u>Επιχειρήσεις τοπικών προϊόντων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Τυροκομικά προϊόντα Μπέλας στην Κυψέλη Μελίκης • Τυροκομείο Κουγιανός Κων/νος στην εθνική οδό Μελίκης – Κυψέλης • Επιχείρηση παραγωγής κομπόστας, Αγροτική Εταιρική Σύμπραξη ΑΛ.Μ.ΜΕ., Κουλούρα • Επιχείρηση παραγωγής κομπόστας, Ντούλιας Ν. & ΣΙΑ Ο.Ε., Αγκαθιά • Επιχείρηση παραγωγής κομπόστας Α.Σ. Πρόδος, Μακροχώρι • Επιχείρηση παραγωγής κομπόστας ΑΣΠΙΣ Α.Ε., Ζερβοχώρι • Επιχείρηση καλλιέργειας, επεξεργασίας και τυποποίησης αρωματικών φυτών και βοτάνων, Άμμος Βέροιας <p><u>Οινοποιεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Chateau Πήγασος, Πολλά Νερά Νάουσας • Αμπλεώνες Θυμιόπουλου, Τρίλοφος Βέροιας • Αμπελουργίες, Τρίλοφος Βέροιας <p><u>Παραδοσιακά εργαστήρια τοπικών εδεσμάτων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Νόστος: οικοτεχνία παραδοσιακών ζυμαρικών, στο Σταυρό Ημαθίας • Γεύση στο βαζάκι: βιοτεχνία τουριστών, στον Άγιο Γεώργιο Δοβρά Βέροιας • Γεύσεις: κατάσταση παραδοσιακών γλυκών κουταλιού, Μακροχώρι Αποστόλου Παύλου Βέροιας

Medeat

<p>Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής</p>	<p><u>Canoe – kayak</u></p> <ul style="list-style-type: none"> στο ποτάμι του Αλιάκμονα <p><u>Ψάρεμα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> στην τεχνητή λίμνη Ασωμάτων <p><u>Πεζοπορία – ποδηλασία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Ο γύρος της λίμνης στο φράγμα Αλιάκμονα <p><u>Ιππασία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Κτήμα Σακαλή στο Τρίλοφο Ημαθίας
<p>Υγεία και θεραπεία</p>	<p><u>Ιαματικά λουτρά</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Αρτεσιανή πηγή στον Άγιο Νικόλαο Κοπανού
<p>Διαμονή</p>	<p><u>Δυναμικότητα Κλινών</u></p> <p>Παρά το σημαντικό αριθμό κλινών που λειτουργούν στην Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, στην περιοχή παρέμβασης ο αντίστοιχος αριθμός κλινών είναι περιορισμένος.</p> <p><u>Αγροτουριστικά καταλύματα και παραδοσιακοί ξενώνες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Veriopolis, Ανώματα Βέροιας <p><u>Χώροι κατασκήνωσης</u></p> <p>Δεν υπάρχουν</p>
<p>Διατροφή</p>	<p><u>Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Κρασί: Ξινόμαυρο Νάουσας (ΠΟΠ) Τσίπουρο: ΠΓΕ Ούζο Νάουσας, ΠΓΕ "Τσίπουρο Νάουσας Κομπόστες φρούτων Τυροκομικά προϊόντα: Τυρί Μπάτζος (ΠΟΠ), Γραβιέρα Βέροιας Ανθότυρο, Καπνιστό τυρί σαγανάκι, Κασέρι (ΠΟΠ), Μανούρι (ΠΟΠ), Φέτα (ΠΟΠ), Καπνιστό τυρί πλεξούδα Φρούτα: Ροδάκινα Νάουσας (ΠΟΠ), κεράσια, μήλα Λαχανικά: ντομάτες, πιπεριές Αγίου Γεωργίου, μπάμιες Μελίκης <p><u>Ημαθιώτικες γεύσεις</u></p> <p>Μαγειρεμένα κρέατα και κυνήγια (αγριογούρουνα, ελάφι, ζαρκάδι, λαγός), χασάπικο, νταβάς με κρεμμύδια, σαρμάδες, τραχανάδες, κεφτεδάκια ή «μπουμπάρια», αλμυρός μπάτζος, φασουλονταβάς, γκαβόψαρα, ρετσέλι, πίτες. Στα γλυκά και τα επιδόρπια ξεχωρίζουν το σαραγλί, το ρεβανί, το γαλακτομπούρεκο, οι λουκουμάδες, τα γλυκά κουταλιού, οι κομπόστες.</p> <p><u>Κέντρα εστίασης</u></p> <p>Η μεγαλύτερη συγκέντρωση καταγράφεται στις περιοχές Αλεξάνδρειας, Μελίκης, Τρικάλων, Μακροχωρίου</p>
<p>Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων</p>	<p>Δεν υπάρχουν στην περιοχή παρέμβασης</p>

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

1.1.1 Φυσικοί παράγοντες

Γεωγραφική θέση

Η Φλώρινα είναι μία από τις τέσσερις Περιφερειακές ενότητες που συγκροτούν την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Προσδιορίζεται βόρεια από τη γείτονα Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και δυτικά από την όμορη Αλβανία. Η λίμνη της Μεγάλης Πρέσπας αποτελεί το σημείο επαφής των τριών κρατών, το τριεθνές. Στην ελληνική επικράτεια η Φλώρινα συνορεύει με τις Περιφερειακές Ενότητες Πέλλας, Κοζάνης και Καστοριάς.

Η ονομασία της Φλώρινας σχετίζεται με την πλούσια βλάστηση της περιοχής, την Flora, τον όρο που σήμερα μεταφράζεται σε χλωρίδα. Το φυσικό περιβάλλον του Νομού διακρίνεται από ποικιλία οικοσυστημάτων και διαμορφώνεται κυρίως από τις έξι λίμνες (δύο στις Πρέσπες και τέσσερις στην περιοχή του Αμυνταίου) και τους πλούσιους ορεινούς όγκους που φιλοξενούν σημαντικά και σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας και ταυτόχρονα αποτελούν καταφύγια άγριας ζωής. Έξι περιοχές της Περιφερειακής Ενότητας περιλαμβάνονται στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών «NATURA 2000». Περιοχές ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και υψηλής οικολογικής αξίας που λειτουργούν ως πόλοι έλξης επισκεπτών είναι:

Ο Εθνικός Δρυμός Πρεσπών

Περιλαμβάνει τις λίμνες Μεγάλη και Μικρή Πρέσπα και είναι ενταγμένος στα δίκτυα Corine και Natura 2000. Είναι ο μεγαλύτερος Εθνικός Δρυμός στην Ελλάδα και αυτό που τον διακρίνει από τους υπόλοιπους, είναι η μεγάλη ποικιλομορφία στο φυσικό περιβάλλον και τις περιοχές όπου ζουν και αναπαράγονται διάφορα είδη. Οι επισκέπτες της περιοχής έχουν τη δυνατότητα να εξερευνήσουν τις λίμνες με βάρκες, να θαυμάσουν τα λαξευμένα στο βράχο της Μεγάλης Πρέσπας ασκηταριά και την πλούσια και σπάνια χλωρίδα και πανίδα.

Οι λίμνες Βεγορίτιδα και Πετρών

Είναι ενταγμένες στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών «NATURA 2000» και παρουσιάζουν σημαντική ποικιλία οργανισμών και ιδιαίτερα πουλιών. Έχουν καταγραφεί περισσότερα από 130 είδη, η πλειοψηφία των οποίων είναι απειλούμενα.

Οι λίμνες Ζάζαρη και Χειμαδίτιδα

Είναι ενταγμένες στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών «NATURA 2000». Στο σύμπλεγμα των δύο λιμνών έχουν καταγραφεί σημαντικά είδη φυτών (εκατόν πενήντα είδη) και

κυρίως ζώων. Έχουν παρατηρηθεί εκατόν σαράντα ένα είδη πουλιών από τα οποία τα εκατό είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Αξίζει να αναφερθεί ότι στη Χειμαδίτιδα αναπαράγεται, με το μεγαλύτερο πληθυσμό στην Ελλάδα, η Βαλτόπαπια, η οποία είναι παγκόσμια απειλούμενο είδος. Ακόμη, στις δύο λίμνες φιλοξενούνται δώδεκα είδη θηλαστικών, επτά είδη ερπετών, επτά είδη αμφιβίων και οχτώ είδη ψαριών.

Οι ορεινοί όγκοι της Φλώρινας: Βαρνούνας, Βέρνο και Βόρας

Είναι ενταγμένοι στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών «NATURA 2000» και αποτελούν σημαντικούς οικοτόπους με σπάνια και ποικίλα είδη χλωρίδας και πανίδας, ενώ αποτελούν και καταφύγια άγριας ζωής. Στα συγκεκριμένα βουνά διαβιούν δύο από τα σπανιότερα είδη στην Ευρώπη, ο λύκος και η αρκούδα.

Ο επισκέπτης του Νομού Φλώρινας έχει τη δυνατότητα να ενημερωθεί γύρω από θέματα που αφορούν το φυσικό περιβάλλον με επίσκεψη σε εξειδικευμένα κέντρα υποδοχής και ενημέρωσης του κοινού όπως τα παρακάτω:

Το Περιβαλλοντικό Κέντρο Αρκτούρου. Λειτουργεί στον Αετό και το Νυμφαίο και παρέχει ενημέρωση για τη βιολογία, οικολογία και προστασία του λύκου και της αρκούδας στους εξής επισκέψιμους χώρους:

- Καταφύγιο Καφέ Αρκούδας στο Νυμφαίο (κλειστό την περίοδο χειμερινού ύπνου: Ιανουάριος – Μάρτιος)
- Κέντρο ενημέρωσης για την Καφέ Αρκούδα στον Αετό
- Κέντρο ενημέρωσης για το λύκο και Καταφύγιο λύκου στην Αγραπιδιά.

Το Κέντρο Ενημέρωσης για την Πρέσπα. Βρίσκεται στον Άγιο Γερμανό και παρέχει ενημέρωση για το περιβάλλον και τη φύση της περιοχής.

Το Κέντρο Ενημέρωσης για τις λίμνες Ζάζαρη και Χειμαδίτιδα. Βρίσκεται στους Αγίους Αναργύρους στην περιοχή του Αετού και παρέχει ενημέρωση για τα δύο οικοσυστήματα.

Το Κέντρο Ενημέρωσης για τις λίμνες Πετρών και Βεγορίτιδας. Βρίσκεται στον Άγιο Παντελεήμονα στην περιοχή του Αμύνταιου και παρέχει ενημέρωση για τα δύο οικοσυστήματα.

1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες

Η Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας εξυπηρετείται από τους κάθετους άξονες Σιάτιστα – Κρυσταλλοπηγή και Νίκη - Φλώρινα - Πτολεμαΐδα - Κοζάνη – Λάρισα. Στον τομέα των υποστηρικτικών επιχειρηματικών υποδομών λειτουργεί η βιομηχανική περιοχή Φλώρινας. Στον

τομέα της υγείας λειτουργεί το Γενικό Νοσοκομείο Φλώρινας. Στον τουριστικό τομέα αναφέρεται η λειτουργία ενός χιονοδρομικού κέντρου, τεσσάρων κέντρων ενημέρωσης επισκεπτών, καταλυμάτων διαφόρων τύπων και τάξεων, κέντρων εστίασης και αναψυχής, καταστημάτων εμπορίας παραδοσιακών προϊόντων, γραφείων τουρισμού και γραφείων ενοικίασης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών κ.α, εργαστηρίων λαϊκής τέχνης, συνεδριακών χώρων κ.α.

1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες

Σταυροδρόμι πληθυσμών και πολιτισμών η Φλώρινα, διαθέτει πολύμορφη πολιτιστική κληρονομιά και σύνθετη πολιτισμική ταυτότητα. Παρακάτω αποτυπώνεται εν συντομία η ιστορία του τόπου καθώς και ο πολιτιστικός (υλικός και άυλος) πλούτος της Περιφερειακής Ενότητας.

A. Ιστορία

Η περιοχή κατοικείται από τα αρχαία χρόνια όπως καταμαρτυρούν τα ερείπια της ελληνιστικής πόλης στο λόφο του Αγίου Παντελεήμονα. Στην αρχαιότητα η περιοχή λεγόταν Λυγκηστίς ή Λύγκος και το όνομά της οφείλεται στο μυθολογικό ήρωα Λύγκο ή στο σαρκοφάγο θηλαστικό Λύγκα.

Εκείνη την εποχή, σπουδαιότερες πόλεις ήταν η Ηράκλεια που ίδρυσε ο Φίλιππος το 352 π.Χ. στη περιοχή όπου σήμερα βρίσκεται η Φλώρινα, η Κέλλα (σημερινή Κέλλη), η Βεύο (σημερινή Βεύη) και η Μελιτώνα (σημερινή Μελίτη) με κατοίκους Έλληνες Δωρικής καταγωγής. Ιδρυτής της Λυγκηστικής δυναστείας ήταν ο Βρομερός. Ο Φίλιππος ο Β΄ πατέρας του Μεγάλου Αλεξάνδρου προσάρτησε την περιοχή στο βασίλειο της Μακεδονίας.

Στην ευρύτερη περιοχή ζούσαν οι Βρύγες που κατοικούσαν στις Πρέσπες πολύ πριν τη κάθοδο των Δωριέων. Η γη των Βρυγών αποτελούσε μέρος της αρχαίας Λυγκιστίδος. Ήταν πάντα αυτόνομο κράτος με δυναστεία που συγγένευε με τους Βακχιάδες της Κορίνθου.

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής έπαιξε η αρχαία Εγνατία οδός. Το 148 π.Χ. όταν η Μακεδονία γίνεται Ρωμαϊκή επαρχία, η περιοχή της Φλώρινας υπάγεται στην 4η Τοπαρχία της «Άνω Μακεδονίας». Η νεότερη Φλώρινα χτίστηκε τη Βυζαντινή εποχή στη θέση Χλωρό, που πιθανόν να έχει σχέση και με την ονομασία της.

Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η περιοχή εποίκιστηκε από τούρκικες οικογένειες. Η Φλώρινα αναφέρεται σε έγγραφα γραμμένα στα τουρκικά και στα ελληνικά και μάλιστα πολύ νωρίς κατά την Τουρκοκρατία, γεγονός που δηλώνει ότι η ελληνική γλώσσα και η γραφή διατηρούνται και δεν χάνονται. Από τον 18ο αιώνα ο χριστιανικός πληθυσμός της άρχισε να αυξάνεται και η πόλη να γίνεται τοπικό εμπορικό κέντρο. Σε όλο τον 18ο αιώνα η περιοχή της Φλώρινας δοκιμάστηκε από τις τρομοκρατικές ενέργειες και τους ομαδικούς εξισλαμισμούς σε βάρος των χριστιανών κατοίκων της.

Κατά την Ελληνική Επανάσταση οι κάτοικοι της πήραν ενεργό μέρος, αναγκάστηκαν όμως να καταθέσουν τα όπλα τους και να δεχτούν αμνηστία μετά την εισβολή στη περιοχή χιλιάδων Τουρκαλβανών ατάκτων. Με την ίδρυση του Πανσλαβικού Κομιτάτου το 1862 και την αναγνώριση

της Βουλγαρικής κοινότητας στη Φλώρινα, σημειώθηκε ένας έντονος ανταγωνισμός μεταξύ του ελληνικού και του βουλγαρικού στοιχείου στην πόλη που οξύνθηκε ιδιαίτερα με τη συνθήκη του Αγ. Στεφάνου το 1878 και την αναγνώριση της ηγεμονίας της Βουλγαρίας. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν η ίδρυση του Μακεδονικού κομιτάτου και η έναρξη του Μακεδονικού Αγώνα. Το 1865 ιδρύεται η «Νέα Φιλική Εταιρία» που προετοιμάζει την επανάσταση του 1878. Ο Καπετάν Ναούμης απαγάγει τον Καϊμακάμη της Φλώρινας, γεγονός μοναδικό που γίνεται θρύλος και τραγούδια. Το 1897 ο Καπετάν Κώττας, ο πρώτος Μακεδονομάχος συγκροτεί ανταρτικό σώμα. Το 1904 έρχεται στην περιοχή ο Παύλος Μελάς και αρχίζει η τελική φάση του ένοπλου αμυντικού Μακεδονικού Αγώνα. Στη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα και μετά από περιπλάνηση και συμπλοκή στα βουνά της περιοχής ο Παύλος Μελάς σκοτώνεται και θάβεται στη Σιάτιστα (σημερινός Μελάς). Οι σύντροφοι του μετέφεραν το κεφάλι του και το έθαψαν στον Αγ. Χαράλαμπο, πρεκκλήσι της Αγ. Παρασκευής Πισοδερίου.

Τελικά η πόλη της Φλώρινας απελευθερώνεται από τον ελληνικό στρατό στις 7 Νοεμβρίου του 1912 ύστερα από 527 χρόνια σκλαβιάς. Η ελευθερία αυτή δεν θα διαρκέσει πολύ καθώς ακολουθεί ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος κατά την διάρκεια του οποίου η Φλώρινα καταλήφθηκε από τα Γερμανοβουλγαρικά στρατεύματα. Το 1916 οι σύμμαχοι απελευθέρωσαν την Φλώρινα που για έναν περίπου μήνα κατείχαν οι Βούλγαροι. Στο Β Παγκόσμιο πόλεμο ξακουστή είναι η Πρώτη Νίκη του 40 κατά των ιταλικών στρατευμάτων από το 33ο Σύνταγμα της Φλώρινας που γέμισε χαρά τους Έλληνες. Έπειτα ακολούθησε η γερμανική κατοχή, με μέρες δραματικές για τον τόπο που δυστυχώς έμελλε να συνεχιστούν για άλλα πέντε χρόνια μέχρι την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων τον Νοέμβριο του 1944. Το 1949 λήγει η εμφύλια σύρραξη που διαδραματίστηκε κυρίως σε αυτή την περιοχή. Την περίοδο 1951-1954 ο νομός Φλώρινας αποκτά τα σημερινά του όρια. Την δεκαετία του 1950 και 1960 η περιοχή της Φλώρινας υπέστη πληθυσμιακό πλήγμα αφού μεγάλο μέρος του πληθυσμού μετανάστευσε σε πολλές χώρες του εξωτερικού όπως Η.Π.Α, Αυστραλία, Καναδάς, Γερμανία.

Σήμερα, η Φλώρινα δεσπόζει ως ένας από τους μικρούς ευρωπαϊκούς παράδεισους. Μάλιστα ο νομός Φλώρινας επιλέχθηκε ως ένας από τους 10 καλύτερους αναδυόμενους αγροτουριστικούς προορισμούς της Ευρώπης σε σχετικό διαγωνισμό που διενήργησε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ιδιαίτερη φυσική ομορφιά του νομού και η βιοποικιλότητα του, η παράδοση του, τα τοπικά προϊόντα, η γαστρονομία και η οινοποιία καθώς και η τοπική αρχιτεκτονική, αποτελούν τα ισχυρά σημεία και τα πλεονεκτήματα της Περιφερειακής Ενότητας.

Β. Παραδόσεις – ήθη και έθιμα & εκδηλώσεις

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται στον νομό Φλώρινας έντονη πολιτιστική δραστηριότητα, που σκοπό έχει την προβολή της λαϊκής παράδοσης, τέχνης και πολιτισμού, καθώς και την καλλιέργεια του πνευματικού και καλλιτεχνικού επιπέδου της περιοχής.

Δείγμα αυτής της πολιτιστικής αναζήτησης και δημιουργίας είναι οι πολλές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στην περιοχή, εκ των οποίων οι σημαντικότερες αναφέρονται στη συνέχεια:

Πρέσπες ή Πρέσπεια

Πρόκειται για θεσμοθετημένες πολιτιστικές εκδηλώσεις πανευρωπαϊκής εμβέλειας με καλλιτεχνικά δρώμενα υψηλών προδιαγραφών, με επώνυμα καλλιτεχνικά - εικαστικά σχήματα, παράλληλες εκδόσεις, κ.ά. Πραγματοποιούνται συνήθως το πρώτο Σαββατοκύριακο μετά τον δεκαπενταύγουστο, με κορυφαία εκδήλωση αυτήν στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου Πρεσπών και με ποικίλες παράλληλες εκδηλώσεις στην πόλη της Φλώρινας, αλλά και σε διάφορες κοινότητες του Νομού.

Φωτιές

Οι Φωτιές είναι ετήσια εθιμική τοπική εκδήλωση, που πραγματοποιείται προπαραμονή των Χριστουγέννων, σε όλη την Περιφερειακή Ενότητα και προσελκύει πλήθος επισκεπτών. Οι φωτιές αυτές ανάβονται με κλεμμένα ξύλα και η προετοιμασία ξεκινά πολύ καιρό πριν. Γύρω από τις φωτιές στήνεται γλέντι και φαγοπότι. Το έθιμο αυτό κατά την παράδοση, γίνεται με σκοπό να διωχθούν τα κακά πνεύματα.

Μπαμπάρια

«Τα Μπαμπάρια» είναι πρωτοχρονιάτικες καρναβαλικές εκδηλώσεις με απόλυτο παραδοσιακό παγανιστικό χαρακτήρα. Έχουν ρωμαϊκή προέλευση και υμνούν το ξύπνημα της γης και την καρποφορία.

Κουρμπάνι

Πραγματοποιείται την παραμονή της γιορτής του Αγίου Παντελεήμονα έξω από τον περίβολο της ομώνυμης εκκλησίας όπου γίνεται η θυσία του μοσχαριού (κουρμπάνι), το οποίο στη συνέχεια μαγειρεύεται σε μεγάλα καζάνια και μοιράζεται στους κατοίκους του χωριού και τους επισκέπτες.

Τσίρι Τσίρι Βάρβαρα

Έθιμο με ρωμαϊκές καταβολές που γιορτάζεται στις 3 Δεκεμβρίου στο Αμύνταιο. Η προετοιμασία ξεκινά μέρες πριν από τις παρέες κάθε γειτονιάς για να μαζέψουν ξύλα ώστε η φωτιά που θα ανάψουν να είναι η υψηλότερη. Μετά το άναμμα των φωτιών, ακολουθεί γλέντι με τη συνοδεία των χάλκινων της περιοχής.

Λυγκήστεια

Εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν συναυλίες με μουσικούς και καλλιτέχνες, λαϊκές βραδιές με τοπικές ορχήστρες και τη συμμετοχή της Φιλαρμονικής, φεστιβάλ Rock μουσικής, παρουσίαση χορευτικών

συγκροτημάτων, θεατρική παράσταση και άλλες δραστηριότητες. Οι εκδηλώσεις αυτές γίνονται προς τιμήν των απόδημων της Φλώρινας και πραγματοποιούνται κάθε χρόνο, το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου.

Καρναβάλι Ξινού Νερού

Είναι παραδοσιακή πολυποίκιλη εκδήλωση της Κοινότητας Ξινού Νερού που πραγματοποιείται το τριήμερο της Αποκριάς.

Αμύνταια

Είναι μια πολιτιστική και καλλιτεχνική δραστηριότητα που υλοποιείται στην ευρύτερη περιοχή του Αμυνταίου. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει συναυλίες παραδοσιακής μουσικής, εμφανίσεις χορευτικών συγκροτημάτων, θεατρικές παραστάσεις, ροκ συναυλίες, ρεμπέτικες βραδιές κ.ά.. Παράλληλα, λειτουργούν εκθέσεις αγιογραφίας, ζωγραφικής και φωτογραφίας με έργα Αμυνταιωτών δημιουργών.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις «Προφήτης Ηλίας»

Πραγματοποιούνται στη Μελίτη κάθε χρόνο στις 19 και 20 Ιουλίου, με σκοπό την αναβίωση, την καλλιέργεια, και τη συνέχιση των παραδοσιακών αξιών της λαϊκής τέχνης και του πολιτισμού της περιοχής. Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων εκτίθενται λαογραφικό υλικό και παλιές φωτογραφίες, ενώ τα βράδια διοργανώνεται φεστιβάλ παραδοσιακών χορών.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις στο Λέχοβο

Πρόκειται για τριήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων, με αφορμή την πανήγυρη του Προφήτη Ηλία. Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στις 18, 19 και 20 Ιουλίου και συγκεντρώνουν μεγάλα ονόματα του καλλιτεχνικού χώρου. Λαμβάνουν χώρα σ' ένα χώρο ειδικά διαμορφωμένο, στον λόφο του Προφήτη Ηλία, Το πρόγραμμα περιλαμβάνει αθλητικές δραστηριότητες, μουσική συναυλία, λαϊκή βραδιά και φεστιβάλ χορού, με τη συμμετοχή ελληνικών και ξένων χορευτικών αποστολών.

Βαρικιώτικα

Είναι ένα πολιτιστικό τριήμερο που πραγματοποιείται στις αρχές Αυγούστου και περιλαμβάνει εικαστική έκθεση, γιορτή φασολάδας, το Βαρικιώτικο Γάμο, φεστιβάλ παραδοσιακών χορών, ρεμπέτικη βραδιά κ.ά.

Φεστιβάλ Κινηματογράφου

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου πραγματοποιείται τον μήνα Νοέμβριο στο Πολιτιστικό Κέντρο της Φλώρινας και εντάσσεται στις περιφερειακές εκδηλώσεις του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης.

Παράλληλα με τις παραπάνω εκδηλώσεις πραγματοποιούνται και γιορτές για την ανάδειξη ονομαστών τοπικών προϊόντων όπως είναι η γιορτή τσιρονιών - φασολιών που πραγματοποιείται κάθε καλοκαίρι στις Πρέσπες, η διήμερη γιορτή πιπεριάς που υλοποιείται στα τέλη Αυγούστου στον οικισμό Αετό, η γιορτή πατάτας στο Σκλήθρο, η γιορτή πίτας – μελιού και τοπικών προϊόντων στις 20-21 Οκτωβρίου στο Λέχοβο, η γιορτή ψαριού στα μέσα Ιουνίου στην παραλία της Λίμνης Ζάζαρη, το βράσιμο του τσίπουρου στα παραδοσιακά καζάνια της περιοχής στα τέλη Νοεμβρίου με τέλη Δεκεμβρίου, η γιορτή του κρασιού στο Αμύνταιο κ.ά.

Τέλος, κάθε χρόνο, η Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσιού διοργανώνει το Διήμερο Οικοτουρισμού στον Αετό Φλώρινας. Στο πλαίσιο της εκδήλωσης, πραγματοποιείται επίσκεψη στα κελλάρια των οινοποιείων και οινογνωσία, δοκιμή τοπικών σπεσιαλιτέ, ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων στη φύση, κ.ά.

Γ. Μνημεία και αξιοθέατα

Η πολιτιστική υποδομή στο Νομό είναι πλούσια και διαμορφώνεται από τα αρχαιολογικά ευρήματα και τα ιστορικά μνημεία των ελληνιστικών, βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων, τα μουσεία, τις επισκέψιμες Λαογραφικές Συλλογές κ.ά.

Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία

Στην περιοχή του Βατοχωρίου υπάρχει ερειπωμένο κάστρο της εποχής του Ιουστινιανού. Ερείπια οικισμού βυζαντινών χρόνων εντοπίστηκαν στο χωριό Ανάργυροι, ενώ λίγο έξω από τον οικισμό Φλάμπουρο διακρίνεται εγκαταλελειμμένο βυζαντινό κάστρο. Στο χωριό Βεύη διασώζεται η μικρή μονόχωρη εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Το λεκανοπέδιο των Πρεσπών, που συνδυάζει τη φυσική άμυνα και απομόνωση με την αφθονία των υδάτων και την ευφορία του εδάφους, αναπτύχθηκε ως στρατιωτικό και εμπορικό πέρασμα. Το ιδιαίτερο φυσικό τοπίο συμπληρώνουν τα πολυάριθμα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, μέσα από τα οποία παρουσιάζεται μία ποικιλία αρχιτεκτονικών τύπων και καλλιτεχνικών ρευμάτων: Ο ναός του Αγίου Γερμανού στο ομώνυμο χωριό είναι εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο και νάρθηκα. Κοντά στο χωριό Πύλη βρίσκεται σε ερειπιώδη κατάσταση ο ναός του Αγίου Νικολάου.

Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά, ενδιαφέροντα και μοναδικά στοιχεία της περιοχής είναι τα λεγόμενα ασκηταριά με τις βραχογραφίες τους, διαχρονικά μνημεία της έντονης παρουσίας μικρών μοναστικών κοινοτήτων και αναχωρητών. Δείγματα ζωγραφικής από το 14ο και 15ο αιώνα διατηρούνται σε δύο μικρά ερειπωμένα ασκηταριά κοντά στους Ψαράδες.

Πιο μακριά από τον οικισμό, στα παράλια της Μεγάλης Πρέσπας, διατηρούνται λείψανα και άλλων μικρών μοναστικών ιδρυμάτων, όπως το ασκηταριό της Μεταμόρφωσης από το οποίο σώζονται η μικρή μονόχωρη καμαροσκέπαστη εκκλησία και ορισμένα ίχνη από τα κελιά των μοναχών, και το ασκηταριό της Μικρής Ανάληψης, μικρή μονόχωρη καμαροσκέπαστη εκκλησία κτισμένη σε μια

εσοχή του βράχου, όπου διατηρείται ζωγραφική του τέλους του 14ου αιώνα Τέλος, στο ασκηταριό της Θεοτόκου Ελεούσας, που είναι και το μεγαλύτερο, διατηρείται σήμερα μόνο η μονόχωρη καμαροσκέπαστη εκκλησία με πλούσια ζωγραφική απομίμηση κεραμοπλαστικού διακόσμου στην όψη.

Στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου διατηρούνται αξιόλογα μνημεία όπως η εκκλησία του Αγίου Αχιλλείου, μία από τις μεγαλύτερες βασιλικές του 10ου αιώνα στο χώρο της Μακεδονίας. Σε ερειπιώδη κατάσταση βρίσκεται ο ναός των Αγίων Αποστόλων και ο ναός του Αγίου Δημητρίου, ενώ ο Άγιος Γεώργιος σήμερα λειτουργεί ως κοιμητηριακός ναός. Οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό του χρονολογούνται στα τέλη του 15ου αιώνα και αποτελούν δείγμα της λαϊκότερης εκκλησιαστικής ζωγραφικής της περιοχής.

Από τα σημαντικότερα μνημεία στο νησάκι και στην ευρύτερη περιοχή είναι ο ναός της Παναγίας Πορφύρας.

Ο 19ος αιώνας αντιπροσωπεύεται από πολλά αρκετά καλά διατηρημένα εκκλησιαστικά μνημεία, τα οποία διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: μονόχωροι δρομικοί ναοί και τρίκλιτες ξυλόστεγες βασιλικές. Στην περιοχή των Πρεσπών αξιόλογα μνημεία της πρώτης κατηγορίας είναι ο Άγιος Αθανάσιος στην Καλλιθέα, ο Άγιος Αθανάσιος στην Οξυά, ο Άγιος Αθανάσιος στον Άγιο Γερμανό, η Αγία Παρασκευή και ο Άγιος Αθανάσιος στη Μικρολίμνη, ενώ στη δεύτερη κατηγορία, εκτός από το δεύτερο ναό του Αγίου Γερμανού στον ομώνυμο οικισμό, αναφέρουμε την Αγία Παρασκευή στο Λαιμό, την Κοίμηση της Θεοτόκου στους Ψαράδες, την Αγία Παρασκευή στον Πυξό κ.α.

Μερικοί ακόμη αξιόλογοι ναοί του 19ου αιώνα από το νομό είναι ο Άγιος Νικόλαος στο Αμύνταιο, ο Άγιος Νικόλαος στο Τρίγωνο, ο Άγιος Νικόλαος στην Αγία Παρασκευή, ο Άγιος Αθανάσιος στο Ανταρτικό, ο Άγιος Γεώργιος στη Δροσποτηγή και η Γέννηση της Θεοτόκου στις Κάτω Κλεινές.

Στον οικισμό του Πισοδερίου διατηρείται ο ναός της Αγίας Παρασκευής. Σε απόσταση 4 χλμ. δυτικά του Πισοδερίου βρίσκεται η Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδας.

Δ. Χώροι για επίσκεψη

Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου

Τα ερείπια της βασιλικής βρίσκονται στη βορειοανατολική πλευρά του ομώνυμου νησιού της λίμνης Μικρή Πρέσπα.

Ελληνιστική πόλη στο λόφο Αγίου Παντελεήμονα

Στη βόρεια πλαγιά του λόφου, οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν μια αρχαία πόλη, την οποία τοποθέτησαν χρονολογικά στην κλασική και ελληνιστική εποχή. Παράλληλα, εντόπισαν στοιχεία που πιστοποιούσαν την ύπαρξη οικισμού της Ύστερης Εποχής του Χαλκού και της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου.

Ελληνιστική πόλη Πετρών

Η αρχαία πόλη που βρίσκεται στη δυτική όχθη της λίμνης των Πετρών είναι η πιο γνωστή και συστηματικότερα ερευνημένη αρχαιολογική θέση του Νομού. Εντοπίστηκε σε μια έκταση 15-20 εκταρίων, στη θέση Γκραντίστα 1,5 χλμ. βορειοδυτικά των Πετρών, το 1913. Αργότερα, πιστοποιήθηκε η ύπαρξη θεμελίων οικιών. Τα πιο πρώιμα λείψανα κατοίκησης στο χώρο, ανάγονται στην Ύστερη Εποχή Χαλκού και στην Πρώιμη Εποχή Σιδήρου. Ο αρχαιολογικός χώρος είναι διαρκώς επισκέψιμος.

Αρχαιολογικός χώρος στον Άγιο Παντελεήμονα Αμυνταίου

Ο οικισμός του Αγίου Παντελεήμονα, κτισμένος σε προνομιακή θέση, ανάμεσα στις λίμνες Βεγορίτιδα και Πετρών, συνέδεσε σε όλη του την ιστορική πορεία την παραγωγική του δραστηριότητα με το λιμναίο οικοσύστημα. Ο χώρος είναι διαρκώς επισκέψιμος.

Μουσεία

Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Φλώρινας

Λειτουργεί από το 1977, στεγάζεται στο διατηρητέο κτίριο Γούναρη και διαθέτει αξιόλογη συλλογή με 450 έργα ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτικής Ελλήνων, αλλά και ξένων καλλιτεχνών.

Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας

Βρίσκεται στην περιοχή του Σιδηροδρομικού Σταθμού της πόλης και αποτελεί το σημαντικότερο οργανωμένο χώρο ενημέρωσης του κοινού για την ιστορική πορεία της περιοχής από την πρώιμη αρχαιότητα έως και τα βυζαντινά χρόνια.

Βυζαντινό Μουσείο Φλώρινας

Η βυζαντινή εποχή εκπροσωπείται στο Βυζαντινό Μουσείο Φλώρινας με έκθεση τοιχογραφιών, τμήματα από τέμπλα, βημόθυρα ναών της νησίδας του Αγίου Αχιλλείου Πρεσπών, αλλά και αγγεία και κοσμήματα από ανασκαφές στην ίδια περιοχή.

Μουσείο Αμπελοοινικής Κληρονομιάς

Στο υπαίθριο αυτό μουσείο στο Αμύνταιο, εκτίθενται αντικείμενα με θέμα το αμπέλι και το κρασί και παρουσιάζεται η αμπελοοινική ιστορία του τόπου μέσα από κείμενα και φωτογραφικό υλικό.

Μικρότερα, αλλά αξιόλογα και επισκέψιμα μουσεία υπάρχουν σε πολλούς οικισμούς της περιοχής όπως είναι το Εθνογραφικό – λαογραφικό μουσείο Λεχόβου, το Λαογραφικό μουσείο στο Αμύνταιο, το μουσείο χρυσικών στο Νυμφαίο και το μουσείο Καπετάν Κώττα στον οικισμό Κώττα.

Επίσης στο Νομό υπάρχει μεγάλος αριθμός επισκέψιμων λαογραφικών συλλογών όπως:

- Η λαογραφική συλλογή «Αριστοτέλης»
- Η λαογραφική συλλογή της Λέσχης Πολιτισμού της Φλώρινας
- Η λαογραφική συλλογή του πολιτιστικού συλλόγου Αρμενοχωρίου
- Η λαογραφική συλλογή Αμυνταίου
- Η λαογραφική συλλογή του μορφωτικού συλλόγου Δροσπηγής «Η Πρόδος»
- Η λαογραφική συλλογή της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Λαιμού
- Η λαογραφική συλλογή της κοινότητας Ακρίτα
- Η λαογραφική συλλογή του πολιτιστικού συλλόγου Βατοχωρίου
- Η λαογραφική συλλογή του Πισοδερίου
- Η λαογραφική συλλογή της κοινότητας Νυμφαίου
- Η λαογραφική συλλογή του Λεχόβου
- Η λαογραφική συλλογή της κοινότητας Ροδώνα
- Η λαογραφική συλλογή του πολιτιστικού συλλόγου Παπαγιάννη
- Η λαογραφική συλλογή της Εύξεινου Λέσχης Φιλώτα

Διατηρητέα, παραδοσιακά Μνημεία

Ως Διατηρητέα μνημεία του Νομού έχουν χαρακτηριστεί:

- Το Ασκηταριό Μικρής Ανάληψης Πρεσπών
- Ο Ναός Αγίου Γερμανού στις Πρέσπες
- Το Α΄ Δημοτικό Σχολείο Αμυνταίου
- Το Νέο κτίριο Γεωργικής Σχολής στη Φλώρινα
- Το Δημοτικό Σχολείο στο Φλάμπουρο Περάσματος στη Φλώρινα
- Το Δημοτικό Σχολείο στο Ξινό Νερό του Αμυνταίου
- Η Νίκειος Σχολή στο Νυμφαίο που λειτουργεί ως συνεδριακό κέντρο
- Ο επισκέψιμος μύλος του 17^{ου} αιώνα στον Άγιο Παντελεήμονα.

1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό

α. παραδοσιακά εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων

Στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας λειτουργούν τα εξής εργαστήρια παραγωγής τοπικών – παραδοσιακών προϊόντων και εδεσμάτων:

Ναουμίδης: πρόκειται για επισκέψιμο εργαστήριο στον Άγιο Παντελεήμονα που παράγει και διαθέτει πιπεριές σε διάφορες εκδοχές όπως μουστοπιπεριά, φιλετοπιπεριά, πατέ πιπεριάς, πατέ ντοματοπιπεριάς, λιαστές πιπεριές, ψητές πιπεριές, κ.ά. Ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει

τη διαδικασία παραγωγής, να δοκιμάσει τα προϊόντα, να περιηγηθεί στο κτήμα όπου καλλιεργούνται οι πιπεριές.

Το χωριό: εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών ζυμαρικών στο Ξινό Νερό. Ο επισκέπτης μπορεί να ξεναγηθεί στους χώρους παραγωγής και συσκευασίας των προϊόντων.

Το σπιτικό: παραδοσιακό εργαστήριο ζαχαροπλαστικής στο Φιλώτα.

Δάφος: εργαστήριο παραδοσιακών γλυκών στην πόλη της Φλώρινας.

Κτήμα Χρόνη: βρίσκεται στις Άνω Κλεινές και είναι εργαστήριο παρασκευής και τυποποίησης βιολογικών και μελισσοκομικών προϊόντων.

Φλαμπουρώτικη χειροποίητη πίτα: επιχείρηση με έδρα το Φλάμπουρο που παρασκευάζει διάφορες παραδοσιακές πίτες.

Σονιάδης: βρίσκεται στο 1^ο χλμ. Αμυνταίου – Φλώρινας και πρόκειται για επιχείρηση παραγωγής τσίπουρου.

Γιώργος Παύλου: εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών γλυκών κουταλιού στη Φλώρινα

Ήδιστον: εργαστήριο παραγωγής τοπικών παραδοσιακών γλυκών και αρτοσκευασμάτων στη Φλώρινα.

Αλλοτινά: εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών πιτών στην κοινότητα Μεσσησίου.

Μητρεβόλης Χ – Μητρεβόλη Κ. ΟΕ: εργαστήριο αρτοσκευασμάτων και ειδών ζαχαροπλαστικής στη Μελίτη.

Ο επισκέπτης της Φλώρινας μπορεί να προμηθευτεί τοπικά προϊόντα από αντίστοιχα καταστήματα της περιοχής. Ενδεικτικά αναφέρονται:

Γλυκά Βεϊκου. Διαθέτει διάφορα γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ, κ.ά. Βρίσκεται στη Φλώρινα.

Χρυσοχοϊδης παραδοσιακά προϊόντα. Βρίσκεται στη Φλώρινα και διαθέτει διάφορα τοπικά προϊόντα όπως όσπρια, γλυκά κουταλιού, πιπεριές, βότανα κ.ά.

Ναουμίδης: βρίσκεται στον Άγιο Παντελεήμονα και μπορεί κανείς να επιλέξει μεταξύ πολλών τύπων παρασκευών πιπεριάς.

ELLISE: βρίσκεται στη Φλώρινα και μπορεί κανείς να βρει διαφόρων ειδών φλαμπουριώτικη πίτα.

Παντοπωλείο «Ο Πέτρος»: βρίσκεται στους Ψαράδες και διαθέτει παραδοσιακά τοπικά προϊόντα όπως παστά τσιρόνια, φασόλια, πιπεριές, τσίπουρο, γλυκά κουταλιού, λικέρ, χειροποίητα ζυμαρικά, πίτες κ.ά.

β. χώροι γευσιγνωσίας

Ειδικό χώρο γευσιγνωσίας πέραν των οινοποιείων δεν υπάρχουν στην περιοχή της Φλώρινας.

γ. οινοποιεία

Στον οινικό χάρτη της Φλώρινας το μεγαλύτερο τμήμα του αμπελώνα και τα περισσότερα οινοποιεία είναι συγκεντρωμένα στην ευρύτερη περιοχή του Αμυνταίου σε κοντινές αποστάσεις. Ειδικότερα στην περιοχή λειτουργούν τα παρακάτω οινοποιεία.

- Κτήμα Άλφα Α.Ε., Αμύνταιο
- Κτήμα Κυρ Γιάννη Α.Ε., Αμύνταιο
- Οινοποιείο ΕΑΣ, Αμύνταιο
- Κτήμα Παύλου, Αμύνταιο
- Οινοποιείο Καρανίκα, Αμύνταιο
- Οινοποιείο Χατζή, Αμύνταιο
- Οινοποιείο Μυλωνά, Αμύνταιο
- Οινοποιεία Βεγορίτις, Αμύνταιο
- Αμπελώνες Κούγια - Ξινό Νερό Αμυνταίου
- Κέντρο Οίνου Ηλίας Κουρατσούς - Φλώρινα
- Κτήμα Πάντου - Κάτω Υδρούσσα Περάσματος Φλώρινας
- Ναουμίδης Άγγελος - Άγιος Παντελεήμων Αμυνταίου
- Οινοποιεία Βελιάνη - Φλώρινα
- Αμπελώνας Μειμάρη – Βέγορα, Φιλώτα Αμυνταίου

δ. γυναικείοι συνεταιρισμοί

Στο Νομό λειτουργούν τέσσερις γυναικείοι συνεταιρισμοί, ήτοι:

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός Ψαράδων. Λειτουργεί από το 1994 και διαχειρίζεται το ξενοδοχείο Ψαράδες.
- Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Αγίου Γερμανού. Λειτουργεί από το 1985 με τη συμμετοχή γυναικών από τις περιοχές Άγιος Γερμανός, Πύλη και Λαιμός που διαχειρίζονται

παραδοσιακά, ανακαινισμένα σπίτια στον Άγιο Γερμανό και επίσης λειτουργούν το εστιατόριο, προσφέροντας τοπικά εδέσματα.

▪ Αστικός συνεταιρισμός γυναικών Νυμφαίου «Η ΝΥΜΦΗ».

Λειτουργεί από το 1994. Αρχικά στο συνεταιρισμό παρασκευάζονταν μαρμελάδες και γλυκά κουταλιού, ενώ σταδιακά επεκτάθηκαν στην παραγωγή και άλλων τοπικών προϊόντων όπως τουρσιά, λικέρ, χυλοπίτες, τραχανά, σάλτσες πιπεριάς, πλεκτά, χειροποίητα ξυλόγλυπτα, κοσμήματα κ.α.

▪ Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Άνω Καλλινίκης «ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ»

Λειτουργεί από το 1997 και οι γυναίκες που συμμετέχουν στο συνεταιρισμό κατασκευάζουν παραδοσιακές φορεσιές της Φλώρινας, αλλά και άλλων περιοχών της Ελλάδας.

ε. Εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Στη Φλώρινα λειτουργούν εργαστήριο πλεκτών κεριών και έκθεση εργαστηρίου κεραμικής και αγγειοπλαστικής, ενώ στον Άγιο Παντελεήμονα λειτουργεί εργαστήριο παραδοσιακών φορεσιών.

1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής

Ο Νομός της Φλώρινας που διακρίνεται για το σπουδαίο από οικολογικής άποψης παραλίμνιο οικοσύστημά του και τους μοναδικούς ορεινούς όγκους του, ενδείκνυται για εναλλακτικό τουρισμό παρέχοντας τη δυνατότητα στον επισκέπτη για διάφορες δραστηριότητες στην ύπαιθρο.

Θαλάσσια αθλήματα, κολύμβηση

Κολύμβηση

Η αμμουδερή παραλία της Κούλας στην Μεγάλη Πρέσπα κοντά στο Φυλάκιο και οι Ψαράδες προσφέρεται για κολύμπι.

Canoe & Κωπηλασία

Ιδανικές τοποθεσίες για κανό και κωπηλασία είναι η παραλία της Κούλας στη Μεγάλη Πρέσπα, όπως επίσης όλες οι λίμνες.

Βαρκάδα

Επίσκεψη με βάρκα στα ασκηταριά μπορεί κανείς να κάνει έχοντας ως βάση την κοινότητα Ψαράδες. Για βαρκάδα με "πλάβες" (ξύλινες παραδοσιακές βάρκες) προσφέρονται όλες οι λίμνες της περιοχής.

Αεραθλητισμός

Η θέση Λινούρια στην είσοδο του οικισμού Νυμφαίο προσφέρεται για αιωροπτερισμό, ενώ στη Φλώρινα λειτουργεί Αερολέσχη.

Πεζοπορίες και ποδηλατικός τουρισμός

Πεζοπορία - Ορειβασία

Στην περιοχή της Φλώρινας το μονοπάτι Ε4 διασχίζει τους ορεινούς όγκους Βαρνούντα και Βέρνου και με κατεύθυνση νότια και νοτιανατολική, μέσω του Αγίου Παντελεήμονα, καταλήγει στους Πύργους Εορδαίας. Το μονοπάτι Ε6 εισέρχεται στο νομό από το Βόρα, συνεχίζει νοτιοδυτικά προς το Βέρνο, όπου τέμνει το Ε4 στη θέση Δερβένι, συνεχίζει προς το Βαρνούντα και τις Πρέσπες και από εκεί κατευθύνεται προς τις ακτές της Ηπείρου. Οι διαδρομές είναι πραγματικά μαγευτικές και περιλαμβάνουν κύριους, δασικούς και αγροτικούς δρόμους και μονοπάτια, ενώ στο Ε4 «προβλέπεται» και πέρασμα της λίμνης Βεγορίτιδας με βάρκα.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι ορειβατικές διαδρομές του Νομού Φλώρινας:

1η διαδρομή: Φλώρινα – Νυμφαίο, Διάσχιση μονοπατιού Ε4

Χιλιόμετρα: 20. Ώρες διάσχισης: 7.

Βλάστηση: Πυκνό δάσος οξιάς. Πόσιμο νερό: Έξι πηγές.

Βαθμός δυσκολίας διαδρομής: Μέτρια.

Σήμανση: ΝΑΙ

2η διαδρομή: Βίγλα – Άγιος Γερμανός, Διάσχιση μονοπατιού Ε6.

Χιλιόμετρα :16. Ώρες διάσχισης: 6.

Βλάστηση: Αλπική. Πόσιμο νερό: Τρεις πηγές

Βαθμός δυσκολίας διαδρομής: Μέτρια έως δύσκολη.

Σήμανση :ΝΑΙ

3η διαδρομή: Ορεινή πεζοπορία Βόρας (Ρουμάνικο Σχολείο – Προφήτης Ηλίας)

Χιλιόμετρα :12. Ώρες διάσχισης: 7

Βλάστηση: Αλπικά λιβάδια. Πόσιμο νερό: Μία πηγή.

Βαθμός δυσκολίας διαδρομής: Δύσκολη. Σήμανση: Όχι.

4η διαδρομή: Γύρος Μικρής Πρέσπας, Τοπικό μονοπάτι

Χιλιόμετρα :18. Ώρες διάσχισης: 6

Βλάστηση: Οξιές – Κέδροι. Πόσιμο νερό: Μία πηγή.

Βαθμός δυσκολίας διαδρομής: Μέτρια. Σήμανση: Κατά διαστήματα.

5η διαδρομή: Βίγλα - Μελάς. Τοπικό μονοπάτι

Χιλιόμετρα :13. Ώρες διάσχισης: 4^{1/2}

Βλάστηση: Πυκνό δάσος. Πόσιμο νερό: Δύο πηγές.

Βαθμός δυσκολίας διαδρομής: Εύκολη. Σήμανση: ΟΧΙ.

Η περιοχή δίνει τη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα από αμέτρητες ορεινές, παραλίμνιες και πεδινές διαδρομές με ποδήλατο. Παράλληλα υπάρχουν και μια σειρά άλλων διαδρομών στις οποίες μπορεί να περιηγηθεί κανείς για να γνωρίσει καλύτερα την περιοχή της Φλώρινας.

Ειδικότερα:

Δρόμοι του Κρασιού: Η περιοχή της Φλώρινας είναι ενταγμένη στους δρόμους του κρασιού της Βορείου Ελλάδος και συγκεκριμένα στη διαδρομή του Κρασιού των Λιμνών. Ο επισκέπτης για να γνωρίσει τον οινικό και γαστρονομικό πλούτο της περιοχής μπορεί να περιηγηθεί στη διαδρομή Πέτρες - Άγιος Παντελεήμονας - Αμύνταιο - Ξινό Νερό.

Οι Δρόμοι των χρυσικών και της περιπέτειας. Η διαδρομή προς περιήγηση είναι: Λιμνοχώρι – Αετός – Νυμφαίο – Αγραπιδιές – Σκλήθρο – Λέχοβο – Βαρικό.

Ο Δρόμος για την Πρέσπα. Η διαδρομή προς περιήγηση είναι: Βίγλα – Πισοδέρι – Ανταρτικό – Μικρολίμνη – Καλλιθέα – Πλατύ – Μηλιώνα – Λαιμός – Άγιος Γερμανός – Άγιος Αγχίλειος – Βροντερό – Ψαράδες – Κώττας – Κρυσταλλοπηγή

Ο Δρόμος του Βαρνούντα. Η διαδρομή προς περιήγηση είναι: Πρώτη - Κλαδοράχη - Ακρίτας - Εθνικό - Κρατερό - Αγία Παρασκευή - Νίκη

Ο Δρόμος για το Βίτσι. Η διαδρομή προς περιήγηση είναι: Σκοπιά – Τροπαιούχος – Πολυπόταμος – Τριανταφυλλιά – Υδρούσα – Δροσοπηγή – Φλάμπουρα.

Αναρρίχηση

Εταιρίες που διοργανώνουν δραστηριότητες αναρρίχησης υπάρχουν στην περιοχή των Πρεσπών και του Αετού.

Ιππασία

Ιδανικές διαδρομές για ιππασία είναι ο γύρος των λιμνών Ζάζαρης και Πετρών, τα ορεινά μονοπάτια στο Ραντόσι και τους πρόποδες του Βιτσιού, αλλά και οι κατάφυτες διαδρομές του Βαρυκού. Στις περιοχές Βαρυκό, Ξινό Νερό, Αετό κ.ά υπάρχουν φάρμες και σχολές ιππασίας που αποτελούν βάσεις για αξέχαστες εξορμήσεις με άλογο.

Παρατήρηση πουλιών

Οι 3 προστατευόμενες περιοχές NATURA 2000 που περικλείουν τις λίμνες Πετρών, Βεγορίτιδας, Ζάζαρης και Χειμαδίτιδας, αλλά και τους ορεινούς όγκους του Βιτσίου και του Βόρρα, καθιστούν την περιοχή έναν από τους καλύτερους προορισμούς παρατήρησης πουλιών στην Ευρώπη.

Ιδανικό σημείο για την παρατήρηση των πελεκάνων είναι ο λόφος της Κρίνας. Αξιόλογες θέσεις πτηνοπαρατήρησης αποτελούν επίσης οι θέσεις Μικρολίμνη και Βριδονήσι.

Χειμερινά αθλήματα

Στο Νομό λειτουργεί το χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου, το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα χιονοδρομικά κέντρα με 10 πίστες ολυμπιακών προδιαγραφών που εξυπηρετούν όλες τις κατηγορίες των σκιέρ και των snowboarders. Στα "ισχυρά σημεία" του χιονοδρομικού κέντρου είναι το γεγονός ότι βρίσκεται πάνω στον εθνικό δρόμο Φλώρινας - Καστοριάς, γεγονός που κάνει την πρόσβαση πιο εύκολη αφού το χειμώνα ο δρόμος είναι πάντα ανοικτός.

Εκτός των διοικητικών ορίων του Νομού, αλλά σε σχετικά κοντινή απόσταση λειτουργούν άλλα δύο χιονοδρομικά κέντρα, αυτό του Βόρρα στο Καϊμάκτσαλαν και του Βιτσίου στην Καστοριά.

1.1.6 Υγεία και θεραπεία

α. Ιαματικά λουτρά

Ιαματικές πηγές Αγραπιδιών – Λιμνοχωρίου

Η τοποθεσία των εγκαταστάσεων βρίσκεται στη μέση του επαρχιακού δρόμου Αετού - Λιμνοχωρίου, σε απόσταση 37 χλμ. νοτιοανατολικά της Φλώρινας. Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής είναι αξιόλογο αφού σε αυτό περιλαμβάνονται οι λίμνες Ζάζαρη και Χειματίτιδα και το βουνό Βίτσι. Οι πηγές ενδείκνυται για παθήσεις μυοσκελετικού συστήματος και πεπτικού συστήματος. Οι εγκαταστάσεις αφορούν υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες.

Ιαματικά λουτρά υπάρχουν επίσης στη γειτονική Πέλλα. Πρόκειται για τα λουτρά Πόζαρ (Λουτρακίου) που προσελκύουν πλήθος επισκεπτών.

β. Κέντρα spa

Στιγμές ευεξίας και χαλάρωσης μπορεί ο επισκέπτης να απολαύσει σε ξενοδοχειακές μονάδες στη Φλώρινα και το Αμύνταιο, ήτοι:

- Ξενοδοχείο «ΑΤΕΡΟΝ - SPA HOTEL», 1ο Αμυνταίου – Αγίου Παντελεήμονα
- Ξενοδοχείο «ΦΑΙΔΩΝ PALACE/ SPA HOTEL», Φλώρινα
- Ξενοδοχείο «ΑΙΘΡΙΟΝ», 1ο χλμ. Αμυνταίου - Καστοριάς

- Ξενοδοχείο «VELTSI», 6ο χλμ. Φλώρινας – Πισοδερίου
- Prespa Wellness resort - Villa Πλατυθέα, Πλατύ Πρεσπών
- Πέτρινοι ξενώνες «ΠΛΕΙΑΔΕΣ», Φλώρινα
- Ξενοδοχείο Νύμφες, Νυμφαίο

1.1.7 Διαμονή

Στο σύνολο της Περιφερειακής Ενότητας όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα υπάρχουν 1.108 ξενοδοχειακές κλίνες.

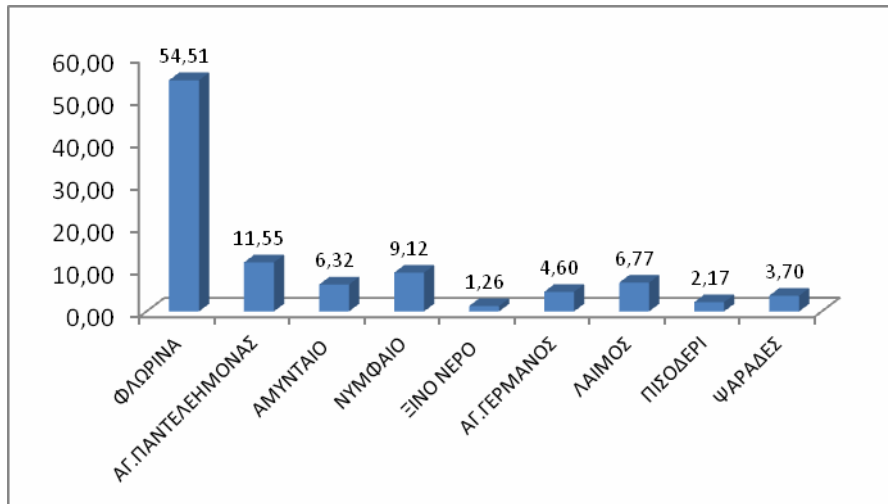
ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΦΛΩΡΙΝΑΣ		
ΔΗΜΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΛΙΝΕΣ
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΦΛΩΡΙΝΑ	604
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ		604
ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	ΑΓ.ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑΣ	128
	ΑΜΥΝΤΑΙΟ	70
	ΝΥΜΦΑΙΟ	101
	ΞΙΝΟ ΝΕΡΟ	14
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ		313
ΠΡΕΣΠΩΝ	ΑΓ.ΓΕΡΜΑΝΟΣ	51
	ΛΑΙΜΟΣ	75
	ΠΙΣΟΔΕΡΙ	24
	ΨΑΡΑΔΕΣ	41
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΠΡΕΣΠΩΝ		191
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΦΛΩΡΙΝΑΣ		1108

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011

Από πλευράς γεωγραφικής συγκέντρωσης, το μεγαλύτερο ποσοστό κλινών εντοπίζεται στη Φλώρινα όπου υπάρχουν παραπάνω από τις μισές κλίνες. Μεγάλη επίσης προσφορά κλινών υπάρχει στις περιοχές: Άγιος Παντελεήμονας, Νυμφαίο, Λαιμός και Αμύνταιο.

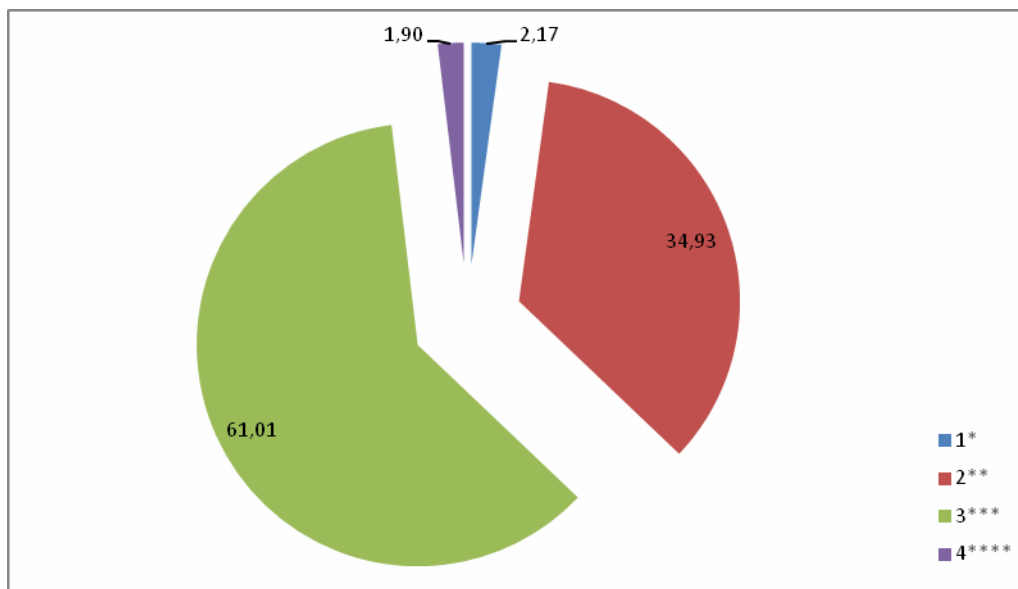
Ποσοστιαία κατανομή κλινών ανά περιοχή

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011, επεξεργασία στοιχείων

Ως προς το είδος των κλινών, κυριαρχούν οι κλίνες σε ξενοδοχεία κλασσικού τύπου (77,17%) και ξενοδοχείο τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων (15,52%). Το ποσοστό των κλινών παραδοσιακών ξενοδοχείων είναι μικρό, της τάξης του 5,87% όπως και των κλινών επιπλωμένων διαμερισμάτων (1,44%).

Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά τάξη καταλυμάτων (αριθμός αστεριών)

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, 2011, επεξεργασία στοιχείων

Τέλος, αναφορικά με την ποιότητα των υπηρεσιών διαμονής σημειώνεται ότι πάνω από το 60% των κλινών αντιστοιχούν σε καταλύματα 3 αστέρων και αντίστοιχα το 34,93% αντιστοιχεί σε καταλύματα 2 αστέρων. Το ποσοστό κλινών 4 αστέρων είναι πολύ μικρό και δεν ξεπερνά το 2%.

Αγροτουριστικά καταλύματα – παραδοσιακοί ξενώνες

Στην περιοχή της Φλώρινας οι επιλογές διαμονής σε παραδοσιακά καταλύματα και ξενώνες είναι πολλές. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω:

- Prespa Wellness resort - Villa Μαριλένα, Αετός
- Πλατυθέα, Πλατύ Πρεσπών
- Αρχοντικό, Ψαράδες Πρεσπών
- Μύλος, Λαιμός Πρεσπών
- Villa Rosa, Ανταρτικό
- Παραλία, Ψαράδες Πρεσπών
- Ζάζαρη, Λιμνοχώρι
- Τσούτσας, Λέχοβο
- ΚΑΖΑ ΜΑΡΕ, Νυμφαίο
- Βεύη, Φλώρινα
- ΚΡΥΣΤΑΛ, Κρυσταλλοπηγή
- Άγιος Αχίλλειος, Άγιος Αχίλλειος Πρεσπών
- LA MOARA, Νυμφαίο
- Μιράντα, Πισοδέρι
- Λινούρια, Νυμφαίο
- Συντροφιά, Ψαράδες Πρεσπών
- Οι Πρέσπες, Άγιος Γερμανός Πρεσπών
- Το πέτρινο, Άγιος Γερμανός Πρεσπών
- Το Αγκωνάρι, Σκλήθρο
- Άγιος Γερμανός, Άγιος Γερμανός Πρεσπών
- Χαγιάτι, Ψαράδες Πρεσπών
- Βίγλα, Πισοδέρι
- Αθηνά, Νυμφαίο
- Η Παράδοση, Άγιος Γερμανός Πρεσπών
- Ελένη, Πισοδέρι
- Νίβες, Νυμφαίο
- Εντέρνε, Νυμφαίο
- Ζαρός, Λαιμός Πρεσπών
- Αετόζι, Αετός
- Κάπα, Πισοδέρι
- La dafa, Πισοδέρι
- Λα Γκάλπμα, Νυμφαίο
- Παραδοσιακός ξενώνας Φίλιππος, Ψαράδες
- Larry Rooms, Πύλη Πρεσπών
- Αργυρώ, Νυμφαίο
- Η Νύμφη της Λίμνης, Λιμνοχώρι
- Ξενώνας Κοντογιάννης, Νυμφαίο

1.1.8 Διατροφή

Δυναμικότητα εστίασης και καταμερισμός ανά περιοχή

Συνολικά στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας βάσει στοιχείων του Επιμελητηρίου λειτουργούν 45 επιχειρήσεις εστίασης εκ των οποίων, οι περισσότερες από τις μισές βρίσκονται στο Δήμο Φλώρινας, ενώ η συγκέντρωση στους Δήμους Αμυνταίου και Πρεσπών είναι σχεδόν ίδια.

Γαστρονομικός Χάρτης Φλώρινας

Το γαστρονομικό ενδιαφέρον της περιοχής της Φλώρινας είναι εξίσου σημαντικό με το τουριστικό ενδιαφέρον καθώς ποιοτικά και ονομαστά προϊόντα παράγονται στα εδάφη της Φλώρινας, ενώ σχεδόν για κάθε περιοχή υπάρχει ένα προϊόν που τη διακρίνει, ένα προϊόν «σήμα κατατεθέν».

α. Τοπικά προϊόντα

Φασόλια ελέφαντες και γίγαντες Πρεσπών. Είναι χαρακτηρισμένα από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως Προϊόν Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης και διακρίνονται για το τεράστιο μέγεθός τους, το νεφροειδές σχήμα και το κατάλευκο χρώμα τους.

Πιπεριές. Φημισμένες για την ποιότητα (προϊόν Π.Ο.Π) και τη νοστιμιά τους, σήμα κατατεθέν για την Περιφερειακή Ενότητα, οι κόκκινες πιπεριές Φλωρίνης. Η καλλιέργειά τους ξεκίνησε από τον Αετό, λίγο μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Πατάτες Σκλήθρου. Τη φήμη τους οφείλουν στη μοναδική τους γεύση, λόγω της καλής ποιότητας του εδάφους και του νερού, του υψομέτρου και των παραδοσιακών τρόπων καλλιέργειας.

Φράουλες. Παγκοσμίου φήμης είναι οι φράουλες που αναπτύσσονται στους Πρόποδες του Βιτσιού.

Μανιτάρια. Άγρια μανιτάρια φυτρώνουν σε μεγάλη αφθονία και ποικιλία στο απέραντο δάσος της οξιάς και έχουν γίνει ακόμη και γλυκό κουταλιού.

Ζυμαρικά. Με φρέσκα υλικά και παραδοσιακές συνταγές παράγονται ζυμαρικά όπως τραχανάς, χυλοπίτες, μακαρίνες κ.ά.

Γλυκά κουταλιού. Πανελλήνιας φήμης και ζήτησης είναι τα γλυκά κουταλιού που παρασκευάζονται από τοπικά φρούτα. Τα πλέον χαρακτηριστικά είναι τα γλυκά από φράουλες, βύσσινα, κεράσια, δαμάσκηνα, κολοκύθα κ.ά., ενώ η φαντασία των παραγωγών έκανε γλυκό κουταλιού ακόμη τα φασόλια και τα μανιτάρια.

Λιμνίσια ψάρια. Από τις λίμνες της περιοχής ψαρεύονται μοναδικά ψάρια μεταξύ των οποίων τα γριβάδια, οι πέστροφες, τα τσιρόνια, οι γουλιανοί, οι πλακίτες, οι τούρνες και οι σπάνιοι κορίγονοι που συναντώνται σε όλη την Ελλάδα μόνο στη λίμνη Βεγορίτιδα.

Κρασί. Ξακουστό για τους αμπελώνες του και τα κρασιά του είναι το οροπέδιο του Αμύνταιου που είναι χαρακτηρισμένο ως ζώνη ΠΟΠ και κυριαρχεί η ελληνική ποικιλία του ξινόμαυρου από τα οποία παράγονται ροζέ και ερυθροί οίνοι και η σαμπάνια Αμύνταιου (μοναδικός ροζέ φυσικός αφρώδης οίνος στην Ελλάδα).

Τσίπουρο. Από τα στέμφυλλα παράγονται τοπικά τσίπουρα με ή χωρίς γλυκάνισο.

β. Γεύσεις της Φλώρινας

Τα ποιοτικά τοπικά προϊόντα σε συνδυασμό με τη φαντασία των κατοίκων έχουν δώσει μοναδικές γευστικές δημιουργίες τις οποίες αξίζει κανείς να δοκιμάσει όταν βρεθεί στη Φλώρινα.

Δημιουργίες με φασόλια. Τα φασόλια πρεσπών μαγειρεύονται είτε ως παραδοσιακή φασολάδα, είτε στο φούρνο – βασουλοταβάς, ενώ μπορεί να γίνουν και σαλάτα με μαϊντανό και κρεμμύδι.

Πιάτα με πιπεριές. Μπορεί κανείς να τις δοκιμάσει σε πολλές και διαφορετικές εκδοχές όπως ψητές με λαδόξυδο, γεμιστές με τυρί, μουστοπιπεριά γεμιστή με λάχανο, καρότο, σέλινο, σκόρδο, μύδια αχνιστά, πιπερόπιτα κ.ά.

Κεμπάπια: τοπικά σουτζουκάκια

Πίτες: φτιάχνονται σε πολλές παραλλαγές, όπως μανιταρόπιτα, τσουκνιδόπιτα, γαλατόπιτα, πιπερόπιτα, πρασόπιτα, κολοκυθόπιτα, τυρόπιτα, με σπανάκι, τραχανόπιτα, κ.α.

Λαλαγκίτες: γλυκές πίτες από σιτάρι που μουσκεύονται στο μούστο και πασπαλίζονται με καρύδια και σταφίδες.

Γλυκά του κουταλιού: η ποικιλία των φρούτων της περιοχής οδηγεί αντίστοιχα στην παραγωγή πολλών γλυκών κουταλιού όπως: γλυκό τριαντάφυλλο, κολοκύθι, καρυδάτο, αλλά και πρωτότυπα, όπως γλυκά από φράουλες, βύσσινα, κεράσια, δαμάσκηνα, κολοκύθα, καρύδι, κάστανο, σύκο, ενώ ιδιαίτερο είναι το γλυκό μανιτάρι και το γλυκό φασόλι.

Λιμνίσια ψάρια. Γριβίδι λιαστό, γριβίδι πλακί, ψαρόσουπα από γριβίδι, ξεροψημένα τσιρόνια, πέστροφα ψητή με μπούκοβο, κακαβιά με κόκκινη πιπεριά κ.ά.

Κυνήγι: μοναδικές γεύσεις από κυνήγι όπως βουβάλι, αγριογούρουνο, ελάφι, κ.α. προσφέρονται στις ταβέρνες της περιοχής.

γ. Gourmet Εστιατόρια

Στα εστιατόρια και τις ταβέρνες της περιοχής προσφέρονται κυρίως παραδοσιακά γεύματα. Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένα εστιατόρια που με βάση τοπικά υλικά δημιουργούν ιδιαίτερες, εκλεπτυσμένες – gourmet γεύσεις. Τέτοια εστιατόρια είναι:

- Κοντοσώρος στο Ξινό Νερό
- Θωμάς στο Σκλήθρο

- Τέρψη στην Κλειδορράχη
- Το εστιατόριο του ξενοδοχείου «Veltsi» στο 6^ο χλμ. Φλώρινας – Ποσιδερίου
- Το εστιατόριο του ξενοδοχείου «Φιλίππειο» στη Φλώρινα
- Το εστιατόριο του ξενοδοχείου «Νέβεσκα» στο Νυμφαίο

1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων

Στο Νομό Φλώρινας υπάρχουν αρκετά συνεδριακά κέντρα τόσο ανεξάρτητα, όσο και εντός ξενοδοχειακών συγκροτημάτων.

Ειδικότερα αναφέρονται:

- Το Πολιτιστικό Κέντρο Ν. Α. Φλώρινας, 300 θέσεων
- Το Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αμυνταίου, 120 θέσεων
- Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αμυνταίου, 100 θέσεων
- Το Φ.Σ.Φ. «Ο Αριστοτέλης», 250 θέσεων
- Το Περιβαλλοντικό Κέντρο «ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ», 50 θέσεων
- Η «Νίκειος Σχολή» Νυμφαίων, 50 θέσεων
- Το Εργατικό Κέντρο Φλώρινας, 80 θέσεων
- Το Επιμελητήριο Φλώρινας, 100 θέσεων

Πέραν των παραπάνω χώρων, αίθουσες συνεδρίων λειτουργούν και σε ξενοδοχειακές μονάδες όπως:

- Ξενοδοχείο Πανόραμα, Άγιος Παντελεήμονας
- Ξενοδοχείο Ατερον, 1ο χλμ. Αμυνταίου – Αγ. Παντελεήμονα
- Ξενοδοχείο Veltsi, 6ο χλμ. Φλώρινας – Ποσιδερίου
- Ξενοδοχείο Λύγκος, Φλώριμα
- Ξενοδοχείο Αντιγόνη, Φλώρινα
- Ξενοδοχείο Prespa Wellness Resort, Πρέσπες
- Ξενοδοχείο Φιλίππειο, Φλώρινα
- Ξενοδοχείο Mimallones, Λαιμός Πρεσπών

1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες

ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΒΙΤΣΙΟΥ

Η Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσίου δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 2001 με σκοπό να διαμορφώσει και να καθιερώσει ένα υγιές περιβάλλον οικοτουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή του Βιτσίου. Αποτελεί ένα δίκτυο φορέων και επιχειρήσεων με μέλη ΟΤΑ, επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται

στους κλάδους διαμονής, εστίασης, οινοποιίας, παραγωγής τοπικών προϊόντων, δραστηριοτήτων υπαίθρου και λειτουργίας επισκέψιμων χώρων και η μεταξύ τους συνεργασία αποσκοπεί στην κάλυψη του συνόλου των αναγκών των επισκεπτών με τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα και ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΝΑΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πρόκειται για Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, η οποία δημιουργήθηκε από ενεργούς πολίτες και επαγγελματίες της περιοχής με βασική προτεραιότητα την ανάδειξη και προστασία της φύσης, της ζωής και της ιστορίας στην περιοχή των λιμνών. Οι πρωτοβουλίες της Εταιρείας Λιμναίου Τουρισμού Βεγορίτιδας και Πετρών διέπονται από την αρχή της συλλογικής αντιμετώπισης των αναγκών των τοπικών επιχειρήσεων στο επίπεδο της ανάπτυξης, της επικοινωνίας και της προβολής. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται οι δράσεις για την αναβάθμιση και τη διεύρυνση των παρεχόμενων υπηρεσιών τουρισμού, τη διατήρηση της παράδοσης, την προβολή του ιστορικού πλούτου της περιοχής, την προστασία και ανάδειξη των λιμνών και του φυσικού περιβάλλοντος στο σύνολό του.

ΔΙΚΤΥΟ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Φασολοπαραγωγών Εθνικού Δρυμού Πρεσπών «ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ», στο πλαίσιο της ευρύτερης δραστηριότητας του ως κοινωνικός φορέας της περιοχής των Πρεσπών, αλλά και για την προβολή και προώθηση των ονομαστών φασολιών Πρεσπών, έχει αναπτύξει συνεργασία με εστιατόρια της περιοχής. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα δίκτυο εστιατορίων στα οποία οι επισκέπτες των Πρεσπών μπορούν να δοκιμάσουν παραδοσιακές συνταγές και μοναδικά πιάτα με τα ονομαστά φασόλια Πρεσπών, καθώς και άλλα παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής.

ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

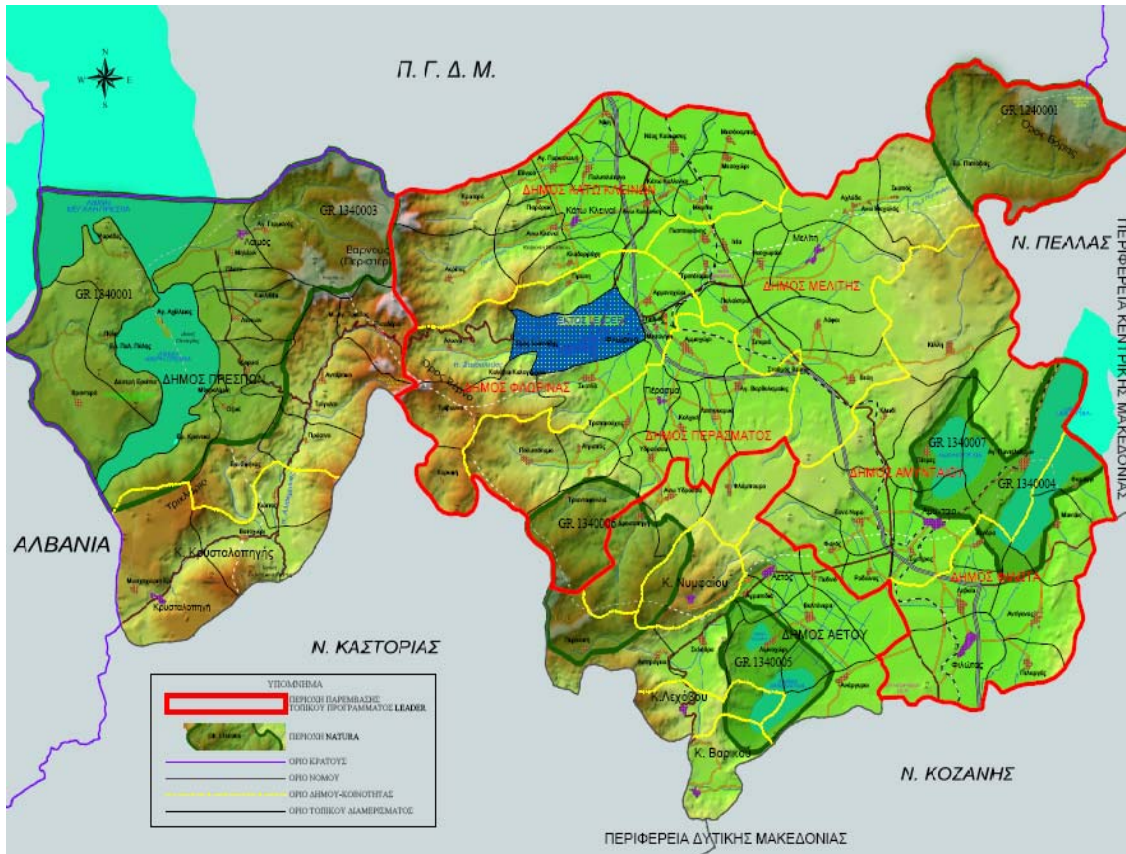
Αποτελεί ένα πλαίσιο κανόνων για επιχειρήσεις διαμονής, εστίασης, τοπικών προϊόντων, τοπικής κουζίνας, υπηρεσιών οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων που επιθυμούν να ενταχθούν σ' αυτό προκειμένου οι παρεχόμενες υπηρεσίες να είναι ποιοτικές και υψηλές. Παράλληλα, το Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας επιδιώκει την ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας, τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος, την παροχή αυθεντικών εμπειριών στους επισκέπτες, την προβολή του τόπου, την αναβάθμιση της ποιότητας των υφιστάμενων τουριστικών υποδομών κ.λπ.

1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης του Τοπικού Προγράμματος αποτελείται από: τις Δημοτικές Ενότητες Αμυνταίου, Μελίτης, Κάτω Κλεινών, Φλώρινας (εκτός της Δημοτικής Κοινότητας Φλώρινας), Περάσματος (εκτός των Τοπικών Κοινοτήτων Άνω Υδρούσης, Δροσπηγής και Φλαμπούρου) και

Φιλώτα. Η περιοχή παρέμβασης αποτυπώνεται σε χάρτη παρακάτω ενώ αναλυτικότερα αποτυπώνεται σε πίνακα που επισυνάπτεται στο παράρτημα των πινάκων.

Χαρτης περιοχής Παρέμβασης

Πηγή: ΟΤΔ ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται κωδικοποιημένα (αντλώντας στοιχεία από όλες τις προηγούμενες ενότητες) η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης.

<p>Φυσικοί Παράγοντες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οι λίμνες Βεγορίτιδα και Πετρών • Κέντρο Ενημέρωσης για τις λίμνες Πετρών και Βεγορίτιδας
<p>Πολιτιστικοί Παράγοντες</p>	<p><u>Παραδόσεις – ήθη και έθιμα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Πρέσπεια • Φωτιές – την παραμονή των Χριστουγέννων • Μπαμπάρια - πρωτοχρονιάτικες καρναβαλικές εκδηλώσεις • Κουρμπάνι στον Άγιο Παντελεήμονα, στη γιορτή του ομώνυμου Αγίου • Τσίρι Τσίρι Βάρβαρα στο Αμύνταιο, στις 3 Δεκεμβρίου • Λυγκήστεια στη Δημοτική Ενότητα Φλώρινας, τον Αύγουστο • Καρναβάλι στο Ξινό Νερό κατά τις αποκριές • Αμύνταιο στον ομώνυμο οικισμό • Πολιτιστικές εκδηλώσεις «Προφήτης Ηλίας» στη Μελίτη τον Ιούλιο • Γιορτή κρασιού στο Αμύνταιο

	<ul style="list-style-type: none"> • Το βράσιμο του τσίπουρου στα παραδοσιακά καζάνια της περιοχής στα τέλη Νοεμβρίου με τέλη Δεκεμβρίου <p><u>Μνημεία και αξιοθέατα</u> Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ναός Αγίου Νικολάου στο χωριό Βεύη <p>Επισκέψιμοι χώροι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ελληνιστική πόλη στο λόφο Αγίου Παντελεήμονα • Ελληνιστική πόλη Πετρών • Αρχαιολογικός χώρος στον Άγιο Παντελεήμονα Αμυνταίου <p>Μουσεία – επισκέψιμες λαογραφικές συλλογές</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς στο Αμύνταιο • Λαογραφικό μουσείο στο Αμύνταιο • Λαογραφική συλλογή του πολιτιστικού συλλόγου Αρμενοχωρίου • Λαογραφική συλλογή Αμυνταίου • Λαογραφική συλλογή του πολιτιστικού συλλόγου Παπαγιάννη • Λαογραφική συλλογή της Εύξεινου Λέσχης Φιλώτα • Λαογραφική συλλογή της κοινότητας Ροδώνα • Λαογραφική συλλογή της κοινότητας Ακρίτα <p>Διατηρητέα, παραδοσιακά μνημεία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Α΄ Δημοτικό Σχολείο Αμυνταίου • Το Δημοτικό Σχολείο στο Φλάμπουρο Περάσματος στη Φλώρινα • Ο επισκέψιμος μύλος του 17^{ου} αιώνα στον Άγιο Παντελεήμονα. <p>Εργαστήρια λαϊκής τέχνης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εργαστήρι παραδοσιακών φορεσιών στον Άγιο Παντελεήμονα
<p>Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με γαστρονομικό – πολιτιστικό τουρισμό</p>	<p><u>Επιχειρήσεις τοπικών προϊόντων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ναουμίδης: επισκέψιμο εργαστήριο πιπεριάς στον Άγιο Παντελεήμονα • Το χωριό: εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών ζυμαρικών στο Ξινό Νερό • Το σπιτικό: παραδοσιακό εργαστήριο ζαχαροπλαστικής στο Φιλώτα. • Κτήμα Χρόνη: βρίσκεται στις Άνω Κλεινές και είναι εργαστήριο παρασκευής και τυποποίησης βιολογικών και μελισσοκομικών προϊόντων. • Σονιάδης: βρίσκεται στο 1ο χλμ. Αμυνταίου – Φλώρινας και πρόκειται για επιχείρηση παραγωγής τσίπουρου. • Αλλοτινά: εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών πιτών στην κοινότητα Μεσσησίου. • Μητρεβόλης Χ – Μητρεβόλη Κ. ΟΕ: εργαστήριο αρτοσκευασμάτων και ειδών ζαχαροπλαστικής στη Μελίτη. <p><u>Οινοποιεία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αμπελώνας Μειμάρη – Βέγορα, Φιλώτα Αμυνταίου • Ναουμίδης Άγγελος - Άγιος Παντελεήμων Αμυνταίου • Κτήμα Άλφα Α.Ε., Αμύνταιο • Κτήμα Κυρ Γιάννη Α.Ε., Αμύνταιο • Οινοποιείο ΕΑΣ, Αμύνταιο • Κτήμα Παύλου, Αμύνταιο

	<ul style="list-style-type: none"> • Οινοποιείο Καρανίκα, Αμύνταιο • Οινοποιείο Χατζή, Αμύνταιο • Οινοποιείο Μυλωνά, Αμύνταιο • Οινοποιία Βεγορίτις, Αμύνταιο • Αμπελώνες Κούγια - Ξινό Νερό Αμυνταίου • Κτήμα Πάντου - Κάτω Υδρούσσα Περάσματος Φλώρινας <p><u>Γυναικείοι συνεταιρισμοί</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Άνω Καλλινίκης «ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ» (παραδοσιακές φορεσιές)
<p>Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής</p>	<p><u>Canoe – Κωπηλασία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Στις λίμνες της περιοχής <p><u>Ψάρεμα – βαρκάδα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Στις λίμνες της περιοχής <p><u>Πεζοπορία – ποδηλασία</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαδρομή του κρασιού των Λιμνών (Πέτρες – Άγιος Παντελεήμονας – Αμύνταιο – Ξινό Νερό • Ο δρόμος του Βαρμούντα: Πρώτη – Κλαδοράχη – Ακρίτας – Εθνικό – Κρατερό – Αγία Παρασκευή – Νίκη • Ο δρόμος για το Βίτσι: Σκοπιά – Τροπαιούχος – Πολυπόταμος – Τριανταφυλλιά – Υδρούσσα – Δροσοπηγή – Φλάμπουρα (οι δύο τελευταίοι οικισμοί είναι εκτός περιοχής παρέμβασης) <p><u>Ιππασία</u> Ιδανική διαδρομή αποτελεί ο γύρος της λίμνης Πετρών και οι πρόποδες του Βιτσιού, ενώ στο Ξινό Νερό υπάρχει φάρμα όπου μπορεί κανείς να βρει το κατάλληλο άλογο για εξορμήσεις στη φύση.</p> <p><u>Πτηνοπαράτηρηση</u> Στις λίμνες Πετρών και Βεγορίτιδα</p>
<p>Υγεία και θεραπεία</p>	<p><u>Ιαματικά λουτρά</u> Δεν υπάρχουν</p> <p><u>Κέντρα Spa</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ξενοδοχείο «ΑΙΘΡΙΟΝ», 1ο χλμ. Αμυνταίου - Καστοριάς • Ξενοδοχείο «ΑΤΕΡΟΝ - SPA HOTEL», 1ο Αμυνταίου – Αγίου Παντελεήμονα
<p>Διαμονή</p>	<p><u>Δυναμικότητα Κλινών</u> Σημαντικός αριθμός κλινών συγκεντρώνονται στις δημοτικές ενότητες Αγίου Παντελεήμονα, Αμυνταίου και Ξινού Νερού</p> <p><u>Αγροτουριστικά καταλύματα – παραδοσιακοί ξενώνες</u> Συγκεντρώνονται εκτός περιοχής παρέμβασης</p>

Διατροφή	<p><u>Δυναμικότητα κέντρων εστίασης</u> Τα περισσότερα εστιατόρια και ταβέρνες λειτουργούν στις δημοτικές ενότητες Αμυνταίου και Νυμφαίου (το τελευταίο είναι εκτός περιοχής Leader)</p> <p><u>Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κρασί (ΠΟΠ) • Πιπεριές (ΠΟΠ) • Τσίπουρο • Φράουλες • Μανιτάρια • Ζυμαρικά <p><u>Γεύσεις της Φλώρινας</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • φασολάδα, βασουλοταβάς • πιάτα με πιπεριάς: πιπεριές ψητές με λαδόξιδο, γεμιστές με τυρί, μουστοπιπεριά γεμιστή με λάχανο, καρότο, σέλινο, σκόρδο, μύδια αχμιστά, πιπερόπιτα κ.ά. • Κεμπάπια: τοπικά σουτζουκάκια • Πίτες (μανιταρόπιτα, τσουκνιδόπιτα, γαλατόπιτα, πιπερόπιτα, πρασόπιτα, κολοκυθόπιτα, τυρόπιτα, με σπανάκι, τραχανόπιτα, κ.α.) • Λαλαγκίτες • Γλυκά του κουταλιού (γλυκό τριαντάφυλλο, κολοκύθι, καρυδάτο, φράουλα, κάστανο, σύκο, φασόλι κ.ά.) • Λιμνίσια ψάρια (γριβίδι λιαστό, γριβίδι πλακί, ψαρόσουπα από γριβίδι, ξεροψημένα τσιρόνια, πέστροφα ψητή με μπουκόβο, κακαβιά με κόκκινη πιπεριά) • Κυνήγι: (βουβάλι, αγριογούρουνο, ελάφι, κ.α.) <p><u>Gourmet εστιατόρια</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Κοντοσώρος στο Ξινό Νερό • Τέρψη στην Κλειδορράχη
Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	<ul style="list-style-type: none"> • Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αμυνταίου, 100 θέσεων • Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αμυνταίου, 120 θέσεων • Ξενοδοχείο Πανόραμα, Άγιος Παντελεήμονας • Ξενοδοχείο Ατερον, 1ο χλμ. Αμυνταίου – Αγ. Παντελεήμονα

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

1.1.1 Φυσικοί παράγοντες

Γεωγραφική θέση

Ο νομός Κιλκίς βρίσκεται στην Κεντρική Μακεδονία, αποτελείται από τους δήμους Κιλκίς και Παιονίας και συνορεύει με τις Περιφερειακές Ενότητες Θεσσαλονίκης, Πέλλας και Σερρών, ενώ βόρεια συνορεύει με το κράτος της ΠΓΔΜ. Περιβάλλεται δυτικά από το όρος Πάικο, βορειοανατολικά από την οροσειρά της Κερκίνης, ανατολικά από την οροσειρά των Κρουσίων και του Μαυροβουνίου νοτιοανατολικά. Διασχίζεται από τους ποταμούς Γαλλικό και Αξιό, ενώ στα όριά του βρίσκονται οι λίμνες Δοϊρανή και Πικρολίμνη.

Το φυσικό περιβάλλον του Κιλκίς είναι πολυπόικλο και διαμορφώνεται όπως αναφέρθηκε παραπάνω από ορεινούς όγκους, λίμνες, ποτάμια, σπήλαια κ.ά. πόροι υψηλής οικολογικής αξίας που προσελκύουν το τουριστικό ενδιαφέρον και συνθέτουν το εναλλακτικό τουριστικό προϊόν του νομού.

Ειδικότερα, στοιχεία του περιβάλλοντος που λειτουργούν ως αξιοθέατα, αλλά και σημεία ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο είναι:

Όρος Πάικο

Μεγάλος και εντυπωσιακός ορεινός όγκος στη βορειοδυτική πλευρά του Νομού με κατάφυτες πλαγιές και άγρια φυσική ομορφιά, ενταγμένος στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000.

Λίμνη Πικρολίμνη

Είναι αλμυρή λίμνη στα νότια του νομού της οποίας ο πυλός έχει χαρακτηριστεί ως ιαματικός. Στην περιοχή υπάρχει καταφύγιο άγριας πανίδας έκτασης 7.500 στρεμμάτων καθώς και οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας (το πρώτο στα Βαλκάνια) που προσελκύουν πλήθος επισκεπτών. Η περιοχή είναι ενταγμένη στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών «NATURA 2000».

Λίμνη Δοϊράνη

Βρίσκεται στα σύνορα μεταξύ Ελλάδας και της ΠΓΔΜ, είναι σημαντικό υδροβιότοπος και έχει χαρακτηριστεί ως ζώνη ειδικής προστασίας. Στα νερά της διαβιούν 18 είδη ψαριών και 36 είδη πουλιών που έχουν αναγνωριστεί ως παγκόσμια απειλούμενα. Στην όχθη της λίμνης ο επισκέπτης μπορεί να βρει εγκαταστάσεις για ψάρεμα όλο το χρόνο, ενώ το καλοκαίρι προσφέρεται για κολύμπι και σέρφινγκ.

Ο Αξιός Ποταμός

Είναι ο μεγαλύτερος ποταμός που διασχίζει τη Μακεδονία και ο δεύτερος στα Βαλκάνια. Υποστηρίζει σημαντικό αριθμό ειδών πανίδας και χλωρίδας και γι' αυτό θεωρείται σε όλο το μήκος του, βιότοπος ειδικού ενδιαφέροντος με ιδιαίτερη σημασία λόγω και του δέλτα του στο Θερμαϊκό κόλπο που προστατεύεται με τη διεθνή σύμβαση Ramsar.

Ο Γαλλικός ποταμός

Ο Γαλλικός ποταμός πηγάζει από τον ορεινό όγκο των Κρουσίων και εκβάλλει στη λιμνοθάλασσα του Καλοχωρίου οπότε και τα φυτά που ευδοκιμούν στην περιοχή των εκβολών, είναι φυτά της θάλασσας και σκληροτράχηλα φυτά των αρμυρόβαλτων. Η περιοχή αποτελεί παράδεισο των πουλιών με μεγάλα κοπάδια από φλαμίνγκο και άλλα σπάνια και απειλούμενα είδη.

Το Υδροχαρές Δάσος Μουριών – Χίλια δέντρα

Το σημαντικό αλλουβιακό μικτό δάσος Μουριών βρίσκεται 4 χιλιόμετρα περίπου βόρεια του οικισμού Δοϊράνη, αποτελεί σπουδαίο σταθμό κατά τη μετανάστευση των πουλιών και όντας σπάνιο, έχει χαρακτηριστεί Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης, με την προσωνυμία "Χίλια Δέντρα" και περιλαμβάνεται, μαζί με ένα μικρό τμήμα της λίμνης, στις προτεινόμενες προς ένταξη περιοχές στο Δίκτυο Φύση 2000. Στο δάσος υπάρχει διαμορφωμένος χώρος αναψυχής.

Ο Βαλκανικός Βοτανικός Κήπος Κρουσίων

Βρίσκεται στην Ποντοκερασιά, αναπτύσσεται σε μια έκταση 300 στρεμμάτων και είναι ένας από τους νεώτερους κήπους της Ευρώπης λειτουργώντας ως οικοτουριστικός προορισμός για την περιοχή. Ο κήπος φιλοξενεί αυτοφυή είδη από όλες τις Βαλκανικές χώρες, συμβάλλοντας έτσι και στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς των γειτονικών χωρών. Περιλαμβάνει τουλάχιστον 1.072

φυτικά είδη και υποείδη. Ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να θαυμάσει και να απολαύσει την μακεδονική φύση σε ένα περιβάλλον πλούσιο από αυτοφυή φυτά, αλλά και από καταρράκτες, τεχνητές λίμνες, διαμορφωμένα μονοπάτια, ρυάκια, παρατηρητήρια και φυσικά λιβάδια.

Καταρράκτες και λίμνη Σκρά

Οι καταρράκτες και η σμαραγδένια λίμνη στο χωριό Σκρά αποτελούν ιδιαίτερο αξιοθέατο, ενώ η περιοχή ενδείκνυται για ποικίλες φυσιολατρικές δραστηριότητες.

Τα Κρούσια

Βουνά με έντονες αντιθέσεις, με χαράδρες και ρεμματιές με πλούσια δάση οξιάς, δρυός, κωνοφόρων και ποικιλόμορφη πανίδα, διαθέτουν πλήθος περιπατητικών μονοπατιών.

Η λίμνη Μεταλλείου

Η Λίμνη Μεταλλείου είναι τεχνητή λίμνη που δημιουργήθηκε έπειτα από κατασκευή φράγματος στον ποταμό Μέγα Ρέμα. Έχει μήκος 2 χλμ. και βρίσκεται βορειοδυτικά του οικισμού Πηγής μετά από 10 χιλιόμετρα δασικού δρόμου. Είναι γεμάτη πέστροφες και ιδανική για ψάρεμα.

Το Μέγα ρέμα

Ειδιλική τοποθεσία που βρίσκεται 3χλμ. από την Αξιούπολη και αποτελεί ιδανικό μέρος για ψάρεμα και διασκέδαση αφού διαθέτει υποδομές εστίασης και διαμονής.

Το Μπέλες

Η βλάστηση πλούσια από τα χαμηλά του βουνού με αιωνόβια πλατάνια, δρύες, σφένδαμο και φράξο κρύβει το μαγευτικό θέαμα του καταρράκτη που αποτελεί την έκπληξη προς τον επισκέπτη.

Το σπήλαιο Αγίου Γεωργίου

Βρίσκεται στο λόφο του Αγίου Γεωργίου και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα τουριστικά αξιοθέατα της πόλης. Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα παλαιοντολογικά του ευρήματα αλλά και τις θεραπευτικές του ιδιότητες για το βρογχικό άσθμα και άλλες πνευμονοπάθειες και δερματικές ασθένειες.

1.1.2 Υποδομές και διαθέσιμες υπηρεσίες

Η Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς εξυπηρετείται από την οδό Ταχείας Κυκλοφορίας 65 που έρχεται στο Κιλκίς από Θεσσαλονίκη και φθάνει έως τη Δοϊράνη και τα σύνορα και τον αυτοκινητόδρομο Α1/Ε75 που διασχίζει το κεντρικό τμήμα της περιοχής, ξεκινά από την Εγνατία Οδό στο ύψος της

Χαλάστρας, φθάνει στους Ευζώνους Πολυκάστρου και στη συνέχεια οδηγεί προς Γευγελή και Σκόπια. Στον τομέα των οδικών συγκοινωνιών λειτουργεί σταθμός ΟΣΕ και ΚΤΕΛ στο Κιλκίς, ενώ στη Νέα Καβάλα υπάρχει μικρό αεροδρόμιο. Οι υποδομές στον τομέα της υγείας αφορούν σε 2 νοσοκομεία (Κιλκίς και Γουμένισσα), 2 κέντρα υγείας και 25 περιφερειακά ιατρεία. Οι υποδομές στον τουριστικό τομέα αφορούν: το κέντρο ηλιοθεραπείας – λασποθεραπείας στην Πικρολίμνη, το ράντσο τουριστικής υπασίας, το πάρκο αναρρίχησης στην περιοχή Χωρυγίου, το αγρόκτημα στο Μπαϊρι, τα τουριστικά καταλύματα διαφόρων τύπων και τάξεων, τα κέντρα εστίασης και αναψυχής, τα γραφεία γενικού τουρισμού και τα γραφεία διοργάνωσης δραστηριοτήτων στη φύση, τα μουσεία και διάφορους άλλους πολιτιστικούς χώρους, τα συνεδριακά κέντρα. Ακόμη σε όλες τις κοινότητες λειτουργούν εμπορικά καταστήματα. Τέλος, σημειώνεται ότι στο Κιλκίς και συγκεκριμένα στο Σταυροχώρι λειτουργεί Βιομηχανική Περιοχή.

1.1.3 Πολιτιστικοί παράγοντες

Στη συγκεκριμένη ενότητα αποτυπώνεται ο πολιτιστικός πλούτος της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς. Ειδικότερα αρχικά γίνεται συνοπτική αναφορά στην ιστορία της περιοχής και εν συνεχεία καταγράφονται οι άυλοι και υλικοί πολιτιστικοί πόροι, ήτοι: α) παραδόσεις - ήθη, έθιμα και εκδηλώσεις, β. μνημεία και αξιοθέατα όπως ιερές μονές και εκκλησίες και γ. επισκέψιμοι χώροι όπως αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία και εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Ειδικότερα:

A. Ιστορία

Η περιοχή του νομού Κιλκίς έχει πλούσια ιστορία, από την εποχή του Τρωικού πολέμου έως και σήμερα. Τόπος κατοικίας Παιόνων στα δυτικά και Κρηστώνων στα ανατολικά κατά την Τρωική εκστρατεία, αποτελούσε κέντρο της περιοχής λόγω της στρατηγικής θέσης. Η Αμυδών (σημερινό Αξιοχώρι), ήταν ξακουστή πρωτεύουσα της Παιονίας. Εκεί εμφανίζεται η αρχαιότερη χρήση σιδήρου στη νότιο Βαλκανική.

Σημαντικές πόλεις επίσης, ήταν η Καραβία (σημερινός Λιμνότοπος) και οι Χαίται (σημερινή Ποντοηράκλεια), επίσης πόλεις Παιόνων. Πόλεις Κρηστώνων είναι το Ίωρον (σημερινό Παλατιανό), όπου και ο ναός του Διονύσου και οι Κλιταί (σημερινή Ξυλοκερατιά). Κατά το 12ο αιώνα π.Χ. η περιοχή της Παιονίας και Αμφαξιτιδας κατοικήθηκε από Κρήτες. Οι Βοττιαίοι ίδρυσαν, στην περιοχή την Αταλάντη (σημερινή Αξιούπολη), τη Γόρτυνα (σημερινή Γοργόπη) και την Ειδομένη. Στις αρχές της αρχαϊκής περιόδου, η περιοχή δέχεται επιδρομές Φρυγών από δυτικά και Θρακών από ανατολικά.

Την κλασική περίοδο, η περιοχή εισέρχεται στο βασίλειο των Παιόνων. Οι Παίονες περιορίζονται στην περιοχή της Δοβήρου (Δοϊράνη). Ιδρύονται σημαντικές ελληνικές πόλεις όπως η Μόρρυλος

(σημερινή Άνω Απόστολοι) με το περίφημο Ασκληπιείο, η Καλλίνδοια και η Ευρωπός. Σημαντικός οικισμός υπήρχε επίσης και στο σημερινό Μικρόδασος, όπου ταυτοποιείται ναός του Απόλλωνος. Μετά την έλευση των Ρωμαίων, η περιοχή πέφτει σε δυσμένεια λόγω των πολλαπλών και συνεχών επιδρομών από βόρειους λαούς. Σημαντική πόλη όμως, παραμένει το Ίωρον. Επίσης ιδρύεται το Κάλλικουμ, κοντά στο σημερινό Κιλκίς, που αποτελεί σημαντικό κέντρο συλλογής χρυσού, προερχόμενου από τον ποταμό Εχέδωρο (Γαλλικό). Οι Ρωμαίοι ιδρύουν επίσης, τα Ταυριανά, το σημερινό Πολύκαστρο. Το 10ο αιώνα επιδράμουν στην περιοχή Βούλγαροι και τη λεηλατούν. Τη Βυζαντινή περίοδο και ενώ οι επιδρομές από βορρά συνεχίζονται, γίνονται κάποια αμυντικά έργα. Οχυρώνεται ξανά ή Βαϊρός (Κάστρο) και χτίζεται το Γυναικόκαστρο.

Με τον ερχομό των Οθωμανών Τούρκων και τους διωγμούς κατά των Ελλήνων, η περιοχή αν και βρίσκεται σε παρακμή, αποκτά μία πολιτική σταθερότητα μετά τον 15ο αιώνα. Η μεταξουργία και η υφαντουργία βρίσκονται σε άνθηση και παραχωρούνται σημαντικά προνόμια στη Γουμένισσα, τη Γρίβα και τα γύρω χωριά. Λόγω της αγροτικής οικονομίας όμως, έρχονται στην περιοχή πολλοί Βούλγαροι αγροτοεργάτες οι οποίοι βαθμιαία, εκτοπίζουν το ελληνικό στοιχείο από πεδινούς οικισμούς, προς τα ορεινά. Στα τέλη του 18ου αιώνα, σημαντικότερη πόλη της περιοχής του νομού Κιλκίς είναι τα Λιβάδια. Κατά τους αγώνες των Πελοποννησίων για την απελευθέρωσή τους από τους Τούρκους συμμετείχαν οι κάτοικοι της περιοχής Μητροπόλεως Πολυανής (σήμερα Δοϊράνη, ΠΓΔΜ) στον Ενετοτουρκικό πόλεμο. Το 1716 με την υποστήριξη της Αυστρίας, οι κάτοικοι της περιοχής του Κιλκίς συμμετείχαν στην εξέγερση της Μακεδονίας όπως επίσης και στην επανάσταση του 1821. Το 1828 η περιοχή μαστιζείται από επιδρομές Τουρκαλβανών ληστών.

Στα χρόνια που ακολουθούν επικρατεί βίαιος ανταγωνισμός μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων για την επικράτηση στην περιοχή με αποκορύφωμα τον Μακεδονικό Αγώνα. Τελικά η Παιονία απελευθερώνεται κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο και ο υπόλοιπος νομός κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο μετά την ιστορική μάχη του Κιλκίς στις 21 Ιουνίου 1913.

Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η περιοχή αποτελεί το σημαντικότερο κέντρο επιχειρήσεων των συμμάχων που μετά τις μάχες Σκρα-Κιλκίς-Λαχανά διασπούν το Μακεδονικό μέτωπο του Γερμανοβουλγαρικού Άξονα. Ακολουθούν οι ανταλλαγές πληθυσμών με Βουλγαρία και Τουρκία, με αποτέλεσμα να αποχωρήσουν από την περιοχή οι κάτοικοι με βουλγαρική συνείδηση και οι μουσουλμάνοι και να εγκατασταθούν πρόσφυγες από Βόρειο και Ανατολική Θράκη, Μικρά Ασία, Καππαδοκία και Πόντο. Κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η περιοχή υφίσταται τις οδυνηρές συνέπειες της Γερμανικής κατοχής και του Ελληνικού εμφυλίου πολέμου που ακολούθησε. Μετά το πέρας του εμφυλίου πολέμου, πολλοί κάτοικοι με σλαβική συνείδηση, κατέφυγαν στην τότε Γιουγκοσλαβία.

Β. Παραδόσεις – ήθη και έθιμα, εκδηλώσεις

Ο πολιτισμός των Ντόπιων, των Ποντίων, των Ανατολικορωμιωτών, των Μικρασιατών, των Βλάχων, των Στρωμνιτσιωτών, των Σαρακατσάνων, των Στενημαχιτών, των Ελλήνων αποτυπώνεται

μέσα από τα έθιμα του παρελθόντος πολλά από τα οποία διατηρούνται αναλλοίωτα και αναβιώνουν μέσα από τη δράση πολιτιστικών συλλόγων.

Ειδικότερα, έθιμα της περιοχής αποτελούν:

Το «Κεσκέκι»

Είναι ένα πανάρχαιο έθιμο που αναβιώνουν Μικρασιάτες Φουλατζικιώτες της Κοινότητας Ευρωπού. Πραγματοποιείται την ημέρα του Αγίου Γεωργίου, προστάτη των Μικρασιατών.

Οι Μωμόγεροι

Το έθιμο των Μωμοέρων είναι μια πολύπλοκη σατυρική παράσταση μεταμφιεσμένων στην ποντιακή διάλεκτο. Πρόκειται για λαϊκό παραδοσιακό θέατρο δρόμου που το έφεραν οι ποντιακής καταγωγής πρόσφυγες από τις ιδιαίτερες πατρίδες τους. Γιορτάζεται την περίοδο της πρωτοχρονιάς μέχρι τα φώτα. Γιορτάζεται στο Κιλκίς, στον Άγιο Μάρκο, στο Ηλιόλουστο, στη Φιλυριά κ.α.

Το Κουρμπάνι

Είναι έθιμο ζωοθυσία για την εύνοια του θεού προκειμένου να προστατευθεί η υγεία και οι καλλιέργειες. Γιορτάζεται στο Κιλκίς και στις Καστανιές την Καθαρή Δευτέρα, στο Πολύκαστρο τη Δευτέρα μετά του Αγίου Γεωργίου με μοσχάρι βραστό, στην Τούμπα στις 2 Μαΐου του Αγίου Αθανασίου με αρνιά και πλιγούρι, στη Γρίβα της Αναλήψεως με αρνιά και πράσινα κρεμμύδια, στην Ευρωπό του Αγίου Γεωργίου με εθιμικό φαγητό αρνίσιο κρέας με αποφλοιωμένο σιτάρι (κεσκέσι) και στο Καμποχώρι με αρνί και ρύζι.

Το κουρμπάνι του Αγίου Τρύφωνα

Η γιορτή διοργανώνεται στις 1 Φεβρουαρίου στο εκκλησάκι του Αγίου Τρύφωνα και σύμφωνα με το έθιμο πρωί-πρωί σφάζεται το μοσχάρι, τεμαχίζεται και μπαίνει σε καζάνια στην αυλή της εκκλησίας. Μετά την θεία λειτουργία και μόλις είναι έτοιμο το βραστό διαβάζεται από τον ιερέα και μοιράζεται στους επισκέπτες και προσκυνητές. Οι πρόσφυγες αμπελουργοί προσφέρουν το θυσιαζόμενο ζώο σαν αντάλλαγμα στον Άγιο Τρύφωνα για μια καλή χρονιά και για την προστασία της παραγωγής τους. Η γιορτή συνεχίζεται με τα πανελληνίως γνωστά «Χάλκινα της Γουμένισσας» και προσφέρεται δωρεάν άφθονο ντόπιο κρασί.

Το έθιμο Μπέης

Γιορτάζεται τη Δευτέρα της Τυρινής στις Μάνδρες με μεγάλο γλέντι και συμβολίζει την γονιμότητα της γης.

Το έθιμο της «Περπέρως»

Το έθιμο της «Περπέρως ή Πιρπερούδας» γιορτάζεται στο Πολύκαστρο την παραμονή του «Κουρμπανιού». Το έθιμο αυτό το έφεραν οι πρόσφυγες από την Ανατολική Ρωμυλία και είναι παράκληση προς τον θεό είτε για να βρέξει εάν υπήρχε ανομβρία είτε για να μην βρέξει εάν έβρεχε πολύ.

Το έθιμο Καλόγερος

Γιορτάζεται τη Κυριακή της Κρεατινής στο Βαπτιστή και σχετίζεται με την γονιμότητα της γης. Στην αναπαράσταση συμμετέχουν μόνο άνδρες. Οι πρωταγωνιστές αφού μουντζουρώσουν τα πρόσωπα τους γυρνούν το χωριό και κλέβουν διάφορα αντικείμενα από τα σπίτια, τα οποία επιστρέφουν με πληρωμή σε είδος, σιτάρι, ψωμί κ.α. Τέλος όλοι μαζεύονται στην πλατεία του χωριού, όπου κάνουν εικονικές αρόσεις ζεύοντας τα παλικάρια του χωριού αντί για βόδια.

Κόλιντε

Έθιμο που ανάγεται στα χρόνια της γέννησης του Χριστού. Στις 23 Δεκεμβρίου το βράδυ ανάβουν μεγάλη φωτιά και συγκεντρώνεται γύρω της όλο το χωριό, ενώ στη θράκα σιγοβράζουν καζάνια με φασολάδα που συνοδεύεται με άλλα τοπικά εδέσματα και στήνεται χορός μέχρι το πρωί. Το έθιμο αναβιώνει στα χωριά Πολύπετρο και Άγιος Πέτρος.

Βλάχικος Γάμος

Ανήμερα της Παναγίας στο χωριό Λιβάδια αναβιώνει το έθιμο του βλάχικου γάμου.

Πέραν των παραπάνω εθίμων, στον τοπικό πολιτισμό προστίθενται οι πολιτιστικοί θεσμοί του σήμερα με εκδηλώσεις και δρώμενα που προσελκύουν πλήθος επισκεπτών, όπως:

- Το διεθνές φεστιβάλ κουκλοθέατρου και παντομίμας. Πραγματοποιείται στα τέλη Σεπτεμβρίου με αρχές Οκτωβρίου με τη συμμετοχή καλλιτεχνών απ' όλο τον κόσμο και διαρκεί 14 ημέρες.
- Η εβδομάδα κινηματογράφου.
- Το πολιτιστικό καλοκαίρι του Κιλκίς με διάφορες θεατρικές παραστάσεις και μουσικές εκδηλώσεις.
- Το αποκριάτικο γλέντι.
- Τα Δοϊράνια στο πλαίσιο των οποίων γίνεται και η γιορτή γριβαδιού.
- Τα Αξιουπολίτικα. Δεκαήμερο πολιτιστικών, αθλητικών και θρησκευτικών εκδηλώσεων.
- Τα Μουριώτικα. Εβδομάδα διαφόρων εκδηλώσεων στο χωριό Μουριές που πραγματοποιούνται το Σεπτέμβριο.
- Παράλληλα και με επίκεντρο τοπικά προϊόντα διοργανώνονται αντίστοιχες γιορτές για την προβολή τους όπως:
  - Η Γιορτή κρασιού στο Φανό το καλοκαίρι
  - Η γιορτή κάστανου στην Καστανερή κατά τα τέλη Οκτωβρίου

- Η γιορτή κάστανου – τυριού –κρασιού στη Γρίβα την τελευταία Κυριακή του Οκτωβρίου
- Η γιορτή γριβαδιού στη Δοϊράνη στα τέλη Ιουλίου αρχές Αυγούστου
- Η γιορτή κερασιού στη Φιλυριά το Μάιο
- Η γιορτή καρπουζιού στο Νέο Αγιονέρι, 3ημερες εκδηλώσεις κατά τον Ιούλιο
- Η γιορτή πατάτας στα Λειβάδια το φθινόπωρο
- Η γιορτή πολιτισμού και γαστρονομίας «Αναστορώ» στη Βάθη τον Αύγουστο

Γ. Μνημεία και αξιοθέατα

Ιερές Μονές

Ιερά Μονή Αγίου Ραφαήλ

Η Ιερά Μονή του Αγίου Ραφαήλ βρίσκεται σε κατάφυτη πλαγιά του όρους Πάικου, σε υψόμετρο 600 μ. με θέα την κοιλάδα του Αξιού, στην περιοχή του χωριού Γρίβα και σε απόσταση 7 Km από τη Γουμένισσα Ν. Κιλκίς.

Ιερά Μονή Όσιου Νικόδημου Πενταλόφου Γουμένισσας

Πάνω από τον οικισμό Πενταλόφου, βρίσκεται το μοναστήρι του Οσίου Νικοδήμου του Αγιορείτου. Το μοναστήρι είναι μετόχι της Ιεράς Μονής Σίμωνος Πέτρας Αγίου Όρους. Ξακουστό είναι το αιογραφείο της Μονής, που φημίζεται για την παραγωγή χειροποίητων εικόνων.

Ιερά Μονή Παναγίας Γουμένισσας

Η Ιερά Μονή Παναγίας στη Γουμένισσα αποτελεί το μεγαλύτερο προσκύνημα και το εκκλησιαστικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής.

Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Γουμένισσα

Ο Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Γουμένισσας είχε κατασκευαστεί το 1864-1869 και είναι σε φάση αποκατάστασης. Ανήκει στον τύπο της Τρίκλιτης Βασιλικής και διαθέτει σπάνιο ζωγραφικό, λιθανάγλυφο και ξυλόγλυπτο διάκοσμο.

Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Λόφου Κιλκίς

Στο λόφο του Αγίου Γεωργίου βρίσκεται η μεταβυζαντινή ομώνυμη εκκλησία χτισμένη γύρω στο 1830, με χαρακτηριστικά μορφολογικά στοιχεία και μοναδικό ξυλόγλυπτο τέμπλο. Τα μορφολογικά στοιχεία και ο διάκοσμος αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής και τέχνης του 19ου αιώνα. Λειτουργεί ως ανδρώα Ιερά Μονή.

Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Άνυδρου

Βρίσκεται στα ερείπια του εγκαταλειμμένου οικισμού του Άνυδρου.

Λειτουργεί δώροφος ξενώνας με δυο αρχονταρίκια, χώρος έκθεσης εικόνων και χειροποίητων αντικειμένων από τις μοναχές και αίθουσα φιλοξενίας και φαγητού

Πέρα από τα μοναστήρια, μεγάλος είναι και ο αριθμός των εκκλησιών που υπάρχουν διάσπαρτα σε όλη την έκταση της περιφερειακής ενότητας του Κιλκίς. Ειδικότερα αναφέρονται:

- Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου - Αξιούπολη
- Ι.Ν. Άξιον Εστί - Αξιούπολη
- -Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Αγία Παρασκευή
- Ι.Ν. Αγίου Αντωνίου - Άγιος Αντώνιος
- Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου - Γρίβα
- Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου - Δροσάτο
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Καμποχώρι
- Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου - Κάρπη
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Κοκκινιά
- Παλαιοχριστιανικός ναός του Αϊ Γιάννη - Κολχίδα
- Ι.Ν. Αγίου Κων/νου και Ελένης - Κοτύλι
- Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής - Καστανερή
- Ι.Ν. Αγίας Τριάδας - Κάτω Θεοδωράκια
- Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου - Κούπα
- Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου - Μάνδρες
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Μελισσουργιό
- Ι.Ν. Αγίου Κων/νου και Ελένης - Μεσιά
- Ι.Ν. Αγίου Κων/νου και Ελένης - Μεσιά
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Μεταλλικό
- Ι.Ν. Ταξιαρχών - Μικρόδασος
- Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου - Μ. Απόστολοι
- Ι.Ν. Ύψωσης Τιμίου Σταυρού - Μεγάλη Στέρνα
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Ξυλοκερατιά
- Ι.Ν. Πέτρου και Παύλου - Πεντάλοφος
- Ι.Ν. Γεννήσεως της Θεοτόκου - Ομαλό
- Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου - Τούμπα
- Ι.Ν. Προφήτη Ηλία - Φύσκα
- Ι.Ν. Αγίας Κυριακής - Φιλυριά
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Χωρύγι
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Ακρίτας
- Ι.Ν. Αγίου Κων/νου και Ελένης - Βαλτοτόπι
- Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου - Βαφειοχώρι
- Ι.Ν. Μιχαήλ και Γαβριήλ - Γερακώνα
- Ι.Ν. Αγίου Νικολάου - Γοργόπη

Δ. Χώροι για επίσκεψη

Αρχαιολογικοί χώροι

Παλατιανό

Βόρεια της πόλης του Κιλκίς βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος του Παλατιανού. Στο χώρο αυτό υπάρχουν τα ερείπια μεγάλης μακεδονικής πόλης από τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια. Πολλοί την ταυτίζουν με το αρχαίο Ίωρον. Οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως σπουδαία αγάλματα που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Κιλκίς, κτίσματα, ναΐσκους και δύο οικείες, ενώ στην περιοχή έχει βρεθεί και το νεκροταφείο της πόλης.

Παλιό Γυναικόκαστρο

Νοτιοανατολικά του πολεοδομικού συγκροτήματος του Κιλκίς βρίσκεται το Παλιό Γυναικόκαστρο. Σε λόφο κοντά στο χωριό βρίσκεται το ομώνυμο κάστρο. Χτίστηκε από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Γ΄ Παλαιολόγο για να ενισχύσει την άμυνα της Θεσσαλονίκης από τις επιδρομές που πραγματοποιούνταν από το Βορρά. Ονομάστηκε έτσι γιατί ήταν τόσο καλά οχυρωμένο και ασφαλές, ώστε θα μπορούσαν να το υπερασπιστούν ακόμη και γυναίκες.

Αρχαιολογικός χώρος Ευρωπού

Η Ευρωπός είναι από τις σημαντικότερες από αρχαιολογική άποψη, τοποθεσίες της περιοχής, με ευρήματα από την προϊστορική εποχή. Είναι κυρίως γνωστή γιατί εδώ βρέθηκε το περίφημο αρχαϊκό άγαλμα του Κούρου, κυκλαδίτικης τεχνοτροπίας και είναι το μοναδικό που ανακαλύφθηκε στο βορειοελλαδικό χώρο φυλασσόμενο στο αρχαιολογικό μουσείο του Κιλκίς.

Μουσεία – εκθέσεις

Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς

Λειτουργεί από το 1972 και σε αυτό βρίσκονται ευρήματα από τις ανασκαφές στην περιοχή του Κιλκίς αλλά και συλλογές ιδιωτών. Τα ευρήματα χρονολογούνται από τη νεολιθική εποχή έως τα ρωμαϊκά χρόνια. Στην πρώτη αίθουσα του μουσείου εκτίθενται αντικείμενα της εποχής του σιδήρου όπως τεθροδόχα δοχεία, χάλκινα κοσμήματα και όπλα. Στη δεύτερη αίθουσα υπάρχουν γλυπτά, επιγραφές και επιτύμβιες στήλες των κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων. Επίσης στην αίθουσα αυτή υπάρχουν πήλινα ειδώλια, αγγεία και εξαιρετα κοσμήματα.

Λαογραφικό Μουσείο Γουμένισσας

Στεγάζεται σε ένα νέο δώροφο κτήριο στο δρόμο από Γουμένισσα προς το χωριό Γρίβα, και ο σκοπός του είναι να συντηρήσει την λαϊκή παράδοση και τον πολιτισμό και να μυήσει τη νεώτερη γενιά στα μουσικά και τις ομορφιές του λαϊκού Πολιτισμού.

Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς

Το Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς στεγάζεται σε κτήριο αρχιτεκτονικής ύστερου νεοκλασικισμού του 19ου αιώνα, το οποίο λειτούργησε ως γυμνάσιο θηλέων μέχρι το 1980. Πρόκειται για ένα από τα ελάχιστα νεοκλασικά κτήρια που διασώζονται στην πόλη του Κιλκίς. Το Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς στεγάζει εκτός από τη λαογραφική συλλογή του Χρήστου Κετσετζή και δωρεές άλλων ιδιωτών. Στις αίθουσες του μουσείου ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με διάφορες πτυχές του παραδοσιακού μας πολιτισμού. Εκτός από τους χώρους των εκθέσεων το μουσείο διαθέτει εργαστήριο συντήρησης-καθαρισμού αντικειμένων καθώς και αίθουσα προβολών-εκδηλώσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Οι συλλογές του μουσείου χωρίζονται στις ακόλουθες κατηγορίες οι οποίες φιλοξενούνται σε χωριστές αίθουσες:

- Μουσικά όργανα, ήχος, τεχνολογία
- Εκκλησιαστικά αντικείμενα, εκπαίδευση, φωτογραφικό υλικό
- Επαγγέλματα, στρατιωτικά αντικείμενα
- Οικοσκευή, καθημερινή ζωή, υφαντική
- Συλλογή νομισμάτων, συλλογή έντυπου υλικού

Πολεμικό Μουσείο Κιλκίς

Ο επισκέπτης μπορεί να δει στις αίθουσες του μουσείου ντοκουμέντα από το 1912-1913, όπως και προσωπικά αντικείμενα των αξιωματικών που πήραν μέρος στη μάχη του Κιλκίς, στολές, όπλα κ.α.. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ανάγλυφος χάρτης και η οπτικοακουστική παρουσίαση της μάχης.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας

Στεγάζεται στο παλαιό δημοτικό σχολείο της Αξιούπολης, σε μικρή απόσταση από το κέντρο της πόλης. Περιλαμβάνει συλλογές με θέμα το περιβάλλον και το φυσικό πλούτο της περιοχής.

Μουσείο Λίμνης Δοϊράνης

Βρίσκεται δίπλα στη λίμνη και στόχος του μουσείου είναι να αναδείξει την χλωρίδα και την πανίδα της λίμνης, καθώς και την συμβίωση του ανθρώπου με τη λίμνη από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Μουσείο Βυζαντινής Αγιογραφίας Δροσάτου

Στη μεταβυζαντινή εκκλησία του οικισμού Δροσάτου που κτίστηκε στα 1831 και είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου λειτουργεί έκθεση εικόνων και ψηφιδωτών βυζαντινής τεχνοτροπίας.

Μουσείο Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου – Μάχης Σκρα

Η έκθεση του Μουσείου παρουσιάζει κειμήλια, φωτογραφίες και ιστορικά έγγραφα από το Μακεδονικό Μέτωπο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, καθώς και από την καθοριστική για τους Έλληνες νικηφόρα μάχη της 17^{ης} Μαΐου του 1918 (Μάχη Σκρα).

Έκθεση Παλαιοντολογίας Κιλκίς

Η Έκθεση Παλαιοντολογίας του Κιλκίς είναι μια μόνιμη έκθεση που παρουσιάζει ευρήματα από το Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου το οποίο είναι φημισμένο για τα μοναδικά σπηλαιοθέματα, το μικροκλίμα, και τα απολιθωμένα οστά και δόντια τα οποία χρονολογούνται στην τελευταία Εποχή των Παγετώνων.

Εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Στο Κιλκίς υπάρχουν εργαστήρια αγιογραφίας και βυζαντινών εικόνων, ενώ εργαστήριο παραδοσιακών φορεσιών υπάρχει στη Μεγάλη Στέρνα.

1.1.4 Επιχειρήσεις – υποδομές σχετικές με γαστρονομικό / πολιτιστικό τουρισμό

Στη συγκεκριμένη ενότητα καταγράφονται οι επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον γαστρονομικό και πολιτιστικό τουρισμό, ήτοι: Εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων, χώροι γευσιγνωσίας, οινοποιεία και γυναικείοι συνεταιρισμοί.

Ειδικότερα:

α. εργαστήρια και καταστήματα τοπικών προϊόντων

Στην περιοχή του Κιλκίς λειτουργούν τόσο μικρά εργαστήρια παραγωγής ειδών διατροφής και καταστήματα πώλησης παραδοσιακών προϊόντων, όσο και μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Η οικοτεχνία «Οι Γουμένισσες» που παράγει γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, εδέσματα, τσάι κ.ά.
- Το παραδοσιακό εργαστήριο ζυμαρικών «της γιαγιάς» στο Χέρσο Κιλκίς
- Το εργαστήριο παραδοσιακών προϊόντων που παράγει γλυκά κουταλιού, μαρμαλάδες, ζυμαρικά, πίτες, κ.α. «το Σπιτικό» στην Ευρωπό
- Η επιχείρηση Αβραμίδης στην Αργυρούπολη που παράγει λικέρ κράνι
- Η επιχείρηση «Δήμητρα» στο 7^ο χλμ. Κιλκίς- Δοϊράνης που παράγει τουρσιά και ελιές

- Η επιχείρηση «Jiannis» στον Παντελεήμονα Κιλκίς που παράγει παστέλια, λουκούμια κ.α.
- Η επιχείρηση «ΦΑΙΔΩΝ» στη Νέα Σάντα Κιλκίς που παράγει παραδοσιακά βουτήματα, κουλούρια βουτύρου, κριτσίνια, πτι φουρ, κ.α.
- Η επιχείρηση «Ποντιακά προϊόντα Μελανθίου Μαρία» στο Μελάνθι που εμπορεύεται ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, φύλλα για πίτες κ.α.
- Η επιχείρηση «Λύκας» στο Βαφειοχώρι που παράγει γάλα, γιαούρτι, φέτα, μυζήθρα, κασέρι κ.ά.
- Η επιχείρηση «Ραγιάν» στη Βάθη που παράγει γαλακτοκομικά και τυροκομικά προϊόντα, αλλά και ζυμαρικά
- Η Φάρμα Κουκάκη στους Κάτω Αποστόλους που παράγει γάλα, γιαούρτι, επιδόρπια, τυροκομικά προϊόντα κ.α.
- Ο Αλημιστής στο Κιλκίς που εμπορεύεται βότανα, μπαχαρικά, τσάι κ.ά.
- Τα Γηγενή Αγαθά στο Κιλκίς, που εμπορεύεται σπιτικά γλυκίσματα, προϊόντα μικρών παραγωγών, γυναικείων συλλόγων και αγροτικών συνεταιρισμών κ.ά.

β. χώροι γευσιγνωσίας

Χώροι γευσιγνωσίας πέραν των οινοποιείων δεν υπάρχουν.

γ. οινοποιεία

Στην περιφερειακή ενότητα Κιλκίς τα οινοποιεία, συγκεντρωμένα στον άξονα Αξιούπολης - Γουμένισσας - Φιλυριάς σε κοντινές μεταξύ τους αποστάσεις, είναι όλα επισκέψιμα. Η περιοχή της Γουμένισσας είναι τμήμα της Διαδρομής του Κρασιού Πέλλας - Γουμένισσας, μιας από τις διαδρομές των Δρόμων του Κρασιού της Βόρειας Ελλάδας.

Η Γουμένισσα είναι το επίκεντρο του ερυθρού ξηρού οίνου ΠΟΠ (ΟΠΑΠ) Γουμένισσα, που παράγεται από συνοινοποίηση των ποικιλιών Ξινόμαυρο και Νεγκόσκα. Το όνομα - Ξινόμαυρο - προέρχεται από το ξινό και το μαύρο, αν και στην πράξη, οι φλούδες των ρωγών του δεν είναι ιδιαίτερα πλούσιες σε χρωστικές. Η Νεγκόσκα συμπληρώνει το Ξινόμαυρο δίνοντας στους οίνους βαθύ χρώμα, φρουτώδη αρώματα και στρογγυλεύει την γεύση τους προσδίδοντας τους σοκολατένια γεύση. Η συνοινοποίηση των σταφυλιών Ξινόμαυρου και Νεγκόσκας που παράγονται μέσα στο πολύμορφο φυσικό περιβάλλον της περιοχής δημιουργεί ένα μοναδικό συνδυασμό αρωματικών και γευστικών χαρακτήρων στο παραγόμενο προϊόν. Από το 2009 ο αμπελώνας της Γουμένισσας και του Ευρωπού παράγει και τους οίνους ΠΓΕ Πλαγιές Πάικου «Τοπικός Οίνος Πλαγιές Πάικου». Λευκός οίνος από σταφύλια των ποικιλιών Ροδίτης, Μαλαγουζιά, Ασύρτικο, Sauvignon blanc και Chardonnay. Ερυθρός ξηρός από σταφύλια των ποικιλιών Ξινόμαυρο, Λημιό, Νεγκόσκα, Caber net Sauvignon, Syrah και Merlot.

Επισκέψιμα οινοποιεία της περιοχής που λειτουργούν και ως χώροι γευσιγνωσίας είναι:

- Οινοποιείο Ακροθέα, Αξιούπολη

- Αμπελώνες Αρχοντάκη, Αξιούπολη
- Κτήμα Τάτση, Γουμένισσα
- Μπουτάρης Οινοποιητική, Γουμένισσα
- Οινοποιία Χατζηβαρύτη, Γουμένισσα
- Οινοποιείο Αϊδαρίνη, Γουμένισσα
- Οικοποιείο Τίτου Ευτυχίδη, Γουμένισσα
- Κτήμα Γλερίδη, Πεντάλοφος
- Κελάρι Ουζούνη, Μουριές

δ. γυναικείοι συνεταιρισμοί

Στην περιοχή του Κιλκίς δεν υπάρχουν γυναικείοι συνεταιρισμοί.

1.1.5 Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής

Παρακάτω αποτυπώνονται οι δυνατότητες που παρέχει η περιοχή στους επισκέπτες για ανάπτυξη αθλητικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων όπως κολύμβηση, ψάρεμα, αεραθλητισμό, πεζοπορία, αναρρίχηση, ιππασία, κ.ά.

Ειδικότερα:

Υδάτινη αναψυχή, κολύμβηση

Η ύπαρξη λιμνών και ποταμίων στην περιοχή ευνοούν την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο νερό. Έτσι για ψάρεμα ενδείκνυται το Μεγάλο Ρέμα, οι λίμνες Δοϊράνη και Μεταλλείου, τα ποτάμια Αξιός και Γαλλικός. Περιοχές που προσφέρονται για κολύμπι είναι η λίμνη Δοϊράνη και η Σμαραγδένια λίμνη, ενώ σερφινγκ και κωπηλασία μπορεί κανείς να κάνει στη λίμνη Δοϊράνη.

Αεραθλητισμός

Κοντά στο Πολύκαστρο υπάρχει το μικρό αεροδρόμιο της Νέας Καβάλας όπου αναπτύσσονται δραστηριότητες αεραθλητισμού.

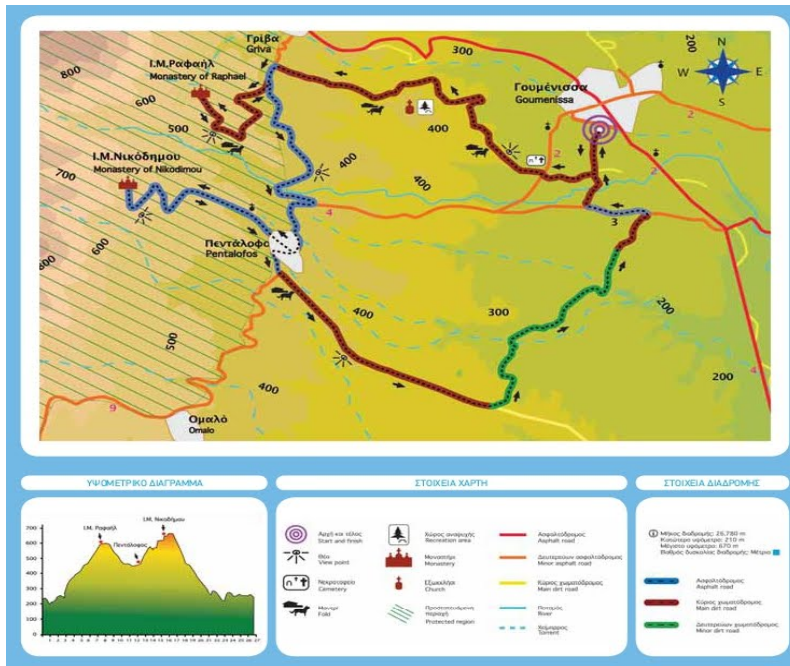
Πεζοπορίες και ποδηλατικός τουρισμός

Ο Νομός Κιλκίς με το πλούσιο φυσικό περιβάλλον παρέχει τη δυνατότητα περιήγησης για απόλαυση και γνωριμία της φύσης και των οικισμών είτε με τα πόδια, είτε με το ποδήλατο, αλλά και με το άλογο σε τρεις χαρτογραφημένες διαδρομές:

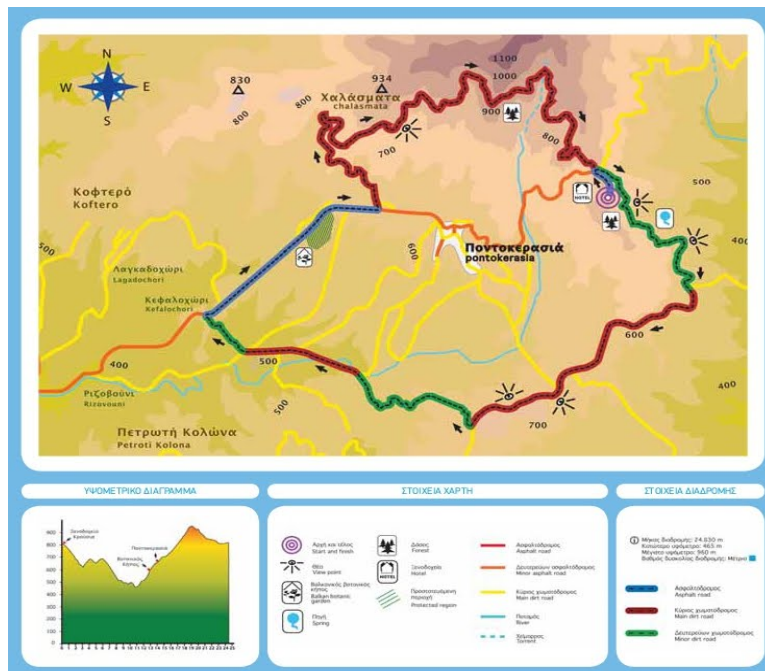
Περιηγητική Διαδρομή στα Μοναστήρια Πάικου

Η διαδρομή έχει μήκος 26.780 μέτρα, είναι μέτριου βαθμού δυσκολίας με αφετηρία και τερματισμό τη Γουμένισσα.

Περιηγητική Διαδρομή στην Οροσειρά Κρουσιών

Η διαδρομή έχει μήκος 24.630 μέτρα και είναι μέτριου βαθμού δυσκολίας και κινείται στην περιοχή του χωριού Ποντοκερασιά. Σημείο αφετηρίας και τερματισμού της διαδρομής είναι η περιοχή του ξενώνα Κρούσια.

Περιγητική Διαδρομή στη Λίμνη Δοϊράνη

Η διαδρομή έχει μήκος 49.530 μέτρα, είναι δύσκολη. Σημείο εκκίνησης και τερματισμού είναι ο σιδηροδρομικός σταθμός Μουριών.

Άλλες εναλλακτικές τουριστικές διαδρομές είναι:

1. Κιλκίς – Πολύκαστρο
2. Πολύκαστρο – Γουμένισσα (Τούμπα – Ευρωπος)
3. Πολύκαστρο, Εύζωνοι, Πολύκαστρο – Άπρος, Αξιχωρι
4. Αξιούπολη – Ειδομένη – Κούπα
5. Γουμένισσα – Πάϊκο – Μ. Λειβάδια
6. Κιλκίς – Δοϊράνη – Μουριές
7. Κιλκίς – Κρηστήνη – Κ. Θεωδοράκεια
8. Κιλκίς – Κρούσια – Ποντοκερασιά
9. Κιλκίς – Πικρολίμνη – νότιο τμήμα νομού
10. Κιλκίς – Επτάλοφος - Ίσωμα

Προτεινόμενες διαδρομές πεζοπορίας αποτελούν επίσης:

- Παλαιοχώρι-Σέλιμα-Στραβοπόταμος (10χλμ.)
- Προφήτης Ηλίας-Πόρτες-Στραβοπόταμος (10χλμ.)
- Προφήτης Ηλίας-Στραβοπόταμος (12χλμ.)
- Δύο Ποτάμια-Καστανερή (7χλμ.)
- Πριματάρι-Στραβοπόταμος (3,5χλμ.)

Τέλος, αναφέρεται ο δρόμος του κρασιού της Γουμένισσας που εντάσσεται στη διαδρομή του κρασιού Πέλλας – Γουμένισσας στο πλαίσιο των δρόμων του κρασιού της Βορείου Ελλάδος.

Αναρρίχηση

Πάρκο αναρρίχησης με δέκα διαφορετικές διαδρομές υπάρχει στην περιοχή Χωρυγίου.

Ιππασία

Στο 5^ο χλμ Κιλκίς – Θεσσαλονίκης υπάρχει το Ράντσο τουριστικής ιππασίας. Παρέχει μαθήματα ιππασίας, βόλτες εντός του ράντσου, αλλά και βόλτες ελεύθερης ιππασίας στη φύση.

Χειμερινά αθλήματα

Στην Περιφερειακή ενότητα Κιλκίς δε λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο ωστόσο, υπάρχουν αρκετά στην ευρύτερη περιοχή (Βασιλίτσας, 3-5 Πηγάδια, Πισοδερίου, Σελίου, Βόρρα).

1.1.6 Υγεία και θεραπεία

α. Ιαματικά λουτρά - Κέντρα spa

Ένα από τα χαρακτηριστικά της περιοχής είναι οι ιαματικές πηγές της λίμνης Πικρολίμνης που βρίσκεται στην ομώνυμη κοινότητα. Οι θεραπευτικές ιδιότητες των υδάτων της πηγής είναι γνωστές αλλά και αναγνωρισμένες όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό. Στην περιοχή λειτουργεί όλο το χρόνο οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας - υδροθεραπείας, καθώς και υποδομές διαμονής, εστίασης και άθλησης.

1.1.7 Διαμονή

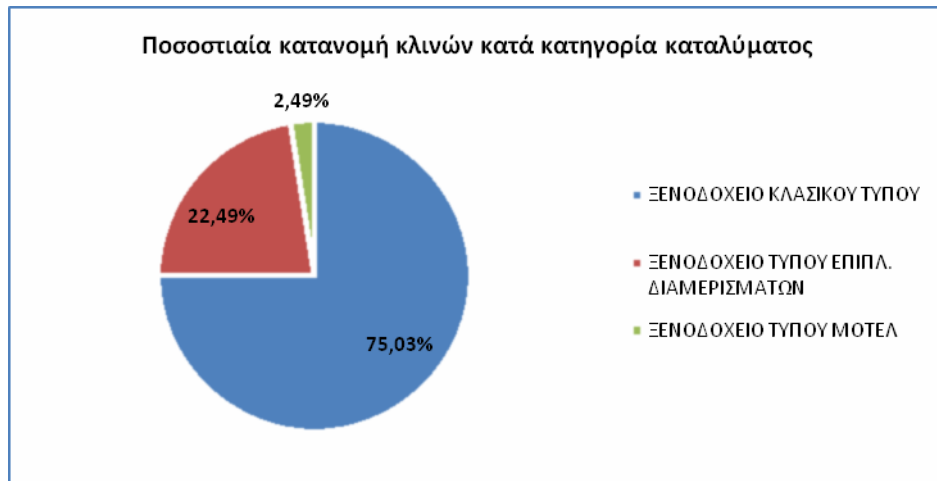
Συνολικά στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς λειτουργούν 19 μονάδες διαμονής με 845 κλίνες εκ των οποίων το 39,52% συγκεντρώνονται στο Κιλκίς και ακολουθεί με πολύ μεγάλη διαφορά το Πολύκαστρο που διαθέτει 124 κλίνες, οι Μουριές με 100 κλίνες και η Ξυλοκερατέα με 69 κλίνες, ενώ οι υπόλοιπες περιοχές όπως φαίνεται και στον πίνακα διαθέτουν πολύ λιγότερες κλίνες.

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΚΙΛΚΙΣ		
ΔΗΜΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΛΙΝΕΣ
ΚΙΛΚΙΣ	ΑΓ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝΑΣ	48
	ΔΟΪΡΑΝΗ	20
	ΔΡΟΣΑΤΟ	48
	ΚΙΛΚΙΣ	334
	ΜΟΥΡΙΕΣ	100
	ΞΥΛΟΚΕΡΑΤΕΑ	69
	ΠΟΝΤΟΚΕΡΑΣΕΑ	36
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ		655
ΠΑΙΟΝΙΑΣ	ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑ	48
	ΕΥΖΩΝΟΙ	18
	ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟ	124
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΠΑΙΟΝΙΑΣ		190
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΙΝΩΝ Π.Ε. ΚΙΛΚΙΣ		845

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. Στοιχεία 2011 Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος

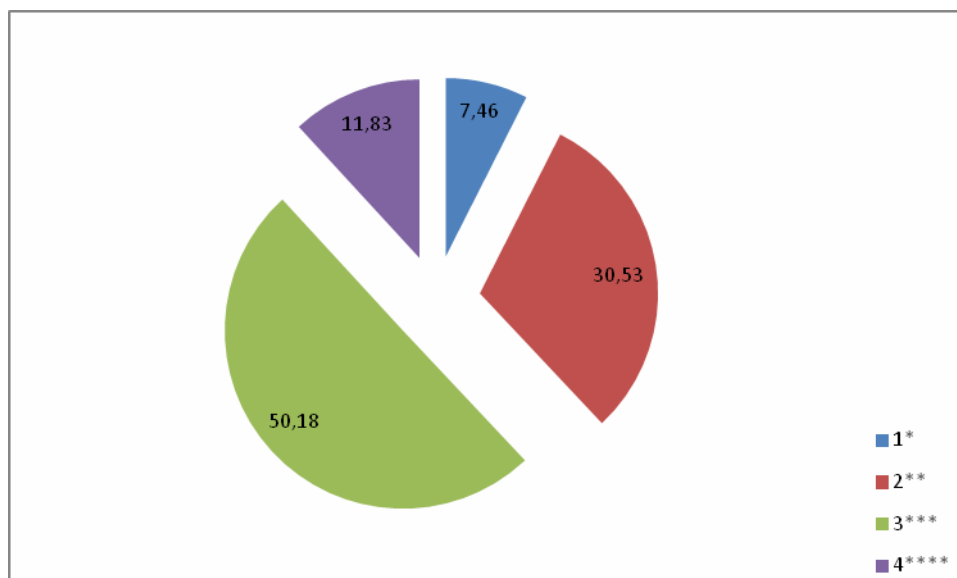
Το μεγαλύτερο μέρος των κλινών, ήτοι 75,03% αντιστοιχούν σε ξενοδοχεία κλασικού τύπου. Το 22,49% των κλινών αντιστοιχούν σε ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων και το 2,49% σε ξενοδοχεία τύπου μοτέλ.

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2011, Επεξεργασία στοιχείων

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κλινών ήτοι 50,18% αντιστοιχεί σε καταλύματα 3 αστέρων και ακολουθούν οι κλίνες καταλυμάτων 2 αστέρων (30,53%). Οι κλίνες 4 αστέρων φθάνουν μόλις το 11,83% επί του συνόλου των κλινών.

Ποσοστιαία κατανομή κλινών κατά τάξης καταλύματος (αριθμός αστεριών)

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2011, Επεξεργασία στοιχείων

Αγροτουριστικά καταλύματα

Λειτουργεί ένα στην Ποντοκερασιά.

Αγροκτήματα

Στην περιοχή του Κιλκίς λειτουργεί το Κτήμα στο Μπαϊρι που βρίσκεται 2 χιλ. βόρεια της Αξιούπολης, είναι επισκέψιμο και οι επισκέπτες σε μορφή οργανωμένων γκρουπ μπορούν να παρακολουθήσουν και να λάβουν μέρος σε διάφορες αγροτικές δραστηριότητες, ενώ μπορούν να ασχοληθούν με ιππασία, τοξοβολία, κ.ά.

Χώροι κατασκήνωσης

Στους πρόποδες της οροσειράς της Κερκίνης (Μπέλλες), μέσα σε ένα κατάφυτο χώρο από βελανιδιές, έξω από τον συνοικισμό Καβαλάρι λειτουργεί το ομώνυμο κατασκηνωτικό κέντρο της Περιφερειακής Εφορείας Προσκόπων Κιλκίς.

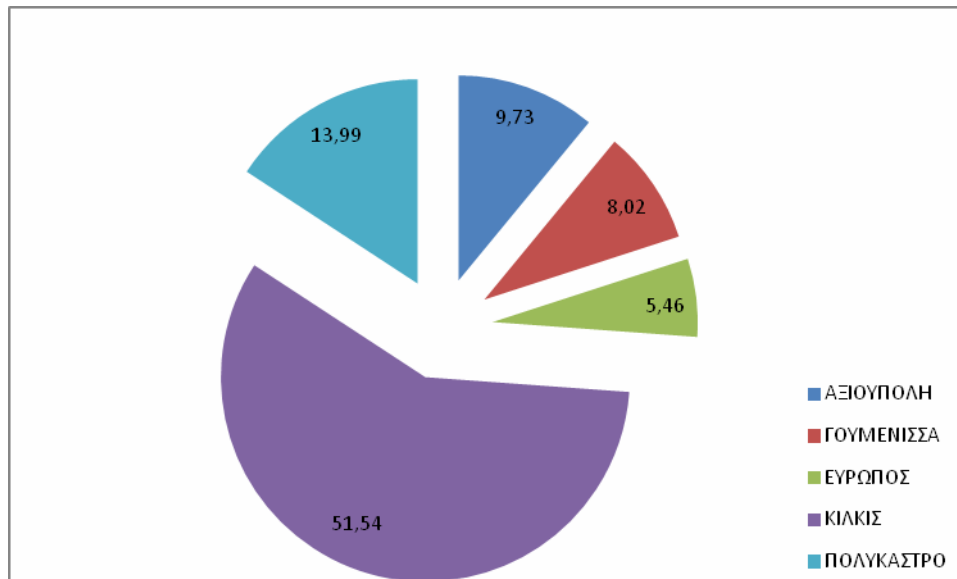
1.1.8 Διατροφή

Συνολική δυναμικότητα κέντρων εστίασης

Στο σύνολο της Περιφερειακής ενότητας λειτουργούν 339 επιχειρήσεις στον τομέα της εστίασης εκ των οποίων το 7,08% αφορά σε δραστηριότητες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης, το 4,42% σε μονάδες παροχής γευμάτων με πλήρη εξυπηρέτηση εστιατορίου, το 14,75% σε παροχή γευμάτων από εστιατόρια, ταβέρνες και ψαροταβέρνες, το 7,96% σε παροχή γευμάτων από ουζερί - μεζεδοπωλεία και το υπόλοιπο 65,78% αφορά σε επιχειρήσεις τύπου πιτσαρίας, ταχυφαγείων (fast food), κέντρων διασκέδασης, οβελιστήριων – ψησταριών, κυλικείων κ.ά. Από πλευράς γεωγραφικής κατανομής, η πλειονότητα των επιχειρήσεων εστίασης συγκεντρώνεται στην πόλη του Κιλκίς (53,39%) και ακολουθούν το Πολύκαστρο (23%), η Αξιούπολη (9,43%), η Γουμένισσα (5,89%) και ο Ευρωπός (5,01%), ενώ στους υπόλοιπους οικισμούς λειτουργούν πολύ λίγες επιχειρήσεις.

Ποσοστιαία κατανομή περιοχών με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση επιχειρήσεων εστίασης

Πηγή: Επιμελητήριο Κιλκίς, επεξεργασία στοιχείων

Γαστρονομικός χάρτης Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς

Στην Περιφερειακή Ενότητα του Κιλκίς η κτηνοτροφία είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη και παράγονται ονομαστά και ποιοτικά γαλακτοκομικά και τυροκομικά προϊόντα όπως φέτα, κασέρι, μανούρι και μπάτζος τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ΠΟΠ. Την τυροκομική παράδοση έχουν εμπλουτίσει με τις τεχνικές τους οι Πόντιοι και έτσι παράγονται σήμερα προϊόντα όπως το γαΐς τυρί, το τσεμέν, το πασικιτάν, το στιολακί κ.ά.

Ειδικότερα, κάθε περιοχή φημίζεται για τα προϊόντα που παράγει όπως η Γουμένισσα για τα κρασιά της, ξινόμαυρο (ΠΟΠ) και νεγκόσκα, το Νέο Γυναικόκαστρο για το αγελαδινό γάλα και τα λουκάνικα, η Βάθη για τα τυριά, τα τουρσιά και τα ζυμαρικά της, η Φιλυριά για τα κεράσια, τα Κρούσια και το Μπέλλες για τα βατόμουρα, η Δοϊράνη για τα τυριά και τα λιμνίσια ψάρια της, η Γερακώνα και τα Αμάραντα για το μέλι, βότανα και αρωματικά φυτά από διάφορες περιοχές.

Η τοπική κουζίνα όπως και όλος ο νομός είναι έντονα πολυπολιτισμική με ιδιαίτερα προϊόντα και γεύσεις. Ενδεικτικά αναφέρονται:

Ταν: υγρό υπόλοιπο του αγελαδινού ή βουβαλίσου γιαουρτιού μετά το χτύπημα και την αποβολή του βουτύρου.

Πασικιτάν: αλοφόμενο τυρί που παράγεται μετά από το βράσιμο του Ταν.

Γαΐς τυρί: τυρί σε λωρίδες, μοιάζει με τη μοσαρέλα. Γαΐς στην Ποντιακή διάλεκτο είναι η ζώνη. Το τυρί ονομάστηκε έτσι εξαιτίας του σχήματός του που παραπέμπει σε ζώνη.

Παρχαροτύρι: καπνιστό αγελαδινό τυρί με γλυκιά γεύση.

Τσιορτάνια: τυρί αγελαδινό σε σχήμα κόλουρου κώνου με μια λακουβίτσα στην επάνω έδρα. Είναι αρκετά αλμυρό, τρίβεται σε πίτες ή τηγανίζεται.

Στύπα: τουρσιά διάφορων λαχανικών.

Φούστρον: ομελέτα με αλεύρι.

Κεσκέσι κορκότα χερσές: χυλός από βρασμένο σιτάρι κρέας και σιτάρι.

Τανομένος σορβάς: σούπα από κορκότο με Ταν.

Ξυγαλένεν σορβάς: σούπα με κορκότο ή πλιγούρι και γιαούρτι.

Ντολμαδάκια Ευρωπού: παρασκευασμένα με αμπελόφυλλα (γιαλαντζί ή με κιμά) είναι το παραδοσιακό φαγητό του Ευρωπού. Σερβίρεται σε όλες τις κοινωνικές εκδηλώσεις.

Ιτσλί: παρασκεύασμα από πλιγούρι, συνήθως έχει και γέμιση από κρέας.

Κυνήγι: οι ορεινοί όγκοι προσφέρονται για κυνήγι και οι γεύσεις που μπορεί κανείς να δοκιμάσει στην περιοχή είναι αγριογούρουνο στιφάδο, ελάφι στο φούρνο με κλιματσίδες, ζαρκάδι κοκκινιστό κ.ά.

Τζιγεροσερμάδες: συκωταριά με άνιθο, μαϊντανό και κρεμμυδάκια.

Κεφτεδάκια με μακάλο: κεφτεδάκια τηγανητά με ένα είδος σάλτσας.

Σιρόν: ζυμαρικά από φύλλο τυλιγμένα σαν κουρκουμπίνια.

Ωτία: τηγανισμένα γλυκά πιτάκια σε σχήμα αυτιού, προσφέρονται σε κοινωνικές εκδηλώσεις και γιορτές.

Πουρμάς: γλυκό σιροπιαστό με μέλι ή πετιμέζι και γέμιση από καρύδια. Μοιάζει με το σαραγλί, αλλά είναι λεπτότερο.

Πισία: τηγανισμένα πιτάκια με γέμιση από τυρί, κιμά ή πατάτα.

Χαβίτς: κρέμα με καλαμποκίσιο αλεύρι και αγελαδινό βούτυρο.

Μαλαχτά: γλύκισμα από καβουρντισμένο αλεύρι, ζάχαρη ή μέλι και νερό.

Τσιριχτά: λουκουμάδες, γίνονται και αλμυρά γεμιστά με καβουρμά.

Γιαγλία: πίτες σε σχήμα βάρκας γεμισμένες με τυρί.

Γλυκά κουταλιού και μαρμελάδες: βερίκοκο, αγριόσυκο, πορτοκάλι, κεράσι, κάστανο, κυδώνι κ.α.

Γριβάδι: μαγειρεμένο με διάφορους τρόπους όπως τηγανητό, πλακί στο φούρνο, μαγειρεμένο με σπανάκι, με πράσα κ.ά.

Εστιατόρια gourmet

Οι επιλογές στο χώρο της δημιουργικής κουζίνας είναι περιορισμένες στην Περιφερειακή Ενότητα του Κιλκίς, καθώς δεν υπάρχουν τέτοιου είδους εστιατόρια. Ωστόσο, ορισμένες επιχειρήσεις όπως ο Παραδοσιακός Ξενώνας Δημοσθένης οργανώνουν κατά καιρούς εκδηλώσεις με θέμα τη γαστρονομία και τις ιδιαίτερες γαστρονομικές απολαύσεις.

1.1.9 Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων

Συνέδρια, ημερίδες και άλλες συναφείς εκδηλώσεις διοργανώνονται στο συνεδριακό κέντρο του Δήμου Κιλκίς και στους χώρους του Επιμελητηρίου, καθώς επίσης σε αίθουσες συνεδρίων ξενοδοχειακών μονάδων όπως :

- Πρότυπο Αθλητικό Κέντρο Ατέρμων στον Άγιο Παντελεήμονα
- Χάμπιττατ στο Κιλκίς
- Δημοσθένης στη Γουμένισσα
- Ευρυδίκη στο Κιλκίς
- Θεά Δήμητρα στις Μουριές
- Αλεξάνδρειο στο 2^ο χλμ. Πολυκάστρου – Ευζώνων
- Κρηστωνία στο Κιλκίς
- Κτήμα Παπαϊωάννου

1.1.10 Τοπικά Δίκτυα – Συνεργασίες

ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ «ΑΡΩΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ»

Το Δίκτυο Αναπτυξιακών Εταιρειών «Άρωμα Ποιότητας» συστήθηκε κατά την υλοποίηση του ομώνυμου σχεδίου διατοπικής συνεργασίας στα πλαίσια του Ε.Π.Κ.Π. Leader+ (Άξονας 2) από τις Αναπτυξιακές Εταιρείες: Κιλκίς, Ημαθίας, Σερρών, Ξάνθης και Χαλκιδικής. Κοινό όραμα όλων των εταιριών είναι η ανάπτυξη του τομέα των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών στις περιοχές εφαρμογής μέσα από την υλοποίηση ενός άρτιου και ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδίου δράσεων που καλύπτει πολλαπλούς τομείς (γνώση, εκπαίδευση, παραγωγή, μάρκετινγκ, κατανάλωση).

ΔΙΚΤΥΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ «ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΥΠΕΡΟΧΗ ΚΙΛΚΙΣ»

Το Δίκτυο επιχειρήσεων «Ποιοτική Υπεροχή Κιλκίς» δημιουργήθηκε στα πλαίσια της Χάρτας Επιχειρησιακής Υπεροχής του Κιλκίς που είναι ένα σύστημα αρχών και αξιών με συγκεκριμένες προδιαγραφές λειτουργίας για μεγάλες κατηγορίες επιχειρήσεων όπως του τουρισμού, της μεταποίησης κ.λπ. Σκοποί του δικτύου είναι:

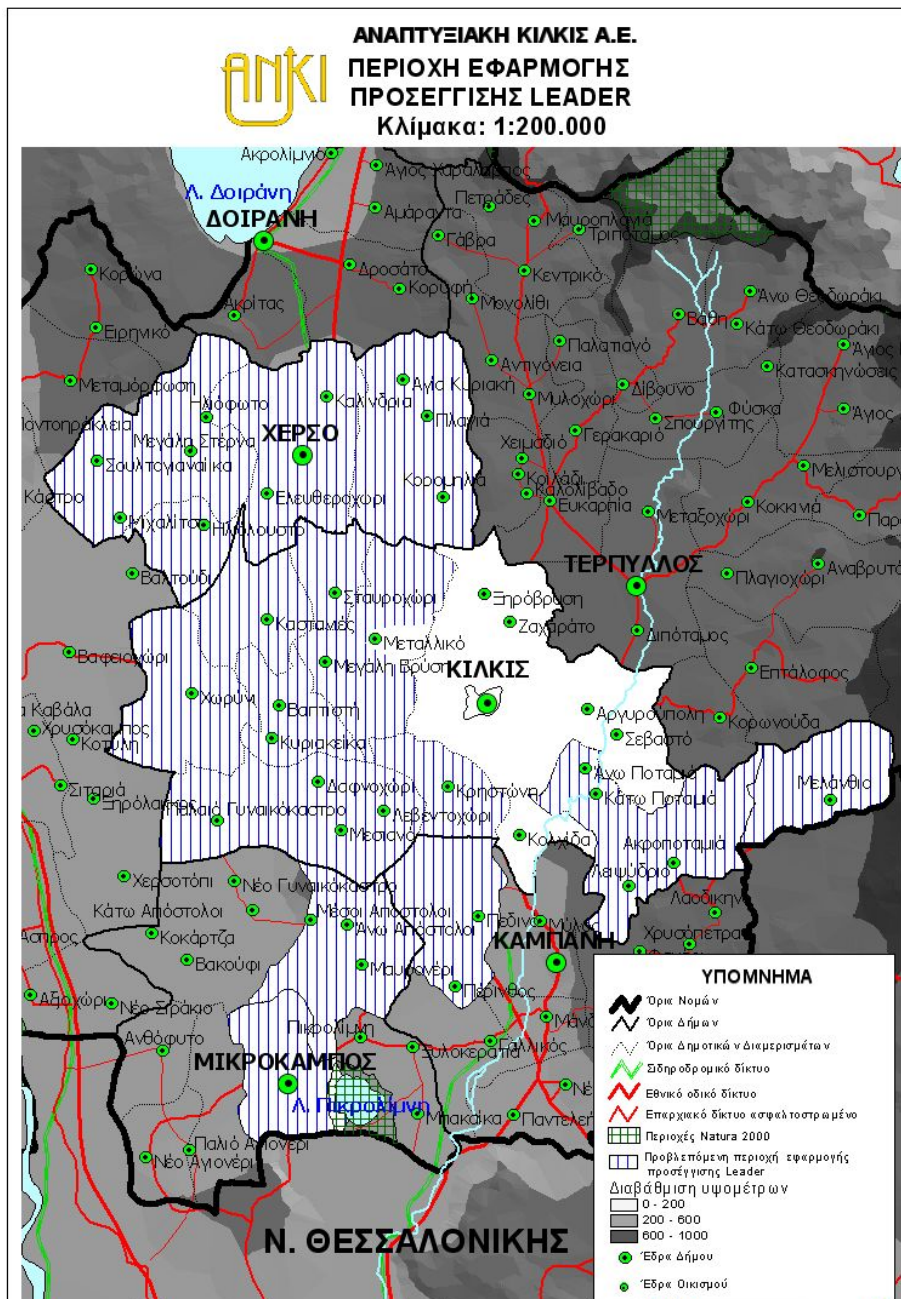
- Η δημιουργία προϋποθέσεων συνεργασίας και ανάπτυξης οικονομικών κλίμακας αλλά και συνέργιας μεταξύ των φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) τοπικής ανάπτυξης.
- Η αναβάθμιση του επιπέδου ποιότητας επιχειρησιακής λειτουργίας των φορέων τοπικής ανάπτυξης με όρους επιχειρησιακής υπεροχής.
- Η βελτίωση των επιχειρησιακών αποτελεσμάτων και επιδόσεων
- Η παροχή τεχνικής στήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τα μέλη.
- Η οργανωμένη προώθηση και προβολή των μελών του δικτύου αλλά και της περιοχής γενικότερα.
- Η προστασία, διατήρηση αλλά και αειφόρος αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η εφαρμογή προτύπων εξυπηρέτησης πελατών και πολιτών, παραγωγής προϊόντων και παροχής υπηρεσιών, αναβαθμισμένης ποιότητας
- Η διοργάνωση εκδηλώσεων (π.χ. τοπικών εκθέσεων, γευσιγνωσίας) και η συμμετοχή σε εκθέσεις κ.ά.

1.1.11 Η τουριστική προσφορά στην περιοχή παρέμβασης

Η περιοχή εφαρμογής Προσέγγισης Leader αποτελείται από: τις Δημοτικές Ενότητες Κιλκίς (δεν περιλαμβάνεται η Δημοτική Κοινότητα Κιλκίς), Πικρολίμνης (περιλαμβάνονται μόνο οι Τοπικές Κοινότητες Μαυρονερίου και Ξυλοκερατέας), Χέρσου και την Τοπική Κοινότητα Πεδινού. Η περιοχή παρέμβασης αποτυπώνεται σε χάρτη παρακάτω ενώ αναλυτικότερα αποτυπώνεται σε πίνακα που επισυνάπτεται στο παράρτημα των πινάκων.

Χαρτης περιοχής εφαρμογής Προσέγγισης Leader

Πηγή: Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΕ

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται κωδικοποιημένα (αντλώντας στοιχεία από όλες τις προηγούμενες ενότητες) η τουριστική προσφορά στην περιοχή εφαρμογής Leader.

Φυσικοί Παράγοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Λίμνη Πικρολίμνη με καταφύγιο άγριας πανίδας – περιοχή Nautra 2000
Πολιτιστικοί Παράγοντες	<p><u>Παραδόσεις – ήθη, έθιμα και εκδηλώσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μωμόγεροι, γιόρταζεται την περίοδο Πρωτοχρονιάς έως Φώτων στο Ηλιόλουστο • Το έθιμο Καλόγερος, γιορτάζεται την Κυριακή της Κρεατινής στο Βαπτιστή και σχετίζεται με τη γονιμότητα της γης • Διεθνές Φεστιβάλ Κουκλοθέατρου και Παντομίμας στα τέλη Σεπτεμβρίου με αρχές Οκτωβρίου • Πολιτιστικό Καλοκαίρι Κιλκίς <p><u>Μνημεία και αξιοθέατα</u></p> <p>Ιερές Μονές Όλες είναι εκτός περιοχής εφαρμογής Leader</p> <p>Εκκλησίες Όλες είναι εκτός περιοχής εφαρμογής Leader. Στην Ξυλοκερατιά υπάρχει ο Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου</p> <p><u>Επισκέψιμοι χώροι</u></p> <p>Αρχαιολογικοί Χώροι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παλιό Γυναικόκαστρο βρίσκεται στο ομώνυμο κάστρο <p>Μουσεία Όλα τα μουσεία βρίσκονται εκτός περιοχής εφαρμογής Leader</p> <p>Εργαστήρια λαϊκής τέχνης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εργαστήρι παραδοσιακών φορεσιών στη Μεγάλη Στέρνα
Επιχειρήσεις / υποδομές σχετικές με γαστρονομικό – πολιτιστικό τουρισμό	<p><u>Εργαστήρια και καταστήματα εμπορίας τοπικών προϊόντων</u> Βρίσκονται κυρίως εκτός περιοχής εφαρμογής Leader με εξαίρεση την επιχείρηση «Ποντιακά Προϊόντα Μελανθίου Μαρία» στο Μελάνθι που εμπορεύεται ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες κ.ά.</p> <p><u>Οινοποιεία</u> Όλα Βρίσκονται εκτός περιοχής εφαρμογής Leader</p> <p><u>Γυναικείοι συνεταιρισμοί</u> Δεν υπάρχουν στην περιοχή εφαρμογής Leader</p>
Δραστηριότητες άθλησης και αναψυχής	<p><u>Υδάτινη αναψυχή</u> Για δραστηριότητες υδάτινης αναψυχής όπως ψάρεμα προσφέρεται ο Γαλλικός Ποταμός</p> <p><u>Πεζοπορία – ποδηλασία</u> Πρά το ότι στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς υπάρχει δυνατότητα για πεζοπορία και ποδηλασία σε διαδρομές που έχουν αποτυπωθεί σε χάρτες (π.χ. Διαδρομή στα μονοπάτια του Πάϊκου, στην οροσειρά Κρουσιών, στη Λίμνη Δοϊράνη κ.ά.), δεν ισχύει το ίδιο για την περιοχή εφαρμογής Leader</p>

	<p><u>Αναρρίχηση</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Πάρκο αναρρίχησης υπάρχει στην περιοχή Χωρυγίου
Υγεία και Θεραπεία	<p><u>Ιαματικά Λουτρά</u></p> <p>Ιαματικές πηγές λίμνης Πικρολίμνης όπου και λειτουργεί όλο το χρόνο οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας – υδροθεραπείας, υποδομές διαμονής, εστίασης και άθλησης</p>
Διαμονή	<p><u>Δυναμικότητα Κλινών</u></p> <p>Στην περιοχής παρέμβασης οι τουριστικές κλίνες εντοπίζονται κυρίως στην περιοχή της Ξυλοκερατέας</p> <p><u>Αγροτουριστικά καταλύματα – παραδοσιακοί ξενώνες</u></p> <p>Δεν υπάρχουν</p> <p><u>Αγροκτήματα</u></p> <p>Δεν υπάρχουν</p> <p><u>Χώροι κατασκήνωσης</u></p> <p>Δεν υπάρχουν</p>
Διατροφή	<p><u>Δυναμικότητα κέντρων εστίασης</u></p> <p>Τα κέντρα εστίασης συγκεντρώνονται κατά βάση εκτός περιοχής εφαρμογής Leader, ενώ στην περιοχή λειτουργούν λίγες επιχειρήσεις ταβέρνες – εστιατόρια.</p> <p><u>Τοπικά προϊόντα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γαλακτοκομικά προϊόντα: φέτα, манούρι, κασέρι, μπάτζος όλα έχουν χαρακτηριστεί ως ΠΟΠ, ενώ άλλα τυροκομικά προϊόντα είναι γαίς τυρί, τσεμέν, ταν, πασικιάν, στιολακί, παρχαροτύρι κ.α. • Βότανα και αρωματικά φυτά • Κρασί • Λιμνίσια ψάρια • Λουκάνικα <p><u>Παραδοσιακές γεύσεις</u></p> <p>Κυνήγι: αγριογούρουνο, ελάφι, ζαρκάδι</p> <p>Στύπα: τουρσιά διαφόρων λαχανικών</p> <p>Σιρόν: ζυμαρικά τυλιγμένα σαν κουρκουμπίνια</p> <p>Ωτία: τηγανισμένα πιτάκια σε σχήμα αυτιού</p> <p>Πισία: διπλωμένη και τηγανισμένη κρέπα από τυρί, κιμά ή πατάτα</p> <p>Τζιγεροσερμάδες: συκωταριά με άνιθο, μαϊντανό και κρεμμυδάκια</p> <p>Τσιριχτά: λουκουμάδες</p> <p>Γιαγλία: πίτες σε σχήμα βάρκας με γέμιση από τυρί</p> <p>Γριβάδι: είδος ψαριού μαγειρεμένο πλακί, με πράσα, τηγανητό κ.α</p> <p><u>Gourmet εστιατόρια</u></p> <p>Δεν υπάρχουν</p>
Υποδομές συνεδρίων / σεμιναρίων	<p>Δεν υπάρχουν στην περιοχή</p>

1.2 Τοπικός πληθυσμός και γαστρονομικός τουρισμός

Στην πρωτογενή έρευνα που πραγματοποιήθηκε (βλ. αναλυτικά στο κεφάλαιο ανάλυσης της ζήτησης για γαστρονομικό τουρισμό) και απευθύνονταν σε αναπτυξιακούς φορείς, γραφεία τουρισμού και επιχειρήσεις, διερευνήθηκαν μεταξύ άλλων η ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού, οι προοπτικές στήριξης των εισοδημάτων, οι φορείς διαμόρφωσης της κοινής γνώμης, οι εκδηλώσεις που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά και ιδέες – προτάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού. Ανά περιοχή τα ευρήματα είχαν ως εξής:

Κρήτη

Ο βαθμός γνώσης - ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε σχέση με τον γαστρονομικό τουρισμό εκτιμάται ως χαμηλός προς μέτριος, οι προοπτικές συμμετοχής - στήριξης του τοπικού (οικογενειακού) εισοδήματος από τον γαστρονομικό τουρισμό μέτριες προς υψηλές, ενώ η δυνατότητα συμμετοχής - συμβολής του πληθυσμού στην ανάπτυξη και εξέλιξη του γαστρονομικού τουρισμού μέτρια προς υψηλή.

Ρόλο επηρεασμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης στην προσπάθεια ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού θεωρείται ότι μπορούν να έχουν διάσημοι έλληνες και ξένοι chef, οι δήμοι και η περιφέρεια, οι ενώσεις ξενοδόχων, οι σύνδεσμοι τουριστικών γραφείων, οι ξεναγοί, οι σύλλογοι μαγείρων, οι εστιάτορες και οι πολιτιστικοί σύλλογοι.

Ως πυλώνες – μοχλοί στήριξης και ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού εκτιμάται ότι μπορούν να λειτουργήσουν το δίκτυο οινοποιών, οι σύνδεσμοι τουριστικών γραφείων, τα επιμελητήρια, οι ενώσεις ξενοδόχων, ο σύνδεσμος ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων, οι δήμοι, η περιφέρεια και ο ΕΟΤ.

Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά ή και συμπληρωματικά με το γαστρονομικό τουρισμό θεωρούνται ο τρύγος και τα καζανέματα, η συγκομιδή των ελιών, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και οι λαϊκές αγορές – παζάρια με τοπικά προϊόντα σε τουριστικές περιοχές.

Ως ιδέες – προτάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού συστήνονται η αξιοποίηση της Κρητικής διατροφής, η συνεργασία παραγωγών, ιδιοκτητών καταστημάτων εστίασης και ξενοδόχων, η στήριξη και προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού από την πολιτεία, η σύνδεση του γαστρονομικού τουρισμού με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, η επιμόρφωση και διαμόρφωση γαστρονομικής κουλτούρας σε τοπικό επίπεδο, η προβολή με έντυπα σε λιμάνια και αεροδρόμια, οι διαφημίσεις σε ξένα έντυπα, η προβολή των πιστοποιημένων ταβερνών, οι προσκλήσεις και φιλοξενία ξένων αρχιμαγείρων και δημοσιογράφων γαστρονομικών εντύπων, η δημιουργία χάρτας ποιότητας, η ανάπτυξη ειδικών ιστοσελίδων, η σύνδεση του τουριστικού προϊόντος με την πρωτογενή παραγωγή, η ανάπτυξη της τουριστικής προσφοράς κατά τη χειμερινή περίοδο, η

προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών με άριστες πρώτες ύλες και αυθεντικές παραδοσιακές γεύσεις και η υποστήριξη από τις δημοτικές και περιφερειακές αρχές.

Κέρκυρα

Το ποσοστό απόκρισης στην έρευνα δεν επιτρέπει βάσιμη συμπερασματολογία για το βαθμό γνώσης - ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε σχέση με τον γαστρονομικό τουρισμό, τις προοπτικές συμμετοχής - στήριξης του τοπικού (οικογενειακού) εισοδήματος από τον γαστρονομικό τουρισμό και τη δυνατότητα συμμετοχής - συμβολής του πληθυσμού στην ανάπτυξη και εξέλιξη του γαστρονομικού τουρισμού.

Ρόλο επηρεασμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης στην προσπάθεια ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού θεωρείται ότι μπορούν να έχουν οι αρχιμάγειροι, εστιάτορες και ξενοδόχοι με τη συγκρότηση φορέα γαστρονομικού περιεχομένου και σε συνεργασία με το Υπουργείο Τουρισμού.

Ως πυλώνες – μοχλοί στήριξης και ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού εκτιμάται ότι μπορούν να λειτουργήσουν οι τοπικοί παραγωγοί, το επιμελητήριο και η τοπική αυτοδιοίκηση.

Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά ή και συμπληρωματικά με το γαστρονομικό τουρισμό θεωρούνται οι τουριστικές εκθέσεις, τα γαστρονομικά φεστιβάλ και διαγωνισμοί, οι τοπικές εκθέσεις, οι εβδομάδες γαστρονομίας και η διοργάνωση εκδρομών με επίκεντρο προϊόντα που παράγονται στην Κέρκυρα.

Ως ιδέες – προτάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού συστήνονται ο συνδυασμός της παράδοσης με το σύγχρονο τρόπο παρασκευής των προϊόντων και τη σύγχρονη δημιουργική κουζίνα, η ηλεκτρονική προβολή μέσω του διαδικτύου καθώς και με έντυπο υλικό και η ανάδειξη – επίδειξη των τοπικών γεύσεων.

Ζάκυνθος

Ο βαθμός γνώσης – ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε σχέση με τον γαστρονομικό τουρισμό εκτιμάται χαμηλός προς μέτριος, οι προοπτικές συμμετοχής - στήριξης του τοπικού (οικογενειακού) εισοδήματος από τον γαστρονομικό τουρισμό υψηλές, ενώ η δυνατότητα συμμετοχής - συμβολής του πληθυσμού στην ανάπτυξη και εξέλιξη του γαστρονομικού τουρισμού ως μέτρια.

Ρόλο επηρεασμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης στην προσπάθεια ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού θεωρείται ότι μπορούν να αναλάβουν οι ιδιοκτήτες και οι συλλογικοί φορείς εστιατορίων και ξενοδοχείων, τα τουριστικά γραφεία η τοπική αυτοδιοίκηση, το επιμελητήριο και η περιφέρεια.

Ως πυλώνες – μοχλοί στήριξης και ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού εκτιμάται ότι μπορούν να λειτουργήσουν το επιμελητήριο, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι σύλλογοι ξενοδόχων και ο σύνδεσμος τουριστικών πρακτόρων.

Ως εκδηλώσεις και δραστηριότητες που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά ή και συμπληρωματικά με το γαστρονομικό τουρισμό θεωρούνται οι εκδηλώσεις για τον εορτασμό του Αγίου Διονυσίου, η συμμετοχή σε εκθέσεις και η οργάνωση σεμιναρίων, η πρόσκληση διάσημων chef, η οργάνωση εκδρομών από τουριστικά γραφεία και οι γιορτές κρασιού.

Ως ιδέες – προτάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού συστήνονται θεματικές βραδιές σε ξενοδοχεία, η διανομή φυλλαδίων για τις γεύσεις σε διεθνείς εκθέσεις τουρισμού, η ενημέρωση – κατάρτιση των επιχειρηματιών και της τοπικής κοινωνίας με σεμινάρια για την προώθηση των τοπικών προϊόντων και της Ζακυνθινής Κουζίνας, η συστηματικότερη διαφήμιση – προβολή, η οργάνωση υπαίθριων εκθέσεων με περίπτερα τοπικών προϊόντων, η οργάνωση τοπικού φεστιβάλ γαστρονομίας, γευσιγνωσίας – οινογνωσίας, τα μαθήματα μαγειρικής, η ανάπτυξη εξειδικευμένων ιστοσελίδων και η συνεργασία.

Ημαθία

Ο βαθμός γνώσης - ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε σχέση με τον γαστρονομικό τουρισμό εκτιμάται χαμηλός ως μέτριος, οι προοπτικές συμμετοχής - στήριξης του τοπικού (οικογενειακού) εισοδήματος από τον γαστρονομικό τουρισμό μέτριες προς υψηλές, ενώ η δυνατότητα συμμετοχής - συμβολής του πληθυσμού στην ανάπτυξη και εξέλιξη του γαστρονομικού τουρισμού ως μέτρια.

Ρόλο επηρεασμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης στην προσπάθεια ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού θεωρείται ότι μπορούν να αναλάβουν οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών (εστιατόρια, καφέ – ζυθεστιατόρια, ξενοδοχειακές μονάδες), οινοποιεία (επισκέψιμα και μη), εργαστήρια παραγωγής τοπικών προϊόντων, μεταποιητικές μονάδες φρούτων, αγροτικοί συνεταιρισμοί και εργαστήρια τοπικών παραδοσιακών γεύσεων.

Ως πυλώνες – μοχλοί στήριξης και ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού εκτιμάται ότι μπορούν να λειτουργήσουν η ΑΝ.ΗΜΑ. Α.Ε., το Επιμελητήριο, υπηρεσίες της Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας, η Ένωση Ξενοδόχων, ο Τοπικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης (Τ.Σ.Ε.Α.Α.) Ν. Ημαθίας, πολιτιστικοί σύλλογοι, σύλλογοι και οργανώσεις που προάγουν την επαφή με τη φύση και προωθούν υπαίθριες και δραστηριότητες.

Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά ή και συμπληρωματικά με το γαστρονομικό τουρισμό θεωρούνται οι διάφορες τοπικές γιορτές με αφορμή τη συγκομιδή φρούτων, τα πανηγύρια και οι διάφορες θρησκευτικές – πολιτιστικές εκδηλώσεις – αποκριά, καθώς και γιορτές συνδεδεμένες με την τοπική ιστορία και παράδοση (τρύγος, απόσταση τσίπουρου, συναπάντημα ποντιακής νεολαίας – Παναγία Σουμελά, γιορτές κρασιού, ροδάκινου και μήλου, γουρουνοχαρά κ.α.) και η συμμετοχή σε εκθέσεις με έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό.

Ως ιδέες – προτάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού συστήνονται η ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών και η συμμετοχή όλων των παραγόντων που εμπλέκονται (προφορική παράδοση ηλικιωμένων – ανάδειξη παραδοσιακών συνταγών, μονάδες εστίασης, καταλύματα, καφέ (προτάσεις τοπικών κρασιών και προϊόντων τοπικά παραγόμενων), οινοποιεία

κ.α). Επίσης η προώθηση του γαστρονομικού brand IMATHIAS GOURMET EXPERIENCE, η οργάνωση εκθέσεων, η συστηματικότερη διαφήμιση και η προσφορά καλού παραδοσιακού φαγητού σε καλές τιμές χρησιμοποιώντας τοπικά προϊόντα.

Φλώρινα

Ο βαθμός γνώσης - ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε σχέση με το γαστρονομικό τουρισμό εκτιμάται ως χαμηλός προς μέτριος, οι προοπτικές συμμετοχής - στήριξης του τοπικού (οικογενειακού) εισοδήματος από το γαστρονομικό τουρισμό μέτριες προς υψηλές, ενώ η δυνατότητα συμμετοχής - συμβολής του πληθυσμού στην ανάπτυξη και εξέλιξη του γαστρονομικού τουρισμού ως μέτρια προς υψηλή.

Ρόλο επηρεασμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης, καθώς και πυλώνες – μοχλούς στήριξης και ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού εκτιμάται ότι μπορούν να αποτελέσουν οι δήμοι Πρεσπών και Φλώρινας, η Περιφερειακή Ενότητα, η Αναπτυξιακή Φλώρινας, η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών, το Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών, το Επιμελητήριο, ο Συνεταιρισμός Πελεκάνος, οι επιχειρήσεις εστίασης και ο σύνδεσμος τους, καθώς και οι παραγωγοί τοπικών προϊόντων.

Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά ή και συμπληρωματικά με το γαστρονομικό τουρισμό θεωρούνται η γιορτή του φασιολιού, τα Πρέσπεια, οι χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις, το τοπικό καρναβάλι, καθώς και τα τοπικά πανηγύρια.

Ως ιδέες – προτάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού συστήνονται η οργάνωση φεστιβάλ – συνεδρίου γαστρονομίας, η συμμετοχή σε εκθέσεις, οι καταχωρήσεις σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, η προβολή των γιορτών, των βραβευμένων εστιατορίων και των προϊόντων ΠΟΠ, η διατήρηση της ποιότητας των προϊόντων, οι οργανωμένες εκδρομές γαστρονομικού χαρακτήρα και η ανάπτυξη της συνεργασίας.

Κιλκίς

Ο βαθμός γνώσης - ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε σχέση με τον γαστρονομικό τουρισμό εκτιμάται ως χαμηλός προς μέτριος, οι προοπτικές συμμετοχής - στήριξης του τοπικού (οικογενειακού) εισοδήματος από τον γαστρονομικό τουρισμό μέτριες προς υψηλές, ενώ η δυνατότητα συμμετοχής - συμβολής του πληθυσμού στην ανάπτυξη και εξέλιξη του γαστρονομικού τουρισμού ως μέτρια.

Ρόλο επηρεασμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης, αλλά και πυλώνων – μοχλών στήριξης και ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού εκτιμάται ότι μπορούν να έχουν το επιμελητήριο, οι δήμοι, η περιφέρεια η Αναπτυξιακή Κιλκίς, τα οινοποιεία και οι λοιπές επιχειρήσεις και παραγωγοί.

Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά ή και συμπληρωματικά με το γαστρονομικό τουρισμό θεωρούνται τα γαστρονομικά φεστιβάλ και οι

γευσιγνωσίες, οι γιορτές κρασιού και τοπικών προϊόντων, τα πολιτιστικά δρώμενα και οι εμποροπανήγυρις.

Ως ιδέες – προτάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού συστήνονται οι συμμετοχές σε εκθέσεις γαστρονομίας, η προώθηση σε σημεία πώλησης όπως αεροδρόμια, τελωνεία και καταστήματα *delicatessen*, η κατοχύρωση τοπικών προϊόντων, η πιστοποίηση ξενοδοχείων (ελληνικό ή τοπικό πρωινό), η στήριξη από την τοπική αυτοδιοίκηση, η ευαισθητοποίηση επιχειρηματιών, η δημιουργία ολοκληρωμένων τουριστικών πακέτων, η τακτική οργάνωση εορτών με παρουσίαση των γαστρονομικών προϊόντων, ο ορισμός ημερών γευσιγνωσίας και γαστρονομίας και οι περιηγήσεις σε μικροπαραγωγούς.

1.3 Αναλυση της ζήτησης για γαστρονομικό τουρισμό

Για να σχεδιαστούν τουριστικά πακέτα γαστρονομικού τουρισμού που θα ανταποκρίνονται στις διεθνείς τάσεις και στις προσδοκίες διαφόρων ομάδων στόχων και θα καθορίσουν μια αποτελεσματική εκστρατεία προβολής, είναι αναγκαίο ταυτόχρονα με την τουριστική προσφορά να καταγραφεί και η τουριστική ζήτηση η οποία προσδιορίζεται από παραμέτρους όπως: αριθμός επισκεπτών, είδος επισκεπτών (π.χ. μαζικοί τουρίστες, εναλλακτικοί τουρίστες, οινοτουρίστες κλπ.), χώρα προέλευσης επισκεπτών, κίνητρα επίσκεψης του τουριστικού προορισμού και προσδοκίες, τόπος διαμονής, διάρκεια διαμονής, εποχή διαμονής, ταξιδιωτικές δαπάνες στον τόπο διαμονής, τουριστικά – γαστρονομικά προϊόντα που καταναλώθηκαν, καταγραφή της τουριστικής εμπειρίας και εντυπώσεων.

Δεδομένου ότι οι παραπάνω πληροφορίες δεν υπάρχουν καταγεγραμμένες μέσα από τουριστικές μελέτες και έρευνες για όλες τις υπό εξέταση χωρικές ενότητες, εκπονήθηκε πρωτογενής έρευνα με ειδικά σχεδιασμένα ερωτηματολόγια.

Ειδικότερα, σχεδιάστηκαν δύο ερωτηματολόγια τα οποία οριστικοποιήθηκαν στη συνάντηση με τις Ομάδες Τοπικής Δράσης στη Βέροια στις 21 Μαρτίου 2013 (επισυνάπτονται στο παράρτημα). Το πρώτο, περιλάμβανε 25 ερωτήματα και είχε ως αποδέκτες αναπτυξιακούς φορείς και γραφεία τουρισμού, ενώ το δεύτερο περιλάμβανε 18 ερωτήματα και προωθήθηκε σε έξι (6) κατηγορίες επιχειρήσεων:

- * Καταλύματα
- * Οινοποιεία
- * Ταβέρνες – Καφενεία
- * Εστιατόρια
- * Gourmet εστιατόρια
- * Εργαστήρια παραγωγής τοπικών προϊόντων – εδεσμάτων

Σημειώνεται ότι ο Ανάδοχος διαμόρφωσε μια αρχική λίστα δυνητικών αποδεκτών των ερωτηματολογίων, ξεχωριστά για κάθε χωρική ενότητα, η οποία στη συνέχεια προωθήθηκε στις αντίστοιχες Ομάδες Τοπικής Δράσης προκειμένου, λόγω καλύτερης γνώσης και εικόνας της εκάστοτε περιοχής, να συνδράμουν στην οριστικοποίηση της λίστας.

Ο τρόπος διενέργειας της έρευνας ήταν με αποστολή των ερωτηματολογίων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, και σε ορισμένες περιπτώσεις με fax, καθώς και με τηλεφωνική συνέντευξη, ενώ το χρονικό περιθώριο που δόθηκε στους αποδέκτες να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο ήταν αρχικά δέκα (10) ημέρες. Δεδομένου ότι η ανταπόκριση ήταν ελάχιστη έως μηδενική, ο Ανάδοχος ζήτησε τη μεσολάβηση των ΟΤΔ προκειμένου με προσωπικές επαφές και επικοινωνίες να κινητοποιήσουν τους αποδέκτες των ερωτηματολογίων και να συγκεντρωθεί ένας ικανοποιητικός αριθμός απαντήσεων, ώστε να είναι εφικτή η εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων. Μετά και τη δεύτερη προσπάθεια και ενώ ο αριθμός των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων ήταν πολύ μικρός επιχειρήθηκε και τρίτη προσπάθεια μόχλευσης απαντήσεων. Ωστόσο, η ανταπόκριση για άλλη μια φορά δεν ήταν η αναμενόμενη και για ορισμένες χωρικές ενότητες (π.χ. Φλώρινα, Κέρκυρα) το δείγμα των απαντήσεων δεν επιτρέπει τη διαμόρφωση σαφούς εικόνας ως προς το προφίλ των επισκεπτών και τη ζήτηση για το γαστρονομικό τουρισμό.

Ειδικότερα ανα χωρική ενότητα ο αριθμός των σταλθέντων και απαντηθέντων ερωτηματολογίων διαμορφώνεται ως εξής:

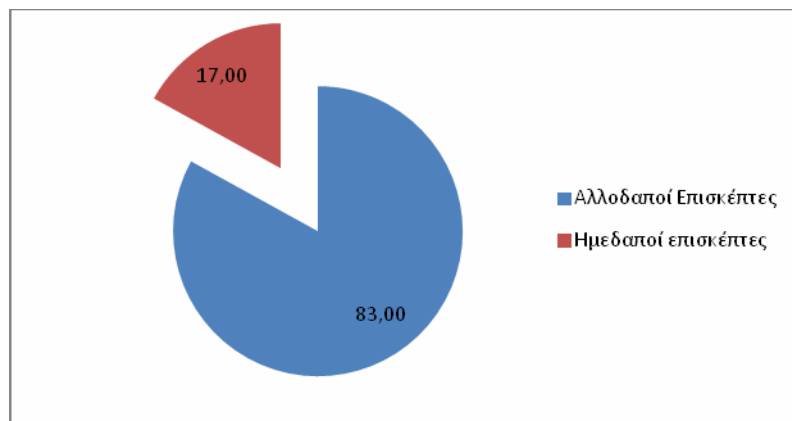
Χωρική Ενότητα	Αριθμός Σταλθέντων Ερωτηματολογίων	Αριθμός Απαντηθέντων Ερωτηματολογίων
ΚΡΗΤΗ	104	45
ΚΕΡΚΥΡΑ	153	4
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	55	20
ΗΜΑΘΙΑ	108	17
ΚΙΛΚΙΣ	55	14
ΦΛΩΡΙΝΑ	57	22

Στη συνέχεια γίνεται ανάλυση της τουριστικής ζήτησης κάθε χωρικής ενότητας ξεχωριστά αντλώντας όπου είναι δυνατό στοιχεία και από την πρωτογενή έρευνα.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

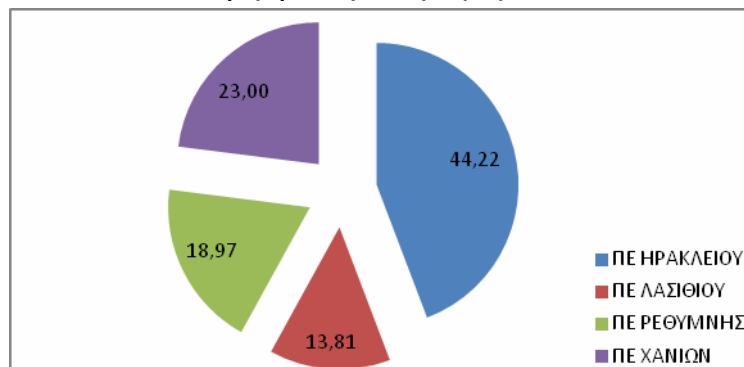
Η Κρήτη αποτελεί έναν καταξιωμένο τουριστικό προορισμό. Το έτος 2010 οι αφίξεις ανήλθαν σε 2.454.801 σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 3,4% συγκριτικά με το έτος 2009. Από το σύνολο των επισκεπτών το 83% είναι αλλοδαποί και το 17% ημεδαποί επισκέπτες.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων

Αναφορικά με το μέγεθος των διανυκτερεύσεων, στο διάστημα 2009 - 2010 ακολούθησαν ανοδική πορεία σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 5,29% (2010: 16.420.477, 2009: 15.594.281). Το 92% των διανυκτερεύσεων αφορούσε αλλοδαπούς επισκέπτες και το υπόλοιπο 8% ημεδαπούς επισκέπτες.

Ποσοστιαία κατανομή διανυκτερεύσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) 2010

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων

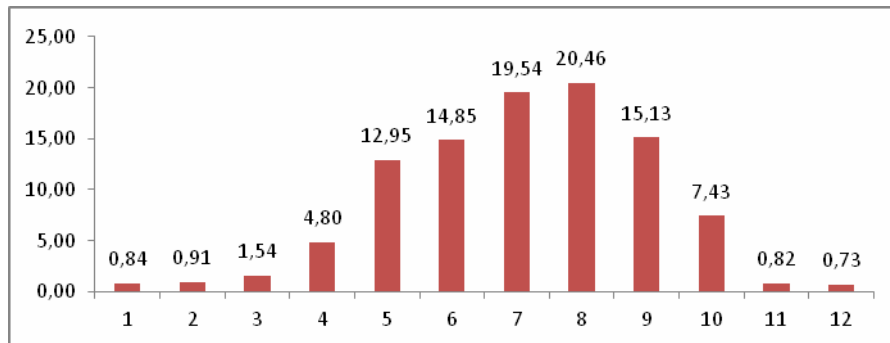
Ως προς τη γεωγραφική κατανομή των διανυκτερεύσεων, το μεγαλύτερο ποσοστό ήτοι 44,22% καταγράφεται στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου και ακολουθούν οι Περιφερειακές Ενότητες Χανίων (23%), Ρεθύμνης (18,97%) και Λασιθίου (13,81%).

Η τουριστική κίνηση στην Κρήτη χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της εποχικότητας, καθώς η ζήτηση εστιάζεται στο εξάμηνο Μάιος – Οκτώβριος. Μάλιστα, το μεγαλύτερο ποσοστό αφίξεων σημειώνεται τον Αύγουστο (20,46%). Στην υπόλοιπη διάρκεια του έτους η τουριστική κίνηση είναι

πολύ χαμηλή και δεν ξεπερνά το 2%. Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται σε ποσοστά οι αφίξεις ανά μήνα.

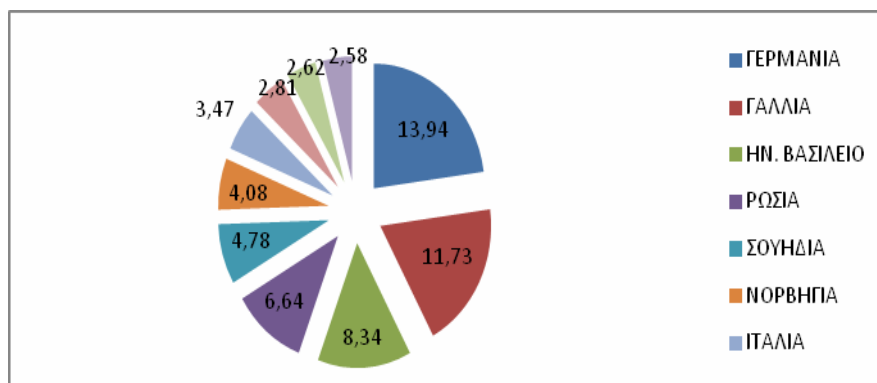
Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων ανά μήνα, έτος 2010

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων

Οι σημαντικότερες τουριστικές αγορές για την Κρήτη είναι η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ρωσία και ακολουθούν με μικρότερη συμμετοχή η Σουηδία, η Νορβηγία, η Ιταλία κ.ά.

Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων ανά χώρα διαμονής (2010)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων

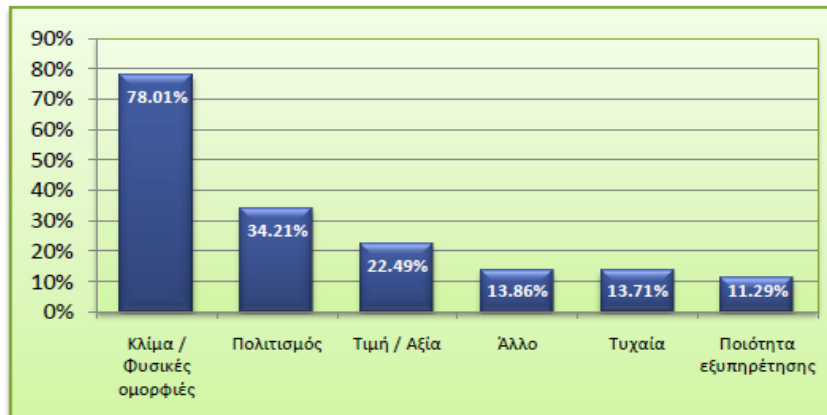
Ο τύπος των τουριστών που επισκέπτονται το νησί, σύμφωνα και με τις απαντήσεις της έρευνας πεδίου, είναι κατά βάση μαζικοί τουρίστες και ακολουθούν από πλευράς σημαντικότητας οι οικοτουρίστες, οι τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, οι συνεδριακοί τουρίστες, οι τουρίστες με αθλητικά ενδιαφέροντα κ.α.

Αναφορικά με τα κίνητρα επίσκεψης στην Κρήτη, σε σχετικό ερώτημα των δύο ερωτηματολογίων της έρευνας πεδίου, η πλειοψηφία των απαντήσεων (8 σε σύνολο 13 απαντήσεων) αναφέρει ως πρωταρχικό λόγο την περιήγηση στη φύση και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο και ακολουθεί η γνωριμία της ιστορίας και του πολιτισμού. Τα ίδια πορίσματα προέκυψαν και από την ποιοτική έρευνα τουρισμού για την Κρήτη που εκπόνησε το Πολυτεχνείο Κρήτης το 2008, βάσει της

οποίας το 78,01% των επισκεπτών επέλεξαν ως προορισμό την Κρήτη κυρίως για το κλίμα και τις φυσικές ομορφιές. Μεγάλο ωστόσο ήταν και το ποσοστό (34,21%) εκείνων που ανέφεραν ως κίνητρο την ιστορία, τον πολιτισμό και τα αρχαιολογικά μνημεία.

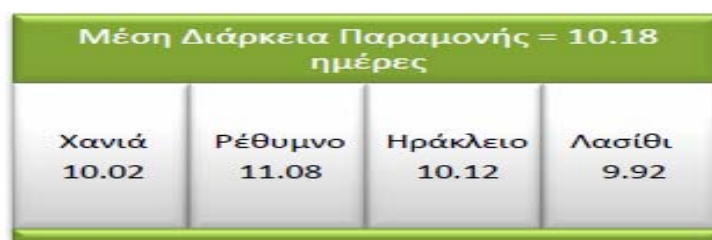

Πηγή: Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2008

Παρακάτω αναφέρονται ορισμένα χρήσιμα στοιχεία σχετικά με τις προτιμήσεις των επισκεπτών ανά εθνικότητα.

- * Οι Γάλλοι και οι Γερμανοί επιλέγουν την Κρήτη περισσότερο για το «Κλίμα / Φυσικές ομορφιές» και το «value for money» σε σχέση με τις άλλες εθνικότητες.
- * Οι Σκανδιναβοί επιλέγουν την Κρήτη περισσότερο για το «Κλίμα / Φυσικές ομορφιές», αλλά λιγότερο για τον «Πολιτισμό».
- * Οι Ολλανδοί και οι Άγγλοι διαλέγουν και αυτοί την Κρήτη λιγότερο λόγω του πολιτισμού.
- * Οι Ολλανδοί και οι Ρώσοι επιλέγουν την Κρήτη λιγότερο λόγω «value for money».

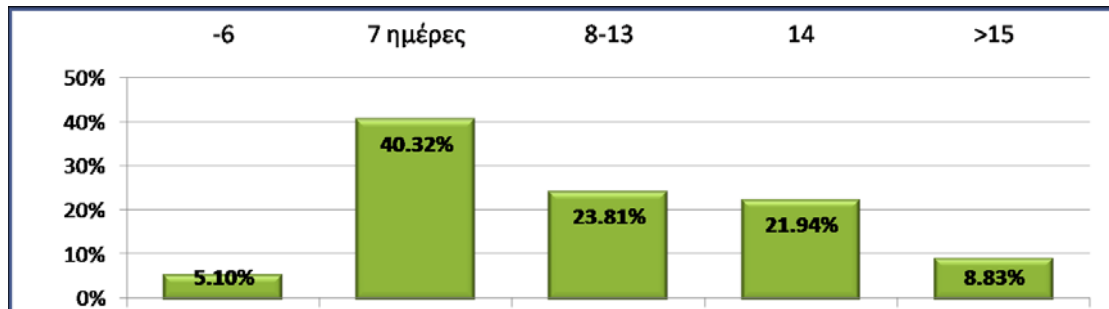
Όσον αφορά στη διάρκεια παραμονής των τουριστών, η πλειοψηφία των απαντήσεων που δόθηκαν σε σχετικό ερώτημα της έρευνας πεδίου υπογραμμίζει ότι το νησί επιλέγεται για διαμονή αρκετών ημερών που συνήθως είναι πάνω από επτά (7) ημέρες. Ειδικότερα, η μέση τιμή της παραμονής των επισκεπτών υπολογίζεται στις 10,18 ημέρες, ενώ οι διακυμάνσεις ανά Περιφερειακή Ενότητα είναι μικρές.

Πηγή: Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2008

Ειδικότερα, το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών ήτοι 40,32% παραμένει στην Κρήτη έως και 7 ημέρες, το 23,81% από 8-13 ημέρες και το 21,94% έως και 14 ημέρες.

Πηγή: Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2008

Ορισμένα χρήσιμα στοιχεία για τη διάρκεια παραμονής των επισκεπτών ανά εθνικότητα είναι: οι Σκανδιναβοί και οι Ιταλοί μένουν συνήθως μία εβδομάδα, ενώ οι Ρώσοι και οι Άγγλοι μένουν δύο εβδομάδες. Επιπλέον, ανάμεσα σε αυτούς που μένουν για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα είναι οι Γάλλοι και οι Ολλανδοί, οι οποίοι σημειώνουν τα υψηλότερα ποσοστά.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δημοφιλέστεροι τόποι επίσκεψης ανά Περιφερειακή Ενότητα.

Δημοφιλέστεροι τόποι επίσκεψης στο σύνολο της Κρήτης							
Πόλη Χανίων		36.18%		Χερσόνησος/ Μάλια		21.99%	
Πόλη Ηρακλείου		32.89%		Σπιναλόγκα		15.26%	
Πόλη Ρεθύμνου ³		30.33%		Ελαφονήσι		15.24%	
Κνωσός/ Φαιστός		28.23%		Βάι		11.43%	
Πόλη Αγ. Νικολάου		27.20%		Φαράγγι Σαμαριάς		10.58%	
ΧΑΝΙΑ		ΡΕΘΥΜΝΟ		ΗΡΑΚΛΕΙΟ		ΛΑΣΙΘΙ	
Πόλη Χανίων	68.55%	Πόλη Ρεθύμνου	41.92%	Πόλη Ηρακλείου	42.19%	Πόλη Αγ. Νικολ.	53.68%
Ελαφονήσι	30.38%	Πόλη Χανίων	40.03%	Κνωσός/ Φαιστός	34.16%	Πόλη Ηρακλείου	39.72%
Πόλη Ρεθύμνου	27.45%	Πόλη Ηρακλείου	36.54%	Χερσόνησος/ Μάλια	33.33%	Βάι	32.98%
Άλλο ⁴	22.52%	Κνωσός/ Φαιστός	34.50%	Πόλη Αγ. Νικολάου	33.25%	Σπιναλόγκα	27.76%
Κνωσός/ Φαιστός	16.79%	Άλλο ⁵	27.66%	Πόλη Ρεθύμνου	30.64%	Κνωσός/ Φαιστός	26.99%
Φαράγγι Σαμαριάς	14.39%	Πόλη Αγ. Νικολάου	26.35%	Άλλο ⁶	21.05%	Χερσόνησος/ Μάλια	23.16%
Πόλη Ηρακλείου	13.99%	Χερσόνησος/ Μάλια	19.65%	Πόλη Χανίων	20.05%	Πόλη Ρεθύμνου	21.17%
Φαλάσαρνα	12.59%	Ελαφονήσι	17.76%	Σπιναλόγκα	20.01%	νήσος Χρυσή	19.17%
Μουσεία Χανίων	8.33%	Σπιναλόγκα	13.39%	Βάι	11.85%	Άλλο ⁷	15.80%
Πόλη Αγ. Νικολάου	6.80%	Φαράγγι Σαμαριάς	12.08%	Μουσεία Ηρακλείου	11.33%	Πόλη Χανίων	14.57%

Πηγή: Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2008

Σχετικά με την αξιοποίηση του χρόνου των επισκεπτών, σύμφωνα με την έρευνα πεδίου της ETAM και στο ερώτημα: ποια τουριστικά προϊόντα επιλέγουν κατά προτεραιότητα οι επισκέπτες, το

μεγαλύτερο μέρος των απαντήσεων (35 σε σύνολο 45) αναφέρει την πραγματοποίηση εκδρομών – περιηγήσεων. Δευτερευόντως επιλέγουν την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο όπως και την αγορά και κατανάλωση τοπικών προϊόντων. Τα τοπικά προϊόντα που επιλέγουν είναι ελαιόλαδο, κρασί, ρακή, μέλι, τυροκομικά προϊόντα, αρωματικά φυτά και βότανα. Για τη διατροφή τους επιλέγουν Κρητικές παραδοσιακές γεύσεις.

Σύμφωνα με την ποιοτική έρευνα τουρισμού για την Κρήτη που εκπόνησε το Πολυτεχνείο Κρήτης, το 45% των επισκεπτών επιλέγουν να γευματίσουν στο εστιατόριο του ξενοδοχείου, ενώ το 48% σε εστιατόρια εκτός ξενοδοχείου και το υπόλοιπο ποσοστό πραγματοποιούν αγορές ειδών διατροφής από super markets. Οι περισσότεροι από τους επισκέπτες του νησιού γνωρίζουν για την Κρητική διατροφή και έχουν πολύ καλή γνώμη για την Κρητική κουζίνα.

Η ζήτηση αναφορικά με τη διαμονή όπως φαίνεται στο ακόλουθο γράφημα εστιάζεται κυρίως σε διαμονή σε ξενοδοχεία και ακολουθούν με σημαντική απόκλιση η διαμονή σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα / στούντιο, σε ενοικιαζόμενα δωμάτια κ.ά.

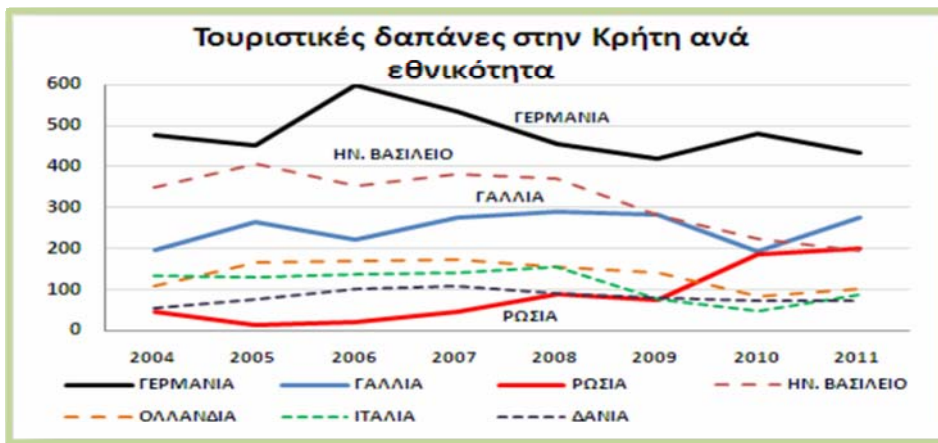
Πηγή: Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2008

Αναφορικά με τις ταξιδιωτικές δαπάνες αναφέρονται τα εξής:

- * Το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών αφορά Γερμανούς τουρίστες, οι οποίοι ξοδεύουν περίπου 2 δις ευρώ ετησίως, το 23% - 26% εκ των οποίων στην Κρήτη.
- * Το 2011 οι δαπάνες των Ρώσων στην Κρήτη (199 εκατ. ευρώ, 164,3% αυξημένες σε σχέση με το 2009) ξεπέρασαν αυτές των Βρετανών (196,2 εκατ. ευρώ, 47,2% μειωμένες σε σχέση με το 2008).
- * Η κατά κεφαλήν δαπάνη ανά ημέρα παραμονής είναι διαχρονικά μεγαλύτερη στην Κρήτη σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ελλάδα (8-10 ευρώ/ημέρα)

Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνονται οι τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη ανά εθνικότητα.

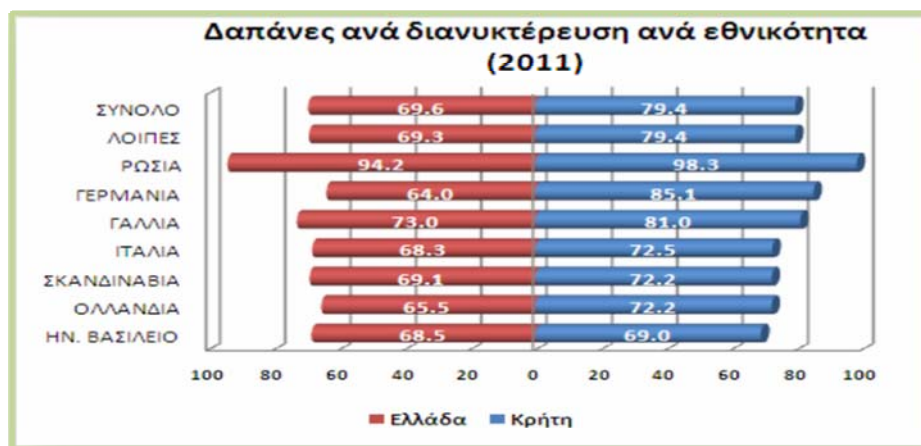

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Οι μεγαλύτερες δαπάνες ανά διανυκτέρευση πραγματοποιούνται από τους Ρώσους που δαπανούν 98,3 ευρώ και ακολουθούν οι Γερμανοί με 85,1 ευρώ και οι Γάλλοι με 81 ευρώ.

Αναλυτικότερα, οι δαπάνες ανά διανυκτέρευση και εθνικότητα αποτυπώνονται στο επόμενο γράφημα.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Αναφορικά με την κατανομή των δαπανών ανά είδος αναφέρονται τα εξής :

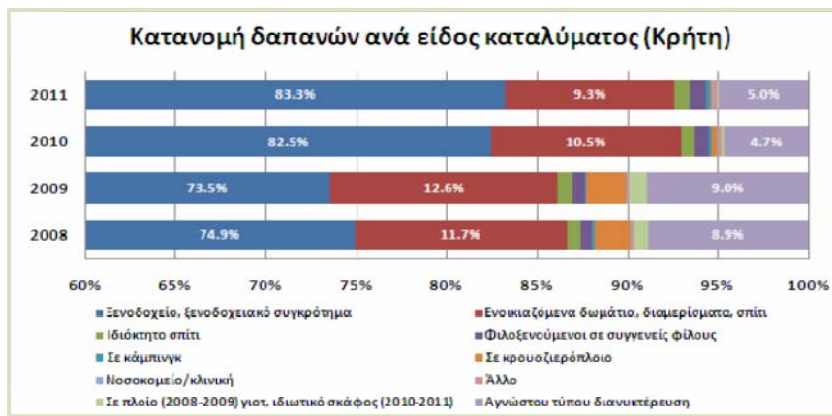
- το 44% αφορά δαπάνες που πραγματοποιούνται στη χώρα διαμονής
- το 15% αφορά δαπάνες διαμονής
- το 13% αφορά δαπάνες σε εστιατόρια και μπαρ
- το 9,8% αφορά σε αγορές και άλλες δαπάνες
- το 9,1% αφορά δαπάνες σε ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες κ.α.

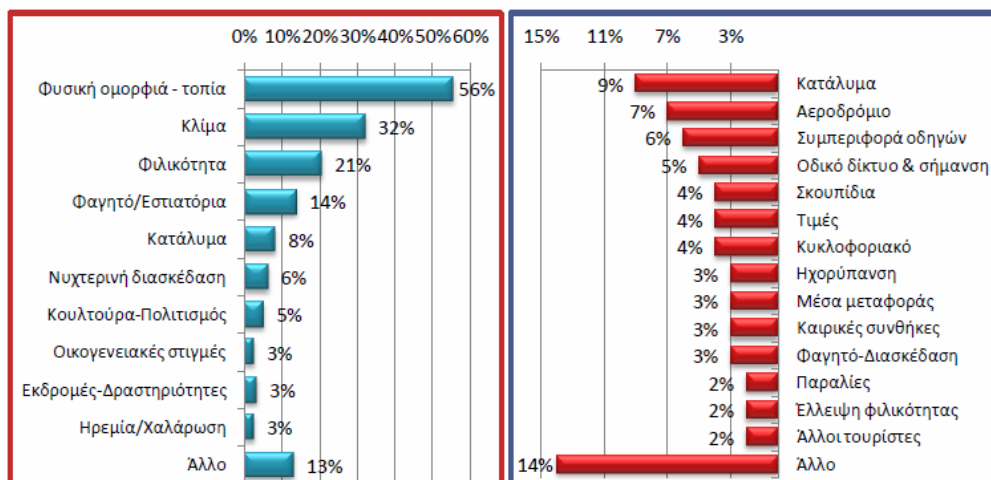
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ως προς τις δαπάνες ανά είδος καταλύματος, αφορούν κυρίως σε δαπάνες σε ξενοδοχειακές μονάδες και σε ενοικιαζόμενα δωμάτια / διαμερίσματα.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Τέλος, αναφορικά με τις εντυπώσεις των επισκεπτών αποτυπώνονται με μπλε σκίαση στα αριστερά τα θετικά σχόλια και με κόκκινη σκίαση στα δεξιά τα στοιχεία που δημιούργησαν αρνητική εικόνα στο πλαίσιο της επίσκεψής τους στο νησί.

Πηγή: Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2008

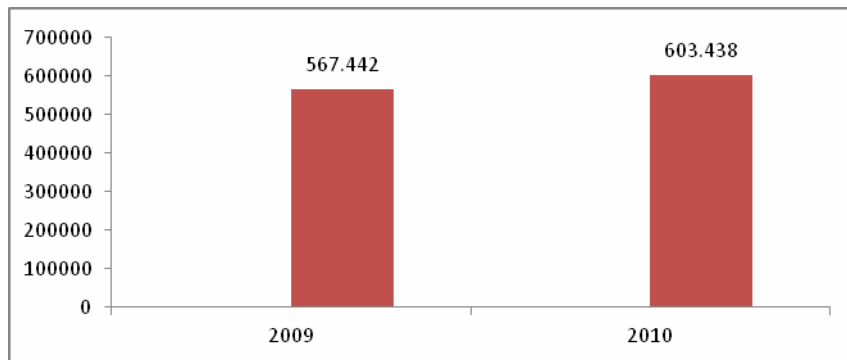

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Η καταγραφή της τουριστικής ζήτησης και του προφίλ των επισκεπτών της χωρικής ενότητας Κέρκυρας δεν μπορεί να στηριχθεί στην έρευνα πεδίου που διεξήγαγε ο Ανάδοχος, δεδομένου ότι η ανταπόκριση ήταν ελάχιστη (2 απαντημένα ερωτηματολόγια). Ως εκ τούτου, βασίζεται σε στοιχεία και συμπεράσματα ερευνών και μελετών που έχουν εκπονηθεί στο παρελθόν, καθώς και σε στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

Η τουριστική ζήτηση στην Περιφερειακή Ενότητα Κέρκυρας ενισχύεται στο διάστημα 2009-2010 με τον αριθμό των αφίξεων να βαίνει αυξανόμενος. Ειδικότερα, το 2010 οι αφίξεις ανήλθαν σε 603.438, ενώ το 2009 ήταν 567.442 σημειώνοντας αύξηση κατά 6,34%.

Εξέλιξη αφίξεων 2009-2010

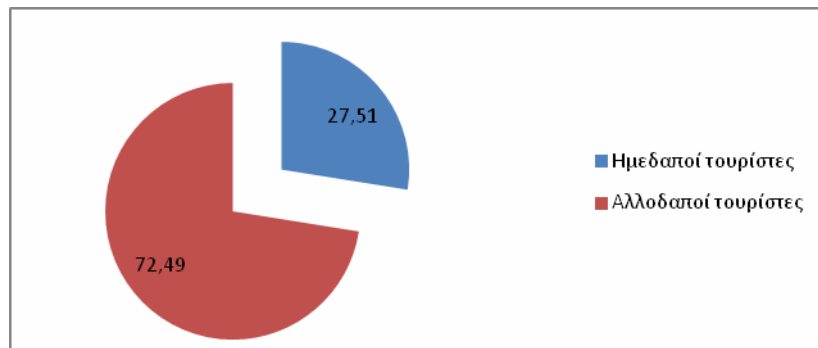

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2010

Δεν ακολουθεί όμως την ίδια τάση το μέγεθος των διανυκτερεύσεων οι οποίες κατά την ίδια περίοδο σημείωσαν μια ελαφρά μείωση της τάξης του (0,02%).

Από το σύνολο των επισκεπτών, ο κύριος όγκος, ήτοι 72,49% αφορά αλλοδαπούς επισκέπτες και το 27,51% ημεδαπούς επισκέπτες.

Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά είδος επισκεπτών

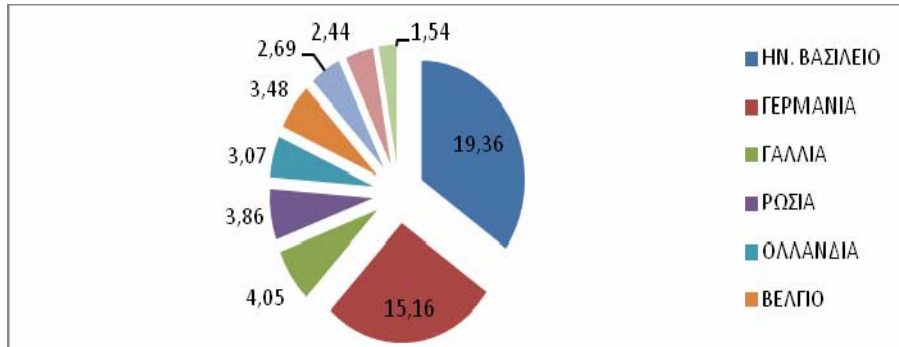

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2010, επεξεργασία στοιχείων

Οι δύο σημαντικότερες αγορές προέλευσης επισκεπτών είναι το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία που μαζί διαμορφώνουν σχεδόν το 35% των αφίξεων και ακολουθούν η Γαλλία, η Ρωσία, η Ολλανδία κ.ά.

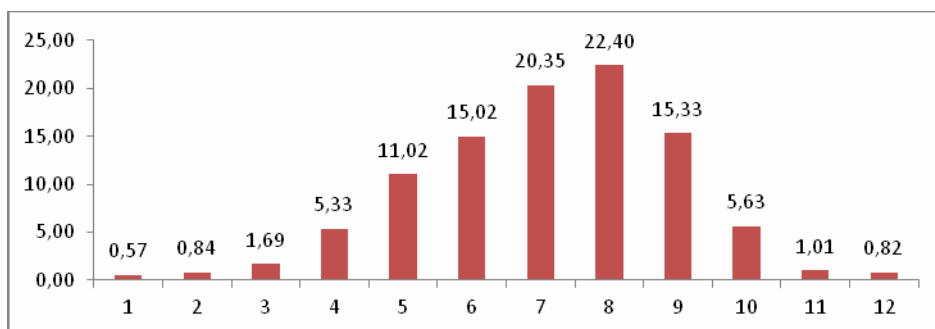
Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων επισκεπτών κατά χώρα μόνιμης διαμονής, 2010

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2010, επεξεργασία στοιχείων

Η Κέρκυρα και τα Διαπόντια νησιά αποτελούν καλοκαιρινό τουριστικό προορισμό, στοιχείο που επιβεβαιώνεται από την κατανομή των αφίξεων ανά μήνα. Ειδικότερα, καταγράφεται υψηλή τουριστική κίνηση την περίοδο Μαΐου – Αυγούστου, ενώ τους υπόλοιπους μήνες οι αφίξεις κινούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα υπογραμμίζοντας το πρόβλημα της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης.

Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων ανά μήνα, έτος 2010

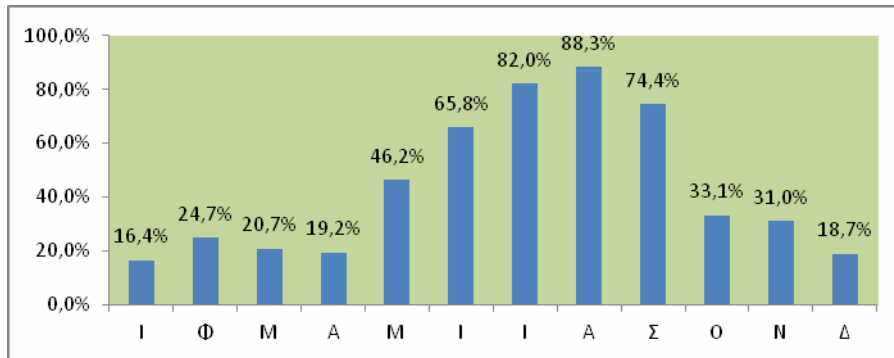

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2010, επεξεργασία στοιχείων

Η πληρότητα των καταλυμάτων είναι χαμηλή σχεδόν όλο το χρόνο με εξαίρεση το τετράμηνο Ιούλιος – Σεπτέμβριος.

Πληρότητα κλινών ανά μήνα, έτος 2010

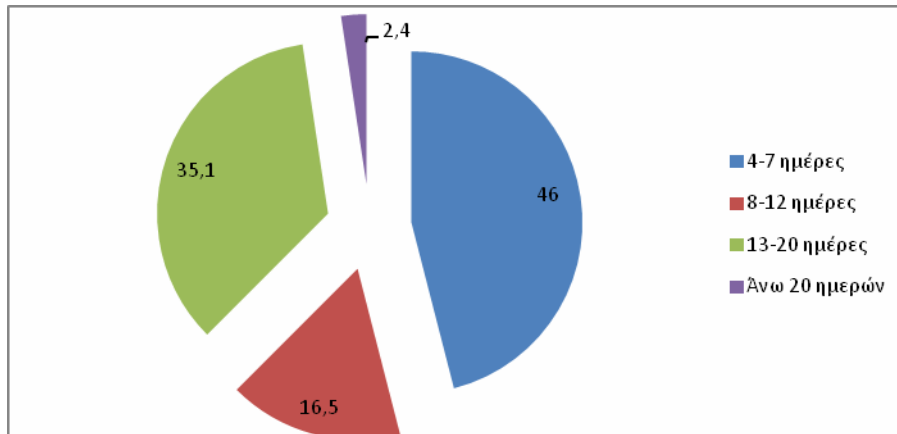

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2010, επεξεργασία στοιχείων

Το είδος των επισκεπτών που δέχεται η Περιφερειακή Ενότητα Κέρκυρας είναι κυρίως μαζικοί τουρίστες και σε μικρότερο βαθμό προσκυνητές, επισκέπτες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα και συνεδριακοί τουρίστες.

Η διάρκεια παραμονής των επισκεπτών είναι πολυήμερη. Παρακάτω παρουσιάζονται σχετικά αποτελέσματα από την έρευνα ξένων επισκεπτών στην Κέρκυρα που πραγματοποιήθηκε το 2008.

Ποσοστιαία κατανομή διάρκειας διανυκτερεύσεων

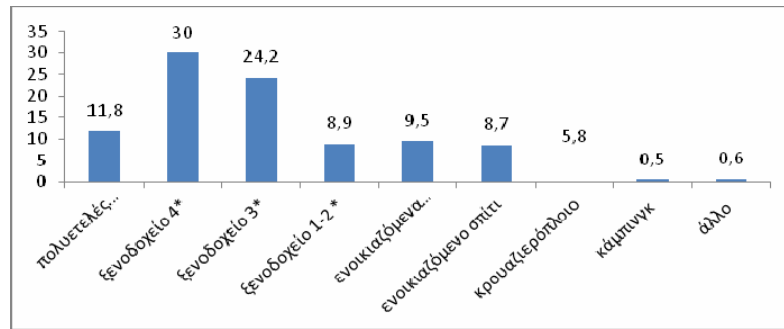
Πηγή: Έρευνα ξένων επισκεπτών της Ελλάδας, GPO, 2008

Αναφορικά με τη διαμονή, οι επισκέπτες επιλέγουν να μείνουν σε ξενοδοχειακές μονάδες και κυρίως σε ξενοδοχεία 3 και 4 αστέρων και πολύ λιγότερο σε άλλου είδους καταλύματα.

Διαμονή κατά τύπο καταλύματος

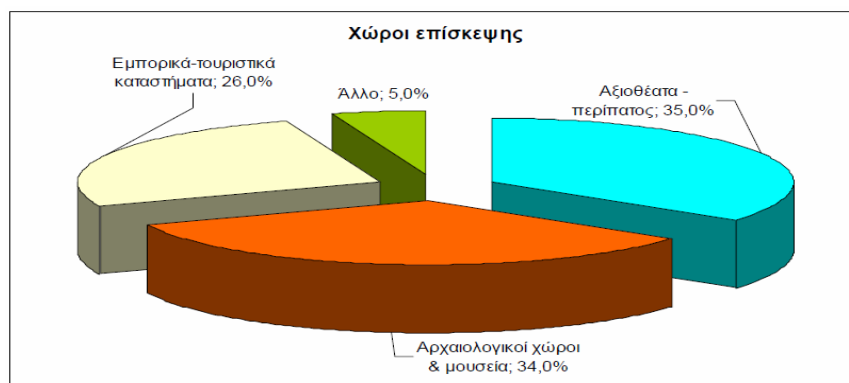
Πηγή: Έρευνα ξένων επισκεπτών της Ελλάδας, GPO, 2008

Τα κίνητρα προσέλκυσης επισκεπτών αφορούν στην πραγματοποίηση καλοκαιρινών διακοπών, ενώ ένα πολύ μικρό μέρος επισκέπτεται την Κέρκυρα για επαγγελματικούς ή άλλους λόγους. Ειδικότερα, ως βασικά κίνητρα επίσκεψης αναφέρονται:

- * Η θετική προηγούμενη εμπειρία
- * Η ποικιλομορφία του τοπίου
- * Οι οργανωμένες κρουαζιέρες
- * Η γαστρονομία
- * Η ανέγγιχτη ύπαιθρος, οι φυσικές ομορφιές και οι παραλίες
- * Ο πολιτισμός και τα αρχαία μνημεία
- * Οι πολυτέλειες και οι υπηρεσίες spa κ.ά.

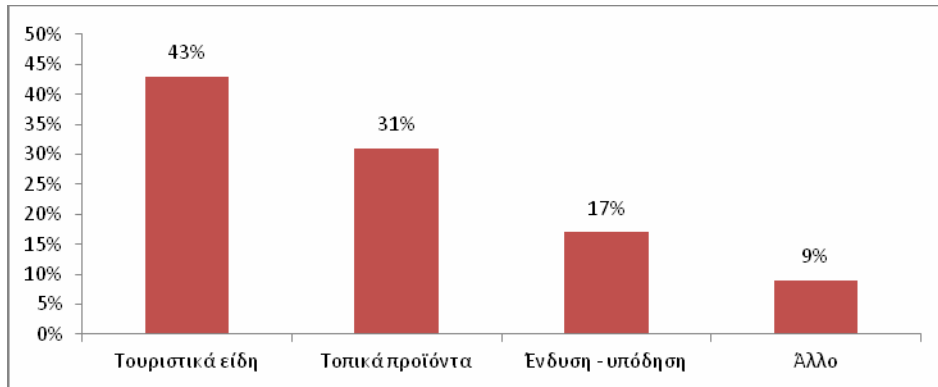
Τα τουριστικά προϊόντα που καταναλώνουν οι επισκέπτες κατά την παραμονή τους, αφορούν κυρίως σε εκδρομές και περιηγήσεις, σε δραστηριότητες στην ύπαιθρο, σε αγορές κ.ά.

Από έρευνα επισκεπτών κρουαζιερόπλοιων που πραγματοποίησε ο Οργανισμός Λιμένα Κέρκυρας το 2010 προκύπτει ότι οι τουρίστες πραγματοποιούν περιπάτους και επισκέπτονται τα αξιοθέατα του νησιού, τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία, ενώ σημαντικό είναι και το ποσοστό των εκείνων που πραγματοποιούν αγορές από τοπικά καταστήματα.

Πηγή: Έρευνα ικανοποίησης επισκεπτών κρουαζιερόπλοιων, Οργανισμός Λιμένα Κέρκυρας ΑΕ, 2010

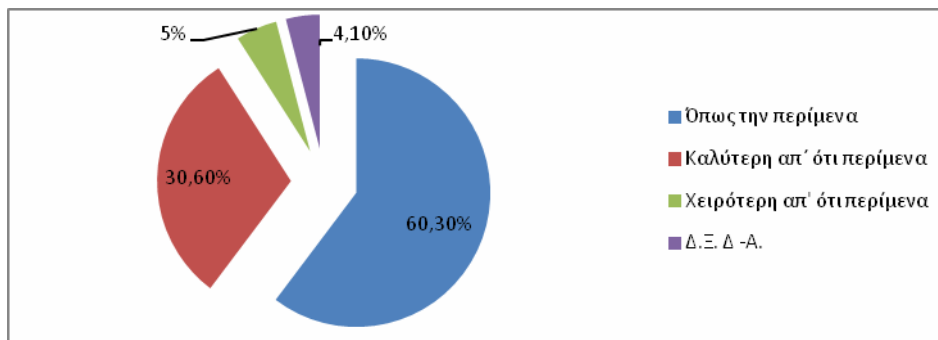
Ανάμεσα στις αγορές των επισκεπτών περιλαμβάνονται τουριστικά είδη, τοπικά προϊόντα, είδη ένδυσης – υπόδησης κ.ά.

Πηγή: Έρευνα ικανοποίησης επισκεπτών κρουαζιερόπλοιων, Οργανισμός Λιμένα Κέρκυρας ΑΕ, 2010

Αναφορικά με τις προσδοκίες των επισκεπτών, για τους περισσότερους, ο προορισμός της Κέρκυρας ήταν όπως τον περίμεναν, ενώ και για πολλούς υπερέβη τις προσδοκίες τους. Υπάρχουν βέβαια και εκείνοι που δεν έμειναν ικανοποιημένοι, ωστόσο είναι λίγοι.

Προσδοκίες επισκεπτών Περιφερειακής Ενότητας Κέρκυρας

Πηγή: Έρευνα ξένων επισκεπτών της Ελλάδας, GPO, 2008

Τέλος, αναφορικά με τις ταξιδιωτικές εντυπώσεις θετικά σχόλια αποσπούν οι παραλίες, τα αξιοθέατα, η φύση, τα πολιτισμικά στοιχεία, η φιλοξενία, το φαγητό, η ασφάλεια κ.ά., ενώ αρνητικές εντυπώσεις προκαλούν το οδικό δίκτυο, οι τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες.

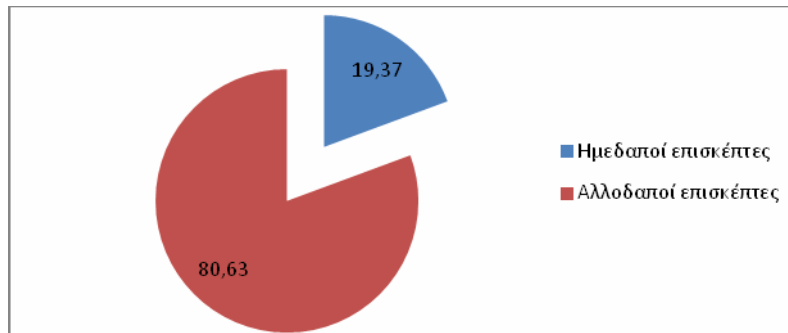
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ο αριθμός των αφίξεων στη Ζάκυνθο το έτος 2010 ανήλθε σε 341.759 σημειώνοντας μείωση της τάξης του 3,07% συγκριτικά με το 2009.

Από το σύνολο των αφίξεων, το 80,63% αφορούσε σε αλλοδαπούς επισκέπτες και μόλις το 19,37% σε ημεδαπούς.

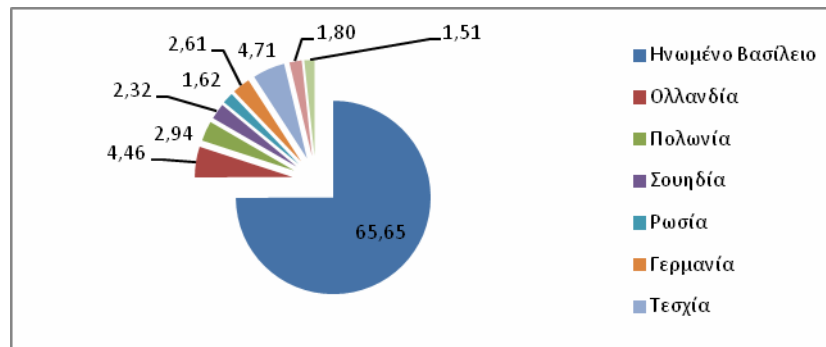
Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά είδος επισκεπτών

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2010, επεξεργασία στοιχείων

Η κατεχοχίν χώρα προέλευσης των επισκεπτών και, συνεπώς, η κατά συντριπτικό τρόπο σημαντικότερη αγορά για τον Ζακυνθινό Τουρισμό είναι το Ηνωμένο Βασίλειο απ' όπου προέρχεται το 65,65% των αλλοδαπών επισκεπτών και ακολουθούν η Τσεχία με 4,71%, η Ολλανδία με 4,46%, η Πολωνία με 2,94%, η Γερμανία με 2,61% και έπονται διάφορες άλλες χώρες.

Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά χώρα μόνιμης διαμονής

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., 2010, επεξεργασία στοιχείων

Παρακάτω γίνεται συνοπτική περιγραφή των κυριότερων αγορών προέλευσης επισκεπτών της Ζακύνθου.

Ηνωμένο Βασίλειο: Είναι η κατεχοχίν χώρα προέλευσης της συντριπτικής πλειοψηφίας των επισκεπτών της Ζακύνθου. Παρά το γεγονός ότι η Βρετανική αγορά εμφανίζει κάποια σημάδια «κόπωσης» για τον τουριστικό προορισμό της Ζακύνθου συνεχίζει να κατέχει δεσπόζουσα θέση στη Ζακυνθινή αγορά. Οι επισκέπτες είναι κυρίως νεαρής ηλικίας, 18-30 ετών και χαμηλής αγοραστικής δύναμης, που τους ενδιαφέρουν κυρίως οι φθηνές διακοπές και το φθινό ποτό. Μια μικρή τουριστική κίνηση ξεκινάει το μήνα Απρίλιο, η οποία αυξάνεται συνεχώς έως τον Αύγουστο και στη συνέχεια μειώνεται τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο. Η τουριστική κίνηση του Ην. Βασιλείου ελέγχεται από μεγάλους tour operator και αρκετούς μικρούς πιο εξειδικευμένους. Τα τελευταία χρόνια οι προτιμήσεις των Βρετανών έχουν αυξηθεί για τα all inclusive ξενοδοχεία.

Τσεχία: Οι Τσέχοι είναι η δεύτερη σε σπουδαιότητα τουριστική αγορά, καταλαμβάνοντας το 6% των τουριστών που επισκέπτονται τη Ζάκυνθο. Από το 2006 αυξήθηκαν οι αφίξεις και από τότε ακολουθούν μια σταθερή πορεία με μικρές αυξομειώσεις. Μια πολύ μικρή τουριστική κίνηση ξεκινάει τον Μάιο η οποία αυξάνεται τους επόμενους μήνες και μειώνεται δραματικά το μήνα Οκτώβριο.

Ολλανδία: Οι αφίξεις από την Ολλανδία παραμένουν σχεδόν σταθερές στο διάστημα της βετίας 2006-2011, με τους Ολλανδούς να είναι τουρίστες που αναζητούν την ποιότητα σε όλο το φάσμα των διακοπών τους. Προτιμούν ήρεμες διακοπές, και αναζητούν δραστηριότητες ήπιας περιπέτειας κοντά στη φύση.

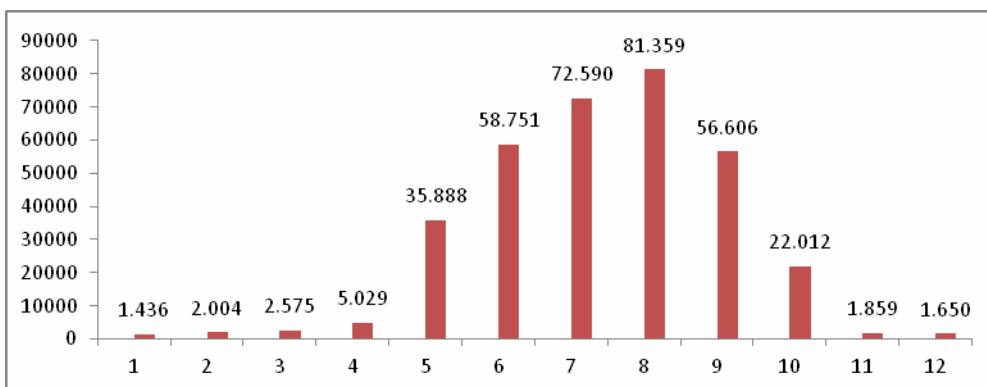
Γερμανία: Η ταξιδιωτική διάθεση των Γερμανών παρουσιάζει συνεχή αύξηση τα τελευταία χρόνια παρά τις συνεχιζόμενες συζητήσεις σχετικά με την κρίση του ευρώ. Το 2011, τα οργανωμένα ταξίδια μέσω TOUR OPERATOR σημείωσαν αύξηση πωλήσεων της τάξης του 10%, όπως και οι κρουαζιέρες αναψυχής στην Ευρώπη που σημείωσαν ανοδική πορεία με αύξηση περίπου 14%. Οι 5 πιο αγαπημένοι προορισμοί των Γερμανών στο εξωτερικό είναι: Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία, Αυστρία και Κροατία. Οι Γερμανοί θεωρούνται τουρίστες με αρκετά υψηλή αγοραστική δύναμη. Το 2011, η Γερμανία κατέκτησε και πάλι τον τίτλο του πρωταθλητή στις ταξιδιωτικές δαπάνες παγκοσμίως, με μέσο όρο τουριστικών δαπανών 1000 ευρώ ανά άτομο. Στην Ελλάδα μια μέρα διακοπών για τους Γερμανούς υπολογίζεται ότι κοστίζει 71 ευρώ την ημέρα με μέσο όρο διανυκτερεύσεων γύρω στις 2 εβδομάδες. Η Γερμανική τουριστική κίνηση στη Ζάκυνθο ξεκινάει τον Μάιο, κορυφώνεται το μήνα Ιούλιο και μειώνεται δραματικά τον Οκτώβριο. Οι Γερμανοί τουρίστες επιθυμούν διακοπές ήπιας δραστηριότητας κοντά στη φύση.

Σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία, Δανία, Νορβηγία): Οι τουρίστες από τις βόρειες χώρες αναζητούν να ανακαλύψουν την αυθεντικότητα και τα παραδοσιακά στοιχεία που διέπουν έναν προορισμό. Επιθυμούν να γευτούν και να γνωρίσουν την παραδοσιακή κουζίνα κάθε τόπου, ενώ αποφεύγουν τις πολύβουες περιοχές. Επίσης, στις χώρες αυτές υπάρχουν πολλά οργανωμένα sports clubs που κλείνουν ομαδικά ταξίδια για τα μέλη τους συνδυάζοντας sports με διακοπές. Οι Σκανδιναβοί θεωρούνται τουρίστες αυξημένης αγοραστικής δύναμης.

Αναφορικά με τη χρονική κατανομή των αφίξεων, διαπιστώνεται έντονο το πρόβλημα της εποχικότητας, καθώς η τουριστική ζήτηση συγκεντρώνεται κυρίως στο εξάμηνο Μάιος – Οκτώβριος με την κορύφωση των αφίξεων να σημειώνεται τον Αύγουστο, ενώ τους δύο τελευταίους μήνες του χρόνου και το τετράμηνο Ιανουάριος – Απρίλιος οι αφίξεις είναι περιορισμένες. Συνεπώς πρόκειται για ένα καθαρά καλοκαιρινό τουριστικό προορισμό.

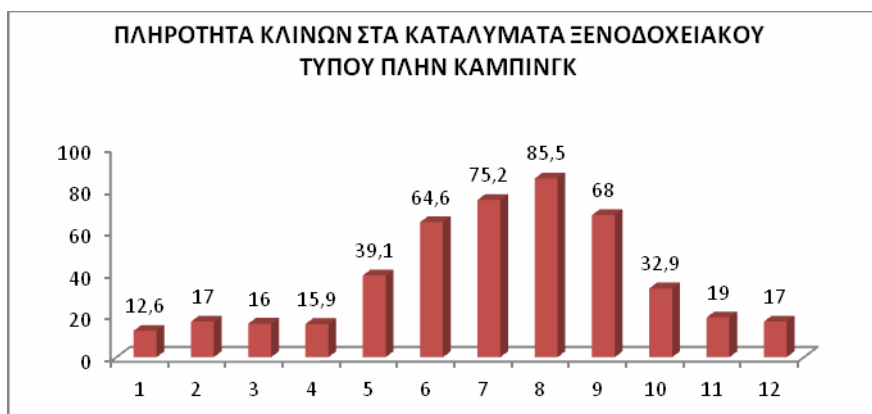

Αφίξεις ανά μήνα, έτος 2010

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Η υψηλότερη πληρότητα κλινών καταγράφεται τον Αύγουστο και είναι της τάξης του 85,5%. Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνεται η πληρότητα κλινών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου ανά μήνα για το έτος 2010.

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Όμοια εικόνα διαμορφώνεται για τις διανυκτερεύσεις που το 2010 ανήλθαν σε 2.357.867 εκ των οποίων το 10% αντιστοιχούσε σε έλληνες επισκέπτες και το 90% σε αλλοδαπούς επισκέπτες.

Ως προς την παραμονή των επισκεπτών, από την πρωτογενή έρευνα και τις απαντήσεις σε σχετικό ερώτημα των ερωτηματολογίων προκύπτει ότι οι επισκέπτες μένουν για 7 ή και περισσότερες ημέρες.

Αναφορικά με το είδος των επισκεπτών του νησιού κατά σειρά αναφέρονται οι μαζικοί τουρίστες και ακολουθούν οι οικοτουρίστες, οι τουρίστες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα και οι προσκυνητές.

Οι κυριότεροι τουριστικοί πόλοι στο νησί από πλευράς διαμονής και προσέλκυσης επισκεπτών είναι ο Λαγανάς, το Τσιβιλί και το Καλαμάκι, ενώ επίσης το ενδιαφέρον των επισκεπτών επικεντρώνεται στις Γαλάζιες Σπηλιές και στο Ναυάγιο.

Αναφορικά με τα κίνητρα επίσκεψης αναφέρονται πρωτίστως η περιήγηση στη φύση και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο, οι εκδρομές – περιηγήσεις και ακολουθούν το ενδιαφέρον για πολιτιστικά μνημεία και εκδηλώσεις, συνέδρια κ.α.

Ός προς τα τουριστικά προϊόντα που καταναλώνουν κατά την παραμονή τους οι επισκέπτες στη Ζάκυνθο, πρώτη θέση κατέχουν οι εκδρομές – περιηγήσεις και ακολουθούν κατά σειρά η αγορά τοπικών προϊόντων, οι δραστηριότητες στην ύπαιθρο, η αγορά προϊόντων λαϊκής τέχνης κ.α. Αναφορικά με τα γαστρονομικά προϊόντα το ενδιαφέρον των επισκεπτών επικεντρώνεται στο λάδι, το κρασί, το μαντολάτο, το παστέλι, το λαδωτήρι και αναζητούν να γευτούν παραδοσιακή κουζίνα.

Τέλος, αναφορικά με την τουριστική εμπειρία των επισκεπτών καταγράφονται θετικές εντυπώσεις ως προς τη φύση, το φαγητό και τη φιλοξενία, ενώ αρνητική εντύπωση και σχόλια προκαλούν ο βαθμός καθαριότητας και οι υποδομές.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

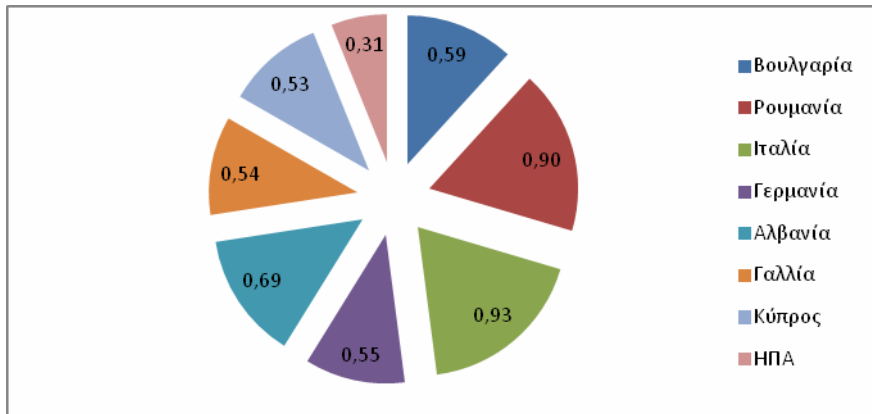
Στην Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, το 2010 οι αφίξεις επισκεπτών ανήλθαν σε 56.129 άτομα και οι οποίες όπως φαίνεται στο παρακάτω γράφημα δεν εμφανίζουν πολύ μεγάλες αποκλίσεις στο σύνολο του έτους.

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

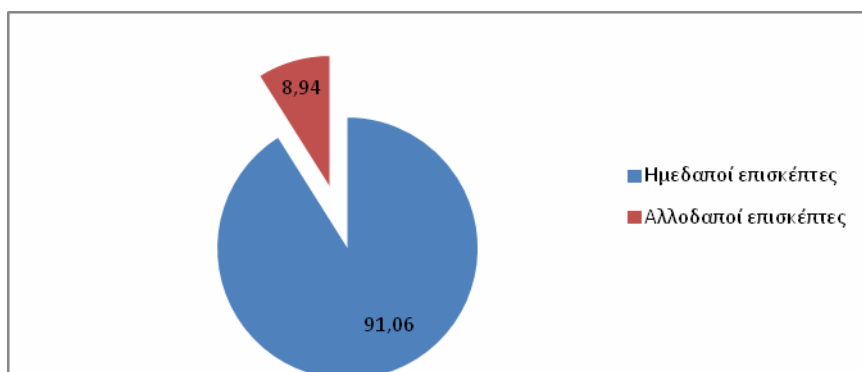
Ός προς την προέλευση των επισκεπτών, σημειώνεται ότι το σύνολο σχεδόν των αφίξεων ήτοι (91,7%) αφορά ημεδαπούς επισκέπτες και μόλις το 8,3% αντιστοιχεί σε αλλοδαπούς επισκέπτες, στοιχείο που τεκμηριώνει την έντονη εξάρτηση της τουριστικής αγοράς από τον εγχώριο τουρισμό. Ειδικότερα, ως προς τους αλλοδαπούς επισκέπτες οι κυριότερες χώρες προέλευσης επισκεπτών είναι η Ρουμανία, η Ιταλία, η Βουλγαρία, η Αλβανία, η Γερμανία και ακολουθούν διάφορες άλλες χώρες με μικρότερη συμμετοχή.

Ποσοστιαία συμμετοχή κυριότερων αγορών αλλοδαπών επισκεπτών

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Ως προς τις διανυκτερεύσεις, για το έτος 2010 ανήλθαν σε 108.789 από τις οποίες το 91,06% αφορούσε ημεδαπούς επισκέπτες και το υπόλοιπο 7,08% αλλοδαπούς επισκέπτες.

Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά είδος επισκεπτών

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Αναφορικά με τη χρονική κατανομή των διανυκτερεύσεων, οι περισσότερες πραγματοποιήθηκαν το μήνα Ιούλιο και οι λιγότερες τον Νοέμβριο.

Η διάρκεια παραμονής των επισκεπτών όπως προκύπτει από την πρωτογενή έρευνα είναι μικρή και αφορά σε παραμονή για 1-2 ημέρες.

Αναφορικά με το είδος των επισκεπτών, κυριαρχούν οι επισκέπτες με αθλητικά ενδιαφέροντα (σκι, ορειβασία, παρά πέντε κ.α.) και οι μαζικοί τουρίστες και ακολουθούν κατά σειρά σπουδαιότητας οι οικοτουρίστες, οι οινοτουρίστες και οι τουρίστες με πολιτισμικά και θρησκευτικά ενδιαφέροντα.

Κίνητρα επίσκεψης αποτελούν πρωτίστως η γνωριμία της ιστορίας και του πολιτισμού, η πραγματοποίηση εκδρομών – περιηγήσεων και δραστηριοτήτων στην φύση και η γνωριμία των τοπικών προϊόντων.

Περιοχές με τη μεγαλύτερη προσέλκυση επισκεπτών είναι η Βεργίνα και ακολουθούν ο Άγιος Νικόλαος στη Νάουσα και τα χιονοδρομικά κέντρα 3-5 πηγάδια και Σελίου.

Ως προς την επισκεψιμότητα της χωρικής ενότητας Ημαθίας αναφέρονται επιπλέον τα εξής:

- Κατά τους χειμερινούς μήνες με χιονόπτωση παρατηρείται συγκέντρωση τουριστών στο χιονοδρομικό κέντρο Σελίου που φθάνει έως και τους 8.000 επισκέπτες κάθε Σαββατοκύριακο και αντίστοιχα στο χιονοδρομικό κέντρο 3-5 πηγάδια τους 4.000 – 5.000 επισκέπτες κάθε Σαββατοκύριακο. Επίσης την περίοδο του καλοκαιριού τις εγκαταστάσεις των δύο χιονοδρομικών κέντρων επισκέπτονται 10 με 15 ποδοσφαιρικές ομάδες και διαμένουν έως και δύο εβδομάδες η κάθε μία
- Η κίνηση στο χαρακτηρισμένο ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους άλσος του Αγίου Νικολάου εκτιμάται σε 800.000 επισκέπτες ετησίως με μεγαλύτερη ένταση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες
- Κατά την περίοδο των Αποκριών υπάρχουν εκτιμήσεις από την Τροχαία Ναούσης ότι εισρέουν στην περιοχή περίπου 25.000 – 30.000 επισκέπτες
- Τα οινοποιεία επισκέπτονται περίπου 10.000 άτομα το χρόνο σύμφωνα με την Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Μακεδονίας
- Στον Αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας πωλούνται περισσότερα από 400.000 εισιτήρια
- Σε σημεία του ορεινού όγκου του Βερμίου εκδράμουν περί τους 100.000 -120.000 επισκεπτών

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ηρωικής Πόλης Νάουσας

Από πλευράς τοπικών προϊόντων, πρώτα στις προτιμήσεις των επισκεπτών έρχονται τα κρασιά και ακολουθούν τα τυριά, οι πίτες και τα γλυκά κουταλιού.

Τέλος, ως προς την τουριστική εμπειρία και τις εντυπώσεις των επισκεπτών ως θετικά στοιχεία αναφέρονται η φύση, ο πολιτιστικός πλούτος και η φιλοξενία, ενώ ως αρνητικά, το επίπεδο πληροφόρησης επισκεπτών, το οδικό δίκτυο και οι εγκαταστάσεις διημέρευσης.

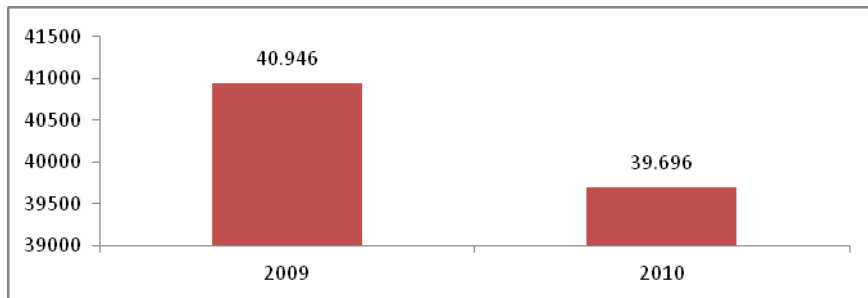

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Η τουριστική ζήτηση στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας βάσει στοιχείων της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής σημειώνει πτωτική πορεία στη διετία 2009-2010 με τις αφίξεις να μειώνονται κατά 3%.

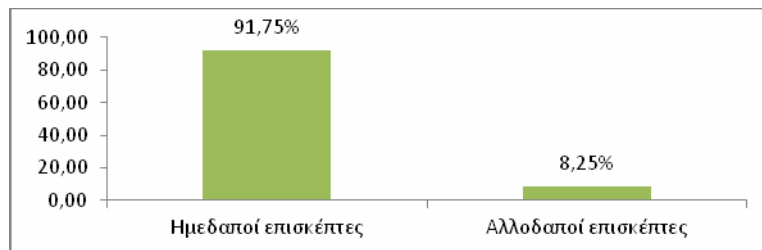
Αριθμός αφίξεων 2009 – 2010

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Το μέγεθος των διανυκτερεύσεων εμφανίζει ωστόσο αντίθετη εικόνα, καθώς στο διάστημα 2009 - 2010 αυξήθηκαν κατά 3,8%. Ο κύριος όγκος των επισκεπτών είναι ημεδαποί υπογραμμίζοντας την εξάρτηση της τουριστικής αγοράς από τον εγχώριο τουρισμό. Ειδικότερα, στο σύνολο των αφίξεων, το 91,75% αφορά ημεδαπούς επισκέπτες και το 8,25% αλλοδαπούς.

Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά είδος επισκεπτών

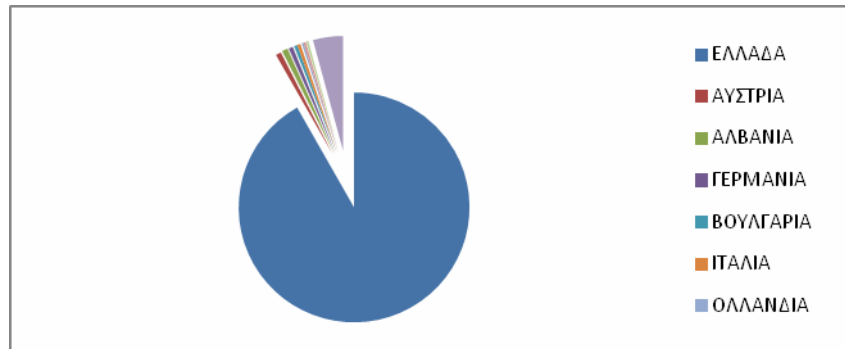

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Όπως αποτυπώνεται στο ακόλουθο γράφημα, η τουριστική κίνηση της χωρικής ενότητας Φλώρινας στηρίζεται στην Ελληνική αγορά. Σε ότι αφορά τον αλλοδαπό τουρισμό δεν υπάρχει κάποια χώρα στην οποία να κατέχει πολύ υψηλό μερίδιο αγοράς, αντίθετα οι αφίξεις κινούνται περίπου στα ίδια επίπεδα.

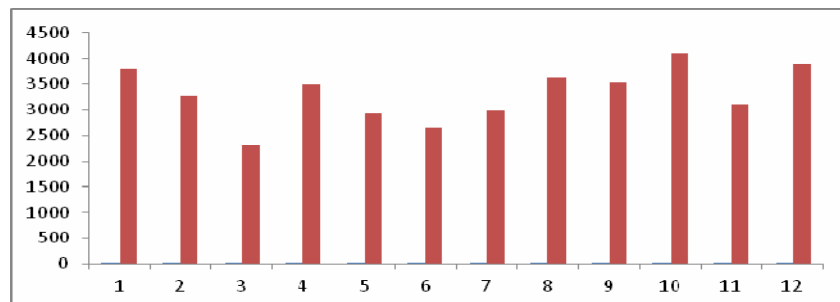
Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά χώρα μόνιμης διαμονής

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Η Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας αποτελεί προορισμό που δέχεται επισκέπτες όλο το χρόνο με τον αριθμό των αφίξεων να μην παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλες αποκλίσεις στη διάρκεια του έτους. Ωστόσο, ο μεγαλύτερος αριθμός αφίξεων σημειώνεται τους μήνες Δεκέμβριος – Ιανουάριος γεγονός που χαρακτηρίζει την περιοχή κυρίως ως χειμερινό προορισμό. Τους καλοκαιρινούς μήνες Ιούνιος – Ιούλιος καταγράφονται οι λιγότερες αφίξεις επισκεπτών.

Αριθμός αφίξεων ανά μήνα για το έτος 2010

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Η περιοχή της Φλώρινας χαρακτηρίζεται ως εναλλακτικός τουριστικός προορισμός και οι επισκέπτες που δέχεται σύμφωνα με την πρωτογενή έρευνα είναι κατά κύριο λόγο οικοτουρίστες, επισκέπτες με αθλητικά ενδιαφέροντα και επισκέπτες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα. Τα κίνητρα επίσκεψης στην περιοχή αφορούν πρωτίστως στην περιήγηση στη φύση και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο και ακολούθως στη γνωριμία της ιστορίας και του πολιτισμού, στην οιογευσισγνωσία και τα επαγγελματικά ταξίδια.

Κατά την παραμονή τους στην περιοχή της Φλώρινας οι επισκέπτες καταναλώνουν κατά σειρά προτεραιότητας τα εξής τουριστικά προϊόντα: Εκδρομές – περιηγήσεις, Δραστηριότητες στην ύπαιθρο, Τοπικά προϊόντα, Προϊόντα λαϊκής τέχνης.

Από τα τοπικά προϊόντα της περιοχής ιδιαίτερη προτίμηση δηλώνουν οι επισκέπτες στα φασόλια Πρεσπών, στις περίφημες πιπεριές, στα ψάρια και τα κρασιά και γενικά στα παραδοσιακά φαγητά και γλυκά της περιοχής.

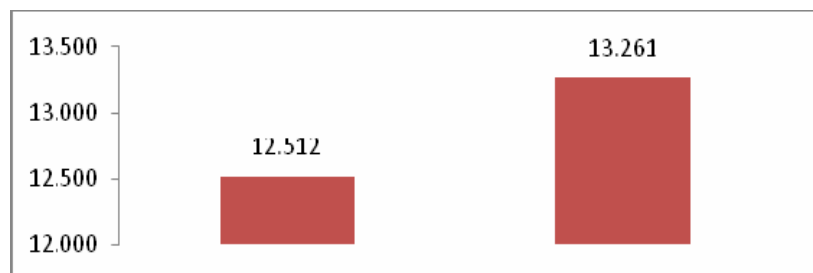
Αναφορικά με τη διάρκεια παραμονής τους σύμφωνα και με την πρωτογενή έρευνα περιορίζεται στις 1-2 διανυκτερεύσεις, ενώ οι πιο δημοφιλείς περιοχές από πλευράς προσέλκυσης επισκεπτών και διαμονής είναι οι Πρέσπες, το Νυμφαίο, το Αμύνταιο και το Πισοδέρι.

Τέλος, αναφορικά με τις τουριστικές εντυπώσεις των επισκεπτών θετικά σχόλια αποσπούν η φύση, τα πολιτισμικά μνημεία, η φιλοξενία και το φαγητό σε αντίθεση με την πρόσβαση και την καθαριότητα που σχολιάζονται αρνητικά.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ

Η τουριστική κίνηση στην Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς καταγράφει θετική πορεία στο διάστημα 2009 - 2010, καθώς οι αφίξεις σημείωσαν αύξηση κατά 5,65%.

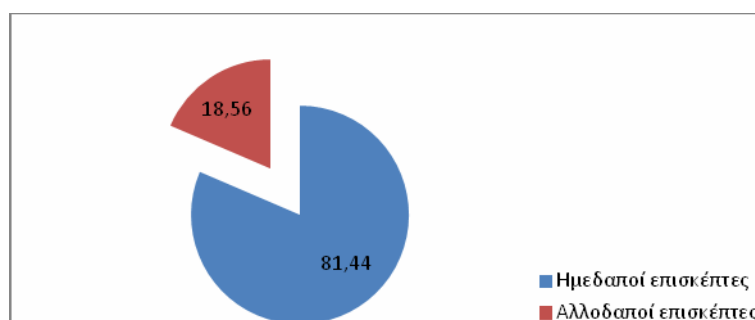
Εξέλιξη αφίξεων 2009-2010

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Ειδικότερα, το 2010 ο αριθμός των αφίξεων ανήλθε στις 13.261 με τον κύριο όγκο των επισκεπτών να είναι ημεδαποί τουρίστες και ένα μόνο μικρό μέρος να αφορά αλλοδαπούς επισκέπτες, στοιχείο που τεκμηριώνει την εξάρτηση της τουριστικής αγοράς από τον εγχώριο τουρισμό.

Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά είδος επισκεπτών

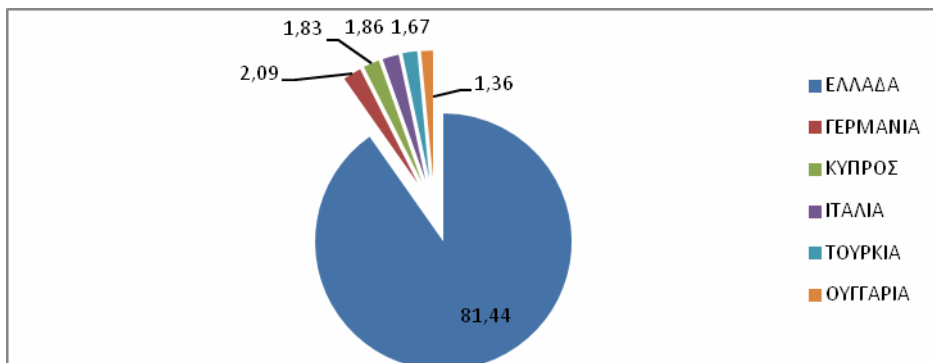

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Μετά την Ελλάδα που αποτελεί την κύρια πηγή επισκεπτών, βασική τουριστική αγορά είναι η Γερμανία και ακολουθούν με το ίδιο περίπου ποσοστό αφίξεων η Κύπρος, η Ιταλία, η Τουρκία, η Ουγγαρία κ.ά.

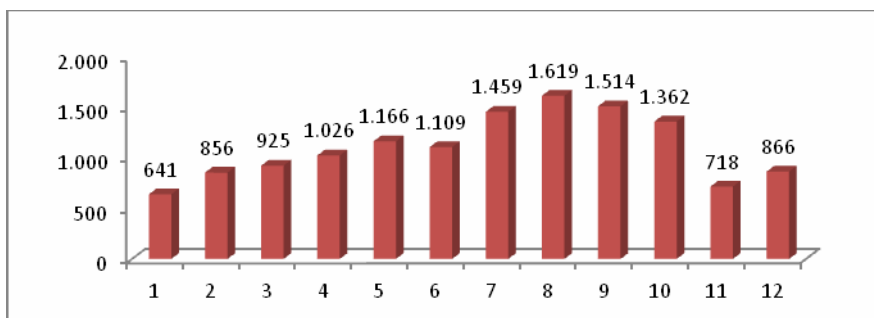
Ποσοστιαία κατανομή αφίξεων κατά χώρα μόνιμης διαμονής, 2010

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Η κατανομή των αφίξεων στη διάρκεια του έτους δεν εμφανίζει ιδιαίτερα μεγάλες αποκλίσεις όπως συμβαίνει στους νησιωτικούς προορισμούς. Πρόκειται για μια περιοχή που δέχεται επισκέπτες όλους τους μήνες με το μέγιστο των αφίξεων να καταγράφεται το τετράμηνο Ιούλιος – Οκτώβριος.

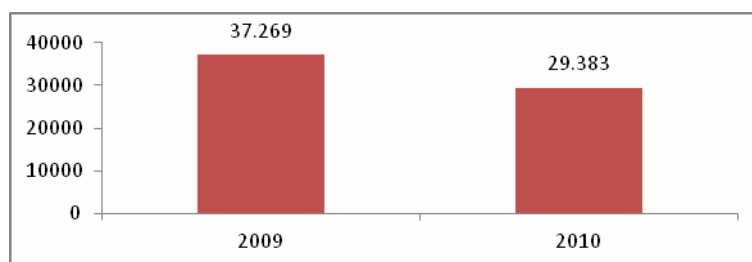
Αριθμός αφίξεων ανά μήνα, έτος 2010

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Παρά το ότι οι αφίξεις κινήθηκαν αυξητικά στο διάστημα 2009-2010 δεν ισχύει το ίδιο και για το μέγεθος των διανυκτερεύσεων που από 37.269 που ήταν το 2009 έφθασαν τις 29.383 το 2010 μειώθηκαν δηλαδή κατά 21,16%.

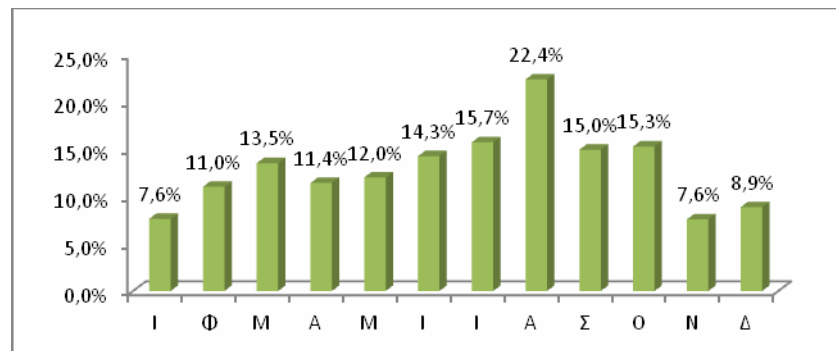
Εξέλιξη διανυκτερεύσεων 2009-2010

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνεται η πληρότητα των καταλυμάτων ανά μήνα για το έτος 2010, η κορύφωση της οποίας σημειώνεται το μήνα Αύγουστο.

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2010, επεξεργασία στοιχείων

Αναφορικά με το είδος των επισκεπτών είναι κυρίως βιομηχανικοί τουρίστες, οικοτουρίστες, προσκυνητές και τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα και έπονται οι συνεδριακοί τουρίστες και άλλες κατηγορίες επισκεπτών. Τα κίνητρα επίσκεψης της περιοχής είναι πρωτίστως η περιήγηση στη φύση και οι δραστηριότητες στην ύπαιθρο, η πραγματοποίηση επαγγελματικών ταξιδιών – η παρακολούθηση συνεδρίων, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις - δρώμενα όπως και η γνωριμία της ιστορίας και του πολιτισμού της περιοχής.

Η διάρκεια παραμονής των επισκεπτών είναι μικρή και αφορά 1-2 διανυκτερεύσεις, ενώ τα πιο δημοφιλή μέρη της Περιφερειακής Ενότητας που προσελκύουν επισκέπτες είναι τα όρη Πάικο και Κρούσια, η Γουμένισσα, οι λίμνες, οι καταρράκτες Σκρα, το Κιλκίς κ.ά.

Κατά την παραμονή τους, οι επισκέπτες καταναλώνουν τα εξής τουριστικά προϊόντα κατά σειρά σημαντικότητας: Εκδρομές – περιηγήσεις, Δραστηριότητες στην ύπαιθρο, Τοπικά προϊόντα, Προϊόντα λαϊκής τέχνης.

Από τα τοπικά προϊόντα, ιδιαίτερη προτίμηση δείχνουν οι επισκέπτες στα κρασιά της Γουμένισσας, στα τοπικά ζυμαρικά, τα ντόπια κρέατα, τα γλυκά κουταλιού και γενικότερα, τα παραδοσιακά εδέσματα.

Σχετικά με τη διάρθρωση των δαπανών των επισκεπτών κατανέμονται ως εξής: 50% για διαμονή, 30% για διατροφή και 20% για λοιπές δαπάνες (π.χ. εκδρομές – περιηγήσεις, επισκέψεις σε μουσεία, αγορές κ.ά.).

Τέλος, ως προς τις ταξιδιωτικές εντυπώσεις των επισκεπτών αναφέρονται θετικά σχόλια για τη φύση, τη φιλοξενία και το φαγητό, ενώ οι αρνητικές εντυπώσεις αφορούν σε μη επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους και στην έλλειψη ενημέρωσης για πολιτιστικά δρώμενα.

1.4 Ανάλυση του ανταγωνισμού

Οι κύριες ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδας στον τουρισμό είναι η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Κροατία, η Κύπρος και η Τουρκία, οι οποίες προσφέροντας ανάλογο τουριστικό προϊόν με τη χώρα μας προσελκύουν μεγάλο όγκο τουριστικού ρεύματος και επιτυγχάνουν σημαντικό αριθμό διανυκτερεύσεων. Την ίδια στιγμή χώρες όπως κατεχοχήν η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία, προσφέρουν και υψηλής αναγνωρισιμότητας προϊόντα γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού.

Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών (2010)

Χώρα	Διανυκτερεύσεις	Χώρα	Διανυκτερεύσεις
Ισπανία	213.350.000	Ιταλία	167.839.000
Γαλλία	85.191.000	Πορτογαλία	25.386.000
Κροατία	33.235.000	Κύπρος	12.448.000
Ελλάδα: 47.007.000			

Πηγή: Eurostat

Με εξαίρεση τους Δρόμους του Κρασιού, μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υφίσταται συγκροτημένο τουριστικό προϊόν γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού. Εν τούτοις μεμονωμένα στοιχεία ελκυστικότητας (αναψυχής, πολιτισμού, φυσικού περιβάλλοντος κ.α.) διάφορων προορισμών, συνιστούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και λειτουργούν ως πόλοι έλξης που συνεπάγονται είτε εποχιακή, είτε καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου ζήτηση.

Η έννοια λοιπόν του ανταγωνισμού στο παρόν κεφάλαιο περισσότερο αναφέρεται στους εγγύτερους, στις περιοχές μελέτης, πυρήνες τουριστικής προσφοράς και στο ποια ισχυρά τους σημεία συνεισφέρουν στο τουριστικό τους προϊόν.

Με αυτή την έννοια η Κρήτη ανταγωνίζεται νησιά όπως τη Σαντορίνη που διαθέτει ισχυρή διεθνή φήμη ως προορισμός ενώ προσφέρεται και για οινικό τουρισμό (επισκέψιμες κάναβες), καθώς και τη Ρόδο που επίσης διαθέτει ένα ισχυρό τουριστικό προφίλ, φυσικές καλλονές και πολιτιστικά αξιοθέατα.

Για τα νησιά Κέρκυρα και Ζάκυνθος ως ανταγωνιστικές περιοχές θεωρούνται ως επί το πλείστον τα υπόλοιπα νησιά των Επτανήσων και σε μικρότερο βαθμό περιοχές της δυτικής ηπειρωτικής Ελλάδας όπως τα παράλια της Θεσπρωτίας (Σύβοτα - Αρίλλας) και της Ηλείας (Κυλλήνη – Ολυμπία).

Στο σύμπλεγμα των νομών Ημαθίας, Κιλκίς και Φλώρινας ανταγωνιστικά λειτουργούν πόλοι έλξης της Χαλκιδικής αλλά και άλλων εγγύς και περιμετρικά νομών όπως της Πέλλας (Άγιος Αθανάσιος, Έδεσσα, αρχαιολογικοί χώροι), των Σερρών (λίμνη Κερκίνη, δάσος Λαϊλιά), της Πιερίας (ορεινοί οικισμοί Ολύμπου και Πιερίων, παραθαλάσσιοι οικισμοί, αρχαιολογικός χώρος Δίον, δέλτα του

Αλιάκμονα), της Καστοριάς (λίμνη, λιμναίος προϊστορικός οικισμός στο Δισπηλιό, απολιθωμένο δάσος Νόστιμου, χιονοδρομικό Βιτσίου), των Ιωαννίνων (Ζαγοροχώρια, Μέτσοβο, Τζουμέρκα), των Γρεβενών (Εθνικός Δρυμός Πίνδου - Βάλια Κάλντα, χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας), των Τρικάλων (Ελάτη, χιονοδρομικό Περτουλίου, Καλαμπάκα, Μετέωρα) και της Λάρισας (Αμπελάκια, Τέμπη).

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι από τις Διαδρομές των Δρόμων του Κρασιού Βορείου Ελλάδας και των Δρόμων του Κρασιού της Θεσσαλίας, σε κοντινή απόσταση βρίσκονται οι Διαδρομές:

- * Διαδρομή του Κρασιού των Θεών του Ολύμπου (Νομός Λάρισας)
- * Διαδρομή του Κρασιού της Ηπείρου (Νομός Ιωαννίνων)
- * Διαδρομή του Κρασιού της Πέλλας – Γουμένισσας (Νομός Πέλλας⁴)
- * Διαδρομή του Κρασιού των Λιμνών (Νομός Καστοριάς⁵)
- * Διαδρομή του Κρασιού της Θεσσαλονίκης (Νομός Θεσσαλονίκης)
- * Διαδρομή του Κρασιού της Χαλκιδικής (Νομός Χαλκιδικής)
- * Δρόμοι του Κρασιού των Μετεώρων (Νομός Τρικάλων)
- * Δρόμοι του Κρασιού της Θεσσαλίας (Νομός Λάρισας)

Διανυκτερεύσεις (2010) σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ)

Νομός	Διανυκτερεύσεις	Νομός	Διανυκτερεύσεις	Νομός	Διανυκτερεύσεις
Χαλκιδικής	3.933.746	Ηρακλείου	7.260.659	Κέρκυρας	3.905.231
Περίας	914.380	Λασιθίου	2.267.086	Ζακύνθου	2.357.867
Ιωαννίνων	446.855	Ρεθύμνου	3.115.263	Ηλείας	682.019
Τρικάλων	322.857	Χανίων	3.777.469	Κεφαλληνίας	622.555
Λάρισας	237.880	Κρήτη	16.420.477	Λευκάδας	279.988
Σερρών	155.160	Δωδεκανήσου	13.939.377	Θεσπρωτίας	114.013
Καστοριάς	131.330	Κυκλάδων	1.856.013		
Ημαθίας	108.789				
Πέλλας	106.679				
Φλώρινας	75.653				
Γρεβενών	42.714				
Κιλκίς	29.383				

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η συγκριτική παρατήρηση των παραπάνω στοιχείων διανυκτερεύσεων σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ) στις επιμέρους ενότητες ενδιαφέροντος της παρούσας μελέτης, καταδεικνύει ότι για το σύμπλεγμα των νομών Ημαθίας, Κιλκίς και Φλώρινας, η ένταση της

⁴ Περιλαμβάνει και τη Γουμένισσα Κιλκίς.

⁵ Περιλαμβάνει και το Αμύνταιο Φλώρινας και το Βελβεντό Κοζάνης.

τουριστικής κίνησης σε πολλούς κοντινούς νομούς είναι σαφώς υψηλότερη δηλώνοντας και το προβάδισμα της τοποθέτησης τους στην τουριστική αγορά. Από την άλλη η Κρήτη, έναντι των Δωδεκανήσων και των Κυκλάδων διατηρεί μια ισχυρότερη θέση – τοποθέτηση, όπως και η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος έναντι των εγγύς νησιωτικών και ηπειρωτικών περιοχών.

Ισχυρά σημεία ανταγωνιστικών προορισμών

Κυκλάδων (Σαντορίνη)	Διεθνής φήμη Σπανιότητα τοπίου Ηφαίστειο Γραφικότητα οικισμών Επισκέψιμες κάναβες και παραδοσιακός αμπελώνας 2013 Έτος γαστρονομίας Αρχαιολογική περιοχή Ακρωτηρίου	Ιωαννίνων	Λίμνη Σπήλαιο Περάματος Μουσεία Ζαγοροχώρια Μέτσοβο Τζουμέρκα Κόνιτσα Δωδώνη Επισκέψιμα οινοποιεία
Δωδεκανήσου (Ρόδος)	Διεθνής φήμη Μεσαιωνική πόλη Κάστρο των Ιπποτών Κάστρο Λίνδου Ακρόπολη της Ρόδου Περιοχές φυσικού κάλλους	Τρικάλων	Ελάτη Χιονοδρομικό Πετρουλίου Καλαμπάκα Μετέωρα Καστανιά Νεραϊδοχώρι Επισκέψιμα οινοποιεία
Ηλείας	Αρχαία Ολυμπία Ναός Επικούριου Απόλλωνα Ακτογραμμή Λίμνη Καϊάφα	Λάρισας	Κοιλιάδα Τεμπών Πηνεϊός Αμπελάκια Επισκέψιμα οινοποιεία
Κεφαλληνίας	Εθνικός Δρυμός Αίνου Σπήλαιο Μελισσάνης Περιοχές φυσικού κάλλους Κάστρα	Σερρών	Λίμνη Κερκίνη Δάσος Λαϊλιά Σπήλαιο Αλιστρατής Αμφίπολη
Λευκάδας	Περιοχές φυσικού κάλλους Λιμνοθάλασσα Λογοτεχνική παράδοση Γιορτές Λόγου και Τέχνης Φεστιβάλ Φολκλόρ	Καστοριάς	Λίμνη Λιμναίος προϊστορικός οικισμός στο Δισπηλιό Απολιθωμένο δάσος Νόστιμου Χιονοδρομικό Βιτσίου Επισκέψιμα οινοποιεία
Θεσπρωτίας	Παραθαλάσσιοι οικισμοί (Σύβοτα, Αρίλλας) Περιοχές φυσικού κάλλους και υγρότοποι Αρχαιολογικοί χώροι Σούλι	Πέλλας	Άγιος Αθανάσιος Έδεσσα Αρχαιολογικοί χώροι Λίμνη Βεγορίτιδα Λουτρά Λουτρακίου Επισκέψιμα οινοποιεία
Χαλκιδικής	Παραλίες Περιοχές φυσικού κάλλους Αρχαία Στάγिरα Αρχαία Όλυνθος Πύργοι και Κάστρα Άγιο Όρος Επισκέψιμα οινοποιεία	Γρεβενών	Εθνικός Δρυμός Πίνδου – Βάλια Κάλντα Χιονοδρομικό Βασιλίτσας Γραφικοί οικισμοί και γεφύρια
Πιερίας	Εθνικός Δρυμός Ολύμπου Πιέρια Όρη Ορεινοί οικισμοί Χιονοδρομικό Ελατοχωρίου Παραθαλάσσιοι οικισμοί Παράκτιοι υγρότοποι Αρχαιολογικός χώρος Δίον		

Συμπερασματικά, όπως προαναφέρθηκε, δεν υφίσταται προσφορά συγκροτημένου τουριστικού προϊόντος γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού. Τα τουριστικά προϊόντα που αναγνωρίζονται στις ανταγωνίστριες περιοχές είναι:

Medeat

- *Παραθεριστικού τουρισμού ήλιου και θάλασσας* [στις Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, Κεφαλλονιά, Λευκάδα και Χαλκιδική και μερικώς στην Ηλεία, τη Θεσπρωτία και την Πιερία].
- *Περιηγητικού / εκδρομικού τουρισμού* [σε όλες τις συγκρινόμενες περιοχές].
- *Οικοτουρισμού* [π.χ. Εθνικοί Δρυμοί στην Κεφαλλονιά, στην Πιερία, στα Ιωάννινα, στα Τρίκαλα και στα Γρεβενά].
- *Οινοικού τουρισμού* [π.χ. στις Κυκλάδες (Σαντορίνη), στη Χαλκιδική, στα Ιωάννινα (Ζίτσα, Μέτσοβο), στη Λάρισα (Ραψάνη, Κρανιά, Ιτέα, Ελασσόνα), στην Πέλλα, στην Καστοριά και στα Τρίκαλα].
- *Αθλητικού τουρισμού αναψυχής* [π.χ. rafting, trekking, αναρρίχηση στα Ιωάννινα, στα Τρίκαλα, στην Πιερία και στα Γρεβενά].
- *Αειμερινού τουρισμού* [π.χ. χιονοδρομικά κέντρα και χειμερινές διακοπές στην Πιερία, στα Ιωάννινα, στα Τρίκαλα, στις Σέρρες, στην Καστοριά, στην Πέλλα και στα Γρεβενά].
- *Ακδρομών σαββατοκύριακου* (σε όλες τις συγκρινόμενες περιοχές).

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι πέρα από τα αντιπαραθετικά στοιχεία, λόγω εγγύτητας και συνάφειας του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, οι μελετούμενες περιοχές έχουν και δυνατότητες συνεργασίας με τις όμορες περιοχές, ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων.

1.5 Ανάλυση των τάσεων

Αναμφίβολα οι οικονομικές συνθήκες, η τρέχουσα και μελλοντική οικονομική συγκυρία, συνιστά βασικό προσδιοριστικό παράγοντα της ζήτησης. Στο βαθμό που η Ελληνική και Ευρωπαϊκή οικονομία διατηρηθεί σε αρνητικούς ή πολύ χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, αυτό θα έχει αντίκτυπο στα διαθέσιμα εισοδήματα και κατά συνέπεια στην επιλογή των αποστάσεων των προορισμών, στη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών. Το στοιχείο αυτό υπερτονίζει τη σημασία της ανταγωνιστικότητας των τιμών σε ένα γαστρονομικό προορισμό και οπωσδήποτε τη σχέση ποιότητας / τιμής (value for money) ως κριτήριο επιλογής των ενδιαφερομένων, αλλά και τις μεγαλύτερες δυνατότητες για διακοπές από άτομα υψηλότερης εισοδηματικής τάξης.

Παρόλα αυτά είναι ενθαρρυντικό, βάσει και των εκτιμήσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, ότι ο γαστρονομικός τουρισμός μεγεθύνεται διεθνώς και η δυναμική του είναι μεγάλη. Συγκαταλέγεται δηλαδή στις θεματικές μορφές που έχουν ευοίωνες προοπτικές για το μέλλον και υπάρχουν πολλά επιτυχημένα παραδείγματα προορισμών ανά τον κόσμο με σταθερή ανάπτυξη.

Πέραν των μεμονωμένων στοιχείων ελκυστικότητας, η συνολική ταυτότητα - φυσιογνωμία και φήμη της προβαλλόμενης περιοχής (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις) είναι πολύ σημαντική, όπως επίσης η ποιότητα, η ποικιλία και καινοτομία των εμπειριών με έμφαση στην αυθεντικότητα, στην ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα και κουλτούρα και σε όλα τα στοιχεία διαφοροποίησης (θέλγητρα διαφορετικότητας) από άλλους ή συναφείς προορισμούς. Η αναζήτηση της μοναδικότητας και του «ξεχωριστού» είναι τα στοιχεία που έλκουν, όπως άλλωστε η ανάγκη της συμμετοχής, της κοινωνικής επαφής και αλληλεπίδρασης και κατεξοχήν η προσφερόμενη αναψυχή και χαλάρωση σε ένα ευχάριστο περιβάλλον.

Εξίσου σημαντικές τάσεις αποτελούν η υγιεινή διατροφή (με αγνά, φρέσκα, υγιεινά και ασφαλή υλικά) και οι πρωτότυπες γευστικές εμπειρίες, η ικανότητα υποδοχής και εξυπηρέτησης των ηλικιωμένων και των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα και η κοινή πλέον αντίληψη για διατήρηση του περιβάλλοντος, υπεύθυνη χρήση των φυσικών πόρων, συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου των δραστηριοτήτων και περιβαλλοντική αειφορία.

Επιπλέον δεδομένου ότι πολλοί ταξιδιώτες έχουν αρκετές εμπειρίες και πλούσια γνώση, τεκμηριώνεται ότι θα πρέπει να προσφέρεται πολύπλευρη κάλυψη προσδοκιών, ικανοποιώντας δηλαδή από τη μια πελάτες με στοιχειώδεις γνώσεις, αλλά και κατεξοχήν πελάτες υψηλού μορφωτικού επιπέδου με προηγούμενες εμπειρίες, απαιτητικά και εξεζητημένα ενδιαφέροντα και γαστρονομικές γνώσεις.

Όπως σε όλους τους τουριστικούς προορισμούς, η ευκολία προσέγγισης – πρόσβασης είναι σημαντική. Ακόμη πιο σημαντική όμως είναι η ασφάλεια που αποτελεί βασικό κριτήριο. Με άλλα λόγια η εξασφάλιση ότι οι τουρίστες καθώς και οι τοπικές κοινότητες όπου προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες είναι απολύτως ασφαλείς είναι ένα βασικό προαπαιτούμενο για την επιτυχή ανάπτυξη του προορισμού.

Η ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και η συχνότερη πλέον χρήση τους, έχουν μεταβάλει αισθητά τη σχέση μεταξύ της τουριστικής βιομηχανίας και της πελατείας της. Για την ενημέρωση – πληροφόρηση, τις κρατήσεις και μια πιο στοχευμένη και αποτελεσματική προβολή είναι απαραίτητη η συνδρομή της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, έξυπνες συσκευές, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, social networks, food blogs) που θα υποστηρίξει το προσφερόμενο «προϊόν».

Ο ρόλος επίσης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και ειδικότερα των τηλεοπτικών προγραμμάτων (εγχώριας και μη παραγωγής) που προβάλλονται σε όλες τις χώρες του δυτικού κόσμου με επίκεντρο το φαγητό (μαγειρική, ζαχαροπλαστική, διαγωνιστικά προγράμματα), αλλά και των εξειδικευμένων περιοδικών, διεγείρει τον ενδιαφέρον και διαμορφώνει τη συμπεριφορά των τηλεθεατών ως καταναλωτών και ταξιδιωτών και πρακτικά στρέφει συστηματικά το ενδιαφέρον προς τη γαστρονομία.

Τέλος, οι δημοφιλείς γαστρονομικοί προορισμοί προσφέρουν στους τουρίστες ένα ευρύ φάσμα και μίγμα προϊόντων, υπηρεσιών και δραστηριοτήτων. Οι νέες τάσεις και απαιτήσεις στην τουριστική ζήτηση γενικά επιβάλλουν την έμφαση στην «ολική» ποιότητα αυτού του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Η ποιότητα δηλαδή του συνολικού εύρους των παρεχόμενων υπηρεσιών, η φιλικότητα και ο υψηλός επαγγελματισμός είναι εξίσου σημαντικά προαπαιτούμενα και εξασφαλίζουν την επαναληψιμότητα των ταξιδιών και τις θερμές συστάσεις σε τρίτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ «ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»

2.1 Διάγνωση δυνατών και ασθενών σημείων, ευκαιριών και απειλών

Η διάγνωση του τουριστικού δυναμικού γαστρονομίας και πολιτισμού σε καθεμιά από τις έξι (6) χωρικές ενότητες αφορά στην αντιπαραβολή των αποτελεσμάτων των αναλύσεων της προσφοράς, ζήτησης, ανταγωνισμού και τάσεων. Από τη διαδικασία αυτή προσδιορίζονται τα δυνατά και ασθενή σημεία της κάθε περιοχής, όπως επίσης οι ευκαιρίες και οι απειλές αναφορικά με την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού. Μόνο μια στοχευμένη - αυστηρή αξιολόγηση επιτρέπει να επιβεβαιωθεί κατά πόσο μια περιοχή κατέχει πράγματι ένα δυναμικό τουριστικής ανάπτυξης που μπορεί να στηρίξει το σχεδιασμό και τη λειτουργία διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού στο πλαίσιο της ανάπτυξης και προώθησης του γαστρονομικού τουρισμού.

Για την αξιολόγηση του τοπικού τουριστικού δυναμικού γαστρονομίας και πολιτισμού εφαρμόζεται η μέθοδος της ανάλυσης SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) όπου λαμβάνονται υπόψη και αξιοποιούνται τα συμπεράσματα όλων των προηγούμενων κεφαλαίων. Ειδικότερα:

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ	
ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η εδραιωμένη διαχρονικά θέση της στην παγκόσμια τουριστική αγορά ▪ Η περίφημη Κρητική διατροφή που έχει καθιερωθεί έπειτα από πολλές έρευνες και μελέτες ως το πλέον ιδανικό πρότυπο διατροφής ▪ Η παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και διατροφικής αξίας (ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικά προϊόντα) ▪ Η μοναδικότητα ορισμένων προϊόντων π.χ. ελαιόλαδο, κρασί, γραβιέρα, ξύγαλο, στάκα, πηκτόγαλο Χανίων, Σητειακά γλυκά, απάκι, κ.α. τα οποία έχουν καθιερωθεί 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης ▪ Η χωρική συγκέντρωση υποδομών και υπηρεσιών στην παράκτια ζώνη και η δυσκολία διάχυσης του τουριστικού ρεύματος στην ενδοχώρα ▪ Η περιορισμένη διασύνδεση των τοπικών προϊόντων με την τουριστική αγορά ▪ Η έλλειψη μηχανισμών συστηματικής προβολής και προώθησης τοπικών προϊόντων

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

<p>στην ελληνική και τη διεθνή αγορά</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η διαφύλαξη της παραδοσιακής Κρητικής Κουζίνας ▪ Η λειτουργία πλήθους χώρων εστίασης σε όλο το νησί τόσο με παραδοσιακή, όσο και με δημιουργική κουζίνα (gourmet) ▪ Η πιστοποίηση επιχειρήσεων που προσφέρουν παραδοσιακή κουζίνα ▪ Η ωρίμανση της προσπάθειας δημιουργίας Κρητικού πρωινού ▪ Η διασύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα με τον τουρισμό (δρόμοι του κρασιού) ▪ Η εξάπλωση των γυναικείων συνεταιρισμών ▪ Η λειτουργία μεγάλου αριθμού επισκέψιμων οιοποιείων ▪ Η υλοποίηση εκδηλώσεων με θέμα τα αγροτικά προϊόντα της Κρήτης όπως ο Αγροτικός Αύγουστος και η έκθεση Οινοτικά, αλλά και μικρότερης εμβέλειας γιορτές με αιχμή τα αγροτικά προϊόντα (γιορτή κρασιού, πατάτας, κίτρου, μελιού, βοσκού και τυριού, κερασιού, καζανέματα, κουρές κ.α.) ▪ Η λειτουργία μεγάλου αριθμού εργαστηρίων και οικοτεχνιών παραγωγής παραδοσιακών Κρητικών προϊόντων ▪ Οι διεθνούς φήμης πολιτιστικοί πόροι (Κνωσός, Φαιστός, Γόρτυνα, Σπιναλόγκα, Ανάκτορα Μαλίων, Ζάκρου κ.α.) που προσελκύουν πλήθος επισκεπτών ▪ Οι παραδόσεις που παραμένουν σχεδόν αναλλοίωτες στο πέρασμα του χρόνου (κρητική μουσική και χοροί, κρητική φορεσιά, κρητικός γάμος, κ.α.) ▪ Η διαφύλαξη των παραδοσιακών τεχνών 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ανεπάρκεια σε υποδομές εναλλακτικού τουρισμού συγκριτικά με το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν (στάσεις θέας, πτηνοπαρατηρητήρια, κέντρα υποδοχής και ενημέρωσης επισκεπτών κ.α.) ▪ Η σύσταση και λειτουργία πολλών φορέων στον τομέα του τουρισμού και οι μεμονωμένες και αποσπασματικές ενέργειες τους ▪ Η καθιέρωσή της Κρήτης ως προορισμός μαζικού τουρισμού ▪ Η αρνητική εικόνα που προκαλεί η παραβατικότητα επισκεπτών σε διάφορες περιοχές (π.χ. Μάλια) ▪ Ο πλημμελής επαγγελματισμός και η μειωμένη επαγγελματική κατάρτιση των απασχολούμενων στον τουρισμό
---	---

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

και η λειτουργία μεγάλου αριθμού εργαστηρίων λαϊκής τέχνης σε όλο το νησί (εργαστήρια κεραμικής, οργανοποιίας, μαχαιροποιίας, υφαντικής)

- Η διοργάνωση μεγάλης εμβέλειας πολιτιστικών και αθλητικών γεγονότων (διεθνές φεστιβάλ σύγχρονου εικαστικού χορού, αναγεννησιακό φεστιβάλ και Ρεθυμνιώτικο καρναβάλι, Υακίνθεια, Houdetsi festival, ιστιοπλοϊκοί αγώνες κ.α.)
- Η λειτουργία επισκέψιμων χώρων όπως μουσείων, πολιτιστικών συλλογών, ιερών μονών σε όλο το νησί
- Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού συνεδριακών χώρων για τη διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, εκθέσεων και άλλων εκδηλώσεων
- Το πολυποίκιλο, εναλλασσόμενο και μοναδικής ομορφιάς και οικολογικής αξίας φυσικό περιβάλλον που διακρίνεται από το μεγάλο πλήθος παραλιών, φαραγγίων, σπηλαίων, ορεινών όγκων, προστατευόμενων περιοχών κ.ά.
- Τα διεθνούς φήμης φυσικά αξιοθέατα όπως ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς και το φοινικόδασος Βάι
- Το πλήθος δραστηριοτήτων αναψυχής που προσφέρονται στο νησί (κολύμπι, θαλάσσιο καγιάκ, καταδύσεις, windsurfing, πεζοπορία, αναρρίχηση, πτήσεις παρά πέντε, ιππασία, γκολφ, sra κ.α.)
- Η μεγάλη προσφορά τουριστικών κλινών και η δυνατότητα επιλογής μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών καταλυμάτων
- Η υψηλή ποιότητα υπηρεσιών διαμονής (το ήμισυ σχεδόν των κλινών είναι 4 και 5

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ	
<p>αστέρων)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η λειτουργία πολλών αγροτουριστικών καταλυμάτων, αγροκτημάτων και παραδοσιακών ξενώνων σε όλο το νησί ▪ Η ανάπτυξη δικτύων και συνεργασιών στον τομέα του τουρισμού και των προϊόντων 	
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ολοένα αυξανόμενη δυναμική διεθνώς του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού ▪ Η προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού ως βασικού άξονα και προτεραιότητα της εθνικής τουριστικής πολιτικής ▪ Η εκμετάλλευση του γεγονότος ότι με εξαίρεση τους Δρόμους του Κρασιού, μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υφίσταται συγκροτημένο τουριστικό προϊόν γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού ▪ Η δυναμική της περιοχής να καθιερωθεί ως γαστρονομικός, πολιτισμικός και οικοτουριστικός προορισμός ▪ Η προβολή της συνολικής ταυτότητας - φυσιογνωμίας και φήμης (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις) ▪ Η διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την τουριστική ζήτηση ▪ Η δυνατότητα αξιοποίησης των παραγόμενων παραδοσιακών προϊόντων ενισχύοντας τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος: γαστρονομικός – οινικός και πολιτιστικός τουρισμός ▪ Η διασύνδεση του αμπελοοινικού τομέα με τον τουρισμό 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεγάλη χρήση εισαγόμενων προϊόντων στον τομέα της εστίασης εντός και εκτός ξενοδοχείων ▪ Οι οικονομικές εξελίξεις και η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στις χώρες προέλευσης τουριστών (αντίκτυπος της κρίσης στη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών) ▪ Η ευμετάβλητη τουριστική αγορά και ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός από παραδοσιακούς γαστρονομικούς προορισμούς όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία ▪ Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο τιμών και σχέσης ποιότητας τιμής ▪ Οι εγγύς περιοχές με υψηλή τουριστική ζήτηση ▪ Ο έντονος ανταγωνισμός στο εγχώριο και διεθνές περιβάλλον που απαιτεί αξιοποίηση και προβολή της μοναδικότητας του προορισμού «ΚΡΗΤΗ» ▪ Η υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας σε πολλές περιοχές του νησιού και η απώλεια της ελκυστικότητας και

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

▪ Η εξασφάλιση της ποιότητας, της ποικιλίας και καινοτομίας των εμπειριών με έμφαση στην αυθεντικότητα, στην ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα και κουλτούρα και σε όλα τα στοιχεία διαφοροποίησης (θέλγητρα διαφορετικότητας) ▪ Η προσφορά πρωτότυπων γευστικών εμπειριών ▪ Η πολύπλευρη κάλυψη προσδοκιών, ικανοποιώντας δηλαδή από τη μια επισκέπτες με στοιχειώδεις γνώσεις, αλλά και κατεξοχήν επισκέπτες υψηλού μορφωτικού επιπέδου με προηγούμενες εμπειρίες, απαιτητικά και εξεζητημένα ενδιαφέροντα και γαστρονομικές γνώσεις ▪ Η αξιοποίηση του ενδιαφέροντος για τη γαστρονομία που έχουν υποκινήσει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα) ▪ Η δυνατότητα μεταφοράς εμπειριών από άλλες χώρες που έχουν αναπτύξει γαστρονομικό και πολιτισμικό τουρισμό ▪ Οι νέες τάσεις στην τουριστική αγορά με αιχμή τις «διακοπές με δράση» (εκδρομές, πολιτισμικές επισκέψεις, αθλήματα κ.α.) ▪ Η αλλαγή διατροφικών των προτύπων και η αυξανόμενη ζήτηση για επώνυμα, ποιοτικά και ▪ ασφαλή προϊόντα ▪ Η αύξηση της ζήτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτισμικός, οικολογικός, θρησκευτικός, γαστρονομικός κ.ά.) ▪ Η δημιουργία τουριστικών πακέτων αξιοποίησης της φυσικής, γαστρονομικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	ανταγωνιστικότητάς τους ▪ Η αλλοίωση της παραδοσιακής οικιστικής δομής ▪ Η χαλάρωση των ηθών και των παραδοσιακών προτύπων ▪ Η μη διείδυση σε νέες αγορές και προώθηση ειδικών τουριστικών προϊόντων (οικοτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός κ.ά.)

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

- Η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, έξυπνες συσκευές, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, social networks, food blogs)
- Οι δυνατότητες συνεργασίας με τις όμορες περιοχές, ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων
- Η ενίσχυση της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας σε θέματα αειφόρου τουρισμού

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η άριστη γεωγραφική θέση στον άξονα Αδριατικής – Ιονίου ▪ Καθιερωμένος τουριστικός προορισμός ▪ Η ύπαρξη σημαντικού αριθμού τοπικών προϊόντων με δυνατότητες πιστοποίησης ΠΟΠ, ΠΓΕ, κλπ. ▪ Η δημιουργία σημαντικών προϋποθέσεων ανάπτυξης βιολογικών καλλιεργειών ▪ Η παραγωγή ποιοτικών και ονομαστών τοπικών προϊόντων (κουμ κουατ, λάδι και ελιές, κρασί, τσιτσιμπύρα, μπύρα, περγαμόντο, βούτυρο, φράουλες κ.α.) ▪ Ο κερκυραϊκός ελαιώνας και τα παραδοσιακά ελαιολατρεία ▪ Τα κτήματα και οι μονάδες επεξεργασίας κουμ- κουάτ ▪ Η υψηλή προσφορά σε χώρους εστίασης ▪ Η διατήρηση παραδοσιακών δεσμάτων και συνταγών ▪ Η μεγάλη ποικιλία σε επιλογές διατροφής από παραδοσιακές ταβέρνες και εστιατόρια, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η προβληματική από πλευράς χρόνου και -κόστους ακτοπλοϊκή και χερσαία «εσωτερική» συγκοινωνιακή σύνδεση ▪ Η εξάντληση των ορίων του μαζικού τουρισμού ▪ Η έντονη εποχικότητα των αφίξεων ▪ Οι περιορισμένες υποδομές για ειδικές μορφές τουρισμού ▪ Το τουριστικό προϊόν είναι μονοτομεακό και εστιάζει στο μαζικό τουρίστα ▪ Η περιορισμένη ανάπτυξη θεματικών μορφών τουρισμού ▪ Η έλλειψη ικανοποιητικής προβολής της διαφορετικότητας του νησιού ▪ Η έλλειψη γνώσης, παιδείας και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου στην οργάνωση και την παροχή τουριστικών υπηρεσιών ▪ Η απουσία δικτύωσης και

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

μέχρι εστιατόρια με δημιουργική κουζίνα (gourmet)

- Η ύπαρξη στο νησί διακεκριμένων chef
- Η λειτουργία επισκέψιμων οινοποιείων
- Η προβολή των τοπικών προϊόντων μέσα από γιορτές (γιορτή κρασιού, σαρδέλας, πίτας, κ.α)
- Η λειτουργία δικτύου παραγωγών τοπικών Κερκυραϊκών προϊόντων (Η Κέρκυρα Παράγει)
- Η λειτουργία αρκετών εργαστηρίων παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων και εδεσμάτων καθώς και εμπορικών καταστημάτων παραδοσιακών προϊόντων διατροφής
- Η ύπαρξη μελέτης προσδιορισμού των τοπικών, παραδοσιακών προϊόντων της Κέρκυρας
- Η συγκέντρωση πολλών περιοχών ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και μοναδικής οικολογικής αξίας με σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας (λιμνοθάλασσες Κορισσίου, Αντινιώτης, Χαλικιόπουλου, όρος Παντοκράτορας, θαλάσσιες σπηλιές κ.α.)
- Οι πολλές δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων αναψυχής (κανό, καταδύσεις, ιστιοπλοΐα πεζοπορία, ορειβασία, υπασία, πτήσεις παρά πέντε, γκολφ, κρίκετ κ.ά.)
- Η εξαιρετική φύση και η πληθώρα μονοπατιών για πεζοπορία και ορειβασία
- Η ικανοποιητική προσφορά σε τουριστικές κλίνες και η δυνατότητα επιλογής σε διάφορες κατηγορίες καταλυμάτων
- Η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και το μοναδικό πολιτιστικό απόθεμα (μουσική –

επιχειρησιακών συνεργασιών

- Η ανεπάρκεια σε συστήματα πληροφόρησης και εξυπηρέτησης των επισκεπτών για αγροτουριστικές υποδομές, υπηρεσίες και δραστηριότητες

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	
<p>φιλαρμονικές, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, ιερές μονές και εκκλησίες κ.ά.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η άριστη διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς και η αναβίωση πολλών παλιών εθίμων μέσα από πολιτιστικές εκδηλώσεις και γιορτές (λιτανείες, καρναβάλι, βαρκαρόλα, καντάδες, μπότηδες κ.α.) ▪ Η διοργάνωση υπερτοπικής εμβέλειας εκδηλώσεων όπως το Φεστιβάλ Επτανησιακής μουσικής, Φεστιβάλ Διαπολιτισμικού Διαλόγου, cricket festival κ.ά. ▪ Η ύπαρξη ικανοποιητικού αριθμού χώρων - υποδομών για διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, εκθέσεων κ.ά. ▪ Η λειτουργία εργαστηρίων λαϊκής τέχνης 	
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ολοένα αυξανόμενη δυναμική του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού διεθνώς ▪ Η πρόωθηση του γαστρονομικού τουρισμού ως βασικού άξονα και προτεραιότητα της εθνικής τουριστικής πολιτικής ▪ Η εκμετάλλευση του γεγονότος ότι με εξαίρεση τους Δρόμους του Κρασιού, μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υφίσταται συγκροτημένο τουριστικό προϊόν γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού ▪ Η δυναμική καθιέρωση της περιοχής ως γαστρονομικός και πολιτισμικός προορισμός ▪ Η προβολή της συνολικής ταυτότητας - φυσιογνωμίας και φήμης (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις) ▪ Η διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεγάλη χρήση εισαγόμενων προϊόντων στον τομέα της εστίασης εντός και εκτός ξενοδοχείων ▪ Οι οικονομικές εξελίξεις και η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στις χώρες προέλευσης τουριστών (αντίκτυπος της κρίσης στη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών) ▪ Η ευμετάβλητη τουριστική αγορά και ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός από παραδοσιακούς γαστρονομικούς προορισμούς όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία ▪ Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο τιμών και σχέσης ποιότητας τιμής ▪ Οι εγγύς περιοχές με υψηλή τουριστική ζήτηση

Medeat

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

τουριστική ζήτηση (κρασί – επισκέπτες)

- Η δυνατότητα αξιοποίησης των παραγόμενων παραδοσιακών προϊόντων ενισχύοντας τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος: γαστρονομικός – οινικός και πολιτιστικός τουρισμός
- Η γειτνίαση με την Κιταλία, χώρα με γαστρονομική κουλτούρα
- Η εξασφάλιση της ποιότητας, της ποικιλίας και καινοτομίας των εμπειριών με έμφαση στην αυθεντικότητα, στην ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα και κουλτούρα και σε όλα τα στοιχεία διαφοροποίησης (θέλγητρα διαφορετικότητας)
- Η προσφορά πρωτότυπων γευστικών εμπειριών
- Η πολύπλευρη κάλυψη προσδοκιών, ικανοποιώντας δηλαδή από τη μια επισκέπτες με στοιχειώδεις γνώσεις, αλλά και κατεξοχήν επισκέπτες υψηλού μορφωτικού επιπέδου με προηγούμενες εμπειρίες, απαιτητικά και εξεζητημένα ενδιαφέροντα και γαστρονομικές γνώσεις
- Η αξιοποίηση του ενδιαφέροντος για τη γαστρονομία που έχουν υποκινήσει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα)
- Η μεταφορά εμπειριών από άλλες χώρες που έχουν αναπτύξει γαστρονομικό και πολιτιστικό τουρισμό
- Οι νέες τάσεις στην τουριστική αγορά με αιχμή τις «διακοπές με δράση» (εκδρομές, πολιτισμικές επισκέψεις, αθλήματα κ.α.)
- Η ζήτηση εξειδικευμένων υπηρεσιών και νέων τουριστικών προϊόντων
- Η αλλαγή των διατροφικών προτύπων και η

- Η μεγάλη εξάρτηση από δύο Ευρωπαϊκές χώρες προέλευσης επισκεπτών (Βρετανία, Γερμανία)
- Η άσκηση σημαντικών πιέσεων στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

<p>αυξανόμενη ζήτηση για επώνυμα, ποιοτικά και ασφαλή προϊόντα</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η δημιουργία τουριστικών πακέτων για την αξιοποίηση της φυσικής, γαστρονομικής και πολιτιστικής κληρονομιάς ▪ Η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, έξυπνες συσκευές, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, social networks, food blogs) ▪ Οι δυνατότητες συνεργασίας με τις όμορες περιοχές, ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων ▪ Η ενίσχυση της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας σε θέματα αειφόρου τουρισμού 	
---	--

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η εξαιρετική γαστρονομική παράδοση, τα ποιοτικά και συνεχώς βελτιούμενα τοπικά προϊόντα ▪ Η μακρά παράδοση στην παραγωγή προϊόντων (σταφίδα, κρασί, λαδωτήρι, μαντολάτο, νεροκρέμμυδο κ.α.) ▪ Η λειτουργία Δικτύου Οινοποιών και η ύπαρξη επισκέψιμων οινοποιείων ▪ Η διατήρηση παραδοσιακών συνταγών ▪ Η μεγάλη προσφορά σε χώρους εστίασης ▪ Η ύπαρξη αρκετών εργαστηρίων παραγωγής τοπικών προϊόντων - εδεσμάτων και καταστημάτων εμπορίας παραδοσιακών προϊόντων ▪ Η διοργάνωση εορτών με αιχμή τοπικά προϊόντα (γιορτή κρασιού, φεστιβάλ μαύρης σταφίδας) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ανεπαρκής σύνδεση του τουρισμού με τον τομέα της γεωργικής παραγωγής και την τοπική γαστρονομία ▪ Η εγκατάλειψη επενδύσεων εναλλακτικού τουρισμού που χρηματοδοτήθηκαν και υλοποιήθηκαν στο παρελθόν ▪ Η έλλειψη εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα του τουρισμού ▪ Η έλλειψη στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης και προβολής του τουριστικού προϊόντος – έλλειψη branding Ζακύνθου ▪ Η περιορισμένη ανάπτυξη δικτύσεων / συνεργασιών

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η σπουδαία πολιτισμική παράδοση: <i>Επτανησιακή τέχνη (ζωγραφική, αγιογραφία), μουσική – φιλαρμονικές, αναβίωση εθίμων (γκιόστρα, ομιλίες, κ.ά.)</i> ▪ Οι υπερτοπικής εμβέλειας πολιτιστικές εκδηλώσεις ▪ Το μεγάλο πλήθος επισκεψίμων πολιτισμικών χώρων: <i>μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, ιερές μονές, εκκλησίες, διατηρητέα και ιστορικά μνημεία κ.α.</i> ▪ Η λειτουργία εργαστηρίων κεραμικής σε διάφορες περιοχές του νησιού ▪ Τα πολλά και ελκυστικά φυσικά αξιοθέατα: <i>πολλές και όμορφες παραλίες, Θαλάσσιο πάρκο – σπάνια θαλάσσια πανίδα, βιότοπος θαλάσσιας χελώνας και μεσογειακής φώκιας, θαλάσσιες σπηλιές, φυσικό Περιηγητικό Πάρκο Ασκός, λίμνη Κερίου κ.α.</i> ▪ Η δυνατότητα πραγματοποίησης πολλών, διαφορετικών δραστηριοτήτων (canoe - kayak, windsurfing, καταδύσεις, πτήσεις παρα πέντε, πεζοπορία, ορειβασία, ποδηλασία, sra κ.α.) ▪ Η υψηλή επισκεψιμότητα και η υψηλή ικανοποίηση των επισκεπτών ▪ Η καλή προσβασιμότητα από αέρα και θάλασσα ▪ Η εκπόνηση σχεδίου μάρκετινγκ και η ένταξη του γαστρονομικού και πολιτισμικού τουρισμού στις προτεραιότητες του Δήμου Ζακύνθου 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ανεπαρκής εφαρμογή προτύπων ποιότητας ▪ Η ανεπάρκεια κέντρων ενημέρωσης επισκεπτών ▪ Η ανεπάρκεια πληροφοριακής σήμανσης ▪ Η ανεπαρκής αξιοποίηση του τοπικού γραφείου του ΕΟΤ ▪ Η μικρή διάρκεια της τουριστικής περιόδου
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η πιστοποίηση επιχειρήσεων που προσφέρουν Ζακυνθινή κουζίνα ▪ Η δημιουργία και προώθηση Ζακυνθινού πρωινού 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεγάλη χρήση εισαγόμενων προϊόντων στον τομέα της εστίασης εντός και εκτός ξενοδοχείων ▪ Οι οικονομικές εξελίξεις και η

Medeat

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

- Η σύσταση και λειτουργία Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας
- Η ένταξη της γαστρονομίας στη στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης του νησιού
- Η ολοένα αυξανόμενη δυναμική του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού διεθνώς
- Η προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού ως βασικού άξονα και προτεραιότητα της εθνικής τουριστικής πολιτικής
- Η εκμετάλλευση του γεγονότος ότι με εξαίρεση τους Δρόμους του Κρασιού, μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υφίσταται συγκροτημένο τουριστικό προϊόν γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού
- Η δυναμική της Ζακύνθου να καθιερωθεί ως γαστρονομικός και πολιτισμικός προορισμός
- Η προβολή της συνολικής ταυτότητας - φυσιογνωμίας και φήμης (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις)
- Η δυνατότητα αξιοποίησης των παραγόμενων παραδοσιακών προϊόντων ενισχύοντας τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος: γαστρονομικός – οινικός τουρισμός
- Η διασύνδεση του αμπελοοινικού τομέα με τον τουρισμό
- Η εξασφάλιση της ποιότητας, της ποικιλίας και καινοτομίας των εμπειριών με έμφαση στην αυθεντικότητα, στην ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα και κουλτούρα και σε όλα τα στοιχεία διαφοροποίησης (θέλγητρα διαφορετικότητας)
- Η προσφορά πρωτότυπων γευστικών εμπειριών
- Η αξιοποίηση του ενδιαφέροντος για τη οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στις χώρες προέλευσης τουριστών (αντίκτυπος της κρίσης στη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών)
- Η ευμετάβλητη τουριστική αγορά και ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός από παραδοσιακούς γαστρονομικούς προορισμούς όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία
- Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο τιμών και σχέσης ποιότητας τιμής
- Οι εγγύς περιοχές της Πελοποννήσου με υψηλή τουριστική ζήτηση
- Η συνεχής υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Ζακύνθου και ιδιαίτερα στην περιοχή του Λαγανά
- Οι τυχόν υψηλότερες προσδοκίες συγκριτικά με την προσφερόμενη ποιότητα του τουριστικού προϊόντος της Ζακύνθου
- Ο ισχυρός ανταγωνισμός και ο χαμηλός βαθμός διείσδυσης σε ποιοτικές αγορές
- Η υψηλή εξάρτηση από tour operators
- Η δυσφήμιση από περιστατικά παραβατικότητας
- Η περιορισμένη χρήση νέων τεχνολογιών
- Η έλλειψη επαγγελματισμού και η υποβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών
- Η υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας του νησιού
- Η εικόνα της Ζακύνθου ως φθηνός,

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

<p>γαστρονομία που έχουν υποκινήσει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ο μεγάλος αριθμός τουριστών που επισκέπτεται το νησί και η προβολή της Ζακυνθινής κουλτούρας και διατροφής ▪ Η δυνατότητα μεταφοράς εμπειριών από άλλες χώρες που έχουν αναπτύξει γαστρονομικό και πολιτισμικό τουρισμό ▪ Η υπέρβαση της στασιμότητας του τουριστικού προορισμού «Ζάκυνθος» και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ▪ Οι νέες τάσεις στην τουριστική αγορά με αιχμή τις «διακοπές με δράση» (εκδρομές, πολιτισμικές επισκέψεις, αθλήματα κ.α.) ▪ Η διείσδυση σε νέες αγορές πέραν εκείνων που παραδοσιακά τροφοδοτούν τον Ζακυνθινό τουρισμό ▪ Η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, έξυπνες συσκευές, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, social networks, food blogs) ▪ Οι δυνατότητες συνεργασίας με τις όμορες περιοχές, ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων ▪ Η αξιοποίηση του εσωτερικού τουρισμού με πολιτισμικά και οικολογικά ενδιαφέροντα 	<p>θορυβώδης, αδιαφοροποίητος και νεανικός προορισμός</p>
--	---

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ικανή να προσελκύσει επισκέπτες κάθε εποχή του χρόνου. ▪ Η εγγύτητα στους μεγάλους οδικούς κόμβους, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Το έλλειμμα στον τομέα της προβολής του τουριστικού προϊόντος της περιοχής ▪ Η απουσία τουριστικής ταυτότητας

Medeat

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

- όπως η Εγνατία οδός και η μικρή απόσταση από το λιμάνι και το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης
- Η παραγωγή υψηλής ποιότητας (Π.Ο.Π) παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων (π.χ. μπάτζος, μανούρι, φέτα, ροδάκινα, κεράσια ξινόμαυρο Νάουσας κ.α.)
  - Η ένταξη των οινοποιείων της περιοχής στην ΕΝ.Ο.Α.Β.Ε. με την ονομασία «η διαδρομή του κρασιού της Νάουσας»
  - Η συγκέντρωση πλήθους επισκέψιμων οινοποιείων
  - Η λειτουργία εργαστηρίων παραδοσιακών προϊόντων και καταστημάτων εμπορίας τους
  - Η διαφύλαξη της παραδοσιακής κουζίνας
  - Η ύπαρξη ικανοποιητικών υποδομών εναλλακτικού τουρισμού τουρισμού (3 χιονοδρομικά κέντρα, ορειβατικά καταφύγια, ιππικά κέντρα, αγροτουριστικά καταλύματα, αγροκτήματα κ.α)
  - Η λειτουργία ικανοποιητικού αριθμού χώρων εστίασης
  - Η μεγάλη ποικιλία σε επιλογές διατροφής από παραδοσιακές ταβέρνες και εστιατόρια, μέχρι εστιατόρια με δημιουργική κουζίνα (gourmet)
  - Η πλούσια και χαρακτηριστική πολιτιστική παράδοση (Αποκριά Νάουσας, φεστιβάλ πυρσού, δρόμοι του κρασιού, πολιτιστικά δρώμενα σε όλους τους δήμους κ.α.) και η παραγωγική παράδοση (τοπικά γλυκά, μαρμελάδες, κομπόστες, φορειές κ.ά.)
  - Η ύπαρξη χώρων μεγάλου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος όπως Αιγές, Μακεδονικοί τάφοι, Σχολή του Αριστοτέλη κ.α., βυζαντινών μνημείων και χώρων μεγάλης θρησκευτικής και ιστορικής σημασίας (ιερές μονές, εκκλησίες κ.α.)
- Το προβληματικό ορεινό και αγροτικό δίκτυο που αφενός δυσχεραίνει τις μετακινήσεις και αφετέρου αποτρέπει την εύκολη διασύνδεση των διάφορων προορισμών τουριστικού ενδιαφέροντος
  - Η περιορισμένη ανάπτυξη της δικτύωσης και των συνεργασιών
  - Η απουσία σχεδιασμού για τη διαφύλαξη, ανάδειξη και προβολή των μνημείων, των πολιτιστικών, λαογραφικών και ιστορικών στοιχείων της περιοχής
  - Η εγγύτητα στους μεγάλους οδικούς κόμβους, όπως η Εγνατία οδός και η μικρή απόσταση από το λιμάνι και το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης (ως προς τις διανυκτερεύσεις)
  - Η ένταξη μόνο 3 οινοποιείων της περιοχής στην ΕΝ.Ο.Α.Β.Ε. με την ονομασία «η διαδρομή του κρασιού της Νάουσας»
  - Η αδυναμία προσφοράς τοπικών εδεσμάτων από τα περισσότερα κέντρα εστίασης στο νομό
  - Η αδυναμία συντονισμού πολιτιστικών και αθλητικών δράσεων
  - Η ελλιπής σήμανση σημαντικών επισκέψιμων χώρων
  - Η μη επαρκής αξιοποίηση της δυνατότητας χάραξης τουριστικών διαδρομών στις περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

▪ Οι περιοχές ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και οικολογικής αξίας (Βέρμιο, ποταμός Αλιάκμονας, άλσος Αγίου Νικολάου κ.α) ▪ Η προβολή των τοπικών προϊόντων μέσα από γιορτές (γιορτή κρασιού, τσίπουρου, παραδοσιακής πίτας κ.α) ▪ Η ύπαρξη δύο ορεινών όγκων (Βερμίου και Πιερίων) από τους οποίους διέρχεται το Διεθνές μονοπάτι E4 ▪ Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (σκι, κανό, πεζοπορία, ορειβασία, ιππασία, κ.ά.) ▪ Η ύπαρξη πολλών διαδρομών για πεζοπορία και ορειβασία ▪ Η ικανοποιητική προσφορά σε τουριστικές κλίνες και η δυνατότητα επιλογής μεταξύ διαφόρων κατηγοριών καταλυμάτων, οι περισσότερες από τις οποίες δημιουργήθηκαν μέσα από τα προγράμματα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, LEADER II, LEADER+, Ο.Π.Α.Α.Χ. Ανατολικού Βερμίου, Επ.Α.Α.Υ. Πιερίων, κ.λπ. ▪ Η διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς και η αναβίωση πολλών παλιών εθίμων μέσα από πολιτιστικές εκδηλώσεις και γιορτές ▪ Η διοργάνωση διεθνούς εμβέλειας εκδηλώσεων όπως «το φεστιβάλ Πυρσού» ▪ Η ύπαρξη ικανοποιητικού αριθμού χώρων για διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, εκθέσεων σχετικών με τη γαστρονομία και τον πολιτισμό ▪ Η ύπαρξη γενικότερα τουριστικών πόρων που θα μπορούσαν να προωθηθούν ως ισχυρά brand names.	▪ Η περιορισμένη αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης παράλληλων παραγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αφενός εμπλουτίζουν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν και αφετέρου λειτουργούν πολλαπλασιαστικά ως προς τις επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική οικονομία. ▪ Η ελλιπής συνεργασία σε τοπικό κυρίως επίπεδο, ανάμεσα σε φορείς που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό, με αποτέλεσμα την μη προσφορά ενός συνολικού προϊόντος που θα περιλαμβάνει όλα τα μέρη που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τον επισκέπτη.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Η ολοένα αυξανόμενη δυναμική διεθνώς του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Η μεγάλη χρήση εισαγόμενων προϊόντων στον τομέα της εστίασης

Medeat

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

- Η προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού ως βασικού άξονα και προτεραιότητα της εθνικής τουριστικής πολιτικής
- Η εκμετάλλευση του γεγονότος ότι με εξαίρεση τους Δρόμους του Κρασιού, μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υφίσταται συγκροτημένο τουριστικό προϊόν γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού
- Η δυναμική της περιοχής να καθιερωθεί ως γαστρονομικός, πολιτισμικός και οικοτουριστικός προορισμός
- Η προβολή της συνολικής ταυτότητας - φυσιογνωμίας και φήμης (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις)
- Η διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την τουριστική ζήτηση
- Η δυνατότητα αξιοποίησης των παραγόμενων παραδοσιακών προϊόντων ενισχύοντας τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος: γαστρονομικός – οινικός και πολιτιστικός τουρισμός
- Η διασύνδεση του αμπελοοινικού τομέα με τον τουρισμό
- Η εξασφάλιση της ποιότητας, της ποικιλίας και καινοτομίας των εμπειριών με έμφαση στην αυθεντικότητα, στην ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα και κουλτούρα και σε όλα τα στοιχεία διαφοροποίησης (θέλγητρα διαφορετικότητας)
- Η προσφορά πρωτότυπων γευστικών εμπειριών
- Η πολύπλευρη κάλυψη προσδοκιών, ικανοποιώντας δηλαδή από τη μια επισκέπτες με στοιχειώδεις γνώσεις, αλλά και κατεξοχήν επισκέπτες υψηλού μορφωτικού επιπέδου με προηγούμενες εμπειρίες, απαιτητικά και εντός και εκτός ξενοδοχείων
- Οι οικονομικές εξελίξεις και η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στις χώρες προέλευσης τουριστών (αντίκτυπος της κρίσης στη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών)
- Η ευμετάβλητη τουριστική αγορά και ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός από παραδοσιακούς γαστρονομικούς προορισμούς όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία
- Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο τιμών και σχέσης ποιότητας τιμής
- Οι εγγύς περιοχές με υψηλή τουριστική ζήτηση
- Ο έντονος ανταγωνισμός στο εγχώριο και διεθνές περιβάλλον που απαιτεί αξιοποίηση και προβολή της μοναδικότητας του προορισμού «ΗΜΑΘΙΑ»
- Η απομάκρυνση από τον παραδοσιακό χαρακτήρα της περιοχής

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

εξεζητημένα ενδιαφέροντα και γαστρονομικές γνώσεις

- Η αξιοποίηση του ενδιαφέροντος για τη γαστρονομία που έχουν υποκινήσει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα)
- Η δυνατότητα μεταφοράς εμπειριών από άλλες χώρες που έχουν αναπτύξει γαστρονομικό και πολιτισμικό τουρισμό
- Οι νέες τάσεις στην τουριστική αγορά με αιχμή τις «διακοπές με δράση» (εκδρομές, πολιτισμικές επισκέψεις, αθλήματα κ.α.)
- Η αλλαγή των διατροφικών προτύπων και η αυξανόμενη ζήτηση για επώνυμα, ποιοτικά και ασφαλή προϊόντα
- Η αύξηση της ζήτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτισμικός, οικολογικός, θρησκευτικός, κ.ά.)
- Η δημιουργία τουριστικών πακέτων αξιοποίησης της φυσικής, γαστρονομικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, έξυπνες συσκευές, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, social networks, food blogs)
- Οι δυνατότητες συνεργασίας με τις όμορες περιοχές, ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων
- Η εκμετάλλευση της αναγνωρισιμότητας που έχουν σε εθνικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο πολιτισμικοί πόροι της περιοχής όπως ο Μέγας Αλέξανδρος, οι Αιγές κ.α

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η γεωγραφική θέση της Περιφερειακής Ενότητας (Π.Ε.) που αποτελεί φυσική πύλη προς την Αλβανία και κυρίως προς την ΠΓΔΜ ▪ Η βράβευση της Π.Ε. ως ένας από τους δέκα καλύτερους αναδυόμενους αγροτουριστικούς προορισμούς στην Ευρώπη (έτος 2007) ▪ Η παραγωγή ποιοτικών και ονομαστών τοπικών προϊόντων (προϊόντα ΠΟΠ: πιπεριά Φλωρίνης, Φασόλια Πρεσπών, φημισμένα προϊόντα όπως φράουλες Βιτσιού κ.α.) ▪ Η ένταξη της περιοχής στους δρόμους του κρασιού της Βορείου Ελλάδος και η ύπαρξη θεσμοθετημένης διαδρομής κρασιού «η διαδρομή των λιμνών» ▪ Η διατήρηση παραδοσιακών εδεσμάτων και συνταγών ▪ Η λειτουργία πολλών επισκέψιμων οινοποιείων ▪ Η ικανοποιητική προσφορά σε χώρους εστίασης ▪ Η μεγάλη ποικιλία σε επιλογές διατροφής από παραδοσιακές ταβέρνες και εστιατόρια, μέχρι εστιατόρια με δημιουργική κουζίνα (gourmet) ▪ Η συμμετοχή στην τοπική κουζίνα πιάτων κυνηγιού ▪ Η προβολή των τοπικών προϊόντων μέσα από γιορτές με αιχμή τα προϊόντα του τόπου (γιορτή κρασιού, πιπεριάς, φασολιού, τσίπουρου, πατάτας, τσιρονιών, πίτας – μελιού κ.α) ▪ Η ανάπτυξη συνεργασιών και δικτυώσεων στον τομέα των διατροφικών προϊόντων και του τουρισμού (γυναικείοι συνεταιρισμοί, εταιρία οικοτουρισμού Βιτσιού, δίκτυο λιμναίου τουρισμού, δίκτυο εστιατορίων, τοπικό σύμφωνο ποιότητας Φλώρινας) ▪ Η λειτουργία αρκετών εργαστηρίων παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων και εδεσμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η υψηλή εξάρτηση από τον εσωτερικό τουρισμό ▪ Οι ανεπαρκείς οδικές διασυνδέσεις και η πλημμελής οδική ασφάλεια ▪ Η ανταγωνιστική σχέση με την Καστοριά που λειτουργεί (λόγω των οδικών συνδέσεων) ως πύλη εισόδου για τις Πρέσπες σε μεγαλύτερο βαθμό απ’ ότι η Φλώρινα ▪ Η απουσία υποδομών συγκριτικά με τις δυνατότητες που προσδίδουν οι φυσικοί πόροι (παρατηρητήρια πουλιών, θέσεις θέας, παγοδρόμια, πάρκα αναψυχής κ.ά.) ▪ Η αρνητική εντύπωση των επισκεπτών ως προς το οδικό δίκτυο, την καθαριότητα, την ύπαρξη χώρων στάθμευσης ▪ Η μη συνειδητοποίηση της δυνατότητας απόκτησης εισοδήματος από τον εναλλακτικό τουρισμό και ο συντηρητισμός στην ανάπτυξη επενδυτικών πρωτοβουλιών εναλλακτικού τουρισμού ▪ Η περιορισμένη αξιοποίηση από τις τουριστικές επιχειρήσεις των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών ▪ Το χαμηλό επίπεδο γνώσης και εκπαίδευσης στον τουριστικό τομέα

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

καθώς και εμπορικών καταστημάτων παραδοσιακών προϊόντων διατροφής

- Η συγκέντρωση πολλών περιοχών ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και μοναδικής οικολογικής αξίας (Εθνικός Δρυμός Πρεσπών, λίμνες Βεγορίτιδας Πετρών, Ζάζαρης και Χειμαδίτιδας, ορεινοί όγκοι Βερνούντα, Βέρνου και Βόρα που αποτελούν καταφύγια άγριας ζωής κ.ά.) με σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας
- Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού οργανωμένων κέντρων ενημέρωσης επισκεπτών (Περιβαλλοντικό Κέντρο Αρκτούρου, Κέντρο Ενημέρωσης για την Πρέσπα, Κέντρο Ενημέρωσης για τις λίμνες Ζάζαρη και Χειμαδίτιδα, Κέντρο Ενημέρωσης για τις λίμνες Πετρών και Βεγορίτιδας)
- Οι πολλές δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (σκι, κανό, βαρκάδα, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, ιππασία, πτηνοπαράτηρηση κ.ά.)
- Οι αναπτυγμένες υποδομές εναλλακτικού τουρισμού (χιονοδρομικό κέντρο Βίγλας, αγροτουριστικά καταλύματα, φάρμες και σχολές ιππασίας, χώροι ευεξίας - spa κ.α)
- Η ύπαρξη πολλών σηματοδοτημένων διαδρομών για πεζοπορία και ορειβασία
- Η ικανοποιητική προσφορά σε τουριστικές κλίνες και η δυνατότητα επιλογής σε διάφορες κατηγορίες καταλυμάτων
- Η πολύμορφη πολιτιστική κληρονομιά και η σύνθετη πολιτισμική ταυτότητα (αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, λαογραφικές συλλογές, παραδοσιακές τέχνες: κηροπλαστική, αγγειοπλαστική κ.ά.)
- Η διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς και η αναβίωση πολλών παλιών εθίμων μέσα από

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	
<p>πολιτιστικές εκδηλώσεις και γιορτές</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η διοργάνωση διεθνούς εμβέλειας εκδηλώσεων όπως τα «Πρέσπεια» ▪ Η ύπαρξη ικανοποιητικού αριθμού χώρων για διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, εκθέσεων κ.ά. 	
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ολοένα αυξανόμενη δυναμική του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού διεθνώς ▪ Η προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού ως βασικού άξονα και προτεραιότητα της εθνικής τουριστικής πολιτικής ▪ Η εκμετάλλευση του γεγονότος ότι με εξαίρεση τους Δρόμους του Κρασιού, μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υφίσταται συγκροτημένο τουριστικό προϊόν γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού ▪ Η δυναμική της περιοχής να καθιερωθεί ως γαστρονομικός, πολιτισμικός και οικοτουριστικός προορισμός ▪ Η προβολή της συνολικής ταυτότητας - φυσιογνωμίας και φήμης (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις) ▪ Η σύνδεση της τοπικής παραγωγής με την τουριστική ζήτηση ▪ Η δυνατότητα αξιοποίησης των παραγόμενων παραδοσιακών προϊόντων ενισχύοντας τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος: γαστρονομικός – οινικός και πολιτιστικός τουρισμός ▪ Η διασύνδεση του αμπελοοινικού τομέα με τον τουρισμό ▪ Η προσφορά πρωτότυπων γευστικών εμπειριών 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεγάλη χρήση εισαγόμενων προϊόντων στον τομέα της εστίασης εντός και εκτός ξενοδοχείων ▪ Οι οικονομικές εξελίξεις και η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στις χώρες προέλευσης τουριστών (αντίκτυπος της κρίσης στη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών) ▪ Η ευμετάβλητη τουριστική αγορά και ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός από παραδοσιακούς γαστρονομικούς προορισμούς όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία ▪ Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο τιμών και σχέσης ποιότητας τιμής ▪ Οι εγγύς περιοχές με υψηλή τουριστική ζήτηση

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

- Η αξιοποίηση του ενδιαφέροντος για τη γαστρονομία που έχουν υποκινήσει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα)
- Η δυνατότητα μεταφοράς εμπειριών από άλλες χώρες που έχουν αναπτύξει γαστρονομικό και πολιτισμικό τουρισμό
- Οι νέες τάσεις στην τουριστική αγορά με αιχμή τις «διακοπές με δράση» (εκδρομές, πολιτισμικές επισκέψεις, αθλήματα κ.α.)
- Η αλλαγή των διατροφικών προτύπων και η αυξανόμενη ζήτηση για επώνυμα, ποιοτικά και ασφαλή προϊόντα
- Η αύξηση της ζήτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτισμικός, οικολογικός, θρησκευτικός, κ.ά.)
- Η δημιουργία τουριστικών πακέτων για αξιοποίηση της φυσικής, γαστρονομικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, έξυπνες συσκευές, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, social networks, food blogs)
- Οι δυνατότητες συνεργασίας με τις όμορες περιοχές, ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η φυσική θέση του Νομού: εγγύτητα σε μεγάλες υπερτοπικές μεταφορικές υποδομές (Εγνατία Οδός, πανευρωπαϊκός αυτοκινητόδρομος Corridor 10) που διευκολύνουν την πρόσβαση προς τη Θεσσαλονίκη, το Διεθνές Αεροδρόμιο «Μακεδονία», καθώς και τα Βαλκάνια ▪ Η ποιοτική παραγωγή αγροτικών προϊόντων (προϊόντα ΠΟΠ: φέτα, κασέρι, μανούρι, μπάτζος, κρασί, βιολογικά προϊόντα, παραδοσιακά προϊόντα: γαίς τυρί, πασικιάν, τσεμέν κ.α). ▪ Η πολυπολιτισμική κουζίνα που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα προϊόντα και γεύσεις ▪ Η ένταξη της περιοχής στους δρόμους του κρασιού της Βορείου Ελλάδος και η ύπαρξη θεσμοθετημένης διαδρομής κρασιού «Διαδρομή Κρασιού Πέλλας – Γουμένισσας» ▪ Η προβολή των τοπικών προϊόντων μέσα από γιορτές με αιχμή τα προϊόντα του τόπου (γιορτή κρασιού, γριβαδιού, κάστανου, πατάτας, κερασιού, γιορτή πολιτισμού και γαστρονομίας κ.ά.) ▪ Η ύπαρξη επισκέψιμων οινοποιείων και σε κοντινή μεταξύ τους απόσταση ▪ Η λειτουργία αρκετών εργαστηρίων παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων και εδεσμάτων ▪ Η λειτουργία εμπορικών καταστημάτων παραδοσιακών προϊόντων διατροφής ▪ Η παραγωγή πολλών προϊόντων σε διαφορετικές περιοχές που λειτουργούν ως αντιπροσωπευτικά κάθε τόπου π.χ. κρασί – Γουμένισσα, τυριά – Δοϊράνη και Βάθη, κεράσια 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Οι ελλείψεις στους τομείς της ανάδειξης μνημείων και συνόλων, της προβολής και της αξιοποίησης των αρχαιολογικών χώρων και άλλων πολιτιστικών πόρων ▪ Ο μικρός αριθμός καταλυμάτων και η μεγάλη διασπορά καταλυμάτων χαμηλής τάξης ▪ Ο μικρός αριθμός αγροτουριστικών μονάδων ▪ Η μικρή ανάπτυξη επιχειρηματικών συνεργασιών και δικτυώσεων ▪ Η περιορισμένη αξιοποίηση από τις επιχειρήσεις τουρισμού των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών ▪ Οι σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές περιβαλλοντικής προστασίας και η περιορισμένη δράση σε ενέργειες πρόληψης, παρακολούθησης και προστασίας οικολογικών πόρων. ▪ Η απόσταση από τη θάλασσα ▪ Η έλλειψη υποδομών χειμερινών σπορ

Medeat

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ

<ul style="list-style-type: none"> - Φυλιριά, λιμνίσια ψάρια – Δοϊράνη, λουκάνικα – Νέο Γυναικόκαστρο κ.ά.) ▪ Η ικανοποιητική προσφορά σε χώρους εστίασης ▪ Η λειτουργία δικτύων συνεργασίας (Άρωμα Ποιότητας και Ποιοτική Υπεροχή Κιλκίς) ▪ Το πλούσιο και ποικιλόμορφο πολιτιστικό απόθεμα με πολλούς επισκέψιμους χώρους (αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, εκθέσεις, ιερές μονές και εκκλησίες) ▪ Η διατήρηση των εθίμων και η αναβίωση τους ▪ Η ύπαρξη χαρτογραφημένων και σηματοδοτημένων περιπατητικών διαδρομών ▪ Η υλοποίηση υπερτοπικής εμβέλειας εκδηλώσεων που προσελκύουν πλήθος επισκεπτών (π.χ. Διεθνές Φεστιβάλ Κουκλοθέατρου και Παντομίμας, τα Δοϊράνια κ.α.) ▪ Οι προσπάθειες επανάχρησης κτιρίων για πολιτιστικές, και καλλιτεχνικές λειτουργίες ▪ Η ύπαρξη υποδομών εναλλακτικού τουρισμού όπως το οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας – υδροθεραπείας στην Πικρολίμνη, το ράντσο τουριστικής ιππασίας, ο Βαλκανικός βοτανικός κήπος, τα 1.000 δέντρα, κ.ά. ▪ Το μοναδικής ομορφιάς και οικολογικής αξίας φυσικό περιβάλλον (λίμνες Δοϊράνη, Πικρολίμνη, τεχνητή λίμνη Μεταλλείου, ποταμοί Αξιός και Γαλλικός, δάσος Μουριών, όρη Πάϊκος, Κρούσσια, Μπέλες κ.ά.) 	
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ολοένα αυξανόμενη δυναμική του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού διεθνώς ▪ Η προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού ως βασικού άξονα και προτεραιότητα της εθνικής 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεγάλη χρήση εισαγόμενων προϊόντων στον τομέα της εστίασης εντός και εκτός ξενοδοχείων ▪ Οι οικονομικές εξελίξεις και η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στις

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΙΚΙΑ

τουριστικής πολιτικής

- Ο τουρισμός στο Κιλίκι δεν είναι μέχρι σήμερα ανεπτυγμένος
- Η δυναμική της περιοχής να καθιερωθεί ως γαστρονομικός και πολιτισμικός προορισμός
- Η προβολή της συνολικής ταυτότητας - φυσιογνωμίας και φήμης (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις)
- Η δυνατότητα αξιοποίησης των παραγόμενων παραδοσιακών προϊόντων με ενισχύοντας τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος: γαστρονομικός – οινικός τουρισμός
- Η διασύνδεση του αμπελοοινικού τομέα με τον τουρισμό
- Η εξασφάλιση της ποιότητας, της ποικιλίας και καινοτομίας των εμπειριών με έμφαση στην αυθεντικότητα, στην ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα και κουλτούρα και σε όλα τα στοιχεία διαφοροποίησης (θέλγητρα διαφορετικότητας)
- Η προσφορά πρωτότυπων γευστικών εμπειριών (Ποντιακή κουζίνα)
- Η αξιοποίηση του ενδιαφέροντος για τη γαστρονομία που έχουν υποκινήσει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα)
- Η δυνατότητα μεταφοράς εμπειριών από άλλες χώρες που έχουν αναπτύξει γαστρονομικό και πολιτισμικό τουρισμό
- Οι νέες τάσεις στην τουριστική αγορά με αιχμηρές «διακοπές με δράση» (εκδρομές, πολιτισμικές επισκέψεις, αθλήματα κ.α.)
- Η αλλαγή των διατροφικών προτύπων και η αυξανόμενη ζήτηση για επώνυμα, ποιοτικά και

χώρες προέλευσης τουριστών (αντίκτυπος της κρίσης στη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών)

- Η ευμετάβλητη τουριστική αγορά και ο έντονος διεθνής ανταγωνισμός από παραδοσιακούς γαστρονομικούς προορισμούς όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία
- Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο τιμών και σχέσης ποιότητας τιμής
- Οι εγγύς περιοχές με υψηλή τουριστική ζήτηση
- Η χαμηλή επαναληψιμότητα επισκεπτών

Medeat

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ

ασφαλή προϊόντα

- Η αύξηση της ζήτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτισμικός, οικολογικός, θρησκευτικός, κ.ά.)
- Η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, έξυπνες συσκευές, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, social networks, food blogs)
- Οι δυνατότητες συνεργασίας με τις όμορες περιοχές, ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων
- Η συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές και διασυνοριακές συνεργασίες στον τομέα του τουρισμού

2.2 Προσδιορισμός στρατηγικής θέσης επιτυχίας

Η αλυσίδα παραγωγής τροφίμων είναι απαραίτητο στοιχείο των διαδρομών που εμπλουτίζει τις βιωματικές εμπειρίες και τις επισκέψιμες δυνατότητες. Η επαφή δηλαδή με τον πρωτογενή τομέα, τις επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, τις λοιπές μεταποιητικές και εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών, καθώς και τις τοπικές αγορές, ενισχύει την εμπειρία του τουρίστα – περιηγητή και συνδέει το τουριστικό προϊόν των διαδρομών με την τοπική παραγωγική βάση.

Περαιτέρω όμως η χάραξη και δημιουργία των διαδρομών θα πρέπει να αναδεικνύει και να σφραγίζει τη συνολική ταυτότητα των περιοχών (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις), σχηματίζοντας τουριστικά προϊόντα - μοναδικές ταξιδιωτικές εμπειρίες αναψυχής και ολοκληρωμένες τουριστικές προτάσεις, συνοδευόμενες από παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας.

Με συνέπεια στις αρχές της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, θα πρέπει επίσης να σχηματίσουν ένα τουριστικό προϊόν που θα συμβάλει στην αειφορική ανάπτυξη με σεβασμό στη διατήρηση του περιβάλλοντος. Δεδομένου ότι πρόκειται να αναπτυχθούν και να λειτουργήσουν στην ύπαιθρο, όπου δεν έχουν παρουσιαστεί φαινόμενα κορεσμού, δεν υπάρχουν, ορατοί στην παρούσα φάση, κίνδυνοι σε ότι αφορά τη φέρουσα ικανότητα.

Οι Περιοχές Εφαρμογής LEADER (διαχρονικά) θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των διαδρομών, ενώ για το σχεδιασμό τους θα πρέπει να συνεκτιμηθούν διάφορα αξιολογικά κριτήρια προσφοράς (τοπική κουζίνα, κέντρα εστίασης, «πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής», επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών, πολιτισμός, φυσικό περιβάλλον, σημεία πανοραμικής θέας, εμβληματικά σημεία, καταλύματα, εκδηλώσεις) και συνθηκών πλαισίου (ισορροπία θελκτικότητας σημείων, συνέχεια, προσέγγιση – ασφάλεια, ποιότητα, δυνατότητες ξενάγησης, εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα, εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών)⁶ χωρίς την ύπαρξη των οποίων οι διαδρομές και δεν μπορούν να υπάρξουν πόσο μάλλον να λειτουργήσουν.

Σε ότι αφορά τις δημόσιες υποδομές θα πρέπει να δοθεί βάρος στις πύλες εισόδου στα νησιά, στην επαρκή και πυκνή σήμανση εγγύς και κατά μήκος των διαδρομών, στα δημόσια κέντρα πληροφόρησης, καθώς και στα δημόσια κτίρια και εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε αδράνεια και μπορούν να αξιοποιηθούν (όπου είναι εφικτό και κυρίως ανέξοδο) σε διάφορες χρήσεις που θα υπηρετούν το «προϊόν» των διαδρομών.

Η στόχευση συγκεκριμένων τμημάτων της τουριστικής αγοράς είναι απαραίτητη προκειμένου να επιτευχθεί επαρκής μόχλευση εσωτερικής και εξωτερικής ζήτησης. Αυτή θα πρέπει να αφορά

⁶ Βλ. αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 3.4

κατεξοχήν τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων, με κίνητρα για τουρισμό υπαίθρου, οινόφιλους, άτομα που ζητούν να γνωρίσουν την τοπική κουζίνα, τον πολιτισμό και το φυσικό περιβάλλον, με διάθεση για αυθεντικές εμπειρίες αναψυχής και ποικιλία δραστηριοτήτων.

Σε ότι αφορά στην αγορά του εξωτερικού, σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου (Ιανουάριος 2013)⁷, οι αγορές Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας και Γερμανίας είναι πρώτες στην κατάταξη μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών στην προτίμηση του πολιτισμού (θρησκευτικοί λόγοι, γαστρονομικοί και τέχνες) ως λόγου πραγματοποίησης διακοπών το 2012. Παλαιότερες έρευνες⁸ υποδεικνύουν επίσης ως χώρες προέλευσης των τουριστών γαστρονομίας τις ΗΠΑ, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Σκανδιναβικές χώρες και την Ιαπωνία. Από τη σύνθεση επίσης των ευρημάτων ερευνών που έχουν εκπονηθεί τα τελευταία χρόνια προκύπτει ότι η στόχευση θα πρέπει να αφορά άτομα άνω των 30 ετών, υψηλού μορφωτικού επιπέδου και με διαθέσιμο εισόδημα υψηλότερο του μέσου τουρίστα.

Σε ότι αφορά στους Έλληνες η στόχευση αφορά εξίσου ταξιδιώτες με ειδικά ενδιαφέροντα εναλλακτικού τουρισμού και επιθυμία να γνωρίσουν όλες τις εποχές του χρόνου, με σύντομες αποδράσεις ή μεγαλύτερες διακοπές, γαστριμαργικές απολαύσεις, φυσικά και πολιτιστικά αξιοθέατα.

Η στόχευση θα πρέπει επίσης να αφορά τουρίστες παραθεριστικών κέντρων με επιθυμία να εμπλουτίσουν, έστω και αποσπασματικά, τις διακοπές τους με περιηγήσεις στην ύπαιθρο και δραστηριότητες στη φύση.

Η προβολή και προώθηση των διαδρομών προαπαιτεί το σχηματισμό ενός γαστρονομικού – πολιτιστικού brand ως ιδιαίτερη ταυτότητα για καθεμία. Μία δηλαδή φράση – λεκτική ταυτότητα που θα ονοματίζει και θα χαρακτηρίζει τη διαδρομή. Απαραίτητη επίσης είναι η ανάδειξη των στοιχείων μοναδικότητας και των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, καθώς και της ποικιλίας της τουριστικής εμπειρίας όλες τις εποχές του χρόνου.

Σε όρους μέσων προβολής είναι απαραίτητη καταρχήν η πολύγλωσση υποστήριξη τους και ειδικότερα μια άριστη διαδικτυακή παρουσία δεδομένου ότι προσφέρει πρόσβαση από οποιοδήποτε σημείο του κόσμου, η παραγωγή εντύπων και χαρτών, η εκθεσιακή προβολή, καθώς και η φιλοξενία δημοσιογράφων και τουριστικών πρακτόρων ως «πολλαπλασιαστών» της ζήτησης.

Σε όρους οργάνωσης της προβολής, οι διαδρομές μπορούν να ενταχθούν στις εθνικές τουριστικές καμπάνιες του Υπουργείου Τουρισμού - ΕΟΤ στο εξωτερικό και στην τουριστική προβολή των περιφερειών, να υποστηριχθούν από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης και τους Δήμους, καθώς και να συναρθρωθούν επικοινωνιακά με τις λοιπές διαδρομές στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος.

⁷ Βλ. αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 3.3

⁸ Ελληνική Ακαδημία Γεύσης, Πανεπιστήμιο Cornell, Travel Industry Association, Οργανισμός Τουρισμού της Καραϊβικής.

Τέλος, για τα «προϊόντα» των διαδρομών θα πρέπει να εξασφαλιστεί η απόλυτη συναίνεση, η ενεργός συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών κοινωνιών, προκειμένου σε βάθος χρόνου να υποστηριχτεί η τουριστική προσφορά. Τη διαχείριση τους δύνανται να αναλάβουν κατά προτεραιότητα οι Ομάδες Τοπικής Δράσης ή άλλες υφιστάμενες δομές (π.χ. Δρόμοι του Κρασιού) ή Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας όπου δεν ενδείκνυται οι προηγούμενες επιλογές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, παρουσιάζονται στη συνέχεια ανά Χωρική Ενότητα, τα στοιχεία που προσδιορίζουν τη «μοναδική θέση» (unique selling position), τα επιχειρήματα εξαιρετικής πώλησης και τα αναγνωρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα από τον επισκέπτη, καθώς και οι λοιπές παράμετροι της στρατηγικής θέσης επιτυχίας.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

«Μοναδική θέση» (unique selling position)	Κνωσός
Επιχειρήματα εξαιρετικής πώλησης, αναγνωρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα	Κρητική διατροφή Ελαιόλαδο Αρχαιότητες Μινωικού πολιτισμού Ζωντανή μουσική παραγωγή και διατηρούμενες Κρητικές παραδόσεις Βουνό και θάλασσα Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς Φοινικόδασος Βάι Δικταίο Άνδρο
Στοχευόμενες αγορές τουρισμού	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων άνω των 30 ετών (οικοτουρισμού, οινοτουρισμού, τουρισμού υπαίθρου κλπ) ✓ Αγορές Ελλάδας, Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας, Γερμανίας, ΗΠΑ, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβικών Χωρών, Ιαπωνίας και Ρωσίας ✓ Τουρίστες παραθεριστικών κέντρων με επιθυμία αποσπασματικού εμπλουτισμού των διακοπών τους ✓ Εκδρομείς σαββατοκύριακου
Περιοχές και προϊόντα γαστρονομικού τουρισμού που πρέπει να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Περιοχές <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ηράκλειο – Κνωσός – Αρχάνες – Βαθύπετρο – Χουδέτσι – Αγ. Βασίλειος – Καλλονή – Πεζά – Αλάγνι – Μελέσες – Αγ. Παρασκιές – Μυρτιά – Σκαλάνι – Ηράκλειο ✓ Ηράκλειο – Βούτες – Αγ. Μύρωνας – Άνω Ασίτες – Βενεράτο (Κεράσια – Δαφνές – Σίβα) - Αγ. Θωμάς – Γέργερη - Ζαρός – Γόρτυνα – Λούρες – Μεταξοχώρι (Μονή Επανωσήφη) – Χουδέτσι – Κουνάβοι – Ηράκλειο ✓ Χερσόνησος – Γούβες – Σκοτεινό – Βόρος – Γαλίφα – Επισκοπή – Βόνη – Θραψανό – Ευαγγελισμός – Καστέλλι – Κασταμονίτσα – Αβδού – Μοχός – Σταλίδα – Χερσόνησος ✓ Ρέθυμνο – Αρμένιοι – Κοζαρέ – Πλακιάς – Σελλιά – Αγ. Ιωάννης – Μούντρος – Ρούστικα – Κ. Βαλσαμόνερο – Πρινές – Ρέθυμνο ✓ Γεωργιούπολη – Κουρνάς – Αργυρούπολη – Ασή Γωνιά – Καλλικράτης- Ασφένδου – Πετρές – Αλικάμπος – Βρύσες –

	<p>Γεωργιούπολη</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Καλύβες – Αλμυρίδα – Γαβαλοχώρι – Βάμος- Βρύσες- Τζιτζιφές – Φρες – Πεμόνια- Ραμνή – Στύλος – Αρμένιοι – Καλύβες ✓ Αγ. Νικόλαος – Καλό Χωριό – Πρίνα- Κρούστας - Κριτσά – Καθαρό – Μέσα Λασιίθι – Μέσα Ποτάμοι – Ζένια – Λακώνια - Αγ. Νικόλαος ✓ Αγ. Νικόλαος – Ελούντα – Πλάκα – Βρουχά – Σέλλες – Σκινιάς – Καρύδι – Δοριές – Φουρνή – Νικηθιανό – Νεάπολη – Νικηθιανό – Αγ. Νικόλαος ✓ Αγ. Νικόλαος – Κριτσά – Καθαρό – Μέσα Λασιίθι – Τζερμιάδω – Κερά - Κράσι – Μάλια – Σίσι – Μίλατος - Βραχάσι – Λασιίδα - Νεάπολη – Αγ. Νικόλαος ✓ Αγ. Νικόλαος – Μέσα Λακώνια – Ζένια – Έξω Ποτάμοι – Μέσα Λασιίθι – Αβρακόντε - Ψυχρό – Κάτω Μετόχι – Βιδιανή – Κερά – Κράσι – Βραχάσι – Νεάπολη – Αγ. Νικόλαος <p>➤ Προϊόντα</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ελαιόλαδα ΠΟΠ / ΠΓΕ Βιάννος, Βόρειος Μυλοπόταμος, Πεζά, Αρχάνες, Χανιά, Κολυμβάρι, Σητεία, Αποκόρωνας, Θραψανό, Σέλινο ✓ Ελιά ΠΟΠ Θρούμπα Αμπαδιάς Ρεθύμνης ✓ Φρούτα ΠΟΠ Πορτοκάλια Μάλεμε ✓ Οίνοι ΠΟΠ Αρχάνες, Δαφνές, Malvasia Σητείας, Malvasia Χάνδακας, Πεζά, Σητεία, Χάνδακας ✓ Οίνοι ΠΓΕ Ηράκλειο, Κίσαμος, Κρήτη, Λασιίθι, Ρέθυμνο, Χανιά ✓ Τυριά ΠΟΠ Γραβιέρα, Ξυνομυζήθρα, Πηχτόγαλο, Ξύγαλο ✓ Προϊόντα αρτοποιίας ΠΓΕ Κρητικό παξιμάδι ✓ Απάκι, καπρικό, λουκάνικο ✓ Κηπευτικά, αγκινάρα, σταμναγκάθι ✓ Επιτραπέζια σταφύλια ✓ Αρωματικά φυτά ✓ Μέλι, πετιμέζι ✓ Παραδοσιακά γλυκά και ζυμαρικά ✓ Τραχανάς (χόντρος και ξυνόχοντρος) ✓ Σαλιγκάρια (χοχλιοί) ✓ Τσικουδιά ✓ Τρύγος σταφυλιών ✓ Δρόμοι του Κρασιού – επισκέψιμα οινοποιεία ✓ Ελαιосуγκομιδή ✓ Γυναικείοι συνεταιρισμοί ✓ Καζανέματα ✓ Εστιατόρια με «Σήμα Ποιότητας Κρητικής Κουζίνας» ✓ Ταβέρνες παραδοσιακής κουζίνας ✓ Ψαροταβέρνες ✓ Λαϊκές αγορές ✓ Φεστιβάλ προϊόντων – γεύσεων ✓ Ελληνικό πρωινό ✓ Μαθήματα Κρητικής μαγειρικής
<p>Δημόσιες υποδομές που ενδείκνυται να προωθηθούν κατά προτεραιότητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πύλες εισόδου ✓ Σήμανση εγγύς και κατά μήκος των διαδρομών ✓ Κέντρα πληροφόρησης ✓ Κτίρια και εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε αδράνεια

<p>Διασύνδεση γαστρονομικού τουρισμού με άλλους παραγωγικούς κλάδους</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πρωτογενής παραγωγή (ελαιοκαλλιέργεια, αμπελοκαλλιέργεια, κτηνοτροφία) ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης (ελαιουργεία – τυποποιητήρια ελαιολάδου, οινοποιεία, αποστακτήρια, τυροκομεία, μονάδες επεξεργασίας μελιού και αρωματικών φυτών) ✓ Επιχειρήσεις αρτοποιίας – ζαχαροπλαστικής ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών ✓ Καταστήματα εστίασης ✓ Καταλύματα υπαίθρου ✓ Τουριστικά πρακτορεία
<p>Πλαίσιο διαχείρισης περιοχών</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συναίνεση, συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών κοινωνιών ✓ Ομάδες Τοπικής Δράσης ή υφιστάμενες δομές (π.χ. Δρόμοι του Κρασιού, ΣΕΔΗΚ)
<p>Φέρουσα ικανότητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δεδομένης της ανάπτυξης των διαδρομών στην ύπαιθρο, δεν υπάρχουν, ορατοί στην παρούσα φάση, κίνδυνοι σε ότι αφορά τη φέρουσα ικανότητα.
<p>Πρώθηση γαστρονομικών και πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γαστρονομικό – πολιτιστικό brand ✓ Δωδεκάμηνος τουρισμός ✓ Έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα προώθησης (έντυπα, χάρτες, διαδίκτυο) ✓ Εκθεσιακή προβολή ✓ Φιλοξενία δημοσιογράφων, chefs και τουριστικών πρακτόρων ✓ Εκδηλώσεις ανάδειξης και προβολής γαστρονομικών προϊόντων ✓ Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων ✓ Ένταξη στην εθνική τουριστική καμπάνια και στην τουριστική προβολή της περιφέρειας ✓ Υποστήριξη προβολής από τις ΟΤΔ της Περιφέρειας και τους Δήμους ✓ Σύνδεση με τις διαδρομές στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

<p>«Μοναδική θέση» (unique selling position)</p>	<p>Αχίλλειο</p>
<p>Επιχειρήματα εξαιρετικής πώλησης, αναγνωρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα</p>	<p>Παλιά πόλη της Κέρκυρας (Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς UNESCO), Μον Repos, Κανόνι, Παλαιοκαστρίτσα Κουμ κουάτ Κερκυραϊκός ελαιώνας Παραδοσιακά εδέσματα και συνταγές Μουσική Πασχαλινά έθιμα Λιμνοθάλασσες</p>
<p>Στοχευόμενες αγορές τουρισμού</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων άνω των 30 ετών (οικοτουρισμού, οινοτουρισμού, τουρισμού υπαίθρου κλπ) ✓ Αγορές Ελλάδας, Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας, Γερμανίας, ΗΠΑ, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβικών Χωρών, Ιαπωνίας και Ρωσίας ✓ Τουρίστες παραθεριστικών κέντρων με επιθυμία αποσπασματικού εμπλουτισμού των διακοπών τους ✓ Εκδρομείς σαββατοκύριακου

<p>Περιοχές και προϊόντα γαστρονομικού τουρισμού που πρέπει να προωθηθούν κατά προτεραιότητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Περιοχές <ul style="list-style-type: none"> ✓ Κέρκυρα – Αγ. Ιωάννης – Γιαννάδες – Κοιλάδα Ρόπα – Βάτος – Πέλεκας – Κυνοπιάστες – Κανάλι – Κέρκυρα ✓ Παλαιοκαστρίτσα - Λάκωνες - Κρήνη - Πάγοι - Αφιώνας - Αρίλλας - Άγιος Στέφανος (λιμάνι για διαπόντια νησιά Οθωνοί, Μαθράκι, Ερείκουσα) - Αυλιώτες - Σιδάρι - Άγιος Αθανάσιος - Άγιοι Δούλοι - Νύμφες - Αχαράβη - Λούτσες - Περιθεια - Λαύκι Στρινύλας - Σπαρτύλας – Σωκράκι - Τρουμπέττας - Δουκάδες Παλαιοκαστρίτσα ✓ Λευκίμμη - Βιταλάδες - Περιβόλι - Αργυράδες - Λίνια - Χλομός Βραγκανιώτικα - Αγ. Ματθαίος - Μεσογγή - Πετριτής - Περιβόλι Λευκίμμη - Παξοί ➤ Προϊόντα <ul style="list-style-type: none"> ✓ Φρούτα ΠΟΠ Κουμ κουάτ ✓ Οίνοι ΠΓΕ Κέρκυρας, Χαλικούνας ✓ Ελαιόλαδο ΠΓΕ Άγιος Ματθαίος ✓ Ελιές ✓ Πορτοκάλια, περγαμόντο, τζίντζολες ✓ Μικρόκαρπες φράουλες, ρόκα ✓ Όμηρα ✓ Μέλι ✓ Τρύγος σταφυλιών - επισκέψιμα οινοποιεία ✓ Αποστάγματα (λικέρ κλπ) ✓ Μπύρα ✓ Τσιτσιμπύρα ✓ Ελαιосуγκομιδή ✓ Αλλαντικά (νούμπουλο, τσοσάδο, σαλάδο, λουκάνικα) ✓ Γαλακτοκομικά προϊόντα (βούτυρο, στρούγγα, γιδοτύρι, γραβιέρα, γιαούρτι) ✓ Μαρμελάδες, γλυκά κουταλιού, συκομαΐδα, παγωτά, μαντολάτο, μάντολες, παστέλι ✓ Γυναικείος συνεταιρισμός ✓ Εστιατόρια - ταβέρνες παραδοσιακής κουζίνας ✓ Ψαροταβέρνες ✓ Λαϊκές αγορές ✓ Φεστιβάλ προϊόντων – γεύσεων ✓ Ελληνικό πρωινό ✓ Μαθήματα Κερκυραϊκής μαγειρικής ✓ Μουσεία ελιάς
<p>Δημόσιες υποδομές που ενδείκνυται να προωθηθούν κατά προτεραιότητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πύλες εισόδου ✓ Σήμανση εγγύς και κατά μήκος των διαδρομών ✓ Κέντρα πληροφόρησης ✓ Κτίρια και εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε αδράνεια
<p>Διασύνδεση γαστρονομικού τουρισμού με άλλους παραγωγικούς κλάδους</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πρωτογενής παραγωγή (ελαιοκαλλιέργεια, καλλιέργεια κουμ κουάτ, πορτοκαλιών, περγαμόντο, τζίντζολων και φράουλων, μελισσοκομία) ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης (ελαιουργεία – τυποποιητήρια ελαιολάδου, οινοποιεία, αποστακτήρια, τυροκομεία - γαλακτοπωλεία, αλλαντοποιίες, μονάδες επεξεργασίας μελιού) ✓ Επιχειρήσεις αρτοποιίας – ζαχαροπλαστικής ✓ Οικοτεχνίες ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών

Medeat

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Καταστήματα εστίασης - αναψυχής ✓ Καταλύματα υπαίθρου ✓ Τουριστικά πρακτορεία
Πλαίσιο διαχείρισης περιοχών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συναίνεση, συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών κοινωνιών ✓ Ομάδα Τοπικής Δράσης ή υφιστάμενες δομές (π.χ. Δίκτυο «Η Κέρκυρα παράγει», Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και του Δήμου Κέρκυρας)
Φέρουσα ικανότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δεδομένης της ανάπτυξης των διαδρομών στην ύπαιθρο, δεν υπάρχουν, ορατοί στην παρούσα φάση, κίνδυνοι σε ότι αφορά τη φέρουσα ικανότητα.
Πρώθηση γαστρονομικών και πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γαστρονομικό – πολιτιστικό brand ✓ Δωδεκάμηνος τουρισμός ✓ Έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα προώθησης (έντυπα, χάρτες, διαδίκτυο) ✓ Εκθεσιακή προβολή ✓ Φιλοξενία δημοσιογράφων, chefs και τουριστικών πρακτόρων ✓ Εκδηλώσεις επικοινωνίας γαστρονομικών προϊόντων ✓ Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων ✓ Ένταξη στην εθνική τουριστική καμπάνια και στην τουριστική προβολή της περιφέρειας ✓ Υποστήριξη προβολής από τις ΟΤΔ και τους Δήμους ✓ Σύνδεση με τις διαδρομές στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

«Μοναδική θέση» (unique selling position)	Ναυάγιο
Επιχειρήματα εξαιρετικής πώλησης, αναγνωρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου – χελώνα Caretta Caretta Πατρίδα ποιητών και καλλιτεχνών Μουσική Δίκτυο οινοποιιών
Στοχευόμενες αγορές τουρισμού	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων άνω των 30 ετών (οικοτουρισμού, οινοτουρισμού, τουρισμού υπαίθρου κλπ) ✓ Αγορές Ελλάδας, Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας, Γερμανίας, ΗΠΑ, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβικών Χωρών, Ιαπωνίας και Ρωσίας ✓ Τουρίστες παραθεριστικών κέντρων με επιθυμία αποσπασματικού εμπλουτισμού των διακοπών τους ✓ Εκδρομείς σαββατοκύριακου
Περιοχές και προϊόντα γαστρονομικού τουρισμού που πρέπει να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Περιοχές <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ζάκυνθος – Μαχαιράδο – Λαγωπόδο – Μουζάκι – Παντοκράτορας – Λιθακιά – Κοιλιωμένος – Αγ. Λέων – Λούχα – Αγ. Μαρίνα – Αγ. Πάντες – Ζάκυνθος ✓ Αργοστολι – Μηνιά – Ομάλα – Ραζάτα- Λιβάδι – Αγ. Θέκλα – Καμινाराτά – Χαβριάτα – Ληξούρι – Λιβάδι ➤ Προϊόντα <ul style="list-style-type: none"> ✓ Οίνοι ΠΓΕ Βερντέα, Ζάκυνθος ✓ Ελαιόλαδο ΠΓΕ Ζάκυνθος

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Σταφίδα ΠΟΠ Ζακύνθου ✓ Νεροκρέμμυδο ✓ Πεπόνι, φράουλα ✓ Τρύγος σταφυλιών ✓ Επισκέψιμα οινοποιεία, ελαιολαδοποιεία, τυροκομεία ✓ Ελαιοσυγκομιδή ✓ Τυροκομικά (πρέντζα, λαδοτύρι) ✓ Μέλι ✓ Ζαχαρώδη (Μαντολάτα, παστέλια, μάντολες, λουκούμια) ✓ Γυναικείος συνεταιρισμός ✓ Εστιατόρια - ταβέρνες παραδοσιακής κουζίνας ✓ Ψαροταβέρνες ✓ Λαϊκές αγορές ✓ Φεστιβάλ προϊόντων – γεύσεων ✓ Ελληνικό πρωινό ✓ Μαθήματα Ζακυνθινής μαγειρικής
Δημόσιες υποδομές που ενδείκνυται να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πύλες εισόδου ✓ Σήμανση εγγύς και κατά μήκος των διαδρομών ✓ Κέντρα πληροφόρησης ✓ Κτίρια και εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε αδράνεια
Διασύνδεση γαστρονομικού τουρισμού με άλλους παραγωγικούς κλάδους	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πρωτογενής παραγωγή (ελαιοκαλλιέργεια, αμπελοκαλλιέργεια, μελισσοκομία) ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης (ελαιουργεία – τυποποιητήρια ελαιολάδου, οινοποιεία, τυροκομεία, μονάδες επεξεργασίας μελιού) ✓ Επιχειρήσεις αρτοποιίας – ζαχαροπλαστικής ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών ✓ Καταστήματα εστίασης – αναψυχής ✓ Καταλύματα υπαίθρου ✓ Τουριστικά πρακτορεία
Πλαίσιο διαχείρισης περιοχών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συναίνεση, συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών κοινωνιών ✓ Ομάδα Τοπικής Δράσης ή υφιστάμενες δομές (π.χ. Δίκτυο Οινοποιών Ζακύνθου, Οικοτουριστικό Δίκτυο Ζακύνθου)
Φέρουσα ικανότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δεδομένης της ανάπτυξης των διαδρομών στην ύπαιθρο, δεν υπάρχουν, ορατοί στην παρούσα φάση, κίνδυνοι σε ότι αφορά τη φέρουσα ικανότητα.
Πρωώθηση γαστρονομικών και πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γαστρονομικό – πολιτιστικό brand ✓ Δωδεκάμηνος τουρισμός ✓ Έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα προώθησης (έντυπα, χάρτες, διαδίκτυο) ✓ Εκθεσιακή προβολή ✓ Φιλοξενία δημοσιογράφων, chefs και τουριστικών πρακτόρων ✓ Εκδηλώσεις επικοινωνίας γαστρονομικών προϊόντων ✓ Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων ✓ Ένταξη στην εθνική τουριστική καμπάνια και στην τουριστική προβολή της περιφέρειας ✓ Υποστήριξη προβολής από την ΟΤΔ, την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων και τους Δήμους ✓ Σύνδεση με τις διαδρομές στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

«Μοναδική θέση» (unique selling position)	Βεργίνα
Επιχειρήματα εξαιρετικής πώλησης, αναγνωρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα	<p>Αρχαία πόλη Μίεζα - Σχολή του Αριστοτέλη</p> <p>Βέρμιο και χειμερινός τουρισμός</p> <p>Άλσος Αγίου Νικολάου</p> <p>Υδροβιότοπος Λουδία- Αλιάκμονα</p> <p>Ξινόμαυρο Νάουσας – Δρόμοι του κρασιού</p> <p>Φρούτα Ημαθίας</p>
Στοχευόμενες αγορές τουρισμού	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων άνω των 30 ετών (οικοτουρισμού, οινοτουρισμού, τουρισμού υπαίθρου κλπ) ✓ Αγορές Ελλάδας, Βαλκανικών χωρών, Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας, Γερμανίας, ΗΠΑ, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβικών Χωρών, Ιαπωνίας και Ρωσίας ✓ Τουρίστες παραθεριστικών κέντρων με επιθυμία αποσπασματικού εμπλουτισμού των διακοπών τους ✓ Εκδρομείς σαββατοκύριακου
Περιοχές και προϊόντα γαστρονομικού τουρισμού που πρέπει να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Περιοχές <ul style="list-style-type: none"> ✓ Βέροια – Σέλι – Αρκοχώρι – Νάουσα – Στράντζα – Γιαννακοχώρι – Μαρίνα – Λευκάδια – Κοπανός – Τρίλοφο – Πατριδά – Βέροια ✓ Αλεξάνδρεια – Ν. Νικομήδεια – Μακροχώρι – Βέροια – Ανώματα – Αγία Βαρβάρα – Άμμος – Φράγμα Αλιάκμονα – Μετόχι – Βεργίνα – Παλατίτσια – Νεόκαστρο – Μελίκη – Ν. Πρόδρομος – Αγ. Τριάδα – Αγκαθιά – Κυψέλη – Αλεξάνδρεια ✓ Βέροια – Ανώματα – Αγ. Βαρβάρα – Άμμος – Φράγμα Αλιάκμονα – Σφηκιά – Ριζώματα ➤ Προϊόντα <ul style="list-style-type: none"> ✓ Οίνος ΠΟΠ Νάουσα ✓ Οίνοι ΠΓΕ Ημαθία, Μακεδονία ✓ Τυριά ΠΟΠ Μπάτζος, Κασέρι, Μανούρι, Φέτα ✓ Φρούτα ΠΟΠ Κεράσια Ροδοχωρίου, Ροδάκινα Νάουσας ✓ Τρύγος σταφυλιών ✓ Επισκέψιμα οινοποιεία - τυροκομεία ✓ Αποστάγματα (τσίπουρο, ούζο) ✓ Ροδάκινα, νεκταρίνια, κεράσια, μήλα, δαμάσκηνα, αχλάδια, ακτινίδια ✓ Κομπόστες φρούτων ✓ Ντομάτα Ριζωμάτων, πιπεριές Αγίου Γεωργίου, μπάμιες, μανιτάρια, μελιτζάνες ✓ Τυροκομικά ✓ Ρετσέλια, ρεβανί, πίτες, μαρμελάδες ✓ Μύδια ✓ Εστιατόρια - ταβέρνες παραδοσιακής κουζίνας ✓ Λαϊκές αγορές ✓ Φεστιβάλ προϊόντων – γεύσεων ✓ Ελληνικό πρωινό ✓ Μαθήματα Ημαθιώτικης μαγειρικής ✓ Εκδηλώσεις «Οίνος και Πολιτισμός»

Δημόσιες υποδομές που ενδείκνυται να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Σήμανση εγγύς και κατά μήκος των διαδρομών ✓ Κέντρα πληροφόρησης ✓ Κτίρια και εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε αδράνεια
Διασύνδεση γαστρονομικού τουρισμού με άλλους παραγωγικούς κλάδους	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πρωτογενής παραγωγή (μυδοκαλλιέργεια, αμπελοκαλλιέργεια, καλλιέργειες ροδάκινων, κερασιών, μήλων, δαμάσκηνων, αχλαδιών, ακτινιδίων, κτηνοτροφία) ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης (οινοποιεία, τυροκομεία, συσκευαστήρια, παραγωγή κομπόστας, αποστακτήρια) ✓ Επιχειρήσεις αρτοποιίας – ζαχαροπλαστικής ✓ Εργαστήρια τοπικών εδεσμάτων ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών ✓ Καταστήματα εστίασης - αναψυχής ✓ Καταλύματα υπαίθρου ✓ Τουριστικά πρακτορεία
Πλαίσιο διαχείρισης περιοχών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συναίνεση, συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών κοινωνιών ✓ Ομάδα Τοπικής Δράσης ή υφιστάμενες δομές (π.χ. Δρόμοι του Κρασιού, Τοπικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης Νομού Ημαθίας, Γεωγραφικό Δίκτυο Ποιότητας «Βεργίνα» - Δίκτυο Επιχειρήσεων Ειδικών Μορφών Τουρισμού)
Φέρουσα ικανότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δεδομένης της ανάπτυξης των διαδρομών στην ύπαιθρο, δεν υπάρχουν, ορατοί στην παρούσα φάση, κίνδυνοι σε ότι αφορά τη φέρουσα ικανότητα.
Πρώθηση γαστρονομικών και πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γαστρονομικό – πολιτιστικό brand ✓ Δωδεκάμηνος τουρισμός ✓ Έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα προώθησης (έντυπα, χάρτες, διαδίκτυο) ✓ Εκθεσιακή προβολή ✓ Φιλοξενία δημοσιογράφων, chefs και τουριστικών πρακτόρων ✓ Εκδηλώσεις επικοινωνίας γαστρονομικών προϊόντων ✓ Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων ✓ Ένταξη στην εθνική τουριστική καμπάνια και στην τουριστική προβολή της περιφέρειας ✓ Υποστήριξη προβολής από την ΟΤΔ και τους Δήμους ✓ Σύνδεση με τις διαδρομές στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

«Μοναδική θέση» (unique selling position)	Πρέσπες
Επιχειρήματα εξαιρετικής πώλησης, αναγνωρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα	Βραβευμένος αναδυόμενος αγροτουριστικός προορισμός αριστείας Λίμνες και λιμναίος τουρισμός Περιβαλλοντικό Κέντρο Αρκτούρου Πιτεριές Φλωρίνης Όσπρια Δρόμοι κρασιού Εκδηλώσεις «Πρέσπεια»
Στοχευόμενες αγορές	✓ Τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων άνω των 30 ετών

Medeat

τουρισμού	<p>(οικοτουρισμού, οινοτουρισμού, τουρισμού υπαίθρου κλπ)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Αγορές Ελλάδας, Βαλκανικών χωρών, Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας, Γερμανίας, ΗΠΑ, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβικών Χωρών, Ιαπωνίας και Ρωσίας ✓ Εκδρομές σαββατοκύριακου
Περιοχές και προϊόντα γαστρονομικού τουρισμού που πρέπει να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Περιοχές <ul style="list-style-type: none"> ✓ Κοζάνη – Φιλώτας – Αμύνταιο - Ξινό Νερό - Αετός — Νυμφαίο – Σκλήθρο - Αμύνταιο – Αγ. Παντελεήμων (Λίμνη Πετρών – Λίμνη Βεγορίτιδα) – Κέλλη - Βεύη — Φλώρινα ✓ Φλώρινα – Ανταρτικό – Καρυές – Πρέσπες – Λαιμός – Άγιος Γερμανός - Άγιος Αχίλλειος – Ψαράδες - Φλώρινα ➤ Προϊόντα <ul style="list-style-type: none"> ✓ Οίνος ΠΟΠ Αμύνταιο ✓ Οίνοι ΠΓΕ Φλώρινα, Μακεδονία ✓ Όσπρια ΠΓΕ Φασόλια (γίγαντες ελέφαντες) Πρεσπών, Φασόλια (πλακέ μεγαλόσπερμα) Πρεσπών ✓ Τυριά ΠΟΠ Μπάτζος, Κασέρι, Μανούρι, Φέτα ✓ Κρέας αυτόχθονων φυλών βοοειδών και αμνοερίφων ✓ Ψάρια λιμνών ✓ Πιπεριές, όσπρια, πατάτες, φράουλες, μανιτάρια, αρωματικά φυτά ✓ Μέλι ✓ Τρύγος σταφυλιών ✓ Δρόμοι του Κρασιού – επισκέψιμα οινοποιεία ✓ Αποστάγματα (τσίπουρο) ✓ Ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, πίτες ✓ Γυναικείοι συνεταιρισμοί ✓ Εστιατόρια - ταβέρνες παραδοσιακής κουζίνας ✓ Λαϊκές αγορές ✓ Φεστιβάλ προϊόντων – γεύσεων ✓ Ελληνικό πρωινό ✓ Μουσείο Αμπελοοινικής Κληρονομιάς ✓ Μαθήματα τοπικής μαγειρικής
Δημόσιες υποδομές που ενδείκνυται να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Σήμανση εγγύς και κατά μήκος των διαδρομών ✓ Κέντρα πληροφόρησης ✓ Κτίρια και εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε αδράνεια
Διασύνδεση γαστρονομικού τουρισμού με άλλους παραγωγικούς κλάδους	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πρωτογενής παραγωγή (ψάρια λιμνών, καλλιέργειες πιπεριάς, οσπρίων, πατατών, φράουλας, κτηνοτροφία) ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης (συσκευαστήρια, οινοποιεία, αποστακτήρια, τυροκομεία) ✓ Επιχειρήσεις αρτοποιίας – ζαχαροπλαστικής ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών ✓ Καταστήματα εστίασης ✓ Καταλύματα υπαίθρου ✓ Τουριστικά πρακτορεία
Πλαίσιο διαχείρισης περιοχών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συναίνεση, συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών κοινωνιών ✓ Ομάδα Τοπικής Δράσης ή υφιστάμενες δομές (π.χ. Δρόμοι του Κρασιού, Εταιρεία Οικοτουρισμού Βιτσιού, Δίκτυο Εστιατορίων, Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Φλώρινας)
Φέρουσα ικανότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δεδομένης της ανάπτυξης των διαδρομών στην ύπαιθρο, δεν

Medeat

	υπάρχουν, ορατοί στην παρούσα φάση, κίνδυνοι σε ότι αφορά τη φέρουσα ικανότητα.
Πρώθηση γαστρονομικών και πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γαστρονομικό – πολιτιστικό brand ✓ Δωδεκάμηνος τουρισμός ✓ Έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα προώθησης (έντυπα, χάρτες, διαδίκτυο) ✓ Εκθεσιακή προβολή ✓ Φιλοξενία δημοσιογράφων, chefs και τουριστικών πρακτόρων ✓ Εκδηλώσεις επικοινωνίας γαστρονομικών προϊόντων ✓ Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων ✓ Ένταξη στην εθνική τουριστική καμπάνια και στην τουριστική προβολή της περιφέρειας ✓ Υποστήριξη προβολής από τις ΟΤΔ και τους Δήμους ✓ Σύνδεση με τις διαδρομές στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ

«Μοναδική θέση» (unique selling position)	Γουμένισσα
Επιχειρήματα εξαιρετικής πώλησης, αναγνωρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα	<p>Λίμνη Δοϊράνη Αξιός ποταμός Δρόμοι κρασιού – Κρασιά Γουμένισσας Ποντιακή παράδοση και προϊόντα (πολυπολιτισμική κουζίνα) Κέντρο πηλοθεραπείας Πικρολίμνης</p>
Στοχευόμενες αγορές τουρισμού	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων άνω των 30 ετών (οικοτουρισμού, οιντουρισμού, τουρισμού υπαίθρου, ιαματικού τουρισμού κλπ) ✓ Αγορές Ελλάδας, Βαλκανικών χωρών, Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας, Γερμανίας, ΗΠΑ, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβικών Χωρών, Ιαπωνίας και Ρωσίας ✓ Εκδρομείς σαββατοκύριακου
Περιοχές και προϊόντα γαστρονομικού τουρισμού που πρέπει να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Περιοχές <ul style="list-style-type: none"> ✓ Κιλκίς – Μεταλλικό – Μ. Βρύση – Βαπτιστής – Παλιό Γυναικόκαστρο – Χωρύγι – Πολύκαστρο – Αξιούπολη – Γοργόπη – Γουμένισσα – Γρίβα – Γουμένισσα – Ευρωπός – Αξιούπολη – Κιλκίς ✓ Κιλκίς – Κρηστώνη – Μαυρονέρι – Πικρολίμνη – Ξυλοκερατιά – Λίμνη Πικρολίμνη – Ξυλοκερατιά – Γαλλικός – Πεδινό – Κιλκίς ✓ Κιλκίς – Αργυρούπολη – Διπτόταμος – Τέρπυλλος – Κοκκινιά – Μελισσουργειό – Παρόχθιο – Ποντοκερασιά – Τέρπυλλος – Ευκαρπία – Χέρσο – Κιλκίς ➤ Προϊόντα <ul style="list-style-type: none"> ✓ Οίνος ΠΟΠ Γουμένισσα ✓ Οίνος ΠΓΕ Πλαγιές Πάικου, Μακεδονία ✓ Τυριά ΠΟΠ Μπάτζος, Κασέρι, Μανούρι, Φέτα ✓ Τρύγος σταφυλιών ✓ Δρόμοι του Κρασιού – επισκέψιμα οινοποιεία ✓ Αποστάγματα ✓ Αρωματικά φυτά ✓ Βατόμουρα, κεράσια, κυδώνια

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Αμύγδαλα, κάστανα ✓ Τυροκομικά (Ταν, Πασκιδάν, Γαΐς, Παρχαροτύρι, Τσιορτάνια) ✓ Λουκάνικα ✓ Μέλι ✓ Γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζαχαρώδη (παστέλια, λουκούμια) ✓ Ζυμαρικά ✓ Τουρσιά ✓ Λιμνίσια ψάρια ✓ Ταβέρνες παραδοσιακής κουζίνας ✓ Λαϊκές αγορές ✓ Φεστιβάλ προϊόντων – γεύσεων ✓ Ελληνικό πρωινό ✓ Μαθήματα τοπικής μαγειρικής
Δημόσιες υποδομές που ενδείκνυται να προωθηθούν κατά προτεραιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Σήμανση εγγύς και κατά μήκος των διαδρομών ✓ Κέντρα πληροφόρησης ✓ Κτίρια και εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε αδράνεια
Διασύνδεση γαστρονομικού τουρισμού με άλλους παραγωγικούς κλάδους	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πρωτογενής παραγωγή (λιμνίσια ψάρια, καλλιέργειες πατατών, κάστανων, κερασιών, κυδωνιών, αμύγδαλων, αρωματικών φυτών, μελισσοκομία, κτηνοτροφία) ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης (τυροκομεία, οινοποιεία, αποστακτήρια, αλλαντοποιεία, μονάδες επεξεργασίας μελιού) ✓ Επιχειρήσεις αρτοποιίας – ζαχαροπλαστικής ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών ✓ Καταστήματα εστίασης - αναψυχής ✓ Καταλύματα υπαίθρου ✓ Τουριστικά πρακτορεία
Πλαίσιο διαχείρισης περιοχών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συναίνεση, συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών κοινωνιών ✓ Ομάδα Τοπικής Δράσης ή υφιστάμενες δομές (π.χ. Δρόμοι του Κρασιού, Δίκτυο συνεργασίας «Άρωμα Ποιότητας», Δίκτυο επιχειρήσεων «Ποιοτική υπεροχή Κιλκίς»)
Φέρουσα ικανότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δεδομένης της ανάπτυξης των διαδρομών στην ύπαιθρο, δεν υπάρχουν, ορατοί στην παρούσα φάση, κίνδυνοι σε ότι αφορά τη φέρουσα ικανότητα.
Πρώθηση γαστρονομικών και πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γαστρονομικό – πολιτιστικό brand ✓ Δωδεκάμηνος τουρισμός ✓ Έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα προώθησης (έντυπα, χάρτες, διαδίκτυο) ✓ Εκθεσιακή προβολή ✓ Φιλοξενία δημοσιογράφων, chefs και τουριστικών πρακτόρων ✓ Εκδηλώσεις επικοινωνίας γαστρονομικών προϊόντων ✓ Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων ✓ Ένταξη στην εθνική τουριστική καμπάνια και στην τουριστική προβολή της περιφέρειας ✓ Υποστήριξη προβολής από την ΟΤΔ και τους Δήμους ✓ Σύνδεση με τις διαδρομές στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΓΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ ΔΟΜΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

3.1 Θεσμικό πλαίσιο

Το θεσμικό – κανονιστικό πλαίσιο που άπτεται του γαστρονομικού τουρισμού είναι ατελές και οι μόνες αποσπασματικές προβλέψεις είναι οι παρακάτω.

Η Απόφαση 385951/31-8-2000 (ΦΕΚ Β 1180/2000) του Υπουργείου Γεωργίας περί «Καθορισμού συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού 1493/99», μεταξύ άλλων καθορίζει τις προϋποθέσεις με τις οποίες ένα **οινοποιείο** μπορεί να χαρακτηριστεί **επισκέψιμο**, με ειδικές προβλέψεις για τις πινακίδες, τους χώρους, τις δραστηριότητες και την αδειοδότηση.

Σε Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού για τον τουρισμό υπαίθρου που τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση στα τέλη του 2011 και ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2012 χωρίς να ψηφιστεί παρά μόνο στο σκέλος του αλιευτικού τουρισμού, δίνονταν οι ακόλουθοι ορισμοί:

«Ο τουρισμός υπαίθρου περιλαμβάνει την παροχή επιχειρηματικά οργανωμένων τουριστικών υπηρεσιών και αγαθών όπως..... παροχή υπηρεσιών επίδειξης, ενημέρωσης, παρακολούθησης ή συμμετοχής σε δράσεις, ενέργειες ή δραστηριότητες που προωθούν την επαφή του επισκέπτη-τουρίστα με την ύπαιθρο όπως..... **γαστρονομία** συμπεριλαμβανομένης και της οινογνωσίας».

«Αγροτουρισμός είναι ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου η οποία συνίσταται στο σύνολο των δραστηριοτήτων, που συνδέονται με την αγροτική παραγωγή και το πολιτιστικό περιβάλλον των αγροτικών περιοχών, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, **την παραδοσιακή κουζίνα και τοπική γαστρονομία**, καθώς και την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους ενοποιημένους ή μη με αγροτικές εγκαταστάσεις».

«Αλιευτικός Τουρισμός είναι ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου η οποία συνίσταται στο σύνολο των δραστηριοτήτων, που συνδέονται με την αλιευτική παραγωγή, το πολιτιστικό περιβάλλον των αλιευτικών κοινοτήτων, τις αλιευτικές ασχολίες, και τις αντίστοιχες πρακτικές, καθώς και τα τοπικά έθιμα, που σχετίζονται με αυτές, **τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και τοπική γαστρονομία** σε σχέση με την αλιεία».

«**Οινοτουρισμός** είναι ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου, η οποία συνίσταται στο σύνολο των δραστηριοτήτων, που συνδέονται με το πολιτιστικό περιβάλλον της αμπελοοινικής περιοχής, τα αμπέλια και την αμπελοκαλλιέργεια, τα οινοποιεία και την παραγωγή, δοκιμή, κατανάλωση και αγορά οίνου και παραπροϊόντων του στον τόπο παραγωγής, τη διοργάνωση γιορτών και εκδηλώσεων στις αμπελοοινικές περιοχές με στόχο την ανάδειξη του αμπελοοινικού πλούτου της περιοχής, τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων στους χώρους των οινοποιείων, καθώς και την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους ενοποιημένους ή μη με εγκαταστάσεις του οινοποιείου».

«**Επιχείρηση Οινοτουρισμού** είναι κάθε επιχείρηση Τουρισμού Υπαίθρου η οποία παρέχει στον επισκέπτη-τουρίστα υπηρεσίες Οινοτουρισμού. Οι οινοτουριστικές επιχειρήσεις μπορούν να παρέχουν στις οινοποιητικές εγκαταστάσεις τους, μουσειακές ή ενεργές και στον αντίστοιχο περιβάλλοντα χώρο αυτών, υπηρεσίες οινοτουρισμού που αφορούν τις ακόλουθες δραστηριότητες: επισκέψεις σε οινοποιεία, ξενάγηση, οινογνωσία, διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων και πολιτιστικών εκδηλώσεων, έκθεση, πώληση και κατανάλωση οίνων και παραπροϊόντων τους, έκθεση, πώληση και κατανάλωση προϊόντων που συνδέονται με το αμπέλι και τον οίνο, προσφορά εδεσμάτων σε χώρους εστίασης ενσωματωμένους στις κτηριακές εγκαταστάσεις του οινοποιείου ή στον περιβάλλοντα χώρο του».

Ως επιχειρήσεις Τουρισμού Υπαίθρου χαρακτηρίζονται οι ακόλουθες μορφές και κλάδοι επιχειρήσεων:

«Τουριστικά καταλύματα μέγιστης δυναμικότητας σαράντα (40) κλινών. Σε περίπτωση που οι επιχειρήσεις αυτές προσφέρουν, πέραν της διαμονής και σίτιση, είτε πρωινό είτε γεύμα, χρησιμοποιούν και προσφέρουν προς κατανάλωση υποχρεωτικώς προϊόντα που ανήκουν στο καλάθι αγροτικών προϊόντων της περιφέρειας ή που παράγονται στο οικείο αγροτικό νοικοκυριό τουλάχιστον κατά 40%».

«Εστιατόρια, ταβέρνες και παραδοσιακά καφενεία τα οποία προσφέρουν προϊόντα της ελληνικής ή τοπικής παραδοσιακής κουζίνας ή αναψυκτικά και ποτά. Τα προσφερόμενα εδέσματα με χρήση παραδοσιακών συνταγών χρησιμοποιούν ως πρώτα υλικά, προϊόντα που ανήκουν στο καλάθι αγροτικών προϊόντων της περιφέρειας ή παράγονται στο οικείο αγροτικό νοικοκυριό τουλάχιστον κατά 40%».

«Εργαστήρια παραγωγής, έκθεσης και πώλησης παραδοσιακών τοπικών προϊόντων, ήτοι χώροι παραγωγής, έκθεσης και πώλησης τοπικών αγροτικών προϊόντων, τοπικών εδεσμάτων και προϊόντων λαϊκής τέχνης της περιοχής τους».

«Επισκέψιμες παραγωγικές μονάδες, όπως οινοποιεία, ελαιολιβεύματα, τυροκομεία κ.λπ.».

«Επιχειρήσεις Αγροτουρισμού, Αλιευτικού Τουρισμού και Οινοτουρισμού».

Στο Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ «Εναλλακτικός Τουρισμός» ως **Γαστρονομικός Τουρισμός** ορίζονταν η μορφή του τουρισμού που ενθαρρύνει τη συμμετοχή του επισκέπτη σε εμπειρίες που συνδέονται με την τοπική κουζίνα και την ανάδειξη της ιδιαίτερης γαστρονομικής ταυτότητας μιας συγκεκριμένης περιοχής. Οι κυριότερες επιμέρους ενέργειες που ανήκουν στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι ενδεικτικά η διακριτή ενσωμάτωση της τοπικής κουζίνας στα προσφερόμενα εδέσματα, η δημιουργία ή/και διάχυση γαστρονομικών και οινοτουριστικών διαδρομών, οι επισκέψεις σε μονάδες και εργαστήρια παραγωγής και μεταποίησης τοπικών προϊόντων (παραδοσιακά ελαιολιβεύματα, αγροκτήματα, αμπελουργικές ζώνες, οινοποιεία, εργαστήρια κ.λπ.), η γευσίγνωσία, οι εκπαιδευτικές ξεναγήσεις, οι ειδικές εκθέσεις μόνιμου χαρακτήρα, οι εφαρμογές εικονικής περιήγησης και οι ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.

Τέλος, για τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος ισχύουν η Υπουργική Απόφαση ΑΙβ/8577/1983 (ΦΕΚ Β 526/1983), το Προεδρικό Διάταγμα 552/1989 (ΦΕΚ Α 232/1989) και ο Νόμος 3463/2006 (ΦΕΚ Α 114/2006).

3.2 Επισκόπηση – αξιολόγηση της εμπειρίας από την εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του γαστρονομικού και πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό

ΕΛΛΑΔΑ

Δρόμοι του Κρασιού Βόρειας Ελλάδας

Το 1993 με πρωτοβουλία μιας ομάδας δεκαπέντε (15) οινοπαραγωγών από την περιοχή της Μακεδονίας δημιουργήθηκε η «Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Μακεδονίας» (ΕΝ.Ο.Α.Μ.) με τίτλο «Δρόμοι του Κρασιού της Μακεδονίας». Το 2002 στην ένωση προσαρτήθηκε η Θράκη και η Ήπειρος με αποτέλεσμα να μετονομασθεί σε «Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος». Το 2010, οι 38 συμμετέχοντες οινοπαραγωγοί, αποφάσισαν την ανανέωση της εικόνας της εταιρείας, η οποία πλέον φέρει τον διακριτικό τίτλο «Οίνοι Βορείου Ελλάδος». Πρόκειται για Ανώνυμη Εταιρεία της οποίας σημαντικό δημιούργημα είναι οι Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος που αποτελούνται από οχτώ (8) ανεξάρτητες διαδρομές⁹, τις οποίες ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να διασχίσει με αυτοκίνητο ή κάνοντας πεζοπορία, να επισκεφθεί αμπελώνες και οινοποιεία και παράλληλα να ανακαλύψει τις τοπικές παραδόσεις.

Η δημιουργία των Δρόμων του Κρασιού της Βορείου Ελλάδος, έχει χαρακτηριστεί ως ένα ιδιαίτερα καινοτόμο εγχείρημα, καθώς πρόκειται για την πρώτη τέτοια προσπάθεια, σε ελλαδικό επίπεδο, ενώ αποδεδειγμένα έχει συμβάλλει στην ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και έχει επιφέρει θετικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία και στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της Βορείου Ελλάδος.

Η διαχείριση των διαδρομών από την εταιρεία «Οίνοι Βορείου Ελλάδος» είναι αποτελεσματική, καθώς πραγματοποιεί σημαντικές δράσεις για την ανάδειξη των διαδρομών όπως π.χ. σήμανση με πινακίδες που καθοδηγούν τον επισκέπτη προς τους δρόμους του κρασιού και τα επισκέψιμα οινοποιεία, έντυπο ενημερωτικό οδηγό για κάθε διαδρομή, χάρτη των δρόμων του κρασιού Βορείου Ελλάδος, ιστοσελίδα μέσω της οποίας μπορεί να ενημερωθεί ο επισκέπτης για τους δρόμους του κρασιού και για κάθε διαδρομή ξεχωριστά, καθώς και να σχεδιάσει ο ίδιος το ταξίδι – εκδρομή του, διοργάνωση θεσμοθετημένων εκδηλώσεων όπως τα «ΒορΟινά» και οι «Ανοιχτές Πόρτες» που λειτουργούν ως πόλος έλξης επισκεπτών στα οινοποιεία που προσφέρουν ξεναγήσεις, γευστικές δοκιμές, δώρα και οργανώνουν γεγονότα που σχετίζονται με το κρασί, διοργάνωση διεθνών συμποσίων, κατάρτιση στον τρόπο λειτουργίας των επισκέψιμων οινοποιείων, προσκλήσεις δημοσιογράφων κ.ά.

Η Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος διοργανώνει επίσης κάθε χρόνο το διεθνή διαγωνισμό οίνου «Διεθνής Διαγωνισμός Οίνου Θεσσαλονίκης» που αποσκοπεί στην

⁹ Οι 8 διαδρομές είναι: «των Θεών του Ολύμπου», «της Ηπείρου», «της Νάουσας», «της Πέλλας – Γουμένισσας», «των Λιμνών», «της Θεσσαλονίκης», «του Διονύσου» και «της Χαλκιδικής».

παρουσίαση του πλούτου της ποιοτικής οινοπαραγωγής στο καταναλωτικό κοινό και τον εμπορικό κόσμο. Ο διαγωνισμός γίνεται υπό την αιγίδα και τη συνεργασία πλήθους φορέων του κλάδου από την Ελλάδα και το εξωτερικό, με τις προδιαγραφές του Διεθνούς Οργανισμού Αμπέλου και Οίνου (Ο.Ι.Ν.) και κατά τη διάρκεια των τριήμερων γευστικών δοκιμών καταξιωμένοι γευσσιγνώστες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, οινολόγοι, οινοχόοι και δημοσιογράφοι οίνου, δοκιμάζουν και αξιολογούν κρασιά από όλο τον κόσμο.

Δρόμοι του Κρασιού Κεντρικής Ελλάδας

Τον Απρίλιο του 2008, 24 οινοπαραγωγοί που δραστηριοποιούνται στην Κεντρική Ελλάδα ένωσαν τις δυνάμεις τους με στόχο την ανάδειξη της οινοπαραγωγικής δύναμης του αμπελώνα της Κεντρικής Ελλάδας και έτσι δημιουργήθηκε η Ένωση Οινοπαραγωγών Αμπελώνα Κεντρικής Ελλάδος (ΕΝΟΑΚΕ) η οποία σήμερα διαχειρίζεται τους Δρόμους του Κρασιού της Κεντρικής Ελλάδας που περιλαμβάνουν επτά (7) επιμέρους διαδρομές (Μετεώρων, Θεσσαλίας, Κοιλιάδας Αταλάντης, Ελικώνα, Κιθαιρώνα, Ριτσώνας, Δίρφης) που παρέχουν στον επισκέπτη τη δυνατότητα να ζήσει αξέχαστες εμπειρίες και να γνωρίσει τις φυσικές ομορφιές και τον πολιτισμό της Κεντρικής Ελλάδας. Η ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Ελλάδας, σύμφωνα με το καταστατικό της ΕΝΟΑΚΕ, καλύπτει τους νομούς Αττικής, Βοιωτίας, Εύβοιας, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Αιτωλοακαρνανίας, Ευρυτανίας, Άρτας, Καρδίτσας, Τρικάλων, Λάρισας, Μαγνησίας (συμπεριλαμβανομένων των Σποράδων) και της νήσου Λευκάδας.

Σκοποί της Ένωσης είναι:

- * η λειτουργία και διαχείριση των Δρόμων του Κρασιού της Κεντρικής Ελλάδας.
- * η προαγωγή του αμπελοοινικού κλάδου της Κεντρικής Ελλάδας μέσα από τη συμμετοχή της ένωσης σε θεσμούς και συλλογικές οργανώσεις τοπικού, πανελλαδικού ή διεθνούς χαρακτήρα
- * η ενίσχυση και η ανάπτυξη της παραγωγής και διακίνησης οίνων και αμπελοοινικών προϊόντων
- * η προβολή των προϊόντων της περιοχής τόσο στην εσωτερική αγορά, όσο και στις άλλες αγορές
- * η διενέργεια πολιτιστικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την ιστορία και τον πολιτισμό του οίνου σε όλη τη διαχρονικότητά του και ειδικότερα στην γεωγραφική περιοχή της Ένωσης.

Δρόμοι του Κρασιού Πελοποννήσου

Στη βάση της προσπάθειας της Βορείου Ελλάδος που αποτελεί ίσως το πιο καλό παράδειγμα για τα ελληνικά δεδομένα, κινήθηκε και η προσπάθεια των οινοποιών της Πελοποννήσου για τη βελτίωση της οινοπαραγωγικής δραστηριότητας και την προβολή του οινοτουρισμού. Έτσι το 1996 εκπονήθηκε η μελέτη «Δρόμοι του κρασιού της Πελοποννήσου» και το 1998 δημιουργήθηκε η αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Πελοποννήσου - ΕΝΟΑΠ» που κατέληξε στη δημιουργία «Δρόμων του Κρασιού της Πελοποννήσου».

Οι Δρόμοι του Κρασιού της Πελοποννήσου σήμερα περιλαμβάνουν 40 οινοπαραγωγικές μονάδες που βρίσκονται σε όλη την Πελοπόννησο, αλλά και το νησί της Κεφαλονιάς. Η ΕΝΟΑΠ αναπτύσσει

ξεχωριστή δραστηριότητα διοργανώνοντας εκδηλώσεις και αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες τόσο σε τοπικό, όσο και σε υπερτοπικό επίπεδο με ξεχωριστή αποτελεσματικότητα για τους ίδιους τους οινοποιούς, αλλά και την τοπική οικονομία γενικότερα.

Καταγράφεται έτσι μια συστηματική προσπάθεια δημιουργίας και αξιοποίησης του οινικού τουρισμού, τον οποίο αντιλαμβάνονται οι οινοποιοί εκτός των άλλων και ως μια ευκαιρία εκπαίδευσης και μύησης των επισκεπτών και παράλληλα ως μια δυνατότητα να πωλούν τα προϊόντα τους απευθείας στον καταναλωτή.

Τη λειτουργία και ανάδειξη των δρόμων των κρασιού έχει αναλάβει κατά βάση η ΕΝΟΑΠ η οποία έχει δημιουργήσει λογότυπο για τους δρόμους του κρασιού, έχει προχωρήσει σε σηματοδότηση των διαδρομών και στο σχεδιασμό πληροφοριακού εντύπου.

Δρόμοι του Κρασιού της Κρήτης

Οι δρόμοι του κρασιού της Κρήτης ξεκίνησαν το 2007 αρχικά από το Νομό Ηρακλείου και διαμορφώνονται σε επίπεδο σχεδιασμού από εννιά (9) διαδρομές, που σήμερα συγκροτούν στο σύνολό τους μία πιλοτική διαδρομή στην οποία περιλαμβάνονται τριάντα (30) επισκέψιμα οινοποιεία και εξασφαλίζει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει τις οινοπαραγωγικές ζώνες της Κρήτης, να επισκεφθεί οινοποιεία, πολιτιστικά και ιστορικά μνημεία και γραφικούς οικισμούς.

Τη διαχείριση των δρόμων του κρασιού έχει αναλάβει το Δίκτυο Οινοποιών που αποτελεί Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία και μέλη του είναι μικρομεσαίες επιχειρήσεις με αντικείμενο την παραγωγή προϊόντων αμπέλου και οίνου.

Βασικοί στόχοι του δικτύου μεταξύ άλλων είναι η εισροή τουριστών στους δρόμους του κρασιού, η προβολή και προώθηση των δρόμων του κρασιού και γενικότερα των οινικών προϊόντων, η διοργάνωση εκδηλώσεων (π.χ. Οινοτικά, Ανοικτές Πόρτες) για την προβολή των οινικών προϊόντων και την εξασφάλιση αυθεντικών εμπειριών στους επισκέπτες των διαδρομών, η σύναψη συνεργασιών με τουριστικά γραφεία για την ενίσχυση της επισκεψιμότητας των διαδρομών και των οινοποιείων, η διασφάλιση ποιότητας των προϊόντων, η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών μεταξύ των μελών του δικτύου, η αξιοποίηση ευκαιριών του εθνικού και ευρωπαϊκού αναπτυξιακού σχεδιασμού και η αξιοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων.

Δρόμοι της ελιάς

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα «Δρόμοι της Ελιάς» είναι ένα μη κερδοσκοπικό, μη κυβερνητικό Ίδρυμα το οποίο υλοποιεί ένα πολιτιστικό πρόγραμμα με θέμα τον πολιτισμό της ελιάς και έχει σκοπό την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης στις ελαιοπαραγωγικές περιοχές. Το πρόγραμμα πραγματοποιείται από πολυμελή επιστημονική ομάδα σε συνεργασία με φορείς, Επιμελητήρια και Πανεπιστήμια σε όλες τις μεσογειακές χώρες μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και το Επιμελητήριο Μεσσηνίας, όπου βρίσκεται η έδρα του Ιδρύματος (Καλαμάτα). Περιλαμβάνει πολιτιστικές διαδρομές, πολιτιστικές εκδηλώσεις και άλλες δραστηριότητες με σκοπό τη διεθνή

Medeat

προβολή και αξιοποίηση της ιστορίας και του πολιτισμού του πολύτιμου δέντρου, προς όφελος των ελαιοπαραγωγικών περιοχών. Από το 1998 μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί ή προγραμματιστεί στην Ελλάδα και σε διάφορες χώρες οδοιπορικά της ελιάς και πολυάριθμες εκδηλώσεις, όπως εκθέσεις φωτογραφιών και ζωγραφικής, πολιτιστικές και εμπορικές συναντήσεις, διαγωνισμοί, ενημερωτικές ημερίδες καθώς και ενδιαφέρουσες εκδόσεις με θέμα την ιστορία, τον συμβολισμό, τη σημασία της ελιάς και την θρεπτική αξία των προϊόντων της.

Δρόμοι της Γαστρονομίας του Καϊμακτσάλαν

Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας IPA Cross Border program Greece – Former Yugoslav Republic of Macedonia έχει εγκριθεί και υλοποιείται η πρόταση με τίτλο «ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΙΜΑΚΤΣΑΛΑΝ» από το Δήμο Έδεσσας και το Δήμο Καβαντάρτσι. Στόχος του προγράμματος είναι η διασυνοριακή συνεργασία, η προώθηση της γαστρονομικής κουλτούρας, του διασυνοριακού τουρισμού και η ενίσχυση των επιχειρηματικών διασυνοριακών συναλλαγών. Στα πλαίσια του προγράμματος προβλέπονται μια σειρά δράσεων. Το Σπίτι της Γεύσης και στις δύο πόλεις με δυνατότητα παρουσίασης των τοπικών προϊόντων και γεύσεων, καθώς και η δημιουργία δομών πληροφόρησης για τα τοπικά προϊόντα, καθώς και τις επιχειρήσεις εστίασης. Παράλληλα προβλέπεται να τυπωθεί κοινός οδηγός γαστρονομίας με αναφορές στον θεό Διόνυσο και φυσικά αναφορές στις ορεινές γεύσεις, τις γιορτές και τα πανηγύρια, την παραδοσιακή μουσική και γαστρονομία που συνοδεύουν το τσίπουρο και το κρασί. Παράλληλα τον οδηγό συμπληρώνουν επιχειρηματικοί κατάλογοι από τον χώρο της εστίασης και της φιλοξενίας. Προβλέπονται επίσης δύο εκθέσεις – εκδηλώσεις με σκοπό την προβολή των προϊόντων κάθε περιοχής (κεράσι και κρασί) με ειδικό κινητό εξοπλισμό. Επίσης κατασκευάζεται ενιαίος ιστότοπος που στόχο έχει την προώθηση της γαστρονομίας μέσα από την χρήση κυρίως τοπικών προϊόντων. Παράλληλα κατασκευάζονται εκπαιδευτικές βαλίτσες με κόμικς με σκοπό να μυήσουν τους μικρούς μαθητές στην οικολογία και την γαστρονομία, αλλά και για την ανάδειξη της υγιεινής διατροφής και επίσης κατασκευάζεται ειδικό υλικό προώθησης του προγράμματος και την καλύτερη διάχυση της πληροφόρησης.

Γαστρονομία

Η εταιρία Artifex πραγματοποίησε τον Μάρτιο του 2011 ένα εντυπωσιακό «Συμπόσιο Αρχαιοελληνικής και Βυζαντινής Γαστρονομίας» στο Κτήμα Λαζαρίδη στα Οινόφυτα. Η προσέλευση ήταν εντυπωσιακή, λόγω του σπουδαίου ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων να ακούσουν, να συμμετάσχουν και να γευτούν τις δημιουργίες των δύο ιστορικών εποχών που άκμασαν στον Ελλαδικό χώρο.

Αντίστοιχη εκδήλωση πραγματοποίησε και ο Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας, στο πλαίσιο του 5^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Πράσινης Ανάπτυξης DEMSEE, με τίτλο «Μινωικό Δείπνο», το οποίο

περιλάμβανε Μινωικές γεύσεις όπως κρασί χωρικής οινοποίησης, ψωμί μιγάδι με γλυκάνισο και κύμινο, καθώς και αυθεντικές Μινωικές συνταγές.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, με συνδιοργανωτή τη Biennale Νέων Δημιουργών της Ευρώπης και της Μεσογείου και τον Οργανισμό Τουρισμού Θεσσαλονίκης, διοργάνωσε από τις 4 Νοεμβρίου έως τις 5 Δεκεμβρίου 2011 το «Φεστιβάλ Γαστρονομίας Θεσσαλονίκης – THESSALONIKI Food Festival». Με τη συνεργασία των καταστηματάρχων της πόλης πραγματοποιήθηκαν διάφορα δρώμενα και παράλληλες εκδηλώσεις, εκθέσεις φωτογραφίας με θέματα εμπνευσμένα από τη γαστρονομία, διαγωνισμοί, γευστικές δοκιμές, μαθήματα μαγειρικής, ημερίδες και σεμινάρια (αντίστοιχες εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν και το φετινό χειμώνα).

Η καμπάνια Sympossio (www.sympossio.gr), που ξεκίνησε ο ξενοδοχειακός όμιλος Aldemar και στην πορεία προσέλκυσε και μια σειρά άλλων χορηγών, περιόδευσε σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις και απέσπασε εξαιρετικές κριτικές. Ήταν πρωτοπόρος σε αυτό τον τομέα, φέρνοντας την ελληνική παραδοσιακή γαστρονομία σε όλες τις εκφάνσεις της κοντά στους πολίτες της Βόρειας Ευρώπης, προνομιακού χώρου προέλευσης εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα. Στα τρία χρόνια εφαρμογής της καμπάνιας (2010 – 2012) έγιναν περιοδείες σε 37 πόλεις 9 χωρών, διοργανώθηκαν πλήθος μαγειρικών events, ενώ συμμετείχαν Ταξιδιωτικοί Πράκτορες, Εκπρόσωποι Media, Tour Operators, Παραγωγοί και παρείχαν υποστήριξη η Λέσχη Αρχιμαγείρων, θεσμικά όργανα (ΕΟΤ, Περιφέρεια Κρήτης, ΟΠΕ, ΣΕΒΕ) ταξιδιωτικοί οργανισμοί και ακτοπλοϊκές εταιρείες.

Το ξενοδοχειακό συγκρότημα Creta Maris στη Χερσόνησο Ηρακλείου, χρησιμοποιεί την Κρητική κουζίνα ως βασικό στοιχείο του brand του με τη διοργάνωση μαθημάτων μαγειρικής παραδοσιακής κρητικής κουζίνας, παραδοσιακής τυροκομίας και απόσταξης τσικουδιάς, ενώ φέρει το σήμα Πιστοποίησης Ποιοτικής Κρητικής Κουζίνας για την ποιοτική και παραδοσιακή Κρητική Κουζίνα που προσφέρει στους πελάτες του.

Αρχές Σεπτέμβρη κάθε χρόνο, στον Αρτεμώνα της Σίφνου πραγματοποιείται το Φεστιβάλ Κυκλαδικής Γαστρονομίας "Νικόλαος Τσελεμεντές". Το φεστιβάλ-θεσμός διαρκεί τρεις μέρες και αντιπροσωπεύει από τα νησιά των Κυκλάδων, μαζί με κάποιο τιμώμενο νησί από το υπόλοιπο Αιγαίο, συναντώνται στη Σίφνο και επιδεικνύουν την ιδιαίτερη γαστρονομική και πολιτιστική τους παράδοση. Εκτός από τις μαγειρικές επιδείξεις και τους διαγωνισμούς μαγειρικής, διάφορες παράλληλες εκδηλώσεις εμπλουτίζουν το Φεστιβάλ όπως παρουσιάσεις παραδοσιακών εθίμων και τεχνών, καθώς και εκθέσεις.

Έπειτα από ένα διάστημα διεργασιών, ο Δήμος Θήρας εκμεταλλευόμενος τα ιδιαίτερα γαστρονομικά προϊόντα του νησιού όπως τη φάβα, το τοματάκι και το κρασί, ανακήρυξε το 2013 ως «Έτος

γαστρονομίας» για τη Σαντορίνη. Με τη συγκεκριμένη απόφαση επιχειρεί να κεφαλαιοποιήσει και να αξιοποιήσει τη μεθοδική, στοχευμένη και συλλογική προσπάθεια ετών, προκειμένου να ενταχθεί στο τουριστικό χαρτοφυλάκιο η γαστρονομία, ώστε σήμερα η Σαντορίνη να διεκδικεί τη θέση της ανάμεσα στους κορυφαίους γαστρονομικούς προορισμούς.

Η Μεσσηνία είναι η δεύτερη περιοχή της Ελλάδας, μετά τη Σαντορίνη, που ανακήρυξε το 2013 Έτος Γαστρονομίας. Διαβλέποντας τη δύναμη που αποκτάει παγκοσμίως ο γαστρονομικός τουρισμός, τοπικοί παράγοντες όπως το Επιμελητήριο Μεσσηνίας και το Navarino Foundation είχαν ξεκινήσει το 2012 το Πρόγραμμα Ανάδειξης και Καθιέρωσης της Μεσσηνιακής Γαστρονομικής Παράδοσης και φέτος η Ένωση Ξενοδόχων Μεσσηνίας και το Επιμελητήριο προχώρησαν στο επόμενο βήμα με διοργάνωση που περιλαμβάνει σειρά εκπαιδευτικών σεμιναρίων γαστρονομίας για τους επαγγελματίες της εστίασης της Μεσσηνίας.

Ο σύλλογος επιχειρηματιών του Δήμου Πλατανιά Χανίων διοργάνωσε στις 16 Φεβρουαρίου 2013 εκδήλωση στο Βοτανικό Πάρκο Κρήτης αφιερωμένη στην Τοπική γαστρονομία, με τίτλο «Οι Γαστρονομικοί Θησαυροί της Κρήτης - 2ο Συμπόσιο Γευσιγνωσίας», με τη συνεργασία του Δικτύου Κρητικής Γαστρονομίας, τη Λέσχη Αρχιμαγείρων Κρήτης και το Δίκτυο Οινοποιών Χανίων, όπου παρουσιάστηκε μία πανδαισία δημιουργικών γεύσεων και αρωμάτων με τους γαστρονομικούς θησαυρούς της Κρήτης.

Πρόσφατα (12-14/4/2013) στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων διοργανώθηκε Φεστιβάλ γευστικού πολιτισμού. Το περιοδικό «αθηνόραμα» υπό την αιγίδα του Δήμου Αθηναίων, διοργάνωσε το φεστιβάλ με τίτλο «Ελλάδα Γιορτή Γεύσεις, Αθηνόραμα» που περιλάμβανε μαθήματα μαγειρικής και παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων από διάσημους Έλληνες σεφ (ψωμί, γλυκά κουταλιού, τραχανά, τουρσιά κ.α.), εργαστήρια γεύσεων και γευσιγνωσίες κρασιών.

Όμως η πιο συντονισμένη και ευρεία (σε εθνικό επίπεδο) προσπάθεια αποτελεί το «Ελληνικό Πρωινό» που είναι μια πρωτοβουλία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΞΕΕ). Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που επικεντρώνεται στην ελληνική γαστρονομική παράδοση, με στόχο κατά πρώτο λόγο να αναδείξει τον πλούτο και την ιδιαιτερότητα των τοπικών προϊόντων και της τοπικής κουζίνας, φέρνοντας κοντά ξενοδόχους και τοπικούς παραγωγούς και κατά δεύτερο λόγο, να αποτελέσει κύριο στοιχείο της ταυτότητας του ελληνικού ξενοδοχειακού προϊόντος και κατ'επέκταση εργαλείο προώθησης του ελληνικού τουρισμού. Η συγκρότηση των Τοπικών Συμφώνων Ελληνικού Πρωινού (ΤΣΕΠ) είναι το κεντρικό εργαλείο, που επιχειρεί να φέρει κοντά τα αγαθά, τις υπηρεσίες, τους ανθρώπους και τη συσσωρευμένη γνώση κάθε τόπου, λειτουργώντας δηλαδή ως ένα εργαλείο παραγωγής σχέσεων. Το ΤΣΕΠ αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της παρέμβασης του ΞΕΕ, διότι αφού κάνει το πρώτο βήμα σε κάθε περιοχή, παρουσιάζοντας ένα προσχέδιο του

χαρτοφυλακίου της περιοχής, το κάνει αντικείμενο διαβούλευσης με την τοπική κοινωνία και τους εμπλεκόμενους φορείς. Ξενοδόχοι, παραγωγοί, αγρότες, βιοτέχνες, μάγειροι, δημοσιογράφοι, λέσχες γαστρονομίας, τοπική αυτοδιοίκηση, εμπορικά επιμελητήρια συμμετέχουν στο πρόγραμμα κάτω από την καθοδήγηση του ΞΕΕ και της τοπικής ένωσης ξενοδόχων τηρώντας συγκεκριμένη διαδικασία. Η τοπική ένωση ξενοδόχων κάθε περιοχής, παίρνει την πρωτοβουλία να συγκαλέσει μια περιφερειακή συνάντηση όπου ο αρμόδιος χειριστής του προγράμματος από πλευράς ΞΕΕ παρουσιάζει μετά από σχετική προετοιμασία το γενικό πρόγραμμα αλλά και το προτεινόμενο σε γενικές γραμμές χαρτοφυλάκιο κάθε περιοχής, το καταθέτει για συζήτηση και εμπλουτισμό. Κύριος στόχος του Τοπικού Συμφώνου Ελληνικού Πρωινού είναι η προβολή του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου που θα στηρίζεται στα σημαντικότερα προϊόντα κάθε τόπου. Μέχρι σήμερα έχουν εξειδικευτεί τα Τοπικά Σύμφωνα για την Κω, τη Μυτιλήνη, τη Νάξο, τη Ρόδο, τη Σαντορίνη και τη Χαλκιδική.

Τέλος, σε όλη την Ελλάδα πραγματοποιούνται γιορτές για την ανάδειξη και διαφήμιση τοπικών προϊόντων και των παραγωγών τους όπως ενδεικτικά, η γιορτή της σαρδέλας στη Σκάλα Καλλονής, η γιορτή χαλβά στα Φάρσαλα, η γιορτή του λαδιού στην Αρκαδία, στο Κρανίδι και στη Σπάρτη, το φεστιβάλ φιστικιού στην Αίγινα, η γιορτή μελιού στη Θεσσαλονίκη, η γιορτή σταφυλιού στην Κόρινθο, η γιορτή τσίπουρου στη Μηλιά Πιερίας, η γιορτή κάστανου στην Καλαμπάκα, η γιορτή κερασιού και ροδάκινου στην Έδεσσα, η γιορτή φέτας στην Ελασσόνα, η γιορτή πατάτας στο Οροπέδιο Λασιθίου και πολλές γιορτές κρασιού.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Η Ισπανία, βάσει στοιχείων του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, είναι 2^η χώρα στον κόσμο σε αριθμό επισκεπτών και 3^η σε κέρδη από τον τουρισμό. Το 2009 υποδέχθηκε 30 εκατομμύρια τουρίστες. Από αυτούς, τα 6 εκατομμύρια, δηλαδή το 20%, την επισκέφθηκαν μόνο για τη γαστρονομία της. Αυτό οφείλεται στο ότι η ισπανική κουζίνα έχει γίνει τα τελευταία χρόνια ένας από τους σημαντικότερους πόλους έλξης τουρισμού διεθνώς. Οι Ισπανοί Chefs καταλαμβάνουν τις κορυφαίες θέσεις στη διεθνή κατάταξη. Τα παραπάνω δεν οφείλονται μόνο στη δεξιοτεχνία, στις προσπάθειες και στο ταλέντο των Ισπανών σεφ. Είναι η κυβερνητική πολιτική και οι θετικές δράσεις της πολιτείας που, σε συνεργασία με τους επιχειρηματικούς φορείς, στόχευσαν και πέτυχαν την ανάπτυξη και την οικονομική εκμετάλλευση του φαινομένου. Δεν είναι καθόλου τυχαίο το ότι η ισπανική κυβέρνηση έχρισε το 2010 «Πρέσβη Τουρισμού» τον καλύτερο Ισπανό Chef Ferran Adria, ο οποίος πρωταγωνιστεί στην καμπάνια για την τουριστική προβολή της χώρας. Ως προς τις γαστρονομικές εκδηλώσεις και τα φεστιβάλ ξεχωρίζουν τα Madrid Fusión, Alimentaria Barcelona, Salón Gourmet Madrid και San Sebastián Gastronomika, ενώ το Basque Culinary Centre είναι το σημαντικότερο κέντρο έρευνας και διδασκαλίας για την γαστρονομία στην Ισπανία.

Η Σεβίλη στη Νότια Ισπανία χάρη στο σέρι (ποτό) και στα τάπας συγκαταλέγεται στους πιο ενδιαφέροντες γαστρονομικούς προορισμούς. Στη Σεβίλη η περιήγηση στα τάπας αφορά μια συγκεκριμένη περιοχή και γίνεται με τα πόδια. Υπάρχουν τέσσερις κύριες ζώνες. Το Κέντρο και το Ελ Αρενάλ, το Μπάριο δε Σάντα Κρουζ και το Μπάριο δε λα Μακαρένα.

Ο περιφερειακός οργανισμός τουρισμού της Καταλονίας συνεργάζεται στο πλαίσιο του «Gastronomy Tourism Club» με 73 τοπικές επιχειρήσεις, δήμους και φορείς για να προβάλουν από κοινού το γαστρονομικό χαρτοφυλάκιο της περιοχής (πατάτες, κρασιά, ελαιόλαδο, κρεμμύδια, λουκάνικα, τυριά). Επίσης η επαρχία Priorat, μέσω του Περιφερειακού Τουριστικού Γραφείου, προσφέρει διαδρομές κρασιού και ελαιολάδου, ενώ στη βορειοανατολική Ισπανία και συγκεκριμένα στην πόλη της Σαραγόσα ξεχωρίζουν η Chocotour με ξεναγήσεις στους παραγωγούς σοκολάτας εντός της πόλης και η Saborea Zaragoza με ξεναγήσεις στην αυθεντική τοπική κουζίνα.

Η Tasting Spain είναι η εθνική πλατφόρμα για την ενίσχυση του ισπανικού τουρισμού και της ισπανικής γαστρονομίας σε διεθνή κλίμακα και περιλαμβάνει τέσσερις εθνικούς και διεθνείς φορείς:

- * Την Ισπανική Ομοσπονδία Φιλοξενίας (Fehr)
- * Τον Ισπανικό Σύνδεσμο Προορισμών για την προώθηση του Γαστρονομικού Τουρισμού
- * Τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Chefs (Euro-Toques)
- * Τον Ισπανικό Σύνδεσμο Μαγείρων και Ζαχαροπλαστών (Facyre)

Η συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων φορέων οδήγησε στη δημιουργία της πλατφόρμας Tasting Spain με κοινό τους στόχο να μετατρέψουν τα γαστρονομικά προϊόντα σε μοναδικές, εξειδικευμένες και υψηλής αξίας τουριστικές εμπειρίες.

Σε ότι αφορά τους δρόμους του κρασιού στην Ισπανία, καταγράφεται ένα πλήθος διαδρομών που γεωγραφικά εντοπίζονται στη βόρεια, βορειοανατολική και νότια Ισπανία, καθώς και στα Κανάρια Νησιά. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για τις εξής διαδρομές κρασιού: Bullas, Jumilla, La Mancha, Rioja¹⁰ Alavesa, Rías Baixas, Montilla-Moriles, Navarre, Ribeiro, Somontano, Tenerife, Marco de Jerez Region, Penedès, Utiel-Requena, Lleida-Costers del Segre και Bierzo.

Με σημαντική συμμετοχή στην παγκόσμια παραγωγή κρασιού, τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται προσπάθειες ανάπτυξης του οινοτουρισμού. Η Ισπανία διαθέτει μεν «δρόμους του κρασιού», ωστόσο το θεσμικό πλαίσιο είναι σχετικά ελλιπές και οι περισσότερες πρωτοβουλίες προέρχονται από τοπικούς φορείς. Ο εθνικός φορέας τουρισμού της Ισπανίας, παρέχει πληροφορίες για τους δρόμους του κρασιού και συμβάλλει σημαντικά στην προβολή τους.

¹⁰ Τα αμπελοτόπια της Ριόχα, που αποτελεί την πιο ονομαστή οινοπαραγωγική ζώνη της Ισπανίας και καλλιεργείται κυρίως η ποικιλία Tempranillo, περιλήφθησαν στην ενδεικτική λίστα Πολιτιστικών Μνημείων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση των Δρόμων του Κρασιού της Ναβάρρα που δημιουργήθηκαν από την πρωτοβουλία του σωματείου εκπροσώπησης οινοπαραγωγών της περιοχής, το οποίο έχει και την ευθύνη για την ενίσχυση της πιστοποίησης περισσότερων ποικιλιών κρασιού. Η περιοχή της Ναβάρρα είναι ιδιαίτερα γνωστή για την παραγωγή κρασιών ανωτέρας ποιότητας, πολλά από τα οποία έχουν πιστοποιηθεί ως Κρασιά Ονομασίας Προέλευσης. Η συγκεκριμένη ζώνη είναι γνωστό ότι παρήγαγε κρασί από τον 1^ο αιώνα μ.Χ., όπως προκύπτει από τα ευρήματα κρασοπωλείων (bodegas) της ρωμαϊκής εποχής, τα οποία φαίνεται ότι λειτουργούσαν με μεθόδους σύγχρονης βιοτεχνίας. Με τη συνδρομή του επαγγελματικού σωματείου της περιοχής, που μεριμνά για τη διατήρηση της ποιότητας της παραγωγής, έχουν δημιουργηθεί, χωρίς όμως να έχουν θεσμοθετηθεί, θεματικές διαδρομές κρασιού, που στοχεύουν στην προβολή του ιστορικού, πολιτισμικού, φυσικού και ανθρωπογενούς πλούτου της περιοχής. Οι θεματικές διαδρομές είναι συνολικά τέσσερις (4) και διέρχονται από γραφικά χωριά της ενδοχώρας που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη παραδοσιακών κτισμάτων της μεσαιωνικής κυρίως εποχής, καθώς και από πλήθος μνημείων αγροτικής κληρονομιάς. Επίσης στο δίκτυο συμμετέχουν παραδοσιακά οινοποιεία που διαθέτουν και εμφιαλωτήρια κρασιού, προκειμένου οι επισκέπτες να έχουν τη δυνατότητα να δουν κάποιο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας, ανάλογα με την περίοδο επίσκεψής τους. Στο δίκτυο περιλαμβάνονται επίσης ταβέρνες και εστιατόρια που προσφέρουν παραδοσιακά εδέσματα και κρασί από τα συνεργαζόμενα οινοποιεία.

Επίσης στην περιοχή Rioja, υπάρχουν μερικά από τα πλέον εντυπωσιακά οινοποιεία που φέρουν την υπογραφή διάσημων αρχιτεκτόνων, όπως του Frank Gehry, Zaha Adid και Santiago Calatrava. Ιδιαίτερης αναφοράς αξίζει το οινοποιείο Marqués de Riscal, δημιούργημα του Frank Gehry, το οποίο περιλαμβάνει ξενοδοχείο πολυτελείας, spa οιοθεραπείας, εστιατόριο, συνεδριακό κέντρο και χώρους δεξιώσεων.

Στο νησί της Mallorca έχει αναπτυχθεί ένα ενδιαφέρον δίκτυο 10 διαδρομών που αναπτύσσεται σε διάφορα σημεία του νησιού, σύμφωνα με τα κατά τόπους ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και πλεονεκτήματα. Οι διαδρομές αυτές είναι: 1) *tramuntana route* στο δυτικό παράλιο τμήμα του νησιού (διαδρομή αναψυχής σε όμορφες πόλεις με έμφαση στην τοπική παραγωγή και κουζίνα – κοιλιάδα πορτοκαλεώνων, βιοτεχνία παγωτού, ελαιουργείο, παραδοσιακά κτίσματα), 2) *pla route* στην ενδοχώρα (αμπελώνες, ελαιώνες, καλλιέργειες αμυγδάλου, αρτοποιεία, επιχειρήσεις βιολογικών προϊόντων, παραδοσιακά καταλύματα, παραδοσιακοί αλευρόμυλοι, οινοποιεία), 3) *north route* στα βόρεια (παραλίες, ψαροταβέρνες, αμπελώνες, οινοποιεία, παραδοσιακά κρεοπωλεία, καταλύματα), 4) *wine route* διαδρομή κρασιού στο κέντρο του νησιού (αμπελώνες, επισκέψιμα οινοποιεία, ταβέρνες), 5) *olive oil route* δρόμος ελαιολάδου στα δυτικά (ελαιώνες, ελαιόδεντρα μεγάλης ηλικίας, ελαιουργεία, καταλύματα, ταβέρνες), 6) *sweet route* στα νότια (παραδοσιακά γλυκά, αρτοποιεία, αποσταγματοποιείες λικέρ βοτάνων, παλαιές αγροτικές κατοικίες,

καταλύματα), 7) *traditional cuisine* στα ανατολικά (ταβέρνες, οινοποιεία, τυροκομεία), 8) *avant-garde cuisine* στα νοτιοδυτικά (ταβέρνες, εστιατόρια υψηλής ποιότητας, καταστήματα πώλησης τοπικών προϊόντων, καταλύματα), 9) *tapas route* επίσης στα νοτιοδυτικά (μπαρ, ταβέρνες, καταστήματα πώλησης κρασιών, καταλύματα), 10) *sea route* περιμετρικά στα παράλια του νησιού (θαλάσσια σπορ, ιστιοπλοΐα, ταβέρνες, καταλύματα).

Με περισσότερα αστέρια Michelin από κάθε άλλο μέρος του κόσμου, το San Sebastian, στη Χώρα των Βάσκων, συγκαταλέγεται στους κορυφαίους Ευρωπαϊκούς προορισμούς λόγω της μεγάλης ποικιλίας της κουζίνας του και της εγγύτητας του στη La Rioja που είναι η πιο γνωστή οινοπαραγωγική περιοχή της Ισπανίας. Σημαντικές περιηγήσεις αποτελούν η Pintxo Tasting Tour (για παραδοσιακά tapas) και η La Rioja Day Tour (για κρασί).

Η τοπική κυβέρνηση δημιούργησε πρόσφατα το brand "Euskadi Gastronomika" που είναι γνωστό ως πρόγραμμα προβολής του γαστρονομικού τουρισμού στη χώρα των Βάσκων και το οποίο θα δημιουργήσει συνέργειες μεταξύ διαφόρων περιοχών και παραγωγικών τομέων εμπλέκοντας γεωργικές και κτηνοτροφικές επιχειρήσεις, οινοποιεία, τυροκομεία, καταλύματα υπαίθρου και ταβέρνες.

Η Βαρκελώνη επίσης προσφέρει στους τουρίστες πολλές και διαφορετικές γεύσεις με τη μεσογειακή κουζίνα να πρωταγωνιστεί. Η καταλάνικη κουζίνα φημίζεται για την ποικιλία των γεύσεων που συνδυάζει και την εξαιρετική ποιότητα των συστατικών. Για παράδειγμα το πιάτο Mar i Muntanya (θάλασσα και βουνό) συνδυάζει φρέσκα θαλασσινά με κρέας, ενώ η πεμπτουσία της καταλάνικης κουζίνας είναι οι διάφορες σάλτσες που συνοδεύουν τα θαλασσινά ή το κρέας (Sofregit, Samfaina, Picada, Allioli, Romesco). Δίνεται επίσης η ευκαιρία στους τουρίστες της πόλης να εξερευνήσουν τις γεύσεις της πόλης μέσα από οργανωμένες περιηγήσεις και επισκέψεις όπως το «Tapas Evening Walking Tour of Barcelona» που είναι μια τρίωρη περιήγηση σε tapas bars, στον πιο γνωστό δρόμο της πόλης (La Rambla) και στην αγορά τροφίμων La Boqueria. Μια ακόμα οργανωμένη ξενάγηση είναι η «Barcelona Gourmet Food and La Boqueria Market Walking Tour» όπου οι επισκέπτες μπορούν να περιηγηθούν στην παλιά πόλη και στις πιο εμβληματικές γαστρονομικές εγκαταστάσεις και να γνωρίσουν την καταλάνικη γαστρονομία.

ΓΑΛΛΙΑ

Η εταιρία Logis de France είναι ένα δίκτυο συνεργασίας (ανεξάρτητων ξενώνων) με πάνω από 3.000 οικογενειακά ξενοδοχεία, συνήθως δύο έως τριών αστέρων στη γαλλική επαρχία. Βασική πολιτική της εταιρίας είναι η προσφορά τοπικής κουζίνας και προϊόντων της περιοχής. Στον κατάλογο του εστιατορίου κάθε μέλους της Logis de France πρέπει να περιλαμβάνεται τουλάχιστον ένα μενού τριών πιάτων σε προσιτή τιμή που να αντανakλά την τοπική γαστρονομική παράδοση. Μια περιήγηση στα ξενοδοχεία του δικτύου επιτρέπει στους επισκέπτες να ανακαλύψουν την τοπική

κουζίνα φημισμένων γαστρονομικών προορισμών, όπως η Βουργουνδία, η Αλσατία και η Νορμανδία.

Στην περιοχή Savoie της Γαλλίας, σε 3 πόλεις οργανώνεται εβδομάδα γαστρονομίας τη χαμηλή τουριστική περίοδο, όπου σερβίρεται ένα κοινό μενού Tabled'hôte σ' όλα τα εστιατόρια. Το μενού έχει επιμεληθεί αντιπροσωπεία που ορίζεται από τον οργανισμό τουριστικής προβολής Savoie και σκοπός είναι να τονωθεί η τοπική εφοδιαστική αλυσίδα παραγωγής, διάθεσης, μεταποίησης και προσφοράς.

Ενδιαφέρουσα είναι επίσης η προσέγγιση του περιφερειακού οργανισμού τουρισμού της Αλσατίας, ο οποίος σχεδίασε και προβάλλει έξι θεματικές γαστρονομικές διαδρομές («Les Circuits Gourmands»). Αυτές περιλαμβάνουν τη διαδρομή του σουκρούτ (παραδοσιακό πιάτο με λάχανο τουρσί και αλλαντικά), της σοκολάτας, του τυριού, της πέστροφας, του κυπρίνου και του ματελότ (τοπικό πιάτο με ψάρι).

Ιδιαίτερα επιτυχημένη περίπτωση είναι αυτή του ξενοδοχείου και κέντρου ευεξίας «Les Sources de Caudalie» στην περιοχή του Μπορντώ. Αποτελεί τμήμα του αμπελώνα του Château Smith Haut Lafitte και εισήγαγε μια σειρά περιποιήσεων spa με βάση το σταφύλι και το κρασί. Αυτές οι περιποιήσεις «οινοθεραπείας» (vinothérapie) γνώρισαν πολύ μεγάλη επιτυχία, με αποτέλεσμα να έχουν ανοίξει spa με τα προϊόντα και τις περιποιήσεις της Caudalie και εκτός Γαλλίας.

Στη Βρετανία τα στρείδια θεωρούνται το απόλυτο έδεσμα. Η παράκτια ζώνη από τη Βρέστη ως τις αλυκές Γκεράντ φιλοξενούν μια τεράστια ποικιλία στρειδιών. Το Μονοπάτι των Στρειδιών ξεκινά από την πόλη Σαρζό και συνεχίζει κατά μήκος της χερσονήσου Ρουί ως το ακρωτήριο Πορ-Ναβαλό.

Η μπαγκέτα αποτελεί εμβληματικό παριζιάνικο προϊόν από τη δεκαετία του 1920. Όλοι οι αρτοποιοί του Παρισιού χρησιμοποιούν τα ίδια υλικά. Όμως ο τρόπος που ζυμώνουν τη ζύμη και ο χρόνος ψησίματος αποτελούν μυστικά τους. Για αυτές τις ιδιαιτερότητες διεξάγεται ετήσιος διαγωνισμός και στις αρχές της άνοιξης βραβεύεται η Καλύτερη Μπαγκέτα του Παρισιού. Στο Παρίσι επίσης φημισμένες διαδρομές είναι αυτές της Montmartre και του Latin Quarter.

Τα Γαλλικά τυροκομεία προσφέρονται για πλήθος περιηγήσεων και δοκιμές διάσημων τυριών. Για παράδειγμα για το Ροκφόρ στην περιοχή Αβείρόν και για το Μπρι στην περιοχή Σεν-ε-Μαρν. Άλλες περιοχές με τυροκομική παράδοση είναι η Νορμανδία, η κοιλάδα του Λίγηρα, τα Γαλλικά Πυρηναία και οι περιοχές Ζουρά, Πικαρντί και Οβέρν.

Η Παγκόσμια Ακαδημία του Κασουλέ που εδρεύει στην Καρκασόν της νοτιοδυτικής Γαλλίας έχει επινοήσει το «Δρόμο του Κασουλέ» που επιτρέπει την εξοικείωση με τις διαφορετικές εκδοχές του

εμβληματικού αυτού πιάτου που περιέχει πέρδικα, λουκάνικα, χοιρινό και φασόλια. Η διαδρομή διασχίζει σιτοβολώνες, καλλιέργειες με φασολιές και ηλιοτρόπια, καθώς και πλήθος αγροκτημάτων.

Στο σημείο που συναντώνται ο ποταμός Σον από τα βόρεια και ο Ροδανός από τα ανατολικά, η πόλη της Λιόν συνδέει μαγειρικές παραδόσεις από τη Βόρεια Γαλλία (χρήση ζωικού λίπους) και την περιοχή της Μεσογείου (χρήση ελαιολάδου). Οι ντόπιοι σεφ έχουν στη διάθεση τους μια ανεξάντλητη πηγή πρώτων υλών από τις εγγύς περιοχές και προσφέρουν παραδοσιακή γαλλική κουζίνα και ελαφρύτερη νέα κουζίνα με 19 συνολικά αστέρια Michelin στα τοπικά εστιατόρια. Ο γαστρονομικός τουρισμός στην περιοχή έχει σημαντικό ειδικό βάρος και βασίζεται στη φήμη της πόλης, στα 61 βραβευμένα εστιατόρια, στις 140 ποικιλίες τυριών και στο μεγάλο αριθμό περιοχών με παραγωγή κρασιού που περιβάλλουν την πόλη (Burgundy, Beaujolais και Cote du Rhone).

Οι διαδρομές στους Γαλλικούς αμπελώνες προσφέρουν ανεπανάληπτες εμπειρίες. Από αυτές ξεχωρίζουν οι δρόμοι στην κοιλάδα του Ρήνου και του Λίγηρα, τα χωριά στις όχθες του Ροδανού, το Μπορντό και το Σεν-Εμιλιόν.

Από τις είκοσι τρεις (23) περιφέρειες της χώρας, δρόμοι του κρασιού υπάρχουν σε επτά (7) και όλοι είναι συνήθως αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας επαγγελματικών οργανώσεων, αλλά και τοπικών (τουριστικών) φορέων, όπως π.χ. τα Γραφεία Τουρισμού των Δήμων. Ειδικότερα αναφέρεται η περίπτωση των Δρόμων του Κρασιού του Ροδανού Ποταμού που είναι προϊόν μιας συλλογικής προσπάθειας των οινοπαραγωγών της περιοχής για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κρασιών στη γαλλική και διεθνή αγορά και για την καλύτερη προβολή της περιοχής. Ειδικότερα, η ιδέα ξεκίνησε από το Διεπαγγελματικό Σωματείο, που ασχολείται με την προβολή των Κρασιών Ονομασίας Προέλευσης, με πρωτοβουλία του οποίου δημιουργήθηκε το δίκτυο των θεματικών διαδρομών.

Οι Δρόμοι του Κρασιού της Αλσατίας, αποτελούν την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια για την ανάδειξη της τοπικής οινοπαραγωγής. Δημιουργήθηκαν πριν από εξήντα (60) περίπου χρόνια (1953), ακολουθώντας το παράδειγμα που είχαν αναπτύξει νωρίτερα περιοχές στη γειτονική Γερμανία. Αρχικός στόχος ήταν περισσότερο η προώθηση των πωλήσεων των τοπικών ποικιλιών κρασιού και λιγότερο η ανάπτυξη του οινοτουρισμού με την έννοια του εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος. Βασικό στοιχείο των Δρόμων του Κρασιού της Αλσατίας, είναι ότι πρόκειται για ένα ιδιαίτερα επιτυχημένο εγχείρημα που έχει ενταχθεί πλήρως στο τουριστικό προϊόν. Ειδικότερα για τους ντόπιους τουρίστες, η ευρύτερη περιοχή έχει καθιερωθεί στις συνειδήσεις τους, ως μια γνήσια περιοχή παραγωγής κρασιού. Σε αυτό έχει συμβάλει το γεγονός ότι στις διαδρομές περιλαμβάνονται οινοποιεία, τα οποία φημίζονται για την ποιότητα της διαδικασίας παραγωγής και των προϊόντων τους και κυρίως γιατί τόσο όσον αφορά τις κτιριακές εγκαταστάσεις, όσο και τον τρόπο εργασίας, διατηρούνται αναλλοίωτα τα τοπικά παραδοσιακά γνωρίσματα, αλλά και οι τοπικές συνήθειες και οι

Medeat

παραδόσεις. Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι η φιλοσοφία των δρόμων του κρασιού της Αλσατίας είναι τέτοια που επιτρέπει στον επισκέπτη να κινηθεί ελεύθερα και να οργανώσει την περιήγησή του με το βέλτιστο τρόπο. Οι Δρόμοι του Κρασιού της Αλσατίας διέρχονται από ενενήντα (90) χωριά και έχουν συνολικό μήκος 170 χιλιόμετρα, ενώ η περιοχή διαιρείται νοητά σε τέσσερις υποπεριοχές, προκειμένου να διευκολύνονται οι επισκέπτες. Το δίκτυο των δρόμων αποτελείται από σαράντα πέντε (45) θεματικά μονοπάτια, τα οποία ο ενδιαφερόμενος μπορεί να διανύσει μόνος του, ακολουθώντας τις ενδείξεις και τα ειδικά σήματα. Συνήθως, σημείο εκκίνησης είναι το Δημοτικό Γραφείο Τουρισμού ή η πλατεία του Δημαρχείου και η κεντρική πλατεία των χωριών που συμμετέχουν στο δίκτυο. Από αυτές τις διαδρομές οι είκοσι έξι (26) μπορούν να πραγματοποιηθούν με τη συνοδεία ξεναγού.

Τέλος, ο «Δρόμος της Σαμπάνιας» ξεκινά 75 μίλια ανατολικά του Παρισιού και εκτείνεται κατά μήκος της κοιλάδας Marne στις πόλεις της Epernay και Reims και νότια προς Sezanne και Côte des Bar. Υπάρχουν πέντε επιμέρους διαδρομές που καλύπτουν περίπου 360 μίλια διασχίζοντας σημεία με εκπληκτική θέα, γραφικά χωριά, αρχαία μοναστήρια και επιβλητικές εκκλησίες και κτήματα κρασιού (châteaux).

ΙΤΑΛΙΑ

Η Ιταλία είναι άλλη μια χώρα γαστρονομικός προορισμός από τις πλέον δημοφιλείς στον κόσμο. Είναι χαρακτηριστικό ότι από το 2004 λειτουργεί Πανεπιστήμιο Γαστρονομικών Επιστημών στο Pollenzo και το Colorno, που προσφέρει τριετείς σπουδές για την απόκτηση πτυχίου, διετή ειδίκευση (Επικοινωνία Τροφών ή Διαχείριση Τροφών) και διετή μεταπτυχιακό κύκλο (στις Γαστρονομικές Επιστήμες και τα Προϊόντα Ποιότητας ή στη Διατροφική Κουλτούρα). Στα πλαίσια του προγράμματος του Πανεπιστημίου οι φοιτητές κάνουν πρακτική στην Ιταλία και στην Ευρώπη (Σικελία, Ισπανία, Γαλλία, Κροατία, Καμπανία, Τοσκάνη). Το Πανεπιστήμιο έχει ιδρυθεί από το κίνημα Slow Food¹¹ και δύο Ιταλικές Περιφέρειες, το Piedmont (περιοχή Τορίνο) και την Emilia - Romagna.

Διάφορα πολύ γνωστά προϊόντα της Ιταλίας παραπέμπουν σε συγκεκριμένες πόλεις και γεωγραφικές περιοχές. Τέτοια είναι ενδεικτικά το προσούτο (Πάρμα και Σαν Ντανιέλε), το μπαλσάμικο ξίδι (Εμίλια Ρομάνια και Μοντένα), τα τυριά (Πιεμόντε), η πίτσα (Νάπολι), το παγωτό (Ρώμη), το τσίλι (Καλαβρία) και η λευκή τρούφα (Σαν Μινιάτο).

¹¹ Η Slow Food ξεκίνησε από το Τορίνο. Ιδρύθηκε το 1986, αρχικά ως ιταλική οργάνωση που στη συνέχεια από το 1989 έγινε διεθνής. Είναι Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση με μέλη απ' όλο τον κόσμο και προωθεί την οικολογική γαστρονομία, την ποικιλία των γεύσεων, τη βιοτεχνική παραγωγή τροφής, την παραγωγή μικρού μεγέθους και τις βιώσιμες προσεγγίσεις στην αγροτική παραγωγή.

Στη Μάρεμα (νότια Τοσκάνη) η προώθηση του φαγητού είναι έντονη με προωθητικό υλικό να βρίσκεται σε κάθε τουριστικό γραφείο. Ειδικότερα υπάρχουν ξεχωριστοί τομείς που αναφέρονται αποκλειστικά στα τυπικά προϊόντα τροφίμων της περιοχής τόσο σε ιστοσελίδες οργανισμών προώθησης και ταξιδιωτικά πρακτορεία, όσο και στην επίσημη ιστοσελίδα της περιφέρειας Grosseto. Η εν λόγω περιφέρεια είναι ο βασικός δημόσιος φορέας υπεύθυνος για την προώθηση και υποστήριξη του γαστρονομικού τουρισμού, κυρίως μέσω συνεργασίας διαφόρων φορέων, των δήμων, των τοπικών ενώσεων αγροτών, των τουριστικών φορέων και των πολιτιστικών οργανισμών. Η γαστρονομία τονίζεται ως ένα σημαντικό κομμάτι της συνολικής τουριστικής εμπειρίας είτε παρουσιάζοντας πληροφορίες για τα τοπικά προϊόντα, είτε παρουσιάζοντας ειδικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ γαστρονομίας. Τα *sangre* λόγω χάριν είναι εκδηλώσεις γύρω από ένα συγκεκριμένο είδος φαγητού ή μια συγκεκριμένη συνταγή και διοργανώνονται περίπου 90 στη διάρκεια του έτους. Το *Gustatus* είναι φεστιβάλ που διαρκεί 4 ημέρες και συνδυάζει το φαγητό με πολιτιστικές εκδηλώσεις και συνέδρια. Εκτός από τα φεστιβάλ γαστρονομίας πραγματοποιούνται και άλλες δραστηριότητες σχετικές με το φαγητό όπως επισκέψεις σε οινοποιεία, αγροκτήματα και αγορές αγροτών, καθώς και μαθήματα μαγειρικής.

Στο Τορίνο, ο τοπικός οργανισμός εισήγαγε το «ChocoPass». Η περιοχή φημίζεται παγκοσμίως για τα προϊόντα της γης της. Παρόλα αυτά δημιούργησαν ένα κοινό προϊόν προώθησης με τη σοκολάτα. Η περιοχή είναι γνωστή για τα ζαχαροπλαστεία και τις σοκολατερί. Το προϊόν δίνεται σε μορφή κουπονιού και αγοράζεται με μια *standard* τιμή. Το συγκεκριμένο κουπόνι παροτρύνει τον καταναλωτή να πραγματοποιήσει εντός τριημέρου 22 δοκιμές προϊόντων σοκολάτας (πραλίνες, ζεστή σοκολάτα, σοκολατίνες, πανακότα, κ.α.) σε διαφορετικά ζαχαροπλαστεία και καφέ. Παράλληλο όφελος της περιοχής είναι ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των όμορων επιχειρήσεων, γεγονός που ανεβάζει την ποιότητα των προϊόντων.

Ενδιαφέρουσα είναι επίσης η προσέγγιση που ακολουθεί η Νομαρχία του Τορίνο. Στο πλαίσιο του προγράμματος «*Paniere dei Prodotti Tipici della Provincia di Torino*» (καλάθι με χαρακτηριστικά προϊόντα του Τορίνο) εισήχθη ένα εμπορικό σήμα που χορηγείται σε επιλεγμένα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα. Προκειμένου να λάβουν το σήμα, τα προϊόντα θα πρέπει να πληρούν τέσσερις προϋποθέσεις: α) να παράγονται με τη χρήση παραδοσιακών μεθόδων, β) να αποτελούν κομμάτι της τοπικής παράδοσης και ιστορίας, γ) να παράγονται με τη χρήση τοπικών υλικών, δ) να έχουν προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη. Η γκάμα των προϊόντων που φέρουν το σήμα περιλαμβάνει 30 κατηγορίες τροφίμων, από φρέσκια μέντα και κουνουπίδι μέχρι τυριά και αλλαντικά, καθώς και κρασιά της περιοχής. Με το πρόγραμμα έχουν συμβληθεί 1.000 παραγωγοί, 20 καταστήματα και 70 εστιατόρια. Με αυτόν τον τρόπο οι αρχές του Τορίνο καθοδηγούν τους επισκέπτες να δαπανήσουν περισσότερα χρήματα και μάλιστα με έναν άκρως στοχευμένο τρόπο που στηρίζει την τοπική παραγωγή.

Παρά τη μεγάλη οινική της παράδοση, η Ιταλία δεν έχει καταφέρει να εφαρμόσει μια εθνική πολιτική σε ότι αφορά στη δημιουργία, θεσμοθέτηση και διαχείριση ενός ενιαίου Δικτύου Διαδρομών Κρασιού. Ενδεικτικά αναφέρουμε το Δρόμο του Κρασιού της Τοσκάνης όπου την επιμέλεια και τον συντονισμό δημιουργίας και διαχείρισης των διαδρομών σύμφωνα με τον κανονιστικό νόμο έχει για την κάθε επαρχία η «Επιτροπή προώθησης» στην οποία συμμετέχουν οινοπαραγωγικές επιχειρήσεις, επαγγελματικοί αγροτικοί φορείς, συνεταιρισμοί παραγωγών, ομοσπονδία οινοπαραγωγών, φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, εμπορικά βιοτεχνικά και αγροτικά επιμελητήρια, καθώς επίσης και φορείς ή επιχειρήσεις που ασχολούνται στον πολιτιστικό ή εκπαιδευτικό τομέα.

Η Επιτροπή προώθησης μετά την έγκριση της διαδρομής μετονομάζεται σε Επιτροπή Εκπροσώπησης Διαδρομής και είναι υπεύθυνη για να υλοποιήσει τη διαδρομή, να προωθήσει τα στοιχεία της διαδρομής στους μηχανισμούς τουριστικής προβολής, να εποπτεύει τη σωστή υλοποίηση των αναγκαιών έργων και τη λειτουργία της διαδρομής, να φροντίζει για τις σχέσεις με τους τοπικούς φορείς, να κανονίζει τα σχετικά με την καμπάνια προβολής της διαδρομής.

Σημαντικό ρόλο στη λειτουργία των διαδρομών κρασιού, έχουν οι δήμοι και τα συμβούλια επαρχιών της κάθε περιοχής στην Τοσκάνη. Ειδικότερα, οι δήμοι οφείλουν να συνεργάζονται με την επιτροπή για τη σήμανση και τον πληροφοριακό μηχανισμό και να διαχειρίζονται τα πληροφοριακά περίπτερα, ενώ τα συμβούλια των επαρχιών είναι υπεύθυνα για να ελέγχουν τη σωστή εφαρμογή του νόμου σε ότι αφορά στην υλοποίηση των προδιαγραφών και τη σωστή λειτουργία της κάθε διαδρομής, ενώ μπορούν να εισηγούνται στο περιφερειακό συμβούλιο την κατάργηση μιας διαδρομής εφόσον δεν πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος.

Από τις είκοσι μία (21) περιφέρειες της χώρας, δρόμοι του κρασιού υπάρχουν στις δεκαοχτώ (18) οι οποίοι είναι: Αμπρούτζο, Άλτο Αντίγε, Καλαβρίας, Καμπανίας, Εμίλια Ρομάνια, Φρίουλι-Βενετίας-Ιουλίας, Λάτσιο, Λομβαρδίας, Λιγουρίας, Μάρκαι, Πιεμόντε, Πούλια, Σαρδηνίας και Σικελίας. Η περιοχή της Τοσκάνης διαθέτει το μεγαλύτερο δίκτυο δρόμων κρασιού της Ιταλίας με δεκατέσσερις (14) διαδρομές. Έχοντας τεράστια παράδοση τόσο στην οινική παραγωγή, όσο και σε γενικότερο επιχειρηματικό επίπεδο η Τοσκάνη διαθέτει και υψηλού βαθμού αυτοδιοικητική και θεσμική εικόνα. Παράλληλα, η περιφέρεια της Τοσκάνης είναι προικισμένη με ένα τεράστιο θησαυρό πολιτιστικών και φυσικών μνημείων, διάσπαρτων στις οινοπαραγωγικές περιοχές. Όλα αυτά συνέβαλαν στο γεγονός της δημιουργίας ενός από τα πιο ολοκληρωμένα (αν όχι το πιο ολοκληρωμένο) σε διεθνές επίπεδο δίκτυο διαδρομών κρασιού. Στην περίπτωση της Τοσκάνης οι δρόμοι του κρασιού λειτουργούν σε περιοχές με υψηλή οινική παράδοση και παραγωγή, με μεγάλο δίκτυο αμπελώνων και οινοποιείων, με σημαντικά αποθέματα φυσικών, ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων. Όλα αυτά τα στοιχεία βρίσκονται σε μια αλληλουχία και συμπληρωματικότητα, κατά τέτοιο τρόπο που

συνθέτουν ένα ολοκληρωμένο οινοτουριστικό προϊόν. Σημαντικό επίσης κρίνεται το μοναδικό ταυτόχρονα γεγονός ότι οι διαδρομές αυτές σχεδιάστηκαν για να αποτελέσουν εργαλείο για τη συνολική αγροτική ανάπτυξη της περιοχής, θεωρώντας τον οινοτουρισμό σαν ένα τουριστικό ρεύμα – κίνημα, το οποίο έχει τη δυνατότητα να αξιολογεί και να δέχεται την οινοπαραγωγή της περιοχής στα πλαίσια ενός δεδομένου πολιτισμικού, ιστορικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Είναι επίσης η μοναδική ίσως περιφέρεια της οποίας το οργανωμένο δίκτυο διαδρομών κρασιού εναρμονίζεται πλήρως με ένα ισχυρό και εξαιρετικά επεξεργασμένο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η Γερμανία είναι ευρέως γνωστή για την μπύρα της και την τεχνογνωσία των μονάδων ζυθοποιίας, το κρασί και την ποικιλία του αμπελώνα της, αλλά και την κουζίνα της. Το διάσημο φεστιβάλ μπίρας Oktoberfest, που πραγματοποιείται από τα μέσα Σεπτεμβρίου μέχρι την πρώτη Κυριακή του Οκτωβρίου, προσελκύει πάνω από 6 εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο. Το ετήσιο Φεστιβάλ Μπίρας του Βερολίνου είναι το μεγαλύτερο στον κόσμο, με πάνω από 2000 είδη μπύρας από 300 και πλέον ζυθοποιίες και 86 χώρες, η δε πόλη Μπάμπεργκ, που αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, φιλοξενεί εννέα από τις καλύτερες και πιο χαρακτηριστικές ζυθοποιίες της Γερμανίας.

Η μήκους 130 χλμ. και σπάνια Διαδρομή του Λάχανου βρίσκεται στην περιοχή Dithmarschen όπου ετησίως παράγονται πάνω από 80 εκατομμύρια κεφαλές λάχανου καθιστώντας την πρώτη σε όλη την Ευρώπη και ξεκινά από την πόλη Brunsbüttel κατά μήκος της ποδηλατικής διαδρομής της Βόρειας Θάλασσας.

Η Γερμανία διαθέτει επίσης 230.000 στρέμματα από αμπελώνες και μάλιστα ανοικτά προς τους τουρίστες. Μέσω των δρόμων κρασιού η χώρα προσελκύει 600.000 τουρίστες ετησίως οι οποίοι πραγματοποιούν 2 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις και 5 εκατομμύρια επισκέψεις μιας μέρας. Από τις οινικές διαδρομές, πολλές από τις οποίες συνδυάζονται με ποδηλατικές διαδρομές, διελεύσεις από παραδοσιακά χωριά, ταβέρνες, τοπικά φεστιβάλ, μουσεία και σημεία ιστορικού ενδιαφέροντος, κάστρα και περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους, ξεχωρίζουν οι Saxon Wine Route (55 χλμ), Palatinate Wine Route / German Wine Route (85 χλμ), Nahe Wine Route (130 χλμ.), Saale-Unstrut Wine Route (60 χλμ.), Moselle Wine Route (242 χλμ.) και Bergstrasse Route (80 χλμ.).

Άλλο ένα παράδειγμα είναι το Δίκτυο εστιατορίων «Gastronomiepool Hamburg». Η Deutsche Hotel und Gaststättenverband (DEHOGA) του Αμβούργου, παράρτημα της γερμανικής ένωσης ξενοδοχείων και χώρων εστίασης στο Αμβούργο, συνέστησε το 2002 το δίκτυο «Gastronomiepool Hamburg» με σκοπό να προβληθεί πιο έντονα η ποιότητα και η ποικιλία της κουζίνας που προσφέρουν τα

εστιατόρια της πόλης. Μέσα από μια σειρά ενεργειών μάρκετινγκ προβάλλονται τα μέλη του δικτύου τόσο στους κατοίκους, όσο και στους επισκέπτες του Αμβούργου και εδραιώνεται η φήμη της πόλης ως κοσμοπολίτικος γαστρονομικός προορισμός. Περισσότερα από 70 εστιατόρια, μέλη του δικτύου, επωφελούνται από την αναγνωρισιμότητα του εμπορικού σήματος του «Gastronomiepool Hamburg», τις κοινές ενέργειες μάρκετινγκ και από το χαμηλό κόστος συμμετοχής. Έναντι ετήσιας εισφοράς, κάθε εστιατόριο προβάλλεται μέσα από την ιστοσελίδα του δικτύου, τα διαφημιστικά έντυπα και τις διαφημιστικές καταχωρήσεις στον τοπικό τύπο, ενώ γίνεται στοχευμένη προβολή των εστιατορίων στα ξενοδοχεία τύπου garni (χωρίς εστιατόριο) που λειτουργούν στο Αμβούργο. Στα άμεσα σχέδια της DEHOGA περιλαμβάνεται η επέκταση του δικτύου και σε εστιατόρια που λειτουργούν σε κοντινές αγροτικές περιοχές, καθώς επίσης, η ανάδειξη τοπικών προϊόντων και τοπικών συνταγών μέσα από τα μέλη του «Gastronomiepool Hamburg».

Το ψωμί πούμπερνικελ κατάγεται από τη βορειδυτική Γερμανία, μια περιοχή με αρχέγονα δάση και μεσαιωνικές πόλεις. Το πούμπερνικελ Βεστφαλίας παρασκευάζεται με τον ίδιο τρόπο εδώ και αιώνες και αποκτά το σκούρο χρώμα και τη χαρακτηριστική γλυκύτητα και υφή του. Επίδειξη της διαδικασίας παρασκευής του γίνεται στο Μουσείο Ψωμιού, τμήμα του Πολυμουσείου Βεστφάλεν Κουλινάριουμ στην πόλη Νίχαϊμ. Αντίστοιχα, με θέμα τα 6.000 χρόνια της ιστορίας του ψωμιού, το Μουσείο Ψωμιού στο Ουλμ της Γερμανίας στεγάζεται στο ιστορικό κτίριο Ζάλτσαντελ και φιλοξενεί τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται για την παρασκευή του. Περιλαμβάνει επίσης μία πινακοθήκη με σχετικά έργα τέχνης του Πικάσο καθώς και άλλων καλλιτεχνών.

Επίσης, κάθε χρόνο, το πρώτο Σάββατο του Μαΐου, στην πόλη Σβέτσινγκεν στο νοτιοδυτικό κρατίδιο Μπάντεν-Βίρτεμπεργκ πραγματοποιείται η Γιορτή των Σπαραγγιών Σπάργκελφεστ ως αποκορύφωμα της εποχής των σπαραγγιών που διαρκεί από τον Απρίλιο έως το Μάιο, ενώ υπάρχει και η 85 μιλίων Διαδρομή του Σπαραγγιού που ξεκινά από τη Σβέτσινγκεν και συνεχίζει στο Ράιλινγκεν, τη Μπρούσαλ και ολοκληρώνεται στο Σέρτζχαϊμ.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Η διατήρηση των ιδιαίτερων πολιτισμικών και λοιπών γνωρισμάτων των λαών της Ευρώπης, παράλληλα με την ανάδειξη της ποικιλομορφίας των γνωρισμάτων αυτών, αλλά και την προώθηση της διαφορετικότητας των λαών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχουν αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη δράσεων που έχουν ως κύριο στόχο την ανάδειξη του πολιτισμικού ευρωπαϊκού πλούτου. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται το Πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις Πολιτιστικές Διαδρομές. Το Πρόγραμμα το οποίο άρχισε να αναπτύσσεται συστηματικά το 1987, γεννήθηκε σαν ιδέα ήδη από το 1961, στη λογική της διαφύλαξης και της προβολής της ευρωπαϊκής ιστορίας και του πολιτισμού. Ειδικότερα, το 1987 δημιουργήθηκε η πρώτη πολιτιστική διαδρομή της Ευρώπης, με καθαρά θρησκευτικό χαρακτήρα, «Τα Μονοπάτια του Αγίου Ιακώβου της Κομποστέλλα (Santiago de

Compostella)» και σε συνέχεια της διαδρομής αυτής δημιουργήθηκαν και άλλες. Οι πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν δημιουργηθεί ή ενταχθεί στο πρόγραμμα, είναι στο σύνολο τους διακρατικές, στη λογική της προώθησης και της ανάδειξης της πλούσιας ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας. Ωστόσο είναι σαφές ότι η επιτυχία των θεματικών αυτών διαδρομών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις πρωτοβουλίες που έχουν αναπτυχθεί κατά περίπτωση, σε κάθε χώρα και από το βαθμό διασύνδεσης τους με αντίστοιχες (πρωτοβουλίες) των υπόλοιπων συνεργαζόμενων χωρών (εταίρων), οι οποίες συνήθως συνδέουν εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές με ιδιωτικούς φορείς. Οι διαδρομές αυτές δομούνται γύρω από συγκεκριμένα θέματα που αφορούν το δομημένο, αλλά και το πολιτιστικό – ιστορικό περιβάλλον.

▪ **Τα Μονοπάτια του Santiago de Compostella**

Η διαδρομή αυτή αποτέλεσε την έναρξη του ευρωπαϊκού προγράμματος και θεωρείται η πιο γνωστή και επιτυχημένη διακρατική θρησκευτική διαδρομή. Αναπτύσσεται στα ίχνη των παλαιότερων μονοπατιών που χρησιμοποιούσαν οι προσκυνητές για να φτάσουν στην ομώνυμη ισπανική πόλη. Επί της ουσίας πρόκειται για ένα δίκτυο διαδρομών, οι οποίες έχουν σαν αφετηρία διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες και διέρχονται από διαφορετικά σημεία, συνδέοντας τα μονοπάτια αυτά με εκκλησίες, μοναστήρια και άλλα μνημεία. Τμήματα των διαδρομών αυτών υπάρχουν στην Ιταλία, Ελβετία, Γερμανία, Νορβηγία, Γαλλία και Ισπανία.

▪ **Hansa Cultural Route**

Η διαδρομή Hansa είναι μια σύγχρονη αναβίωση ενός ισχυρού μεσαιωνικού δικτύου πόλεων που για 300 χρόνια έλεγχε το εμπόριο και τις θαλάσσιες διαδρομές στη Βαλτική Θάλασσα. Ο αντίκτυπος αυτού του ιστορικού εμπορικού δικτύου υφίσταται ακόμη στην πολιτιστική κληρονομιά των πόλεων. Το σύγχρονο δίκτυο περιλαμβάνει 176 πόλεις σε 16 χώρες (Λευκορωσία, Βέλγιο, Αγγλία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ισλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρωσία, Σκωτία, Σουηδία) και παρέχει ένα καλό παράδειγμα ενός καλά οργανωμένου δικτύου, το οποίο επιδιώκει να ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία και την προώθηση της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής με ετήσιες Ημέρες Hansa και άλλες δραστηριότητες (συνέδριο, τοπικές ημέρες Hansa, διακρατικές δράσεις υπέρ της νεολαίας, προβολή τουρισμού και πολιτιστικών αξιοθέατων, καλλιέργεια επιχειρηματικών συνεργασιών). Αυτά τα γεγονότα ενθαρρύνουν την πολιτιστική και επιχειρηματική καινοτομία και ανάπτυξη, την τόνωση του τουρισμού και προσφέρουν τη δυνατότητα για την αύξηση του εμπορίου, των ανταλλαγών και της διακρατικής συνεργασίας.

▪ **Via Francigena Route**

Η ιστορική διαδρομή Via Francigena συνδέει την Αγγλία, τη Γαλλία, την Ελβετία, την Ιταλία και το Βατικανό και αναγνωρίστηκε ως Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Διαδρομή το 1994. Ακολουθεί το ταξίδι του

Αρχιεπισκόπου Sigeric στο δρόμο του από το Canterbury (Αγγλία) στη Ρώμη το 990. Οι κύριες δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί και συνδέονται με τη διαδρομή της Via Francigena αφορούν: πεζοπορία, ορειβασία, προσκυνήματα, θρησκευτική, πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, ιστορικά μονοπάτια και διατήρηση του περιβάλλοντος, γεωργία και περιφερειακή ανάπτυξη, πολιτισμό και παραδόσεις των κατοίκων και αρχιτεκτονική.

■ **Transromanica Route**

Η Πολιτιστική Διαδρομή Transromanica συγκεντρώνει μια σειρά από περιοχές στην Ευρώπη (στις χώρες Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία και Σερβία) με μνημεία που σχετίζονται με την Ρωμαϊκή περίοδο. Περιλαμβάνει περισσότερα από 45 μείζονα Ρωμαϊκά μνημεία συμπεριλαμβανομένων πολλών μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς αναγνωρισμένων από την UNESCO, εκκλησίες, κάστρα και καθεδρικούς ναούς, ενώ συνολικά περιλαμβάνει πάνω από 400 μνημεία στις οκτώ χώρες. Η διαδρομή δεν είναι μια φυσική συνεχής διαδρομή, αλλά περισσότερο ένα δίκτυο περιοχών με κοινή Ρωμαϊκή κληρονομιά. Είναι από τις πλέον πρόσφατες σημαντικές Πολιτιστικές Διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης και αναγνωρίστηκε το 2007.

■ **Πολιτιστικές διαδρομές Ελβετίας**

Ο όρος «πολιτιστική διαδρομή» στην Ελβετία και σημαίνει ένα διαφορετικό τρόπο επίσκεψης, ανακάλυψης και ερμηνείας του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της χώρας. Ειδικότερα, μέσα από συγκεκριμένες θεματικές διαδρομές δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να περιηγηθεί και να κάνει πεζοπορία σε περιοχές ιστορικού ενδιαφέροντος, να γευθεί την τοπική κουζίνα και να διανυκτερεύσει σε καταλύματα μοναδικής αισθητικής, ανακαλύπτοντας με διαφορετικό τρόπο την περιοχή που επισκέπτεται. Ειδικότερα, η Ελβετία θεωρείται πρωτοπόρος σε ότι αφορά τη δημιουργία θεματικών διαδρομών. Οι σημαντικότερες διαδρομές που έχουν αναπτυχθεί, δημιουργήθηκαν με στόχο την ανάπτυξη του ήπιου τουρισμού και την ανάδειξη και εμπορία του πολιτιστικού τουρισμού. Σε αυτό το πλαίσιο υπό την αιγίδα της ViaStoria¹² σχεδιάστηκε ένα δίκτυο δώδεκα (12) πολιτιστικών διαδρομών, που διέρχονται από όλη τη χώρα, δύο (2) από τις οποίες επικεντρώνονται σε θέματα θρησκευτικού ενδιαφέροντος, και κατά συνέπεια εξετάζονται ως θρησκευτικές διαδρομές. Το δίκτυο προέκυψε ως αποτέλεσμα της προγενέστερης καταγραφής των «ιστορικών οδών επικοινωνίας και μεταφορών» της Ελβετίας. Για τις ανάγκες του δικτύου η ViaStoria συνεργάστηκε με φορείς εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς που διακρίνονται για την ενεργητικότητα και τη δυναμικότητά τους και εμπλέκονται κατά περίπτωση στον τομέα του τουρισμού, του πολιτισμού, της οικονομίας, της δημόσιας διοίκησης και των μεταφορών. Το δίκτυο των διαδρομών αυτών έχει αναπτυχθεί σε παλιούς οδικούς άξονες – άξονες επικοινωνίας και αποτελεί το συνδετικό κρίκο μεταξύ φυσικών και πολιτιστικών πόρων, αλλά και στοιχείων που

¹² Η ViaStoria, αποτελεί επιχείρηση – παράρτημα του Ινστιτούτου Ιστορίας του Τμήματος Οικονομικής, Κοινωνικής και Περιβαλλοντικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου της Βέρνης.

μαρτυρούν την ιστορία των μετακινήσεων και των ταξιδιών στην ευρύτερη, κάθε φορά, περιοχή. Το δίκτυο των διαδρομών εμπλουτίζεται με καταλύματα και εστιατόρια που διακρίνονται για την αισθητική τους και για τις υπηρεσίες που παρέχουν (τυπική παραδοσιακή κουζίνα). Σημαντική είναι η συνδρομή των περιφερειακών γραφείων τουρισμού, που έχουν αναλάβει συγκεκριμένο ρόλο και προτείνουν τουριστικά πακέτα διαφορετικού κόστους και τα οποία περιλαμβάνουν υπηρεσίες διαμονής, πληροφορίες για τις διαδρομές, μεταφορά των αποσκευών για τη διευκόλυνση των επισκεπτών, προπληρωμένα εισιτήρια για τα μουσεία και μικρά γεύματα.

■ **Culinary Heritage Europe**

Το Culinary Heritage Europe είναι ένα δίκτυο περιοχών με μέλη σε πολλές χώρες της Ευρώπης (Δανία, Γερμανία, Λετονία, Λιθουανία, Νορβηγία, Πολωνία, Σουηδία, Ουκρανία). Ο κοινός στόχος είναι η ανάπτυξη των περιφερειών μέσα από τοπικές σπεσιαλιτέ και γαστρονομικές παραδόσεις. Το σύστημα ελέγχου συμμόρφωσης των επιχειρήσεων εγκαθίσταται στην εκάστοτε περιοχή με την ευθύνη ενός φορέα με ειδική εμπειρία σε θέματα πιστοποίησης ποιότητας, ο οποίος είναι διαπιστευμένος από το Δίκτυο. Ο φορέας, ο οποίος επιλέγεται κατόπιν διαγωνισμού, έχει την ευθύνη ενσωμάτωσης της τεχνογνωσίας του Δικτύου στα τοπικά κριτήρια και για την παραχώρηση της χρήσης του σήματος σε όσες επιχειρήσεις συμμορφώνονται με τα κριτήρια, ελέγχου τήρησης των κριτηρίων από τις επιχειρήσεις με επιτόπιες επισκέψεις και τήρηση αρχείων ελέγχων, τεχνικής υποστήριξης για τη διοργάνωση εκδηλώσεων και επιδείξεων γευσιγνωσίας. Μεταξύ των επιχειρήσεων και ανάλογα με τις τοπικές δυνατότητες περιλαμβάνονται τοπικά εστιατόρια (με τουλάχιστον 50% τοπικές παραδοσιακές συνταγές), τοπικές βιοτεχνίες επεξεργασίας τροφίμων, γυναικείοι συνεταιρισμοί και παραγωγοί τοπικών παραδοσιακών προϊόντων.

■ **Μεσογειακό δίκτυο πολιτιστικού τουρισμού Via Mediterranea**

Οκτώ (8) περιοχές LEADER συνασπίστηκαν για να προωθήσουν και να οργανώσουν την εμπορική εκμετάλλευση διακοπών πολιτιστικού τουρισμού και το εγχείρημα ονομάστηκε Via Mediterranea. Πιο συγκεκριμένα ο οργανισμός Via Mediterranea δημιουργήθηκε το 1991 και αποτελούνταν από 10 αγροτικές περιοχές της ενδοχώρας κρατών της Μεσογείου (Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Γαλλία, Πορτογαλία) και είχε στόχο την ανάπτυξη ενός δικτύου πολιτιστικού τουρισμού εξειδικευμένου στην οργάνωση διακοπών μέσου και υψηλού επιπέδου. Μερικά από τα προϊόντα που αναπτύχθηκαν ήταν: «Τα υψίπεδα της Ανδαλουσίας, ψάχνοντας το χαμένο παράδεισο», «Ο πολιτισμός της ελιάς» (Ισπανία), «Η αυθεντική Κρήτη, από τις χαμένες αρχαίες πόλεις στην οικειότητα των χωριών» (Ελλάδα), «Ο δρόμος της λεβάντας και των αρωμάτων», «Κλήματα και κρασιά» (Γαλλία), «Ο δρόμος του Γκαριμπάλντι» (Ιταλία), «Ο κήπος της νότιας Ευρώπης, ανεβαίνοντας την Γκουαντιάνα» (Πορτογαλία).

3.3 Τάσεις και προοπτικές Ελληνικής και διεθνούς αγοράς εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Τάσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό

Ο τουρισμός ως δραστηριότητα που έχει σχέση με την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, καθώς και τις παραδόσεις αλλά και το σύγχρονο πολιτισμό, καταδεικνύει αφενός ότι είναι ανάγκη να συνδυαστεί η τουριστική ανάπτυξη με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αφετέρου, η διαφοροποίηση της προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών είναι μείζον ζητούμενο και ειδικότερα η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών διαδρομών), της σύγχρονης πολιτιστικής κληρονομιάς, των προστατευόμενων περιοχών, αλλά και των δυνατοτήτων για τουρισμό υγείας, εκπαιδευτικό τουρισμό, γαστρονομικό, αθλητικό και θρησκευτικό τουρισμό, αγροτουρισμό και θαλάσσιο τουρισμό.

Ο σημαντικότερος ίσως παράγοντας ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού συνίσταται στην προσφορά νέων υπηρεσιών, καθώς και νέων προορισμών ικανών να ανταποκριθούν σε ένα πλαίσιο διαφοροποίησης και εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος, που να ικανοποιεί τα κίνητρα και τις απαιτήσεις των τουριστών που σχετίζονται με τις διαφοροποιημένες τάσεις.

Διεθνώς παρατηρείται μια μεταστροφή των προτιμήσεων των τουριστών και αντίστοιχα στην προσφορά τουριστικών υπηρεσιών, προς πιο ειδικές και ανεξάρτητες μορφές, προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα. Οι νέες τάσεις ουσιαστικά φανερώνουν μια στροφή από το μαζικό, απρόσωπο και παθητικό τουρισμό, στο συμμετοχικό, επιλεκτικό, με σεβασμό στον τοπικό πολιτισμό, στην ιστορία και στο περιβάλλον τουρισμό. Οι τουρίστες αναζητούν ολοένα και περισσότερο εξατομικευμένες επιλογές και η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει την αναζήτηση προϊόντων προσαρμοσμένων στις ατομικές ανάγκες τους, με σκοπό τη βέλτιστη σχέση ανάμεσα στην ποιότητα και τη θετική εμπειρία από τη μια και στην τιμή του προϊόντος από την άλλη. Με άλλα λόγια οι σύγχρονοι τουρίστες είναι πιο έμπειροι, ευαισθητοποιημένοι σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον και την πολιτισμική διαφορετικότητα, ταξιδεύουν συχνότερα σε περισσότερα μέρη, είναι ευέλικτοι και επιζητούν καλύτερη σχέση ποιότητας / τιμής. Είναι χαρακτηριστικό ότι σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, ένα σημαντικό ποσοστό (άνω του 25%) ευκατάστατων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο Ευρωπαίων ταξιδιωτών, αναζητούν πρωτότυπες βιωματικές εμπειρίες και τουριστικές υπηρεσίες πέρα από τον κλασικό παραθεριστικό τουρισμό. Ενδεικτικά, το μέγεθος της αγοράς για τις διακοπές ειδικών ενδιαφερόντων κυμαίνεται στο 8% για το Ηνωμένο Βασίλειο και στο 10% για τη Γερμανία. Όμως, η αναλογία Βρετανών και Γερμανών τουριστών που συνδυάζουν την κλασική παραθεριστική εμπειρία σε παραλιακά θέρετρα εμπλουτισμένη με κάποια επιπρόσθετα στοιχεία υπολογίζεται ότι φθάνει περίπου το 25% για το Ηνωμένο Βασίλειο και το 30% για τη Γερμανία (ΚΟΤ,

2012). Αυτή η εκτίμηση επικυρώνεται από το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός τουριστών από τις δύο χώρες που επέλεξαν διακοπές ήλιου και θάλασσας τα τελευταία χρόνια, εμπλούτισαν τις διακοπές τους με δραστηριότητες που εμπίπτουν στην κατηγορία του τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων όπως τον πολιτισμό, την ευεξία, τη γαστρονομία, την ποδηλασία, την πεζοπορία, τον αθλητισμό κ.α.

Ο αριθμός των Ευρωπαίων πολιτών που στρέφεται προς τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού υπολογίζεται ότι ξεπερνά τα 35 εκατ. και αυξάνεται με υψηλό ετήσιο ρυθμό, τα δε κοινωνικά στρώματα που συμμετέχουν είναι μέσης και ανώτερης μόρφωσης και εισοδήματος. Ανταποκρινόμενη στη διεθνή τάση για διεύρυνση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα καταβάλλονται προσπάθειες για ελκυστικά πακέτα και υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμού, τουρισμού υγείας, τουρισμού υπαίθρου, συνεδριακού, θαλάσσιου, καταδυτικού) που θα εμπλουτίσουν το τουριστικό προϊόν, θα αναδείξουν το φυσικό και πολιτισμικό απόθεμα και θα συμβάλλουν στην άμβλυση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης. Επιπλέον, δεδομένου ότι στατιστικά έχει αποδειχθεί ότι ένα ποσοστό 10% όσων επισκέπτονται τη χώρα μας ενδιαφέρονται για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, επιδιώκεται η εξατομίκευση της τουριστικής εμπειρίας, η παροχή ολοκληρωμένων τουριστικών υπηρεσιών σε ειδικές ομάδες επισκεπτών (ομάδες ειδικών ενδιαφερόντων), η διασύνδεση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών με την τοπική παραγωγή και η ποιότητα σε όλα τα στάδια της τουριστικής προσφοράς. Επίσης, από το δυναμικό των συνολικών ετήσιων αφίξεων για παραθεριστικό – μαζικό τουρισμό, μικρό μόνον ποσοστό διοχετεύεται προς την ύπαιθρο, γεγονός που υπογραμμίζει δυνατότητες που εξακολουθούν να βρίσκονται σε λανθάνουσα κατάσταση.

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους, για τις στάσεις των Ευρωπαίων έναντι του τουρισμού (Attitudes of Europeans towards Tourism), στο ερώτημα (με μέγιστο 3 απαντήσεις) για τους κύριους λόγους πραγματοποίησης διακοπών το 2012, ποσοστό 26% δήλωσε λόγους επίσκεψης στη φύση (18% το 2011), 22% δήλωσε λόγους που σχετίζονται με τον πολιτισμό (π.χ. θρησκευτικούς λόγους, γαστρονομικούς και τέχνες) έναντι 14% το 2011 και 10% λόγους που σχετίζονται με αθλητικές δραστηριότητες (καταδυτικό τουρισμό, ποδηλατικό τουρισμό κ.α.). Οι λόγοι επίσκεψης στη φύση σημειώνουν υψηλά ποσοστά για τους Ολλανδούς (42%), τους Τσέχους (41%), τους Ισραηλινούς (38%), τους Σλοβάκους (35%) και τους Σέρβους (42%). Οι λόγοι που σχετίζονται με τον πολιτισμό σημειώνουν υψηλά ποσοστά για τους Βέλγους (35%), τους Ολλανδούς (33%), τους Αυστριακούς (30%), τους Δανούς (29%), καθώς και τους Γερμανούς, τους Ισπανούς και τους Μαλτέζους (27%). Τέλος οι αθλητικές δραστηριότητες είχαν υψηλά ποσοστά για τους Τσέχους (24%), τους Βέλγους και τους Ολλανδούς (18%), τους Γερμανούς και τους Αυστριακούς (17%). Σε ότι αφορά στους Έλληνες, λόγους επίσκεψης στη φύση δήλωσε το 23%, λόγους που σχετίζονται με τον πολιτισμό το 12% και αθλητικές δραστηριότητες το 4%.

Λόγοι πραγματοποίησης διακοπών το 2012

	Επίσκεψη στη φύση	Πολιτισμός (θρησκευτικοί λόγοι, γαστρονομικοί και τέχνες)	Αθλητικές δραστηριότητες (καταδυτικός τουρισμός, ποδηλατικός τουρισμός κ.α.)
Ε.Ε.27	26%	22%	10%
ΒΕΛΓΙΟ	39%	35%	18%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	22%	9%	2%
ΤΣΕΧΙΑ	41%	17%	24%
ΔΑΝΙΑ	30%	29%	11%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	33%	27%	17%
ΕΣΘΟΝΙΑ	24%	26%	9%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	8%	16%	9%
ΕΛΛΑΔΑ	23%	12%	4%
ΙΣΠΑΝΙΑ	19%	27%	5%
ΓΑΛΛΙΑ	24%	19%	8%
ΙΤΑΛΙΑ	21%	23%	4%
ΚΥΠΡΟΣ	15%	11%	4%
ΛΕΤΟΝΙΑ	23%	17%	11%
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	34%	16%	9%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	31%	26%	10%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	23%	12%	9%
ΜΑΛΤΑ	26%	27%	3%
ΑΥΣΤΡΙΑ	30%	30%	17%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	42%	33%	18%
ΠΟΛΩΝΙΑ	29%	12%	11%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	19%	24%	8%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	26%	10%	2%
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	21%	12%	11%
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	35%	17%	14%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	25%	24%	14%
ΣΟΥΗΔΙΑ	21%	22%	12%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	17%	18%	9%
ΚΡΟΑΤΙΑ	19%	13%	9%
FYROM	11%	13%	2%
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	19%	12%	8%
ΣΕΡΒΙΑ	42%	14%	11%
ΤΟΥΡΚΙΑ	14%	12%	7%
ΙΣΡΑΗΛ	38%	25%	9%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	16%	24%	10%

Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 370 «Attitudes of Europeans towards Tourism», Μάρτιος 2013

Σε ότι αφορά το φύλο, οι άνδρες υπερτερούν των γυναικών στους λόγους επίσκεψης στη φύση και στις αθλητικές δραστηριότητες, ενώ οι γυναίκες στους λόγους πραγματοποίησης διακοπών που σχετίζονται με τον πολιτισμό. Σε σχέση με τις τάξεις ηλικιών, η ηλικιακή τάξη 55+ εμφανίζει μεγαλύτερα κίνητρα για επίσκεψη στη φύση και στον πολιτισμό, ενώ η ηλικιακή τάξη 40-54 στις αθλητικές δραστηριότητες.

Λόγοι πραγματοποίησης διακοπών το 2012

	Επίσκεψη στη φύση	Πολιτισμός (θρησκευτικοί λόγοι, γαστρονομικοί και τέχνες)	Αθλητικές δραστηριότητες (καταδυτικός τουρισμός, ποδηλατικός τουρισμός κ.α.)
Ε.Ε.27	26%	22%	10%
Φύλλο			
Άνδρες	26%	20%	12%
Γυναίκες	25%	23%	9%
Τάξεις ηλικιών			
15-24	18%	22%	11%
25-39	24%	19%	11%
40-54	28%	20%	12%
55+	29%	25%	8%

Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 370 «Attitudes of Europeans towards Tourism», Μάρτιος 2013

Στην ίδια έρευνα του Ευρωβαρόμετρου και στο ερώτημα για τις πιο σημαντικές πηγές πληροφόρησης για το σχεδιασμό και την απόφαση περί των διακοπών, οι συστάσεις από φίλους, συναδέλφους ή συγγενείς βρίσκονται μεν στην πρώτη θέση (56%), αλλά ακολουθούν οι ιστοσελίδες του διαδικτύου με υψηλό ποσοστό 46%. Εξίσου υψηλό ποσοστό (53%), καταλαμβάνοντας μάλιστα την πρώτη θέση, έχει το διαδίκτυο και σε ότι αφορά τον τρόπο οργάνωσης των διακοπών.

Χαρακτηριστικά των τουριστών γαστρονομίας

Σε έρευνα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού τεκμηριώθηκε πως το 44% των ταξιδιωτών ανά τον κόσμο, θεωρούν το φαγητό ως ένα από τα πιο σημαντικά κριτήρια επιλογής του προορισμού που πρόκειται να επισκεφτούν.

Κατά καιρούς, έχουν δημιουργηθεί διάφοροι ορισμοί οι οποίοι προσπαθούν να περιγράψουν την ταυτότητα των ταξιδιωτών που συνηθίζουν να υιοθετούν πρακτικές γαστρονομικού τουρισμού, βάσει συγκεκριμένων παραγόντων και χαρακτηριστικών. Σύμφωνα με τον Hjalager (2004) και του υποδείγματος που αυτός δημιούργησε σχετικά με τη γαστρονομική τουριστική εμπειρία, υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες τουριστών. Αυτές είναι οι τουρίστες που πραγματοποιούν δραστηριότητες γαστρονομικού τουρισμού για λόγους αναψυχής, για υπαρξιακούς λόγους, για λόγους διαφορετικότητας και για πειραματικούς λόγους.

Το προφίλ των τουριστών γαστρονομίας σύμφωνα με τα αποτελέσματα δύο ερευνών¹³ του 2007 και 2009 αναδεικνύει τα εξής χαρακτηριστικά:

- ▶ Ηλικίες: (κυρίως) 30-50 ετών & (δευτερευόντως) 51-64 ετών
- ▶ Επαγγελματικά καταξιωμένοι

1. TIA 2007, Comprehensive Culinary Travel Survey Provides Insights on Food and Wine Travelers. Washington: Travel Industry Association
2. Mintel 2009, Gastronomic Tourism-International, Travel & Tourism Analyst/ No4

- ▶ Υψηλότερο διαθέσιμο εισόδημα από το μέσο τουρίστα
- ▶ Υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από το μέσο τουρίστα
- ▶ Ταξιδεύουν σε μικρές ομάδες για να «απορροφήσουν» καλύτερα τη γνώση
- ▶ Περιπετειώδεις και έμπειροι ταξιδιώτες
- ▶ Ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό του προορισμού
- ▶ Δαπανούν μεγάλο ποσοστό του ταξιδιωτικού προϋπολογισμού σε δραστηριότητες γαστρονομικού ενδιαφέροντος.

Σύμφωνα και με την Ελληνική Ακαδημία Γεύσης οι τουρίστες γαστρονομίας δαπανούν μεγάλο ποσοστό του ταξιδιωτικού προϋπολογισμού σε δραστηριότητες γαστρονομικού ενδιαφέροντος (30% - 50% των εσόδων του τουρισμού σχετίζονται με τη διατροφή), ενώ είναι υποστηρικτές αξιών όπως η αειφόρος παραγωγή, η διατροφική ασφάλεια και η προστασία των ιδιαίτερων κατά τόπους τρόπων διατροφής και των τοπικών κουζινών.

Στις βασικές χώρες προέλευσης των τουριστών γαστρονομίας συγκαταλέγονται οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ολλανδία, η Βρετανία και η Ιαπωνία.

Έρευνα του Πανεπιστημίου Cornell (2009) αποδεικνύει ότι το 50% των τουριστών των ΗΠΑ επιθυμούν να συμπεριλαμβάνει το πρόγραμμά τους γαστρονομικές και οινικές δραστηριότητες, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του προορισμού. Επιπλέον, βάσει έρευνας του Travel Industry Association (TIA, 2007), στην οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 2.300 Αμερικανοί πολίτες, αυτοί που επιλέγουν τον γαστρονομικό τουρισμό είναι συνήθως άτομα με μεγαλύτερη οικονομική δυνατότητα και υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τον μέσο τουρίστα. Ακόμη, τείνουν να ενδιαφέρονται σε μεγάλο βαθμό για τον πολιτισμό του προορισμού που επισκέπτονται, καθώς και να δαπανούν μεγάλα ποσά σε δραστηριότητες γαστρονομικού ενδιαφέροντος.

Σε σχετική επίσης Έκθεση ο Οργανισμός Τουρισμού της Καραϊβικής προσδιορίζει τους γαστρονομικούς τουρίστες ως κατά κανόνα ζευγάρια με υψηλότερα του μέσου όρου εισοδήματα, συχνά επαγγελματίες και μεταξύ των ηλικιών 30 έως 50. Επικαλείται επίσης το Διεθνή Σύνδεσμο Γαστρονομικού Τουρισμού (International Culinary Tourism Association) που αναφέρει ότι κατά μέσο όρο οι γαστρονομικοί τουρίστες δαπανούν περίπου \$1.200 ανά ταξίδι, με πάνω από το ένα τρίτο (36% ή \$432) του ταξιδιωτικού προϋπολογισμού να καταναλώνεται σε δραστηριότητες που έχουν σχέση με το φαγητό. Αυτοί δε που έχουν ως κύριο σκοπό του ταξιδιού τους τη γαστρονομία ξοδεύουν ακόμη μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού τους σε ένα επίπεδο της τάξης του 50%. Επιπλέον αναφέρονται ως κύριες γεωγραφικές περιοχές προέλευσης των τουριστών γαστρονομίας η Ευρώπη και η Βόρεια Αμερική και ειδικότερα η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, η Ιταλία, η Γαλλία, οι Σκανδιναβικές χώρες και οι ΗΠΑ.

Σύμφωνα τέλος με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2011¹⁴ στην πόλη της Cordoba της Ισπανίας, το προφίλ των γαστρονομικών τουριστών ήταν κυρίως άνδρες σε ποσοστό 55,1% και γυναίκες σε ποσοστό 44,9%, ως επί το πλείστον των τάξεων ηλικιών 30 – 39 και 50 – 60 (30,4% και 30,4% αντίστοιχα), σε μικρότερο βαθμό της τάξης 40 – 49 (23,2%) και ελάχιστα των τάξεων < 30 και > 60 (6,7% και 9,3% αντίστοιχα), ενώ στην πλειονότητα τους (69,6%) ήταν πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

3.4 Κριτήρια και προδιαγραφές εισαγωγής υφιστάμενων και νέων δομών στις διαδρομές

Για τη χάραξη των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού είναι απαραίτητη η συνεκτίμηση πλήθους παραμέτρων του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, υλικών και άυλων πόρων, που συνιστούν συστατικά στοιχεία και προαπαιτούμενα μιας γαστρονομικής διαδρομής, είτε ως αυτοτελές, είτε ως συμπληρωματικό τουριστικό προϊόν.

Ειδικότερα, τα κριτήρια που θα ληφθούν υπόψη για το σχεδιασμό των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού διακρίνονται σε *Κριτήρια προσφοράς «κορμού»* που αναφέρονται στα μείζονα στοιχεία περιεχομένου και ελκυστικότητας μιας διαδρομής γεύσεων και πολιτισμού και σε *Κριτήρια συνθηκών πλαισίου* που παραπέμπουν σε παράλληλα προαπαιτούμενα που είναι σκόπιμο να ικανοποιούνται στις διαδρομές.

A. Κριτήρια προσφοράς «κορμού»

Τοπική κουζίνα – τοπικά προϊόντα

Η τοπική κουζίνα είναι ένα μείζον κριτήριο και αναφέρεται στο σύνολο της τοπικής γαστριμαργικής ταυτότητας και κουλτούρας ή σε μεμονωμένα εδέσματα, πιάτα, γλυκά και αρτοποιήματα, οίνους, αποστάγματα και αφεψήματα με διαχρονική αξία και φήμη, τοπικά προϊόντα με υψηλή διατροφική – υγιεινή αξία, καθώς και προϊόντα ιδιοτυπίας (ΠΟΠ, ΠΓΕ).

Κέντρα εστίασης και αναψυχής

Κάθε διαδρομή θα πρέπει να εξασφαλίζει κατά μήκος της ικανοποιητικό αριθμό ταβερνών, εστιατορίων και καφενείων που προσφέρουν αυθεντικές τοπικές γεύσεις και αναδεικνύουν την τοπική ταυτότητα και παραγωγή, την τοπική κουζίνα και τα διακριτά χαρακτηριστικά της.

¹⁴ Gastronomy, Tourism and Destination Differentiation: A Case Study in Spain, Review of Economics & Finance, 29-9-2011.

«Πυρήνες» πρωτογενούς παραγωγής

Για την κατανόηση της διαδρομής «από το χωράφι στο πιάτο» είναι αναγκαία η επαφή με την τοπική πρωτογενή παραγωγή. Έτσι οι διαδρομές θα πρέπει να διασχίζουν ή να διέρχονται εγγύς, τουλάχιστον σε τμήματα τους, από εκμεταλλεύσεις φυτικής παραγωγής (π.χ. δενδρώνες, αμπελώνες, κηπευτική γη), εκμεταλλεύσεις ζωικής παραγωγής (π.χ. στάνες) ή και να περιλαμβάνουν δυνατότητες επίσκεψης σε λαϊκές αγορές αγροτικών προϊόντων ή άλλες αγορές.

Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών

Πέραν της πρωτογενούς παραγωγής τροφίμων, ο επισκέπτης θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με εγκαταστάσεις πρώτης μεταποίησης αγροτικών προϊόντων (π.χ. οινοποιεία, ελαιουργεία, τυροκομεία, μονάδες επεξεργασίας μελιού και αρωματικών φυτών), εργαστήρια τοπικών προϊόντων, γυναικείους συνεταιρισμούς και άλλες επιχειρήσεις προϊόντων διατροφής (π.χ. αρτοποιείας, ζαχαροπλαστικής, τοπικών προϊόντων, τοπικών εδεσμάτων κ.α.), ένας ικανός αριθμός των οποίων θα μπορεί να υποδεχτεί μεμονωμένους επισκέπτες ή ομάδες επισκεπτών σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους επίδειξης και γευσιγνωσίας.

Στοιχεία πολιτισμού

Ο τοπικός πολιτισμός σε όλες του τις εκφάνσεις και ιδιομορφίες, ενισχύει την επισκεψιμότητα, συνθέτει αλλά και αναδεικνύει τις διαδρομές. Οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία, οι εκκλησίες και τα μοναστήρια, τα στοιχεία της βιομηχανικής κληρονομιάς (νερόμυλοι, βιομηχανικά κτίρια), το γραφικό οικιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον παραδοσιακών οικισμών, η άυλη πολιτιστική κληρονομιά (παραδόσεις, δρώμενα, εκδηλώσεις, ήθη και έθιμα) είναι αναπόσπαστα μέρη μιας διαδρομής όπως άλλωστε και η διέλευση από «ζωντανές» κοινότητες με σφύζουσα καθημερινή ζωή όπου ο επισκέπτης μπορεί να συμμετάσχει, να «συμβιώσει» και να επικοινωνήσει με τους κατοίκους.

Φυσικό περιβάλλον

Αντίστοιχα με τα στοιχεία πολιτισμού, η επαφή με το φυσικό περιβάλλον και τις περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους, καθώς και οι εναλλαγές του τοπίου και των φυσικών σχηματισμών κατά μήκος μιας διαδρομής (π.χ. βουνού – θάλασσας) επαυξάνουν την ελκυστικότητα και επισκεψιμότητα της, είναι δε σκόπιμο με τη χάραξη της να αποφεύγονται σημεία που έχουν οπτική επαφή με δραστηριότητες περιβαλλοντικής όχλησης (π.χ. λατομεία, ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων).

Σημεία πανοραμικής θέας

Οι διαδρομές θα πρέπει να περιλαμβάνουν κατά διαστήματα σημεία στάσης με πανοραμική θέα για ανάπαυση και χαλάρωση, αλλά και ενημερωτικούς χάρτες που δεδομένης της θέσης, θα μπορεί να γίνεται περισσότερο αντιληπτή η ακολουθία της διαδρομής.

Εμβληματικά σημεία

Κάθε διαδρομή, εκτός του γαστρονομικού ενδιαφέροντος, θα πρέπει να περιλαμβάνει 1-2 σημεία με εμβληματικό χαρακτήρα ήτοι σημεία με μεγάλο ειδικό βάρος – μοναδικότητα τουριστικής εμπειρίας (ισχυρούς πόλους έλξης) που θα προκαλούν τους επισκέπτες να διασχίσουν τη διαδρομή.

Καταλύματα

Στα σημεία εισόδου – εξόδου αλλά και κατά μήκος των διαδρομών θα πρέπει να προσφέρονται επαρκείς υπηρεσίες καταλυμάτων, είτε γι' αυτούς που επιθυμούν μια απλή διανυκτέρευση ανάπαυσης, είτε για άλλους που δοκιμάζουν μια πολυήμερη ταξιδιωτική εμπειρία και έχουν επιλέξει τη συγκεκριμένη περιοχή ως τόπο διαμονής και δραστηριότητας.

Εκδηλώσεις

Οι εκδηλώσεις και τα δρώμενα με επίκεντρο την τοπική κουζίνα και τα προϊόντα (φεστιβάλ γεύσεων, γιορτές τοπικών προϊόντων, διαγωνισμοί μαγειρικής, οινογευσιγνωσίες, εκθέσεις, πολιτιστικά και λαογραφικά δρώμενα, εκδηλώσεις με επίκεντρο τη φύση και το περιβάλλον) εμπλουτίζουν την τουριστική εμπειρία και ενισχύουν τη διάσταση της αναψυχής στη διαδρομή, ενώ ενίοτε μπορούν να μεγεθύνουν την ενεργητική συμμετοχή των επισκεπτών (μαθήματα, διαγωνισμούς γεύσεων).

Συνολική ταυτότητα της διαδρομής

Πέραν των μεμονωμένων στοιχείων κατά μήκος της είναι σημαντικό η διαδρομή να διαθέτει μία ιδιαίτερη - ισχυρή συνολική ταυτότητα. Είναι με άλλα λόγια σημαντική η διαμόρφωση της εις τρόπον ώστε, να αναδειχτεί η ιδιαίτερη και μοναδική συνολική ταυτότητα και ποικιλία της φυσιογνωμίας της (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, προϊόντα, κουζίνα, δρώμενα, εκδηλώσεις, αναψυχή) ως ένα ευρύ φάσμα εμπειριών, υπηρεσιών και δραστηριοτήτων και κατεξοχήν ως ένα νέο, μοναδικό και ελκυστικό τουριστικό προϊόν.

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου

Ισορροπία θελκτικότητας σημείων

Οι διαδρομές θα πρέπει να αρθρώνονται από αλληλουχία σημείων συναφούς μεγέθους ελκυστικότητας που θα διατηρούν ζωντανό το ενδιαφέρον των επισκεπτών και δεν θα δημιουργούν

χάσμα, απογοήτευση ή αποθάρρυνση στους περιηγητές ως απόρροια της σημαντικής διακύμανσης της θελκτικότητας των σημείων τους.

Συνέχεια

Είναι επίσης σημαντική η φυσική ή νοητή συνέχεια υφιστάμενων διαδρομών ή μιας ακολουθίας σημείων με εξαιρετικό ενδιαφέρον, καθώς και η δυνατότητα οι διαδρομές να μην περιορίζονται στα όρια διοικητικών ενότητων (π.χ. περιφερειακών ενότητων ή άλλων ορίων). Επιπλέον θα πρέπει να διασφαλίζεται μια λελογισμένη εγγύτητα μεταξύ των σημείων αναφοράς καθώς και η δυνατότητα διάσχισης της διαδρομής σε όλες τις εποχές του χρόνου.

Προσέγγιση – ασφάλεια

Οι διαδρομές θα πρέπει να προσφέρουν ευκολία προσέγγισης – πρόσβασης σε κάθε σημείο τους χωρίς κινδύνους απώλειας προσανατολισμού και χρόνου για τους περιηγητές. Επιπλέον θα πρέπει να παρέχουν ασφάλεια που εξαρτάται από την ποιότητα και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των οδικών δικτύων, την επάρκεια και την αξιοπιστία της σήμανσης, καθώς και την πληροφόρηση για τυχόν δυσκολίες ή εμπόδια.

Ποιότητα

Ως σύγχρονα τουριστικά προϊόντα, οι διαδρομές θα πρέπει να διασφαλίζουν την ποιότητα του συνολικού εύρους των παρεχόμενων υπηρεσιών κατά μήκος τους, τη φιλικότητα, τη ζεστασιά και τη φιλοξενία, καθώς και τον υψηλό επαγγελματισμό όλων όσων εμπλέκονται στα διάφορα στάδια υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών.

Δυνατότητες ξενάγησης

Οι διαδρομές είναι αναγκαίο να προσφέρουν κατά διαστήματα δυνατότητες ξενάγησης έτσι ώστε οι περιηγητές πέραν της οπτικής επαφής να έχουν τη δυνατότητα να πληροφορηθούν επιμέρους λεπτομέρειες και να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για την ταυτότητα του τόπου και να ικανοποιούν επαρκώς τη διάθεση μάθησης και μύησης τους στις ιδιαιτερότητες του προορισμού.

Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα

Πρόβλεψη θα πρέπει επίσης να υπάρχει έτσι ώστε κατά ένα σημαντικό μέρος τουλάχιστον να προσφέρεται η δυνατότητα πρόσβασης και εξυπηρέτησης ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες ώστε η κάθε διαδρομή να γίνεται ακόμα πιο φιλική και ελκυστική σε όσο το δυνατόν περισσότερες ομάδες πληθυσμού.

Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών

Τέλος, στα άκρα των διαδρομών, ήτοι στις νοητές αφετηρίες και καταλήξεις, θα πρέπει να προσφέρονται ικανές εξυπηρετήσεις προσανατολισμού και καθοδήγησης με λεπτομερείς χάρτες ή άλλα τεχνικά μέσα πληροφόρησης, επίδειξης και διευκόλυνσης.

Γ. Σύστημα πολυκριτηριακής βαθμολόγησης διαδρομών

Συνοπτικά, σύμφωνα με τα παραπάνω, οι συνθετικές παράμετροι των κριτηρίων έχουν ως εξής:

A. Κριτήρια προσφοράς «κορμού»	Συνθετικές παράμετροι κριτηρίων
Τοπική κουζίνα – τοπικά προϊόντα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Τοπική γαστρεμαργική ταυτότητα ✓ Μεμονωμένα εδέσματα, πιάτα, γλυκά, αρτοποιήματα, οίνοι, αποστάγματα, αφειψήματα ✓ Φημισμένα προϊόντα και εδέσματα ✓ Προϊόντα με υψηλή διατροφική αξία ✓ Προϊόντα ιδιοτυπίας (ΠΟΠ, ΠΓΕ)
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πλήθος ταβερνών – εστιατορίων - καφενείων ✓ Πλήθος ταβερνών – εστιατορίων με σήμα ποιότητας
«Πυρήνες» πρωτογενούς παραγωγής	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Εγγύτητα εκμεταλλεύσεων φυτικής παραγωγής (δενδρώνες, αμπελώνες, κηπευτική γη), ζωικής παραγωγής (στάνες) ✓ Λαϊκές αγορές αγροτικών προϊόντων
Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης αγροτικών προϊόντων (οινοποιεία, τυροκομεία κ.α.) ✓ Επιχειρήσεις προϊόντων διατροφής (μεταποίησης) ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών ✓ Γυναικείοι συνεταιρισμοί ✓ Επισκέψιμες επιχειρήσεις
Στοιχεία πολιτισμού	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Αρχαιολογικοί χώροι ✓ Μουσεία ✓ Εκκλησίες ✓ Μοναστήρια ✓ Ιστορικά μνημεία ✓ Στοιχεία βιομηχανικής κληρονομιάς (νερόμυλοι, βιομηχανικά κτίρια) ✓ Οικιστικό – αρχιτεκτονικό περιβάλλον (εικόνα δομημένου περιβάλλοντος) ✓ Παραδοσιακές τέχνες ✓ Άυλη πολιτιστική κληρονομιά (εκδηλώσεις, ήθη και έθιμα) ✓ Κεφαλοχώρια – «ζωντανές» κοινότητες
Φυσικό περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Προστατευόμενες περιοχές ✓ Περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους ✓ Εναλλαγές και σπανιότητα τοπίου και φυσικών σχηματισμών (ποτάμι, λίμνη, φράγμα, καταρράκτης, σπήλαιο, φαράγγι) ✓ Φυσικότητα (απουσία δραστηριοτήτων με περιβαλλοντική όχληση)

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Μονοπάτια – περιπατητικές διαδρομές ✓ Δραστηριότητες στην ύπαιθρο (πεζοπορία, ορειβασία, αναρρίχηση, κανόε καγιάκ, πτηνοπαράτηρηση, ανεμοπτερισμός, ποδηλασία, ιππασία, χιονοδρομικά κέντρα) ✓ Κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης
Σημεία πανοραμικής θέας	✓ Σημεία στάσης με πανοραμική θέα
Εμβληματικά σημεία	✓ Σημεία και στοιχεία με εμβληματικό χαρακτήρα – ισχυροί πόλοι έλξης
Καταλύματα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Προσφορά υπηρεσιών <ul style="list-style-type: none"> • ξενοδοχείων • ξενοδοχείων επιπλωμένων διαμερισμάτων • τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών • ενοικιαζομένων δωματίων • ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων
Εκδηλώσεις	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Εκδηλώσεις και δρώμενα με επίκεντρο την τοπική κουζίνα και τα προϊόντα ✓ Εκδηλώσεις λαογραφικού και πολιτιστικού χαρακτήρα ✓ Λοιπές εκδηλώσεις τοπικής εμβέλειας ✓ Λοιπές εκδηλώσεις υπερτοπικής εμβέλειας
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	✓ Συνολική ταυτότητα και ποικιλία της διαδρομής – εύρος φήμης, πόρων, εμπειριών, υπηρεσιών και δραστηριοτήτων, μοναδικότητα, ιδιαιτερότητα

Β. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Συνθετικές παράμετροι κριτηρίων
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	✓ Αλληλουχία σημείων διαδρομής με ισορροπία θελκτικότητας
Συνέχεια	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Φυσική ή νοητή συνέχεια υφιστάμενων διαδρομών ή ακολουθίας σημείων με εξαιρετικό ενδιαφέρον ✓ Λελογισμένη εγγύτητα μεταξύ των σημείων αναφοράς ✓ Δυνατότητα διάσχισης σε όλες τις εποχές του χρόνου
Προσέγγιση – ασφάλεια	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ευκολία προσέγγισης – πρόσβασης και ποιότητα οδικού δικτύου ✓ Επάρκεια και αξιοπιστία σήμανσης
Ποιότητα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών ✓ Επαγγελματισμός
Δυνατότητες ξενάγησης	✓ Πλήρης ή μερική προσφορά ξενάγησης
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	✓ Πλήρης ή μερική εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	✓ Εξυπηρετήσεις προσανατολισμού και καθοδήγησης, ενημέρωσης και πληροφόρησης

Για την επιλογή των διαδρομών, τα ανωτέρω Κριτήρια προσφοράς «κορμού» και συνθηκών πλαισίου, θα βαθμολογούνται κατά περίπτωση με ένα εύρος βαθμολόγησης πενταβάθμιας κλίμακας από 0 έως 4 μονάδες, όπου:

0 = μηδενική κάλυψη του κριτηρίου,

1 = μικρή,

2 = μέτρια,

3 = καλή,

4 = άριστη κάλυψη του κριτηρίου.

Τα μεν Κριτήρια προσφοράς «κορμού» θα έχουν βαρύτητα 70%, ενώ τα Κριτήρια συνθηκών πλαισίου 30%.

Η εσωτερική βαρύτητα των Κριτηρίων προσφοράς «κορμού» θα έχει ως εξής:

Κριτήρια προσφοράς «κορμού»	%
Τοπική κουζίνα – τοπικά προϊόντα	15
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	15
«Πυρήνες» πρωτογενούς παραγωγής	10
Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών	10
Στοιχεία πολιτισμού	10
Φυσικό περιβάλλον	10
Σημεία πανοραμικής θέας	5
Εμβληματικά σημεία	5
Καταλύματα	5
Εκδηλώσεις	5
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	10
Σύνολο βαρύτητας	100

Σε ότι αφορά στην εσωτερική βαρύτητα των Κριτηρίων συνθηκών πλαισίου θα έχει ως εξής:

Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	%
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	15
Συνέχεια	10
Προσέγγιση – ασφάλεια	15
Ποιότητα	20
Δυνατότητες ξενάγησης	15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	10
Σύνολο βαρύτητας	100

Με βάση τις παραπάνω βαρύτητες, οι διαδρομές θα βαθμολογούνται από 0 έως 4 ανά κριτήριο, κάθε βαθμός θα πολλαπλασιάζεται με το ποσοστό της στάθμησης – βαρύτητας και το άθροισμα ανά ενότητα κριτηρίων θα πολλαπλασιάζεται με 1,7 (το άθροισμα της βαθμολογίας των Κριτηρίων

προσφοράς «κορμού») και 1,3 (το άθροισμα της βαθμολογίας των Κριτηρίων συνθηκών πλαισίου), βάσει δηλαδή της βαρύτητας 70% - 30% των 2 ενοτήτων κριτηρίων.

3.5 Εκπόνηση χάρτας ποιότητας

Όπως προαναφέρθηκε, οι διαδρομές γεύσεων και πολιτισμού ως σύγχρονα τουριστικά προϊόντα, θα πρέπει να διασφαλίζουν την ποιότητα του συνολικού εύρους των παρεχόμενων υπηρεσιών κατά μήκος τους, τη φιλικότητα, τη ζεστασιά και τη φιλοξενία, καθώς και τον υψηλό επαγγελματισμό όλων όσων εμπλέκονται στα διάφορα στάδια υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών.

Είναι με άλλα λόγια αναγκαίο να υπακούουν απόλυτα σε ένα πλαίσιο αρχών και προδιαγραφών, κανόνων και υποχρεώσεων, τήρηση συμφωνηθέντων και επαγγελματική πειθαρχία, στοιχεία που συνιστούν τη Χάρτα Ποιότητας των διαδρομών και εγγυώνται τη σταθερή ικανοποίηση των τουριστών.

Η Χάρτα Ποιότητας προσανατολίζει και δεσμεύει φορείς, επιχειρήσεις και επαγγελματίες σε μια συλλογική προσπάθεια αριστείας ώστε να υπηρετήσουν τις διαδρομές και το γαστρονομικό τους χαρτοφυλάκιο, να εδραιώσουν και να παγιώσουν διαχρονικά την προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού και να αναδείξουν τους πόλους έλξης, το γαστρονομικό brand, τη φήμη και την ιδιαίτερη ταυτότητα του τόπου.

Τοπική κουζίνα – κέντρα εστίασης

Οι επαγγελματίες της εστίασης (καταστηματάρχες και προσωπικό) εκτός των άλλων θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην ποιότητα της υποδοχής, στη φιλική και πρόθυμη αντιμετώπιση των πελατών και στην εν γένει επαγγελματική συμπεριφορά, επιδιώκοντας πάντοτε την άριστη εξυπηρέτησή. Αμέσως μετά την υποδοχή καλό είναι προσφέρεται ποτό ή/και ορεκτικό για καλωσόρισμα και ποτό ή/και τοπικό γλυκό μετά το πέρας του γεύματος.

Το σερβίρισμα θα πρέπει να πραγματοποιείται από εξειδικευμένο, εμφανίσιμο και ευγενικό προσωπικό, πρόθυμο να δώσει πληροφορίες σχετικά με την παρασκευή και τις πρώτες ύλες των εδεσμάτων, ενώ δεν θα πρέπει να γίνεται χρήση πλαστικών τραπέζοκαθισμάτων και πλαστικών τραπεζομάντιλων μιας χρήσης.

Το εδεματολόγιο θα πρέπει να είναι μεταφρασμένο τουλάχιστον στην αγγλική γλώσσα, να αποφεύγει (και εφόσον δεν είναι δυνατόν να επισημαίνει) τα κατεψυγμένα και να στηρίζεται σε φρέσκα προϊόντα, ενώ τα προσφερόμενα γεύματα (με ιδιαίτερη προσοχή στο χρόνο σερβιρίσματος) να περιλαμβάνουν αυθεντικές τοπικές συνταγές και εδέσματα, από άριστης ποιότητας πρώτες ύλες κατά προτίμηση τοπικών προϊόντων αναδεικνύοντας την εντόπια γαστρονομική κουλτούρα.

Η φύλαξη των κόκκινων κρασιών πρέπει να γίνεται σε χώρους με σταθερή θερμοκρασία 15°C και των λευκών εντός ψυγείου, να σερβίρονται δε σε γυάλινα, κατά προτίμηση κολονάτα, ποτήρια.

Όλα τα κέντρα εστίασης θα πρέπει να λειτουργούν σύμφωνα με τους όρους υγιεινής και ασφάλειας που ορίζει η κείμενη υγειονομική νομοθεσία και οι ειδικές διατάξεις του ΕΦΕΤ και να μεριμνούν για την καλή υγιεινή και καθαριότητα των χώρων και του εξοπλισμού που διαθέτουν για την παροχή των υπηρεσιών τους, τη συγκέντρωση των απορριμμάτων (κάδων) σε μη ορατά σημεία από τους πελάτες, για το διαχωρισμό του χώρου εστίασης σε καπνίζοντες και μη καπνίζοντες, καθώς και για επαρκή μέσα μηχανικού ή φυσικού αερισμού και κλιματισμού.

Τέλος, σημαντική εξυπηρέτηση προς τους επισκέπτες αποτελεί η δυνατότητα να δέχονται πιστωτικές κάρτες για την εξόφληση των λογαριασμών των πελατών και να διαθέτουν ειδική προθήκη, εφοδιασμένη με πληροφοριακά έντυπα για την περιοχή και έντυπα για τα τοπικά προϊόντα στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες, ανάλογα με την προέλευση των τουριστών.

Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών

Στις επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών οι επισκέπτες θα πρέπει να μπορούν να παρακολουθήσουν τις διαδικασίες παραγωγής ή επιμέρους στάδια της σε επιτρεπόμενους χώρους, καθώς και να δουν προϊόντα σε καλαίσθητες προθήκες. Όσες εκ των επιχειρήσεων θα μπορούν να υποδεχτούν οργανωμένα επισκέπτες σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους επίδειξης και γευσιγνωσίας, θα πρέπει να γνωστοποιούν το ωράριο επισκέψεων με όλους τους πρόσφορους τρόπους και να μεριμνούν έτσι ώστε με τα κατάλληλα μέσα παρουσίασης και την άνετη και ασφαλή ξενάγηση σε παραγωγικούς και άλλους χώρους (που πρέπει να διατηρούνται καθαροί), να ενημερώνουν με επάρκεια για τη διαδικασία παραγωγής, την ιστορία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των προϊόντων, καθώς και για τα προϊόντα που προσφέρονται προς πώληση. Ειδικότερα:

- Όλοι οι απασχολούμενοι στην επιχείρηση πρέπει να συμπεριφέρονται με συγκατάβαση και ευγένεια κατά την υποδοχή και κάθε στιγμή να επιβεβαιώνουν τα αισθήματα φιλοξενίας που διαθέτουν οι κάτοικοι της περιοχής.
- Πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν κάθε πληροφορία που αφορά την επιχείρηση, τα προϊόντα της, τον τρόπο παραγωγής / παρασκευής, τα υλικά, εργαλεία ή σκεύη που χρησιμοποιούνται, καθώς και ιστορικά στοιχεία για το αντικείμενό και την εξέλιξη της.
- Ένας τουλάχιστον από το προσωπικό θα πρέπει να γνωρίζει ξένη γλώσσα, στο βαθμό που να επιτρέπει την εξυπηρέτηση ξένων πελατών, καθώς και την παροχή τουριστικών πληροφοριών.
- Οι επιχειρηματίες ή/και το προσωπικό επίσης πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν πληροφορίες στους επισκέπτες, για άλλους χώρους που μπορούν να επισκεφθούν.

Καταλύματα

Αντίστοιχα στις υπηρεσίες διαμονής θα πρέπει να προσφέρονται, με προσανατολισμό στην ικανοποίηση του πελάτη και στο σχηματισμό άριστων εντυπώσεων, ποιοτικές υπηρεσίες κρατήσεων και φιλοξενίας στην υποδοχή (με δυνατότητα εξυπηρέτησης αλλοδαπών), στις υπηρεσίες, τον εξοπλισμό και τον κλιματισμό των δωματίων, στις υπηρεσίες επισιτισμού εφόσον προσφέρονται και στους κοινόχρηστους χώρους και να δίνεται έμφαση στην ασφάλεια, καθαριότητα και υγιεινή των εγκαταστάσεων. Επιπλέον θα πρέπει να προσφέρουν ενημέρωση για τα εγγύς αξιοθέατα και τις δυνατότητες ξενάγησης, να διαθέτουν έντυπα τα οποία θα δίνουν πληροφορίες σχετικά με την περιοχή, τις τουριστικές διαδρομές, τους χώρους εστίασης και την παραδοσιακή κουζίνα, καθώς να προσφέρουν δυνατότητα εξόφλησης με πιστωτική κάρτα.

Τιμές

Η τιμολόγηση των προϊόντων και υπηρεσιών από όλους τους επαγγελματίες και επιχειρηματίες κατά μήκος της διαδρομής, θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να προσφέρει το νόμιμο κέρδος και κυρίως να αποφεύγονται απαράδεκτα υψηλές χρεώσεις, φαινόμενα αισχροκέρδειας και κερδοσκοπικών πρακτικών, με άλλα λόγια τιμώντας την προτίμηση των επισκεπτών και διασφαλίζοντας την καλή φήμη του προορισμού.

Εκδηλώσεις

Όλες οι πραγματοποιούμενες εκδηλώσεις (φεστιβάλ γεύσεων, γιορτές τοπικών προϊόντων, διαγωνισμοί μαγειρικής, εκθέσεις, δρώμενα, τοπικές γιορτές) θα πρέπει να έχουν αυθεντικό χαρακτήρα αποφεύγοντας επιτηδευμένες προσπάθειες εντυπωσιασμού και το κακώς εννοούμενο folklore, να προσφέρουν ψυχαγωγία και ευχάριστες αναμνήσεις και να εμπλουτίζουν την τουριστική εμπειρία ενίοτε και με την ενεργή συμμετοχή των επισκεπτών.

Ξεναγήσεις

Οι διαδρομές θα πρέπει έστω κατά διαστήματα (σε πολιτιστικά αξιοθέατα ή μουσεία ή επιχειρήσεις) να προσφέρουν δυνατότητες ποιοτικής ξενάγησης εις τρόπον ώστε οι περιηγητές να αντιλαμβάνονται σε μεγαλύτερο βάθος το περιεχόμενο των διαδρομών και των επιμέρους σημείων τους, τη γαστριμαργική και πολιτιστική ταυτότητα του τόπου και να ικανοποιούν επαρκώς τη διάθεση μάθησης και μύησης τους στις ιδιαιτερότητες του προορισμού.

Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα

Πρόβλεψη θα πρέπει επίσης να υπάρχει έτσι ώστε οι διαδρομές να είναι φιλικές και για άτομα με ειδικές ανάγκες. Κατά ένα σημαντικό μέρος δηλαδή των διαδρομών να προσφέρεται η δυνατότητα υποδοχής και εξυπηρέτησης ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, δίνοντας τους ίσες ευκαιρίες συμμετοχής, αναψυχής και απόλαυσης.

Υπηρεσίες πληροφόρησης / Σήμανση

Οι διαδρομές θα πρέπει να υποστηρίζονται από επαρκείς υπηρεσίες πληροφόρησης, ευκρινή, ακριβή και ικανής πληροφοριακής αξίας σήμανση. Για την πληροφόρηση θα πρέπει να διατίθενται σχετικά ενημερωτικά φυλλάδια και χάρτες με ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες, ενώ για τις κρατήσεις καθώς και την προβολή των διαδρομών να προσφέρονται σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες μέσω του διαδικτύου και της κινητής τηλεφωνίας.

Υπαίθρια σημεία στάσης

Όλα τα υπαίθρια σημεία στάσης και τα σημεία με πανοραμική θέα θα πρέπει να συντηρούνται και να διατηρούνται προσεγμένα και καθαρά διασφαλίζοντας μια ευχάριστη παραμονή, καθώς και να δίνουν την εικόνα ενός κόμβου της διαδρομής εφάμιλλου των υπολοίπων σημείων της.

Αισθητική

Η αισθητική είναι εξίσου σημαντική παράμετρος ποιότητας και μνήμης για τον περιηγητή και κατά συνέπεια η τήρηση αισθητικών προτύπων που συνάδουν με το φυσικό περιβάλλον, την αρχιτεκτονική κληρονομιά, τα υλικά, τα χρώματα και τις παραδοσιακές τεχνικές των περιοχών είναι πολύ σημαντική. Ανάλογη σημασία θα πρέπει να δίνεται και στην καλαίσθητη διακόσμηση επισκέψιμων εσωτερικών χώρων.

Συνεργασία

Οι διαδρομές τέλος απαιτούν τη σταθερή αγαστή συνεργασία, συναντίληψη και προσήλωση όλων των φορέων και επιχειρήσεων ώστε με σύμπνοια, κοινή δέσμευση και προσπάθεια, ανασκόπηση επιτευγμάτων και αστοχιών, να προσφέρουν ένα υψηλό επίπεδο υπηρεσιών και επισκεψιμότητας σε βάθος χρόνου.

Στη συνέχεια αποτυπώνεται η Χάρτα ως λίστα ποιοτικών στοιχείων (checklist) για όλες τις περιοχές μελέτης.

Τοπική κουζίνα – κέντρα εστίασης	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ποιότητα υποδοχής ✓ φιλική και πρόθυμη αντιμετώπιση πελατών ✓ επαγγελματική συμπεριφορά ✓ άριστη εξυπηρέτηση ✓ σερβίρισμα κρασιών σε γυάλινα κολονάτα ποτήρια, όταν πρόκειται για γευσιγνωσία ✓ εξειδικευμένο, έμπειρο, εμφανίσιμο και ευγενικό προσωπικό ✓ παροχή πληροφοριών σχετικά με την παρασκευή και τις πρώτες ύλες των εδεσμάτων ✓ καλαίσθητα τραπεζοκαθίσματα και τραπεζομάντιλα
---	--

	<p>(δεν θα πρέπει να γίνεται χρήση πλαστικών τραπεζοκαθισμάτων και πλαστικών τραπεζομάντιλων μιας χρήσης)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ εδεσματολόγιο (menu) μεταφρασμένο τουλάχιστον στην αγγλική γλώσσα ✓ επισήμανση κατεψυγμένων και φρέσκων προϊόντων ✓ επαρκώς ταχύς χρόνος σερβιρίσματος ✓ προσφερόμενα γεύματα με αυθεντικές τοπικές συνταγές και εδέσματα από άριστης ποιότητας πρώτες ύλες κατά προτίμηση τοπικών προϊόντων ✓ φύλαξη κρασιών σε σταθερή θερμοκρασία 15°C και των λευκών εντός ψυγείου ✓ σερβίρισμα κρασιών σε γυάλινα, κατά προτίμηση κολονάτα, ποτήρια ✓ τήρηση όρων υγιεινής και ασφάλειας που ορίζει η κείμενη υγειονομική νομοθεσία και οι ειδικές διατάξεις του ΕΦΕΤ και μέριμνα για την καλή υγιεινή και καθαριότητα των χώρων και του εξοπλισμού ✓ συγκέντρωση των απορριμμάτων (κάδων) σε μη ορατά σημεία από τους πελάτες ✓ διαχωρισμός του χώρου εστίασης σε καπνίζοντες και μη καπνίζοντες ✓ επαρκή μέσα μηχανικού ή φυσικού αερισμού και κλιματισμού ✓ δυνατότητα εξόφλησης με πιστωτική κάρτα ✓ ύπαρξη ειδικής προθήκης με πληροφοριακά έντυπα για τον τουρισμό στην περιοχή και έντυπα για τα τοπικά προϊόντα στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες
<p>Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ παροχή δυνατότητας να παρακολουθήσουν οι επισκέπτες τις διαδικασίες παραγωγής ή επιμέρους στάδια της σε επιτρεπόμενους χώρους ✓ καλαίσθητες προθήκες προϊόντων ✓ γνωστοποίηση ωραρίου επισκέψεων με όλους τους πρόσφορους τρόπους ✓ ύπαρξη κατάλληλων μέσων παρουσίασης και προσφορά άνετης και ασφαλούς ξενάγησης σε παραγωγικούς και άλλους χώρους (που πρέπει να διατηρούνται καθαροί) ✓ παροχή ενημέρωσης για τη διαδικασία παραγωγής, την ιστορία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των προϊόντων, καθώς και για τα προϊόντα που προσφέρονται προς πώληση ✓ συμπεριφορά προσωπικού με συγκατάβαση και ευγένεια κατά την υποδοχή και κάθε στιγμή να επιβεβαιώνουν τα αισθήματα φιλοξενίας ✓ ένα τουλάχιστον άτομο από το προσωπικό θα πρέπει να γνωρίζει ξένη γλώσσα ✓ παροχή ενημέρωσης στους επισκέπτες για άλλους χώρους, επιχειρήσεις και αξιοθέατα που μπορούν να επισκεφθούν
<p>Καταλύματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ποιοτικές υπηρεσίες <ul style="list-style-type: none"> • κρατήσεων και φιλοξενίας στην υποδοχή (με δυνατότητα εξυπηρέτησης αλλοδαπών)

	<ul style="list-style-type: none"> • υπηρεσιών, εξοπλισμού και κλιματισμού δωματίων • υπηρεσιών επισιτισμού εφόσον προσφέρονται • ασφάλεια, καθαριότητα και υγιεινή εγκαταστάσεων <p>✓ παροχή ενημέρωσης για τα εγγύς αξιοθέατα και τις δυνατότητες ξενάγησης</p> <p>✓ διάθεση εντύπων με πληροφορίες σχετικά με την περιοχή, τις τουριστικές διαδρομές, τους χώρους εστίασης και την παραδοσιακή κουζίνα</p> <p>✓ δυνατότητα εξόφλησης με πιστωτική κάρτα</p>
Τιμές	<p>✓ ορθολογική τιμολόγηση (νόμιμο κέρδος)</p> <p>✓ αποφυγή απαράδεκτα υψηλών χρεώσεων, φαινομένων αισχροκέρδειας και κερδοσκοπικών πρακτικών</p> <p>✓ εκτίμηση της προτίμησης των επισκεπτών – πελατών</p> <p>✓ διασφάλιση της καλής φήμης του προορισμού</p>
Εκδηλώσεις	<p>✓ αυθεντικός χαρακτήρας και αποφυγή επιτηδευμένων προσπαθειών εντυπωσιασμού</p> <p>✓ προσφορά αναψυχής και ευχάριστων αναμνήσεων</p> <p>✓ ενεργητική συμμετοχή των επισκεπτών</p>
Ξεναγήσεις	<p>✓ προσφορά έστω κατά διαστήματα των διαδρομών (σε πολιτιστικά αξιοθέατα ή μουσεία ή επιχειρήσεις) ποιοτικής ξενάγησης ώστε οι περιηγητές να αντιλαμβάνονται σε μεγαλύτερο βάθος το περιεχόμενο των διαδρομών και των επιμέρους σημείων τους, τη γαστριμαργική και πολιτιστική ταυτότητα του τόπου και να ικανοποιούν επαρκώς τη διάθεση μάθησης και μύησης τους στις ιδιαιτερότητες του προορισμού</p>
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	<p>✓ προσφορά δυνατότητας υποδοχής και εξυπηρέτησης ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες</p>
Υπηρεσίες πληροφόρησης / Σήμανση	<p>✓ επαρκείς υπηρεσίες πληροφόρησης</p> <p>✓ ευκρινής, ακριβής και ικανής πληροφοριακής αξίας σήμανση</p> <p>✓ διάθεση ενημερωτικών φυλλαδίων και χαρτών με ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες</p> <p>✓ κρατήσεις και προβολή διαδρομών με σύγχρονες τεχνολογίες διαδικτύου και κινητής τηλεφωνίας</p>
Υπαίθρια σημεία στάσης	<p>✓ διατήρηση και συντήρηση όλων των υπαίθριων σημείων στάσης και των σημείων με πανοραμική θέα</p>
Αισθητική	<p>✓ τήρηση αισθητικών προτύπων που συνάδουν με το φυσικό περιβάλλον, την αρχιτεκτονική κληρονομιά, τα υλικά, τα χρώματα και τις παραδοσιακές τεχνικές</p> <p>✓ καλαίσθητη διακόσμηση επισκέψιμων εσωτερικών χώρων</p>
Συνεργασία	<p>✓ σταθερή αगाστή συνεργασία, συναντίληψη και προσήλωση όλων των φορέων και επιχειρήσεων που υπηρετούν τις διαδρομές ώστε με σύμπνοια, κοινή δέσμευση και προσπάθεια, ανασκόπηση επιτευγμάτων και αστοχιών, να προσφέρουν ένα υψηλό επίπεδο υπηρεσιών και επισκεψιμότητας σε βάθος χρόνου</p>

Όπως προαναφέρθηκε, για τα «προϊόντα» των διαδρομών θα πρέπει να εξασφαλιστεί η απόλυτη συναίνεση, η ενεργός συμμετοχή και συνεργασία της επιχειρηματικότητας και των τοπικών

κοινωνιών, προκειμένου σε βάθος χρόνου να υποστηριχτεί η τουριστική προσφορά. Τη διαχείριση τους, με συνέπεια στη Χάρτα Ποιότητας, δύνανται να αναλάβουν κατά προτεραιότητα οι Ομάδες Τοπικής Δράσης ή άλλες υφιστάμενες δομές (π.χ. Δίκτυα, Δρόμοι του Κρασιού) ή Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας όπου δεν ενδείκνυται οι προηγούμενες επιλογές.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μελέτες – Έρευνες

- Costa Brava Culinary Tourism Routes and Relational Dynamics, International Journal of Tourism Sciences, Volume 12, Number 3, pp. 47-68, 2012
- Aldemar (2013) Symposio 4th Gourmet Touring 2010-2013
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (2011) Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001 – 2010
- COM(2007) 621, Ατζέντα για έναν αειφόρο και ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό τουρισμό
- COM(2010) 352, Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο – ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό
- World Tourism Organization (2012) Global Report on Food Tourism
- Gastronomy, Tourism and Destination Differentiation: A Case Study in Spain, Review of Economics & Finance, 29 September 2011
- Consell de Mallorca (2008) Mallorca itineraries and cuisine
- ΣΕΤΕ (2010) Ελληνικός Τουρισμός 2020, Πρόταση για το νέο αναπτυξιακό μοντέλο
- ΣΕΤΕ (2009) Η Γαστρονομία στο Μάρκετινγκ του Ελληνικού Τουρισμού
- Flash Eurobarometer 370, Attitudes of Europeans towards tourism, March 2013
- Greek Public Opinion, Το προφίλ του Τουρισμού στη Κρήτη βάσει της Έρευνας Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος, 2011
- Πολυτεχνείο Κρήτης, Ποιοτική Έρευνα Τουρισμού για την Κρήτη, 2008
- ΕΟΤ, Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Κρήτης, 2002
- Περιφέρεια Κρήτης, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κρήτης 2012-2014, στρατηγικός σχεδιασμός, Νοέμβριος 2011
- Συνεταιριστική Αυτοδιοικητική Ζακύνθου ΑΕ, Σχεδιασμός οργανωμένων διαδρομών περιήγησης επισκεπτών ως οργανωμένο τουριστικό προϊόν στα πλαίσια του αγροτικού τουρισμού
- Δήμος Ζακύνθου, Στρατηγικό Σχέδιο Οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Ζακύνθου 2011-2020, Έκδοση 2^η, 2011
- Δήμος Ζακύνθου, Σχέδιο μάρκετινγκ τουριστικού προορισμού Ζακύνθου 2013-2014, Σεπτέμβριος 2012
- Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, Διαγνωστική έκθεση της κατάστασης του περιβάλλοντος και του τουρισμού στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, 2007
- Δήμος Αλυκών, Στρατηγικός σχεδιασμός τουριστικής ανάπτυξης και προβολής του Δήμου Αλυκών και των Επιχειρήσεών του, 2008
- Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Πελοποννήσου, Μελέτη ανάπτυξης κοινών ή και συμπληρωματικών τουριστικοπολιτιστικών δραστηριοτήτων στις Περιφέρειες Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιόνιων Νησιών στο πλαίσιο του προγράμματος με θέμα: «ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ», 2011
- Βασιλική Καρουνού, Μελέτη Προσδιορισμού των Τοπικών – Παραδοσιακών Προϊόντων του Νομού Κέρκυρας στο πλαίσιο του Προγράμματος Δίκτυο Κέντρων Υπηρεσιών για τον ολοκληρωμένο εναλλακτικό αγροτικό τουρισμό, Interreg IIIA Ελλάδα – Ιταλία 2000-2006, 2007
- Lamans, Ανάλυση της προσφοράς εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ύπαιθρο του Νομού Κέρκυρας, στο πλαίσιο του προγράμματος «Δίκτυο Κέντρων Υπηρεσιών για τον ολοκληρωμένο εναλλακτικό αγροτικό τουρισμό» Interreg IIIA Ελλάδα – Ιταλία 2000-2006, 2008
- Greek Public Opinion, Βαθμός ικανοποίησης των αλλοδαπών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα αεροπορικώς, 2008
- Οργανισμός Λιμένα Κέρκυρα ΑΕ, Έρευνα ικανοποίησης επισκεπτών των κρουαζιερόπλοιων, 2010
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2011-2014, 2011
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων, 2007

- ΕΟΤ, Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης των Περιφερειών Δυτικής Μακεδονίας και Κεντρικής Μακεδονίας, φάση Β, 2003
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014, ενότητα 1 στρατηγικός σχεδιασμός, Αύγουστος 2011
- Δήμος Βέροιας – Κεντρική βιβλιοθήκη Βέροιας, Μελέτη αποτύπωσης πολιτιστικού περιβάλλοντος Ημαθίας
- Δήμος Βέροιας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βέροιας, φάση α': στρατηγικός σχεδιασμός, 2011
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, Εμπειρογνωμοσύνη: Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Ημαθίας, 2003
- Δήμος Αλεξάνδρειας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αλεξάνδρειας 2012 -2014, α' φάση: στρατηγικός σχεδιασμός, 2011
- Δήμος Ηρωικής Πόλεως Νάουσας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, φάση α': στρατηγικός σχεδιασμός, 2011

Πληροφοριακά έντυπα – οδηγοί

- Ένωση οινοπαραγωγών του αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Δρόμοι του κρασιού Βορείου Ελλάδος – η διαδρομή του κρασιού της Νάουσας
- Ένωση οινοπαραγωγών του αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Δρόμοι του κρασιού Βορείου Ελλάδος – η διαδρομή του κρασιού της Πέλλας – Γουμένισσας
- Ένωση οινοπαραγωγών του αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Δρόμοι του κρασιού Βορείου Ελλάδος – η διαδρομή του κρασιού του Διόνυσου
- Ελληνικά νησιά: πεζοπορικές διαδρομές στη νησιωτική Ελλάδα, Explorer, 2003
- Οι δρόμοι του κρασιού – περιήγηση στα οινοποιεία και στους αμπελώνες της Ελλάδας, Explorer, 2003
- Δίκτυο Αναπτυξιακών Εταιριών Νησιωτικής Ελλάδας, νήσων περίπλους εναλλακτικά
- Δίκτυο Εμπορευματοποίησης τοπικών προϊόντων και αγροτουρισμού, Διαδρομές στην Κρήτη – οδηγός επισκέπτη, Γιώργος Ν. Πετράκης, 2009
- Δίκτυο Εμπορευματοποίησης τοπικών προϊόντων και αγροτουρισμού, Διαδρομές στην Κέρκυρα – οδηγός επισκέπτη, Γιώργος Ν. Πετράκης, 2009
- Δίκτυο Εμπορευματοποίησης τοπικών προϊόντων και αγροτουρισμού, Διαδρομές στην Ημαθία – οδηγός επισκέπτη, Γιώργος Ν. Πετράκης, 2009
- Δίκτυο Αναπτυξιακών Εταιριών Νησιωτικής Ελλάδας, Κύματα Γεύσεων, 2009
- Αντώνης Ιορδάνογλου, Ανεξερεύνητη Δυτική Μακεδονία, εκδόσεις Road, 2004
- Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Οινοτουριστικός οδηγός: ταξίδι στους Δρόμους του κρασιού της Βορείου Ελλάδος, Ζαρζώνη, 2008
- Μυρσίνη Λαμπράκη, Νήσων Γεύσεις, Explorer, 2004
- Ημαθία: μια περιήγηση στο χώρο και το χρόνο
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας, Ημαθία: όλα όσα ονειρευτήκατε ποτέ
- Ένωση Ξενοδόχων ΠΕ Ημαθίας, Ημαθία – δημιουργούμε αναμνήσεις
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, Οδοιπορικό γεύσεων στην ορεινή Ημαθία, 2008
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, η Μίεζα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, Ζαρζώνη, 2008
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης αγροτικού χώρου ανατολικού Βερμίου
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, Τοπικό Πρόγραμμα Κ.Π. Leader+ και αποτελέσματα της εφαρμογής τους στο Νομό Ημαθίας, 2008
- Αναπτυξιακή Ν. Ημαθίας Α.Ε, Τουριστικό Master Plan Ημαθίας
- Ταξιδιωτικός οδηγός στη Γη του Αλεξάνδρου, Ζαρζώνης, 2009
- Δήμος Ηρωικής Πόλης Νάουσας & Δημοτικός Πολιτιστικός Οργανισμός Νάουσας, Αποκριές στη Νάουσα, 2008
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, Ανακαλύπτω το Κιλκίς. Περιηγητικές διαδρομές. Ποντοκερασιά Κρουσίων, Γουμένισσα, Δοϊράνη.
- Εμπορικός Σύλλογος Κιλκίς, Ταξιδεύοντας στο Κιλκίς, 2010
- Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Κιλκίς, Γεωγραφικός – οικονομικός – τουριστικός – πολιτιστικός οδηγός Κιλκίς, 1999
- Αναπτυξιακή Κιλκίς, Δημιουργίες ανθρώπου, έργα Leader+, 2009

- Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΕ, Η γενναιόδωρη γη του Κιλκίς – παραδοσιακά προϊόντα
- Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΕ, Προστασία περιβάλλοντος και βιώσιμη ανάπτυξη
- Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΕ, Νομός Κιλκίς – η βόρεια πύλη της Ελλάδας, εναλλακτικές τουριστικές διαδρομές – αποδράσεις
- Οδηγός πόλεων – οι πόλεις του Ν. Κιλκίς, Omma design
- Δήμος Κιλκίς, Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου Κιλκίς
- Δήμος Ευρωπού, ιστορική αναδρομή του Ευρωπού μέσα από τα αρχαιολογικά της ευρήματα
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, Δοϊράνη
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, Φυσικές ομορφιές Γουμένισσας
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, Φύσης αξιοθέατα
- Επιμελητήριο Κιλκίς, Τοπικές Γεύσεις: ποιότητα και ανάπτυξη, 2007
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, κατάλογος προϊόντων και υπηρεσιών Ν. Κιλκίς
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, Παράδοση - Πολιτισμός
- Δίκτυο διατοπικής συνεργασίας Αναπτυξιακών Εταιριών Κιλκίς, Ημαθίας, Ξάνθης, Σερρών, Χαλκιδικής, επιχειρηματικός οδηγός «Αρωμα Ποιότητας»
- Δασαρχείο Γουμένισσας, Όρος Πάικο: ανοιχτό παράθυρο στις ομορφιές της μητέρας φύσης
- Χάρτα Επιχειρησιακής Υπεροχής της Υπαίθρου του Κιλκίς
- Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Κιλκίς, ποδηλατικός – πεζοπορικός χάρτης: Γουμένισσα - Πάικο - Σκρα
- Στέγη Πολιτισμού Παλατιανού, Του τόπου μας γεύσεις
- Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας- Ελληνική Θερμαλιστική Εταιρία, Ιαματικές πηγές και λουτροπόλεις, 2006
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηρακλείου, Τοπικά Παραδοσιακά Προϊόντα, Τυποκρέτα
- Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών, τα υγρά λιβάδια στην Πρέσπα
- Αναπτυξιακή Φλώρινας ΑΕ, Πρόγραμμα Leader+ Νομού Φλώρινας
- Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Φλώρινας, Φλωρινιώτικες Εκδόσεις
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Περιηγήσεις στη γη της Φλώρινας
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα – οδηγός του Νομού
- Αυλαία, ειδική έκδοση Φλώρινα: Φλώρινα 4 εποχές, 2008
- Ένθετο Ημερησίας, Περιηγήσεις, τεύχος 46 – Ζάκυνθος
- Ένθετο Ημερησίας, Περιηγήσεις, τεύχος 69, χιονοδρομικά κέντρα (α΄ μέρος)
- Ένθετο Ημερησίας, Περιηγήσεις, τεύχος 70, χιονοδρομικά κέντρα (β΄ μέρος)
- Δήμος Ζακύνθου, οι 7 καλύτερες ημέρες της ζωής σας – Ζάκυνθος: απέραντο γαλάζιο σε πράσινο φόντο

Ιστοτόποι

www.incrediblecrete.gr
www.agrotourcrete.gr
www.cretan-nutrition.gr
www.cretacamping.com
www.crete.tournet.gr
www.explorecrete.gr
www.cretanbeaches.com
www.corfu.gr
www.terrakerkyra.gr
www.greece-corfu-hotels.com
www.kerkyrainfo.gr
www.corfu-kerkyra.eu
www.corfuchurches.com
www.corfucci.gr
www.thecorfutrail.com
www.alternativekerkyra.gr
www.greencorfu.com

www.corfuvisit.net
www.zakynthos.gov.gr
www.chronoszante.com
www.zantecci.gr
www.e-zakynthos.com
www.zanteweb.gr
www.zanteisland.gr
www.zakynthion.gov.gr
www.gozakynthos.gr
www.zantecci.gr
www.agro-tour.net
winesurveyor.weebly.com
www.golden-greece.gr
www.culture.gr
www.exormiseis.gr
www.oikoskopio.gr
www.e-camping.gr
www.ski.gr
www.touristorama.com
www.pkm.gov.gr
www.thatisgreece.com
www.in.gr
www.ebloko.gr
www.imathiamacedonia.gr
www.anhma.gr
www.imathiachamber.gr
www.e-naousa.gr
www.veriorama.com
www.veria.gr
www.alexandria.gr
www.drinktsipouro.gr
www.laveroias.gr
www.florina.gr
www.cityoflorina.gr
www.e-florina.gr
www.florinahotels.com
www.ebef.gr
www.anflo.gr
www.nymfaio.gr
www.prespes.gr
www.info-kilkis.gr
www.e-kilkis.gr
www.cckilkis.gr
www.anki.gr
cultour.damt.gov.gr
e-city.gr/kilkis
http://ebloko.gr/kilkis

**ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΠΡΩΘΗΣΗ
ΚΟΙΝΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ
ΓΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ –
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ**

ΦΑΣΗ Β:
Προτάσεις Διαμόρφωσης
Θεματικών Διαδρομών
Γεύσεων και Πολιτισμού

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ, ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	16
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ	16
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	54
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	67
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ	76
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	89
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ	96
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΖΑΝΗΣ	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	114
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ / ΔΡΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΕΤΑΙΡΩ ΑΝΑΔΕΙΞΗ, ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	147
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	151
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΣΥΝΟΨΗ Α ΦΑΣΗΣ
2. ΣΥΝΟΨΗ Β ΦΑΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν τεύχος αποτελεί τη Β΄ Φάση του Έργου «Σχεδιασμός και προώθηση κοινών διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού – διαμόρφωση τουριστικών πακέτων». Αντικείμενο της ήταν ο σχεδιασμός θεματικών διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού ως ένα σύνθετο τουριστικό προϊόν που θα περιλαμβάνει σημεία γαστρονομικού και οινολογικού ενδιαφέροντος, καθώς και σημεία περιβαλλοντικού, ιστορικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος, με σκοπό οι διαδρομές να αποτελέσουν ολοκληρωμένα και ελκυστικά τουριστικά πακέτα. Ειδικότερα εκπονήθηκαν οι ακόλουθες εργασίες :

1. Διατύπωση της φιλοσοφίας και εξειδίκευση των κριτηρίων σχεδιασμού
2. Σχεδιασμός, χαρτογραφική αποτύπωση και περιγραφή των διαδρομών
3. Βαθμολόγηση και ιεράρχηση τους
4. Αναγνώριση εργασιών / δράσεων για την περαιτέρω ανάδειξη, εμπλουτισμό και σήμανση τους
5. Εκτίμηση προβλημάτων και κινδύνων από την υλοποίηση τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Φιλοσοφία Σχεδιασμού Διαδρομών

Τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε ευρύτερο διεθνές επίπεδο, καταβάλλεται ολοένα με πιο έντονο, αλλά και συστηματικό τρόπο, προσπάθεια για τη διασύνδεση και συνέργεια της τοπικής παραγωγής και του τοπικού κεφαλαίου (ιστορία, πολιτισμός, τοπική ταυτότητα, φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, κ.ά.) με την τουριστική δραστηριότητα, στο πλαίσιο του εμπλουτισμού και της διαφοροποίησης της τουριστικής προσφοράς με νέα τουριστικά προϊόντα, ικανά να δημιουργήσουν μοναδικές ταξιδιωτικές εμπειρίες. Οι τουριστικές - θεματικές διαδρομές έχουν αναδειχθεί ως ένα από τα βασικά εργαλεία για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Οι Διαδρομές Γεύσεων και Πολιτισμού που σχεδιάστηκαν στις επτά χωρικές ενότητες υπακούουν σε αυτή τη λογική και φιλοσοφία και αποσκοπούν στην αναβάθμιση της οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ταυτότητας και της προβολής της κάθε περιοχής.

Ειδικότερα, οι Διαδρομές Γεύσεων και Πολιτισμού θα αποτελέσουν ένα σύνθετο τουριστικό προϊόν και συγκεκριμένα μια σειρά προϊόντων, υπηρεσιών και δραστηριοτήτων που όλα μαζί διαμορφώνουν ένα τουριστικό χαρτοφυλάκιο που αναδεικνύει τα χαρακτηριστικά προϊόντα και γεύσεις κάθε τόπου, το ταλέντο και τη δημιουργικότητα όσων τα παρασκευάζουν, τη μοναδικότητα, την παράδοση, την ιστορία και τον πολιτιστικό πλούτο, προσφέροντας στον επισκέπτη μια ολοκληρωμένη και αξιομνημόνευτη ταξιδιωτική - γαστρονομική εμπειρία.

Αναφερόμαστε λοιπόν σε ένα δίκτυο τουριστικής αναψυχής, το οποίο θα δημιουργηθεί προγραμματισμένα και θα σχεδιασθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να καλύψει τις ανάγκες διαφορετικών ομάδων στόχων, αλλά και διαφορετικών φορέων που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στο συγκεκριμένο θέμα.

Ειδικότερα, ο σχεδιασμός και η λειτουργία των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού έχει ως όραμα και ζητούμενο την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού και την ανάδειξη της γαστρονομίας των περιοχών ως :

- ⊙ *έκφραση πολιτισμού της τοπικής κοινωνίας*
- ⊙ *στοιχείο περιφερειακής ταυτότητας και διαφοροποίησης της κάθε περιοχής*
- ⊙ *κοινό παρανομαστή δικτύωσης και ανάπτυξης συμπληρωματικών επιχειρήσεων (εστίαση, διαμονή, παροχή τουριστικών υπηρεσιών και αναψυχής κλπ.)*

Οι γαστρονομικές διαδρομές ουσιαστικά αποτελούν τμήμα του τουρισμού της υπαίθρου και πρέπει να δημιουργούν ένα συνεχές ρεύμα εισροής επισκεπτών – τουριστών στην υπαίθρο λειτουργώντας ως καταλύτης στην τοπική ανάπτυξη και συμβάλλοντας:

1. **Στην ενίσχυση μικρών παραγωγών και επιχειρηματιών**, καθώς η συμμετοχή τους σε ένα θεματικό δίκτυο αναψυχής όπως οι διαδρομές γεύσεων και πολιτισμού συνεπάγεται μια σειρά ωφελειών όπως :

- ⊗ προβολή – δημοσιότητα
- ⊗ ανάπτυξη ταυτότητας (αναγνωρίσιμο προϊόν) και βελτίωση φήμης
- ⊗ ενίσχυση προστιθέμενης αξίας προϊόντων και υπηρεσιών
- ⊗ αύξηση επισκεψιμότητας και πωλήσεων
- ⊗ επαφή με νέους καταναλωτές / διεύρυνση πελατειακής βάσης
- ⊗ ανάπτυξη συνεργασιών με αποτέλεσμα οικονομίες κλίμακας

2. **Στην προβολή** περιοχών και στη βελτίωση της φήμης των, αλλά και στην ανάδειξη τοπικών προϊόντων και γεύσεων, αξιόλογων πολιτιστικών μνημείων και στοιχείων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, φυσικών οικοσυστημάτων και άλλων πόρων που συνθέτουν το τοπικό κεφάλαιο των περιοχών και συνιστούν βασικά στοιχεία μιας γαστρονομικής διαδρομής που καθορίζουν την ελκυστικότητά της.

3. **Στον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος** μέσα από τη δημιουργία ενός νέου (σχετικά) «πολυθεματικού» προϊόντος και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, καθώς το ειδικό αυτό τουριστικό προϊόν έχει μεγαλύτερη χρονική διάρκεια απ'ότι το μοντέλο του μαζικού τουρισμού.

4. **Στη διάχυση του τουριστικού ρεύματος στο χώρο**, προωθώντας τους επισκέπτες περιηγητές στην ενδοχώρα όπου αναπτύσσονται καλλιέργειες ποιοτικών και φημισμένων προϊόντων (π.χ. αμπελώνες, ελαιώνες, αγροκτήματα), λειτουργούν παραδοσιακά εργαστήρια παρασκευής τοπικών προϊόντων και εδεσμάτων, ταβέρνες και εστιατόρια με αυθεντικές – αναλλοίωτες παραδοσιακές γεύσεις, οινοποιεία, παραδοσιακά καταστήματα τοπικών προϊόντων, αγροτουριστικά καταλύματα, εργαστήρια παραδοσιακών επαγγελμάτων κ.α., και διατηρούνται αναλλοίωτοι σημαντικοί φυσικοί, πολιτιστικοί και ανθρωπογενείς πόροι, ενώ υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων όπως πεζοπορία, αναρρίχηση, ορειβασία, ιππασία, πτηνοπαρατήρηση καλύπτοντας δημιουργικά τον χρόνο παραμονής των επισκεπτών στην περιοχή και παρατείνοντας τη διαμονή τους.

5. **Στη διατήρηση του παραδοσιακού αγροτικού ιστού** και της ποικιλομορφίας των μικρών κτημάτων φέροντας σε άμεση επαφή τον παραγωγό με τον πελάτη.

6. **Στη διασύνδεση όλων των παραγωγικών τομέων της οικονομίας.**

7. **Στη δημιουργία νέων επενδυτικών ευκαιριών**, νέων θέσεων εργασίας και ενίσχυσης του εισοδήματος.

Ο σχεδιασμός των θεματικών διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού αποτελεί μια πολυσύνθετη διεργασία που λαμβάνει υπόψη την προσφορά των περιοχών για γαστρονομικό τουρισμό όπως επίσης τη ζήτηση, το προφίλ του γαστροτουρίστα με τις προσδοκίες των δυνητικών επισκεπτών, τα επιτυχημένα παραδείγματα περιοχών της Ελλάδας και του εξωτερικού, τις τάσεις της τουριστικής αγοράς και τους σκοπούς που έρχονται να ικανοποιήσουν οι θεματικές διαδρομές. Τα προαναφερθέντα συνυπολογίζονται προκειμένου οι διαδρομές που θα σχεδιαστούν να είναι δυναμικές, λειτουργικές και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις προσδοκίες του γαστροτουρίστα.

Στο πλαίσιο της εξασφάλισης της βιωσιμότητας και της επιτυχημένης λειτουργίας των διαδρομών πρέπει εκ των προτέρων και στο στάδιο του σχεδιασμού να ληφθούν υπόψη και να συνυπολογιστούν επίσης όλες εκείνες οι παράμετροι που επιδρούν στην ελκυστικότητα και την επισκεψιμότητά τους. Στην κατεύθυνση αυτή βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν κατά το σχεδιασμό είναι:

Οι διαδρομές γεύσεων και πολιτισμού δεν θα είναι μονοδιάστατες, αντίθετα καλούνται να λειτουργήσουν ως ένα ολοκληρωμένο τουριστικό πακέτο ανάδειξης της γαστρονομίας και του πολιτισμού των περιοχών μελέτης. Ειδικότερα, ο σχεδιασμός των θεματικών διαδρομών αφορά αφενός στη χωροθέτηση και αφετέρου, στον προσδιορισμό του περιεχομένου και του χαρακτήρα των διαδρομών. Για το σχεδιασμό των Διαδρομών και του περιεχομένου τους θα εντοπιστούν – προσδιοριστούν αρχικά οι δυνητικοί επισκέπτες – χρήστες των θεματικών διαδρομών.

Βασικό σημείο αναφοράς αποτελεί η παραδοχή ότι το νέο αυτό προϊόν θα απευθύνεται όχι μόνο αυστηρά σε γαστροτουρίστες, αλλά (ταυτόχρονα) σε διαφορετικές ομάδες επισκεπτών και κατά συνέπεια θα πρέπει στο μέτρο του δυνατού να εξασφαλίζεται η ικανοποίηση διαφορετικών αναγκών - κινήτρων. Οι δυνητικοί επισκέπτες χρήστες των θεματικών διαδρομών διακρίνονται στις εξής μεγάλες ομάδες – κατηγορίες :

- **ΜΑΖΙΚΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ** Αναφερόμαστε στους τουρίστες εκείνους που βασικό κίνητρο της επίσκεψής τους είναι καταρχήν η ξεκούραση και η παραμονή τους σε θέρετρα και περιοχές που καλύπτουν το θέμα «ήλιος και θάλασσα». Εκτιμάται ότι σημαντικό ποσοστό των επισκεπτών αυτών, εκτός από τις συνηθισμένες δραστηριότητες, ενδιαφέρονται να πραγματοποιήσουν έστω μια σύντομη επίσκεψη στην ενδοχώρα προκειμένου να εμπλουτίσουν τη διαμονή τους. Επί της ουσίας αναφερόμαστε σε «περαστικούς επισκέπτες».
- Η συγκεκριμένη ομάδα θα αναζητήσει στοιχεία που σχετίζονται με διαφορετικές θεματικές όπως π.χ. επίσκεψη οινοποιείων και γευστική δοκιμή, επίσκεψη σε σημεία ενδιαφέροντος όπως αρχαιότητες, παρακολούθηση πολιτιστικών εκδηλώσεων, κ.α.
- **ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΟΙ «ΧΡΗΣΤΕΣ» ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ** Η ομάδα αυτή διαφέρει από την προηγούμενη σε ποιοτικά χαρακτηριστικά. Πρόκειται για συστηματικούς περιηγητές οι οποίοι χρησιμοποιούν τις θεματικές διαδρομές για την καλύτερη «ανάγνωση» των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής που επισκέπτονται. Ενδιαφέρονται να επισκεφθούν την ύπαιθρο, να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα στοιχεία της περιοχής που συνδέονται με το εκάστοτε θέμα, στην περίπτωση της γαστρονομίας, τα τοπικά προϊόντα και τρόφιμα, τα παραδοσιακά εδέσματα, το κρασί, τη διαδικασία παρασκευής προϊόντων, κ.α. και γενικότερα να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για την περιοχή.
- **ΛΑΤΡΕΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ** Δεδομένου ότι θέμα της γαστρονομικής διαδρομής είναι και το κρασί, ενδέχεται να υπάρξουν στην περιοχή επισκέπτες που θα έρθουν με μοναδικό σκοπό να γευθούν και να αγοράσουν τοπικά κρασιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε χώρες με οινοποιητική παράδοση και παράδοση στις θεματικές διαδρομές όπως π.χ. Γαλλία, Ιταλία, η συγκεκριμένη ομάδα συνιστά σημαντικό ποσοστό επί του συνόλου των επισκεπτών στους Δρόμους του Κρασιού και η αγοραστική της δύναμη είναι ιδιαίτερα αξιόλογη. Η συγκεκριμένη ομάδα συνιστά μια από τις βασικές ομάδες δυνητικών επισκεπτών, οι οποίοι ενδιαφέρονται να επισκεφθούν οινοποιεία και αμπελώνες και να δοκιμάσουν τοπικά κρασιά υψηλής ποιότητας.

► **ΓΑΣΤΡΟΤΟΥΡΙΣΤΕΣ**

Είναι οι επισκέπτες οι οποίοι ταξιδεύουν μακριά από το σημείο διαμονής τους με σκοπό να ανακαλύψουν νέες γεύσεις και να απολαύσουν τοπική ή/και υψηλού επιπέδου γαστρονομία, ανακαλύπτοντας παράλληλα στην ιστορία και τις παραδόσεις του προορισμού μέσα από πληροφόρηση και συναναστροφή με τους παραγωγούς και τους εστιάτορες, τη συμμετοχή σε μαθήματα μαγειρικής, την αγορά τοπικών προϊόντων, την επίσκεψη σε τοπικές αγορές τροφίμων, σε χώρους παραγωγής τροφίμων ή ποτών (π.χ. σε οινοποιεία ή τυροκομεία), τη συμμετοχή σε γαστρονομικές γιορτές και φεστιβάλ, την πραγματοποίηση περιηγήσεων κ.ο.κ.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω και όσον αφορά τη γεωγραφική προέλευση, οι δυνητικοί επισκέπτες – χρήστες των διαδρομών, είναι :

A) **Ντόπιοι κάτοικοι**, οι οποίοι επιθυμούν να ανακαλύψουν την ενδοχώρα ή απλά την επισκέπτονται κατά τη διάρκεια των

διακοπών τους.

B) **Άλλοδαποί** τουρίστες που έρχονται από χώρες του εξωτερικού.

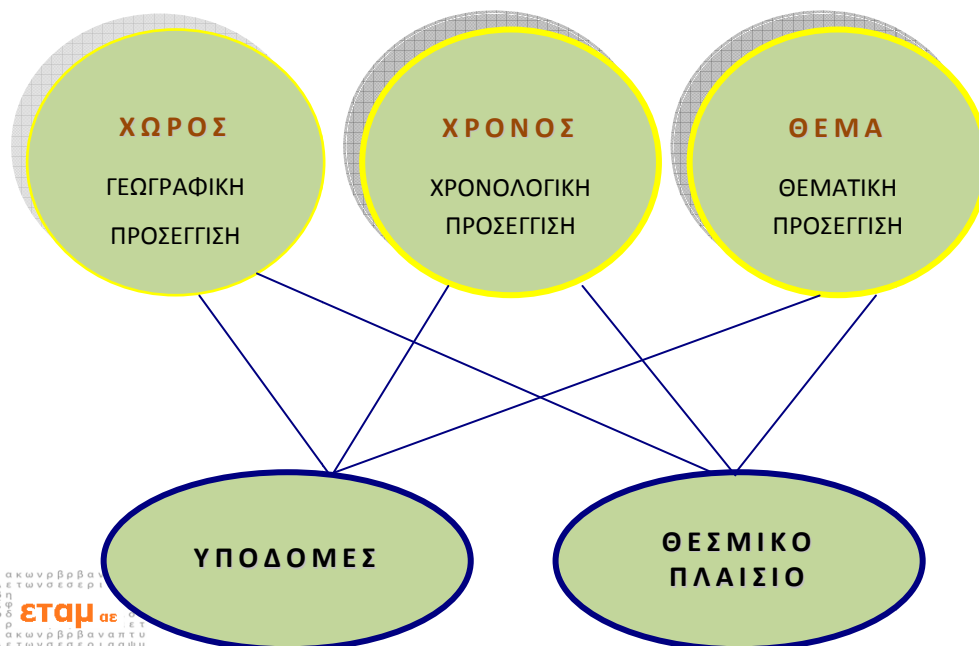
Επιχειρώντας στη συνέχεια μια προσέγγιση των πιθανών κινήτρων των επισκεπτών των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού, η Ομάδα Έργου κατέληξε σε ένα γενικό πλαίσιο όσον αφορά τα κίνητρα διαμόρφωσης της ζήτησης, το οποίο παρουσιάζεται στη συνέχεια.

ΕΙΔΟΣ ΚΙΝΗΤΡΟΥ	ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ
<p>ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ</p> <p>Αναφερόμαστε σε επισκέπτες που ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν μια περιοχή και τα ιδιαίτερα στοιχεία της.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ► Ανακάλυψη της υπαίθρου - ενδοχώρας. ► Ανακάλυψη του τρόπου ζωής των κατοίκων της ενδοχώρας 	<ul style="list-style-type: none"> ► Περιήγηση στα χωριά από τα οποία διέρχεται η διαδρομή. ► Επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και λοιπά δρώμενα.
<p>ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ – ΜΑΘΗΣΗ</p> <p>Αναφερόμαστε στην περίπτωση επισκεπτών που ενδιαφέρονται να προσεγγίσουν ένα συγκεκριμένο θέμα και να αναζητήσουν στοιχεία και πληροφορίες επ' αυτού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ► Περιήγηση στο σύνολο της διαδρομής ή σε επιλεγμένα σημεία. ► Επίσκεψη σε χώρους – σημεία της διαδρομής που σχετίζονται με επιμέρους θέματα π.χ. : εργαστήρια παραγωγής τοπικών προϊόντων και εδεσμάτων, γυναικείοι συνεταιρισμοί, οινοποιεία, ταβέρνες – εστιατόρια, 	<ul style="list-style-type: none"> ► Επίσκεψη μόνο σε συγκεκριμένα σημεία που αφορούν το εν λόγω θέμα (π.χ. οινοποιεία, κέντρα γευσιγνωσίας, εργαστήρια παρασκευής εδεσμάτων, γυναικείοι συνεταιρισμοί, παραδοσιακές ταβέρνες – εστιατόρια, επισκέψιμες καλλιεργήσιμες εκτάσεις όπως αμπελώνες κ.α)

	επισκέψιμους χώρους πολιτισμού κ.α.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Παρακολούθηση – συμμετοχή σε δρώμενα όπως π.χ. τρύγος, καζανέματα, παρασκευή εδεσμάτων κ.α. ▶ Συμμετοχή σε γιορτές τοπικών προϊόντων – αγροτικά πανηγύρια ▶ Παρακολούθηση συνεδρίων / σεμιναρίων σχετικών με τη γαστρονομία
<p>ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ</p> <p>Πρόκειται για την περίπτωση εκείνη που η περιήγηση στις διαδρομές αποσκοπεί στον εμπλουτισμό της διαμονής / εμπειρίας του επισκέπτη</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Περιήγηση στο σύνολο της διαδρομής. ▶ Επίσκεψη σε διαφορετικά σημεία που συνθέτουν τη διαδρομή. ▶ Συμμετοχή σε εκδηλώσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Επίσκεψη σε μουσεία, οινοποιεία, φυσικά οικοσυστήματα (παράλεις, δάση, φαράγγια, σπήλαια κ.α.) χώρους ευεξίας και χαλάρωσης, χώρους πολιτισμού, παρακολούθησης μαθημάτων -διαγωνισμών μαγειρικής, παρακολούθηση παραγωγικής διαδικασίας προϊόντων κ.α. ▶ Εστίαση σε τοπικές ταβέρνες – καφενεία. ▶ Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και λοιπά δρώμενα. ▶ Συμμετοχή σε γιορτές τοπικών προϊόντων ▶ Ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (π.χ. πεζοπορία, ορειβασία, ιππασία, σκι, αιωροπτερισμός, κ.α.)

Τα παραπάνω συνιστούν τον οδικό χάρτη σχεδιασμού των διαδρομών. Παράλληλα, μέσα από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των χωρικών ενοτήτων ως προς το γαστρονομικό τουρισμό, αλλά και στη βάση της εμπειρίας άλλων χωρών αναδείχθηκαν τα στοιχεία που οδηγούν στη δημιουργία θεματικών διαδρομών και τα οποία αναλύονται στη συνέχεια.

⊙ **ΧΩΡΟΣ**

Μια θεματική διαδρομή, είναι πρώτα από όλα μια περιήγηση στο χώρο, καθώς δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να περιηγηθεί, σε μια οριοθετημένη (περισσότερο ή λιγότερο) και σαφώς προσδιορισμένη χωρική ενότητα και ταυτόχρονα να ανακαλύψει τόπους, μνημεία, περιοχές, κ.α. λιγότερο ή περισσότερο γνωστά.

Εκ προοιμίου λοιπόν απαιτείται να επιχειρηθεί μία χωρική προσέγγιση του θέματος «ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ». Σε αυτή τη λογική εντοπίζονται επιχειρήσεις και υποδομές που σχετίζονται με : επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων, επισκέψιμους χώρους γαστρονομίας (π.χ. οινοποιεία, τυροκομεία, γυναικείοι συνεταιρισμοί), κέντρα εστίασης, επισκέψιμους χώρους πολιτισμού κ.α. Στόχος της εν λόγω διαδικασίας είναι ο προσδιορισμός των ορίων μέσα στα οποία θα κινούνται οι διαδρομές. Έτσι ο «χώρος» αποτελεί τον προσδιοριστικό παράγοντα για το σχεδιασμό των διαδρομών.

⊙ **ΧΡΟΝΟΣ**

Δεδομένου ότι αναφερόμαστε σε μια πρωτοβουλία που στοχεύει στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει να εντοπιστούν όλοι οι παράμετροι που συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναδεικνύονται όλες οι δυνατές εναλλακτικές προτάσεις για την εύρυθμη - ολοκληρωμένη - ποιοτική «λειτουργία» των διαδρομών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

⊙ **ΘΕΜΑ**

Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή εμπειρία και βιβλιογραφία, μια διαδρομή πρέπει να βασίζεται σε μια γενική θεματική, η οποία αφενός θα πρέπει να είναι συγκεκριμένη για να αποτελεί στοιχείο αναγνωρισιμότητας και διαφοροποίησης για την περιοχή στην οποία εντάσσεται και αφετέρου, θα μπορεί να εξειδικεύεται σε πιο συγκεκριμένα θέματα, ανάλογα με το προφίλ, τα ενδιαφέροντα και τα κίνητρα των επισκεπτών. Μέσα από τη διαδικασία αυτή παρέχεται η δυνατότητα στους επισκέπτες - περιηγητές να μπορούν να προσεγγίσουν μόνοι τους το θέμα που τους ενδιαφέρει και να επιλέξουν στη βάση αυτή, τον τρόπο περιήγησης και διαμονής τους. Με τον τρόπο αυτό η διαδρομή είναι «ανοιχτή» και ταυτόχρονα διακριτή σε ότι αφορά την προσέγγισή της.

Βασικό στοιχείο επιτυχίας μιας θεματικής διαδρομής, είναι η επιλογή του κεντρικού θέματος, το οποίο θα πρέπει να είναι συγκεκριμένο, ώστε να λειτουργεί ως brand name και παράλληλα θα πρέπει να αφήνει το

περιθώριο να αναπτυχθούν γύρω από αυτό άλλες δραστηριότητες. Υπογραμμίζεται ότι ο περιορισμός μιας διαδρομής σε μια μόνο διάσταση εγκυμονεί τον κίνδυνο η ίδια η διαδρομή να είναι αδιάφορη ή συνηθισμένη για σημαντικό αριθμό επισκεπτών, σε σημείο που να κινδυνεύει η ύπαρξη και βιωσιμότητά της.

Στην περίπτωση των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού για το concert, αλλά και για τη χάραξη των τοπικών διαδρομών ως επιμέρους θέματα – στοιχεία θεωρούνται τα εξής :

- ⇒ Κέντρα γαστρονομίας - εστιατόρια - ταβέρνες
- ⇒ Οινοποιεία
- ⇒ Εργαστήρια παραγωγής τοπικών εδεσμάτων
- ⇒ Καταστήματα εμπορίας παραδοσιακών – τοπικών προϊόντων
- ⇒ Καλλιεργούμενες – επισκέψιμες εκτάσεις (αμπελώνες, ελαιώνες κ.α.)
- ⇒ Γιορτές τοπικών προϊόντων
- ⇒ Γυναικείοι συνεταιρισμοί
- ⇒ Ιστορία – Παράδοση - Πολιτισμός
- ⇒ Αρχαιολογικοί χώροι – ιστορικά – θρησκευτικά μνημεία, Μουσεία
- ⇒ Εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών και ειδών λαϊκής τέχνης
- ⇒ Πολιτιστικές Εκδηλώσεις
- ⇒ Φυσικό περιβάλλον και οικοσυστήματα
- ⇒ Θαλάσσιο περιβάλλον και αθλητικές δραστηριότητες
- ⇒ Ιαματικά λουτρά και κέντρα σπα
- ⇒ Δραστηριότητες στην ύπαιθρο (σκι, ιππασία, περιήγηση, αναρρίχηση, ορειβασία, πτηνοπαρατήρηση κ.α.)
- ⇒ Καταλύματα
- ⇒ Αγροκτήματα
- ⇒ Υποδομές συνεδρίων – σεμιναρίων και άλλων συναφών εκδηλώσεων

Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία αυτά δεν αποτελούν θεματικές επιμέρους διαδρομών, αλλά συνθετικά στοιχεία (οριζώντιου χαρακτήρα) τα οποία μπορεί να αναζητήσει ο επισκέπτης στο σύνολο της διαδρομής

Ως μέσα για την επιτυχία των διαδρομών ορίζονται :

A) **Υποδομές** που θα πρέπει να δημιουργηθούν για να στηρίξουν τη λειτουργία των διαδρομών

B) το **θεσμικό πλαίσιο** που πρέπει να δημιουργηθεί για τη διαχείριση των διαδρομών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Κριτήρια σχεδιασμού Διαδρομών

Για τη χάραξη των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού είναι απαραίτητη η συνεκτίμηση πλήθους παραμέτρων του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, υλικών και άυλων πόρων, που συνιστούν συστατικά, μετρήσιμα και ευδιάκριτα στοιχεία, αλλά και προαπαιτούμενα μιας γαστρονομικής διαδρομής, είτε ως αυτοτελές, είτε ως συμπληρωματικό τουριστικό προϊόν.

Ειδικότερα, τα κριτήρια που λήφθηκαν υπόψη για το σχεδιασμό των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού διακρίνονται σε *Κριτήρια προσφοράς «κορμού»* που αναφέρονται στα μείζονα στοιχεία περιεχομένου και ελκυστικότητας μιας διαδρομής γεύσεων και πολιτισμού και σε *Κριτήρια συνθηκών πλαισίου* που παραπέμπουν σε παράλληλα προαπαιτούμενα που είναι σκόπιμο να ικανοποιούνται στις διαδρομές.

A. Κριτήρια προσφοράς «κορμού»	Συνθετικές παράμετροι κριτηρίων
Τοπική κουζίνα – τοπικά προϊόντα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Τοπική γαστριμαργική ταυτότητα ✓ Μεμονωμένα εδέσματα, πιάτα, γλυκά, αρτοποιήματα, οίνοι, αποστάγματα, αφεψήματα ✓ Φημισμένα προϊόντα και εδέσματα ✓ Προϊόντα με υψηλή διατροφική αξία ✓ Προϊόντα ιδιοτυπίας (ΠΟΠ, ΠΓΕ)
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Πλήθος ταβερνών – εστιατορίων - καφενείων ✓ Πλήθος ταβερνών – εστιατορίων με σήμα ποιότητας
«Πυρηνές» πρωτογενούς παραγωγής	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Εγγύτητα εκμεταλλεύσεων φυτικής παραγωγής (δενδρώνες, αμπελώνες, κηπευτική γη), ζωικής παραγωγής (στάνες) ✓ Λαϊκές αγορές αγροτικών προϊόντων
Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης αγροτικών προϊόντων (οινοποιεία, τυροκομεία κ.α.) ✓ Επιχειρήσεις προϊόντων διατροφής (μεταποίησης) ✓ Εμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών ✓ Γυναικείοι συνεταιρισμοί ✓ Επισκέψιμες επιχειρήσεις
Στοιχεία πολιτισμού	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Αρχαιολογικοί χώροι ✓ Μουσεία ✓ Εκκλησίες ✓ Μοναστήρια ✓ Ιστορικά μνημεία ✓ Στοιχεία βιομηχανικής κληρονομιάς (νερόμυλοι,

	<ul style="list-style-type: none"> βιομηχανικά κτίρια) ✓ Οικιστικό – αρχιτεκτονικό περιβάλλον (εικόνα δομημένου περιβάλλοντος) ✓ Παραδοσιακές τέχνες ✓ Άυλη πολιτιστική κληρονομιά (εκδηλώσεις, ήθη και έθιμα) ✓ Κεφαλοχώρια – «ζωντανές» κοινότητες
Φυσικό περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Προστατευόμενες περιοχές ✓ Περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους ✓ Εναλλαγές και σπανιότητα τοπίου και φυσικών σχηματισμών (ποτάμι, λίμνη, φράγμα, καταρράκτης, σπήλαιο, φαράγγι) ✓ Φυσικότητα (απουσία δραστηριοτήτων με περιβαλλοντική όχληση) ✓ Μονοπάτια – περιπατητικές διαδρομές ✓ Δραστηριότητες στην ύπαιθρο (πεζοπορία, ορειβασία, αναρρίχηση, κανόε καγιάκ, πτηνοπαράτηρηση, ανεμοπτερισμός, ποδηλασία, ιππασία, χιονοδρομικά κέντρα) ✓ Κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης
Σημεία πανοραμικής θέας	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Σημεία στάσης με πανοραμική θέα
Εμβληματικά σημεία	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Σημεία και στοιχεία με εμβληματικό χαρακτήρα – ισχυροί πόλοι έλξης υψηλής αναγνωρισιμότητας
Καταλύματα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Προσφορά υπηρεσιών <ul style="list-style-type: none"> • ξενοδοχείων • ξενοδοχείων επιπλωμένων διαμερισμάτων • τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών • ενοικιαζομένων δωματίων • ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων
Εκδηλώσεις	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Εκδηλώσεις και δρώμενα με επίκεντρο την τοπική κουζίνα και τα προϊόντα ✓ Εκδηλώσεις λαογραφικού και πολιτιστικού χαρακτήρα ✓ Λοιπές εκδηλώσεις τοπικής εμβέλειας ✓ Λοιπές εκδηλώσεις υπερτοπικής εμβέλειας
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συνολική ταυτότητα και ποικιλία της διαδρομής – εύρος φήμης, πόρων, εμπειριών, υπηρεσιών και δραστηριοτήτων, μοναδικότητα, ιδιαιτερότητα
B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Συνθετικές παράμετροι κριτηρίων
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Αλληλουχία σημείων διαδρομής με ισορροπία θελκτικότητας
Συνέχεια	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Φυσική ή νοητή συνέχεια υφιστάμενων διαδρομών ή ακολουθίας σημείων με εξαιρετικό ενδιαφέρον ✓ Λελογισμένη εγγύτητα μεταξύ των σημείων αναφοράς

	✓ Δυνατότητα διάσχισης σε όλες τις εποχές του χρόνου
Προσέγγιση – ασφάλεια	✓ Ευκολία προσέγγισης – πρόσβασης και ποιότητα οδικού δικτύου ✓ Επάρκεια και αξιοπιστία σήμανσης
Ποιότητα	✓ Ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών ✓ Επαγγελματισμός
Δυνατότητες ξενάγησης	✓ Πλήρης ή μερική προσφορά ξενάγησης
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	✓ Πλήρης ή μερική εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	✓ Εξυπηρετήσεις προσανατολισμού και καθοδήγησης, ενημέρωσης και πληροφόρησης

Για την επιλογή των διαδρομών, τα ανωτέρω Κριτήρια προσφοράς «κορμού» και συνθηκών πλαισίου, βαθμολογήθηκαν κατά περίπτωση με ένα εύρος βαθμολόγησης πενταβάθμιας κλίμακας από 0 έως 4 μονάδες, όπου:

- 0 = μηδενική κάλυψη του κριτηρίου,
- 1 = μικρή,
- 2 = μέτρια,
- 3 = καλή,
- 4 = άριστη κάλυψη του κριτηρίου.

Τα μεν Κριτήρια προσφοράς «κορμού» είχαν βαρύτητα 70%, ενώ τα Κριτήρια συνθηκών πλαισίου 30%.

Η εσωτερική βαρύτητα των Κριτηρίων προσφοράς «κορμού» ορίστηκε ως εξής:

Κριτήρια προσφοράς «κορμού»	%
Τοπική κουζίνα – τοπικά προϊόντα	15
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	15
«Πυρήνες» πρωτογενούς παραγωγής	10
Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών	10
Στοιχεία πολιτισμού	10
Φυσικό περιβάλλον	10
Σημεία πανοραμικής θέας	5
Εμβληματικά σημεία	5
Καταλύματα	5
Εκδηλώσεις	5
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	10
Σύνολο βαρύτητας	100

Σε ότι αφορά στην εσωτερική βαρύτητα των Κριτηρίων συνθηκών πλαισίου αυτή ορίστηκε ως εξής:

Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	%
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	15
Συνέχεια	10
Προσέγγιση – ασφάλεια	15
Ποιότητα	20
Δυνατότητες ξενάγησης	15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	10
Σύνολο βαρύτητας	100

Με βάση τις παραπάνω βαρύτητες, οι διαδρομές βαθμολογήθηκαν από 0 έως 4 ανά κριτήριο, κάθε βαθμός πολλαπλασιάστηκε με το ποσοστό της στάθμησης – βαρύτητας και το άθροισμα ανά ενότητα κριτηρίων με 1,7 (το άθροισμα της βαθμολογίας των Κριτηρίων προσφοράς «κορμού») και 1,3 (το άθροισμα της βαθμολογίας των Κριτηρίων συνθηκών πλαισίου), βάσει δηλαδή της βαρύτητας 70% - 30% μεταξύ των 2 ενότητων κριτηρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Προτεινόμενες Διαδρομές, χαρτογραφική αποτύπωση και περιγραφή

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 1

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΜΙΝΩΪΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Ηράκλειο – Κνωσός – Αρχάνες – Βαθύπετρο – Χουδέτσι – Αγ. Βασίλειος – Καλλονή – Πεζά – Αλάγνι – Μελέσσες – Αγ. Παρασκιές – Μυρτιά – Σκαλάνι – Ηράκλειο

Περιγραφή Διαδρομής : Με αφετηρία την πόλη του **Ηρακλείου** και τη Λεωφόρο Ικάρου κινηθείτε νότια και ακολουθήστε τη Λεωφόρο Κνωσού. Έχοντας διανύσει 5,5 χλμ. θα συναντήσετε πάνω στο ύψωμα της Κεφάλας, μέσα σε τοπίο από αμπέλια, ελιές και κυπαρίσσια την αρχαία **Κνωσό**, το μεγαλύτερο και λαμπρότερο **κέντρο του μινωικού πολιτισμού** που αποτελεί αναμφισβήτητα σημείο

στάσης κάθε επισκέπτη του νησιού. Η επίσκεψη μπορεί να συνοδεύεται από ξενάγηση με επαγγελματία ξεναγό και διαρκεί περίπου μία ώρα. Έχοντας ολοκληρώσει την περιήγηση στην Κνωσό, κατευθυνθείτε προς τον επόμενο σταθμό, τη γραφική κωμόπολη των **Αρχανών**, χτισμένη στους πρόποδες του όρους Γιούχτα με παραδοσιακή αρχιτεκτονική, έχοντας αποσπάσει μάλιστα **Ευρωπαϊκό Βραβείο για την ανάπλαση**. Περπατήστε στα γραφικά και δαιδαλώδη σοκάκια, θαυμάστε τα καλά διατηρημένα νεοκλασικά κτίρια, επισκεφθείτε τον **αρχαιολογικό χώρο των Αρχανών**, το **Λαογραφικό Μουσείο**, το **Μουσείο Κρητικής Ιστορίας και Παράδοσης**, το **εργαστήριο γλυπτικής**, την **αναπαλαιωμένη φάμπρικα παραγωγής ελαιολάδου**, αλλά και την **Εκκλησία της Παναγίας των Αρχανών**, όπου εκτίθενται εικόνες και εκκλησιαστικά σκεύη μεγάλης αξίας. Γνωριμία με τις **τοπικές γεύσεις** της περιοχής προσφέρουν οι πολλές **παραδοσιακές ταβέρνες**, ενώ μια στάση στο **γυναικείο συνεταιρισμό** προσφέρεται για τη δοκιμή και αγορά παραδοσιακών εδεσμάτων, όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, παξιμάδια, κ.α. Από το συνεταιρισμό μπορείτε να προμηθευτείτε εκτός από τα προϊόντα του και άλλα προϊόντα της ευρύτερης περιοχής όπως **εξαιρετικά κρασιά**. Αν βρεθείτε στις Αρχάνες από 10 - 15 Αυγούστου μην παραλείψετε να βρεθείτε στη **γιορτή του Αρχανιώτικου σταφυλιού**. Στον οικισμό λειτουργούν επίσης υποδομές διαμονής. Η διαδρομή συνεχίζει νότια, και σε απόσταση 5 χλμ. από τις Αρχάνες θα συναντήσετε τον οικισμό **Βαθύπετρο** με στάση στη **Μινωική Έπαυλη** στην οποία έχει ανακαλυφθεί **πιεστήριο σταφυλιών, εγκατάσταση ελαιοτριβείου και εργαστήρια κεραμικής**.

Συνεχίζοντας τη διαδρομή νοτιοανατολικά και ακολουθώντας την επαρχιακή οδό Κνωσού – Χάρακα φθάνετε στο **Χουδέτσι**. Κοντά στο χωριό υπάρχει **επισκέψιμο οινοποιείο** όπου μπορείτε να δοκιμάσετε εκλεκτά ποιοτικά κρασιά. Επίσης λειτουργούν **ταβέρνες** που προσφέρουν τοπικές **γαστρονομικές απολαύσεις**. **Επιβάλλεται μια στάση στο ιδιαίτερα γνωστό και δραστήριο Μουσικό Εργαστήρι «Λαβύρινθος»** που ασχολείται και προβάλλει μουσικές όλου του κόσμου. Αν βρεθείτε στο Χουδέτσι το καλοκαίρι μη χάσετε την ευκαιρία να παρακολουθήσετε τις μοναδικές μουσικές εκδηλώσεις που οργανώνονται κάθε χρόνο προσελκύοντας πλήθος επισκεπτών, γνωστές ως **HOUDETSI FESTIVAL**.

Προχωρώντας λίγο έξω από τον οικισμό και διασχίζοντας ένα καταπράσινο μονοπάτι 500 μέτρων θα βρείτε κρυμμένη σε μια πλαγιά του φαραγγιού της Σηπλιώτισσας το ομώνυμο μοναστήρι. Επίσης στο διάβα του μονοπατιού θα συναντήσετε τους **βυζαντινούς ναούς** του Αγίου Ιωάννη και Αντωνίου, αλλά και δύο παλιούς **νερόμυλους**. Επόμενος σταθμός είναι ο οικισμός **Καλλονή** όπου λειτουργεί η **Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών** που παράγει **εξαιρετικής ποιότητας ελαιόλαδο και κρασί** χαρακτηρισμένα από την Ε.Ε. ως Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης. Μη φύγετε από το χωριό αν δεν επισκεφτείτε τον ειδικά διαμορφωμένο χώρο της Ένωσης Πεζών όπου λειτουργεί **μουσείο με προβολή μικρού μήκους ταινιών που προβάλλουν τη διαδικασία παραγωγής του ελαιολάδου και του κρασιού**, δείτε εργαλεία και εκθέματα που χρησιμοποιούνταν τα παλιά χρόνια για την παρασκευή των προϊόντων, **απολαύστε μια εμπειρία γευστικής δοκιμής** στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο και **πραγματοποιήστε αγορές** από το εκθετήριο –πωλητήριο της Ένωσης. Στην ευρύτερη περιοχή έχετε την ευκαιρία να περιηγηθείτε στους χώρους επισκέψιμων οινοποιείων και να μυηθείτε στα μυστικά των τοπικών εκλεκτών οίνων. Από τα Πεζά, κινούμενοι νότια και μέσα από το χωριό Μελέσσης θα βρεθείτε στο **Αλάγνι** για μια στάση σε ένα ακόμη επισκέψιμο οινοποιείο, το οποίο προσφέρει ξενάγηση στους αμπελώνες και το κελάρι του, γευστική δοκιμή οίνων και δυνατότητα μεσημεριανού γεύματος με παραδοσιακούς Κρητικούς μεζέδες. Στην ευρύτερη περιοχή και συγκεκριμένα στις θέσεις Καραούλα, Πετράς και Κουρσαμός έχουν εντοπιστεί **αρχαία πατητήρια** που αξίζει κανείς να δει.

Το ταξίδι συνεχίζεται ανηφορίζοντας προς Μελέσσεις και Αγίες Παρασκιές για να φθάσετε στη **Μυρτιά** όπου τα πάντα αποπνέουν την παρουσία του μεγάλου Κρητικού λογοτέχνη **Νίκου Καζαντζάκη**. Επιβάλλεται επίσκεψη στο **Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη** που βρίσκεται στην κεντρική πλατεία του χωριού και είναι ένα από τα λίγα φιλολογικά μουσεία της Ελλάδας. Στο χωριό λειτουργεί **εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων** προσφέροντας γευστική δοκιμή των προϊόντων του, ενώ μπορείτε να αγοράσετε κάποια από αυτά (γλυκά κουταλιού, μέλι, ρακή, ξεροτήγανα, μουσταλευριά κ.α.). Στη Μυρτιά καθίστε για φαγητό, καθώς υπάρχουν πολλές ταβέρνες που προσφέρουν καλομαγειρεμένα Κρητικά εδέσματα. Επιλέξτε να δοκιμάσετε μπουμπουριστούς χοχλιούς (τηγανητά σαλιγκάρια), τη φημισμένη κουκουβάγια ή ντάκο από παξιμάδι με ντομάτα, φέτα και πασπαλισμένη με αρωματική ρίγανη, το γνωστό σε όλους βραστό Κρητικό γαμοπίλαφο, σταμναγκάθι, χορτόπιτες, ντολμάδες και για επιδόρπιο τηγανητά μυζηθροπιτάκια με μέλι συνοδευόμενα από δροσερή ρακή.

Ολοκληρώνοντας τη διαδρομή και στο δρόμο της επιστροφής για το Ηράκλειο θα περάσετε μέσα από έναν από τους παραδοσιακότερους Κρητικούς αμπελώνες για να συναντήσετε το χωριό **Σκαλάνι** και να περιηγηθείτε σε ένα ακόμη οινοποιείο, ενώ οι λάτρεις του καλού φαγητού έχουν να επιλέξουν ανάμεσα σε παραδοσιακές ταβέρνες και gourmet εστιατόρια της περιοχής όπου μπορείτε να κάνετε ένα γαστρονομικό ταξίδι στην Κρήτη απολαμβάνοντας μοναδικές γεύσεις και συνδυάζοντας με εύγεστα, αρωματικά κρασιά που παράγονται στη γύρω περιοχή. Η διαδρομή τερματίζει επιστρέφοντας ξανά στην πόλη του **Ηρακλείου** που κατά την παραμονή σας θα πρέπει να αφιερώσετε χρόνο για επίσκεψη στους πολιτιστικούς θησαυρούς της πόλης όπως στο **Αρχαιολογικό Μουσείο**, ένα από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά μουσεία παγκοσμίως, το **Ιστορικό Μουσείο**, το **ενετικό κάστρο**, την **κρήνη Μοροζίνι**, τη **Λότζια**, τις **παλιές εκκλησίες Αγίου Μηνά, Αγίου Τίτου και Αγίας Αικατερίνης**. Για φαγητό θα βρείτε από παραδοσιακές ταβέρνες μέσα στα στενά της πόλης, μέχρι gourmet εστιατόρια με πιο σύγχρονη κουζίνα, αλλά και πολλές ψαροταβέρνες.

Η διαδρομή 1 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Μινωικά Μονοπάτια

Μήκος Διαδρομής : 67 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 50 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Οινoturίστες, γαστροturίστες, φυσιολάτρες, ποδηλάτες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : Όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : Ελαιόλαδο, κρασί, ρακή, τυροκομικά προϊόντα, μέλι, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, αρωματικά φυτά

Παραδοσιακά πιάτα - συνταγές: πουμπουριστοί χοχλιοί, ντάκος, βραστό κρέας, γαμπούλαφο, χορτόπιτες, ντολμάδες, μυζηθρόπιτες, μακαρόνια με ανθότυρο, οφτό κρέας

Πολιτιστικοί πόροι : Κνωσός, Αρχαιολογικός Χώρος Αρχανών, Λαογραφικό Μουσείο Αρχανών, Μουσείο Κρητικής Ιστορίας και Παράδοσης Αρχανών, Μινωική Έπαυλη Βαθύπετρου, Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος, αρχαία πατητήρια στο Αλάγνι, Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη στη Μυρτιά, Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, Ιστορικό Μουσείο Ηρακλείου, Ενετικό Κάστρο, Κρήνη Μοροζίνι, Λότζια, Ναοί Αγίου Μηνά, Αγίου Τίτου, Αγίας Αικατερίνης στο Ηράκλειο

Ανάγκη ξεναγού : Κνωσός

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : διαδρομές στη φύση, πτηνοπαρατήρηση, μαθήματα εκμάθησης μουσικών οργάνων

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Γιορτή Αρχανιώτικου Σταφυλιού, Houdetsi Festival

Τόποι διαμονής : Αρχάνες, Καταλαγάρι, Χουδέτσι, Ηράκλειο

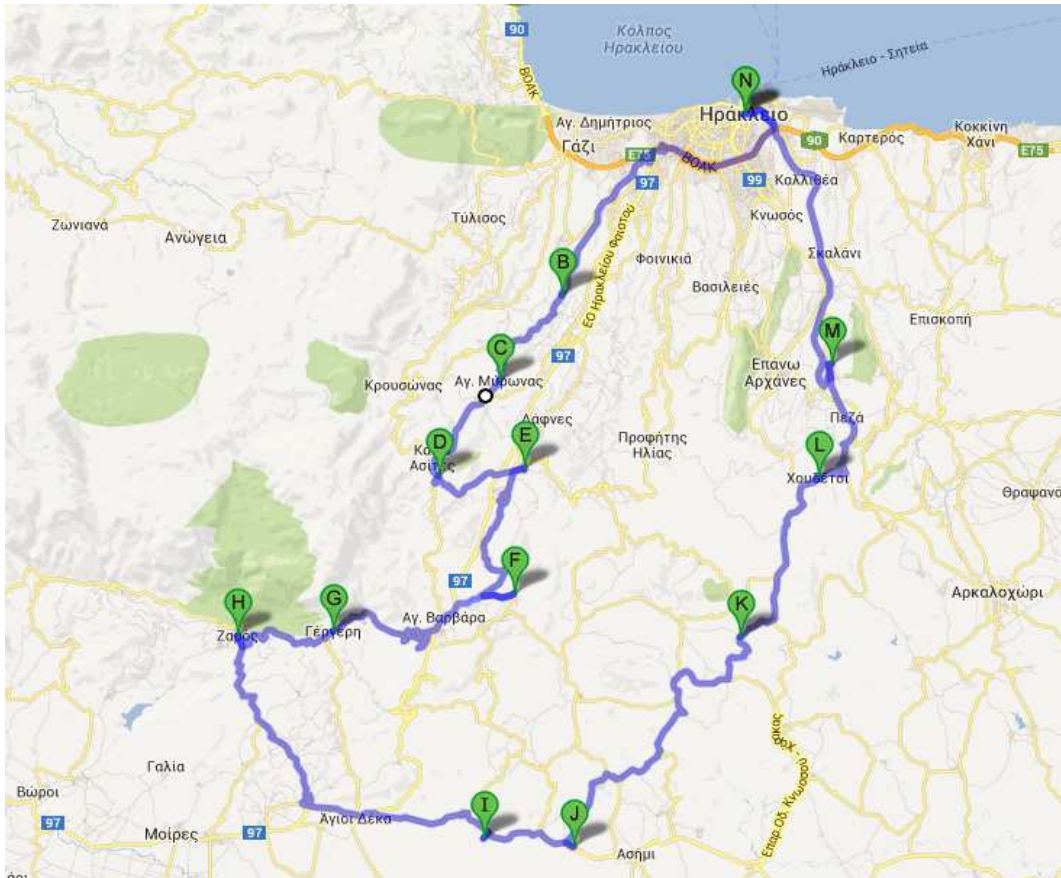
Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες, ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα

Τόποι εστίασης : Αρχάνες, Μυρτιά, Σκαλάνι, Χουδέτσι, Πεζά, Ηράκλειο

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 2

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Ηράκλειο - Βούτες - Αγ. Μύρωνας - Άνω Ασίτες - Βενεράτο (Κεράσια - Δαφνές - Σίβα) - Αγ. Θωμάς - Γέργερη - Ζαρός - Γόρτυνα - Λούρες - Μεταξοχώρι (Μονή Επανωσήφη) - Χουδέτσι - Κουνάβι - Ηράκλειο

Περιγραφή Διαδρομής : Με αφετηρία το Ηράκλειο και σημείο εκκίνησης τη Λεωφόρο Ικάρου, διασχίστε τη Λεωφόρο Στ. Καζαντζίδη. Σε απόσταση 3 χλμ. θα συναντήσετε τον κόμβο που οδηγεί στις Μοίρες. Ακολουθήστε το δρόμο προς ΠΑΓΝΗ και στρίψτε προς Κρουσώνα. Έχοντας διανύσει περίπου 15 χλμ. φθάνετε στις Βούτες όπου θα συναντήσετε στο δρόμο αρκετές ταβέρνες και καφενεία. Συνεχίστε στην επαρχιακή οδό Ηρακλείου - Κρουσώνα και στρίβοντας δεξιά εισέλθετε στην επαρχιακή οδό Αγίας Βαρβάρας - Αγίου Μύρωνα, για να σταματήσετε στον **Άγιο Μύρωνα**, ένα όμορφο χωριό με παραδοσιακά σπίτια όπου μπορείτε να επισκεφτείτε την εκκλησία και τη σπηλαιώδη σκήτη του Αγίου Μύρωνα από όπου πήρε και το όνομά του. Στην περιοχή υπάρχουν παραδοσιακοί ξενώνες σε περίπτωση που αναζητάτε διαμονή, ταβέρνες και καφενεία. Την ευκαιρία να δείτε και να γνωρίσετε τον τρόπο παρασκευής τοπικών εδεσμάτων σας δίνει ο **αγροτικός οικοτεχνικός γυναικείος συνεταιρισμός** του χωριού. Δοκιμάστε παραδοσιακά γλυκίσματα και τρόφιμα και αγοράστε ό,τι σας αρέσει. Συνεχίζοντας νότια, θα συναντήσετε τις **Κάτω Ασίτες** όπου μπορείτε να σταματήσετε για προσκύνημα και ξεκούραση στον **Άγιο Γεώργιο Γοργολαΐνη**, σε μια καταπράσινη τοποθεσία. Για **περιήγηση στον κόσμο του κρασιού επισκεφτείτε** το οινοποιείο του χωριού και για **γνωριμία με τοπικά προϊόντα και γεύσεις το γυναικείο συνεταιρισμό**. Εδώ θα βρείτε

αυθεντικό κρητικό φαγητό σε **ταβέρνες πιστοποιημένες με σήμα ποιότητας Κρητικής Κουζίνας**. Τολμήστε ένα γαστρονομικό ταξίδι στην Κρήτη δοκιμάζοντας παραδοσιακά πιάτα όπως ψητό στον ξυλόφουρνο, μακαρόνια με ανθότυρο, χοχλιούς μπουμπουριστούς, σφουγγάτο με χόρτα, κρητικό λουκάνικο, ασιτιανές αγνόπιτες κ.α. και συνδυάστε το φαγητό σας με εκλεκτά κρασιά της περιοχής.

Επιστρέφοντας στο δρόμο Αγίας Βαρβάρας – Αγίου Μύρωνα θα φθάσετε στις **Άνω Ασίτες** με αρκετά αξιοθέατα που αξίζει να γνωρίσετε όπως τη **Μονή Χρυσοπηγής** και τα **υπολείμματα πατητηριού σταφυλιών και ελαιοτριβείου** που υπάρχουν γύρω από την εκκλησία, το **Νυχτεριδόσπηλιο**, ένα από τα τέσσερα σημαντικότερα του Ψηλορείτη για τις νυχτερίδες, το επιβλητικό **φαράγγι του Αγίου Χαραλάμπου** που διασχίζεται από το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4. Μη λησμονήσετε να επισκεφτείτε το **νεκροταφείο της αρχαίας Ριζηνίας** που βρίσκεται μόλις 2 χλμ. μετά τις Άνω Ασίτες όπου έχουν ανασκαφεί 680 τάφοι. Αν πάλι είστε λάτρεις της φύσης, με περπάτημα μιάμισης ώρας μπορείτε από τις Άνω Ασίτες να φθάσετε στο **ορειβατικό καταφύγιο** στη θέση **Πρίνος**. Αν βρεθείτε στην περιοχή την περίοδο Οκτωβρίου – Νοεμβρίου δεν πρέπει να χάσετε τη **μοναδική εμπειρία παρακολούθησης της διαδικασίας απόσταξης της ρακής στα καζάνια** του χωριού, συνοδεία (συνήθως) κρητικής μουσικής και εξαιρετικών τοπικών μεζέδων. Συνεχίζοντας νοτιοδυτικά, διασχίστε το χωριό **Κεράσια** όπου υπάρχει επισκέψιμο οινοποιείο και έπειτα θα συναντήσετε το **Βενεράτο**, χωριό με μεγάλη ιστορία που πήρε το όνομά του από τους Ενετούς. Αξίζει να επισκεφτείτε τη **Μονή της Παλιανής**, μια από τις αρχαιότερες της Κρήτης και το **μουσείο** της στο οποίο θα θαυμάσετε εικόνες, ιερά κειμήλια και βιβλία μεγάλης ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας. Στο χωριό υπάρχουν λίγες **ταβέρνες** και **καταλύματα**, ενώ επιβάλλεται μια στάση στο **οινοποιείο** της περιοχής.

Προχωρώντας βόρεια και σε απόσταση περίπου πέντε λεπτών θα συναντήσετε το χωριό **Δαφνές** πολύ γνωστό για την **παραγωγή ποιοτικών οίνων** (ΠΟΠ) όπου μπορείτε να περιηγηθείτε σε **επισκέψιμο οινοποιείο** για να μάθετε τη διαδικασία παραγωγής του κρασιού, να δοκιμάσετε εκλεκτούς οίνους και φυσικά μπορείτε να κάνετε και τις αγορές σας. Καλύτερη περίοδος να επισκεφτείτε το χωριό είναι το πρώτο δεκαπενθήμερο Ιουλίου οπότε μπορείτε να παρευρεθείτε και στη **Γιορτή Κρασιού** που διαρκεί περισσότερο από δέκα ημέρες και είναι αφιερωμένη στο Δαφνιώτικο κρασί και την Κρητική γαστρονομία.

Προχωρώντας νότια και σε απόσταση 10 περίπου χιλιομέτρων θα συναντήσετε τον **Άγιο Θωμά**, ένα εντυπωσιακό ορεινό χωριό στο οποίο αξίζει να περιηγηθείτε και να δείτε τις **βυζαντινές εκκλησίες** και τα μοναδικά **λαξευτά πατητήρια**. Αν θέλετε να σταματήσετε για φαγητό, υπάρχουν ορισμένες μικρές ταβέρνες. Τοπικές γεύσεις που πρέπει οπωσδήποτε να δοκιμάσετε είναι λουκάνικα, απάκι, χοχλιούς με σιτάρι και ντομάτα, ντολμάδες, αίγα κοκκινιστή με σκιουφιχτά μακαρόνια, στάκα με αυγά, ντάκο κ.α. και συνοδέψτε τις επιλογές σας με εκλεκτό, αρωματικό κρασί της περιοχής. Για επιδόρπιο ζητήστε τηγανητά μυζηθοροπιτάκια σερβιρισμένα με μέλι.

Φεύγοντας από τον **Άγιο Θωμά**, κινηθείτε νοτιοδυτικά και μέσα από το χωριό Αγία Βαρβάρα στρίψτε δεξιά. Έπειτα από περίπου 15 χιλιόμετρα θα φθάσετε στη **Γέργερη**. Επισκεφτείτε το μικρό **μουσείο φυσικής ιστορίας** και τους **νερόμυλους**. Επιβάλλεται μια στάση στο γυναικείο συνεταιρισμό του χωριού.

Η διαδρομή συνεχίζει δυτικά. Μετά το χωριό Νίβρυτος, στο βάθος της καταπράσινης κοιλάδας απλώνεται ο **Ζαρός** με αρκετές αγροτουριστικές υποδομές διαμονής και γνωστός για τα νερά και το πράσινό του. Μια στάση εδώ για περιήγηση θεωρείται δεδομένη, καθώς έχετε πολλά να δείτε. Περπατήστε εντός του οικισμού, σταματήστε σε καταστήματα με τοπικά προϊόντα, σε εργαστήρια βυζαντινών εικόνων και μουσικών οργάνων. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε την **πανέμορφη λίμνη Βοτόμου**, καθώς και τα ερείπια του **Ρωμαϊκού Υδραγωγείου** που βρίσκονται σε μικρή

απόσταση από αυτήν. Δοκιμάστε τη σπεσιαλιτέ της περιοχής που δεν είναι άλλη από **πέστροφα** που εκτρέφεται στα ιχθυοτροφεία της λίμνης.

Αν θέλετε να περιηγηθείτε στη φύση και να περπατήσετε, στη λίμνη Ζαρού θα βρείτε την είσοδο προς το **φαράγγι του Αγίου Νικολάου** στο οποίο θα φθάσετε έπειτα από 1,5 ώρα πεζοπορίας σε διαμορφωμένο μονοπάτι. Σταματήστε για ξεκούραση στο **μοναστήρι του Αγίου Νικολάου**. Επιστρέφοντας στο χωριό και αν το περπάτημα σας άνοιξε την όρεξη δεν έχετε παρά να επιλέξετε μια από τις αρκετές ταβέρνες του χωριού για να απολαύσετε Κρητικές συνταγές όπως ντολμάδες, σφουγγάτο, αβρωνιές γιαχνί, οφτό, μακαρόνια με ανθότυρο.

Εγκαταλείποντας το Ζαρό κινηθείτε στην επαρχιακή οδό Γόρτυνας – Ζαρού και διασχίστε τα χωριά Αμπελούζος, Άγιοι Δέκα, Γκαγκάλες όπου λειτουργεί βιομηχανία ζυμαρικών για να φθάσετε στη **Γόρτυνα** και να επισκεφθείτε τον **αρχαιολογικό χώρο**. Στη συνέχεια κινηθείτε με κατεύθυνση προς Λούρες. Διασχίστε την επαρχιακή οδό Αγίου Θωμά – Λουρών, περάστε τους οικισμούς Καστέλλι, Βοριάς, Μαδέ, Χαράκι και μέσω της επαρχιακής οδού Μελιδονοχωρίου – Μονής Επανωσήφου (μετά από περίπου 20 λεπτά) θα φθάσετε στο **Μεταξχώρι** όπου αξίζει να επισκεφτείτε τη **Μονή Επανωσήφη** και να καθίσετε για ρακή στα καφενεία του χωριού.

Κινηθείτε τώρα βορειότερα, επί της επαρχιακής οδού Κνωσού – Χάρακα μέχρι να συναντήσετε το **Χουδέτσι**. Στο χωριό υπάρχει **επισκέψιμο οινοποιείο** όπου μπορείτε να δοκιμάσετε εκλεκτά ποιοτικά κρασιά, όπως επίσης λειτουργούν **ταβέρνες** που προσφέρουν τοπικές **γαστρονομικές απολαύσεις**. **Επιβάλλεται μια στάση στο ιδιαίτερα γνωστό και δραστήριο Μουσικό Εργαστήριο «Λαβύρινθος»** που ασχολείται και προβάλλει μουσικές όλου του κόσμου. Αν βρεθείτε στο Χουδέτσι το καλοκαίρι μη χάσετε την ευκαιρία να παρακολουθήσετε τις μοναδικές μουσικές εκδηλώσεις που οργανώνονται κάθε χρόνο προσελκύνοντας πλήθος επισκεπτών, γνωστές ως «**HOUDETSI FESTIVAL**».

Συνεχίστε την πορεία σας βόρεια και θα συναντήσετε το χωριό Καλλονή όπου λειτουργεί η **Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών** που παράγει **εξαιρετικής ποιότητας ελαιόλαδο** και **κρασί** χαρακτηρισμένα από την Ε.Ε. ως Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης. Μη φύγετε από το χωριό αν δεν επισκεφτείτε τον ειδικά διαμορφωμένο χώρο της Ένωσης Πεζών όπου λειτουργεί **μουσείο** με προβολή μικρού μήκους ταινιών που μεταδίδουν τη διαδικασία παραγωγής του ελαιολάδου και του κρασιού, δείτε εργαλεία και εκθέματα που χρησιμοποιούνταν προπολεμικά για την παρασκευή των προϊόντων, **απολαύστε μια εμπειρία γευστικής δοκιμής** στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο και **πραγματοποιήστε αγορές** από το εκθετήριο – πωλητήριο της Ένωσης. Συνεχίζοντας προς **Πεζά, σημαντικό οινοπαραγωγικό κέντρο της Κρήτης**, έχετε την ευκαιρία να περιηγηθείτε στους χώρους ενός ακόμη επισκέψιμου οινοποιείου και να μυηθείτε στα μυστικά των τοπικών εκλεκτών οίνων. Πριν τον τερματισμό της διαδρομής θα συναντήσετε το χωριό **Κουνάβοι** όπου αξίζει να επισκεφτείτε την τρίκλιτη Βυζαντινή εκκλησία του Αφέντη Χριστού, τους ναούς Αγίου Νικολάου και Αγίου Δημητρίου, τους **βυζαντινούς ληνούς** (πατητήρια) στις θέσεις «Αϊ Νικόλας», «Κορακιά» και «Σκεπαστά πατητήρια», αλλά και τα **σύγχρονα οινοποιεία** της περιοχής. Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στο **Ηράκλειο** όπου αν σας το επιτρέπει ο χρόνος αξίζει να επισκεφτείτε το **Αρχαιολογικό Μουσείο**, το **Ιστορικό Μουσείο**, το **ενετικό κάστρο**, την κρήνη **Μοροζίνι**, τη **Λότζια**, τις παλιές εκκλησίες **Αγίου Μηνά**, **Αγίου Τίτου** και **Αγίας Αικατερίνης**. Για φαγητό υπάρχουν πολλές επιλογές από παραδοσιακές ταβέρνες, μέχρι gourmet εστιατόρια με πιο σύγχρονη κουζίνα, αλλά και πολλές ψαροταβέρνες.

Η διαδρομή 2 ενσυντομία ...

Όνομα Διαδρομής : Ευλογημένος Τόπος

Μήκος Διαδρομής : 140 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 3 ώρες & 15 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Θρησκευτικοί τουρίστες, γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, φυσιολάτρες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : Όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : Κρασί, ελαιόλαδο, τυροκομικά προϊόντα, μέλι, αλλαντικά, αρωματικά φυτά, παραδοσιακά γλυκά

Τοπικά Πιάτα – Συνταγές : ψητό στον ξυλόφουρνο, μακαρόνια με ανθότυρο, χοχλιοί με σιτάρι, αίγα κοκκινιστή με σκιουφιχτά μακαρόνια, ντάκος, σφουγγάτο με χόρτα, ασιτιανές αγνόπιτες, λουκάνικα, αβρωνιές γιαχνί, πέστροφες και άλλα ψάρια, μυζηθροπιτάκια με μέλι

Πολιτιστικοί πόροι : Ναός Αγ. Γεωργίου Γοργολαΐνη, Μονή Χρυσοπηγής, Νεκροταφείο Αρχαίας Ριζηνίας, Μονή Παλιανής, Μουσείο Παλιανής, βυζαντινές εκκλησίες Αγ. Θωμά, Μονή Αγίου Νικολάου Ζαρού, Αρχαιολογικός χώρος Γόρτυνας, Μονή Επανωσήφη, Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος, βυζαντινοί ναοί Κουνάβων, Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, Ιστορικό Μουσείο Ηρακλείου, Ενετικό Κάστρο, Κρήνη Μοροζίνι, Λότζια, Ναοί Αγίου Μηνά, Αγίου Τίτου, Αγίας Αικατερίνης στο Ηράκλειο

Ανάγκη ξεναγού : Αρχαιολογικός Χώρος Γόρτυνας

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : οινογνωσία, πεζοπορία, ορειβασία, ιππασία, αναρρίχηση, αγροτουρισμός

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Γιορτή Κρασιού, Houdetsi festival, καζανέματα

Τόποι διαμονής : Αγ. Μύρωνας, Βενεράτο, Γέργερη, Ζαρός, Αγ. Θωμάς, Χουδέτσι, Ηράκλειο

Τρόποι διαμονής : Παραδοσιακοί ξενώνες, τουριστικές επαύλεις, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, ξενοδοχεία

Τόποι εστίασης : Αγ. Μύρωνας, Βενεράτο, Γέργερη, Ζαρός, Αγ. Θωμάς, Δαφνές, Χουδέτσι, Ηράκλειο

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 3

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Χερσόνησος - Γούβες - Σκοτεινό - Γαλίφα - Επισκοπή - Βόνη - Θραψανό - Ευαγγελισμός - Καστέλλι - Κασταμονίτσα - Αβδού - Μοχός - Σταλίδα - Χερσόνησος

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι το τουριστικό θέρετρο **Χερσόνησος**. Ακολουθήστε την παλαιά εθνική οδό Αγίου Νικολάου – Ηρακλείου και κατευθυνθείτε στον παραλιακό οικισμό **Γούβες** όπου υπάρχει δυνατότητα για μπάνιο και θαλάσσια αθλήματα στις παραλίες της περιοχής. Κρητικά φαγητά θα βρείτε σε πολλές ταβέρνες, ενώ επίσης υπάρχουν καταστήματα αναψυχής, ξενοδοχειακά καταλύματα όλων των ειδών, εμπορικά και άλλα καταστήματα. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το «**Θαλασσόκοσμο**», που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση, στις Γούρνες, και είναι ένα από τα μεγαλύτερα ενυδρεία της Ευρώπης. Ακολουθώντας την επαρχιακή οδό Γουβών - Κόξαρης διασχίστε τους οικισμούς **Επάνω Γούβες** και **Σκοτεινό** για να επισκεφτείτε το **σπήλαιο της Αγίας Παρασκευής** όπου σύμφωνα με την παράδοση λατρευόταν η θεά Άρτεμις, **ένα από τα σημαντικότερα λατρευτικά σπήλια της Κρήτης** και θαυμάστε τα εντυπωσιακά συμπλέγματα σταλαγμιτών και σταλακτιτών. Η διαδρομή συνεχίζει νοτιοανατολικά περνώντας τους οικισμούς Βόρος και Χαρασό και από εκεί ακολουθώντας την επαρχιακή οδό Καλού Χωριού - Γαλίφας διασχίστε τη Γαλίφα και προχωρήστε προς **Επισκοπή**, ένα σημαντικό αγροτικό κέντρο της περιοχής. Επιβάλλεται στάση για περιήγηση στις σπουδαίες βυζαντινές εκκλησίες Μιχαήλ Αρχάγγελου, Αγίας Παρασκευής και Αγίου Ιωάννη με μοναδικές τοιχογραφίες. Επισκεφτείτε το

Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο, ενώ για λίγες στιγμές ξεκούρασης μπορείτε να σταματήσετε στο δημοτικό πάρκο, ένα χώρο γεμάτο πράσινο. Άλλα σημεία επίσκεψης είναι το **εργαστήριο χειροποίητου σαπουνιού** και η **επιχείρηση παραδοσιακών αλλαντικών**. Η Επισκοπή είναι κατάλληλο μέρος για **φαγητό**. Μην παραλείψετε να **δοκιμάσετε τα γευστικά χειροποίητα λουκάνικα**. Φημισμένα είναι και τα **ρακοκάζανα** της περιοχής όπου κατά την περίοδο του φθινοπώρου μπορείτε να **παρακολουθήσετε τη διαδικασία παραγωγής της ρακής** και να δοκιμάσετε σε συνδυασμό με τοπικούς μεζέδες. Συνεχίζοντας νοτιοανατολικά και κινούμενοι στην επαρχιακή οδό Επισκοπής - Μονής Αγκαράθου συναντάτε τον οικισμό **Σγουροκεφάλι**. Κάντε στάση για **προσκύνημα στη Μονή Αγκαράθου**, ένα από τα σημαντικότερα μοναστήρια της Κρήτης με μεγάλη λόγια παράδοση. Στη συνέχεια ακολουθείτε την επαρχιακή οδό Αστριτσίου – Βόνης για να φθάσετε στη **Βόνη** και να επισκεφτείτε το **γυναικείο μοναστήρι της Αγίας Μαρίνας** που γιορτάζει στις 17 Ιουλίου όπου συρρέει πλήθος κόσμου. Στη συνέχεια, κατευθυνθείτε μέσω της επαρχιακής οδού Βόνης – Καστελλίου στο **Θραψανό**, ένα από τα **σημαντικότερα παραδοσιακά κεραμικά κέντρα του νησιού** όπου μπορείτε να επισκεφτείτε τα **αγγειοπλαστεία** του χωριού και να δείτε από κοντά την κατασκευή των αγγείων, καθώς και να αγοράσετε από μια μεγάλη ποικιλία πήλινων σκευών. Αν είστε λάτρεις της φύσης μπορείτε να πάτε στη **Λιβάδα**, την όμορφη μικρή λίμνη, που αποτελεί πλέον προορισμό για τους παρατηρητές πτηνών, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους της μετανάστευσης των αποδημητικών πουλιών. Σε περίπτωση που βρεθείτε στο Θραψανό τον Ιούλιο, να θυμάστε ότι περί τα μέσα του μήνα πραγματοποιείται η **«γιορτή του Θραψανιώτη αγγειοπλάστη»**. Συνεχίζοντας στην επαρχιακή οδό Βόνης – Καστελλίου θα συναντήσετε τους οικισμούς Ευαγγελισμός, Αρχάγγελος και **Καστέλλι** όπου αν βρεθείτε στις αρχές Αυγούστου σταματήστε στη γιορτή του **«Ξενιτεμένου»** που περιλαμβάνει συναυλίες, εκθέσεις, θεατρικές παραστάσεις κ.α. Η διαδρομή συνεχίζεται προς **Κασταμονίτσα** όπου αξίζει να σταματήσετε και να δοκιμάσετε το πεντανόστιμο εφτάζυμο για το οποίο μάλιστα διοργανώνεται και αντίστοιχη γιορτή τον Αύγουστο. Κινηθείτε βορειοανατολικά με προορισμό τον οικισμό **Αβδού** όπου μπορείτε να επισκεφθείτε τα **σπήλαια της Αγίας Φωτεινής** και της **Αγίας Άννας**, να κάνετε μια βόλτα στον οικισμό και να δείτε τις **βυζαντινές εκκλησίες**, Άγιος Αντώνιος, Άγιος Κωνσταντίνος, Ευαγγελισμός της Θεοτόκου και Άγιος Γεώργιος. Για τους λάτρεις της φύσης υπάρχει η δυνατότητα **περιήγησης με άλογο** και με **ποδήλατο**, ενώ για τους πιο ριψοκίνδυνους που θέλουν να απολαύσουν τη θέα από ψηλά υπάρχει **πίστα ανεμοπτερισμού** για πτήσεις με αλεξίπτωτο πλαγιάς. Αν μετά από όλα αυτά πεινάσατε, μπορείτε να αναζητήσετε **καλομαγειρεμένο φαγητό** στις **ταβέρνες του χωριού**, ενώ για καφέ υπάρχουν όμορφα παραδοσιακά καφενεία.

Στη συνέχεια κινηθείτε ανατολικά και μετά από το χωριό Γωνιές στρίψτε αριστερά για να βρεθείτε στο χωριό Μοχός με την εντυπωσιακή πλατεία και τις πολλές ταβέρνες και καφενεία, ιδανικό μέρος για ανάπαυση.

Συνεχίζοντας βόρεια και πριν η διαδρομή καταλήξει στον παραλιακό οικισμό **Σταλίδα** κάντε μια στάση αντικρίζοντας τη θάλασσα για να απολαύσετε το Κρητικό πέλαγο. Η Σταλίδα προσφέρεται για **κολύμπι** και **θαλάσσιες δραστηριότητες**. Επίσης μπορείτε με καΐκι να επισκεφτείτε το νησάκι **Ντία**. Στις ταβέρνες της περιοχής απολαύστε φρέσκα ψάρια και συνοδέψτε τα με ένα από τα περίφημα Κρητικά κρασιά. Η διαδρομή ολοκληρώνεται διασχίζοντας τον παραδοσιακό οικισμό **Κουτουλουφάρι** που προσφέρεται για έναν όμορφο περίπατο στα πλακόστρωτα γραφικά σοκάκια, ενώ αν θέλετε να δοκιμάσετε **Κρητικές γεύσεις** δεν έχετε παρά να διαλέξετε μια από τις **πολλές ταβέρνες** του χωριού. Αν η διαδρομή σας κούρασε και θέλετε να περάσετε το βράδυ σας εδώ, μπορείτε να διαλέξετε για τη διαμονή σας από μικρά ξενοδοχεία, μέχρι ενοικιαζόμενα δωμάτια και σουντιο.

Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στη **Χερσόνησο**, το οργανωμένο τουριστικό θέρετρο των βορείων παραλίων όπου μπορείτε να βρείτε ταβέρνες, καφετέριες, καταστήματα με σουβενίρ, καταλύματα, καταστήματα ενοικίασης ΙΧ, μοτοσικλετών, χώρους κατασκήνωσης κ.α. Αν είστε λάτρεις του γκολφ, μπορείτε να επισκεφτείτε τη **Λέσχη Γκολφ Κρήτης** όπου υπάρχει γήπεδο 18 οπών, για αρχάριους, αλλά και προχωρημένους, ενώ μπορείτε επίσης να κάνετε **ιππασία**, να **κολυμπήσετε σε παραλίες βραβευμένες με γαλάζια σημαία**, αλλά και να αφιερώσετε χρόνο για ευεξία και χαλάρωση σε **κέντρα spa** κ.α.

Η διαδρομή 3 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Αναζητώντας την Εμπειρία

Μήκος Διαδρομής : 87 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες & 20 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Μαζικοί τουρίστες, πολιτιστικοί - θρησκευτικοί τουρίστες, τουρίστες με αθλητικά ενδιαφέροντα

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μοτοσυκλέτα, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: ελαιόλαδο, ρακή, αλλαντικά, ζυμαρικά, σαλιγκάρια, σαπούνι, κεραμικά

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : ψητό στον ξυλόφουρνο, μακαρόνια με ανθότυρο, καπρικό, χοχλιοί, ντάκος, σφουγγάτο με χόρτα, λουκάνικα, απάκι, χορταρικά, ψάρια, μυζηθροπιτάκια με μέλι

Πολιτιστικοί πόροι : Μονή Αγκαράθου, Μονή Αγ. Μαρίνας Βόνης, βυζαντινές εκκλησίες Αγ. Παρασκευής, Μ. Αρχαγγέλου, Αγ. Ιωάννη στην Επισκοπή, βυζαντινές εκκλησίες Αγ. Αντωνίου, Αγ. Κων/νου, Αγ. Γεωργίου, Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στο Αβδού, εργαστήρια κεραμικής στο Θραψανό, Σπήλαιο Αγ. Παρασκευής, Σπήλαιο Αγ. Φωτεινής

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : ιππασία, ποδηλασία, ανεμοπτερισμός, πτηνοπαράτηρηση, κολύμπι, θαλάσσια αθλήματα, γκολφ, spa

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Γιορτή Θραψαξινιώτη Αγγελιοπλάστη, Γιορτή Ξενιτεμένου, γιορτή Εφτάζυμου, Καζανέματα

Τόποι διαμονής : Χερσόνησος, Γούβες, Σταλίδα, Μοχός, Κουτουλουφάρι, Αβδού, Επισκοπή

Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, τουριστικές κατοικίες, τουριστικές επαύλεις ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, κάμπινγκ

Τόποι εστίασης : Γούβες, Επισκοπή, Χερσόνησος, Αβδού, Θραψανό, Σταλίδα, Μοχός, Κουτουλουφάρι, Βόνη, Καστέλλι, Κασταμονίτσα

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 4

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΤΙΑ Σ'ΑΝΑΖΗΤΩ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Ρέθυμνο – Αρμένιοι – Κοζαρέ – Πλακιάς – Σελλιά – Αγ. Ιωάννης – Μούντρος – Ρούστικα – Κ. Βαλασαμόνερο – Πρινές – Ρέθυμνο

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι η **παλιά πόλη του Ρεθύμνου** που αποτελεί ένα ζωντανό μνημειακό μουσείο. Αξίζει να αφιερώσετε χρόνο για να περιηγηθείτε στην πόλη με τους αμέτρητους πολιτιστικούς θησαυρούς. Αναζητήστε και θαυμάστε τη **Φορτέζα**, τη **Μεγάλη Πόρτα**, τη **Λότζια**, την **κρήνη Ριμόντη**, τις **εκκλησίες του Αγίου Φραγκίσκου**, της **Κυράς των Αγγέλων**, του **Αγίου Αντωνίου**, τα **Τζαμά**, το **Οθωμανικό Λουτρό**. Επίσης επισκεφτείτε το **Αρχαιολογικό Μουσείο**, το **Εκκλησιαστικό Μουσείο** και το **Ιστορικό – Λαογραφικό Μουσείο**. Στην πόλη θα βρείτε καταστήματα με ντόπια προϊόντα και παραδοσιακά είδη για τις αγορές σας. Για φαγητό έχετε να

επιλέξετε μεταξύ πολλών ταβερνών και εστιατορίων. Ακόμη, μέσα στην πόλη λειτουργούν ξενοδοχεία και καταλύματα για τη διαμονή σας.

Από το κέντρο του Ρεθύμνου κατευθυνθείτε νότια και αφού βγείτε από την πόλη, ο δρόμος προς τα Τρία Μοναστήρια είναι αυτός που θα σας οδηγήσει στην ενδοχώρα. Συνεχίζοντας και σε απόσταση 8 περίπου χιλιομέτρων θα δείτε στα δεξιά σας μια μικρή πινακίδα που οδηγεί στο **υστερομινωικό νεκροταφείο Αρμένων**, ένα πολύ σημαντικό αρχαιολογικό χώρο που μας φέρνει πολλά χρόνια πίσω στην υστερομινωική εποχή. Μέχρι σήμερα έχουν αποκαλυφθεί 227 τάφοι και ένας θολωτός τάφος μέσα σε ένα όμορφο δάσος βελανιδιάς. Μετά την περιήγηση σας στο υστερομινωικό νεκροταφείο, συνεχίστε τη διαδρομή και μετά από λίγα λεπτά θα φτάσετε στους **Αρμένους**, ένα γραφικό χωριό όπου μπορείτε να σταματήσετε για καφέ και ξεκούραση. Αναζητήστε και δοκιμάστε τοπικά παραδοσιακά εδέσματα.

Από τους Αρμένους κατευθυνθείτε νότια και στα 5 χλμ. θα δείτε τη Ρεθυμνιακή Ζυθοποιία με την πρώτη φρέσκια βιολογική μύρα στην Ελλάδα. Συνεχίστε την πορεία σας μέσω της επαρχιακής οδού Μελάμπων – Αγίας Γαλήνης και σε περίπου 11 χλμ. θα συναντήσετε το ιστορικό χωριό **Κοξαρέ** μέσα σε ένα καταπράσινο τοπίο από ελαιώνες. Κοντά στο χωριό βρίσκεται το πολύ όμορφο εκκλησάκι του Αϊ-Γιώργη, στο εσωτερικό του οποίου υπάρχουν πολλές βυζαντινές τοιχογραφίες. Αξίζει να επισκεφτείτε μια τοπική επιχείρηση με βιολογικά αλλαντικά και να κάνετε τις αγορές σας. Από τον Κοξαρέ ξεκινάει το **Κουρταλιώτικο φαράγγι** που ακολουθεί τον ποταμό Κουρταλιώτη και καταλήγει στη λίμνη Πρέβελη.

Συνεχίστε τη διαδρομή διασχίζοντας τους μικρούς οικισμούς Ασώματα, Λευκόγεια και Κάμπος και σταματήστε για να απολαύσετε το Λυβικό Πέλαγος πριν κατηφορήσετε και φτάσετε στον παραλιακό οικισμό **Πλακιά**. Ξεκουραστείτε και απολαύστε το μπάνιο σας στις καθαρές παραλίες της περιοχής. Στο χωριό θα βρείτε πολλές ταβέρνες και είναι σίγουρο ότι θα απολαύσετε καλό φαγητό. Δοκιμάστε ντάκο, χοχλιούς με χόντρο, απάκι, πιάφι, στάκα, οφτό, αλλά και φρέσκο ψάρι. Συνδυάστε το φαγητό σας με παλιό καλό κρασί. Από τα μαγαζιά με τοπικά είδη αγοράστε αρωματικά φυτά, θυμαρίσιο μέλι, υφαντά και κεντήματα, αναμνηστικά κρητικά μαχαίρια κ.α. Εδώ υπάρχουν και πολλά καταλύματα. Αν θέλετε να αποδράσετε από την πολυκοσμία και να απολαύσετε τη φύση χρησιμοποιήστε άλογο από το Κέντρο Ελεύθερης Ιππασίας για μια βόλτα στη γύρω περιοχή.

Συνεχίστε τη διαδρομή σας κατευθυνόμενοι βόρεια και σχεδόν σε 5 χλμ. θα φτάσετε στα **Σελλιά** όπου αξίζει να σταματήσετε για να περιπλανηθείτε στον οικισμό. Δείτε την παλιά βρύση με το γεροπλάτανο και επισκεφτείτε το λαογραφικό μουσείο. Μην παραλείψετε μια στάση στο πρότυπο συνεταιριστικό ελαιουργείο και στο σύγχρονο τυροκομείο για να γνωρίσετε και να δοκιμάσετε τα τοπικά προϊόντα της περιοχής και γιατί όχι να κάνετε και τις αγορές σας. Στις ταβέρνες του χωριού θα βρείτε νόστιμα φαγητά φτιαγμένα με αγνά ντόπια προϊόντα.

Από τα Σελλιά συνεχίστε βόρεια και διασχίστε τα χωριά Κάνεβος και Καλή Συκιά όπου σας προτείνουμε μια στάση στο οινοποιείο της περιοχής για να γνωρίσετε μια άλλη όψη του Κρητικού κρασιού. Ύστερα από σχεδόν 13 χλμ. θα συναντήσετε το **Μούντρο** με τα πολλά και όμορφα σοκάκια του. Στο χωριό ξεχωρίζει το **βενετσιάνικο μέγαρο** που διαθέτει θαυμάσιο θύρωμα με επιγραφή από την Αινειάδα του Βιργιλίου. Επισκεφτείτε τους **εντυπωσιακούς ναούς** του **Αγίου Νικολάου** και των **Αγίων Αναργύρων**. Αν είστε λάτρεις της φύσης αναζητήστε κοντά στο χωριό, στα δυτικά μέρη του, το **Μουντριανό φαράγγι** μήκους 1.500 μέτρων, ενώ πιο δυτικά αξίζει να επισκεφτείτε τον εγκαταλειμμένο παραδοσιακό οικισμό **Νησί** και να περιηγηθείτε ανάμεσα στα ερειπωμένα κτίσματα.

Μετά το Μούντρο, εξακολουθήστε να κινείστε βόρεια και σε ένα πεντάλεπτο θα φτάσετε στο επόμενο χωριό τα **Ρούστικα** που υπήρχαν πριν από την κατάληψη της Κρήτης από τους Ενετούς και διατηρούν ακόμη τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα. Στον οικισμό υπάρχουν αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία. Στο νοτιοδυτικό άκρο του χωριού, επάνω σε μικρό βραχώδες ύψωμα και μέσα σ' ένα κατάφυτο τοπίο, αναζητήστε την **Ιερά Μονή του Προφήτου Ηλιού του Θεσβίτου**, μία από τις πλέον ιστορικές και από τα παλαιότερα της Κρήτης, που κτίστηκε στη Βενετοκρατία. Στην Εθνική Βιβλιοθήκη στο Παρίσι υπάρχει ιδιαίτερος χώρος για τα παλιά βιβλία που προέρχονται από τη μονή. Επισκεφτείτε επίσης στη θέση Λιβιάδι, το ναό που είναι αφιερωμένος στην Παναγία και τον Σωτήρα Χριστό με τοιχογραφίες που χρονολογούνται από το έτος ανέγερσης του ναού, το 1381. Στην κεντρική πλατεία του χωριού θα βρείτε τον **Αναγεννησιακό ναό του Αγίου Χαραλάμπους**. Αξίζει τον κόπο να κάνετε μια στάση στο **εκκλησιαστικό μουσείο** δίπλα στη Μονή και στο ιδιωτικό **μουσείο Ελληνικών παραδοσιακών ενδυμασιών** σε μια έκταση 11 στρεμμάτων όπου υπάρχουν αλώνι του 1843, πετρόκτιστο «ρακιδιό», πετρόκτιστο «χαλκιδιό», παραδοσιακό κρητικό σπίτι, αντιγραφο παλαιών καμαροσπιτων, εργαστήρι υφαντών και πιστών αντιγράφων παραδοσιακών ενδυμασιών όλης της Ελλάδας, παραδοσιακό καφενείο και ταβέρνα.

Αν μετά την περιήγηση στο χωριό χρειάζεστε ξεκούραση, καθίστε σε κάποιο καφενείο. Αν πάλι σας άνοιξε η όρεξη, επισκεφτείτε τις ταβέρνες του χωριού και ζητήστε να σας σερβίρουν ντόπια πιάτα, θα εκπλαγείτε. Ολοκληρώστε το γεύμα σας με τα περίφημα μυζηθοπιτάκια με μέλι και για εύκολη χώνεψη πιείτε μια ρακή. Στο χωριό λειτουργεί κατάστημα με παραδοσιακά είδη λαϊκής τέχνης για τις αγορές σας. Ακόμη για όποιον θέλει να διανυκτερεύσει θα βρει και καταλύματα.

Μετά τα Ρούστικα, θα συναντήσετε τον **Άγιο Κωνσταντίνο** όπου και εκεί θα βρείτε ταβέρνες με καλό φαγητό. Κάντε μια στάση στο γυναικείο συνεταιρισμό για να δείτε τη διαδικασία παραγωγής τοπικών προϊόντων και αγοράστε λικέρ, μαρμελάδες, γλυκά κουταλιού, σαπούνι, πετιμέζι κ.α.

Συνεχίστε τη διαδρομή σας βόρεια και θα συναντήσετε το χωριό **Κάτω Βαλσαμόνερο** που σύμφωνα με την παράδοση το αρχαιότερο της Κρήτης. Κόσμημα του χωριού αποτελεί ο συντηρημένος ναός του Αγίου Ιωάννη με τοιχογραφίες που χρονολογούνται από το τέλος του 14ου αι. Σώζεται επίσης ένα τμήμα του ναού της Παναγίας στο κέντρο του χωριού.

Από εδώ κατευθυνθείτε ανατολικά όπου θα βρείτε τα Φρατζεσκιανά Μετόχια και τη Γωνιά και στη συνέχεια με βόρεια πορεία και κινούμενοι στην παλαιά εθνική οδό Ρεθύμνου – Χανίων θα συναντήσετε τον **Πρινέ**. Κάντε μια στάση και περπατήστε στα όμορφα σοκάκια του. Ζητήστε να σας δείξουν το Μύλο του Μπεμπογιάννη και το παραδοσιακό ελαιοτριβείο. Στο χωριό θα βρείτε καφενείο και ταβέρνα για καφέ, ρακή ή φαγητό. Από τον Πρινέ συνεχίστε με προορισμό το Ρέθυμνο (8,2 χλμ.) όπου η όμορφη περιήγηση στην ενδοχώρα του Ρεθύμνου μόλις τελείωσε.

Η διαδρομή 4 ενσυντομία...

Όνομα Διαδρομής : Προς το νοτιά σ' αναζητώ

Μήκος Διαδρομής : 80 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες

Ομάδα Στόχος : Φυσιολάτρες, γαστροτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : Όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: ελαιόλαδο, κρασί, μπύρα, αλλαντικά, μέλι, τυροκομικά προϊόντα, αρωματικά φυτά, υφαντά, κεντήματα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ, πετιμέζι

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : ντάκος, χοχλιοί, πιλάφι, στάκα, οφτό, λουκάνικα, απάκι, ψάρια, μυζηθρόπιτες με μέλι, χορτόπιτες

Πολιτιστικοί πόροι : Φορτέτζα, Λότζια, κρήνη Ριμόντη, Οθωμανικό Λουτρό, εκκλησίες του Αγίου Φραγκίσκου, της Κυράς των Αγγέλων, του Αγίου Αντωνίου, Τζαμά, Αρχαιολογικό Μουσείο, Εκκλησιαστικό Μουσείο, Ιστορικό – Λαογραφικό Μουσείο στο Ρέθυμνο, υστερομινωικό νεκροταφείο Αρμένων, ναός Αγ. Γεωργίου Κοξαρέ, λαογραφικό μουσείο Σελλιών, βενετσιάνικο μέγαρο και ναοί Αγ. Αναργύρων και Αγ. Νικολάου στο Μούντρο, Μονή Προφήτη Ηλία και ναοί Παναγίας και Αγ. Χαραλάμπου στα Ρούστικα, μουσείο ελληνικών παραδοσιακών ενδυμασιών στα Ρούστικα, ναοί Αγ. Ιωάννη και Παναγίας στο Κ. Βαλσαμόνερο

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : ιππασία, πεζοπορία, κολύμπι

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Ρεθεμνιώτικο καρναβάλι, Γιορτή Κρασιού

Τόποι διαμονής : Ρέθυμνο, Σελλιά, Πλακιάς, Μύρθιος, Ρούστικα

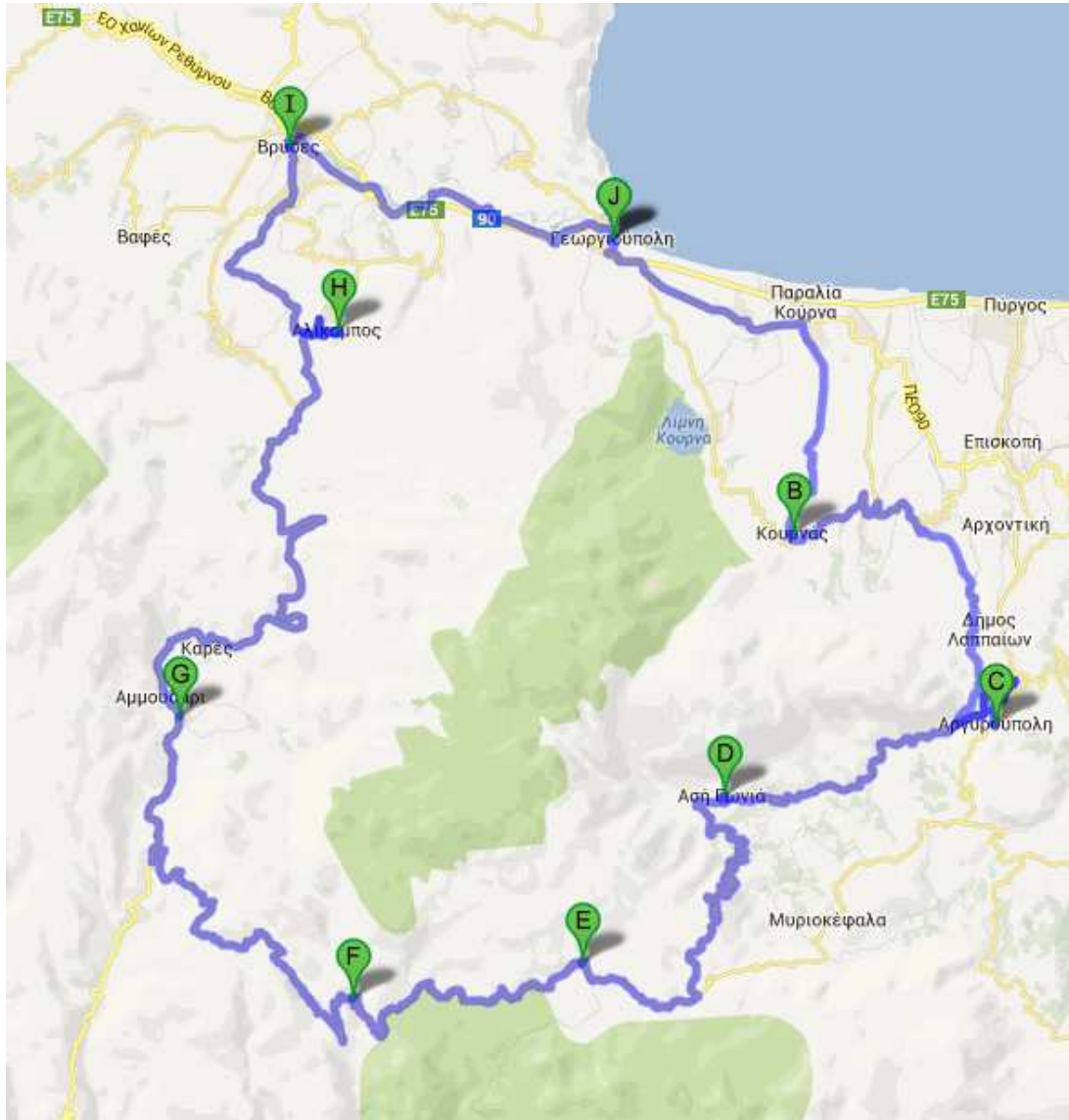
Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, Ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, παραδοσιακοί ξενώνες, κάμπινγκ

Τόποι εστίασης : Ρέθυμνο, Αρμένιοι, Πλακιάς, Σελλιά, Μύρθιος, Ρούστικα, Αγ. Κωνσταντίνος, Πρινές

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 5

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : **ΒΟΛΤΑ ΣΤ’ ΑΠΑΤΗΤΑ ΒΟΥΝΑ**

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Γεωργιούπολη – Κουρνάς – Αργυρούπολη – Ασή Γωνιά – Καλλικράτης - Ασφένδου – Πετρές – Αλικάμπος – Βρύσες – Γεωργιούπολη

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι η παραθαλάσσια κωμόπολη της **Γεωργιούπολης** χτισμένη σε μια περιοχή με πολλά νερά, πολύ πράσινο και μια ατέλειωτη παραλία, ίσως τη μεγαλύτερη στην Κρήτη. Απολαύστε το μπάνιο σας ή επιδοθείτε σε διάφορες αθλητικές δραστηριότητες. Στη Γεωργιούπολη είτε στην αρχή, είτε στο τέλος της διαδρομής μπορείτε να επισκεφτείτε τις πηγές και τον **υγροβιότοπο** της περιοχής και να παρατηρήσετε τα πολλά αποδημητικά πουλιά που υπάρχουν εκεί. Περιπατήστε τη διαδρομή μέχρι τη μικρή βραχονησίδα για να επισκεφτείτε το κατάλευκο εκκλησάκι του **Αγίου Νικολάου**, σήμα κατατεθέν στην περιοχή. Αν θέλετε να περιηγηθείτε στη φύση, δεν έχετε παρά να αναζητήσετε από το ιππικό κέντρο της περιοχής άλογο για μια σύντομη βόλτα. Στις ταβέρνες του χωριού γευτείτε φρέσκα ψάρια και παραδοσιακούς

μεζέδες. Για επιδόρπιο επιλέξτε ανάμεσα σε **Σφακιανές πίτες, κρεατότουρτα και μπουρέκι**. Αν θέλετε να διανυκτερεύσετε θα βρείτε αρκετά καταλύματα.

Από την Γεωργιούπολη κινηθείτε νότια, περάστε πάνω από τη γέφυρα της εθνικής οδού και μετά από λίγο θα συναντήσετε το χωριό **Κουρνάς** όπου προτείνουμε να κάνετε μια στάση. Περιπλανηθείτε στα δρομάκια, θαυμάστε τα παλιά σπίτια, κάντε μια βόλτα στην πλατεία του χωριού και καθίστε στα καφενεία για μια ρακή και ταυτόχρονα απολαύστε τη θέα προς την ομώνυμη λίμνη και τα Λευκά Όρη. Αν πάλι θελήσετε φαγητό θα βρείτε ταβέρνες με γευστικό κρέας και άλλες τοπικές λιχουδιές. Αναζητήστε το **εργαστήριο κεραμικής** για να παρακολουθήσετε την κατασκευή διαφόρων αντικειμένων, αλλά και να κάνετε τις αγορές σας. Κατηφορίστε με τα πόδια στη λίμνη (είναι η μοναδική φυσική λίμνη στην Κρήτη), την οποία αξίζει να επισκεφτείτε και από όπου μπορείτε να ενοικιάσετε θαλάσσια ποδήλατα για μια βόλτα, ενώ αν θέλετε να απολαύσετε το μαγευτικό τοπίο από ψηλά, δεν έχετε παρά να κάντε μια πτήση με παρα πέντε από πίστα ανεμοπτερισμού που υπάρχει στην περιοχή. Μπορείτε να απολαύσετε το φαγητό σας δίπλα στη λίμνη.

Αφήνοντας πίσω σας τον Κουρνά, κινηθείτε στην επαρχιακή οδό προς Επισκοπή, περάστε το χωριό Φυλακή και συνεχίστε με νότια κατεύθυνση με προορισμό την **Αργυρούπολη**, ένα χωριό με πολλά νερά και μοναδικό φυσικό κάλλος και ταυτόχρονα γεμάτο ίχνη αρχαίου, αλλά και νεότερου πολιτισμού. Αναζητήστε την περιοχή με τις πηγές της **Αγίας Δύναμης**, ένα κατάφυτο μέρος με νερά που κυλούν από κάθε σημείο. Παλιά λειτουργούσαν πολλοί υδρόμυλοι για την άλεση σιτηρών και ελαιοκάρπου από τους οποίους σήμερα σώζεται μόνο ένας. Σε αυτό το ειδυλλιακό τοπίο μπορείτε να σταματήσετε για φαγητό και να γευτείτε παραδοσιακά εδέσματα. Βορειοδυτικά της Αργυρούπολης, σε απόσταση 1 χλμ. θα δείτε λαξευμένες στο βράχο πέντε σπηλιές / δωμάτια και ένα τάφο με πέντε μνήματα όπου πιστεύεται ότι ετάφησαν οι Αγίες Πέντε Παρθένες που μαρτύρησαν επί της εποχής του Ρωμαίου αυτοκράτορα Δεκίου. Εκεί θα δείτε και την εκκλησία που είναι κτισμένη στη μνήμη τους, ενώ λίγο πιο πέρα θα συναντήσετε τις πηγές του ποταμού Πετρέ, σε ένα εντυπωσιακό τοπίο με αιωνόβια πλατάνια. Τα αξιοθέατα που δεν πρέπει να παραλείψετε να δείτε είναι η **αρχαία νεκρόπολη, το μωσαϊκό της Ρωμαϊκής περιόδου και ένα δέντρο του οποίου η ηλικία είναι αρκετών αιώνων**. Περιηγηθείτε επίσης στις αξιόλογες εκκλησίες του χωριού και τέλος, κάντε μια στάση στο **Μουσείο Λαϊκής Τέχνης** για να θαυμάσετε εκθέματα όπως εργαλεία, όπλα, είδη χειροτεχνίας κ.α.

Συνεχίστε τη διαδρομή σας δυτικά και ανηφορίζοντας, σε σχετικά κοντινή απόσταση, μόλις 8 χλμ. θα συναντήσετε την **Ασή Γωνιά**, ένα χωριό κτηνοτρόφων στη ρίζα των Σφακιανών βουνών. Εδώ αξίζει να βρεθείτε ανήμερα του Αγίου Γεωργίου (23 Απριλίου) οπότε και γίνεται πανηγύρι με τους βοσκούς να φέρνουν τα κοπάδια τους στο εκκλησάκι του Αη – Γιώργη του Γαλατά και αφού τα αγιάσουν, τα αρμέγουν. Ένα μέρος από το γάλα μοιράζετε στους παρευρισκόμενους, ενώ το υπόλοιπο βράζετε και προσφέρεται στον κόσμο μαζί με κρητικό παξιμάδι. Θεωρείται ένα από τα σπουδαιότερα έθιμα στην Κρήτη. Στην πλατεία του χωριού θα βρείτε ταβέρνες με νόστιμα ντόπια κρέατα και καλό κρασί.

Αφήνοντας πίσω σας την Ασή Γωνιά και συνεχίζοντας ένα δύσκολο αλλά εντυπωσιακό ανήφορο, έπειτα από 11 χλμ. θα συναντήσετε τον **Καλλικράτη**, ένα πολύ όμορφο χωριό με παραδοσιακά σπίτια που κατοικείται (μόνο) από το Μάιο έως το Νοέμβριο. Αν είστε λάτρεις της φύσης, λίγο έξω από το χωριό θα βρείτε το ομώνυμο φαράγγι, μήκους ενός χιλιομέτρου. Μπορείτε να το περπατήσετε.

Από εδώ κατευθυνθείτε δυτικά και σε κοντινή απόσταση θα δείτε το μικρό χωριό Ασφένδου όπου σε απότομη πλαγιά υπάρχει το **ομώνυμο σπήλαιο** τεράστιας αρχαιολογικής σημασίας, καθώς στο 1960 βρέθηκαν γραφογραφίες που χρονολογούνται στο τέλος της παλαιολιθικής εποχής. Στην περιοχή υπάρχει και το (ομώνυμο) Φαράγγι Ασφένδου. Συνεχίστε την πορεία σας (τώρα πια κατηφορίζοντας

προς Χανιά), διασχίστε το χωριό Πετρέ και κατευθυνθείτε βόρεια για να συναντήσετε μετά από 11 χλμ. τον **Αλικάμπο**. Πριν μπείτε στο χωριό, αριστερά θα δείτε ένα εντυπωσιακό οιοποιείο που μετά από συνεννόηση μπορείτε να επισκεφτείτε και να δοκιμάσετε τα κρασιά της περιοχής. Από τον Αλικάμπο κινηθείτε στην επαρχιακή οδό Βρυσών – Σφακίων με προορισμό το όμορφο χωριό Βρύσες κτισμένο σε μια κοιλάδα γεμάτη δέντρα, οργιώδη βλάστηση και πολλά νερά. Εδώ κάντε στάση στην πλατεία με τα πλατάνια και απολαύστε το τοπίο με το ποτάμι και τις πάπιες. Υπάρχουν λίγα δωμάτια για διαμονή, αλλά το φαγητό εδώ μπορεί να γίνει πραγματική απόλαυση, αφού οι ταβέρνες είναι δίπλα στο ποτάμι. Το χωριό φημίζεται για τα γαλακτοκομικά του προϊόντα. Δοκιμάστε το τοπικό κατσικίσιο τυρί και γιαούρτι (ίσως τα πιο νόστιμα που έχετε δοκιμάσει), γνωστά σε όλη την Κρήτη για τη χαρακτηριστική τους γεύση. Επίσης οι Βρύσες είναι το καταλληλότερο μέρος για να δοκιμάσετε ένα από τα χαρακτηριστικά πιάτα της κουζίνας της Δυτικής Κρήτης: τις παραδοσιακές Σφακιανές πίτες με τυρί και μέλι. Συνεχίζοντας ανατολικά, σε δέκα περίπου λεπτά θα βρεθείτε πίσω στη Γεωργιούπολη από όπου ξεκίνησε αυτή η εντυπωσιακή από κάθε άποψη διαδρομή.

Η διαδρομή 5 ενσυντομία...

Όνομα Διαδρομής : Βόλτα στ' απάτητα βουνά

Μήκος Διαδρομής : 83 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες

Ομάδα Στόχος : Φυσιολάτρες, γαστροτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή

Καταλληλότερη περίοδος : Άνοιξη, Καλοκαίρι

Τοπικά προϊόντα: τυρί, γιαούρτι, μέλι, ελαιόλαδο, κρασί, αρωματικά φυτά

Τοπικές Συνταγές : Σφακιανές πίτες, κρεατότურτες, μπουρέκια, οφτό κρέας

Πολιτιστικοί πόροι : εκκλησιάκι Αγ. Νικολάου Γεωργιούπολης, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Αργυρούπολης, Μωσαϊκό Ρωμαϊκής Περιόδου Αργυρούπολης, αρχαία νεκρόπολη Αργυρούπολης, σπήλαιο Ασφένδου

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ιππασία, οιογνωσία, ανεμοπτερισμός, θαλάσσιες δραστηριότητες

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : πανηγύρι Αη – Γιώργη Γαλατά στην Ασή Γωνιά

Τόποι διαμονής : Γεωργιούπολη, Κουρνάς, Ασή Γωνιά, Βρύσες, Αργυρούπολη

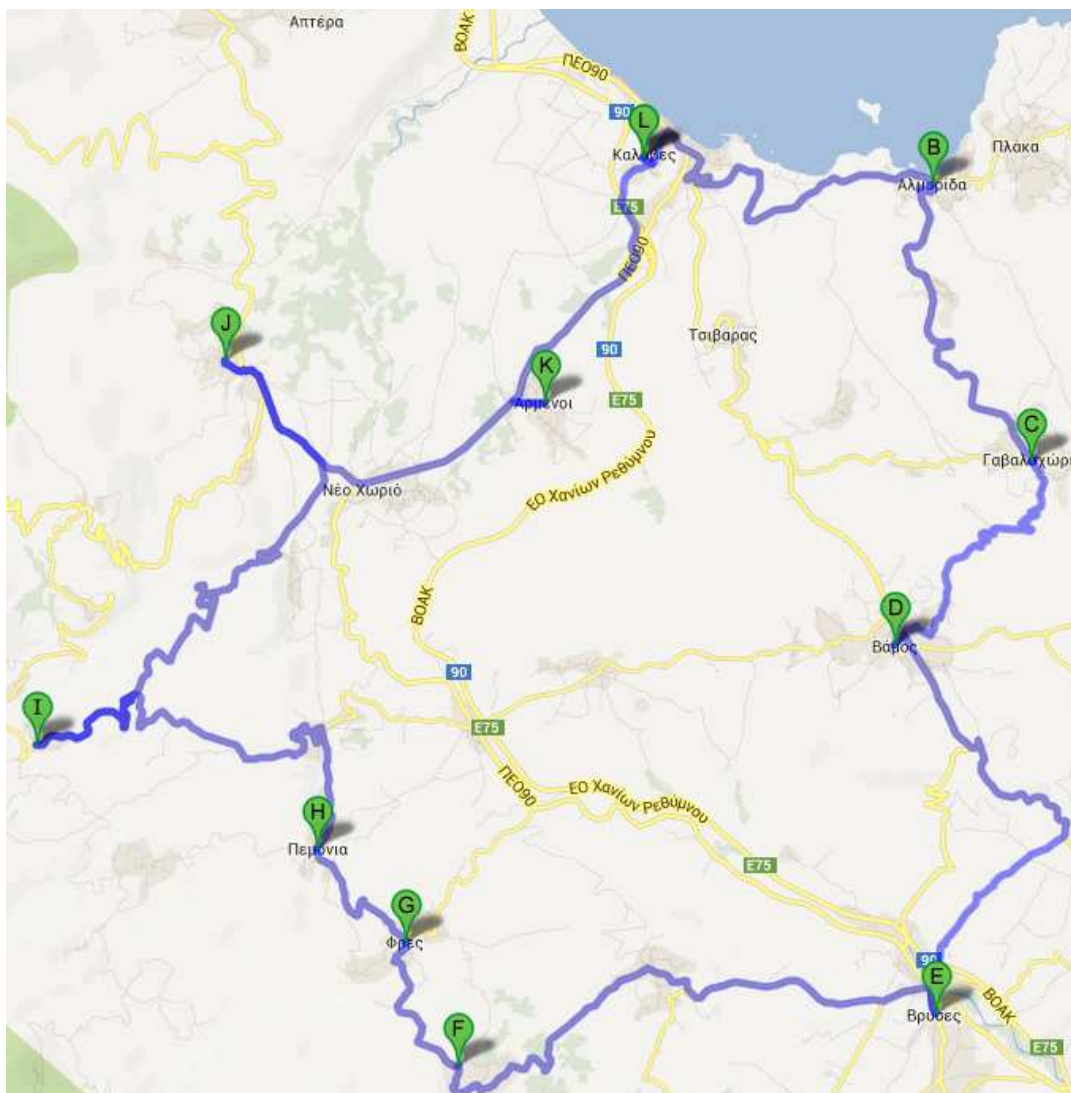
Τρόποι διαμονής : Παραδοσιακοί ξενώνες, τουριστικές κατοικίες, ξενοδοχεία

Τόποι εστίασης : Γεωργιούπολη, Κουρνάς, Αργυρούπολη, Ασή Γωνιά, Ασφένδου, Βρύσες

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 6

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Καλύβες – Αλμυρίδα – Γαβαλοχώρι – Βάμος - Βρύσες- Τζιτζιφές – Φρες – Πεμόνια - Ραμνή – Στύλος – Αρμένιοι – Καλύβες

Περιγραφή Διαδρομής : Σημείο εκκίνησης της διαδρομής είναι οι **Καλύβες**, το τουριστικό θέρετρο που είναι χτισμένο στην είσοδο του Κόλπου της Σούδας. Στο χωριό μπορείτε να απολαύσετε τη θάλασσα στη μεγάλη αμμώδη παραλία με τα πεντακάθαρα νερά, ιδανική αν σας αρέσουν και τα θαλάσσια σπορ. Αν πεινάσετε θα βρείτε πολλές ταβέρνες και εστιατόρια για ένα γαστριμαργικό ταξίδι Κρητικών και θαλασσινών γεύσεων. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε **πηκτόγαλο, μπουρέκι, σαρικόπιτες, κρέας βραστό με μακαρόνια και τυρί, λουκάνικα**, αλλά και **ψάρια** της ώρας. Φυσικά θα τα συνδυάσετε με εκλεκτά κρασιά του πλούσιου Κρητικού αμπελώνα. Ανατολικά του οικισμού αναζητήστε την αρχαία πόλη με το

μικρό φρούριο, γνωστό ως «**Μπίκορνο**».

Από τις Καλύβες κινηθείτε ανατολικά και σε απόσταση 5 χλμ. θα συναντήσετε το επίσης παραθαλάσσιο χωριό **Αλμυρίδα** με το γραφικό λιμανάκι και τις ψαρόβαρκες να συνθέτουν ένα ειδυλλιακό τοπίο. Εδώ το μέρος είναι κατάλληλο για να δροσιστείτε απολαμβάνοντας το μπάνιο σας στην υπέροχη αμμώδη παραλία. Για τη διαμονή σας έχετε να επιλέξετε ανάμεσα σε ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και βίλες. Ταβέρνες και εστιατόρια περιμένουν να σας ταξιδέψουν στα μυστικά της Κρητικής κουζίνας. Αν αγαπάτε τη φύση και την πεζοπορία, από εδώ μπορείτε να περιηγηθείτε σε κοντινούς ή μακρινούς πολύ όμορφους προορισμούς.

Αφήνοντας πίσω την Αλμυρίδα συνεχίστε ανηφορίζοντας και σε 4 χλμ. θα βρείτε μπροστά σας τον παραδοσιακό οικισμό **Γαβαλοχώρι** με ιδιαίτερως ενδιαφέρουσα λαϊκή αρχιτεκτονική. Το καλύτερο που έχετε να κάνετε είναι να σταθμεύσετε το αυτοκίνητο και να χαθείτε στα στενά σοκάκια και τις παλιές καλά διατηρημένες γειτονιές. Στη βόλτα σας μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το **Ιστορικό – Λαογραφικό Μουσείο** του χωριού με πλούσια εκθέματα που αφορούν στο λαϊκό βίο. Επιβάλλεται ένα πέρασμα από το **γυναικείο συνεταιρισμό** του χωριού για να θαυμάσετε χειροτεχνήματα φτιαγμένα με την παραδοσιακή τεχνική χειροποίητης δαντέλας (**κοπανέλι**) που παρόμοιά τους συναντάμε στην πόλη Μπρύζ του Βελγίου και στη Βενετία. Αφού περάσετε την πλατεία με τον πλάτανο ακολουθήστε την ανηφορική στράτα και πινακίδες θα σας οδηγήσουν στο **αναπαλαιωμένο προβιομηχανικό ελαιοτριβείο του 17^{ου} αιώνα**. Κάντε μια στάση, περιηγηθείτε στους χώρους του, δείτε τα εκθέματα – εργαλεία και γνωρίστε τη μακραίωνη ιστορία της ελαιουργίας. Με λίγο ακόμη περπάτημα, λίγο παραπάνω θα δείτε τα λεγόμενα **Γαβαλιανά Πηγάδια**, λαξευτά στο βράχο και με πέτρινα ημιθόλια σαν σκέπαστρα είναι ένα θέαμα ολότελα διαφορετικό. Αν μετά από την περιήγηση στο χωριό πεινάσατε, σταματήστε για φαγητό στη γραφική πλατεία με τον πλάτανο για να δοκιμάσετε Κρητικές λιχουδιές. Αν πάλι θέλετε μια σύντομη ανάπαυλα καθίστε στο καφενείο για ρακή και καλιτσούνια.

Συνεχίστε την πορεία σας ανατολικά με προορισμό το **Βάμο**, έναν **οικισμό πρότυπο, αγροτουριστικού προορισμού**. Δεν υπάρχει περίπτωση να σταματήσετε και να μην μαγευτείτε από την ομορφιά του χωριού. Περπατήστε στα γραφικά καλντερίμια, θαυμάστε τα πανέμορφα παλιά κτίρια, καθίστε στα παραδοσιακά καφενεία και μιλήστε με ντόπιους για να μάθετε τα πάντα για το χωριό. **Επισκεφτείτε τα παντοπωλεία** του χωριού για να **αγοράσετε τοπικά προϊόντα** όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ξύδι, ρακή, βιολογικό ελαιόλαδο, τραχανά, ζυμαρικά, σαπούνι, κ.α. Επίσης σταματήστε για φαγητό και απολαύστε κρασιά της αρεσκείας σας. Μην παραλείψετε να περιηγηθείτε στον πολυχώρο τέχνης, στο καφέ τέχνης που αν είστε τυχεροί θα παρευρεθείτε σε κάποια από τις συναυλίες ή τις παρουσιάσεις βιβλίων και κοινωνικών συζητήσεων που συχνά διοργανώνονται. Όσο για τη διαμονή, επιλέξτε όμορφους αναπαλαιωμένους ξενώνες.

Στο Βάμο δεν έχετε μόνο να δείτε, αλλά και να κάνετε πράγματα. Ένα είναι μόνο σίγουρο, ότι δεν υπάρχει περίπτωση να πλήξετε. Αν έχετε τη διάθεση, μπορείτε να συμμετέχετε ανάλογα την εποχή στο **πάτημα των σταφυλιών**, το **μάζεμα της ελιών**, στη **διαδικασία παραγωγής μελιού**, αλλά και στη **γνωριμία της Κρητικής κουζίνας με μαθήματα μαγειρικής**. Ακόμη, μπορείτε να παρακολουθήσετε μαθήματα παραδοσιακών χορών και εκμάθησης της Κρητικής διαλέκτου.

Φεύγοντας από το Βάμο κινηθείτε νότια για να συναντήσετε μετά από 6 χλμ. το όμορφο χωριό **Βρύσες**, κτισμένο σε μια κοιλάδα γεμάτη δέντρα, οργιώδη βλάστηση και πολλά νερά. Εδώ κάντε στάση στην πλατεία με τα πλατάνια και απολαύστε το τοπίο με το ποτάμι και τις πάπιες. Υπάρχουν λίγα δωμάτια για διαμονή, αλλά το φαγητό εδώ μπορεί να γίνει πραγματική απόλαυση, αφού οι

ταβέρνες είναι δίπλα στο ποτάμι. Το χωριό φημίζεται για τα γαλακτοκομικά του προϊόντα. Δοκιμάστε το τοπικό κατσικίσιο τυρί και γιαούρτι (ίσως το πιο νόστιμο που έχετε δοκιμάσει), γνωστά σε όλη την Κρήτη για τη χαρακτηριστική τους γεύση. Επίσης οι Βρύσες είναι το καταλληλότερο μέρος για να δοκιμάσετε ένα από τα χαρακτηριστικά πιάτα της κουζίνας της Δυτικής Κρήτης: τις παραδοσιακές Σφακιανές πίτες με τυρί και μέλι.

Από τις Βρύσες συνεχίστε δυτικά και σύντομα θα αντικρίσετε το **Τζιτζιφέ**, την έδρα του ριζιτικού τραγουδιού. Το χωριό παράγει νόστιμα κτηνοτροφικά προϊόντα. **Επισκεφτείτε τα τυροκομεία** της περιοχής, γνωρίστε την παραγωγική διαδικασία των προϊόντων, δοκιμάστε και αγοράστε προϊόντα της αρεσκείας σας. Στο χωριό λειτουργούν καταλύματα και ταβέρνες όπου θα γευτείτε νόστιμα Χανιώτικα φαγητά.

Συνεχίστε τη διαδρομή σας με βόρεια κατεύθυνση κινούμενοι στην επαρχιακή οδό Βρυσών - Νέου Χωριού και με προορισμό το εκπληκτικής αρχιτεκτονικής αγροτικό χωριό **Φρε** όπου παράγονται λάδι, κρασί και κτηνοτροφικά προϊόντα. Πριν τον οικισμό κάντε μια στάση στη μαγευτική τοποθεσία του Λουτρού για να πιείτε δροσερό νερό από την πηγή και να ξεποστάσετε κάτω από τα αιωνόβια πλατάνια. Ανηφορίζοντας για το χωριό απολαύστε τη διαδρομή κατάφυτη από ελιές και αμπέλια. Περπατήστε στα γραφικά σοκάκια του οικισμού, θαυμάστε τη μεγαλόπρεπη εκκλησία της Ευαγγελίστριας με την εικόνα της Παναγίας, έργο του Ευαγγελιστή Λουκά, που έχει κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο και επισκεφτείτε και άλλες παλιές εκκλησίες. Κάντε μια στάση στο ανακαινισμένο αρχοντικό του Μανούσακα που στεγάζει το Μουσείο του Φρε. Πριν φύγετε καθίστε για καφέ στην πλατεία του χωριού.

Μετά το Φρε, κινηθείτε βόρεια και διασχίστε τα πολύ όμορφα χωριά Πεμόνια και Παϊδοχώρι για να συνεχίστε δυτικά με κατεύθυνση τη **Ραμνή**. Στα παραδοσιακά καφενεδάκια της όμορφης πλατείας, μπορείτε να πιείτε τον καφέ ή τη ρακή σας και να γευτείτε ένα παραδοσιακό πιάτο, με ντόπιες σπεσιαλιτέ, όπως καλιτσούνια, χόρτα του βουνού, κρέας βραστό με πιλάφι, χοχλιούς και άλλα.

Εγκαταλείποντας τη Ραμνή, κινηθείτε βορειοανατολικά με κατεύθυνση το **Στύλο** που διατηρεί σε μεγάλο βαθμό την παραδοσιακή Κρητική αρχιτεκτονική του και είναι γνωστός για τις πλούσιες πηγές που αναβλύζουν στη πλατεία του. Δείτε τις δύο βυζαντινές εκκλησίες, το ναό της **Παναγίας** της **Ζερβιώτισσας** (Μοναστήρα) και το **δίκλιτο ναό των Αγίων Ιωάννη Θεολόγου και Νικολάου**. Μην παραλείψετε να επισκεφθείτε το εργοστάσιο εμφιάλωσης νερού που βρίσκεται στη πλατεία. Στο χωριό θα βρείτε καφενεία, αλλά και ταβέρνες για ένα απολαυστικό γεύμα με Χανιώτικες γεύσεις.

Επόμενος σταθμός της διαδρομής, σε απόσταση 9 χλμ. είναι οι **Αρμένιοι**, ένας μικρός παράδεισος με ψηλά πλατάνια να κρύβουν τον ουρανό και πλούσιες πηγές νερού να αναβλύζουν από τις ρίζες τους. Ένα θέαμα που θα σας κάνει να μη θέλετε να φύγετε. Σταματήστε για ξεκούραση και πιείτε καφέ ή μια ρακή στο καφενείο κάτω από το γεροπλάτανο. Στο χωριό θα βρείτε ταβέρνες με τοπικά εδέσματα μέχρι και gourmet πιάτα και καφέ στη χόβολη. Μην παραλείψετε από το τυροκομείο του χωριού να αγοράσετε μυζήθρα. Είναι μοναδική και φημίζεται σε όλο το νησί. Από εδώ θα πάρετε το δρόμο της επιστροφής για να φτάσετε σε λιγότερο από δέκα λεπτά στις Καλύβες όπου η διαδρομή τερματίζει.

Η διαδρομή βενσυντομία ...

Όνομα Διαδρομής : Στα ίχνη του νερού

Μήκος Διαδρομής : 50 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 30 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Αγροτουρίστες, φυσιολάτρες, πολιτιστικοί τουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, μηχανή, ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: πηκτόγαλο, τυρομάλαμα, μυζήθρα, γιαούρτι, ελαιόλαδο, κρασί, γλυκά κουταλιού, ζυμαρικά, μαρμελάδες, αρωματικά φυτά

Τοπικές Συνταγές : σαρικόπιτες, κρεατότουρτες, μπουρέκι, κρέας βραστό με μακαρόνια, οφτό κρέας, χόρτα του βουνού, χοχλιοί, γαμπούλαφο, καλιτσούνια

Πολιτιστικοί πόροι : Αρχαία πόλη Μπικόρνο, Ιστορικό – Λαογραφικό Μουσείο Γαβαλοχωρίου, Εκκλησία Ευαγγελίστριας Φρε, Μουσείο Φρε, αναπαλαιωμένο προβιομηχανικό ελαιοτριβείο στο Γαβαλοχώρι, μοναστήρι Αγ. Γεωργίου, ναός Παναγίας Ζερβιώτισσας και ναός Αγ. Ιωάννη Θεολόγου και Νικολάου στη Ραμνή

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, κολύμπι, θαλάσσιες δραστηριότητες, πάτημα σταφυλιών, μάζεμα ελιών, μαθήματα μαγειρικής, μαθήματα εκμάθησης Κρητικής διαλέκτου

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Αγροτικά πανηγύρια (κουρές, καζανέματα)

Τόποι διαμονής : Καλύβες, Αλμυρίδα, Βάμος, Τζιτζιφές, Αρμένιοι

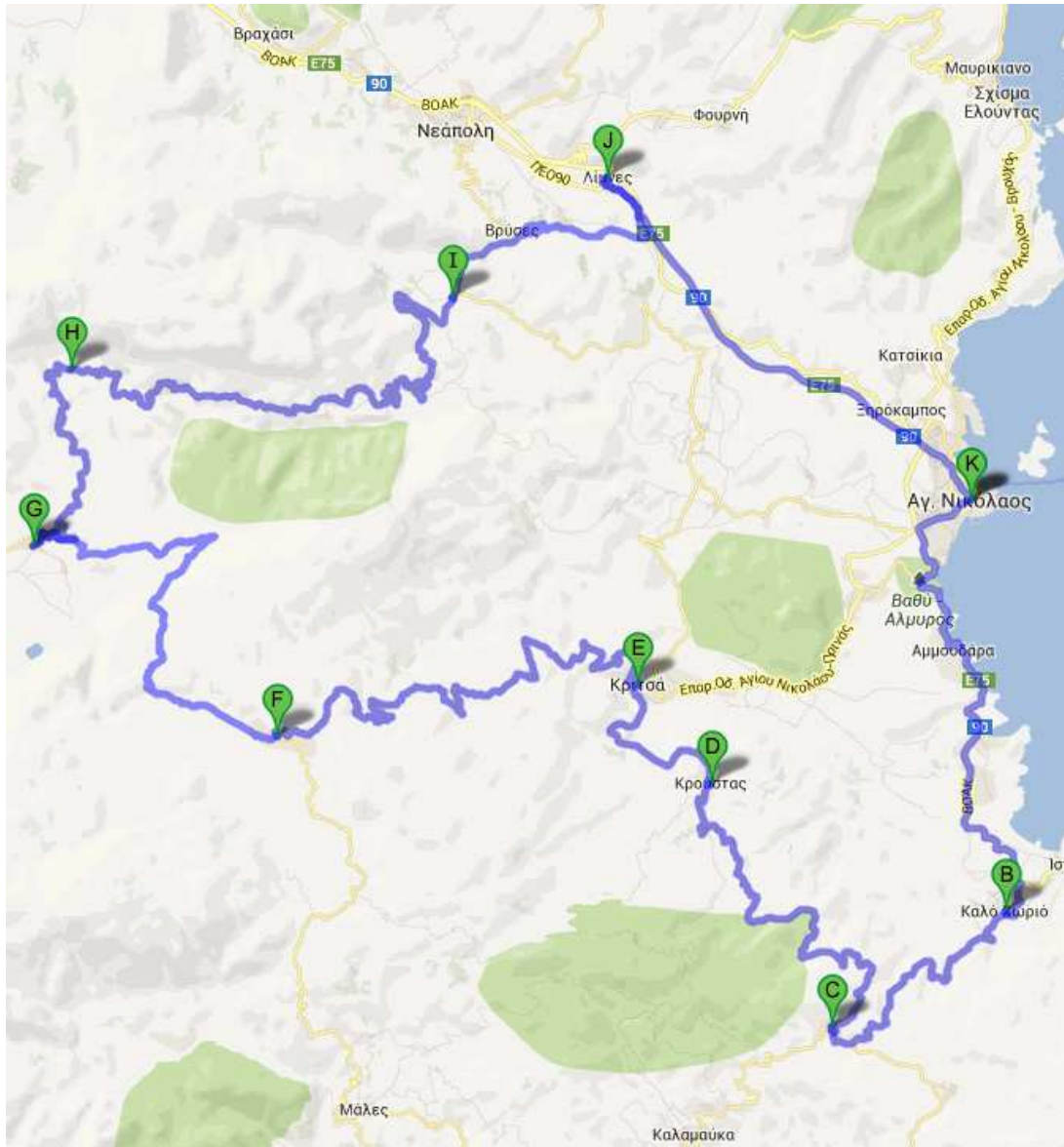
Τρόποι διαμονής : Παραδοσιακοί ξενώνες, τουριστικές επαύλεις, τουριστικές κατοικίες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα

Τόποι εστίασης : Καλύβες, Αλμυρίδα, Βάμος, Γαβαλοχώρι, Βρύσες, Τζιτζιφές, Ραμνή, Στύλος, Αρμένιοι

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 7

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΔΡΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Αγ. Νικόλαος – Καλό Χωριό – Πρίνα- Κρούστας - Κριτσά – Καθαρό – Μεσα Λασιθι – Μέσα Ποτάμιοι – Ζένια – Βρύσες- Λίμνες - Αγ. Νικόλαος

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι η πόλη του Αγίου **Νικολάου**. Κινηθείτε στο Βόρειο Οδικό Άξονα Κρήτης (ΒΟΑΚ) με νότια κατεύθυνση και διασχίστε την Αμμουδάρα και το Βαθύ σημεία όπου μπορείτε να σταματήσετε για μπάνιο στις όμορφες παραλίες, ενώ αξίζει μια σύντομη στάση (λίγο μετά την πόλη) στον **υδροβιότοπο του Αλμυρού**. Σε απόσταση 12 χλμ. από τον Άγιο Νικόλαο θα συναντήσετε το Καλό Χωριό όπου θα βρείτε ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, ενώ υπάρχει δυνατότητα για ανάπαυση και φαγητό. Στις πανέμορφες παραλίες του, θα απολαύσετε το μπάνιο σας. Επιλέξτε για κολύμπι το **Καραβοστάσι**, τον **Άγιο Παντελεήμονα**

ιδανική παραλία για τους λάτρεις της ιστιοσανίδας, το **Βούλισμα** ιδανικό για οικογένειες και μικρά παιδιά.

Από την είσοδο του χωριού στρίψτε δεξιά προς την επαρχιακή οδό Καλού Χωριού – Μεταξοχωριού. Μετά από 6 χλμ. θα φτάσετε στο χωριό **Πρίνα** που φημίζεται για το **μυρωδάτο μέλι** του. Κάντε μια στάση, δοκιμάστε και θα αγοράσετε σίγουρα, είναι πραγματικά μοναδικό. Από εδώ αρχίστε να ανηφορίζετε στην επαρχιακή οδό Αγίου Νικολάου – Πρίνας για να φτάσετε μετά από 25 περίπου λεπτά στον **Κρούστα** όπου πρέπει να κάνετε οπωσδήποτε στάση για μια βόλτα στο χωριό, αλλά κυρίως για να **δοκιμάσετε τις μοναδικές τοπικές νοστιμιές** όπως **μακαρόνια σκιουφικτά, κρέας βραστό**, και το περίφημο **εφτάζυμο ψωμί**. Αν μάλιστα τύχει να περάσετε από το χωριό τον Αύγουστο μην παραλείψετε να σταματήσετε στη **γιορτή του εφτάζυμου** που πλαισιώνεται από Κρητικό γλέντι και εδέσματα όπως μυζηθρόπιτες, βραστό κ.α. Τέλος, μην παραλείψετε να σταματήσετε στη **Μονή του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου**.

Κατηφορίζοντας πλέον, με κατεύθυνση τον Άγιο Νικόλαο και σε λιγότερο από 4 χλμ. θα συναντήσετε το όμορφο, μοναδικό θα λέγαμε, χωριό **Κριτσά**. Πρέπει να σταματήσετε και να περπατήσετε μέσα στον οικισμό, να κάνετε βόλτα στην πλακόστρωτη πλατεία με τα πλατάνια όπου υπάρχουν αρκετά καφενεία, να περπατήσετε στα στενά δρομάκια με τα σκαλοπάτια και τις υπέροχες γωνιές, να σταματήσετε στα μαγαζιά και να θαυμάσετε ξεχωριστής τέχνης Κρητικά κεντήματα, πλεκτά και υφαντά. Επίσης ενδιαφέροντα σημεία που δεν πρέπει να παραλείψετε κατά την παραμονή στο χωριό είναι η επίσκεψη στις εκκλησίες που αποτελούν μνημεία υψηλού ενδιαφέροντος, με την **Παναγία την Κερά** να είναι το σημείο αναφοράς για χιλιάδες επισκέπτες. Στο χωριό λειτουργούν αρκετές **ταβέρνες** όπου μπορείτε να γευτείτε λασιθιώτικες γεύσεις με το ονομαστό και πολλαπλά βραβευμένο **ελαιόλαδο Κριτσάς**. Ζητήστε να δοκιμάσετε **Κρητικό ντάκο** με ντομάτα, μυζήθρα και ελιές γαρνιρισμένο με λάδι και ρίγανη, τυρί, **στάκα με αυγά, χοχλιούς, ντολμάδες** και φυσικά τις **νεράτες μυζηθρόπιτες**. Αν θέλετε να μάθετε για το εξαιρετικής ποιότητας ελαιόλαδο της περιοχής δεν έχετε παρά να επισκεφτείτε τον **αγροτικό συνεταιρισμό**. Πριν αποχωρήσετε από το χωριό περάστε από το **εργαστήριο του γυναικείου συνεταιρισμού** για να παρακολουθήσετε την παρασκευή παραδοσιακών γλυκών όπως τα ξηροτήγανα και τα καλιτσούνια, αλλά κυρίως να τα δοκιμάσετε. Αν είστε λάτρεις της φύσης και της περιπέτειας, διασχίστε το **φαράγγι της Κριτσάς**. Καλύτερη περίοδος να βρεθείτε στην Κριτσά είναι το καλοκαίρι οπότε και μπορείτε να παρευρεθείτε σε διάφορες εκδηλώσεις όπως Κρητικός Γάμος, **γιορτή μυζηθρόπιτας, Μαγεροτσικαλιάσματα, κρετσοβραδιά, γιορτή του βοσκού**. Σε κοντινή απόσταση, μόλις 3 χλμ. υπάρχει η **αρχαία Λατώ**, μια από τις πιο γνωστές και καλύτερα διατηρημένες αρχαίες πόλεις της Κρήτης.

Από την Κριτσά θα ανηφορίσετε δυτικά με προορισμό το **Καθαρό** - ένα πραγματικά μοναδικό μέρος - όπου υπάρχουν ελάχιστα σπίτια και λίγες ταβέρνες που σερβίρουν κυρίως ντόπια προϊόντα. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε τις τοπικές σπεσιαλιτέ: **οφτό κατσικάκι ή αρνί και φρέσκια μυζήθρα** παραγωγής των βοσκών του Καθαρού. Το χειμώνα είναι ανοικτά μόνο το Σαββατοκύριακο. Αν είστε λάτρεις της φύσης μπορείτε να εκδράμετε στο Οροπέδιο Καθαρού όπου υπάρχουν και πλούσια ανασκαφικά ευρήματα απολιθωμένων οστών νάνων ιπποπόταμων. Αν ο δρόμος σας βγάλει από εδώ το πρώτο Σαββατοκύριακο μετά τον Δεκαπενταύγουστο φροντίστε να βρεθείτε στη **γιορτή του βοσκού** και να βιώσετε τη μοναδική εμπειρία να δείτε τους βοσκούς να παρασκευάζουν τυρί επί τόπου, να δοκιμάσετε ολόφρεσκια μυζήθρα και βραστό κρέας και να χορέψετε μαζί με ντόπιους υπό τους ήχους της Κρητικής μουσικής.

Αφήνοντας πίσω σας το Καθαρό κατευθυνθείτε δυτικά και με προσοχή με κατεύθυνση το οροπέδιο Λασιθίου και συγκεκριμένα το **Μέσα Λασιθι** που στο παρελθόν ήταν ξακουστό για τα κόκκινα

ξυνόμηλα που έφθαναν στο τραπέζι του Σουλτάνου στην Πόλη. Κάντε μια στάση στη **Μονή Κρουσταλλένιας**, το θρησκευτικό κέντρο του Λασιθίου.

Στρίψτε δεξιά και ακολουθήστε την επαρχιακή οδό Οροπέδιου - Αγίου Νικολάου. Σε δέκα λεπτά περίπου θα συναντήσετε τους **Ποτάμους**, χωμένοι στην κυριολεξία μέσα στο πράσινο. Σταματήστε για ξεκούραση και απολαύστε το τοπίο. Επισκεφτείτε την Παναγία όπου μόνο όμορφα μπορείτε να αισθανθείτε. Οι βρύσες με το κρύο νερό, τα ντόπια προϊόντα στα τραπεζάκια, οι ταβέρνες, το ξαπόστραμα στον ίσκιο ή και όλα αυτά μαζί θα σας κάνουν να νιώσετε υπέροχα.

Από εδώ η διαδρομή κατηφορίζει ανατολικά και διασχίζει τα **Ζένια** όπου υπάρχουν απομεινάρια αρχαίας πόλης, καθώς και ο Ατζιγγανόσπηλις, ένα από τα αξιολογότερα σπήλαια του νομού Λασιθίου. Αμέσως μετά περάστε τους οικισμούς Άνω Αμυγδάλοι, Αμυγδάλοι και Δράσι για να φτάσετε με βόρεια κατεύθυνση στις **Βρύσες**, ένα όμορφο χωριό με θέα στον κάμπο της Νεάπολης. Λίγο πιο κάτω, θα συναντήσετε τη **Μονή Κρεμαστών**. Αξίζει τον κόπο να κάνετε μια στάση. Κατηφορίζοντας περνάτε τα όμορφα χωριά Χουμεριάκο και Νικηθιανό για να φτάσετε στις **Λίμνες**, ένα από τα πιο καλοδιατηρημένα χωριά που βρίσκεται στη σκιά της αρχαίας Δρήρου. Εδώ θα βρείτε αρκετές ταβέρνες και καφενεία. Επιλέξτε και δοκιμάστε Κρητικούς μεζέδες σε συνδυασμό με καλό κρασί.

Η διαδρομή από τις Λίμνες ακολουθεί ανατολική πορεία και μετά από 10 χλμ., από την παλαιά ή τη νέα εθνική οδό, θα φτάσετε στον **Άγιο Νικόλαο** όπου τερματίζει. Αν έχετε χρόνο δεν πρέπει να παραλείψετε μια βόλτα δίπλα στη λίμνη, να επισκεφτείτε το **Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου**, και το **Λαογραφικό Μουσείο** που στεγάζεται στο ισόγειο του παλιού Λιμεναρχείου, δίπλα στη γέφυρα της λίμνης. Η πόλη διαθέτει πολλές επιλογές για διαμονή, εστίαση και αναψυχή, ενώ μπορείτε να αγοράσετε είδη Κρητικής τέχνης και τοπικά προϊόντα όπως ελαιόλαδο, μέλι, αρωματικά βότανα, παραδοσιακά γλυκά κ.α. από τα καταστήματα της πόλης. Αμέτρητες είναι οι επιλογές για κολύμπι και θαλάσσια αθλήματα. Επισκεφτείτε τις παραλίες **Άμμος** και **Κιτροπλατεία**, στην καρδιά της πόλης, **Αμμούδι**, **Αμμουδάρα**, **Αλμυρός**, **Χαβάνια** κ.α.

Η διαδρομή 7 ενσυντομία ...

Όνομα Διαδρομής : Δροσιά και αλμύρα

Μήκος Διαδρομής : 100 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 3 ώρες

Ομάδα Στόχος : Πολιτιστικοί τουρίστες, φυσιολάτρες, ερευνητές, φοιτητές

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο (κατά περίπτωση)

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: ελαιόλαδο, μέλι, αρωματικά φυτά, τυροκομικά προϊόντα, εφτάζυμο ψωμί, κεντήματα, υφαντά

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : μακαρόνια σκιουφιχτά, κρέας βραστό, οφτό κρέας, ντάκος, χοχλιοί, ντολμάδες, νεράτες μυζηθρόπιτες, στάκα με αυγά, εφτάζυμο

Πολιτιστικοί πόροι : Μονή Αγ. Ιωάννη Θεολόγου Πρίνας, Αρχαία Λατώ, Παναγία Κερά, Μονή Κρουσταλλένιας, ναός Παναγίας στους Ποτάμους, Μονή Κρεμαστών, Ατζίγγανόσπηλιος Ζενίων, Αρχαιολογικό Μουσείο Αγ. Νικολάου, Λαογραφικό Μουσείο Αγ. Νικολάου

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : κολύμπι, θαλάσσιες δραστηριότητες, πεζοπορία, αναρρίχηση, ορειβασία

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Γιορτή εφτάζυμου, κρητικός γάμος, γιορτή μυζηθρόπιτας, μαγεροτσικαλιάσματα, κρεατσοβραδιά, γιορτή βοσκού, καζανέματα

Τόποι διαμονής : Αγ. Νικόλαος, Καλό Χωριό, Κριτσά

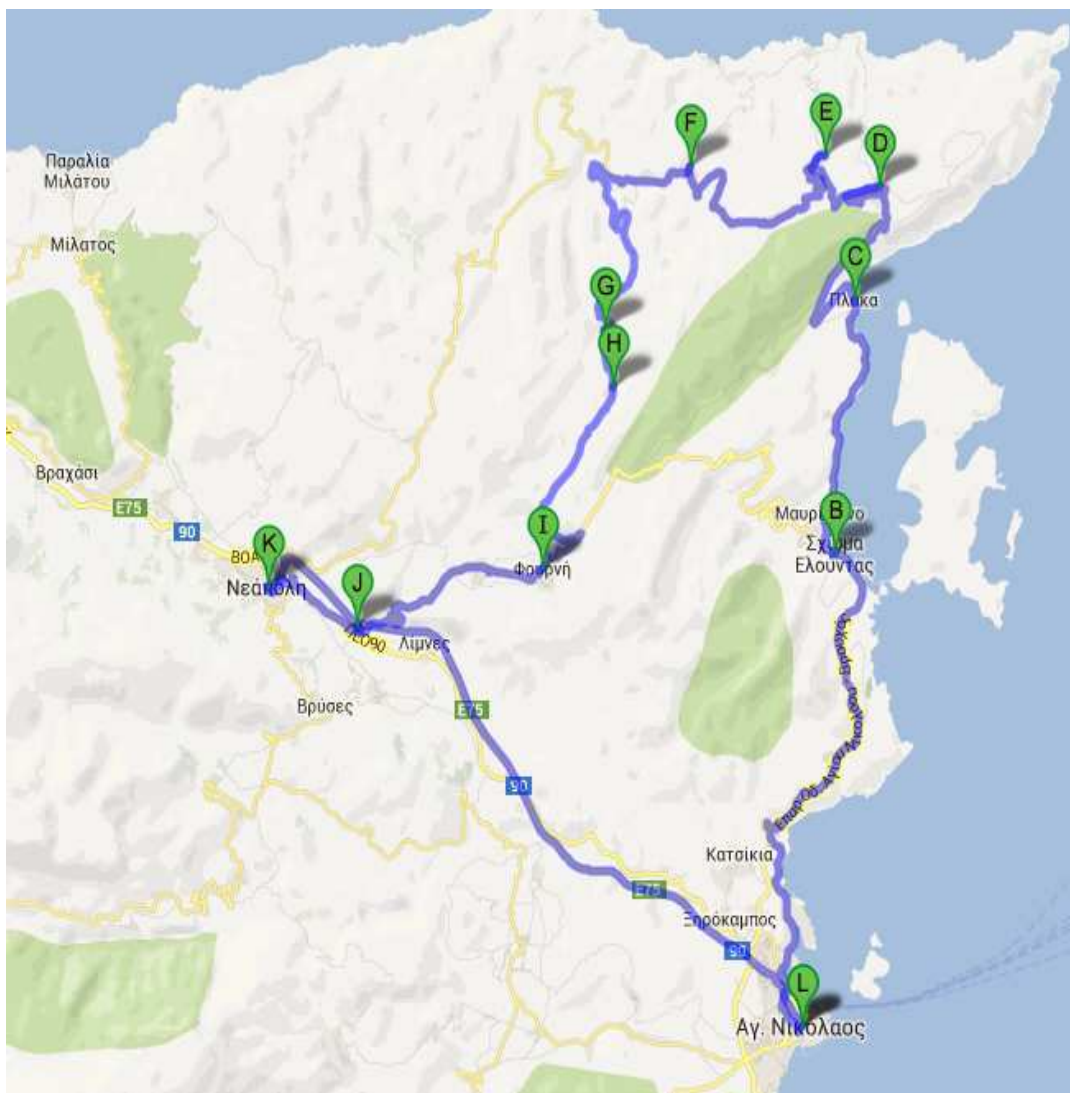
Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, παραδοσιακοί ξενώνες, τουριστικές κατοικίες ενοικιαζόμενα διαμερίσματα

Τόποι εστίασης : Αγ. Νικόλαος, Καλό Χωριό, Κριτσά, Λίμνες

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 8

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Αγ. Νικόλαος – Ελούντα – Πλάκα – Βρουχά – Σέλλες – Σκινιάς – Καρύδι – Δωριές – Φουρνή – Νικηθιανό – Νεάπολη – Νικηθιανό – Αγ. Νικόλαος

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή ξεκινάει από την πόλη του **Αγίου Νικολάου** και ακολουθώντας την επαρχιακή οδό Αγίου Νικολάου – Ελούντας, έπειτα από περίπου 10 χιλιόμετρα θα φθάσετε στην **Ελούντα**, το **παγκόσμιος φήμης τουριστικό θέρετρο** που διαθέτει ξενοδοχεία πολυτελείας, αμέτρητες ταβέρνες, εστιατόρια, καφενεία, χώρους αναψυχής και ανεπανάληπτης ομορφιάς φυσικό τοπίο. Στη διαδρομή σταματήστε όπου σας αρέσει για φωτογράφιση και πριν φτάσετε στον οικισμό, δεξιά σας είναι οι **αλυκές** όπου μπορείτε να παρατηρήσετε τα σπάνια είδη πουλιών.

Σε πολύ μικρή απόσταση μπορείτε να επισκεφτείτε τα ερείπια της **Αρχαίας πόλης Ολούς** και να θαυμάσετε τη **Βασιλική του Πόρου** με το εντυπωσιακό μωσαϊκό. Κινούμενοι ανατολικά και αφήνοντας το κανάλι, μέσω χωματόδρομου, θα βρεθείτε στην εκκλησία του **Αγίου Λουκά** και από εκεί κατηφορίζοντας με τα πόδια θα φθάσετε στην παραλία της **Κολοκύθας** με τα γαλαζοπράσινα

νερά, τόπος προορισμού χιλιάδων επισκεπτών. Επιστρέφοντας πίσω θα βρεθείτε στον οικισμό της Ελούντας όπου μπορείτε να χαρείτε τη θάλασσα απολαμβάνοντας το μπάνιο σας σε πεντακάθαρες και βραβευμένες παραλίες με τη Γαλάζια Σημαία. Δίπλα στο λιμάνι θα βρείτε τη **δημοτική πλαζ**, οργανωμένη και κατάλληλη για θαλάσσια σπορ, τις παραλίες **Χιόνα, Πόρος** κ.α.

Για εσάς που θέλετε να αφιερώσετε χρόνο στον εαυτό σας και να περάσετε στιγμές χαλάρωσης μπορείτε να απολαύσετε τις υπηρεσίες κέντρων σπα, ενώ αν είστε λάτρεις του γκολφ, εδώ έχετε τη δυνατότητα να ασκήσετε το χόμπι σας σε ένα μικρό γήπεδο οκτώ οπών σε ξενοδοχείο της περιοχής. Στις ταβέρνες θα βρείτε Κρητικές παραδοσιακές γεύσεις και φρεσκότατα ψάρια μαγειρεμένα με ένα ξεχωριστό τρόπο. Να θυμάστε ότι τον Ιούλιο διοργανώνεται ψαροβραδιά με άφθονο ψάρι στα τραπέζια και με το κρασί και τη ρακή σε αφθονία.

Προχωρήστε βόρεια και μετά από περίπου 5 χλμ. δίπλα στη θάλασσα θα βρεθείτε στο παραδοσιακό ψαροχώρι **Πλάκα**, όπου αξίζει να σταματήσετε για φαγητό αφού θα βρείτε ολόφρεσκο ψάρι. Το χωριό διαθέτει γραφικές ταβέρνες, καταλύματα και διάφορα καταστήματα με αναμνηστικά.

Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε τη **Σπιναλόγκα** με караβάκι είτε από την Ελούντα, είτε από την Πλάκα. Είναι μια επίσκεψη που θα σας αποζημιώσει από κάθε άποψη.

Ανηφορίζοντας, σταματήστε και απολαύστε την πανοραμική θέα στον κόλπο του Μεραμπέλλου και μετά από μια σύντομη διαδρομή θα συναντήσετε τον οικισμό **Βρουχά**, γραφικό χωριό με καφενεία και ταβέρνες. Στην είσοδό του θα σας γοητεύσουν οι πολλοί ανεμόμυλοι. Αφήνοντας πίσω το Βρουχά και συνεχίζοντας την οδήγηση στην επαρχιακή οδό Βρουχά –Σκινιά, σε λιγότερο από 5 χιλιόμετρα θα συναντήσετε τον επόμενο οικισμό τις **Σέλλες** όπου αξίζει να δείτε την ανακαινισμένη **φάμπρικα** (παλιό ελαιοτριβείο). Συνεχίστε την πορεία σας και διασχίστε τους οικισμούς Κάτω και Επάνω Λούμα όπου υπάρχουν ανεμόμυλοι, παλιά λιοτριβεία και στέρνες. Επόμενος σταθμός είναι ο **Σκινιάς** με βοτσαλωτές παραλίες στα Βlichάδια και τον Άγιο Αντώνιο το «Σφουγγαρά» ιδανικές για κολύμπι και ψάρεμα.

Η διαδρομή συνεχίζει δυτικά προς Νεάπολη, ενώ πριν το **Καρύδι** κάντε μια στάση στη **Μονή Αρετίου**, το σπουδαίο αυτό μοναστήρι που θυμίζει μικρή πόλη με φρούριο. Στην περιήγησή σας θα δείτε ελαιοτριβείο, πατητήρι και τυροκομείο. Επισκεφτείτε επίσης τη **Μονή Καρδαμούτσας** που αποτελεί κόσμημα της χριστιανικής αρχιτεκτονικής. Συνεχίζοντας ευθεία από το Καρύδι θα συναντήσετε τις **Δωριές** όπου ξεχωρίζει το **μοναστήρι Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης** με σπουδαία έργα θρησκευτικής και καλλιτεχνικής αξίας. Προχωρώντας νότια, θα αντικρίσετε πανοραμικά τη Φουρνή. Στη στροφή δεξιά, κάτω από το δρόμο, θα γοητευτείτε από το πιο εντυπωσιακό μυλοτόπι της Κρήτης με 13 μύλους να στέκονται στη σειρά. Η περιδιάβαση από την **Αγία Άννα**, τη **Μονή Κεραπολίτισσας**, τη **Μονή Κεράμου** και το **μικρό λαογραφικό μουσείο** επιβάλλονται. Αν έχετε ανάγκη από λίγη ξεκούραση, θα βρείτε φιλόξενα καφενεία και ταβέρνες στο χωριό.

Η διαδρομή συνεχίζει νότια και διασχίζοντας απόσταση περίπου 5 χιλιομέτρων θα περάσετε το χωριό **Νικηθιανό** όπου θα δείτε παλιούς ανεμόμυλους και θα συνεχίσετε προς τη **Νεάπολη** με τα παλιά αρχοντικά, τα γραφικά σοκάκια, τις οθωμανικές κρήνες, το δημοτικό κήπο και την πλατεία με τη Μεγάλη εκκλησία. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το **Λαογραφικό Μουσείο** και την **αρχαιολογική συλλογή Νεάπολης**, την οικία του **Ρούσσου Κούνδουρου** όπως επίσης και τον **αρχαιολογικό χώρο της Δρήρου** μόλις 2 χλμ. ανατολικά της Νεάπολης. Ζητήστε να δοκιμάσετε το τοπικό ποτό Σουμάδα, αναζητήστε από τοπικά καταστήματα θυμαρίσιο μέλι, αμυγδαλωτά, τυροκομικά προϊόντα, ρακή και κρασί. Οι ταβέρνες και τα ρακάδικα συγκεντρώνονται γύρω από την πλατεία όπου θα βρείτε εξαιρετικής ποιότητας φαγητά και μεζέδες.

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψή σας, επιστρέψτε στο **Νικηθιανό** και από εκεί κινηθείτε στην παλαιά εθνική οδό Αγίου Νικολάου – Ηρακλείου με προορισμό τον Άγιο Νικόλαο όπου δεν πρέπει να παραλείψετε μια βόλτα στη λίμνη, να επισκεφτείτε το **Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου** και το **Λαογραφικό Μουσείο** που στεγάζεται στο ισόγειο του παλιού Λιμεναρχείου, δίπλα στη γέφυρα της λίμνης. Η πόλη διαθέτει πολλές επιλογές για διαμονή, εστίαση και αναψυχή, ενώ μπορείτε να αγοράσετε είδη Κρητικής τέχνης και τοπικά προϊόντα όπως ελαιόλαδο, μέλι, αρωματικά βότανα, παραδοσιακά γλυκά κ.α. από τα καταστήματα της πόλης. Αμέτρητες είναι οι επιλογές για κολύμπι και θαλάσσια αθλήματα. Επισκεφτείτε τις παραλίες **Άμμος** και **Κιτροπλατεία**, στην καρδιά της πόλης, **Αμμούδι**, **Αμμουδάρα**, **Αλμυρός**, **Χαβάνια** κ.α.

Η διαδρομή 8 εν συντομία ...

Όνομα Διαδρομής : Οι δρόμοι της Πέτρας

Μήκος Διαδρομής : 65 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 30 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Μαζικοί τουρίστες, Πολιτιστικοί Τουρίστες, Φυσιολάτρες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : Ελαιόλαδο, ρακή, μέλι, τυροκομικά προϊόντα, σουμάδα, αρωματικά βότανα, παραδοσιακά γλυκά, χαρουπόμελο

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : μακαρόνια σκιουφιχτά, κρέας βραστό, ντάκος, χοχλιοί, ντολμάδες, νεράτες μυζηθρόπιτες, στάκα με αυγά, κακαβιά, χταπόδι λιόκαφτο, αχιβάδες

Πολιτιστικοί πόροι : Αρχαία Πόλη Ολούς, Βασιλική Πόρου, εκκλησία Αγ. Λουκά, Σπιναλόγκα, Μονή Αρετίου, Μονή Καρδαμούτσας, Μονή Αγ. Κωνσταντίνου και Ελένης, Μονή Κεράμου, Μονή Κεραπολίτισσας, λαογραφικό μουσείο Φουρνης, λαογραφικό μουσείο Νεάπολης, λαογραφική συλλογή Νεάπολης, αρχαιολογικός χώρος Δρήρου, Αρχαιολογικό Μουσείο Αγ. Νικολάου, Λαογραφικό Μουσείο Αγ. Νικολάου

Ανάγκη ξεναγού : Σπιναλόγκα

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : γκολφ, sra, κολύμπι, θαλάσσια αθλήματα, ψάρεμα

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : ψαροβραδιά στην Ελούντα, πανηγύρια σε γιορτές Αγίων

Τόποι διαμονής : Ελούντα, Πλάκα, Αγ. Νικόλαος, Νεάπολη

Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, τουριστικές κατοικίες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια

Τόποι εστίασης : Ελούντα, Πλάκα, Βρουχάς, Δωριές, Αγ. Νικόλαος, Νεάπολη

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 9

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΟΡΕΙΝΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : 9.1 Αγ. Νικόλαος – Κριτσά – Καθαρό – Μέσα Λασιίθι – Τζερμιάδω – Κερά - Κράσι – Μάλια – Σίσι – Μίλατος - Βραχάσι - Λασιίδα - Νεάπολη – Αγ. Νικόλαος

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι η πόλη του Αγίου Νικολάου. Ακολουθώντας την επαρχιακή οδό Αγίου Νικολάου - Κριτσάς, έπειτα από 10 περίπου χιλιόμετρα θα συναντήσετε το όμορφο, μοναδικό θα λέγαμε, χωριό **Κριτσά**. Πριν μπείτε στο χωριό αξίζει να επισκεφτείτε την **Παναγία την Κερά**, ένα τρίκλιτο, καμαροσκέπαστο με τρούλο ναό κτισμένο τον 12^ο αιώνα και αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Θεωρείται ένας από τους σπουδαιότερους ναούς της Κρήτης. Πρέπει να σταματήσετε και να περπατήσετε μέσα στον οικισμό, να κάνετε βόλτα στην πλακόστρωτη πλατεία με τα πλατάνια όπου υπάρχουν αρκετά καφενεία, να περπατήσετε στα στενά δρομάκια με τα σκαλοπάτια και τις υπέροχες γωνιές, να σταματήσετε στα μαγαζιά και να θαυμάσετε ξεχωριστής τέχνης Κρητικά κεντήματα, πλεκτά και υφαντά. Επίσης ενδιαφέροντα σημεία που δεν πρέπει να παραλείψετε κατά την παραμονή στο χωριό είναι η επίσκεψη στις εκκλησίες που αποτελούν μνημεία υψηλού ενδιαφέροντος. Στο χωριό λειτουργούν αρκετές **ταβέρνες** όπου μπορείτε να γευτείτε λασιιώτικες γεύσεις με το ονομαστό και πολλαπλά βραβευμένο **ελαιόλαδο Κριτσάς**. Ζητήστε να δοκιμάσετε **Κρητικό ντάκο** με ντομάτα, μυζήθρα και ελιές γαρνιρισμένο με λάδι και ρίγανη, τυρί, **στάκα με αυγά, χοχλιούς, ντολμάδες** και φυσικά τις **νεράτες μυζηθρόπιτες**. Αν θέλετε να μάθετε για το εξαιρετικής ποιότητας ελαιόλαδο της περιοχής δεν έχετε παρά να επισκεφτείτε τον **αγροτικό συνεταιρισμό**. Πριν αποχωρήσετε από το χωριό περάστε από το **εργαστήριο του γυναικείου συνεταιρισμού** για να παρακολουθήσετε την παρασκευή παραδοσιακών γλυκών όπως τα ξηροτήγανα και τα καλιτσούνια, αλλά κυρίως να τα δοκιμάσετε.

Αν είστε λάτρεις της φύσης και της περιπέτειας, διασχίστε το **φαράγγι της Κριτσάς**. Καλύτερη περίοδος να βρεθείτε στην Κριτσά είναι το καλοκαίρι οπότε και μπορείτε να παρευρεθείτε σε διάφορες εκδηλώσεις όπως Κρητικός Γάμος, **γιορτή μυζηθρόπιτας**, **Μαγεροτσικαλιάσματα**, **κρετσοβραδιά**, **γιορτή του βοσκού**. Σε κοντινή απόσταση, μόλις 3 χλμ. υπάρχει η **αρχαία Λατώ**, μια από τις πιο γνωστές και καλύτερα διατηρημένες αρχαίες πόλεις της Κρήτης.

Η διαδρομή συνεχίζει με κατεύθυνση το Οροπέδιο Καθαρού όπου θα συναντήσετε ένα μοναδικό και εντυπωσιακό μέρος με ελάχιστα σπίτια και λίγες ταβέρνες που σερβίρουν κυρίως ντόπια προϊόντα. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε τις τοπικές σπεσιαλιτέ: **οφτό κατσικάκι** ή **αρνί** και **φρέσκια μυζήθρα** παραγωγής των βοσκών του Καθαρού. Το χειμώνα είναι ανοικτά μόνο το Σαββατοκύριακο. Αν είστε λάτρεις της φύσης μπορείτε να εκδράμετε στο Οροπέδιο, να απολαύσετε τις ομορφιές και να δείτε τα πλούσια ανασκαφικά ευρήματα απολιθωμένων οστών νάνων ιπποπόταμων. Αν ο δρόμος σας βγάλει από εδώ το πρώτο Σαββατοκύριακο μετά τον Δεκαπενταύγουστο φροντίστε να βρεθείτε στη **γιορτή του βοσκού** και να βιώσετε τη μοναδική εμπειρία να δείτε τους βοσκούς να παρασκευάζουν τυρί επί τόπου, να δοκιμάσετε ολόφρεσκια μυζήθρα και βραστό κρέας και να χορέψετε μαζί με ντόπιους υπό τους ήχους της Κρητικής μουσικής.

Η διαδρομή συνεχίζει (οδηγώντας αργά και με προσοχή) προς το Οροπέδιο Λασιθίου και πιο συγκεκριμένα στο **Μέσα Λασιθί** που στο παρελθόν ήταν ξακουστό για τα κόκκινα ξυνόμηλα που έφθαναν στο τραπέζι του Σουλτάνου στην Πόλη. Λίγο μετά, κάντε μια στάση στη **Μονή Κρουσταλλένιας**, το θρησκευτικό κέντρο του Λασιθίου και συνεχίστε την πορεία σας δεξιά για να διασχίσετε το Μαρμακέτω και να φτάσετε στο **Τζερμιάδω**, το μεγαλύτερο χωριό του Οροπεδίου Λασιθίου όπου λειτουργούν ταβέρνες και καταλύματα. Κάντε μια στάση στον ενοριακό ναό της Αγίας Τριάδος και το μουσείο κειμηλίων ακριβώς δίπλα. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το σημαντικό **σπήλαιο Τραπέζας**, γνωστό και ως Κρόνιον και το **οροπέδιο Νίσημου** από όπου ξεκινάει μονοπάτι που οδηγεί στο **Καρφί**, όπου βρίσκονται τα ερείπια μιας από τις σημαντικότερες υστερομινωικές πόλεις. Αν βρεθείτε στο Τζερμιάδω μετά το Δεκαπενταύγουστο μείνετε το βράδυ στην περίφημη **γιορτή πατάτας**. Συνεχίστε την πορεία σας δυτικά. Διασχίστε τους οικισμούς Λαγού και Πινακιανό και αφού κάνετε μια στάση στο Σελί Αμπέλου για να απολαύσετε τη θέα προς τη θάλασσα. Στη συνέχεια κατηφορίστε και σε περίπου 5 χλμ. θα φθάσετε στην **Κερά** με καταπληκτική θέα στην κοιλάδα του Αβδού. Σταματήστε στην ιστορική **Μονή Καρδιώτισσας** για να θαυμάσετε τις ενδιαφέρουσες βυζαντινές αγιογραφίες. Μην παραλείψετε να φάτε το ανεπανάληπτο ψητό στις ταβέρνες του χωριού, ψημένο στον ξυλόφουρνο. Η διαδρομή κατηφορίζει για να συναντήσει με δεξιά παράκαμψη το γραφικό **Κράσι** όπου αξίζει να σταματήσετε για έναν περίπατο στο χωριό και οπωσδήποτε για καφέ κάτω από το μεγάλο μνημειακό πλάτανο που φιλοξενούσε πολλές φορές την καλλιτεχνική συντροφιά του μεγάλου στοχαστή Νίκου Καζαντζάκη.

Αφήνοντας πίσω σας το Κράσι και μετά από πορεία περίπου 10 χιλιομέτρων προς βορρά, με καταπληκτική θέα και μοναδική φύση, θα φθάσετε στο τουριστικό θέρετρο των **Μαλίων** όπου λειτουργούν όλων των ειδών τουριστικά καταλύματα, ταβέρνες και εστιατόρια, καφενεία, καφετέριες, καταστήματα κ.ά. Απαραίτητη είναι η επίσκεψη στο **ανακτορικό συγκρότημα των Μαλίων**, χτισμένο σύμφωνα με την αρχιτεκτονική της Κνωσού και της Φαιστού, σε απόσταση 3 χλμ. ανατολικά από τον οικισμό. Για τους λάτρεις της θάλασσας υπάρχουν πολλές παραλίες για κολύμπι.

Φεύγοντας από τα Μάλια ακολουθήστε την παλιά εθνική οδό Ηρακλείου – Αγίου Νικολάου και αφού συμβουλευτείτε τις πινακίδες στρίψτε αριστερά και κάντε μια στάση στο **Σίσι**, γραφικό ψαροχώρι της περιοχής όπου μπορείτε να απολαύσετε τη θάλασσα, αλλά και φρέσκο ψάρι στις ταβέρνες και τα εστιατόρια του χωριού. Εδώ θα βρείτε ξενοδοχεία όλων των ειδών και ενοικιαζόμενα διαμερίσματα.

Προχωρήστε ανατολικά για να βρεθείτε σε ένα ακόμη ψαροχώρι, τη **Μίλατο** με πολλές ψαροταβέρνες και καταλύματα. Σε κοντινή απόσταση (3 χλμ.) και με νοτιοανατολική κατεύθυνση θα συναντήσετε το ιστορικό **Σπήλαιο της Μιλιάτου** όπου το 1823 μαρτύρησαν περίπου 200 χριστιανοί. Το σπήλαιο είναι από κάθε άποψη εντυπωσιακό και μέσα είναι κτισμένο το εκκλησάκι του Αγίου Θωμά, φόρος τιμής και μνήμης στα αθώα θύματα. Ανηφορίζοντας και μετά από μια μικρή παράκαμψη δεξιά, θα βρεθείτε στο πολύ ιδιαίτερο και γραφικό χωριό **Βραχάσι**. Η μικρή περιήγηση στον οικισμό κρίνεται απαραίτητη και περιλαμβάνει το ναό του **Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου**, τις κρήνες στην πλατεία δίπλα από το ναό και αν θέλετε ένα καλό γεύμα καθίστε κάτω από τον πλάτανο.

Συνεχίστε την πορεία σας νοτιοανατολικά και διασχίστε τον μικρό οικισμό **Λατσιίδα** (ονομαστή τα τελευταία χρόνια για τα σουβλάκια της). Λίγο έξω από το χωριό ενδιαφέρον παρουσιάζει η **Παναγία Κεραγωνιώτισσα**. Επόμενος σταθμός είναι η πόλη της **Νεάπολης** με τα παλιά αρχοντικά, τα γραφικά σοκάκια, τις οθωμανικές κρήνες, το δημοτικό κήπο και την πλατεία με τη Μεγάλη εκκλησία. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το **Λαογραφικό Μουσείο** και την **αρχαιολογική συλλογή Νεάπολης**, την οικία του **Ρούσσου Κούνδουρου** όπως επίσης και τον **αρχαιολογικό χώρο της Δρήρου** μόλις 2 χλμ. ανατολικά της Νεάπολης. Ζητήστε να δοκιμάσετε το τοπικό ποτό **Σουμάδα**, αναζητήστε από τοπικά καταστήματα **θυμαρίσιο μέλι, αμυγδαλωτά, πατούδα, παξιμάδι, καλιτσούνια, Κρητικά λουκούμια, τυροκομικά προϊόντα, ρακή και κρασί**. Οι ταβέρνες και τα ρακάδικα συγκεντρώνονται γύρω από την πλατεία όπου θα βρείτε μαγειρευτά Κρητικά φαγητά, ψητά της ώρας και Κρητικά μεζεδάκια όπως **ντάκο, στάκα με αυγά, ξύγαλο**, κ.α.

Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στον Άγιο Νικόλαο όπου δεν πρέπει να παραλείψετε μια βόλτα δίπλα στη λίμνη, επίσκεψη στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου** και το **Λαογραφικό Μουσείο** που στεγάζεται στο ισόγειο του παλιού Λιμεναρχείου, δίπλα στη γέφυρα της λίμνης. Η πόλη διαθέτει πολλές επιλογές για διαμονή, εστίαση και αναψυχή, ενώ μπορείτε να αγοράσετε είδη Κρητικής τέχνης και τοπικά προϊόντα όπως ελαιόλαδο, μέλι, αρωματικά βότανα, παραδοσιακά γλυκά κ.α. από τα καταστήματα της πόλης. Αμέτρητες είναι οι επιλογές για κολύμπι και θαλάσσια αθλήματα. Επισκεφτείτε τις παραλίες **Άμμος** και **Κιτροπλατεία**, στην καρδιά της πόλης, **Αμμούδι, Αμμουδάρα, Αλμυρός, Χαβάνια** κ.α.

Η διαδρομή 9.1 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Ορεινό Οδοιπορικό

Μήκος Διαδρομής : 108 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 3 ώρες

Ομάδα Στόχος : γαστροτουρίστες, πολιτιστικοί τουρίστες, ορειβάτες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο (κατά περίπτωση)

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: ελαιόλαδο, τυροκομικά προϊόντα, πατάτες, ρακή, μέλι, παραδοσιακά γλυκά, αρωματικά φυτά, πλεκτά, υφαντά, κεντήματα

Τοπικές Συνταγές : κρέας βραστό με πιλάφι, ψητό κρέας στον ξυλόφουρνο, στάκα με αυγά, ντάκος, χοχλιοί, ντολμάδες, νεράτες μυζηθρόπιτες, κακαβιά

Πολιτιστικοί πόροι : Παναγία Κερά, Μονή Κρουσταλλένιας, μουσείο κειμηλίων Τζερμιάδου, Σπήλαιο Τραπέζας, Καρφή, Μονή Καρδιώτισσας, ανακτορικό συγκρότημα Μαλίων, Σπήλαιο Μιλάτου και εκκλησιάκι Αγίου Θωμά, ναός Αγ. Ιωάννη Χρισόστομου Βραχασίου, Παναγία Κεραγωνιώτισσα, Λαογραφικό Μουσείο Νεάπολης, Λαογραφική Συλλογή Νεάπολης, Αρχαιολογικός χώρος Δρήρου, Αρχαιολογικό Μουσείο Αγ. Νικολάου, Λαογραφικό Μουσείο Αγ. Νικολάου

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : ορειβασία, αναρρίχηση, ποδηλασία, πεζοπορία, κολύμπι, θαλάσσιες δραστηριότητες

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Δικταία, γιορτή πατάτας, γιορτή μυζηθρόπιτας, μαγεροτσικαλιάσματα, κρεατσοβραδιά, κρητικός γάμος, γιορτή του βοσκού

Τόποι διαμονής : Κριτσά, Τζερμιάδω, Αβδού, Κράσι, Μάλια, Σίσι, Μίλατο, Νεάπολη, Αγ. Νικόλαος

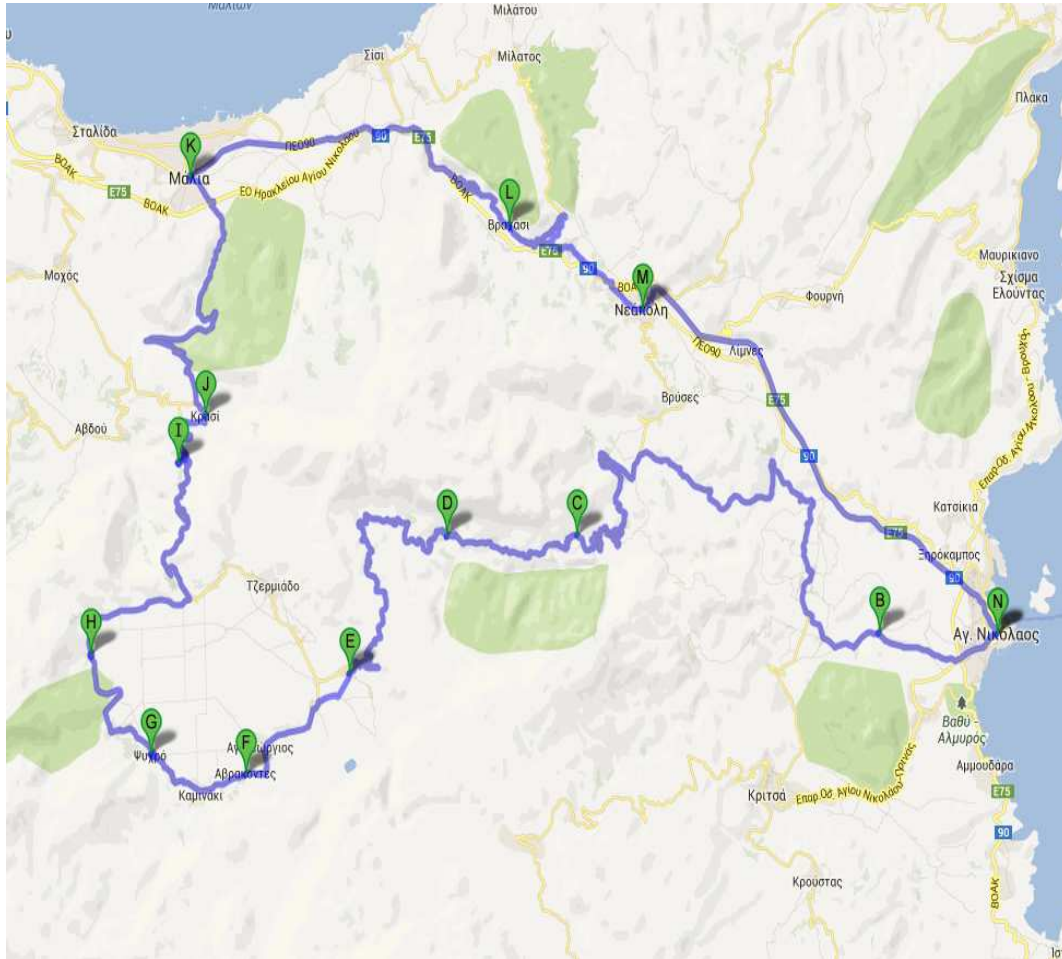
Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, τουριστικές κατοικίες, παραδοσιακοί ξενώνες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα

Τόποι εστίασης : Κριτσά, Καθαρό, Τζερμιάδω, Κερά, Κράσι, Μάλια, Σίσι, Μίλατο, Βραχάσι, Λατσίδα, Νεάπολη, Αγ. Νικόλαος

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 9.2.

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΘΕΪΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Αγ. Νικόλαος – Μέσα Λακώνια – Ζένια – Ποτάμοι – Οροπέδιο Λασιθίου – Κερά – Κράσι – Βραχάσι – Νεάπολη – Αγ. Νικόλαος

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή έχει σημείο εκκίνησης τον **Άγιο Νικόλαο**. Μόλις βγείτε από την πόλη ακολουθείτε το δρόμο για Κριτσά και αμέσως μετά τον κόμβο της εθνικής οδού κατευθυνθείτε προς Λακώνια. Αφού διασχίσετε τους οικισμούς των Αμυγδάλων θα φθάσετε στο χωριό **Ζένια**. Σε μικρή απόσταση από το χωριό υπάρχουν απομεινάρια αρχαίες πόλης, καθώς και ο **Αντζιγανόσπηλιος**, ένα από τα πλέον αξιόλογα σπήλαια του Λασιθίου που αξίζει να επισκεφτείτε. Ανηφορίζοντας θα περάσετε από τους **Ποτάμους** (Μέσα και Έξω), χωριά κτισμένα μέσα στο πράσινο, εξαιρετικής ομορφιάς και ιστορίας. Αξίζει τον κόπο να σταματήσετε για καφέ και κρύο νερό, αλλά και να δροσιστείτε κάτω από τη σκιά των δέντρων. Συνεχίζοντας φτάνετε στο Οροπέδιο Λασιθίου με πρώτο σταθμό το **Μέσα Λασιθί** (ο μύθος λέει ότι τα κόκκινα ξυνόμηλα ήταν τόσο ονομαστά που έφθαναν μέχρι το τραπέζι του Σουλτάνου στην Πόλη). Λίγο πιο κάτω θα συναντήσετε τη **Μονή Κρουσταλλένιας** και στρίβοντας αριστερά συνεχίστε προς Άγιο Κωνσταντίνο, Άγιο Γεώργιο και Αβρακόντε. Όλα τα χωριά που θα συναντήσετε στο Οροπέδιο είναι μοναδικής ομορφιάς και επισκέψιμα καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Σταματήστε όπου σας αρέσει, πιάστε κουβέντα με τους ντόπιους, πιείτε ρακή με οφτή πατάτα και αγοράστε τοπικά προϊόντα (μήλα, αχλάδια, φασόλια,

πατάτες κ.α.). Από τον Αβρακόντε μπορείτε να βρείτε ανηφορίζοντας το δρόμο που οδηγεί στο πανέμορφο οροπέδιο του Λιμνάκαρου, από όπου ξεκινάει η κυρίως ορειβατική διαδρομή για την κορυφή του Αφέντη.

Επόμενος σταθμός το **Ψυχρό**, όμορφο χωριό με πολλά νερά και μια βρύση μέσα στο δρόμο που βγάζει παγωμένο νερό. Σταματήστε να δροσιστείτε. Δεν πρέπει να φύγετε αν δεν επισκεφτείτε το φημισμένο από την αρχαιότητα λατρευτικό σπήλαιο **Δικταίο Άντρο** που συγκεντρώνει χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο και σύμφωνα με την παράδοση εδώ γεννήθηκε και κυρίως λατρεύτηκε ο πατέρας των Ολύμπιων Θεών, ο Δίας. Μπορείτε να φθάσετε στο σπήλαιο από την ειδικά διαμορφωμένη διαδρομή είτε με τα πόδια, είτε με γαϊδουράκια. Το χωριό διαθέτει υποδομές διαμονής και εστίασης.

Η διαδρομή συνεχίζεται διασχίζοντας τους οικισμούς **Αγ. Χαράλαμπος** και **Κάτω Μετόχι** όπου λίγο έξω από το χωριό αξίζει να σταματήσετε στην αναστηλωμένη **Μονή Βιδιανής** στην οποία λειτουργεί και μικρό μουσείο φυσικής ιστορίας.

Ολοκληρώνοντας την περιήγηση στο Οροπέδιο, στρίψτε αριστερά, και αφού κάνετε μια στάση στο Σελί Αμπέλου απολαύστε τη θέα προς τη θάλασσα. Αρχίστε να κατηφορίζετε και σε περίπου 5 χλμ. θα φθάσετε στην **Κερά** με καταπληκτική θέα στην κοιλάδα του Αβδού. Αν πεινάσετε μπορείτε να αναζητήσετε ψητό μαγειρεμένο στον ξυλόφουρνο στις ταβέρνες του χωριού. Συνεχίζοντας, σταματήστε στην ιστορική **Μονή Καρδιώτισσας** για να θαυμάσετε τις ενδιαφέρουσες βυζαντινές αγιογραφίες και λίγο πιο κάτω στρίψτε δεξιά για να βρεθείτε στο γραφικό **Κράσι** όπου αξίζει να σταματήσετε για έναν περίπατο στο χωριό και οπωσδήποτε για καφέ κάτω από το μεγάλο μνημειακό πλάτανο όπου πολλές φορές φιλοξένησε τη λογοτεχνική συντροφιά του μεγάλου στοχαστή Νίκου Καζαντζάκη.

Αφήνοντας πίσω σας το Κράσι και μετά από πορεία προς βορρά περίπου 10 χιλιομέτρων με εκπληκτική θέα και μοναδική φύση, θα φθάσετε στο τουριστικό θέρετρο των **Μαλίων** όπου λειτουργούν όλων των ειδών τουριστικά καταλύματα, ταβέρνες και εστιατόρια, καφενεία, καφετέριες, καταστήματα κ.ά. Απαραίτητη είναι η επίσκεψη στο **ανακτορικό συγκρότημα των Μαλίων**, χτισμένο σύμφωνα με την αρχιτεκτονική της Κνωσού και της Φαιστού, σε απόσταση 3 χλμ. ανατολικά από τον οικισμό. Για τους λάτρες της θάλασσας υπάρχουν πολλές παραλίες για κολύμπι.

Φεύγοντας από τα Μάλια και αφού συμβουλευτείτε τις πινακίδες, στρίψτε αριστερά και κάντε μια στάση στο **Σίσι**, γραφικό ψαροχώρι της περιοχής όπου μπορείτε να απολαύσετε τη θάλασσα, αλλά και φρέσκο ψάρι στις ταβέρνες και τα εστιατόρια του χωριού. Εδώ θα βρείτε ξενοδοχεία όλων των ειδών και ενοικιαζόμενα διαμερίσματα.

Προχωρήστε ανατολικά για να βρεθείτε σε ένα ακόμη ψαροχώρι, τη **Μίλατο** με πολλές ψαροταβέρνες και καταλύματα. Σε κοντινή απόσταση (3 χλμ.) και με νοτιοανατολική κατεύθυνση θα συναντήσετε το ιστορικό **Σπήλαιο της Μιλάτου** όπου το 1823 μαρτύρησαν περίπου 200 χριστιανοί. Το σπήλαιο είναι από κάθε άποψη εντυπωσιακό και μέσα είναι κτισμένο το εκκλησάκι του Αγίου Θωμά, φόρος τιμής και μνήμης στα αθώα θύματα. Ανηφορίζοντας και μετά από μια μικρή παράκαμψη δεξιά, θα βρεθείτε στο πολύ ιδιαίτερο και γραφικό χωριό **Βραχάσι**. Η μικρή περιήγηση στον οικισμό κρίνεται απαραίτητη και περιλαμβάνει το ναό του **Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου**, τις κρήνες στην πλατεία δίπλα από το ναό και αν θέλετε ένα καλό γεύμα καθίστε κάτω από τον πλάτανο.

Συνεχίστε την πορεία σας νοτιοανατολικά και διασχίστε το μικρό οικισμό Λατσιάδα (ονομαστή τα τελευταία χρόνια για τα σουβλάκια της). Λίγο έξω από το χωριό παρουσιάζει ενδιαφέρον η **Παναγία**

Κεραγωνιώτισσα. Επόμενος σταθμός είναι η πόλη της **Νεάπολης** με τα παλιά αρχοντικά, τα γραφικά σοκάκια, τις οθωμανικές κρήνες, το δημοτικό κήπο και την πλατεία με τη Μεγάλη εκκλησία. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το **Λαογραφικό Μουσείο** και την **αρχαιολογική συλλογή Νεάπολης**, την οικία του **Ρούσσου Κούνδουρου** όπως επίσης και τον **αρχαιολογικό χώρο της Δρήρου** μόλις 2 χλμ. ανατολικά της Νεάπολης. Ζητήστε να δοκιμάσετε το τοπικό ποτό **Σουμάδα**, αναζητήστε από τοπικά καταστήματα **θυμαρίσιο μέλι, αμυγδαλωτά, πατούδα, παξιμάδι, καλιτσούνια, Κρητικά λουκούμια, τυροκομικά προϊόντα, ρακή και κρασί.** Οι ταβέρνες και τα ρακάδικα συγκεντρώνονται γύρω από την πλατεία όπου θα βρείτε μαγειρευτά Κρητικά φαγητά, ψητά της ώρας και Κρητικά μεζεδάκια όπως ντάκο, στάκα με αυγά, ξύγαλο, κ.α.

Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στον Άγιο Νικόλαο όπου δεν πρέπει να παραλείψετε μια βόλτα δίπλα στη λίμνη, επίσκεψη στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου** και το **Λαογραφικό Μουσείο** που στεγάζεται στο ισόγειο του παλιού Λιμεναρχείου, δίπλα στη γέφυρα της λίμνης. Η πόλη διαθέτει πολλές επιλογές για διαμονή, εστίαση και αναψυχή, ενώ μπορείτε να αγοράσετε είδη Κρητικής τέχνης και τοπικά προϊόντα όπως ελαιόλαδο, μέλι, αρωματικά βότανα, παραδοσιακά γλυκά κ.α. από τα καταστήματα της πόλης. Αμέτρητες είναι οι επιλογές για κολύμπι και θαλάσσια αθλήματα. Επισκεφτείτε τις παραλίες **Άμμος και Κιτροπλατεία**, στην καρδιά της πόλης, **Αμμούδι, Αμμουδάρα, Αλμυρός, Χαβάνια** κ.α.

Η διαδρομή 9.2 εν συντομία ...

Όνομα Διαδρομής : **Θεϊκό Οδοιπορικό**

Μήκος Διαδρομής : 110 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες και 50 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Πολιτιστικοί τουρίστες, γαστροτουρίστες, ορειβάτες, ποδηλάτες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο (κατά περίπτωση)

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: ελαιόλαδο, τυροκομικά προϊόντα, μήλα, αχλάδια, πατάτες, ρακή, μέλι, αρωματικά φυτά, σουμάδα

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : κρέας βραστό με πιλάφι, ψητό κρέας στον ξυλόφουρνο, στάκα με αυγά, ντάκος, χοχλιοί, ντολμάδες, μυζηθρόπιτες

Πολιτιστικοί πόροι : Μονή Κρουσταλλένιας, Ατζιγανόσπηλιος, Δικταίο Άντρο, Μονή Βιδιανής, Μονή Καρδιώτισσας, Παναγία Κερά, ανακτορικό συγκρότημα Μαλίων, σπήλαιο Μιλάτου, ναός Αγ. Ιωάννη Χρισσοστόμου, Παναγία Κεραγωνιώτισσα, Λαογραφικό Μουσείο και Λαογραφική Συλλογή Νεάπολης, Αρχαιολογικό Μουσείο Αγ. Νικολάου, Λαογραφικό Μουσείο Αγ. Νικολάου

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ορειβασία, ποδηλασία

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : πολιτιστικές εκδηλώσεις Λατώ, Δικταία

Τόποι διαμονής : Αγ. Νικόλαος, Αγ. Κωνσταντίνος, Αγ. Γεώργιος, Ψυχρό, Μάλια, Σίσι, Μίλατος, Νεάπολη

Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, τουριστικές κατοικίες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα

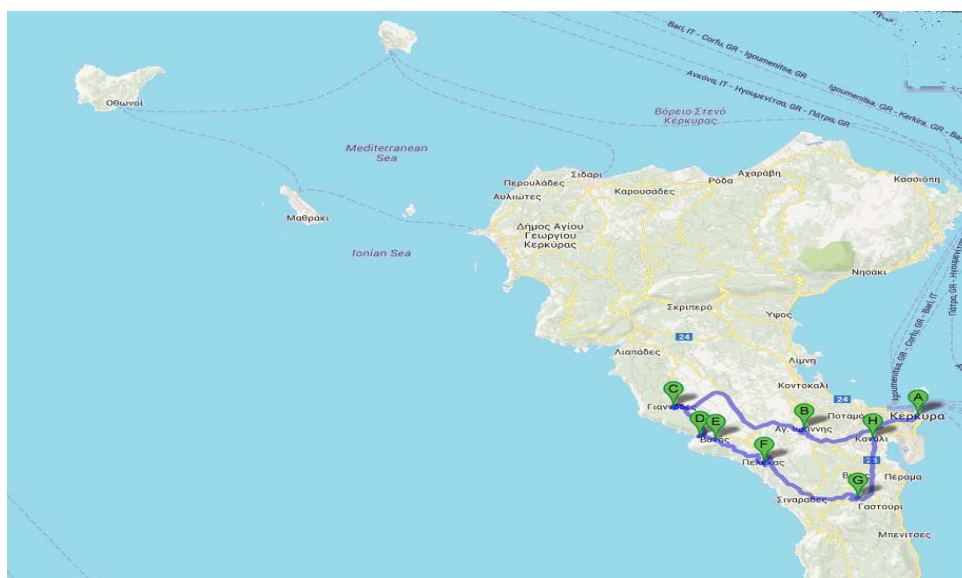
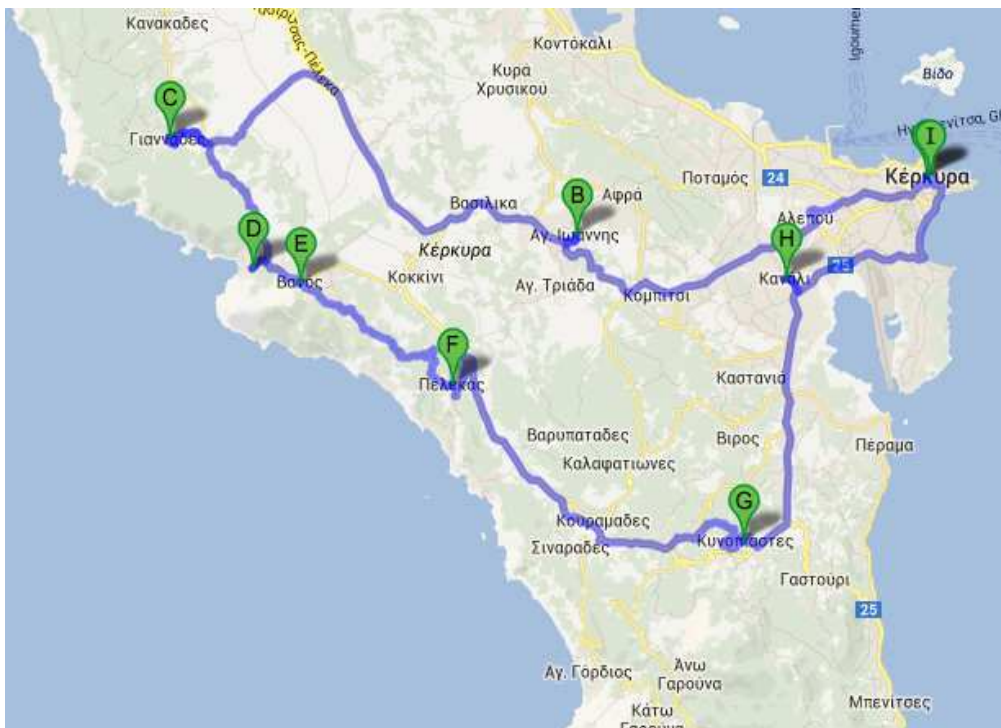
Τόποι εστίασης : Αγ. Νικόλαος, Αγ. Κωνσταντίνος, Αγ. Γεώργιος, Ψυχρό, Κερά, Κράσι, Μάλια, Μίλατος, Σίσι, Βραχάσι, Λατσίδα, Νεάπολη

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 10

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Κέρκυρα – Αγ. Ιωάννης – Γιαννάδες – Κοιλιάδα Ρόπα – Βάτος – Πέλεκας – Κυνοπιάστες – Κανάλι – Κέρκυρα

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι η πόλη της **Κέρκυρας** που έχει ενταχθεί στα **Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco**. Στην Κέρκυρα δε θα σας μείνει χρόνος να πλήξετε, αντίθετα έχετε να δείτε και να κάνετε πολλά! Περπατήστε στο ιστορικό κέντρο, θαυμάστε το φημισμένο **Λιστόν** όπου συγκεντρώνονται καφενεία και ταβέρνες, επισκεφτείτε το **παλιό** και το **νέο φρούριο**, όπως επίσης το **Αρχαιολογικό Μουσείο**, το **Μουσείο Ασιατικής Τέχνης**, το **Μουσείο Χαρτονομισμάτων**. Μην παραλείψετε να κάνετε μια στάση για προσκύνημα στον **Άγιο Σπυρίδωνα**, προστάτη του νησιού, ενώ εντυπωσιακή είναι και η καθολική Μητρόπολη του Αγίου Ιακώβου με το μοναδικό κωδωνοστάσιο. Στην πόλη θα βρείτε καταλύματα, ταβέρνες και εστιατόρια, καφενεία και καφετέριες, καταστήματα τοπικών προϊόντων και αναμνηστικών ειδών για τις αγορές σας, κ.α. Μην ξεχάσετε να δοκιμάσετε τζιτζιμπίρα και να αγοράσετε μαντολάτα, κουμ κουάτ γλυκό ή λικέρ. Αναζητήστε επίσης τις περίφημες συκομαΐδες.

Βγαίνοντας από την πόλη, ακολουθήστε την επαρχιακή οδό Κέρκυρας – Πέλεκα με δυτική κατεύθυνση. Έχοντας διανύσει περίπου 8,5 χλμ. θα συναντήσετε τον **Άγιο Ιωάννη**. Κάντε μια στάση στο χωριό, περπατήστε στην πλατεία όπου θα βρείτε **παραδοσιακή ταβέρνα** που **λειτουργεί** εδώ και **100 χρόνια**. Εδώ θα γευτείτε μοναδικές παραδοσιακές κερκυραϊκές συνταγές. Αν θέλετε να δροσιστείτε καθίστε στο γραφικό καφεενάκι και πιείτε μια **τζιτζιμπίρα** κάτω από τον ίσκιο των πλατάνων. Επισκεφτείτε επίσης την Αίθουσα Τέχνης όπου φιλοξενούνται εκθέσεις γλυπτικής και ζωγραφικής. Μην παραλείψετε να σταματήσετε στο **εργαστήριο ποτοποιίας** για να δείτε που και πώς παράγεται το Κερκυραϊκό κουμ –κουατ. Στο χωριό υπάρχουν καταλύματα για τη διαμονή σας.

Από τον Άγιο Ιωάννη κατευθυνθείτε νότια και από τον κυκλικό κόμβο επιλέξτε την έξοδο προς την επαρχιακή οδό Παλαιοκαστρίτσας – Πέλεκα. Μετά από περίπου 10 χλμ. θα φτάσετε στους **Γιαννάδες**. Κάντε μια σύντομη στάση στο χωριό. Περπατήστε στα δρομάκια και θαυμάστε την όμορφη αρχιτεκτονική των σπιτιών. Απολαύστε την εκπληκτική θέα από την πλατεία προς το λιβάδι του Ρόπα και τους γύρω λόφους. Στο χωριό θα βρείτε μικρά καφεενάκια και ταβέρνες όπου μπορείτε να δοκιμάσετε Κερκυραϊκούς μεζέδες. Συνδυάστε το φαγητό σας με το αρωματικό κρασί της ποικιλίας «κακοτρύγης».

Η διαδρομή συνεχίζει νοτιοανατολικά. Έπειτα από 4 χλμ. θα βρεθείτε στην **Κοιλιάδα** του **Ρόπα**, μια όμορφη εκτεταμένη πεδιάδα με καλλιέργειες μεταξύ των οποίων και αμπέλια που παράγουν το εξαιρετικό **κρασί** της **ποικιλίας «κακοτρύγης»**. Στην περιοχή υπάρχει **κτήμα – οικολογικό πάρκο** που πέραν των άλλων περιλαμβάνει αμπελώνες από τους οποίους παράγεται εξαιρετικής ποιότητας κρασί. Αξίζει να κάνετε μια στάση για περιήγηση. Χάρη στο ποτάμι των Ερμόνων, η περιοχή αποτελεί έναν απέραντο βιότοπο. Η εξερεύνηση του λιβαδιού με αυτοκίνητο, ποδήλατο ή με τα πόδια θα σας μαγέψει! Αν είστε φίλος του γκολφ είστε στο κατάλληλο μέρος για να ασκήσετε το χόμπι σας.

Επόμενο σημείο της διαδρομής είναι ο **Βάτος**, κρυμμένος από τη θάλασσα σε μια πτυχή του βουνού του Αϊ Γιώργη εξαιτίας του αλλοτινού φόβου των πειρατών. Εδώ μπορείτε να κάνετε στάση σε κάποιο από τα παλιά καφεενάκια του χωριού ή να επιλέξετε κάποιο από τα ταβερνάκια για να απολαύσετε ένα αυθεντικό Κερκυραϊκό γεύμα. Για τους πιο ριψοκίνδυνους, πάνω από το λόφο του Αϊ Γιώργη υπάρχει κλαμπ για paragente και με τις οδηγίες έμπειρων εκπαιδευτών μπορείτε να κάνετε ένα ταξίδι στους αιθέρους και να απολαύσετε την Κέρκυρα από ψηλά.

Από τον Βάτο κατευθυνθείτε ανατολικά στην επαρχιακή οδό Κοκκίνης – Λιβαδιού Ρόπα με προορισμό τον **Πέλεκα**. Λίγο πριν τον οικισμό αξίζει να **σταματήσετε στον αμπελώνα** και το **επισκέψιμο οινοποιείο** της περιοχής και να απολαύσετε παραδοσιακούς μεζέδες συνοδευόμενους από ντόπιο κρασί. Δείτε επίσης το **παραδοσιακό ελαιοτριβείο** με κινητήρια δύναμη το άλογο. Μέσα στο χωριό θα βρείτε καταλύματα διαφόρων τύπων για τη διαμονή σας, καθώς και πολλές ταβέρνες

με παραδοσιακά πιάτα. Από τα καταστήματα προμηθευτείτε τοπικά προϊόντα όπως κρασί, κουμκουατ, μάντολες, μαντολάτα, συκομαΐδες κ.α. Κάντε μια βόλτα από τα εργαστήρια κεραμικής για να δείτε τον τρόπο παρασκευής διαφόρων κεραμικών ειδών. Μην παραλείψετε να περάσετε μέσα από το χωριό για να φτάσετε στην κορυφή του λόφου όπου υπάρχει το «**Παρατηρητήριο του Κάιζερ**» για να απολαύσετε την ώρα του σούρουπου το ηλιοβασίλεμα και τη μοναδική θέα στο πανέμορφο τοπίο της Κερκυραϊκής γης. Αν θέλετε να δροσιστείτε πηγαίνετε για μπάνιο στη Γλυφάδα, μια από τις ωραιότερες παραλίες του νησιού. Να θυμάστε ότι στον Πέλεκα κάθε καλοκαίρι πραγματοποιείται το Φεστιβάλ Τέχνης.

Αφήνοντας πίσω τον Πέλεκα συνεχίστε την πορεία σας με νοτιοανατολική κατεύθυνση. Κινηθείτε στην επαρχιακή οδό Πέλεκα – Καστελλάνιων για να φτάσετε μετά από 9 χλμ. στους **Κυνοπιάστες**. Περιηγηθείτε στα αρχοντικά σπίτια και τα πλακόστρωτα δρομάκια και κάντε μια στάση στον ναό της Παναγίας με αγιογραφίες της Επτανησιακής Σχολής του 18^{ου} αιώνα. Επισκεφτείτε το **Μουσείο Ελιάς** που είναι στεγασμένο σε ένα τέλεια συντηρημένο ελαιοτριβείο των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Θαυμάστε την πλούσια συλλογή εργαλείων και μέσων επεξεργασίας της ελιάς. Στο χωριό ψάξτε για την ταβέρνα μύθο της Κέρκυρας που λειτουργεί από το 1936 και μοιάζει εσωτερικά με μπακάλικο. Θα εκπλαγείτε τόσο από τον διάκοσμο, όσο και από τις τοπικές λιχουδιές όπως νούμπουλο, παστιτσάδα, σοφρίτο κ.α.

Από τους Κυνοπιάστες αξίζει τον κόπο να κινηθείτε προς το **Γαστούρι** και να επισκεφτείτε το φημισμένο Αχίλλειον, το θρυλικό ανάκτορο που κτίστηκε στην πλαγιά του κατάφυτου λόφου ως ησυχαστήριο της αυτοκράτειρας της Αυστρίας Ελισάβετ. Πολλά σημαντικά έργα τέχνης με πιο γνωστό το άγαλμα του Αχιλλέα, καθώς και η ελαιογραφία «ο θρίαμβος του Αχιλλέα» κοσμούν το εξαιρετικό αυτό αρχιτεκτονικό έργο το οποίο σήμερα λειτουργεί ως μουσείο με πολλά και σημαντικά εκθέματα. Το Αχίλλειον αποτελεί προορισμό για χιλιάδες επισκέπτες. Δεν υπάρχει ταξιδιώτης που να έρθει στην Κέρκυρα και να μην το επισκεφτεί.

Η διαδρομή συνεχίζει βόρεια. Από τους Κυνοπιάστες στρίψτε δεξιά προς επαρχιακή οδό Ποντής – Μεσογής και στη συνέχεια ακολουθήστε την εθνική οδό Κέρκυρας – Αχιλλείου για να φτάσετε μετά από σχεδόν 6 χλμ. στο **Κανάλι**. Από εκεί συνεχίστε για **Κέρκυρα** όπου η διαδρομή τερματίζει.

Η διαδρομή 10 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Στη σκιά του Αχιλλέα

Μήκος Διαδρομής : 43 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα και 15 λεπτά

Ομάδα Στόχος : πολιτιστικοί τουρίστες, φυσιολάτρες, γαστροτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : Πάσχα

Τοπικά προϊόντα : ελαιόλαδο, κρασί, αλλαντικά, μαντολάτα, μάντολες, συκομαΐδες, μπύρα, κουμ – κουάτ, κεραμικά

Τοπικά Πιάτα – Συνταγές : παστιτσάδα, σοφρίτο, μπουρδέτο, μπιάνκο, σαβόρο, νούμπουλο

Πολιτιστικοί πόροι : Λιστόν, παλιό και νέο φρούριο Κέρκυρας, Αρχαιολογικό Μουσείο Κέρκυρας, Μουσείο Ασιατικής Τέχνης, Μουσείο Χαρτονομισμάτων, ναός Αγίου Σπυρίδωνα, καθολική Μητρόπολη Αγίου Ιακώβου, Αίθουσα Τέχνης στον Άγιο Ιωάννη, εργαστήρια κεραμικής στον Πέλεκα, Μουσείο Ελιάς στους Κυνοπιάστες, Αχιλλειον

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ποδηλασία, γκολφ, sra, κολύμπι, θαλάσσια αθλήματα, ανεμοπτερισμός

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : το έθιμο των Μπότσηδων το Πάσχα, Κερκυραϊκό Καρναβάλι, το Φεστιβάλ Τέχνης στον Πέλεκα, Λάμπιατα, Λιτανείες, Φεστιβάλ Επτανησιακής Μουσικής στην Κέρκυρα

Τόποι διαμονής : Κέρκυρα, Βάτος, Πέλεκας, Γιαννάδες, Σιναράδες

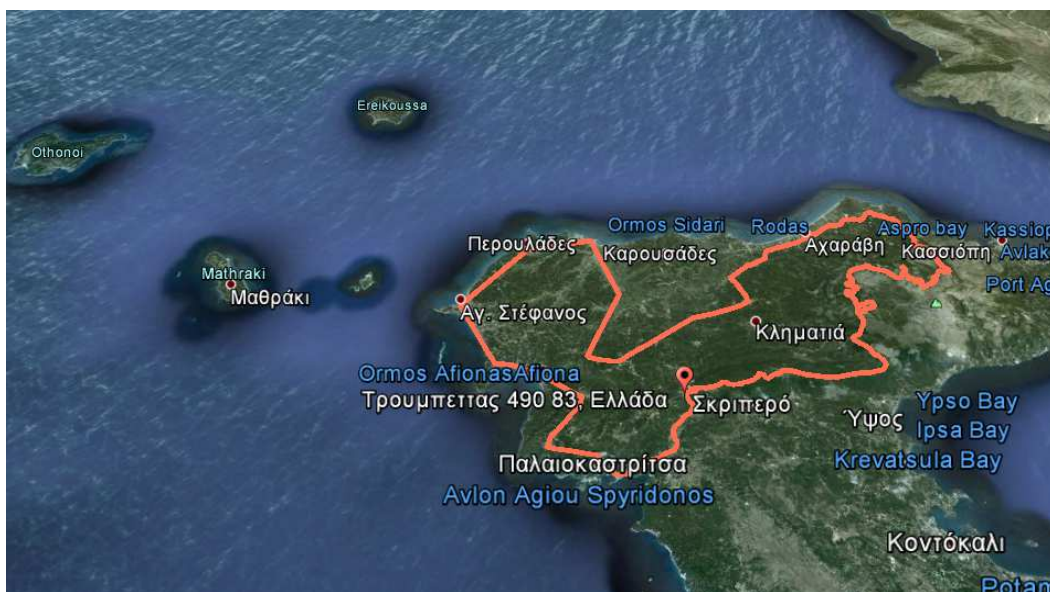
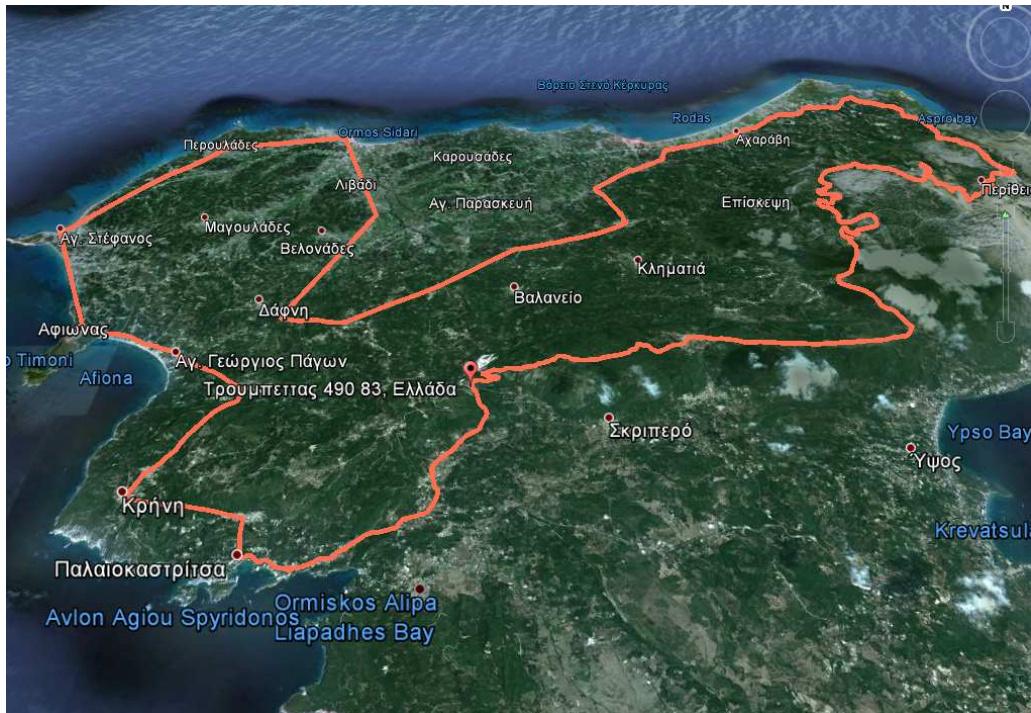
Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία, αγροτουριστικά καταλύματα, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες

Τόποι εστίασης : Κέρκυρα, Άγιος Ιωάννης, Γιανναδες, Βάτος, Πέλεκας, Σιναράδες, Κυνοπιάστες

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 11

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΠΑΓΩΜΕΝΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Παλαιοκαστρίτσα - Λάκωνες - Κρήνη - Πάγοι - Αφιώνας - Αρίλλας - Άγιος Στέφανος (λιμάνι για διαπόντια νησιά Οθωνοί, Μαθράκι, Ερείκουσα) - Αυλιώτες - Σιδάρι - Άγιος Αθανάσιος - Άγιοι Δούλοι - Νύμφες - Αχαράβη - Λούτσες - Περίθεια – Λαύκι - Στρινύλας - Σπαρτύλας – Σωκράκι - Τρουμπέττας - Δουκάδες – Παλαιοκαστρίτσα

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι η **Παλαιοκαστρίτσα**. Το τοπίο που διαμορφώνεται από κατάφυτους λόφους με ελαιώνες και κλειστούς όρμους με κρυστάλλινα νερά (και πολύ παγωμένα) είναι μοναδικό και θα σας μαγέψει! Αν είστε λάτρεις της θάλασσας είστε στο ιδανικό μέρος, καθώς έχετε να επιλέξετε ανάμεσα σε πολλές παραλίες με γαλαζοπράσινα νερά. Επισκεφτείτε την κεντρική παραλία από όπου μπορείτε με βάρκα να ξεναγηθείτε στις μοναδικές σπηλιές και στις απομακρυσμένες παραλίες. Επιδοθείτε σε θαλάσσιες δραστηριότητες όπως καταδύσεις, snorkeling κ.α. Στην περιοχή θα βρείτε πολλά καταλύματα, ταβέρνες, εστιατόρια, φούρνους και εμπορικά καταστήματα. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε τη **Μονή Παλαιοκαστρίτσας** όπου λειτουργεί και **Μουσείο**.

Από την Παλαιοκαστρίτσα κατευθυνθείτε βόρεια και στρίψτε αριστερά. Έπειτα από 6 χλμ. ανηφόρας θα συναντήσετε τους **Λάκωνες**, ένα γραφικό χωριό με σπιτάκια του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα από το οποίο θα απολαύσετε υπέροχη θέα. Περιπλανηθείτε στα στενά δρομάκια του και χαλαρώστε σε ένα από τα καφεενεδάκια. Αξίζει ένας περίπατος στη **Μπέλλα Βίστα** για να θαυμάσετε τη θέα προς τον όρμο της Παλαιοκαστρίτσας. Αν σας αρέσει η πεζοπορία ακολουθήστε το μονοπάτι που οδηγεί στην Παλαιοκαστρίτσα. Αν πεινάσατε, σε εστιατόριο του χωριού θα βρείτε παραδοσιακά Κερκυραϊκά πιάτα. Σας προτείνουμε να δοκιμάσετε Μπουρδέτο (ψαρόσουπα πικάντικη), Μπιάνκο (πατάτες και ψάρι στο φούρνο), Σοφρίτο (κρέας σε σάλτσα με σκόρδο και μαϊντανό), Πασιτισάδα (μακαρόνια με κοκκινιστό κρέας) ή Γιουβέτσι από ψάρια (ζυμαρικά με χταπόδι, καλαμάρι και σουπιά μαγειρεμένα στο φούρνο με σάλτσα).

Συνεχίστε την πορεία σας δυτικά. Μετά τους Λάκωνες θα συναντήσετε το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής και στη συνέχεια αφού διασχίσετε το χωριό **Κρήνη** ακολουθείτε το στενό δρόμο που ελίσσεται μέσα στους πυκνούς ελαιώνες και οδηγεί στο **Αγγελόκαστρο**. Εδώ αξίζει να κάνετε μια στάση!

Από την Κρήνη η διαδρομή ανηφορίζει. Συνεχίστε στο δρόμο που ακολουθεί τις κατάφυτες από ελαιώνες πλαγιές και αφού διασχίσετε τον **Πρινύλα** θα φτάσετε στο χωριό **Πάγοι** μέσα σε ένα περιβάλλον με οργιαστική βλάστηση. Το χωριό φημίζεται για τα φρούτα και το κρασί του. Περιηγηθείτε στον οικισμό, θαυμάστε παλιά αρχοντικά και επισκεφτείτε τις εκκλησίες με έργα ζωγράφων από τον 16^ο – 20^ο αιώνα. Καθίστε στα καφενεία του χωριού για καφέ ή τζιτζιμπίρα. Πριν φύγετε αγοράστε φρέσκα φρούτα.

Από εδώ στρίψτε αριστερά και κατεβείτε στην παραλία του Αη Γιώργη των Πάγων για να κολυπήσετε σε πεντακάθαρα, κρυστάλλινα νερά. Η παραλία είναι ιδανική για windsurfing. Στην περιοχή θα βρείτε καταλύματα και ταβέρνες.

Συνεχίστε την πορεία σας νοτιοδυτικά και μετά από 3,5 χλμ. θα συναντήσετε τον **Αφιώνα** που θυμίζει τα γραφικά χωριά των Δαλματικών Ακτών. Δε λογάται να έρθετε στην Κέρκυρα και να μην σταματήσετε εδώ από όπου θα απολαύσετε εκπληκτική θέα προς τον Όρμο του Αγίου Γεωργίου, το όρος Ιστώνη και τα Διαπόντια Νησιά. Ακολουθήστε το μονοπάτι που θα σας οδηγήσει στο ιστορικό δίστομο λιμάνι του «Πόρτο Τιμόνε» και στην ακατοίκητη χερσόνησο έως πέρα στη μικρή εκκλησία του Αγίου Στυλιανού που αποτελείται από φυσική σπηλιά. Αν έχετε ανάγκη από λίγη δροσιά σταματήστε σε κάποιο από τα καφενεία του χωριού, ενώ αν πεινάσατε επιλέξτε μια από τις ταβέρνες για να απολαύσετε ένα μοναδικό γεύμα δοκιμάζοντας τοπικούς μεζέδες.

Συνεχίστε τη διαδρομή σας βόρεια. Απολαύστε την υπέροχη θέα με τα νησάκια Γυναίκα Καβιά και Συκιά να αναπαύονται στα γαλάζια νερά ώσπου να φτάσετε στον **Αρίλλα**. Δροσιστείτε στα νερά της εκπληκτικής ομώνυμης παραλίας, βραβευμένης με Γαλάζια Σημαία. Αν έχετε όρεξη για εξερευνήσεις,

νοικιάστε βάρκα για να ανακαλύψετε τις κοντινές ερημικές παραλίες. Αν πάλι είστε λάτρεις της φύσης περπατήστε στα μονοπάτια του Αρίλλα για να επισκεφτείτε γειτονικούς οικισμούς. Στον Αρίλλα λειτουργούν ταβέρνες και εστιατόρια όπου μπορείτε να απολαύσετε ένα γεύμα με παραδοσιακά πιάτα. Σε περίπτωση που ενδιαφέρεστε να διανυκτερεύσετε εδώ θα βρείτε αρκετά καταλύματα. Μην ξεχάσετε να κάνετε **μια στάση** στο **ζυθοποιείο** της περιοχής όπου θα ξεναγηθείτε και θα σας κεράσουν φρέσκια μπύρα.

Επόμενο σημείο της διαδρομής σε απόσταση λιγότερο από 3 χλμ. είναι ο **Άγιος Στέφανος** που αμφιθεατρικά κτισμένος προσφέρει πανοραμική θέα στα Διαπόντια Νησιά. Από εδώ με πλοίο μπορείτε να πάτε στα νησιά Ερεικούσα, Μαθράκι και Οθωνοί. Οι λάτρεις του ανεμοπτερισμού έχουν την ευκαιρία για μια πτήση απολαμβάνοντας τη θέα από ψηλά.

Αφήνοντας πίσω σας τον Άγιο Στέφανο, κατευθυνθείτε βόρεια και μέσω της επαρχιακής οδού Αγρού – Περουλάδων και σε απόσταση 4,3 χλμ. θα βρεθείτε στους **Αυλιώτες** όπου θα θαυμάσετε την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των σπιτιών. Επισκεφτείτε την εντυπωσιακή εκκλησία του 18^{ου} αιώνα που βρίσκεται στο μεγαλύτερο ύψωμα του χωριού. Περιπλανηθείτε στα στενά σοκάκια και ανακαλύψτε τα μικρά μαγαζάκια όπου θα βρείτε ντόπια προϊόντα και χειροποίητες δημιουργίες για να κάνετε τα ψώνια σας. Στο χωριό λειτουργεί καφενείο και ταβέρνα όπου μπορείτε να απολαύσετε νοστιμιές της Κέρκυρας.

Εξακολουθήστε να κινείστε βόρεια, διασχίστε τον οικισμό Περουλάδες για να φτάσετε στο **Σιδάρι** όπου πρέπει οπωσδήποτε να επισκεφτείτε το **Κανάλι της Αγάπης** (Canal D' Amour) που σύμφωνα με το θρύλο, όσοι κολυμπούν στα νερά του βρίσκουν τον αιώνιο έρωτα. Εδώ θα βρείτε καταλύματα διαφόρων τύπων για τη διαμονή σας. Για φαγητό μπορείτε να επιλέξετε από παραδοσιακές ταβέρνες μέχρι εστιατόρια gourmet και ψαροταβέρνες.

Από το Σιδάρι κατευθυνθείτε νότια και κινηθείτε στην επαρχιακή οδό Σκριπερού – Περουλάδων. Διασχίστε τα μικρά χωριά Λιβιάδι, Ψαθύλας, Μεσαριά για να φτάσετε έπειτα από δεκαπέντε λεπτά στον **Άγιο Αθανάσιο** όπου αξίζει να επισκεφτείτε τη Μονή Παντοκράτορος Σωτήρος Χριστού. Συνεχίστε βορειοανατολικά, διασχίστε τα χωριά Δροσάτο και Άγιοι Δούλοι για να φτάσετε στο χωριό **Νύμφες** που οφείλει το όνομά του στο μύθο που θέλει τις νύμφες να λούζονται στα κρυστάλλινα νερά των μικρών καταρρακτών της περιοχής. Επιβάλλεται μια βόλτα στις πηγές και τους καταρράκτες. Στον καταπράσινο κάμπο των Νυμφών κυριαρχεί η καλλιέργεια του κουμ – κουάτ. Επισκεφτείτε το εργοστάσιο του Συνεταιρισμού που επεξεργάζεται το κουμ – κουάτ παράγοντας γλυκά και λικέρ. Θα σας γλυκάνουν και θα έχετε την ευκαιρία να δοκιμάσετε τις διάφορες ποιότητες λικέρ και να κάνετε τις αγορές σας. Αναζητήστε το **Ασκηταριό**, ένα μικρό, αλλά ιστορικό μοναστήρι λίγο έξω από το χωριό. Εδώ σύμφωνα με την παράδοση ασκήτησε ο Αρτέμιος Παΐσιος.

Από τις Νύμφες ανηφορίστε με κατεύθυνση την **Αχαράβη**. Απολαύστε το μπάνιο σας στην εκτεταμένη αμμώδη παραλία, μια από τις μεγαλύτερες της Κέρκυρας. Κατά μήκος της παραλιακής οδού αναζητήστε ταβέρνες και εστιατόρια, ενώ για τη διαμονή σας υπάρχει μεγάλη ποικιλία καταλυμάτων. Αν έχετε όρεξη για άσκηση, σε κοντινή περιοχή μέσα στα βουνά που περιτριγυρίζουν την περιοχή θα βρείτε το Κερκυραϊκό Μονοπάτι το οποίο μπορείτε να περπατήσετε. Αν πάλι σας γοητεύει η βόλτα με το ποδήλατο δεν έχετε παρά να νοικιάσετε ένα και να εξερευνήσετε τις ομορφιές της γύρω περιοχής.

Από την Αχαράβη η διαδρομή συνεχίζει ανατολικά προς **Λούτσες** και **Παλιά Περίθεια** ένα αυθεντικό βενετσιάνικο χωριό περικυκλωμένο από εννιά εκκλησιές. Στην παλιά πλατεία μπορείτε να σταματήσετε για φαγητό. Προτείνουμε να δοκιμάσετε κόκορα παστιτσάδα. Συνεχίστε προς Λαυκί και

από εκεί με νοτιοδυτική κατεύθυνση και μετά από 7 χλμ. θα φτάσετε στο χωριό **Στρινούλα** πάνω στην κορυφή του ψηλότερου βουνού της Κέρκυρας. Ο δροσερός αέρας του βουνού θα σας αναζωογονήσει. Για να φτάσετε στην κορυφή του βουνού και να απολαύσετε το καταπληκτικό πανόραμα ακολουθήστε το δρόμο ως το τέλος του. Εκεί θα συναντήσετε το ναό του Παντοκράτορα και θα θαυμάσετε την απέραντη θέα σε όλο το νησί. Στο χωριό θα βρείτε ταβέρνες όπου μπορείτε να δοκιμάσετε κυνήγι όπως αγριογούρουνο και ελάφι μαγειρεμένα με διάφορους τρόπους. Δοκιμάστε το κρασί για το οποίο φημίζεται το χωριό και η ιδιαιτερότητά του οφείλεται στο ξεχωριστό του άρωμα. Εδώ γίνεται ένα από τα ωραιότερα πανηγύρια στις 5 και 6 Αυγούστου.

Αφήνοντας πίσω σας το **Στρινούλα** κατευθυνθείτε νότια προς την Επαρχιακή οδό Σγουράδων – Προφήτη Ηλία για να συναντήσετε το **Σπαρτούλα**. Αν ζαλιστήκατε από τις πολλές στροφές του δρόμου κάντε μια στάση στην πηγή της εκκλησίας της Παναγίας για να ξεκουραστείτε. Συνεχίστε την πορεία σας διασχίζοντας το Σωκράκι, ένα όμορφο χωριό με ιστορία περίπου 2.000 χρόνων. Από εκεί σε δυτική κατεύθυνση και σε απόσταση 6 χλμ. θα συναντήσετε το χωριό **Τρουμπέττα** όπου μπορείτε να σταματήσετε για να ξεκουραστείτε ή και να γευματίσετε. Η διαδρομή συνεχίζει προς τον παραδοσιακό και καλά διατηρημένο οικισμό των **Δουκάδων** με ιστορία τουλάχιστον τεσσάρων αιώνων. Μια βόλτα στο χωριό θα σας ανταμείψει για το δρόμο έως εδώ. Αναζητήστε και θαυμάστε τα ανακαινισμένα αρχοντικά. Αν δεν έχετε φάει, προτιμήστε κάποιο από τα μικρά ταβερνάκια στην κεντρική πλατεία και ζητήστε να δοκιμάσετε παραδοσιακές λιχουδιές. Έχοντας ολοκληρώσει την επίσκεψη στους Δουκάδες βάλτε πλώρη για επιστροφή στην Παλαιοκαστρίτσα όπου η διαδρομή τερματίζει.

Η διαδρομή 11 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Παγωμένες Ομορφιές

Μήκος Διαδρομής : 130 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες

Ομάδα Στόχος : Φυσιολάτρες, πολιτιστικοί τουρίστες, γαστροτουρίστες, τουρίστες με αθλητικά ενδιαφέροντα

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο (κατά περίπτωση)

Καταλληλότερη περίοδος : Όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : ελαιόλαδο, κρασί, αλλαντικά, μαντολάτα, μάντολες, συκομαΐδες, μπύρα, κουμ – κουάτ

Τοπικά Πιάτα – Συνταγές : πασιτσάδα, σοφρίτο, μπουρδέτο, μπιάνκο, σαβόρο, νούμπουλο, γιουβέτσι από ψάρια, αγριογούρουνο και ελάφι μαγειρεμένα με διάφορους τρόπους

Πολιτιστικοί πόροι : Μονή Παλαιοκαστρίτσας, Μονή Αγίας Παρασκευής, Αγγελόκαστρο, Μονή Παντοκράτορος Σωτήρος Χριστού, Ασκηταριό, εκκλησίες στα Παλιά Περίθεια, ναός του Παντοκράτορα, εκκλησία της Παναγίας στο Σπαρτύλα

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, κολύμπι, θαλάσσια αθλήματα, ανεμοπτερισμός, ποδηλασία, αναρρίχηση, διαλογισμός.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : πανηγύρι στο Στρινύλα, Λάμπατα, Βαρκαρόλα, Γιορτή Κρασιού

Τόποι διαμονής : Παλαιοκαστρίτσα, Αγ. Γεώργιος Πάγων, Άγιος Στέφανος, Σιδάρι, Αχαράβη, Αρίλλας, Αφιώνας, Πάγοι

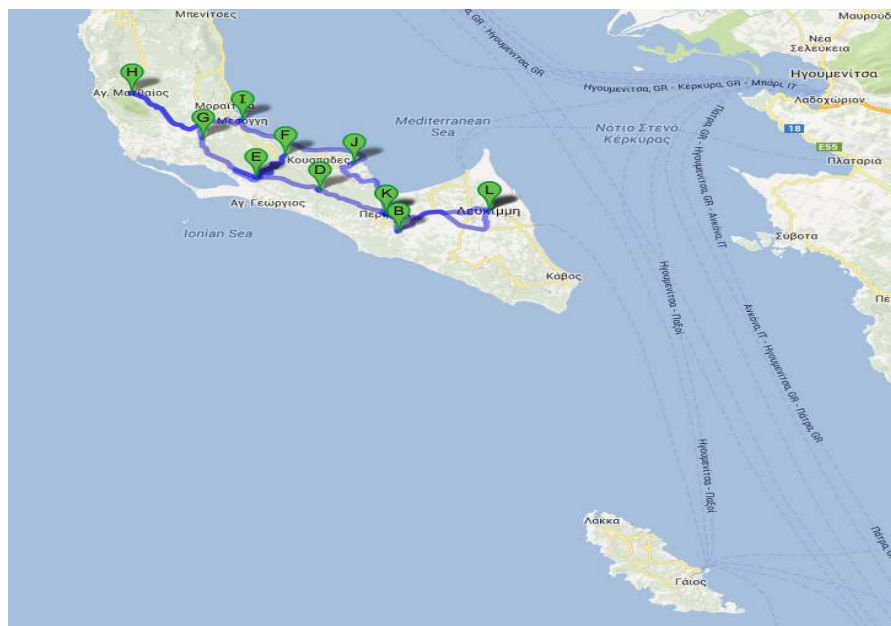
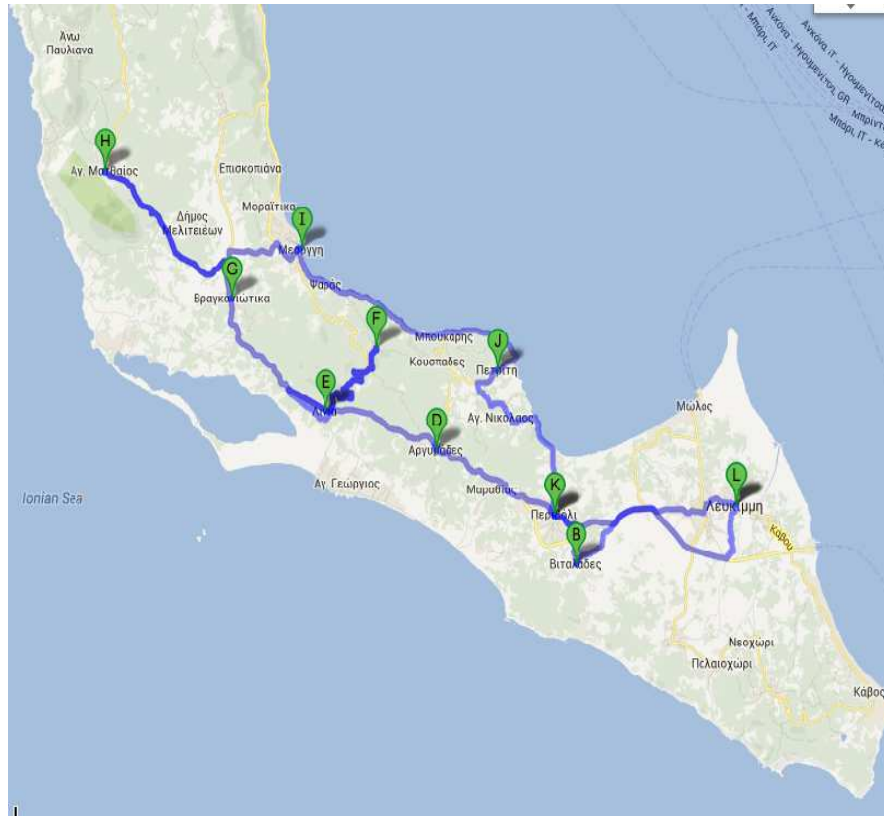
Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, Τουριστικές Επιπλωμένες Κατοικίες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, κάμπινγκ

Τόποι εστίασης : Παλαιοκαστρίτσα, Λάκωνες, Αγ. Γεώργιος Πάγων, Αφιώνας, Αρίλλας, Σιδάρι, Αχαράβη, Παλιά Περίθεια, Στρινύλας, Τρουμπέττα, Δουκάδες

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 12

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΛΕ ΣΤΟ ΠΡΑΣΣΙΝΟ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Λευκίμμη - Βιταλάδες - Περιβόλι - Αργυράδες - Λίνια - Χλομός - Βραγκανιώτικα - Αγ. Ματθαίος - Μεσογγή - Πετριτής – Περιβόλι - Λευκίμμη - Παξοί

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή ξεκινάει από τη **Λευκίμμη**, την «αρχόντισσα του νότου» κτισμένη σε μια εύφορη πεδιάδα με ελαιώνες και αμπελώνες και με αναλλοίωτη την παραδοσιακή της ταυτότητα. Περιηγηθείτε στο χωριό, στα στενά δρομάκια και σταματήστε για ξεκούραση σε κάποιο από τα καφενεία. Στη μέση του οικισμού το ποτάμι χωρίζει τη Λευκίμμη σε δύο μέρη. Από τη μια και από την άλλη θα βρείτε καφενεία, ταβέρνες και διάφορα μαγαζιά. Σταματήστε για φαγητό και **δοκιμάστε παραδοσιακές συνταγές** με φρέσκο ψάρι. Επισκεφτείτε τις εκκλησίες των **Αγίων Αναργύρων και Αγίου Αρσένιου**, καθώς και τη **Μονή της Παναγίας Κεράς των Αγγέλων. Μη φύγετε χωρίς να περάσετε από τις αναστηλωμένες αποθήκες αλατιού** (αλυκές) των Ενετών που απέχουν ελάχιστα από τη Λευκίμμη. Στην περιοχή θα βρείτε ενοικιαζόμενα δωμάτια για τη διαμονή σας.

Επόμενο σημείο της διαδρομής είναι το μικρό χωριό **Βιταλάδες** όπου μπορείτε να περιηγηθείτε στον οικισμό, να δείτε την εκκλησία στο κέντρο του χωριού με τον αξιόλογο εσωτερικό διάκοσμο, να σταματήσετε για καφέ ή τζιτζιμπίρα σε κάποιο γραφικό καφεενάκι ή για φαγητό σε μια από τις ταβέρνες του χωριού. Δοκιμάστε σπιτικά, παραδοσιακά Κερκυραϊκά εδέσματα και σπιτικό κρασί. Στην κοντινή **παραλία Γαρδένος** μπορείτε να απολαύσετε το μπάνιο σας. Στον οικισμό θα βρείτε επίσης καταλύματα για τη διαμονή σας.

Από τους Βιταλάδες συνεχίστε με κατεύθυνση το **Περιβόλι** που απέχει μόλις 2 χλμ. Εδώ μπορείτε να απολαύσετε τη θάλασσα στις κοντινές παραλίες Μάρτα, Μέγα Χορού και Μαραθιά, ενώ αν θελήσετε φαγητό υπάρχουν ταβέρνες για να δοκιμάσετε φρέσκο ψάρι και όχι μόνο.

Συνεχίστε την πορεία σας βορειοδυτικά για να φτάσετε μετά από 4 χλμ. στον παραδοσιακό οικισμό **Αργυράδες**, ένα από τα παλιότερα χωριά με **μοναδική αρχιτεκτονική** και χαρακτηριστικά στενά **βενετσιάνικα καντούνια**. Από εδώ κατευθυνθείτε βόρεια προς την επαρχιακή οδό Βρυώνης – Αγίου Νικολάου για να συναντήσετε σε μικρή σχετικά απόσταση (6 χλμ.) την περιοχή **Λίνια** όπου αξίζει να επισκεφτείτε το ναό Οδηγήτριας των Κορισίων και τη Μονή Παντοκράτορα αλλά και τον μεσαιωνικό πύργο του Ντούρη. Περιηγηθείτε στη **μαγευτική λίμνη Κορισίων**, ένα μοναδικό υδροβιότοπο όπου θα παρατηρήσετε σπάνια πουλιά και φυτά. Θα τη βρείτε ακριβώς δίπλα από τα Λίνια. Στη λίμνη υπάρχει μεγάλος αριθμός ψαριών (Κέφαλοι) από τους οποίους οι ντόπιοι παρασκευάζουν ένα εκλεκτό είδος αυγοτάραχου.

Από τα Λίνια ανηφορίστε βόρεια και μέσω της επαρχιακής οδού Βρυώνης – Αγίου Νικολάου κινηθείτε στο φιδουριστό δρόμο που ελίσσεται στην πλαγιά πάνω στην οποία θα συναντήσετε το χωριό **Χλομό**, ένα από τα πιο παλιά χωριά του νησιού, περιτριγυρισμένο από πράσινο. Στο μισό της διαδρομής, στη θέση «Μπόϊκου» απολαύστε τη μοναδική θέα σε ολόκληρη την περιοχή των Κορισίων. Λίγο πριν φτάσετε στο χωριό Χλομό στρίψτε δεξιά στο χωματόδρομο και ακολουθήστε τις πινακίδες μέχρι να βρείτε τη φημισμένη **παραλία του Ίσσου**. Καθώς πλησιάζετε στη θάλασσα, θα σας εντυπωσιάσουν οι τεράστιοι κόκκινοι αμμόλοφοι, που θυμίζουν έρημο Σαχάρα. Πρόκειται για ένα τοπίο μοναδικό σε ολόκληρο το νησί. Αφήστε το αυτοκίνητό σας, διεισδύστε στα ενδότερα, και είναι σίγουρο πως θα μείνετε άφωνοι από τα άσπρα κρίνα και τα 14 διαφορετικά είδη ορχιδέας που φυτρώνουν εκεί...

Σε μικρή απόσταση από τα Λίνια μπορείτε να **επισκεφτείτε επισκέψιμο οικολογικό αγρόκτημα** όπου λειτουργεί και ταβέρνα όπου μπορείτε να βρείτε καλομαγειρεμένα Κερκυραϊκά πιάτα (κόκορα παστιτσάδα, μπακαλιάρο μπιάνκο, κ.α.).

Επιστρέψτε στον κεντρικό δρόμο και συνεχίστε μέχρι να δείτε το **Χλομό**. Αφήστε το αυτοκίνητο στην είσοδο του οικισμού και περιπλανηθείτε στα λιθόστρωτα σοκάκια με τα πόδια. Αναζητήστε τη «**Βίλλα Λαβράνου**» με τον υπέροχο κήπο και το **ναό των Ταξιαρχών** στην κορυφή του χωριού από

όπου η θέα είναι μαγευτική. Αν πεινάσετε, ψάξτε για ένα καταπληκτικό μεζεδοπωλείο με μαγευτική θέα όπου θα απολαύσετε νόστιμα τοπικά και άλλα εδέσματα.

Για να συνεχίσετε τη διαδρομή, επιστρέψτε από το Χλομό στα Λίνια και από εκεί κατευθυνθείτε βόρεια μέχρι να συναντήσετε τα **Βραγκανιώτικα** όπου αξιόλογο μνημείο είναι η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής κτισμένη το 1699. Σταματήστε σε κάποιο από τους φούρνους στην πορεία της διαδρομής για να αγοράσετε τοπικά εδέσματα.

Από τα Βραγκανιώτικα η διαδρομή ανηφορίζει. Κινηθείτε στην επαρχιακή οδό Παίπετης – Μεσογής για να συναντήσετε σε απόσταση 6 χλμ. το γραφικό **Άγιο Ματθαίο** που περικλείεται από ένα τεράστιο δάσος με βελανιδιές και άγριες ελιές. Σταματήστε και απολαύστε τη θέα στην καταπράσινη ύπαιθρο. Ακολουθήστε το λίθινο δρομάκι που θα σας οδηγήσει στην εγκαταλελειμμένη **Μονή Παντοκράτορα** στην κορυφή του λόφου όπου θα δείτε και την σπηλιά «Τρύπα του Πελάου» που σύμφωνα με την παράδοση επικοινωνεί με τη θάλασσα. Να θυμάστε ότι στις 5 Αυγούστου γίνεται ολονύκτιο πανηγύρι, μια εμπειρία μοναδική. Ακόμη, επισκεφτείτε το ενετικό **φρούριο του Γαρδικίου** σε κοντινή απόσταση. Στον οικισμό θα βρείτε **ταβέρνες** για ένα **απολαυστικό ταξίδι στην Κερκυραϊκή κουζίνα**, αλλά και καταλύματα σε περίπτωση που θέλετε να διανυκτερεύσετε.

Επιστρέψτε πίσω το δρόμο από τον οποίο ήρθατε με κατεύθυνση το ψαροχώρι και διεθνές **τουριστικό θέρετρο Μεσογής** που διαθέτει όλων των ειδών τις τουριστικές υποδομές. Απολαύστε το μπάνιο σας στην ομώνυμη παραλία. Για φαγητό θα βρείτε τόσο παραδοσιακές ταβέρνες, όσο και εστιατόρια με διεθνή κουζίνα.

Η διαδρομή συνεχίζει παραλιακά για να φτάσει μετά από 8 χλμ. στο όμορφο ψαροχώρι του **Πετριτή**, περικυκλωμένο από ένα πυκνό δάσος. Αν είστε λάτρεις της φύσης έχετε την ευκαιρία να απολαύσετε μια υπέροχη βόλτα στο καταπράσινο τοπίο. Για **μπάνιο** επισκεφτείτε τη μικρή με καθαρά νερά **παραλία του Πετριτή**. Εδώ πρέπει να κάνετε **στάση για φαγητό**, καθώς το χωριό φημίζεται για τις καλές **ψαροταβέρνες** του. Μη χάσετε την ευκαιρία να **γευτείτε φρέσκο ψάρι**. Προτιμήστε να το απολαύσετε μαγειρεμένο με παραδοσιακές συνταγές.

Από τον Πετριτή προχωρήστε προς το **Περιβόλι** και από εκεί συνεχίστε ανατολικά για να καταλήξετε στη **Λευκίμμη**. Από το λιμάνι της Λευκίμμης μπορείτε με πλοίο να πάτε στο νησί των **Παξών**.

Η διαδρομή 12 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Από το μπλε στο πράσινο

Μήκος Διαδρομής : 63 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 40 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Μαζικοί τουρίστες, φυσιολάτρες, γαστροτουρίστες, οικοτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: ελαιόλαδο, κρασί, μαντολάτα, μάντολες, συκομαΐδες, κουμ – κουάτ, αυγοτάραχο

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : κόκορας παστιτσάδα, μπακαλιάρος μπιάνκο, σοφρίτο, μπουρδέτο, σαβόρο, γιουβέτσι από ψάρια

Πολιτιστικοί πόροι : ναοί Αγίων Αναργύρων, Αγίου Αρσενίου, Μονή της Παναγίας Κεράς των Αγγέλων στη Λευκίμμη, ναός Οδηγήτριας Κορισσίων και Μονή Παντοκράτορα στα Λίνια, μεσαιωνικός πύργος Ντούρη, Βίλλα Λαβράνου και Ναός Ταξιαρχών στο Χλομό, ναός Αγ. Παρασκευής στα Βραγκανιώτικα, φρούριο Γαρδικίου

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, πτηνοπαράτηρηση, κολύμπι, θαλάσσιες δραστηριότητες

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : πανηγύρια σε γιορτές Αγίων

Τόποι διαμονής: Λευκίμμη, Βιταλάδες, Πετριτής, Αγ. Ματθαίος, Μεσογγή, Αργυράδες

Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, Αγροκτήματα

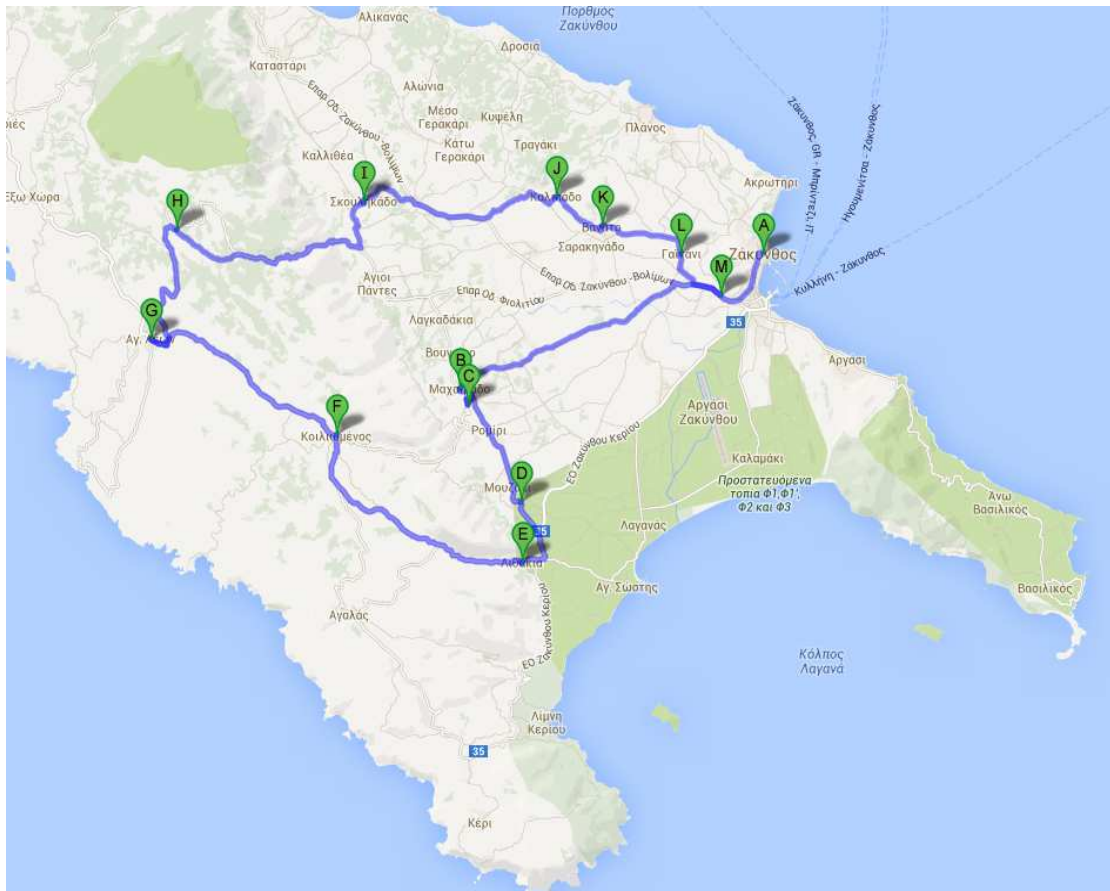
Τόποι εστίασης : Λευκίμμη, Βιταλάδες, Περιβόλι, Λίνια, Χλομός, Αγ. Ματθαίος, Μεσογγή, Πετριτής

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΣ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 13

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΚΑΝΤΑΔΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΛΑΥΣΗ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Ζάκυνθος – Μαχειράδο – Λαγωπόδο – Μουζάκι – Παντοκράτορας – Λιθακιά – Κοιλωμένος – Αγ. Λέων – Λούχα – Αγ. Μαρίνα – Δράκας – Σκουλικάδο – Αγ. Δημήτρης – Ψαραίικα – Καλιπάδο – Βανάτο – Γαιτάνι – Κυδώνι - Ζάκυνθος

Περιγραφή Διαδρομής : Σημείο εκκίνησης της διαδρομής είναι η πόλη της **Ζακύνθου** με τη μεγαλοπρεπή **εκκλησία του Αγίου Διονυσίου**, στον παραλιακό δρόμο της πόλης. Εκεί φυλάσσεται και το λείψανο του Αγίου – προστάτη του νησιού και πιο δίπλα αξίζει να επισκεφτείτε το ομώνυμο **μουσείο**. Κατά μήκος της παραλιακής εκτείνεται η πόλη της Ζακύνθου με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, τις πλακόστρωτες πλατείες και τους γραφικούς δρόμους. Αφιερώστε λίγο χρόνο για να περιηγηθείτε στη **πλατεία του Αγ. Μάρκου**, από τα πιο σημαντικά αξιοθέατα της πόλης, όπου οι Ζακυνθινοί έκαψαν το βιβλίο των ευγενών, το **περίφημο Libro d’Oro**. Εδώ βρίσκεται και η **καθολική εκκλησία του Αγίου Μάρκου**. Δείτε επίσης, το **Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων**, στο οποίο αναπαύονται οι Διονύσιος Σολωμός και Ανδρέας Κάλβος. Στη συνέχεια, ακολουθείτε τον πεζόδρομο που συνδέει την πλατεία Αγ. Μάρκου με την πλατεία Σολωμού, όπου δεσπόζει το άγαλμα του εθνικού μας ποιητή.

Ενδιαφέροντα σημεία επίσκεψης είναι το **Μεταβυζαντινό Μουσείο**, η **Δημόσια Βιβλιοθήκη**, το **Πνευματικό Κέντρο** και δίπλα ακριβώς η γραφική **εκκλησία του Αγ. Νικολάου** του Μώλου. Περιπλανηθείτε στην οδό Αλ. Ρώμα με τα αξιόλογα καταστήματα. Αγοράστε παραδοσιακά προϊόντα όπως κρασί, λαδοτύρι, μαντολάτα, φυτούρα κ.α. Γευθείτε τη ντόπια κουζίνα, όπως το «**σκορδοστούμπι**» και το «**Ζακυνθινό κοκκινιστό**» στις παραδοσιακές ταβέρνες της πόλης απολαμβάνοντας καντάδες και αρέκιες. Πριν απομακρυνθείτε από την πόλη, αξίζει να κάνετε μια βόλτα και στην **Μπόχαλη**, το ψηλότερο σημείο της πόλης, με την εξαιρετική θέα. Στο δρόμο που οδηγεί από την πόλη προς τη Μπόχαλη θα συναντήσετε το **Εκκλησάκι του Αγ. Γεωργίου των Φιλικών**, στο οποίο ορκίστηκε Φιλικός ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, και δίπλα ακριβώς βρίσκεται το **Εβραϊκό Νεκροταφείο**. Λίγο πιο πάνω θα συναντήσετε το **Λόφο του Στράνη**. Στο σημείο αυτό ο Διονύσιος Σολωμός έγραψε τον «Ύμνον εις την Ελευθερίαν», το Μάιο του 1823. Στο ψηλότερο σημείο της πόλης, βρίσκεται το **Ενετικό Φρούριο**, αληθινό μνημείο της ιστορίας του τόπου, με θέα προς κάθε κατεύθυνση. Στη Ζάκυνθο λειτουργούν καταλύματα διαφόρων τύπων για τη διαμονή σας.

Αφήνοντας πίσω την πόλη της Ζακύνθου κινηθείτε στην επαρχιακή οδό Ζακύνθου – Μαχαιράδου με νοτιοδυτική κατεύθυνση. Σε απόσταση περίπου 10 χλμ. θα συναντήσετε, ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της Ζακύνθου, το **Μαχαιράδο**. Επισκεφτείτε την εντυπωσιακή εκκλησία της **Αγίας Μαύρας** με το εξαιρετικό καμπαναριό και την **εκκλησία της Υπαπαντής** του 14ου αιώνα που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αρχιτεκτονική και τα ανάγλυφα διακοσμητικά της. Μην ξεχάσετε να επισκεφτείτε τα οινοποιεία της περιοχής, δοκιμάστε εκλεκτές ποικιλίες οίνων και αγοράστε κρασιά της αρεσκείας σας. Αν πεινάσετε θα βρείτε πολλές καλές ταβέρνες που σερβίρουν παραδοσιακά πιάτα και τοπικό κρασί. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε παραδοσιακά εδέσματα όπως κοκκινιστό κουνέλι, κόκορα κρασάτο και φυτούρα. Ακόμη, στον οικισμό λειτουργούν καταλύματα για τη διαμονή σας. Αν βρεθείτε στη Ζάκυνθο το Σεπτέμβριο να θυμάστε ότι στο Μαχαιράδο πραγματοποιείται η γιορτή κρασιού.

Η διαδρομή συνεχίζει με νοτιοανατολική κατεύθυνση στην επαρχιακή οδό Παντοκράτορα – Κατασταρίου για να φτάσει μετά από λίγα μέτρα (1 χλμ.) στο **Λαγωπόδο** όπου αξίζει να σταματήσετε για προσκύνημα στην **Ιερά Μονή Ελευθερώτριας**. Στο χωριό θα βρείτε παραδοσιακές ταβέρνες με καλομαγειρεμένο σπιτικό φαγητό και ντόπιο κρασί για ένα σύντομο ταξίδι στη Ζακυνθινή κουζίνα. Γνωρίστε τα μυστικά του κρασιού με στάση στο επισκέψιμο οινοποιείο της περιοχής.

Επιστρέψτε στην επαρχιακή οδό Παντοκράτορα – Κατασταρίου και κινηθείτε με κατεύθυνση τον πεδινό οικισμό **Μουζάκι**, ένα από τα πιο παλιά χωριά του νησιού – χρονολογείται από το 1521. Ενδιαφέρον σημείο επίσκεψης είναι η εκκλησία της **Παναγίας της Βιγλατσούρας** του 16^{ου} αιώνα και ο **ναός του Αγίου Νικολάου** που αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της Ζακύνθου με εικόνες διαφόρων εποχών. Επίσης βορειοανατολικά του χωριού υπάρχει προϊστορικός οικισμός, ενώ στη θέση Παλιοχώρα υπάρχει μεσαιωνικός οικισμός.

Επόμενο σημείο της διαδρομής σε πολύ μικρή απόσταση είναι ο **Παντοκράτορας**, ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της Ζακύνθου χτισμένο στους πρόποδες του βουνού. Επισκεφτείτε τον ομώνυμο ναό που αποτελεί ανεκτίμητο μνημειολογικό θησαυρό της υπαίθρου, αλλά και τη **Σαρακίνα**, ερείπιο αρχοντικής έπαυλης που θα σας ταξιδέψει πίσω στην εποχή των κόντηδων και των αφεντάδων. Αν θέλετε να δροσιστείτε πηγαίνετε μέχρι τον **κόλπο του Λαγανά**, το δημοφιλέστερο τουριστικό θέρετρο της Ζακύνθου. Εκεί θα συναντήσετε και την στήλη του Ανδρέα Βεζάλ, τοποθετημένη το 1965 από την Ένωση Ελλήνων Επιστημόνων που σπούδασαν στο Βέλγιο, προς τιμήν του αναμορφωτή της ανατομίας, ο οποίος εικάζεται ότι ναυάγησε και άφησε την τελευταία του πνοή στο σημείο αυτό τον Οκτώβριο του 1564. Ο κόλπος του Λαγανά, με την αμμώδη παραλία και τα ρηχά, ζεστά νερά, εκτείνεται μεταξύ των ακρωτηρίων Μαραθιά και Γέρακα με συνολικό μήκος ακτών περίπου 20 χλμ.

αποτελώντας μια από τις μακρύτερες (7χλμ) και ωραιότερες παραλίες του νησιού αλλά, και τον **σημαντικότερο βιότοπο αναπαραγωγής της χελώνας Caretta – Caretta**, σε όλη τη Μεσόγειο, καθώς εδώ πραγματοποιείται το 25% των γεννήσεων. Για το λόγο αυτό, ο κόλπος του Λαγανά προστατεύεται από το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου (Ε.Θ.Π.Ζ.) Από τη παραλία μπορείτε να επιβιβαστείτε σε κάποιο καραβάκι με γυάλινη καρίνα προκειμένου να δείτε τις θαλάσσιες χελώνες στο φυσικό τους περιβάλλον ή να αναχωρήσετε για απολαυστικές κρουαζιέρες προς το ξακουστό **Μαραθονήσι** με τα σμαραγδένια νερά ή προς τις περίφημες **γαλάζιες σπηλιές του Κεριού** και τις θαυμάσιες καμάρες του **Μαραθιά**. Στο Λαγανά λειτουργούν πολλά τουριστικά καταλύματα, κέντρα διασκέδασης, αλλά και ρομαντικά μπαράκια και εστιατόρια πάνω στη θάλασσα που σερβίρουν Ελληνική και διεθνή κουζίνα.

Αναχωρώντας από τον Παντοκράτορα κατευθυνθείτε νοτιοανατολικά στην επαρχιακή οδό Παντοκράτορα - Κατασταρίου και έπειτα συνεχίστε στο δρόμο Ζακύνθου - Κεριού. Σε λιγότερο από πέντε λεπτά θα συναντήσετε το χωριό **Λιθακιά**, που μέχρι σήμερα διατηρεί το παραδοσιακό στυλ και τη φυσική του ομορφιά. Η εκκλησία του Αγ. Ιωάννη που βρίσκεται στο χωριό αποτελεί ένα δείγμα παραδοσιακής Ζακυνθινής αρχιτεκτονικής. Σταματήστε **στο ελαιοτριβείο – εκθετήριο** της περιοχής για να ξεναγηθείτε στην υπαίθρια έκθεση παλαιών μηχανημάτων, να παρακολουθήσετε την παραγωγική διαδικασία ελαιολάδου και τη συλλογή του ελαιοκάρπου, να δοκιμάσετε λάδι με φρέσκο χωριάτικο ψωμί και να κάνετε τις αγορές σας. Αν πεινάσατε, σταματήστε για φαγητό επιλέγοντας μια από τις πολλές ταβέρνες. Στον οικισμό λειτουργούν επίσης αρκετά καταλύματα όπως και χώρος κατασκήνωσης.

Στη Λιθακιά επίσης διατηρείται και το παλιό **αρχοντικό του Μεσαλά**, που σήμερα λειτουργεί ως Κέντρο δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Το Κέντρο δέχεται και φιλοξενεί περιβαλλοντικές ομάδες μαθητών που επιθυμούν να παρακολουθήσουν τα περιβαλλοντικά του προγράμματα. Μπορεί επίσης να δεχτεί ομάδες ενηλίκων που επιθυμούν να ενημερωθούν σε θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και να συνδυάσουν την γνωριμία τους με το μαγευτικό φυσικό περιβάλλον της Ζακύνθου, με γνώσεις και δεξιότητες για τη προστασία του, στην κατεύθυνση μιας βιώσιμης ανάπτυξης.

Η διαδρομή περνώντας μέσα από πλούσια βλάστηση συνεχίζει βορειοδυτικά με κατεύθυνση τον **Κοιλωμένο**, γνωστό και ως Άγιος Νικόλαος, λόγω της παλιάς εκκλησίας (1893) που βρίσκεται εκεί με το εντυπωσιακό καμπαναριό. Το χωριό Κοιλωμένος είναι γνωστό στη Ζάκυνθο για την αρχιτεκτονική του αφού πολλά σπίτια του χωριού είναι χτισμένα σύμφωνα με την Ζακυνθινή παράδοση. Περιηγηθείτε στον οικισμό όπου διατηρούνται παραδοσιακά σπίτια του 16^{ου} αιώνα. Αναζητήστε τον **γυναικείο συνεταιρισμό** όπου θα βρείτε παραδοσιακά προϊόντα και φρέσκο ζυμωτό ψωμί. Επίσης αν πεινάσατε ψάξτε για την παλιά παραδοσιακή ταβέρνα που προσφέρει αυθεντικά Ζακυνθινά πιάτα με φρέσκο χωριάτικο ψωμί. Για τη διαμονή σας θα βρείτε καταλύματα. Αν είστε λάτρεις της φύσης, μπορείτε να εξερευνησετε την περιοχή γύρω από το χωριό όπου βρίσκονται αμπελώνες, πεύκα και κυπαρίσσια με πεζοπορία ή ποδηλασία, αλλά και με άλογα που διατίθενται στο χωριό.

Μια περιοχή με ιδιαίτερο ενδιαφέρον βρίσκεται ανάμεσα στον Κοιλωμένο και το Λαγοπόδο και είναι ο αποκαλούμενος από τους βοτανολόγους «**Κήπος των Ορχοειδών**», λόγω των 42 ειδών ορχοειδών που φυτρώνουν στο νησί. Η βλάστηση στην περιοχή είναι πλούσια και μοναδική, στη διαδρομή τα πεύκα, τα κυπαρίσσια, τα σκίνα, τα πουρνάρια και πάρα πολλά φυτά και θάμνοι θα σας γοητεύσουν και θα σας εντυπωσιάσουν.

Αφήνοντας πίσω τον Κοιλιόμενο και συνεχίζοντας ευθεία, κατευθυνθείτε προς τον **Άγιο Λέοντα**, με τη θέα προς τη μεριά της θάλασσας να μαγεύει! Κάντε μια στάση στην ομώνυμη εκκλησία, εντυπωσιακό δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής, με τη χρήση του κάτω μέρους ενός ανεμόμυλου για καμπαναριό. Επισκεφτείτε παραδοσιακό τυροκομείο, παρακολουθήστε τη διαδικασία παραγωγής, δοκιμάστε τυριά και κάντε τις αγορές σας. Σταματήστε επίσης για αγορές σε καταστήματα με χειροποίητα τοπικά προϊόντα.

Το χωριό είναι επίσης διάσημο γιατί διαθέτει δυο από τα πιο καλά κρυμμένα μυστικά της Ζακύνθου, το Πόρτο Ρόξα και τον Λιμνιώνα. Απότομα βράχια που οδηγούν σε βαθιά, κρυστάλλινα και κρύα νερά σε όλες τις αποχρώσεις του γαλάζιου και του πράσινου. Αυτό το εντυπωσιακής ομορφιάς φυσικό τοπίο προσκαλεί και προκαλεί τους γενναίους να κάνουν βουτιές από διάφορα ύψη και τους λιγότερο τολμηρούς να γλιστρήσουν στο νερό από χαμηλά σημεία για να απολαύσουν αυτήν τη μοναδική υδάτινη εμπειρία.

Επόμενος σταθμός της διαδρομής σε απόσταση σχεδόν 6 χλμ. είναι η **Λούχα**, ένα από τα μέρη της Ζακύνθου που δεν έχουν αλλοιωθεί από τον τουρισμό και ένα από τα ελάχιστα χωριά που έχουν μείνει άθικτα από τον σεισμό. Περπατήστε στα πλακόστρωτα δρομάκια μέσα και γύρω από το χωριό, που οδηγούν στα Ενετικά πηγάδια, στην καταπράσινη κοιλάδα της Λούχας και τον ξακουστό πέτρινο ανεμόμυλο όπου δίπλα θα βρείτε παραδοσιακή ταβέρνα για να απολαύσετε Ζακυνθινούς μεζέδες συνοδεία εκλεκτών τοπικών οίνων.

Από τη Λούχα κατευθυνθείτε νοτιοανατολικά και έπειτα από περίπου 5 χλμ. θα βρείτε μπροστά σας τον οικισμό της **Αγίας Μαρίας** με την ομώνυμη εκκλησία που είναι προστατευόμενο μνημείο. Επισκεφτείτε επίσης το **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Χέλμη** που φιλοξενεί συλλογές χλωρίδας και πανίδας με πάνω από 1500 δείγματα από τη φύση της Ζακύνθου. Πριν φύγετε, αξίζει τον κόπο να κάνετε μια στάση στο εργαστήριο παραδοσιακής ενδυμασίας και χειροτεχνημάτων. Στο χωριό λειτουργεί ξενώνας. Αναζητήστε και προμηθευτείτε την τοπική ποικιλία κρασιού Αυγουσιάτης.

Η διαδρομή συνεχίζει κατηφορίζοντας προς τον **Δράκα** τον οποίο διασχίζετε και φτάνετε στο **Σκουλικάδο**, το οποίο βρίσκεται κάτω από τους πρόποδες του όρους Βραχίωνα. Το μεγαλύτερο μέρος του χωριού είναι χτισμένο πάνω σε τρεις λόφους, ενώ το υπόλοιπο είναι απλωμένο στο πεδινό τμήμα μέχρι την επαρχιακή οδό Ζακύνθου - Βολιμών. Στο Σκουλικάδο αξίζει να θαυμάσει κανείς την κεντρική εκκλησία του χωριού αφιερωμένη στην **Παναγία την Αναφωνήτρια**, και το πολύ ψηλό καμπαναριό με τα εκατό σκαλοπάτια και τις τέσσερις μελωδικές καμπάνες. Από το σημείο αυτό υπάρχει πανοραμική θέα προς τα Β.Δ. του νησιού φτάνοντας μέχρι τη θάλασσα και τις βορειοδυτικές ακτές της Ζακύνθου.

Στο πεδινό τμήμα του χωριού, βρίσκεται η πλατεία με το Παλιό Δημοτικό Σχολείο και την παλιά Σχολή Οικοκυρικής όπου εκτίθεται πλούσιο φωτογραφικό υλικό των πολιτιστικών εκδηλώσεων, αλλά και θεατρικές στολές.

Στη συνέχεια της διαδρομής και περνώντας από τα γραφικά χωριουδάκια **Αγ. Δημήτριος, Ψαραίικα**, φτάνετε στο **Καλιπάδο**, όπου αξίζει να επισκεφτείτε το **οινοποιείο της περιοχής** και να δοκιμάσετε υπέροχα ζακυνθινά κρασιά. Συνεχίστε προς **Βανάτο** και **Γαιτάνι** για να φτάσετε στο **Κυδώνι**, έναν οικισμό στους πρόποδες του Κάστρου και ανακαλύψτε ένα **οργανωμένο αγρόκτημα με επισκέψιμο οινοποιείο**, μοναδική κάβα παλαιώσης και παραδοσιακά καταλύματα. Από εκεί κατευθυνθείτε προς την πόλη της Ζακύνθου όπου και ολοκληρώνεται η περιήγησή σας. Χαλαρώστε και θαυμάστε την υπέροχη θέα της πόλης δοκιμάζοντας «**φρυγανιά**», ένα εύγευστο και ελαφρύ ζακυνθινό γλυκό που σερβίρεται σε όλα τα ζαχαροπλαστεία και καφέ της Ζακύνθου.

Η διαδρομή 13 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Καντάδα στην απόλαυση

Μήκος Διαδρομής : 53 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 20 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Πολιτιστικοί τουρίστες, γαστροτουρίστες, φυσιολάτρες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο (κατά περίπτωση)

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: ελαιόλαδο, κρασί, σταφίδα, λαδοτύρι, πρέντζα, μέλι, μαντολάτα, παστέλια, νεροκρέμμυδο

Τοπικά πιάτα – Συναγές : κοκκινιστό κουνέλι, κόκορας κρασάτος, φιντούρα, κουνέλι ή κοτόπουλο γεμιστό, ραγού μοσχάρι, σκορδοστούμπι μελιτζάνα, ξινιστό, πανσέτα, φρυγανιά – είδος γλυκού.

Πολιτιστικοί πόροι : καθολική εκκλησία Αγίου Μάρκου, ενετικό φρούριο Ζακύνθου, εκκλησία Αγίου Διονυσίου, Μουσεία Διονύσιου Σολωμού, Μεταβυζαντινής Τέχνης και Κατοχής και Αντίστασης, εκκλησία Αγίας Μαύρας, εκκλησία Υπαπαντής, Ιερά Μονή Ελευθερώτριας στο Λαγωπόδο, ναοί Παναγίας Βιγλατσούρας και Αγ. Νικολάου στο Μουζάκι, πρωιστορικός και μεσαιωνικός οικισμός στο Μουζάκι, ναός Παντοκράτορα, ναός Αγ. Νικολάου στο Κουλιωμένο, ναός Αγίου Λέοντα, ενετικά πηγάδια στη Λούχα, ναός Αγίας Μαρίνας, εκκλησιά Αγ. Γεωργίου Φιλικών και εβραϊκό νεκροταφείο στη Μπόχαλη, ενετικό φρούριο στο λόφο του Στράνη, αρχοντικό Μεσαλά στη Λιθακιά, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Χέλμη, εκκλησία Παναγίας Αναφωνήτριας στο Σκουλικάδο.

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ποδηλασία, ιππασία, κολύμπι

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Γιορτή Κρασιού στο Μαχαιράδο, Ζακύνθεια, φεστιβάλ τζαζ

Τόποι διαμονής : Μαχαιράδο, Λιθακιά, Μουζάκι, Αγία Μαρίνα, Άγιος Λέων

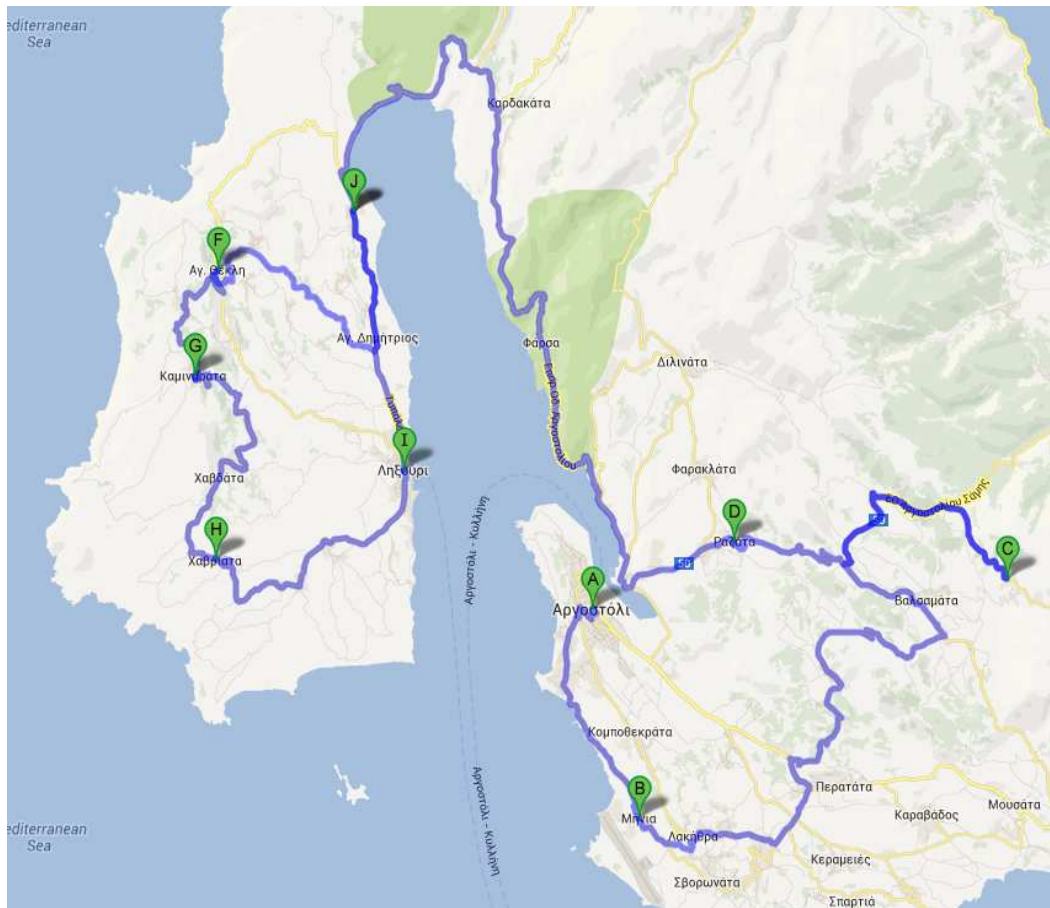
Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, ξενώνες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, κάμπινγκ

Τόποι εστίασης : Μαχαιράδο, Λαγωπόδο, Λιθακιά, Κουλιωμένο, Λούχα, Άγιοι Πάντες

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 14

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΣΤΟΝ ΑΠΟΗΧΟ ΤΟΥ ΜΑΝΤΟΛΙΝΟΥ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Αργοστόλι – Μηνιά – Βαλασαμάτα - Ομάλα – Ραζάτα - Φάρσα - Λιβάδι – Αγ. Δημήτριος – Λουκεράτα – Σκοινιάς – Καλάτα - Αγ. Θέκλη – Καμιναράτα – Χαβριάτα – Μαντζαβινάτα - Ληξούρι – Αργοστόλι

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι το **Αργοστόλι**, η πρωτεύουσα της Κεφαλονιάς με το όμορφο και ασφαλές λιμάνι. Περπατήστε στην κεντρική πλατεία και το Λιθόστρωτο. Εκεί θα βρείτε πολλά καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα. Αγοράστε Κεφαλλονίτικο κεφαλοτύρι, πρέντζα, μέλι, Ρομπόλα, μάντολες κ.α. Επισκεφτείτε το **ναό του Αγίου Σπυρίδωνα** με το ανεκτίμητης αξίας χρυσό τέμπλο και περπατήστε ως την **πλατεία της Καμπάνας** όπου οι Κεφαλονίτες έκαψαν το βιβλίο των Ευγενών. Μην παραλείψετε μια στάση στο **Αρχαιολογικό Μουσείο**, καθώς και στο **Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο**.

Σε μικρή απόσταση από το Αργοστόλι (2 χλμ.), στο ακρωτήριο των Αγίων Θεοδώρων βρίσκονται οι **Καταβόθρες** ή **Θαλασσόμυλοι**, ένα από τα πλέον γνωστά αξιοθέατα, που αποτελεί ταυτόχρονα και κορυφαίο γεωλογικό φαινόμενο του νησιού. Πρόκειται για υπόγεια τούνελ, μέσα στα οποία εισχωρούν τα θαλασσινά νερά. Τα τούνελ αυτά περνούν κάτω από τον πυθμένα της θάλασσας, διασχίζουν υπόγεια τα βουνά της Κεφαλονιάς και καταλήγουν στη Σάμη, στην Ανατολική πλευρά του νησιού.

Αφήστε πίσω σας το Αργοστόλι και κινηθείτε νότια. Διασχίστε τη **Λάσση** και τον **Πλατύ Γιαλό** που προσφέρονται για κολύμπι και θαλάσσιες δραστηριότητες για να φτάσετε έπειτα από 10 χλμ. στις **Μηνιές**. Σταματήστε για περιήγηση στο επισκέψιμο οινοποιείο και δοκιμάστε εκλεκτούς τοπικούς οίνους σε συνδυασμό με τοπικούς μεζέδες. Στη συνέχεια η διαδρομή κατευθύνεται στα **Ομαλά**, το **κέντρο καλλιέργειας του φημισμένου σταφυλιού «Ρομπόλα»**. Θα φτάσετε μετά από περίπου 25 χλμ. δρόμου και αφού διασχίσετε τους οικισμούς Μαζακαράτα, Τρωιανάτα και Βαλσαμάτα όπου μαγική είναι μια βόλτα με τα σπίτια και τις γειτονιές να θυμίζουν την παλιά αίγλη του οικισμού και να φέρνει στη μνήμη το σεισμό του '53 που ισοπέδωσε σχεδόν όλους τους οικισμούς του νησιού. Επισκεφτείτε την **Ιερά Μονή Αγίου Γερασίμου** που τον Αύγουστο αποτελεί ιερό προσκύνημα για εκατοντάδες πιστούς. Στη συνέχεια επισκεφτείτε το **οινοποιείο του Συνεταιρισμού Παραγωγών Ρομπόλας** όπου μπορείτε να ξεναγηθείτε για να μάθετε τα μυστικά της οινοποίησης. Στο πρατήριο του Οινοποιείου επισκεφτείτε το Μουσείο Ρομπόλας, δοκιμάστε και αγοράστε κάποιο από τα πολυβραβευμένα κρασιά του Συνεταιρισμού.

Επιβάλλεται επίσης μια επίσκεψη στον **Αίνο**, το μεγάλο βουνό με τα σπάνια έλατα. Οι βόλτες στον μοναδικό σε νησί **Εθνικό Δρυμό** θα σας οδηγήσουν στην κορυφή του βουνού από όπου θα απολαύσετε τη μοναδική θέα προς το μαγικό Ιόνιο.

Η διαδρομή επιστρέφει πίσω και κινείται δυτικά με κατεύθυνση τα **Ραζάτα**, έναν αμφιθεατρικό και καταπράσινο οικισμό, γνωστό για τα περίφημα Κυκλώπεια Τείχη της αρχαίας πόλης Κράνη. Ο οικισμός προσφέρει καταπληκτική θέα στο Αργοστόλι και το Ληξούρι. Εδώ λειτουργούν αρκετά καταλύματα, αλλά και ταβέρνες όπου μπορείτε να δοκιμάσετε παραδοσιακές Κεφαλλονίτικες γεύσεις όπως αλιάδα, στραπατσάδα, Κεφαλλονίτικες πίτες. Συνδυάστε το φαγητό σας με το αρωματικό κρασί Ρομπόλα.

Αφήνοντας πίσω σας τα Ραζάτα ακολουθήστε την επαρχιακή οδό Αργοστολίου και κινηθείτε βόρεια με στόχο να περάσετε οδικώς «απέναντι» στο **Ληξούρι**.

Μια μικρή στάση επιβάλλεται στο χωριό **Φάρσα**. Επισκεφθείτε το παλιό χωριό, όπου θα δείτε προσεισμικές αυθεντικές εικόνες. Η βόλτα διαρκεί περίπου δύο ώρες παίρνοντας μια γεύση από την παλιά Κεφαλονιά. Από το σημερινό χωριό προχωρήστε προς τα πάνω για να συναντήσετε το μονοπάτι που οδηγεί στο Παλιό Χωριό. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, αφού το περπάτημα γίνεται πάνω σε πέτρες και ερείπια, αλλά κυρίως πρέπει να αντιληφθείτε το χώρο ως ένα "υπαίθριο ιστορικό μουσείο", καθώς τα Φάρσα είναι από τους πιο καλοδιατηρημένους παλιούς οικισμούς του νησιού. Με θέα τον κόλπο του Αργοστολίου, θαυμάστε αγροτικά μνημεία όπως πέτρινα αλώνια, το ελαιοτριβείο και τον παλιό μελισσόκηπο με τις πέτρινες κυψέλες (χρονολογίας 1875).

Στα Φάρσα υπάρχουν αξιόλογες επιλογές για παραδοσιακή κεφαλλονίτικη κουζίνα, ενώ θα βρείτε και το Καφέ - Θέατρο που προσφέρει μοναδική θέα από το μπαλκόνι του και διοργανώνει αξιόλογες πολιτιστικές δράσεις.

Συνεχίζοντας τη διαδρομή σας προς Ληξούρι, έπειτα από 25 χλμ. περίπου θα φτάσετε στον **υγρότοπο Λιβάδι**, μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής όπου φιλοξενείται εκπληκτική ποικιλία πουλιών. Η διαδρομή από εδώ συνεχίζει νότια και αφού διασχίσει τον Άγιο Δημήτριο κατευθύνεται μέσω των οικισμών Λουκερά, Σχοινιά και Καλάτα στον επόμενο σταθμό, τον οικισμό της **Αγία Θέκλης** που πήρε το όνομά του από την ομώνυμη εκκλησία. Περπατήστε στον οικισμό, επισκεφτείτε τις εκκλησίες και αν θέλετε να δροσιστείτε πηγαίνατε στην καταπληκτική παραλία Πετανών, μια από τις ωραιότερες του νησιού

με καθαρά και καταγάλανα νερά. Για φαγητό, οι ταβέρνες του χωριού, αλλά και εκείνες των Πετανών προσφέρουν καλομαγειρεμένο παραδοσιακό φαγητό. Δοκιμάστε φρέσκο ψάρι ή άλλα τοπικά εδέσματα. Επίσης θα βρείτε ενοικιαζόμενα δωμάτια για τη διαμονή σας. Να ξέρετε ότι στις 24 Σεπτεμβρίου ανήμερα της Αγίας Θέκλης, γίνεται πανηγύρι στο οποίο το ντόπιο κρασί ρέει άφθονο και σε συνδυασμό με ζωντανή μουσική και χορούς της Κεφαλονιάς, το γλέντι κρατά μέχρι το πρωί.

Αφήνοντας πίσω σας τον οικισμό κατευθυνθείτε νότια, περάστε τα χωριά Δαμουλιανάτα και Ρίφι και αφού έχετε διανύσει περίπου μια απόσταση 5 χλμ. θα αντικρίσετε τα **Καμιναράτα**, ένα ορεινό, γραφικό οικισμό με τα σπίτια να διατηρούν τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα. Δίκαια οι κάτοικοι το ονομάζουν «Μπαλκόνι της Κεφαλονιάς» αφού η θέα είναι μοναδική προς τον κάμπο της Παλλικής, τον κόλπο του Αργοστολίου έως και τον Αίνο. Στο κέντρο του χωριού θα δείτε το Λιοτριβείο όπου σήμερα λειτουργεί **Λαογραφικό Μουσείο**. Στον οικισμό λειτουργούν ενοικιαζόμενα δωμάτια, καφενεία και ταβέρνες για ένα απολαυστικό γαστριμαργικό ταξίδι στις μοναδικές Κεφαλλονίτικες γεύσεις.

Για όποιον αντέχει το περπάτημα είναι μοναδική εμπειρία η «κάθοδος» από την δύσκολη σκαλινάτα, στην παραλία Πλατεία Άμμο, μία από τις καλύτερες (ή όπως υποστηρίζουν όσοι την “έζησαν”, η καλύτερη) του νησιού. Δύσκολη προσέγγιση-μοναδική εμπειρία που θα σας αποζημιώσει!

Η διαδρομή συνεχίζει νότια. Μια βουτιά στα Λαγκαδάκια και πολλές φωτογραφίες στον πανέμορφο φάρο του Γερογόμπου, είναι απαραίτητες, πριν συνεχίσετε για τον οικισμό **Χαβριάτα**, και από εκεί για τα Μαντζαβινάτα με στόχο τις οινικές εξερευνήσεις σε ένα από τα πιο ωραία μέρη της Κεφαλονιάς. Στη διαδρομή σας μέχρι το Ληξούρι συναντάτε αρκετά οινοποιεία όπου μπορείτε να σταματήσετε για ξενάγηση και γευστική δοκιμή. Αν βρεθείτε στην περιοχή στις αρχές Αυγούστου μπορεί και να παρακολουθήσετε τη διαδικασία οινοποίησης σε αυλές των σπιτιών! Αφού γνωρίσετε τα μυστικά των Κεφαλλονίτικων κρασιών περιηγηθείτε στο όμορφο Ληξούρι, στα πλακόστρωτα δρομάκια με τα εμπορικά καταστήματα και τα καφέ. Αφιερώστε λίγο χρόνο για να επισκεφτείτε το νεοκλασικό κτίριο της **Ιακωβάτειου βιβλιοθήκης** με τη σπάνια συλλογή βιβλίων, χειρογράφων και βυζαντινών και μεταβυζαντινών εικόνων. Κατευθυνθείτε στις παραλίες Ξι ή Μέγα Λάκκο με τις κόκκινες αμμουδιές για να απολαύσετε τη θάλασσα και το τοπίο. Στην περιοχή υπάρχουν πολλές ταβέρνες και εστιατόρια για να ικανοποιήσουν κάθε γαστριμαργική σας επιθυμία. Δοκιμάστε τοπικούς μεζέδες και φρέσκο ψάρι. Λίγο πριν δύσει ο ήλιος φροντίστε να είστε στη δυτική ακτή του Ληξουρίου, στη **Μονή Κηπουραίων** για να δείτε το καλύτερο ηλιοβασίλεμα στο νησί. Αν θέλετε να μείνετε στο Ληξούρι θα βρείτε πολλά καταλύματα. Αν κουραστήκατε εσείς ή η συντροφιά σας μπορείτε να πάρετε το караβάκι και να αποβιβαστείτε ξεκούραστα στο Αργοστόλι διαφορετικά επιστρέψτε από τον ίδιο δρόμο στο Λιβάδι.

Η διαδρομή 14 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Στον απόηχο του μαντολίνου

Μήκος Διαδρομής : 110 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες & 50 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Οινοτουρίστες, γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : Καλοκαίρι

Τοπικά προϊόντα : κεφαλοτύρι, πρέντζα, μέλι, κρασί, ελαιόλαδο, μάντολες, σουμάδα

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : αλιάδα, στραπατσάδα, κρεατόπιτα, μπακαλιάρωπιτα, κοτόπουλο ψημένο στην τσερέπα, παστοκύδωνο

Πολιτιστικοί πόροι : ναός Αγίου Σπυρίδωνα στο Αργοστόλι, Αρχαιολογικό Μουσείο Αργοστολίου, Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Αργοστολίου, Ιερά Μονή Αγίου Γερασίμου, Κυκλώπεια Τείχη αρχαίας πόλης Κράνη, εκκλησία Αγίας Θέκλης, Λαογραφικό μουσείο Καμιναράτων, Ιακωβάτειος βιβλιοθήκη, Μονή Κηπουραίων

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : κολύμπι, θαλάσσιες δραστηριότητες, πεζοπορία, ιππασία

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : προσκύνημα στη Μονή Αγίου Γερασίμου, πανηγύρι Αγίας Θέκλης, διεθνές χορωδιακό φεστιβάλ σε Αργοστόλι και Ληξούρι, γιορτή κρασιού στην περιοχή της Ομάλας, καρναβάλι στο Ληξούρι

Τόποι διαμονής : Αργοστόλι, Αγία Θέκλη, Λιβάδι, Καμιναράτα, Ληξούρι

Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια

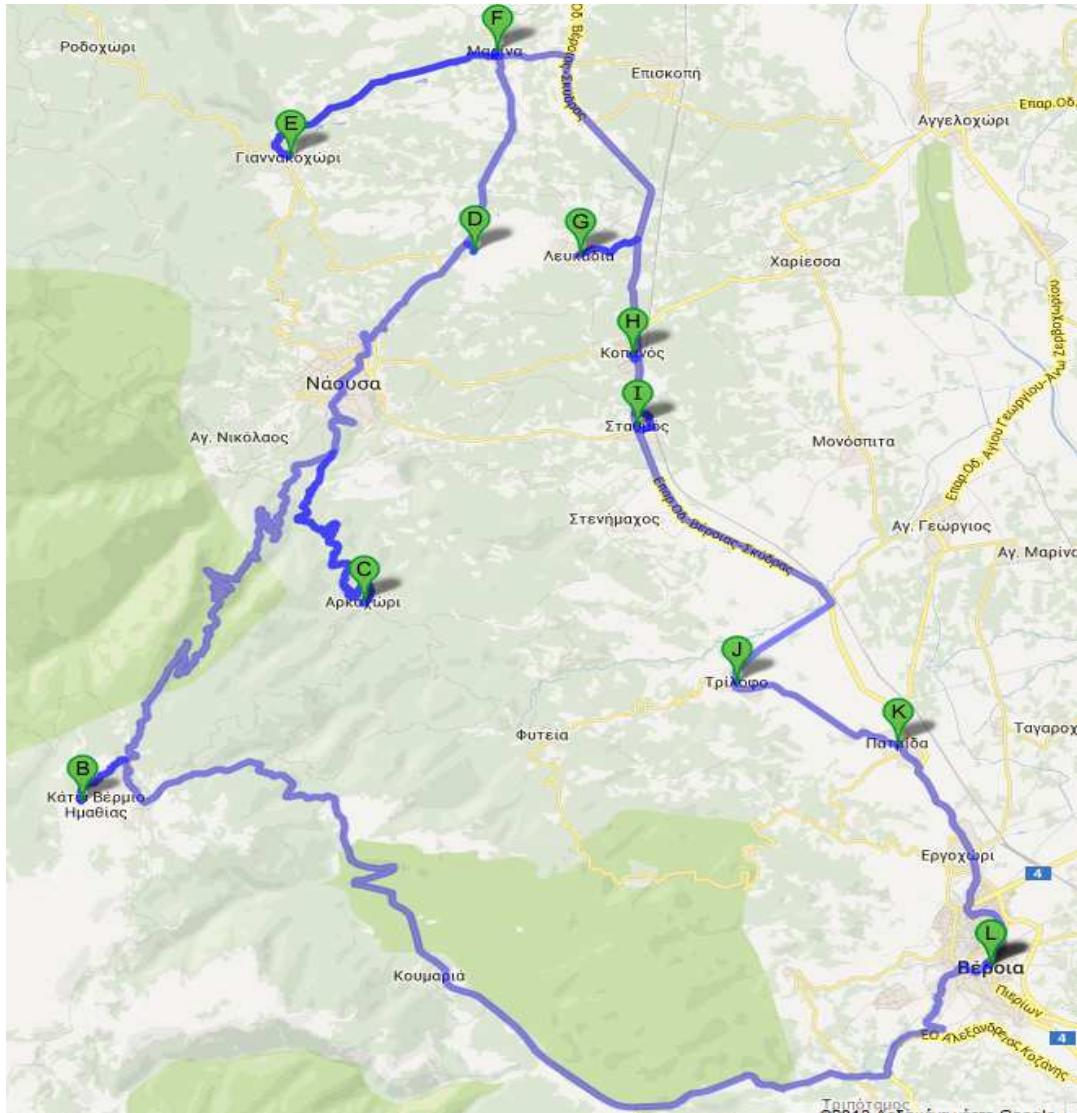
Τόποι εστίασης : Αργοστόλι, Ραζάτα, Φάρσα, Αγία Θέκλη, Καμιναράτα, Ληξούρι

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 15

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΕΠΙ ΓΗΣ ... ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Βέροια – Σέλι – Αρκοχώρι – Νάουσα – Στράντζα – Γιαννακοχώρι – Μαρίνα – Λευκάδα – Κοπανός – Τρίλοφο – Πατρίδα – Βέροια

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή έχει αφετηρία την πόλη της **Βέροιας**. Κινηθείτε βορειοδυτικά. Αφού βγείτε από το κέντρο της πόλης ακολουθείτε την 16ης Οκτωβρίου και συνεχίστε στην παλαιά εθνική οδό προς Κοζάνη. Στρίψτε δεξιά στην επαρχιακή οδό Κουμαριάς – Κάτω Βερμίου και αφού διανύσετε περίπου 26 χλμ. θα αντικρίσετε το ορεινό χωριό **Σέλι** ή Κάτω Βέρμιο που αποτελεί πόλο έλξης επισκεπτών όλο το χρόνο. Αν βρεθείτε στην περιοχή το χειμώνα επισκεφτείτε το Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο του Σελίου στη νοτιοδυτική πλευρά του Βερμίου. Πρόκειται για το παλιότερο και μεγαλύτερο σε έκταση χιονοδρομικό κέντρο στην Ελλάδα, πλήρως οργανωμένο με σχολές εκμάθησης σκι, καφετέριες, εστιατόρια, παιδικές χαρές κ.α. Δοκιμάστε τις ικανότητές σας στο χιόνι!

Στον οικισμό θα βρείτε πολλές ταβέρνες όπου μπορείτε να δοκιμάσετε τοπικές γεύσεις, αλλά και αρκετά καταλύματα για μια ευχάριστη και πρωτόγνωρη διαμονή.

Οι λάτρεις του χιονιού μπορούν να αναζητήσουν επίσης το ιδιωτικό χιονοδρομικό κέντρο Χρυσό Ελάφι που βρίσκεται σε μικρή απόσταση. Άλλο ένα ενδιαφέρον σημείο επίσκεψης είναι το φαράγγι του Σελίου με τη γνωστή τρύπα του Μιχάλη το οποίο προσφέρεται για πεζοπορία.

Αφήνοντας πίσω σας το Κάτω Βέρμιο, κατευθυνθείτε βόρεια και ακολουθήστε την επαρχιακή οδό Νάουσας – Κάτω Βερμίου και τον ελικοειδές δρόμο στον οποίο πρέπει να είστε προσεκτικοί. Έπειτα από περίπου 20 χλμ. θα αντικρίσετε το **Αρκοχώρι**, έναν αυθεντικό ορεινό προορισμό που φημίζεται για τα πετροκέρασα, τα μήλα, τα κάστανα, τα ροδάκινα, αλλά και για τους λάτρεις του καλού φαγητού, το εξαιρετικής ποιότητας κρέας του. Περιπλανηθείτε στα όμορφα πλακόστρωτα σοκάκια του οικισμού και δροσιστείτε από το γάργαρο νερό των κρηνών. Μην παραλείψετε να ανέβετε στο ψηλότερο σημείο του χωριού όπου δεσπόζει η εκκλησία του **Αγίου Δημητρίου** περιτριγυρισμένη από δεκάδες βελανιδιές, πεύκα και έλατα και προσφέρει εκπληκτική θέα σε όλο το Αρκοχώρι και τις βουνοκορφές του Βερμίου.

Εκδράμετε στο χιονοδρομικό κέντρο 3-5 πηγάδια για να περάσετε στιγμές χαλάρωσης και διασκέδασης στο κατάλευκο τοπίο σε περίπτωση που βρεθείτε στην περιοχή το χειμώνα.

Ο οικισμός έχει γαστρονομικό ενδιαφέρον αφού λειτουργούν πολλές ταβέρνες με φρέσκα τοπικά προϊόντα και εδέσματα που θα εκπλήξουν ευχάριστα τον ουρανό σας! Ζητήστε να δοκιμάσετε ζυγούρι, αγριογούρουνο, χοιρινό τυλιγμένο σε αμπελόφυλλα, τηγανιά με διάφορα κρέατα, ελάφι κοκκινιστό, μελιτζανοσαλάτα, καθώς και το παραδοσιακό μπισκοτολούκουμο. Μη φύγετε από το χωριό αν δεν επισκεφτείτε το οινοποιείο της περιοχής για να μάθετε τα μυστικά της οινικής παραγωγής και να δοκιμάσετε εκλεκτούς οίνους.

Επιστρέψτε πίσω από τον ίδιο δρόμο και ακολουθήστε την επαρχιακή οδό Νάουσας - Κάτω Βερμίου με κατεύθυνση τη **Νάουσα**, τη δεύτερη μεγάλη πόλη της Ημαθίας που αποτελεί τον αμέσως επόμενο σταθμό της διαδρομής. Περιηγηθείτε στην πόλη και θαυμάστε **παλιά βιομηχανικά κτίρια**, επισκεφτείτε πολιτιστικούς χώρους όπως το **Λαογραφικό Μουσείο Νάουσας** και το **Λαογραφικό Μουσείο Βλάχων** μέσω των οποίων θα γνωρίσετε την τοπική παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό. Μοναδική εμπειρία αποτελεί η επίσκεψη στο **Μουσείο Οίνου και Αμπέλου** στο κέντρο της πόλης για να γνωρίσετε καθετί που έχει σχέση με την καλλιέργεια του αμπελιού και την παραγωγή του κρασιού.

Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το **Χώρο Θυσίας**, όπου οι Ναουσαίες στην περίοδο της τουρκοκρατίας έπεσαν στο βράθρο της Αράπιτσας, μη θέλοντας να παραδοθούν στα χέρια των Τούρκων, πράξη ηρωική, η οποία αποδίδει τη σημερινή ταυτότητα της Ηρωικής Πόλης της Νάουσας.

Στην πόλη, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή μπορείτε να βρείτε φαγητό σε ταβέρνες και εστιατόρια, ενώ αν επιθυμείτε πιο δημιουργική κουζίνα επιλέξτε το gourmet εστιατόριο της πόλης. Συνοδέψτε το φαγητό σας με το φημισμένο Ξινόμαυρο Νάουσας. Στη Νάουσα υπάρχουν πολλές επιλογές για τη διαμονή σας, από ξενοδοχεία μέχρι ξενώνες, καθώς επίσης και άλλες δραστηριότητες όπως μαθήματα γαστρονομίας και γευσιγνωσίας. Πολλά τοπικά καταστήματα θα σας προμηθεύσουν με παραδοσιακά προϊόντα όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, τυροκομικά και αλλαντικά, χειροποίητα ζυμαρικά, τοπικό τυρί μπάτζο, ψωμί Ναούσης ζυμωμένο με ξινόμαυρο κρασί. Κάντε μια μικρή εκδρομή σε απόσταση 3 χλμ. για να επισκεφθείτε το Άλσος του Αγίου Νικολάου, χαρακτηρισμένη περιοχή NAUTRA 2000. Αξέχαστη εμπειρία στη Νάουσα την περίοδο των Απόκριων

είναι το καρναβάλι με το έθιμο Γενίτσαροι και Μπούλες όπως και οι εκδηλώσεις για τον οίνο και τον πολιτισμό.

Σε κοντινή απόσταση από τη Νάουσα θα συναντήσετε τη **Στράντζα** όπου επιβάλλεται στάση σε οινοποιεία της περιοχής. Συνεχίστε προς **Γιαννακοχώρι**, όπου στη διαδρομή θα συναντήσετε τη γυναικεία **Μονή Προδρόμου**, μέσα στο γαλήνιο δάσος της οξιάς. Στο Γιαννακοχώρι θαυμάστε το μεγάλο αμπελώνα της περιοχής, ο μεγαλύτερος της οινοποιητικής ζώνης, με 600 στρέμματα καλλιέργειας αμπέλου και κάντε στάση στα δύο οινοποιεία για να μυηθείτε στα μυστικά της οινικής παράδοσης. Στο χωριό λειτουργούν ταβέρνες και καφενεία όπου μπορείτε να απολαύσετε τοπικό φαγητό ή τον καφέ σας.

Πριν εγκαταλείψετε τον οικισμό αξίζει να επισκεφτείτε το άλσος με την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στην άκρη του χωριού, καθώς και το φαράγγι της Κράστας, μια διαδρομή πεζοπορίας, αναγκαίας και απαραίτητης, μέσα από περιπλάνηση στη φύση, το δάσος και το νερό. Επίσης αν είναι η εποχή τους, προμηθευτείτε τα νόστιμα κεράσια της περιοχής.

Συνεχίστε τη διαδρομή σας και διασχίστε τον οικισμό Μαρίνα για να φθάσετε στους οικισμούς **Λευκάδια** και **Κοπανό** που αποτελούν προορισμούς υψηλής φήμης και πολιτισμικής αξίας, αφού εδώ βρίσκεται η **Αρχαία Πόλη της Μιέζας** με τους περίφημους **Μακεδονικούς Τάφους και το αρχαίο θέατρο**. Επισκεφθείτε επίσης τον αρχαιολογικό χώρο του Νυμφαίου που ταυτίστηκε με την περίφημη **«Σχολή του Αριστοτέλη»** όπου μαθήτευσε ο Μέγας Αλέξανδρος για 3 χρόνια από το 342 ως το 340 π.Χ. Στον Κοπανό θα βρείτε μικρές ταβέρνες, όπως και καφενεία.

Η διαδρομή συνεχίζει νότια. Κινηθείτε στην επαρχιακή οδό Σκύδρας – Βέροιας και έπειτα από 10 χλμ. στρίψτε δεξιά και θα βρείτε μπροστά σας το **Τρίλοφο**, ένα από τα αρχαιότερα χωριά της Ημαθίας. Εδώ θα επισκεφθείτε το Ναό του Αγίου Τρύφωνα – προστάτη των αμπελουργών - και θα περιηγηθείτε σε οινοποιείο της περιοχής, ενώ μπορείτε να κάνετε στάση και σε κέντρο ιππασίας που λειτουργεί στην περιοχή.

Την περίοδο μεταξύ Οκτώβριο και Δεκέμβριο, μην παραλείψετε να βρεθείτε σε κάποιο από τα πάμπολλα **ρακοκάζανα** που εκτίνονται σε όλη την οινική ζώνη καλλιέργειας του ξινόμαυρου, από το Γιαννακοχώρι ως το Τρίλοφο, και μπλεχτείτε με τους ντόπιους στην απόσταση του παραδοσιακού τσίπουρου, δοκιμάζοντας τοπικούς μεζέδες.

Η διαδρομή συνεχίζει νότια και διασχίζοντας τον οικισμό του Αγίου Νικολάου, στην Πατρίδα θα καταλήξει και θα ολοκληρωθεί στη **Βέροια**. Επισκεφθείτε τις παλιές συνοικίες της πόλης, την **Κυριώτισσα** όπου υπάρχουν επισκέψιμες βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες και τη **Μπαρμπούτα**, όπου βρίσκεται και ένας από τους πιο καλοδιατηρημένους εβραϊκούς οικισμούς με τη Συναγωγή. Δεν πρέπει να φύγετε αν δεν κάνετε στάση στο παλιό τούρκικο τζαμί, δίπλα στο πασιγνωστο **Βήμα του Αποστόλου Παύλου**. Είναι η μοναδική εξακριβωμένη θέση απ' όσες πέρασε ο Απόστολος Παύλος κηρύσσοντας το χριστιανισμό στους ειδωλολάτρες. Αναζητήστε το **Αρχαιολογικό Μουσείο** για να θαυμάσετε τα καλύτερα ευρήματα της Βέροιας, το **Βλαχογιάννειο Μουσείο**, το **Βυζαντινό Μουσείο**, καθώς και το **Μουσείο Βλάχων**. Στη Βέροια και τη γύρω περιοχή θα βρείτε αρκετά ξενοδοχεία και καταλύματα, καθώς και αρκετές ταβέρνες και εστιατόρια όπου μπορείτε να γευθείτε Βεργιώτικη κουζίνα. Οπωσδήποτε δοκιμάστε φασουλοταβά και λουκάνικο. Για επιδόρπιο προτιμήστε το μοναδικό ρεβανί ή μπουγάτσα.

Κάνοντας μία παράκαμψη της διαδρομής και συνεχίζοντας την παλιά εθνική οδό Βέροιας - Κοζάνης, μετά τους Γεωργιανούς και σε απόσταση περίπου 15 χιλιομέτρων από τη Βέροια, θα συναντήσετε την **Καστανιά** και μέσα σε ένα καταπράσινο τοπίο, την **Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά**, πνευματικό κέντρο του ποντιακού ελλητισμού. Εκεί βρίσκεται η εικόνα της Παναγίας, την οποία έφεραν οι πόντιοι από το όρος Μελά του Πόντου. Στον περίβολο της Μονής πραγματοποιείται κάθε χρόνο το συναπάντημα των απανταχού Ποντιακών Σωματείων Νεολαίας. Επίσης εκδηλώσεις γίνονται κάθε 15 Αύγουστο.

Η διαδρομή, βρίσκει σε πολλά σημεία το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4.

Η διαδρομή 15 εν συντομία ...

Όνομα Διαδρομής : Επί γης ... παράδεισος

Μήκος Διαδρομής : 105 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 30 λεπτά

Ομάδα Στόχος : επισκέπτες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, επισκέπτες με αθλητικά ενδιαφέροντα (χιονοδρόμοι), γαστροτουρίστες, ορειβάτες, περιπατητές

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : Όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: μπάτζος, μανούρι, φέτα, καπνιστό τυρί πλεξούδα, αλλαντικά, κρασί ΟΠΑΠ, πετροκέρασα, μήλα, αχλάδια, ροδάκινα, κάστανα, τραχανάς, πέτουρα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, τσίπουρο, πιπεριές Αγίου Γεωργίου, ντομάτες, ακτινίδια, μανιτάρια, ζυμωτό ψωμί Ναούσης, τοπικά λικέρ.

Τοπικά πιάτα – Συνταγές: Γκαβόψαρα, Ζυγούρι, αγριογούρουνο, τηγανιά με διάφορα κρέατα, κυνήγια, μελιτζανοσαλάτα, φασουλοταβάς, λουκάνικα, σαρμάδες, χασάπικο, ρεβανί, μπουγάτσα, ρετσέλι.

Πολιτιστικοί πόροι: Ναός Αγίου Δημητρίου στο Αρκοχώρι, Μουσείο Οίνου και Αμπέλου Νάουσας, εκκλησία Αγ. Παρασκευής στο Γιαννακοχώρι, Αρχαία πόλη Μίεζας, Σχολή Αριστοτέλη, μονή Αγίου Τρύφωνα στο Τρίλοφο, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες Βέροιας, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας, Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας, Λαογραφικό Μουσείο Βέροιας, Βλαχογιάννιο Μουσείο νεότερης τέχνης και ιστορίας, εβραϊκή συνοικία στη Βέροια, Μουσείο Βλάχων στη Βέροια, Σπίτι της Μπούλας και του Γενίτσαρου στη Νάουσα, Μουσείο Βλάχων στη Νάουσα.

Ανάγκη ξεναγού: Σχολή Αριστοτέλη

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες: μαθήματα γαστρονομίας και γευσίγνωσίας, ιππασία, πεζοπορία, ορεινή ποδηλασία, χιονοδρομία, sra, αγροτουριστικές δραστηριότητες (π.χ. συμμετοχή στη συγκομιδή φρούτων και τρύγου)

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : έθιμο Γενίτσαροι και Μπούλες, εκδηλώσεις για τον οίνο και τον πολιτισμό, καζανέματα, Αποκριά Νάουσας, Κλήδονας, συναπάντημα Ποντίων και Βλάχων

Τόποι διαμονής: Νάουσα, Βέροια, Αρκοχώρι, Τρίλοφο, Σέλι, Κουμαριά

Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία, παραδοσιακοί ξενώνες

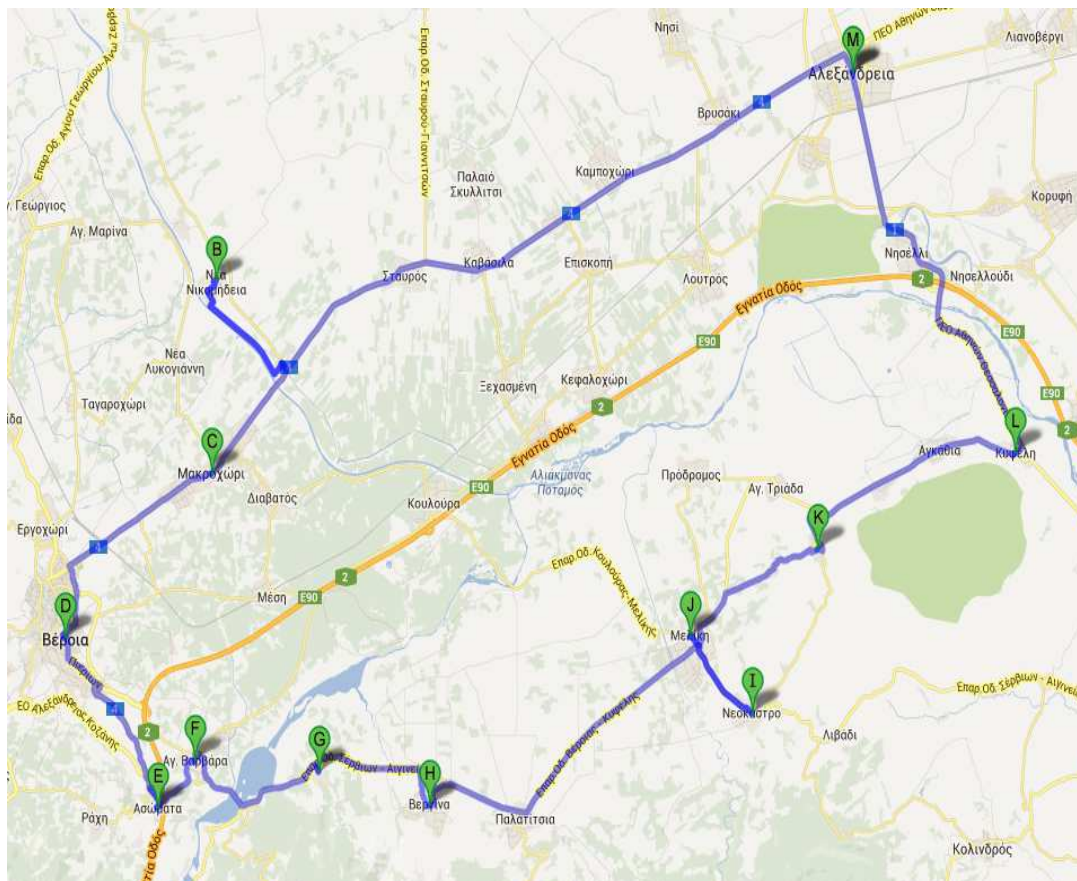
Τόποι εστίασης : Αρκοχώρι, Νάουσα, Γιαννακοχώρι, Βέροια, Σέλι, Κουμαριά, Π. Σουμελά

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 16

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΣΤΗ ΓΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Αλεξάνδρεια – Ν. Νικομήδεια – Μακροχώρι – Βέροια – Ανώματα – Αγία Βαρβάρα – Άμμος – Φράγμα Αλιάκμονα – Μετόχι - Βεργίνα – Παλατίτσια – Νεόκαστρο – Μελίκη – Ν. Πρόδρομος – Αγ. Τριάδα – Αγκαθιά – Κυψέλη – Αλεξάνδρεια

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή ξεκινάει από την **Αλεξάνδρεια** με είσοδο από την Εγνατία οδό. Ακολουθήστε την παλαιά εθνική οδό Αλεξάνδρειας – Βέροιας και έπειτα από 25 περίπου χλμ. μέσα στο κάμπο και αφού περάσετε από πολλά χωριά που ως βασική τους ασχολία έχουν τα ροδάκινα, θα αντικρύσετε τη **Νέα Νικομήδεια**, τον αρχαιότερο αγροτικό οικισμό στην Ευρώπη, ευρήματα του οποίου βρίσκονται στο αρχαιολογικό μουσείο της Βέροιας. Επιστρέψτε στην εθνική οδό Αλεξάνδρειας – Κοζάνης και συνεχίστε έως ότου φθάσετε μετά από περίπου 10 λεπτά στο χωριό Μακροχώρι όπου υπάρχει μεγάλη παραγωγή ροδάκινων. Αφήστε τον οικισμό πίσω σας κατευθυνόμενοι νοτιοδυτικά και πολύ σύντομα θα βρεθείτε στη **Βέροια**.

Επισκεφθείτε τις παλιές συνοικίες της πόλης, την **Κυριώτισσα** όπου υπάρχουν επισκέψιμες βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες και τη **Μπαρμπούτα**, όπου βρίσκεται και ένας από τους πιο καλοδιατηρημένους εβραϊκούς οικισμούς με τη Συναγωγή. Δεν πρέπει να φύγετε αν δεν κάνετε στάση στο παλιό τούρκικο τζαμί, δίπλα στο πασίγνωστο **Βήμα του Αποστόλου Παύλου**. Είναι η μοναδική εξακριβωμένη θέση απ' όσες πέρασε ο Απόστολος Παύλος κηρύσσοντας το χριστιανισμό στους ειδωλολάτρες. Αναζητήστε το **Αρχαιολογικό Μουσείο** για να θαυμάσετε τα καλύτερα ευρήματα της Βέροιας, το **Βλαχογιάννιο Μουσείο**, το **Βυζαντινό Μουσείο**, καθώς και το **Μουσείο**

Βλάχων. Στη Βέροια και τη γύρω περιοχή θα βρείτε αρκετά ξενοδοχεία και καταλύματα, καθώς και αρκετές ταβέρνες και εστιατόρια όπου μπορείτε να γευθείτε Βεργιώτικη κουζίνα. Οπωσδήποτε δοκιμάστε φασουλοταβά και λουκάνικο. Για επιδόρπιο προτιμήστε το μοναδικό ρεβανί ή μπουγάτσα.

Αναχωρώντας από τη Βέροια και βγαίνοντας από την πόλη, ακολουθήστε το δρόμο προς το Νοσοκομείο της πόλης και έχοντας διανύσει περίπου 5 χλμ. θα συναντήσετε το χωριό **Ασώματα**, το οποίο έχει δώσει και το όνομα του στην τεχνητή λίμνη που δημιουργήθηκε έπειτα από κατασκευή φράγματος στον ποταμό Αλιάκμονα, το 1985. Επισκεφθείτε τη λίμνη που αποτελεί σημαντικό βιότοπο για πολλά είδη πτηνών και ψαριών. Στο χωριό θα βρείτε πολλά εστιατόρια και ταβέρνες για να γευτείτε τοπικά φαγητά. Αν επιθυμείτε να διανυκτερεύσετε θα βρείτε ένα πολυτελές ξενοδοχείο.

Αφήνοντας πίσω τα Ασώματα περνάτε κάτω από την Εγνατία Οδό και συνεχίζοντας βορειοανατολικά συναντάτε την **Αγ. Βαρβάρα**. Πριν φύγετε από την Αγία Βαρβάρα σταματήστε για λίγο στο Μουσείο Εκπαίδευσης.

Σε κοντινή απόσταση, λιγότερο από 2 χλμ. θα συναντήσετε το χωριό **Άμμος**, ένα μικρό, αλλά καλά ρυμοτομημένο χωριό που αριθμεί λίγους κατοίκους. Στο χωριό εδρεύει και ο **Αγροτικός Συνεταιρισμός Νέος Αλιάκμων**, ο οποίος τυποποιεί και εμπορεύεται μεγάλες ποσότητες φρούτων και λαχανικών της περιοχής. Μην παραλείψετε επίσης να περάσετε από την επιχείρηση του οικισμού που επεξεργάζεται και τυποποιεί αρωματικά φυτά και βότανα. Αν πεινάσατε, σε ταβέρνα του χωριού θα ικανοποιήσετε ευχάριστα με τις τοπικές σπεσιαλιτέ τον ουρανίσκο σας.

Επόμενος σταθμός της διαδρομής είναι το **Φράγμα του Αλιάκμονα**, του **μεγαλύτερου σε μήκος ποταμού** της Ελλάδας που βρίσκεται εξολοκλήρου σε ελληνικό έδαφος. Η περιοχή είναι μοναδική και προσφέρεται για δραστηριότητες αναψυχής. Εκεί, μπορεί κανείς να περάσει ευχάριστα καθόλη τη διάρκεια της ημέρας με δράσεις όπως ποδήλατο βουνού, τοξοβολία, Bungee Trampoline, Canyoning, κ.α.

Έχοντας απολαύσει ένα μοναδικής ομορφιάς τοπίο, η διαδρομή σας οδηγεί τώρα σε περιοχές μεγάλου ιστορικού παγκόσμιου ενδιαφέροντος.

Διασχίστε λοιπόν τη γέφυρα του Αλιάκμονα και επιλέξτε το δρόμο προς Βεργίνα. Μετά από δρόμο 2 χλμ. θα βρεθείτε στο μικρό χωριό **Μετόχι Προδρόμου**. Ο κεντρικός δρόμος που διασχίζει το χωριό καταλήγει 1 χλμ. παρακάτω σε κτήμα με επισκέψιμους αμπελώνες και ξενώνα, ενώ μπορείτε να καθίσετε για φαγητό στο εστιατόριο του κτήματος, να δοκιμάσετε εκλεκτούς μεζέδες και να τους συνοδέψετε με μοναδικές ποικιλίες κρασιών.

Από το Μετόχι Προδρόμου συνεχίστε προς το πανέμορφο χωριό της **Βεργίνας**, σημείο υποχρεωτικής στάσης κάθε επισκέπτη της Βόρειας Ελλάδας. Γνωρίστε τον τόπο που συνέδεσε το όνομά του με τις πιο συγκλονιστικές αρχαιολογικές ανακαλύψεις του 20^{ου} αιώνα. Περιηγηθείτε στην παλιά πρωτεύουσα των Μακεδόνων, την **αρχαία πόλη των Αιγών**, δείτε τον υπέροχο διαμορφωμένο **τάφο του βασιλιά Φιλίππου του Β΄**. Στη Βεργίνα θα βρείτε φιλόξενα τουριστικά καταλύματα και ταβέρνες.

Η διαδρομή συνεχίζει ανατολικά, διασχίζει τον οικισμό **Παλατίτσια** και από εκεί σε περίπου 3 χλμ. φθάνει στη Μελίκη. Από εκεί μπορείτε να επισκεφθείτε λίγο νοτιότερα την περιοχή του **Νεόκαστρου** και το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία που δέχεται χιλιάδες επισκέπτες.

Αν βρεθείτε στη Μελίκη το Μάιο, θυμηθείτε ότι εδώ στις 21 του μήνα πραγματοποιείται το **έθιμο των Αναστενάρηδων**. Επιστρέφοντας στη Μελίκη κινηθείτε βόρεια προς Πρόδρομο και αν έχετε

πεινάσει είστε στο κατάλληλο μέρος. Σταματήστε σε οικογενειακή ταβέρνα στον Νέο Πρόδρομο και απολαύστε τις τοπικές παραδοσιακές γεύσεις της περιοχής με τις μικρασιατικές και ποντιακές επιρροές. Η φιλοξενία και η ζεστασιά των ανθρώπων θα σας αποζημιώσουν.

Η διαδρομή συνεχίζει με ανατολική πορεία, διασχίζοντας τους οικισμούς **Αγία Τριάδα, Αγκαθιά** και **Κυψέλη** όπου αξιόλογο σημείο επίσκεψης είναι το μοναστήρι **Αγίου Αθανασίου Σφηνίτσης**. Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στην Αλεξάνδρεια ακολουθώντας την παλαιά εθνική οδό Κατερίνης - Θεσσαλονίκης. Στην Αλεξάνδρεια υπάρχει ξενοδοχείο και ταβέρνες, ενώ αξίζει να αναζητήσετε το εργαστήριο παρασκευής γλυκών κουταλιού και μαρμελάδων, να προμηθευτείτε τυροκομικά προϊόντα και αν βρεθείτε στην περιοχή την περίοδο του Σεπτεμβρίου να θυμάστε ότι γίνεται γιορτή παραδοσιακής πίτας.

Με μια παράκαμψη της διαδρομής, **στο Κλειδί**, μπορείτε να βρεθείτε στο **Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού** (Δέλτα Αλιάκμονα, Λουδία, Αξιού, Γαλλικού & Αλυκών Κίτρους) μεγάλης οικολογικής σημασίας, περιοχή προστατευόμενη από τη Διεθνή Σύμβαση RAMSAR για τους υγρότοπους. Εκεί μπορείτε να επιδοτείτε σε παρατήρηση πουλιών και άλλων υδρόβιων οργανισμών. Στην ευρύτερη περιοχή ασκείται έντονη δραστηριότητα μυδοκαλλιέργειας, με παραγωγή περίπου 30.000 τόνους.

Η διαδρομή 16 εν συντομία...

Όνομα διαδρομής : Στη γη του Βασιλιά

Μήκος Διαδρομής : 83 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα και 50 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Επισκέπτες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες, γαστροτουρίστες, οικοτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : μπάτζος, μανούρι, φέτα, καπνιστό τυρί πλεξούδα, αλλαντικά, κρασί, τσίπουρο, μήλα, αχλάδια, ακτινίδια, ροδάκινα, ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστες διαφόρων φρούτων, αρωματικά φυτά, κηπευτικά, μπάμιες

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : Ζυγούρι, αγριογούρουνο, τηγανιά με διάφορα κρέατα, κυνήγια, μελιτζανοσαλάτα, φασουλοταβάς, λουκάνικα, σαρμάδες, χασάπικο, ρεβανί, μπουγάτσα

Πολιτιστικοί πόροι : βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες Βέροιας, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας, Μπαρμπούτα, βυζαντινό μουσείο Βέροιας, λαογραφικό μουσείο Βέροιας, Βλαχογιάννιο Μουσείο νεότερης τέχνης και ιστορίας, Μουσείο Εκπαίδευσης Αγίας Βαρβάρας, Μονή Τιμίου Προδρόμου, Βεργίνα – αρχαία πόλη των Αιγών, μοναστήρι Προφήτη Ηλία, μοναστήρι Αγ. Αθανασίου Σφηνίτσης

Ανάγκη ξεναγού : Βεργίνα

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ποδηλασία, canyoning, πτηνοπαράτηρηση

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : έθιμο αναστενάρηδων στη Μελίκη, γιορτή παραδοσιακής πίτας στην Αλεξάνδρεια, Ρογκάτσια, γουρουνοχαρές, εκδηλώσεις ανάμματος φωτιάς (περίοδος Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς), εκδηλώσεις 15Αύγουστου.

Τόποι διαμονής : Βέροια, Ανώματα, Μετόχι Προδρόμου, Βεργίνα, Αλεξάνδρεια

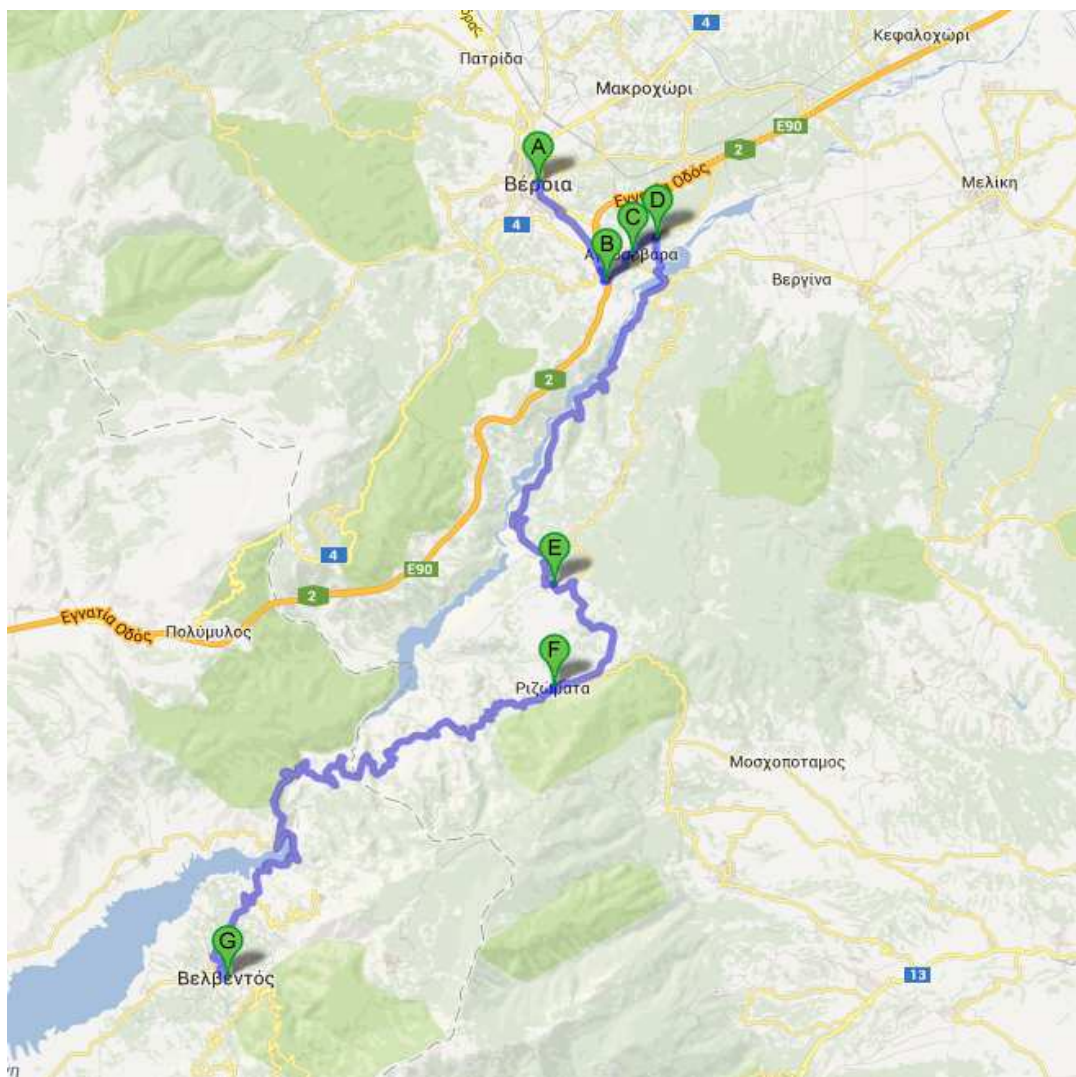
Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία, αγροτουριστικά καταλύματα, παραδοσιακοί ξενώνες, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες

Τόποι εστίασης : Βέροια, Ανώματα, Άμμος, Μετόχι Προδρόμου, Βεργίνα, Νεόκαστρο, Νέος Πρόδρομος, Αλεξάνδρεια

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 17

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΟΝΕΙΡΟΥ ΤΟΠΟΙ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Βέροια – Ανώματα – Αγ. Βαρβάρα - Άμμος – Φράγμα Αλιάκμονα – Σφηκιά - Ριζώματα – Βελβεντός Κοζάνης (κατάληξη)

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή ξεκινάει από τη **Βέροια** η οποία απλώνεται στους πρόποδες του όρους Βερμίου. Επισκεφθείτε τις παλιές συνοικίες της πόλης, την **Κυριώτισσα** όπου υπάρχουν επισκέψιμες βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες και τη **Μπαρμπούτα**, όπου βρίσκεται και ένας από τους πιο καλοδιατηρημένους εβραϊκούς οικισμούς με τη Συναγωγή. Δεν πρέπει να φύγετε αν δεν κάνετε στάση στο παλιό τούρκικο τζαμί, δίπλα στο πασίγνωστο **Βήμα του Αποστόλου Παύλου**. Είναι η μοναδική εξακριβωμένη θέση απ' όσες πέρασε ο Απόστολος Παύλος κηρύσσοντας το χριστιανισμό στους ειδωλολάτρες. Αναζητήστε το **Αρχαιολογικό Μουσείο** για να θαυμάσετε τα καλύτερα ευρήματα της Βέροιας, το **Βλαχογιάννειο Μουσείο**, το **Βυζαντινό Μουσείο**, καθώς και το **Μουσείο Βλάχων**. Στη Βέροια και στη γύρω περιοχή θα βρείτε αρκετά ξενοδοχεία και καταλύματα, καθώς και αρκετές ταβέρνες και εστιατόρια όπου μπορείτε να γευθείτε Βεργιώτικη κουζίνα. Οπωσδήποτε δοκιμάστε φασουλοταβά και λουκάνικο. Για επιδόρπιο προτιμήστε το μοναδικό ρεβανί ή μπουγάτσα.

Ακολουθήστε την οδό Πιερίων και κατόπιν το δρόμο προς το Νοσοκομείο της πόλης και αφού διανύσετε περίπου 4,5 χλμ. φθάνετε στον πρώτο σταθμό, το χωριό **Ασώματα** το οποίο έχει δώσει και το όνομα του στη τεχνητή λίμνη που δημιουργήθηκε έπειτα από κατασκευή φράγματος στον ποταμό **Αλιάκμονα**. Στο χωριό θα βρείτε αρκετά εστιατόρια και ταβέρνες, αλλά και ξενοδοχεία για ευχάριστη διαμονή.

Αφήνοντας πίσω τα Ασώματα περνάτε κάτω από την Εγνατία Οδό και συνεχίζοντας βορειοανατολικά συναντάτε την **Αγ. Βαρβάρα**. Πριν φύγετε από την Αγία Βαρβάρα σταματήστε για λίγο στο Μουσείο Εκπαίδευσης.

Σε κοντινή απόσταση, λιγότερο από 2 χλμ. θα συναντήσετε το χωριό **Άμμος**, ένα μικρό, αλλά καλά ρυμοτομημένο χωριό που αριθμεί λίγους κατοίκους. Στο χωριό εδρεύει και ο **Αγροτικός Συνεταιρισμός Νέος Αλιάκμων**, ο οποίος τυποποιεί και εμπορεύεται μεγάλες ποσότητες φρούτων και λαχανικών της περιοχής. Μην παραλείψετε επίσης να περάσετε από την επιχείρηση του οικισμού που επεξεργάζεται και τυποποιεί αρωματικά φυτά και βότανα. Αν πεινάσατε, σε ταβέρνα του χωριού θα ικανοποιησετε ευχάριστα με τις τοπικές σπεσιαλιτέ τον ουρανίσκο σας.

Η διαδρομή συνεχίζεται προς νότο, μέχρι το **Φράγμα του Αλιάκμονα**. Να θυμάστε ότι ο Αλιάκμονας είναι το **μεγαλύτερο σε μήκος ποτάμι** της Ελλάδας και βρίσκεται εξολοκλήρου σε ελληνικό έδαφος. Στο δεξί σας χέρι βρίσκεται η τεχνητή λίμνη του φράγματος, αλλά και στο αριστερό η επέκταση της. Στις δύο όχθες του ποταμού, εκατέρωθεν της γέφυρας, υπάρχουν σημεία για να σταματήσετε, ενώ συνήθως εκεί υπάρχουν καντίνες για να τσιμπήσετε κάτι ή να πάρετε έναν καφέ.

Μετά τη γέφυρα του Αλιάκμονα στρίψτε δεξιά και ακολουθείστε το δρόμο στην ανατολική όχθη του ποταμού με πανοραμική θέα προς το ποτάμι. Μειώστε ταχύτητα καθώς μπαίνετε στην περιοχή των Στενών του Αλιάκμονα με την υψηλή οικολογική αξία (**Δίκτυο Natura 2000**) και τα εκπληκτικά τοπία. Το ποτάμι ρέει ανάμεσα στα Πιέρια και το Βέρμιο. Ακολουθώντας την ελικοειδή πορεία του, το τοπίο σας ξαφνιάζει διαρκώς. Η δαιδαλώδης ροή του ανάμεσα στα δύο βουνά στενεύει ολοένα και περισσότερο, σχηματίζοντας υπέροχους μαιάνδρους.

Η διάσχιση της κοιλάδας του Αλιάκμονα είναι μια ξεχωριστή εμπειρία με τις εκπληκτικής ομορφιάς κατάφυτες ορθοπλαγιές. Στη διαδρομή κατά μήκος του ποταμού το ανθρώπινο στοιχείο είναι ανύπαρκτο, αλλά η αίγλη του καταπράσινου φυσικού τοπίου και το γαλάζιο του ποταμού αποζημιώνουν τον ταξιδιώτη. Δεν είναι τυχαία άλλωστε η ύπαρξη εκεί της **Μονής Τιμίου Προδρόμου**, καθώς και της **Ι.Μ. Μουτσιάλης** (15^{ου} αιώνα), μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, η οποία ονομάστηκε έτσι λόγω των πολλών καταστροφών από τα νερά της βροχής “μουτσιάλη”=βρεγμένος, χτισμένες σε καταπράσινη τοποθεσία στους πρόποδες των Πιερίων και με εξαιρετική θέα στον Αλιάκμονα.

Σε απόσταση 2,5 χλμ περίπου από την Ι.Μ. Μουτσιάλης θα βρεθείτε στο **Στέκι των Ψαράδων**. Το στενό δρομάκι θα σας φέρει σύντομα δίπλα στις όχθες του ποταμού. Γαλαζοπράσινα νερά, τεράστια πλατάνια, αρώματα της φύσης συνθέτουν μια μοναδική τοποθεσία, ιδανική για πικ – νικ, αλλά και για ψάρεμα. Κάπου εδώ ο Αλιάκμονας ολοκληρώνει την ελικοειδή πορεία του και η κοίτη του φαρδαίνει, κάνοντας το ποτάμι να μοιάζει με λίμνη.

Βγαίνοντας και πάλι στον κεντρικό ασφαλτόδρομο θα ακολουθήσετε πορεία για τη **Σφηκιά**. Η διαδρομή απομακρύνεται από το ποτάμι και ανηφορίζει στις πλαγιές των Πιερίων για να καταλήξει στο χωριό, έπειτα από 5 χλμ. Επισκεφθείτε τις είκοσι περίπου εκκλησίες, με παλαιότερη τον Άγιο Δημήτριο, η οποία χρονολογείται γύρω στα 1800μ. Χ. και η οποία διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση χάρη στην αγάπη των κατοίκων και την εκκλησία του Αι-Γιώργη που είναι κτισμένη πάνω

σε βράχο στη βόρεια είσοδο του χωριού. Επίσης την παλαιοχριστιανική Βασιλική του Αγ. Δημητρίου, η οποία χρονολογείται από τον 5ο αιώνα.

Από το χωριό Σφηκιά συνεχίστε στον ανηφορικό δρόμο μέχρι τα **Ριζώματα**, ένα από τα ομορφότερα χωριά της περιοχής, αλλά και της Μακεδονίας. Πριν μπείτε στο χωριό, στα δεξιά μπορείτε να επισκεφτείτε το **Παλιόκαστρο**, χαρακτηρισμένο Μνημείο της Φύσης, λόγω των πανέμορφων, μεγάλων διαστάσεων και ηλικίας πουρναριών. Μπορείτε να συνδυάσετε την επίσκεψη και τη παραμονή σας σε Ριζώματα και Σφηκιά, με τη διαμονή σε πανέμορφα αγροτουριστικά καταλύματα. Για τους λάτρεις της φύσης, ένας περίπατος στο μονοπάτι των Ριζωμάτων είναι μοναδική εμπειρία και ταυτόχρονα σοβαρός λόγος για να αφιερώσετε μετά στις γευστικές απολαύσεις που προσφέρουν οι πανέμορφες **παραδοσιακές ταβέρνες** που υπάρχουν στην περιοχή. Η όσφρηση βρίσκεται σε υπερδιέγερση! Στον κεντρικό δρόμο του οικισμού, δεξιά και αριστερά απλώνεται όλος ο πλούτος της τοπικής κουζίνας με ταβέρνες και τσιπουράδικα. Σпеσιαλιτέ τους αποτελούν οι κεφτέδες Ριζωμάτων, το κοτόπουλο πικάντικο, τα αρνίσια παϊδάκια, το κατσίκι, το κοκορέτσι στη σούβλα και η γίδα βραστή, ενώ το χοιρινό με λάχανο και χοιρινό με μελιτζάνες αποτελούν επίσης αυθεντικές παραδοσιακές γεύσεις. Πριν φύγετε, φροντίστε να προμηθευτείτε τις κατακόκκινες, μοσχομύριστες ντομάτες Ριζωμάτων.

Από την ευρύτερη περιοχή των Πιερίων διέρχεται το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4.

Λίγα χιλιόμετρα παρακάτω υπάρχει η **λίμνη "Λογγά"**. Μία από τις μεγαλύτερες και ομορφότερες λίμνες της περιοχής. Αποτελεί μια μικρή όαση, πλούσια σε χλωρίδα. Σταματήστε στο πέτρινο λιμανάκι, στέκι των ψαράδων, μα και πολλών άλλων που επιθυμούν να περάσουν λίγες στιγμές ηρεμίας αγναντεύοντας τις αγριόπαπιες και απολαμβάνοντας το μοναδικό τσίπουρο της περιοχής, που μόνο όσοι έχουν δοκιμάσει μπορούν να το χαρακτηρίσουν. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αρχαιολογικά ευρήματα που βρέθηκαν στην περιοχή μετά από ανασκαφές στη Νεκρόπολη Σφηκιάς και στο Παλιόκαστρο Ριζωμάτων.

Αν βρεθείτε στην περιοχή χειμώνα, κάντε μια μικρή παράκαμψη προς το **χιονοδρομικό κέντρο Ελατοχωριού** που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση (12 χλμ.) και αναμετρήστε τις δυνάμεις σας στο σκι, καθώς επίσης επισκεφτείτε ταβέρνα που βρίσκεται σε υψόμετρο 1010 μέτρων. Η παράκαμψη αξίζει τον κόπο, θα το διαπιστώσετε.

Η διαδρομή μπορεί να συνεχίσει νοτιοδυτικά και να καταλήξει στο Βελβεντό, σημείο που αποτελεί μέρος ξεχωριστής διαδρομής της Κοζάνης με τίτλο «Χρώματα και Αρώματα» όπου και θα βρείτε λεπτομερή περιγραφή. Ο δρόμος έχει στροφές και απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, ειδικά κατά τους χειμερινούς μήνες. Αφού διανύσετε 7χλμ. περίπου στις πλαγιές των Πιερίων θα συναντήσετε το **Δάσκιο**. Οι κάτοικοι που παραμένουν στο χωριό, το κρατούν ζωντανό και αντιστέκονται ακόμη. Κατηφορίζοντας από το Δάσκιο προς Βελβεντό θα συναντήσετε τον Υδροηλεκτρικό Σταθμό Πολυφύτου και τον ομώνυμο οικισμό που έχει δώσει το όνομά του στο **φράγμα του Πολυφύτου**. Προχωρήστε και πάλι κατά μήκος του ποταμού Αλιάκμονα τον οποίο συναντάτε για άλλη μια φορά από κοντά. Η διαδρομή σας θα συνεχιστεί ανάμεσα στις καταπράσινες καλλιεργούμενες εκτάσεις λίγα μέτρα μακριά από τις όχθες του για να καταλήξει σε μια μοναδική από κάθε άποψη κωμόπολη, το Βελβεντό.

Η διαδρομή 17 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Ονείρου Τόποι

Μήκος Διαδρομής : 70 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 40 λεπτά

Ομάδα Στόχος : γαστροτουρίστες, οικοτουρίστες, ορειβάτες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : μπάτζος, μήλα, αχλάδια, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ντομάτες, τσίπουρο, αρωματικά φυτά, κηπευτικά (μελιτζάνες, φασολάκια, πιπεριές), μανιτάρια

Τοπικά πιάτα - Συνταγές : μαγειρεμένα κρέατα, χασάπικο, κεφτέδες Ριζωμάτων που στην τοπική διάλεκτο λέγονται μπαρμπούρια, κοτόπουλο πικάντικο, αρνίσια παϊδάκια, κοκορέτσι στη σούβλα, γίδα βραστή, χοιρινό με μελιτζάνες, χοιρινό με σέλινο ή πράσο, κυνήγι από τα δάση των Πιερίων, παραδοσιακές πίτες με πράσο, τυρί και χόρτα

Πολιτιστικοί πόροι : βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες Βέροιας, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας, Μπαρμπούτα, Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας, Λαογραφικό Μουσείο Βέροιας, Βλαχογιάννιο Μουσείο νεότερης τέχνης και ιστορίας, Μουσείο Εκπαίδευσης Αγ. Βαρβάρας, Μονή Τιμίου Προδρόμου και Μονή Μουτσιάλης, ναοί και ξωκλήσια στη Σφηκιά και στα Ριζώματα

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ποδηλασία, canyoning, κωπηλασία, ψάρεμα, ορειβασία, αλεξίπτωτο πλαγιάς

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Αποκριά, γλέντια με γκάνιτα, κάψιμο κέδρων, ανταμώματα Ριζωματιωτών.

Τόποι διαμονής : Βέροια, Ασώματα, Σφηκιά, Ριζώματα

Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, παραδοσιακοί ξενώνες και αγροτουριστικά καταλύματα

Τόποι εστίασης : Βέροια, Ασώματα, Άμμος, Σφηκιά, Ριζώματα

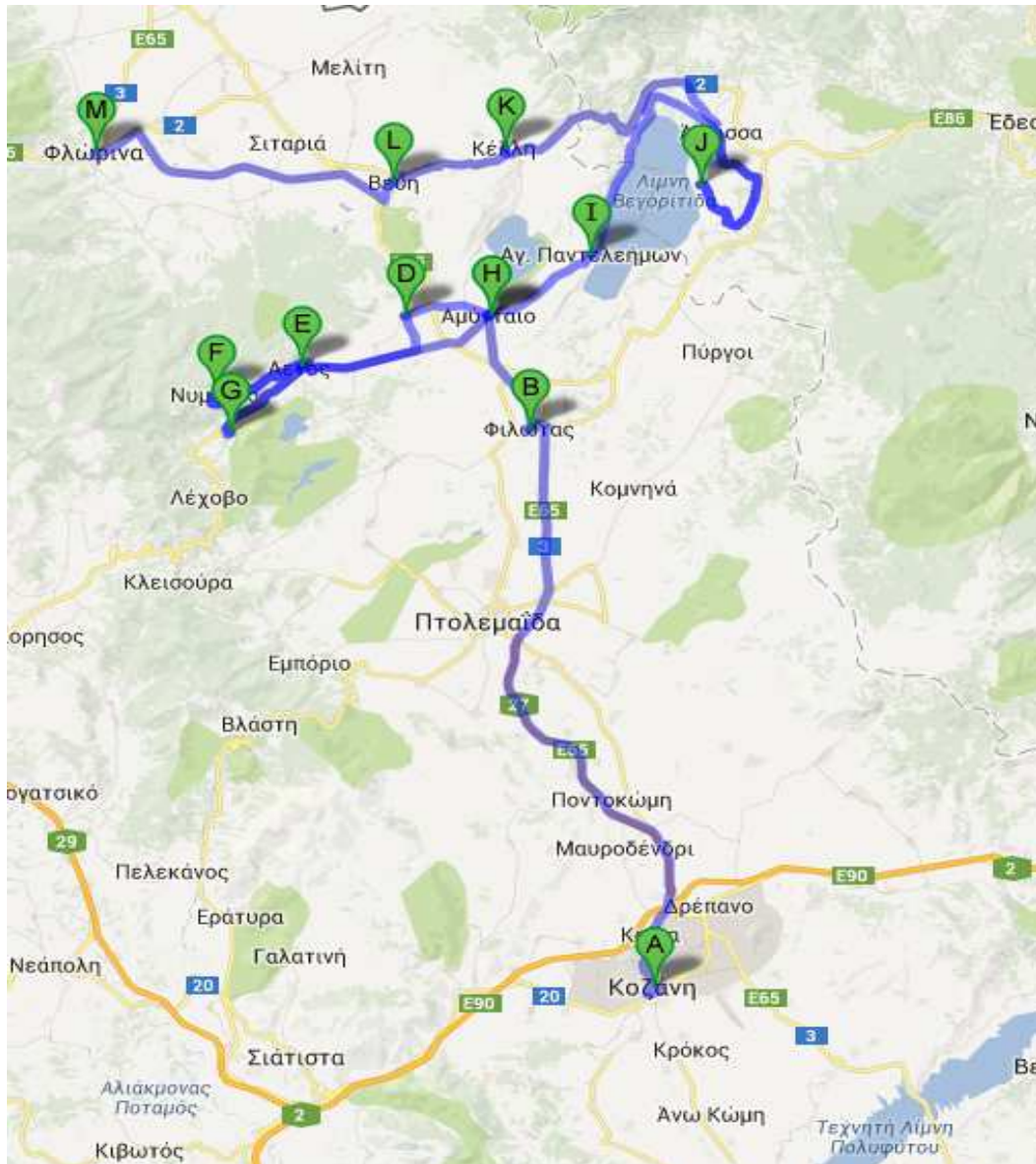

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 18

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ...ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Κοζάνη - Φιλώτας - Αμύνταιο - Ξινό Νερό - Αετός – Νυμφαίο - Σκλήθρο - Αμύνταιο - Αγ. Παντελεήμων (Λίμνη Πετρών - Λίμνη Βεγορίτιδα) - Κέλλη - Βεύη - Φλώρινα

Περιγραφή Διαδρομής : Σημείο εκκίνησης της διαδρομής είναι η πόλη της **Κοζάνης**. Κινηθείτε βόρεια, βγείτε από το κέντρο της πόλης, διασχίστε την Μοναστηρίου και στον κυκλικό κόμβο επιλέξτε την 2^η έξοδο προς Α/Δ Κοζάνης – Πτολεμαΐδας. Μπείτε στην Ε65 και επιλέξτε την έξοδο προς Φιλώτα. Αφού περάσετε από την πόλη της Πτολεμαΐδας και έχοντας διανύσει περίπου 40 χλμ. θα βρεθείτε στον οικισμό Φιλώτα που πήρε το όνομά του από τον στρατηγό του Μεγάλου

Αλεξάνδρου. Κάντε μια μικρή στάση στον οικισμό για ξεκούραση, πείτε καφέ και αγοράστε τοπικά παραδοσιακά γλυκά.

Στη συνέχεια κατευθυνθείτε βορειοδυτικά στην επαρχιακή οδό Πτολεμαΐδας – Αμύνταιου και στον κυκλικό κόμβο πάρτε τη δεύτερη έξοδο. Έχοντας διανύσει περίπου 8 χλμ. θα βρεθείτε στο **Αμύνταιο**, ξακουστό για τους αμπελώνες και τα περίφημα κρασιά του. Περιπατήστε στον οικισμό, δείτε τις παλιές εκκλησίες του **Αγ. Γεωργίου, της Αναλήψεως και του Αγ. Νικολάου** και επισκεφτείτε το **λαογραφικό μουσείο**. Όμως αυτό που προέχει είναι να επισκεφτείτε τα πολλά οινοποιεία και να δοκιμάσετε εκλεκτούς οίνους. Η **Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αμυνταίου με επισκέψιμο οινοποιείο** σας περιμένει να σας ξεναγήσει και να σας μιήσει στον κόσμο του κρασιού. Στο Αμύνταιο θα βρείτε τόσο καταλύματα για τη διαμονή σας, όσο και ταβέρνες και εστιατόρια για να απολαύσετε τοπικές γεύσεις. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε τη ροζέ σαμπάνια που παράγεται μόνο στο Αμύνταιο. Κατά την παραμονή σας εδώ, ίσως βρεθείτε σε κάποιες από τις πολλές εκδηλώσεις που διοργανώνονται όπως η γιορτή τσίπουρου το Δεκέμβρη, τα «Αμύνταια» – πολιτιστικές εκδηλώσεις κατά τον Αύγουστο κ.ά.

Από το Αμύνταιο κινηθείτε με κατεύθυνση τον **Άγιο Παντελεήμονα**, χτισμένο στις όχθες της λίμνης Βεγορίτιδας, με αμπελώνες να αναπτύσσονται στα παραλίμνια κτήματα του οικισμού. Επισκεφτείτε την **ελληνιστική πόλη στο λόφο του Αγίου Παντελεήμονα** και τον αρχαιολογικό χώρο, τον παραδοσιακό μύλο εντός του οικισμού και το **μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς**. Ακόμη, κάντε μια στάση στο επισκέψιμο εργαστήριο που παράγει και διαθέτει πιπεριές σε διαφορετικές γεύσεις. Παρακολουθήστε τη διαδικασία παραγωγής, δοκιμάστε προϊόντα και περιηγηθείτε στα κτήματα όπου καλλιεργούνται οι πιπεριές. Στον οικισμό λειτουργούν καταλύματα και ταβέρνες. Δοκιμάστε τοπικές γεύσεις όπως φασουλοταβάς, μουστοπιπεριές, πιπερόπιτα, κυνήγι κ.α. Μην χάσετε ανήμερα του Αγίου Παντελεήμονα την αναβίωση του εθίμου «κουρμπάνι», αλλά και τη γιορτή του Αγίου Τρύφωνα που σηματοδοτεί την έναρξη του αμπελοοινικού έτους. Αξέχαστη εμπειρία αποτελεί η συμμετοχή στη γιορτή κρασιού.

Αν είστε λάτρεις της φύσης η περιήγηση τόσο στη λίμνη Βεγορίτιδα, όσο και στην κοντινή των Πετρών θα σας αποζημιώσει. Στις ταβέρνες μαζί με το περίφημο κρασί αξίζει να γευτείτε τα φρέσκα λιμνίσια ψάρια, όπως τσιρόνια, γριβάδια, αλλά και πέστροφες σε συνδυασμό με τις πιπεριές Φλωρίνης.

Η διαδρομή συνεχίζει νοτιοδυτικά και έπειτα από περίπου 5 χλμ., φθάνει στο **Ξινό Νερό** που πήρε το όνομά του από τη γεύση του τοπικού νερού. Εδώ λειτουργεί εργοστάσιο εμφιάλωσης μεταλλικού νερού και αναψυκτικών, εργαστήριο παραγωγής ζυμαρικών, αλλά και οινοποιείο το οποίο μπορείτε να επισκεφτείτε. Σταματήστε για φαγητό στο gourmet εστιατόριο της περιοχής και δοκιμάστε τοπικά παραδοσιακά πιάτα, όπως π.χ. αϊβάρ, κεφτεδάκια σουτ μακάλο, κανελόνια με σάλτσα από πιπεριές φλωρίνης και συνοδέψτε με κρασί της περιοχής. Το τριήμερο της αποκριάς στην περιοχή πραγματοποιείται το ομώνυμο καρναβάλι. Αν βρεθείτε, μείνετε. Πραγματικά αξίζει τον κόπο.

Από το Ξινό Νερό κινηθείτε προς την επαρχιακή οδό Αμύνταιου – Καστοριάς για να φθάσετε στον **Αετό** όπου και θα σταματήσετε. Σπεύστε στο Κέντρο Ενημέρωσης του Αρκτούρου για να πληροφορηθείτε για την καφέ αρκούδα και το λύκο. Σε απόσταση 3 χλμ. στην Αγραπιδιά μπορείτε να βρείτε το καταφύγιο του λύκου. Αναζητήστε εταιρίες που διοργανώνουν δραστηριότητες στην ύπαιθρο για να εξερευνήσετε την περιοχή. Παρακολουθείστε τις εκδηλώσεις της περιοχής όπως η διήμερη γιορτή πιπεριάς στα τέλη Αυγούστου, το διήμερο οικότουρισμού που αποτελεί μοναδική εμπειρία με επίσκεψη στα κελάρια των οινοποιείων, οινογνωσία, δοκιμή τοπικών σπεσιαλιτέ και

εναλλακτικές δραστηριότητες στη φύση. Αναζητήστε τις ταβέρνες με τοπικά εδέσματα. Πριν φύγετε από τον Αετό αγοράστε πιπεριές.

Φεύγοντας από τον Αετό, στρίψτε δεξιά και πάρτε τον ανηφορικό δρόμο που ύστερα από 9 χλμ. διαρκούς ανάβασης θα σας οδηγήσει στο γραφικό **Νυμφαίο**, αναμφισβήτητα ένα από τα ωραιότερα χωριά της Μακεδονίας, της Ελλάδας, αλλά και το δεύτερο πιο όμορφο της Ευρώπης. Εδώ η εμπειρία είναι μοναδική όλες τις εποχές του χρόνου. Μπορείτε να περπατήσετε σε μονοπάτια στο δάσος και να ακολουθήσετε δεκάδες διαδρομές με τα πόδια, με ορεινό ποδήλατο ή άλογο αφού στο χωριό λειτουργεί Πρότυπος Ιππικός Όμιλος. Μην παραλείψετε να περάσετε και από το **καταφύγιο της καφέ αρκούδας**. Άλλα αξιόλογα σημεία που πρέπει να δείτε είναι η **Νίκειος Σχολή**, «**το Σπίτι των χρυσικών**» που λειτουργεί ως μουσείο αργυροχρυσοχοΐας, λαογραφίας και ιστορίας, και φυσικά το **ναό του Αγίου Νικολάου**. Στο Νυμφαίο θα βρείτε παραδοσιακούς ξενώνες για ευχάριστη διαμονή και ταβέρνες που θα ικανοποιήσουν κάθε σας επιθυμία. Πριν φύγετε από το χωριό, κάντε μια βόλτα στο γυναικείο συνεταιρισμό και αγοράστε γλυκά κουταλιού, λικέρ, τραχανά, χυλοπίτες κ.α.

Επιστρέψτε στον κεντρικό δρόμο και αφού κατηφορίσετε και βρεθείτε πάλι στον Αετό, στρίψτε δεξιά και σε 3 χλμ. θα συναντήσετε το **Σκλήθρο**, γραφικό οικισμό σε καταπράσινο τοπίο, γνωστό για τις πατάτες του. Πάνω από τον οικισμό υπάρχει δάσος με βελανιδιές όπου μπορείτε να φθάσετε με τα πόδια. Αν φθάνοντας εδώ έχετε πεινάσει, υπάρχει ένα πολύ καλό (μοναδικό θα λέγαμε) gourmet εστιατόριο που θα σας εκπλήξει ευχάριστα με τις γαστριμαργικές του δημιουργίες. Αν βρεθείτε στη γύρω περιοχή τον Αύγουστο, μην ξεχνάτε ότι πραγματοποιείται γιορτή πατάτας.

Αλλάξτε κατεύθυνση και κινηθείτε τώρα προς την πόλη της **Φλώρινας**, μια από τις ωραιότερες της Ελλάδας, στην οποία θα φτάσετε αφού περάσετε τους οικισμούς Κέλλη και Βεύη. Μπορείτε να κάνετε βόλτα μέσα στην πόλη και να ανακαλύψετε σπουδαίους πολιτιστικούς θησαυρούς. Για παράδειγμα, επισκεφτείτε το **αρχαιολογικό μουσείο** δίπλα στο σιδηροδρομικό σταθμό, την **πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων**, το **μουσείο σύγχρονης τέχνης** κ.α. Θαυμάστε τη μοναδική αρχιτεκτονική και ειδικά στα κτίρια που είναι δίπλα στο ποτάμι και καθίστε στα όμορφα καφενεία για ξεκούραση. Μην παραλείψετε να περάσετε από τη **δημοτική αγορά «παζάρι»** για να προμηθευτείτε τοπικά προϊόντα όπως **πιπεριές Φλωρίνης, καφτερές πιπεριές, φασόλια, τσάι βουνού**, κ.α. Ακόμη, πριν φύγετε από τη Φλώρινα επισκεφτείτε εργαστήρια με τοπικά γλυκά κουταλιού και πλεχτά κεριά και κάντε αγορές «εις ανάμνησιν». Υπάρχουν στην πόλη αρκετές ταβέρνες που προσφέρουν τοπικά πιάτα και εκλεκτούς μεζέδες. Επισκεφτείτε τις.

Η διαδρομή 18 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Το μετέωρο βήμα... των αισθήσεων

Μήκος Διαδρομής : 210 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 4 ώρες

Ομάδα Στόχος : Επισκέπτες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες, γαστροτουρίστες, οικοτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο (κατά περίπτωση)

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : πιπεριές, φασόλια, κρασί, τσίπουρο, πατάτες, τραχανάς, χυλοπίτες, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, μεταλλικό νερό,

Τοπικά πιάτα - Συνταγές : φασουλοταβάς, μουστοπιπεριές, πιπερόπιτα, κυνήγι, λιμνίσια ψάρια μαγειρεμένα με διάφορους τρόπους, αϊβάβ, κεφτεδάκια σουτ μακάλο, κανελόνια με σάλτσα από πιπεριές φλωρίνης

Πολιτιστικοί πόροι : εκκλησίες Αγ. Γεωργίου, Αναλήψεως και Αγ. Νικολάου Αμύνταιου, λαογραφικό μουσείο Αμύνταιου, Ελληνιστική πόλη Αγ. Παντελεήμονα, μουσείο αμπελοοικονομικής κληρονομιάς, καρναβάλι στο Ξινό Νερό, Νίκειος Σχολή, το Σπίτι των χρυσικών και ο ναός του Αγίου Νικολάου στο Νυμφαίο, αρχαιολογικό μουσείο Φλώρινας, πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων, μουσείο σύγχρονης τέχνης Φλώρινας

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ιππασία, ορεινή ποδηλασία, οινογνωσία, αναρρίχηση

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : γιορτή τσίπουρου, Αμύνταια, αναβίωση του εθίμου «κουρμπάνι», γιορτή του Αγίου Τρύφωνα, γιορτή κρασιού, γιορτή πιπεριάς και διήμερο οικοτουρισμού στον Αετό, γιορτή πατάτας στο Σκλήθρο

Τόποι διαμονής : Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Αμύνταιο, Αγ. Παντελεήμονας, Νυμφαίο, Ξινό Νερό, Αετός, Σκλήθρο

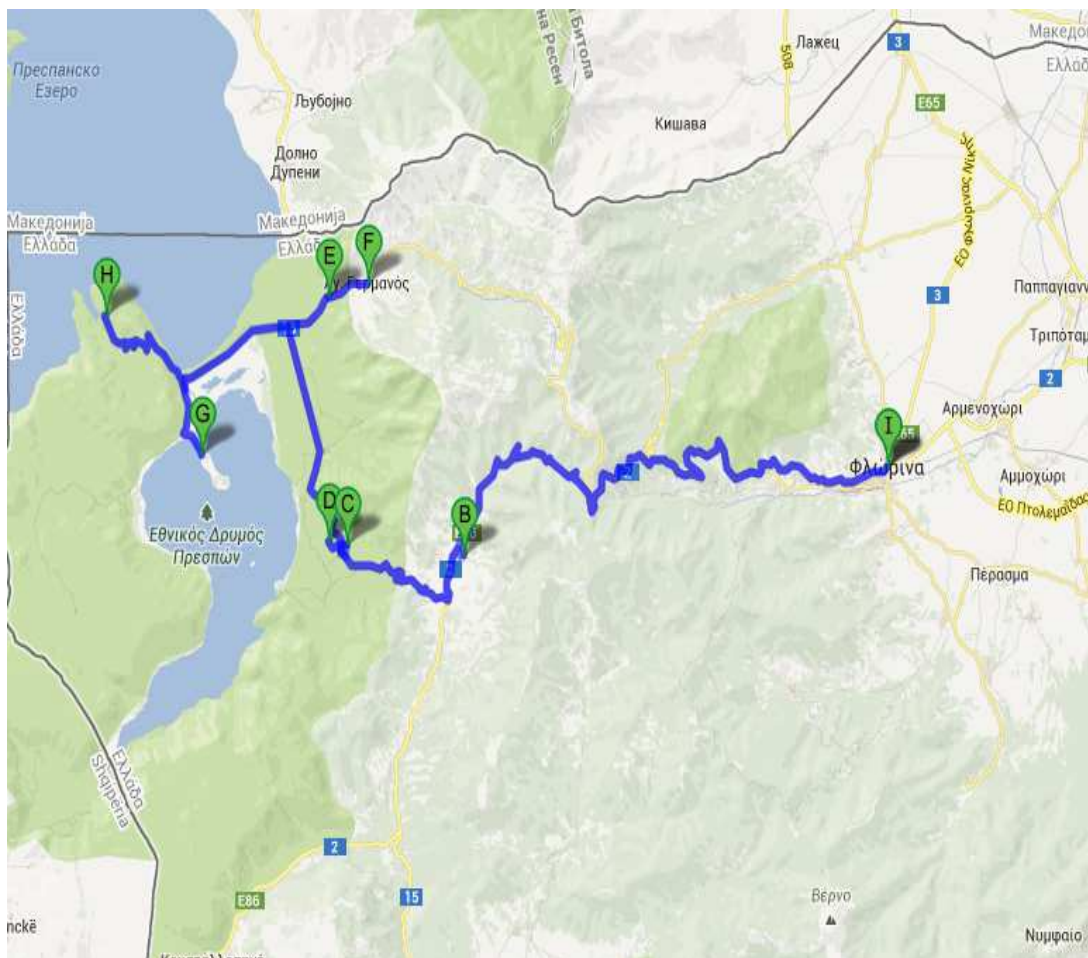
Τρόποι διαμονής : Ξενοδοχεία, Παραδοσιακοί ξενώνες

Τόποι εστίασης : Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Αμύνταιο, Αγ. Παντελεήμονας, Ξινό Νερό, Αετός, Νυμφαίο, Σκλήθρο

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 19

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Φλώρινα – Σέλι – Πισοδέρι – Ανταρτικό – Καρυές – Πρέσπες – Λαιμός – Άγιος Γερμανός - Άγιος Αχίλειος – Ψαράδες - Φλώρινα

Περιγραφή Διαδρομής : Αφετηρία της διαδρομής είναι η πόλη της **Φλώρινας** και πρώτος σταθμός το χιονοδρομικό κέντρο, κατόπιν το Πισοδέρι και μετά το Ανταρτικό στο οποίο φτάνει κανείς έχοντας διανύσει περίπου 29 χλμ. του οδικού άξονα Κρυσταλλοπηγής - Φλώρινας. Αξίζει να κάνετε μια στάση στο **Ανταρτικό** που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς τα σπίτια είναι στο σύνολό τους πλινθόκτιστα. Στον παλιό νερόμυλο του χωριού θα βρείτε τώρα μια ταβέρνα για να γευτείτε τοπικούς παραδοσιακούς μεζέδες. Επίσης θα βρείτε ξενώνες για τη διαμονή σας.

Η διαδρομή συνεχίζει νοτιοδυτικά και μέσω της εθνικής οδού Καστοριάς – Πρεσπών αφού διασχίσετε τις Καρυές θα φθάσετε στον ανεπανάληπτης ομορφιάς χώρο των Πρεσπών για να θαυμάσετε τη Μικρή και τη Μεγάλη Πρέσπα που συνιστούν **εθνικό δρυμό** με εξαιρετική **χλωρίδα** και **πανίδα**. Αφεθείτε στη μαγεία της φύσης και στην πτηνοπαρατήρηση.

Η διαδρομή συνεχίζεται βόρεια και αφού στρίψτε δεξιά στην επαρχιακή οδό Λαιμού – Βροντερού θα φτάσετε έπειτα από περίπου 12 χλμ. στον οικισμό του **Λαιμού** σε υψόμετρο 900μ. που χωρίζεται από τον ποταμό Παλιόρεμα και στις εκβολές του θα συναντήσετε είδη ερωδιών, ενώ κατά μήκος του

βρίσκονται νερόμυλοι. Στο χωριό υπάρχει κατάλυμα προς διανυκτέρευση, καθώς και καφενεία και ταβέρνες, αλλά και καταστήματα με τοπικά προϊόντα (κυρίως φασόλια) που σας συνιστούμε να αγοράσετε, είναι μοναδικά.

Αφήνοντας το Λαιμό πίσω σας κατευθυνθείτε νοτιοανατολικά προς την επαρχιακή οδό Λαιμού – Βροντερού και σε λιγότερο από 2 χλμ. θα αντικρίσετε τον **Άγιο Γερμανό**, οικισμό με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Περιηγηθείτε στον οικισμό και θαυμάστε τα πέτρινα σπίτια με χαγιάτι στην πρόσοψη. Αναζητήστε το **βυζαντινό ναό Αγίου Γερμανού** του 11^{ου} αιώνα, από τον οποίο και πήρε το όνομά του ο οικισμός. Απαραιτήτως σταματήστε στο Κέντρο Πληροφόρησης για το φυσικό περιβάλλον, τα πουλιά και τις ανθρώπινες δραστηριότητες της περιοχής και συμμετάσχετε σε κάποια από τις οργανωμένες ξεναγήσεις με εξειδικευμένους ξεναγούς. Στην περιοχή λειτουργούν αρκετά καταλύματα και ταβέρνες για να δοκιμάσετε τοπικά εδέσματα όπως φασολάδα με χωριάτικο λουκάνικο, τηγανιά πικάντικη, πέστροφα κ.α. Επίσης υπάρχει παραδοσιακό αποστακτήριο για την παρασκευή τσίπουρου.

Από τον Άγιο Γερμανό επιστρέψτε στο Λαιμό και από εκεί μέσω της επαρχιακής οδού Λαιμού – Βροντερού κινηθείτε νοτιοδυτικά για να φθάσετε στο νησί του **Αγίου Αχιλλείου**. Η επίσκεψη εδώ αποτελεί μοναδική εμπειρία. Δεν κυκλοφορούν οχήματα και μέσα σε 1 ώρα μπορείτε να εξερευνήσετε όλο το νησί με τα πόδια. Επισκεφτείτε τα ερείπια των **Αγίων Αποστόλων, το ναό του Αγίου Γεωργίου, το μοναστήρι της Παναγίας της Πορφύρας και την περίφημη βασιλική του Αγίου Αχιλλείου**. Αν βρεθείτε εδώ το καλοκαίρι φροντίστε να παρακολουθήσετε τα «Πρέσπεια» περί τα τέλη Αυγούστου. Στον οικισμό θα βρείτε ξενώνα και αρκετές ταβέρνες όπου προτείνουμε να δοκιμάσετε λιμνίσια ψάρια, φασουλοταβά, πρασόπιτα, ψητή κόκκινη πιπεριά κ.α.

Από τον Άγιο Αχίλλειο περάστε ξανά απέναντι μέσω της γέφυρας, στρίψτε αριστερά στην επαρχιακή οδό Λαιμού – Βροντερού με κατεύθυνση τους **Ψαράδες**, το μοναδικό ελληνικό χωριό στις όχθες της Μεγάλης Πρέσπας. Ακολουθήστε το σηματοδοτημένο μονοπάτι και έπειτα από 1500μ. περπάτημα θα φτάσετε στη μύτη του ακρωτηρίου Ρότι, σε χαρακτηριστικό κίосκι απ' όπου θα απολαύσετε την ανεπανάληπτη θέα προς τη Μεγάλη Πρέσπα. Επιβάλλεται να ενοικιάσετε βάρκα από το λιμανάκι για να ξεναγηθείτε στα **πρωτοβυζαντινά ασκηταριά της Παναγίας Ελεούσας, της Ανάληψης και της Μεταμόρφωσης**. Στον οικισμό λειτουργούν αρκετά παραδοσιακά ταβερνάκια που προσφέρουν εδέσματα της ντόπιας παραδοσιακής κουζίνας. Δοκιμάστε λιμνίσια ψάρια όπως γριβάδι πλακί, πιπεριές Φλωρίνης γεμιστές με ανθότυρο, λάχανο τουρσί, σουτζουκάκια κ.α. Αν θέλετε να διανυκτερεύσετε θα βρείτε αρκετά καταλύματα – ξενώνες. Μη φύγετε αν δεν αγοράσετε παστά τσιρόνια, φασόλια πρεσπών και πιπεριές.

Η διαδρομή ολοκληρώνεται με σημείο επιστροφής τη **Φλώρινα** όπου μπορείτε να περιηγηθείτε μέσα στην πόλη και να ανακαλύψετε πολιτιστικούς θησαυρούς. Επισκεφτείτε το αρχαιολογικό μουσείο δίπλα στο σιδηροδρομικό σταθμό, την πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων, το μουσείο σύγχρονης τέχνης κ.α. Μην παραλείψετε να περάσετε από τη δημοτική αγορά «παζάρι» για να προμηθευτείτε τοπικά προϊόντα όπως πιπεριές Φλωρίνης, καφτερές πιπεριές, φασόλια, τσάι βουνού, μήλα. Ακόμη, πριν φύγετε από τη Φλώρινα επισκεφτείτε εργαστήρια με τοπικά γλυκά κουταλιού και πλεχτά κεριά και κάντε αγορές «εις ανάμνησιν». Υπάρχουν στην πόλη αρκετές ταβέρνες που προσφέρουν τοπικά πιάτα και εκλεκτούς μεζέδες.

Η διαδρομή 19 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Στα όρια του απόλυτου

Μήκος Διαδρομής : 130 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες & 30 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Φυσιολάτρες, γαστροτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: φασόλια, πιπεριές, ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού

Τοπικά πιάτα – συνταγές : φασολάδα με χωριάτικο λουκάνικο, τηγανιά πικάντικη, πέστροφα, λιμνίσια ψάρια, φασουλοταβάς, πρασόπιτα, ψητή κόκκινη πιπεριά, γριβάδι πλακί, πιπεριές Φλωρίνης γεμιστές με ανθότυρο, λάχανο τουρσί, σουτζουκάκια

Πολιτιστικοί πόροι : βυζαντινό ναό Αγίου Γερμανού, ερείπια Αγίων Αποστόλων, Ναός Αγίου Γεωργίου, μοναστήρι της Παναγίας της Πορφύρας, βασιλική του Αγίου Αχιλλείου, πρωτοβυζαντινά ασηκταριά Παναγίας Ελεούσας, Ανάληψης και Μεταμόρφωσης στους Ψαράδες, μουσείο Φλώρινας, πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων, μουσείο σύγχρονης τέχνης Φλώρινας

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : σκι, πτηνοπαράτηρηση, πεζοπορία, ψάρεμα

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Πρέσπεια

Τόποι διαμονής : Φλώρινα, Σέλι, Πισοδέρι, Ανταρτικό, Λαιμός, Αγ. Γερμανός, Αγ. Αχιλλεως, Ψαράδες

Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία, παραδοσιακά καταλύματα - ξενοδοχεία, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες

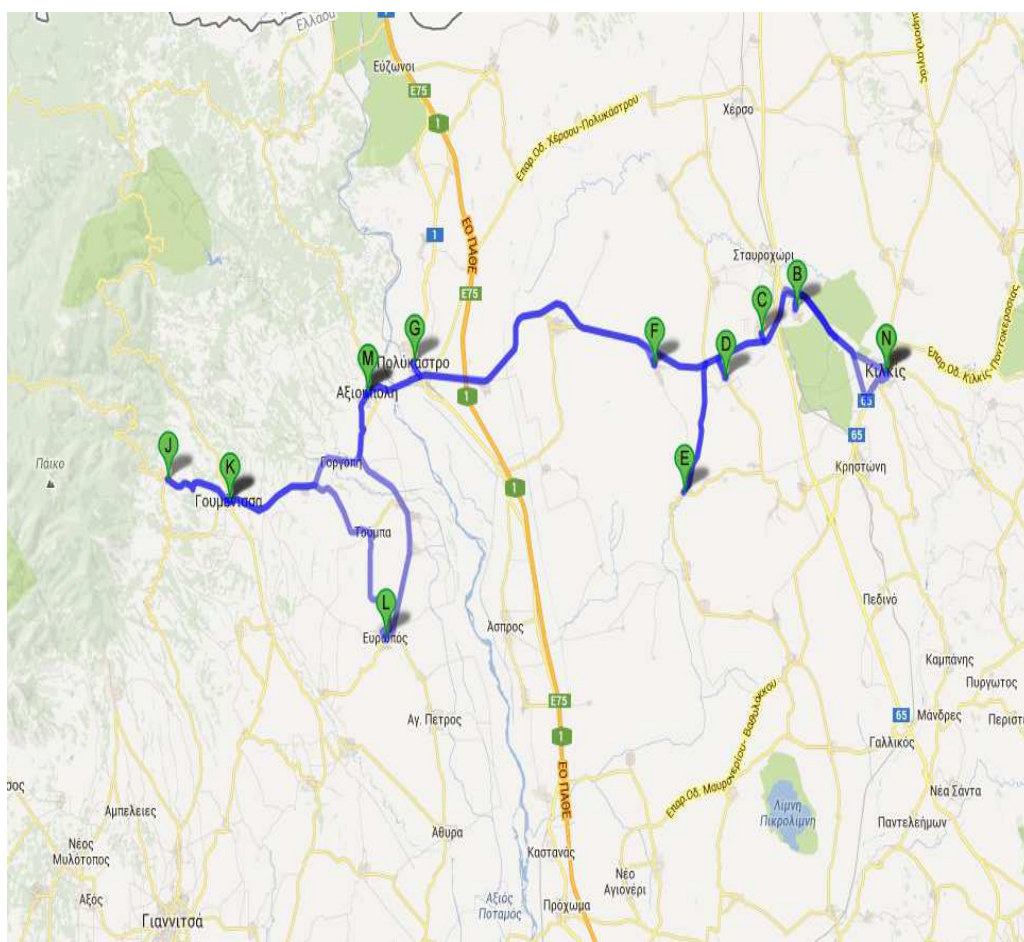
Τόποι εστίασης : Φλώρινα, Σέλι, Πισοδέρι, Ανταρτικό, Λαιμός, Αγ. Γερμανός, Αγ. Αχιλλεως, Ψαράδες

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 20

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΣΠΟΝΔΗ ΣΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Κιλκίς – Μεταλλικό – Μ. Βρύση – Βαπτιστής – Παλιό Γυναικόκαστρο – Χωρύγι – Πολύκαστρο – Αξιούπολη – Γοργόπη – Γουμένισσα – Γρίβα – Γουμένισσα – Ευρωπός – Αξιούπολη – Κιλκίς

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή ξεκινάει από την πόλη του **Κιλκίς** όπου έχετε πολλά να δείτε! Ανηφορίσετε στο **λόφο του Αγίου Γεωργίου** για να θαυμάσετε τη μεταβυζαντινή ομώνυμη εκκλησία. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και το **Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου** όπου βρέθηκαν απολιθώματα και οστά ζώων από ύαινες, άλογα, ελάφια και τρωκτικά. Έρευνες έχουν δείξει ότι το σπήλαιο έχει θεραπευτικές ιδιότητες σε πνευμονοπάθειες και δερματικές ασθένειες. Μην παραλείψετε να κάντε μια στάση στην έκθεση παλαιοντολογίας. Άλλα αξιόλογα σημεία επίσκεψης στην πόλη είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο όπου στεγάζεται μεταξύ άλλων ο μοναδικός κούρος της Αρχαίας Ευρωπού, το Πολεμικό Μουσείο και το Λαογραφικό Μουσείο. Στο Κιλκίς θα βρείτε ξενοδοχειακές μονάδες για τη διαμονή σας, καθώς και κέντρα εστίασης με ποιοτικό φαγητό. Ζητήστε να **δοκιμάσετε τοπικές σπεσιαλιτέ** ανακαλύπτοντας έτσι την κουζίνα του Κιλκίς που έχει τις ρίζες της στον Πόντο. Από τα

καταστήματα της πόλης αγοράστε παραδοσιακά προϊόντα όπως χειροποίητα ζυμαρικά, τυροκομικά, ποντιακά προϊόντα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ κράνι, βότανα, μπαχαρικά, κρασί κ.α.

Βγαίνοντας από την πόλη του Κιλκίς ακολουθήστε την επαρχιακή οδό Κιλκίς – Αξιούπολη και σε κοντινή απόσταση (7χλμ.) θα συναντήσετε αριστερά του οδικού άξονα το όμορφο και καταπράσινο **Μεταλλικό**, την αρχαία «Βράγυλο», με το μεταλλικό (ξινό) νερό που διατίθεται ελεύθερα στους επισκέπτες και τους περαστικούς. Επισκεφτείτε την πινακοθήκη της Τέχνης Κιλκίς που φιλοξενεί περί τα 160 έργα Τέχνης, Βορειοελλαδιτών, κυρίως, καλλιτεχνών, της μεταπολεμικής περιόδου. Κοντά στην πηγή του «ξινού νερού» υπάρχει δυνατότητα για περιπάτους και ποδηλασία, ενώ στο εστιατόριο του οικισμού μπορείτε να γευτείτε την εκλεκτή κουζίνα του. Επανελάθετε στην επαρχιακή οδό Κιλκίς - Αξιούπολης και σε περίπου 3 χλμ. από το Μεταλλικό θα συναντήσετε τη **Μ. Βρύση**, κεφαλοχώρι της περιοχής. Στα επόμενα 3 χλμ. και από την αριστερή πλευρά του δρόμου είναι το χωριό **Βαπτιστής**, γνωστό για τις ωραίες ταβέρνες του και τα **νόστιμα λουκάνικα**. Εδώ μπορείτε να κάνετε μια στάση για ένα υπέροχο ταξίδι γεύσεων. Συνοδέψτε το φαγητό σας με τα υπέροχα κρασιά της περιοχής. Πριν φύγετε μην ξεχάσετε να αγοράσετε λουκάνικα.

Αφήνοντας πίσω τον Βαπτιστή κατευθυνθείτε βορειοανατολικά και αριστερά προς την επαρχιακή οδό Κιλκίς – Αξιούπολης. Στη συνέχεια στρίψτε αριστερά στην επαρχιακή οδό Κιλκίς – Ν. Συρράκου και συνεχίστε όλο ευθεία έως ότου συναντήσετε το **Παλιό Γυναικόκαστρο**. Επισκεφτείτε το βυζαντινό κάστρο που κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Παλαιολόγο. Το κάστρο ήταν τόσο καλά οχυρωμένο που μέχρι και οι γυναίκες μπορούσαν να το υπερασπιστούν και έτσι πήρε την ονομασία «Γυναικόκαστρο». Το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου πραγματοποιούνται οι εκδηλώσεις των «Γυναικοκαστρείων» με παραδοσιακούς χορούς από τον Πόντο, τη Θράκη και αλλού, με προσφορά ποντιακών παραδοσιακών εδεσμάτων και αναβίωση παραδοσιακών εθίμων όπως ο Ποντιακός Γάμος κλπ..

Συνεχίζοντας την διαδρομή θα συναντήσετε τον επόμενο οικισμό, το Χωρύγι. Απέναντι από τον οικισμό, στην δεξιά μεριά του δρόμου και στη μέση της πεδιάδας υψώνεται το κάστρο του Χωρυγίου. Αν είστε λάτρεις της αναρρίχησης κάντε μια στάση εδώ, αφού το χωριό αποτελεί πόλο έλξης αναρριχητών λόγω του μεγαλιθικού μνημείου των προϊστορικών χρόνων.

Η διαδρομή συνεχίζει δυτικά. Παραμείνετε στην επαρχιακή οδό Κιλκίς – Αξιούπολης και σε περίπου 20 χλμ. θα φτάσετε στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του νομού, το **Πολύκαστρο**. Περιηγηθείτε στον οικισμό και επισκεφτείτε τα συμμαχικά νεκροταφεία και το παλιό οθωμανικό λουτρό. Αν βρεθείτε εδώ το καλοκαίρι να ξέρετε ότι πραγματοποιούνται πολλές εκδηλώσεις. Ξεχωρίζουμε το δεκαήμερο των «**Πολυκαστριανών**», το έθιμο της «**περπέρω**», του «**κουρμπανιού**», της «**καμήλας**» και άλλα. Η πόλη διαθέτει ξενοδοχεία, εμπορική αγορά από όπου μπορείτε να προμηθευτείτε τοπικά προϊόντα, ταβέρνες και εστιατόρια με παραδοσιακά εδέσματα και πολλές δυνατότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας. Επισκεφτείτε γνωστή επιχείρηση τυροκομικών ειδών που έχει την έδρα της εδώ, παρακολουθήστε τη διαδικασία παραγωγής, δοκιμάστε προϊόντα και κάντε τις αγορές σας.

Πολύ κοντά στο Πολύκαστρο, σε απόσταση 3 χλμ. θα συναντήσετε την **Αξιούπολη**, την παλιά Βοέμιτσα. Είναι κτισμένη στις παρυφές του όρους Πάικου και δίπλα από τον ποταμό Αξιό. Επισκεφθείτε το μουσείο φυσικής ιστορίας και την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, κτισμένη γύρω στα 1700 μ.Χ. Ονομαστοί είναι οι **αμπελώνες** που καλλιεργούνται στην περιοχή, αλλά και το **κρασί** και το **ταίπουρο** που παράγεται εδώ. **Κάντε στάση στα οινοποιεία της περιοχής**, ενημερωθείτε για την οινική διαδικασία, δοκιμάστε ποικιλίες εκλεκτών οίνων και αγοράστε κρασιά της αρεσκείας σας.

Αν θέλετε να βρεθείτε κοντά στη φύση μπορείτε να κάνετε μια παράκαμψη και σε απόσταση 3 χλμ. θα βρείτε το Μέγα Ρέμα, η κοίτη του οποίου έχει μαύρο χρώμα. Πρόκειται για μια ειδυλλιακή τοποθεσία κατάλληλη για ξεκούραση, περίπατο ή ψάρεμα. Εδώ θα βρείτε ταβέρνες και εστιατόρια με τοπικούς μεζέδες και φρέσκο ψάρι. Επίσης σε κοντινή απόσταση από την Αξιούπολη (2 χλμ.) υπάρχει κτήμα όπου μπορείτε να λάβετε μέρος σε αγροτικές δραστηριότητες και να ασχοληθείτε με αθλήματα όπως υπασία, τοξοβολία κ.α.

Επόμενο σημείο της διαδρομής είναι η **Γοργόπη** που πήρε το όνομά της από το μικρό Γοργοπόταμο που κυλά στα νοτιοδυτικά της. Αξίζει να επισκεφθείτε την εκκλησία του Αγίου Νικολάου (1862) και το λαογραφικό μουσείο. Συνεχίστε την πορεία σας και διασχίστε τον οικισμό Στάθη για να συναντήσετε αμέσως μετά από 4,5 χλμ. τη **Γουμένισσα**, την Αρχόντισσα πόλη που διατηρεί αναλλοίωτη την παραδοσιακή της φυσιογνωμία. **Επισκεφθείτε τα οινοποιεία** στη γύρω περιοχή, επιδοθείτε σε γευστικές δοκιμές και αγοράστε κρασιά της επιλογής σας. Ακόμη αξίζει να επισκεφθείτε τη παμπάλαια εκκλησία της **Παναγίας της Γουμένισσας** με τη θαυματουργή εικόνα, αλλά και το **μοναστήρι του Όσιου Νικόδημου**. Περπατήστε στα στενά σοκάκια και θαυμάστε τα πολλά διώροφα σπίτια με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, επισκεφθείτε τα παραδοσιακά κτίρια του Παλαιού Διδακτηρίου, του μεταξουργείου «Χρυσαλλίς» και άλλα κτίρια της προβιομηχανικής αρχιτεκτονικής που σώζονται ακόμα, τον εντυπωσιακό ναό του Αγίου Γεωργίου. **Απολαύστε τον καφέ ή το ντόπιο τσίπουρο με τοπικούς μεζέδες στην κεντρική πλατεία με τα πλατάνια και τα τρεχούμενα νερά.** Επίσης θα βρείτε πολλές ταβέρνες και εστιατόρια που με τα τοπικά τους εδέσματα θα ικανοποιήσουν τη γαστριμαργική σας περιέργεια. Ζητήστε να **δοκιμάσετε ποντιακές γεύσεις** και άλλες **τοπικές σπεσιαλιτέ**. Για τη διαμονή σας υπάρχουν αρκετά καταλύματα. Αξίζει να κάνει κανείς μία βόλτα στη Γουμένισσα την 1η Φεβρουαρίου, του Αγίου Τρύφωνα προστάτη των αμπελουργών, οπότε και οργανώνεται η **γιορτή του κρασιού** συνοδεία μουσικής, με τα πανελληνίως γνωστά «χάλκινα» της Γουμένισσας.

Από τη Γουμένισσα η διαδρομή συνεχίζει βορειοδυτικά και μετά από δέκα λεπτά θα συναντήσετε το χωριό **Γρίβα**. Στην κεντρική πλατεία του χωριού δεσπόζει ένας τεράστιος πλάτανος, θα βρείτε καταστήματα, καφενεία, παντοπωλεία και ταβέρνες. Δεν πρέπει να παραλείψετε να επισκεφθείτε την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου, κτισμένη στα 817 μ.Χ., που είναι συνδεδεμένη με την ιστορία του χωριού και τη Μονή Αγίου Ραφαήλ. Κοντά στο χωριό λειτουργεί το Λαογραφικό Μουσείο Γουμένισσας στο οποίο πρέπει να κάνετε μια στάση. Πριν φύγετε, περάστε μια βόλτα από το **γυναικείο συνεταιρισμό** για να **αγοράσετε τοπικά προϊόντα** όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες κ.α. Στη Γρίβα αναβιώνει το έθιμο «κουρμπάνι» (ζωοθυσία) την ημέρα της Αναλήψεως. Αν βρεθείτε στην περιοχή περί τα τέλη Οκτώβρη μην παραλείψετε να βρεθείτε στη γιορτή κάστανου – τυριού – κρασιού! Επιστρέψτε από τον ίδιο δρόμο για Γουμένισσα και από εκεί κατευθυνθείτε προς **Ευρωπό**, μία από τις **σημαντικότερες από αρχαιολογικής άποψης τοποθεσίες** του νομού. Στην αρχαία Ευρωπό, χίλια μέτρα περίπου από τον σημερινό οικισμό, έχουν ανασκαφεί πολλά και σημαντικά ευρήματα, τα περισσότερα από τα οποία φυλάσσονται στο αρχαιολογικό μουσείο του Κιλκίς. Στον Ευρωπό βρέθηκε το περίφημο και μοναδικό στον βορειοελλαδίτικο χώρο άγαλμα του «Κούρου», έργο του 6ου π.χ. αιώνα, σε φυσικό μέγεθος (ύψος 1,80 μ.) κυκλαδίτικης τεχνοτροπίας. Ο αρχαιολογικός χώρος είναι επισκέψιμος. Ο σημερινός οικισμός προσφέρει όλες τις υπηρεσίες στον επισκέπτη όπως καταλύματα, ταβέρνες, εστιατόρια κ.α. Αν σταματήσετε για φαγητό μην παραλείψετε να δοκιμάσετε τα περίφημα **ντολμαδάκια Ευρωπού**, φτιαγμένα με αμπελόφυλλα. Από τον Ευρωπό η διαδρομή επιστρέφει πίσω, διασχίζει την Αξιούπολη για να φτάσει έπειτα από 12 χλμ. και να τερματίσει στο Κιλκίς.

Η διαδρομή 20 εν συντομία ...

Όνομα Διαδρομής : Σπονδή στις Γεύσεις

Μήκος Διαδρομής : 140 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 3 ώρες

Ομάδα Στόχος : Επισκέπτες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, οινοτουρίστες, γαστροτουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: τυροκομικά προϊόντα (ταν, πασικιάν, γαις τυρί, παρχαροτύρι), κρασί, τσίπουρο, χειροποίητα ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, βότανα, μπαχαρικά, λουκάνικα

Τοπικά πιάτα – συνταγές: τανομένος σορβάς, ντολμαδάκια Ευρωπού, κυνήγι, τζιγεροσερμάδες, κεφτεδάκια με μακάλο, ωτία, πisia

Πολιτιστικοί πόροι : μεταβυζαντινή εκκλησία Αγίου Γεωργίου, Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς, Πολεμικό Μουσείο Κιλκίς, Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς, πινακοθήκη της Τέχνης Κιλκίς, βυζαντινό κάστρο στο Παλαιό Γυναικόκαστρο, κάστρο Χωρυγίου, μουσείο φυσικής ιστορίας και εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στην Αξιούπολη, εκκλησία του Αγίου Νικολάου και λαογραφικό μουσείο Γοργόπης, εκκλησία Παναγίας Γουμένισσας, μοναστήρι του Όσιου Νικόδημου, ναός Αγίου Γεωργίου Γουμένισσας, εκκλησία του Αγίου Αθανασίου και Μονή Αγίου Ραφαήλ στη Γρίβα, Λαογραφικό Μουσείο Γουμένισσας, αρχαιολογικός χώρος Ευρωπού

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ποδηλασία, αναρρίχηση, τοξοβολία, ιππασία

Πολιτιστικές εκδηλώσεις: Γυναικόκαστρεια, έθιμο της «περπέρω, έθιμο «Καλόγερος», γιορτή κρασιού στη Γουμένισσα, αναβίωση εθίμου «κουρμπάνι», γιορτή κάστανου τυριού – κρασιού στη Γρίβα, αναβίωση εθίμου «κεσκεσί», διεθνές φεστιβάλ κουκλοθέατρου και παντομίμας στο Κιλκίς

Τόποι διαμονής : Κιλκίς, Πολύκαστρο, Γουμένισσα, Γρίβα

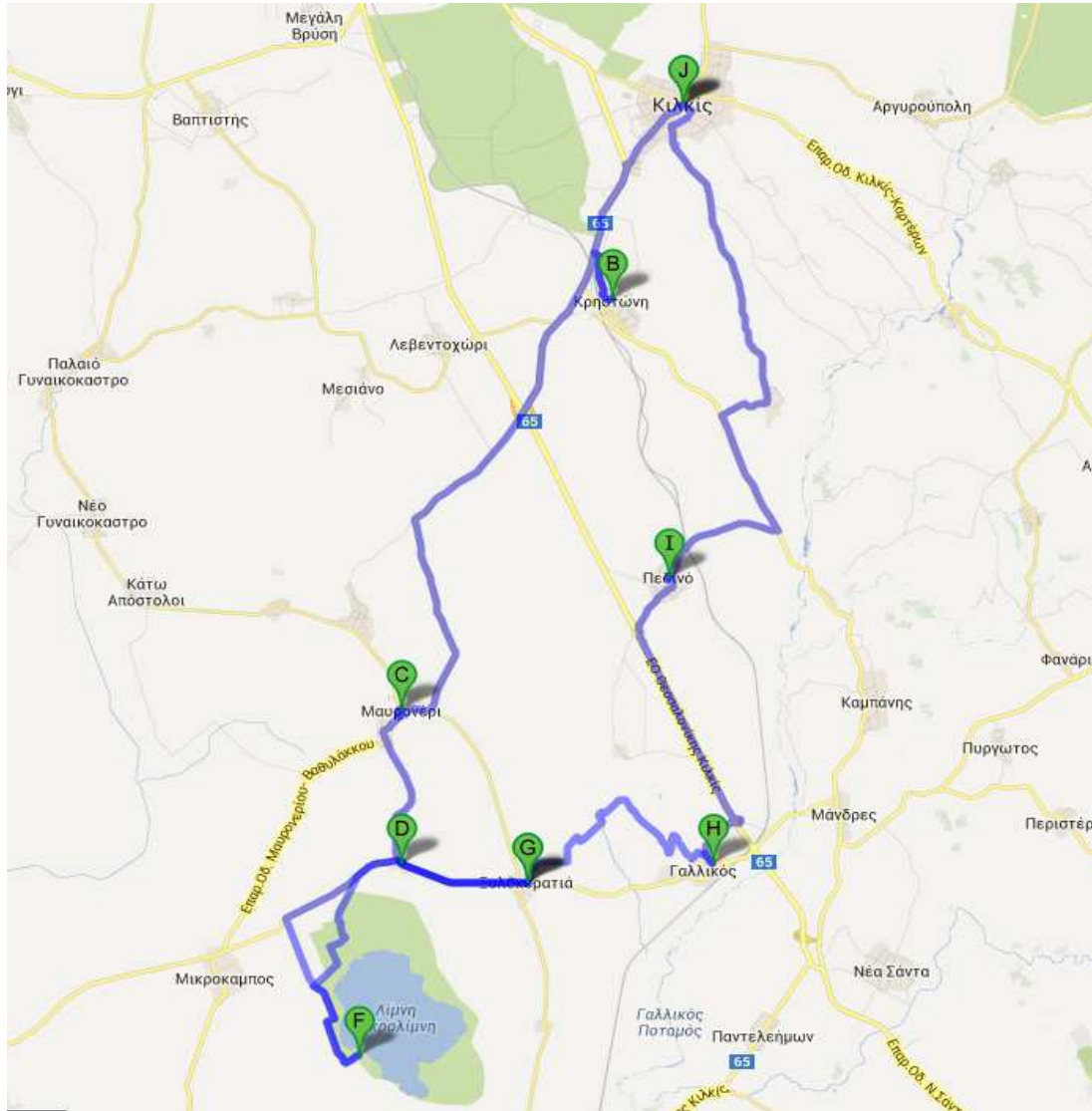
Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία

Τόποι εστίασης : Κιλκίς, Μεταλλικό, Βαπτιστής, Πολύκαστρο, Αξιούπολη, Γοργόπη, Γουμένισσα, Γρίβα

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 21

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΦΩΣ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Κιλκίς – Κρηστώνη – Μαυρονέρι – Πικρολίμνη – Ξυλοκερατιά – Λίμνη Πικρολίμνη – Ξυλοκερατιά – Γαλλικός – Πεδινό – Κιλκίς

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή ξεκινάει από την πόλη του **Κιλκίς** όπου αξίζει να ανηφορίσετε στο λόφο του Αγίου Γεωργίου όπου σώζεται η μεταβυζαντινή ομώνυμη εκκλησία. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και το **Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου** όπου βρέθηκαν απολιθώματα και οστά ζώων από ύαινες, άλογα, ελάφια και τρωκτικά. Σε παρακείμενο χώρο λειτουργεί αίθουσα ανάδειξης των ευρημάτων του σπηλαίου. Έρευνες έχουν δείξει ότι το σπήλαιο έχει θεραπευτικές ιδιότητες σε πνευμονοπάθειες και δερματικές ασθένειες. Άλλα αξιόλογα σημεία επίσκεψης στην πόλη είναι το **Αρχαιολογικό Μουσείο** όπου στεγάζεται μεταξύ άλλων ο μοναδικός κούρος της Αρχαίας Ευρωπού, το **Πολεμικό Μουσείο** και το **Λαογραφικό Μουσείο**. Στο Κιλκίς θα βρείτε ξενοδοχειακές μονάδες για τη διαμονή σας, καθώς και κέντρα εστίασης με ποιοτικό φαγητό. Ζητήστε να δοκιμάσετε τοπικές σπεσιαλιτέ ανακαλύπτοντας έτσι την κουζίνα του Κιλκίς που έχει τις ρίζες της στον Πόντο. Από τα καταστήματα

της πόλης αγοράστε παραδοσιακά προϊόντα όπως χειροποίητα ζυμαρικά, τυροκομικά, ποντιακά προϊόντα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ κρίνι, βότανα, μπαχαρικά, κρασί κ.α.

Ακολουθήστε την εθνική οδό Θεσσαλονίκης – Κιλκίς, διασχίστε τους μικρούς οικισμούς Κρηστώνη και Μαυρονέρι και συνεχίστε νότια. Έπειτα από 3,5 χλμ. θα φτάσετε στην **Πικρολίμνη**, το ονομαστό ιαματικό θέρετρο. Εδώ βρίσκεται ένα **οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας – υδροθεραπείας**. Λειτουργεί ξενοδοχείο για τη διαμονή σας, ταβέρνα, εστιατόριο και διάφορες αθλητικές εγκαταστάσεις. Ακόμη υπάρχει χώρος συσκευασίας του πηλού για καλλυντική χρήση τον οποίο μπορείτε να επισκεφτείτε και να κάνετε τις αγορές σας. Από πηγές της λίμνης εμφιαλώνεται ιαματικό μεταλλικό νερό που διατίθεται στο κοινό.

Από την Πικρολίμνη κινηθείτε νότια για να επισκεφτείτε την ομώνυμη λίμνη έκτασης 4.500 τ.μ. που ξηραίνεται συνήθως το καλοκαίρι και είναι ενταγμένη στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Η λίμνη ήταν γνωστή και από την αρχαιότητα για τις ιαματικές ιδιότητες της, υπήρχε μάλιστα ιερό και ασκληπιείο στο οποίο χρησιμοποιούντο οι θειούχες λάσπες της.

Επιστρέψτε ξανά στην Πικρολίμνη και από εκεί κινηθείτε ανατολικά. Σε μικρή απόσταση, μόλις 2,5 χλμ. θα συναντήσετε το μικρό οικισμό της **Ξυλοκερατιάς**. Στην τοποθεσία αυτή στην αρχαιότητα υπήρξε η πόλη «Κλίται» της Κρηστωνίας. Στο χωριό υπάρχει η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, βασιλικού ρυθμού του 19ου αιώνα την οποία αξίζει να επισκεφθείτε.

Η διαδρομή συνεχίζει ανατολικά με κατεύθυνση τον οικισμό του **Γαλλικού** που βρίσκεται κοντά στον ομώνυμο ποταμό τον οποίο αξίζει να επισκεφτείτε, καθώς αποτελεί καταφύγιο – πέρασμα πουλιών με μεγάλα κοπάδια από φλαμίνγκο και άλλα σπάνια και απειλούμενα είδη. Το θέαμα είναι μοναδικό! Στον οικισμό λειτουργούν όμορφες ταβέρνες όπου μπορείτε να δοκιμάσετε παραδοσιακές γεύσεις. Ζητήστε να δοκιμάσετε τυροκομικά προϊόντα, τζιγεροσερμάδες, κεφτεδάκια με μακάλο, κ.α.

Συνεχίστε τη διαδρομή μέσω της παλαιάς εθνικής οδού Θεσσαλονίκης – Κιλκίς και με δεξιά παράκαμψη θα συναντήσετε το **Πεδινό** το οποίο θα διασχίσετε και μέσω της επαρχιακής οδού Ν. Σάντας – Κρηστώνης θα επιστρέψετε στο Κιλκίς όπου τερματίζει η διαδρομή. Αξίζει ωστόσο μια στάση στο ιστορικής σημασίας χωριό **Κοχλίδα** όπου έχουν ανακαλυφθεί παλαιοχριστιανικός οικισμός και μέρη τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής του 5^{ου} αιώνα. Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στο Κιλκίς.

Η διαδρομή 21 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Νερό και φώς

Μήκος Διαδρομής : 65 χλμ

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 50 λεπτά

Ομάδα Στόχος : άτομα τρίτης ηλικίας, πολιτιστικοί τουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: τυροκομικά προϊόντα (ταν, πασικιάν, γαις τυρί, παρχαροτύρι), κρασί, σίπουρο, χειροποίητα ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, βότανα, μπαχαρικά, λουκάνικα

Τοπικά πιάτα – συνταγές : τανομένος σορβάς, κυνήγι, τζιγεροσερμάδες, κεφτεδάκια με μακάλο, ωτία, πισία

Πολιτιστικοί πόροι : μεταβυζαντινή εκκλησία Αγίου Γεωργίου, Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς, Πολεμικό Μουσείο Κιλκίς, Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς, εκκλησία Αγ. Γεωργίου Ξυλοκερατιάς, Κοχλίδα

Ανάγκη ξεναγού : Όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : λουτρά / spa, πτηνοπαράτηρηση, πεζοπορία

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : διεθνές φεστιβάλ κουκλοθέατρου και παντομίμας στο Κιλκίς

Τόποι διαμονής : Κιλκίς, Πικρολίμνη

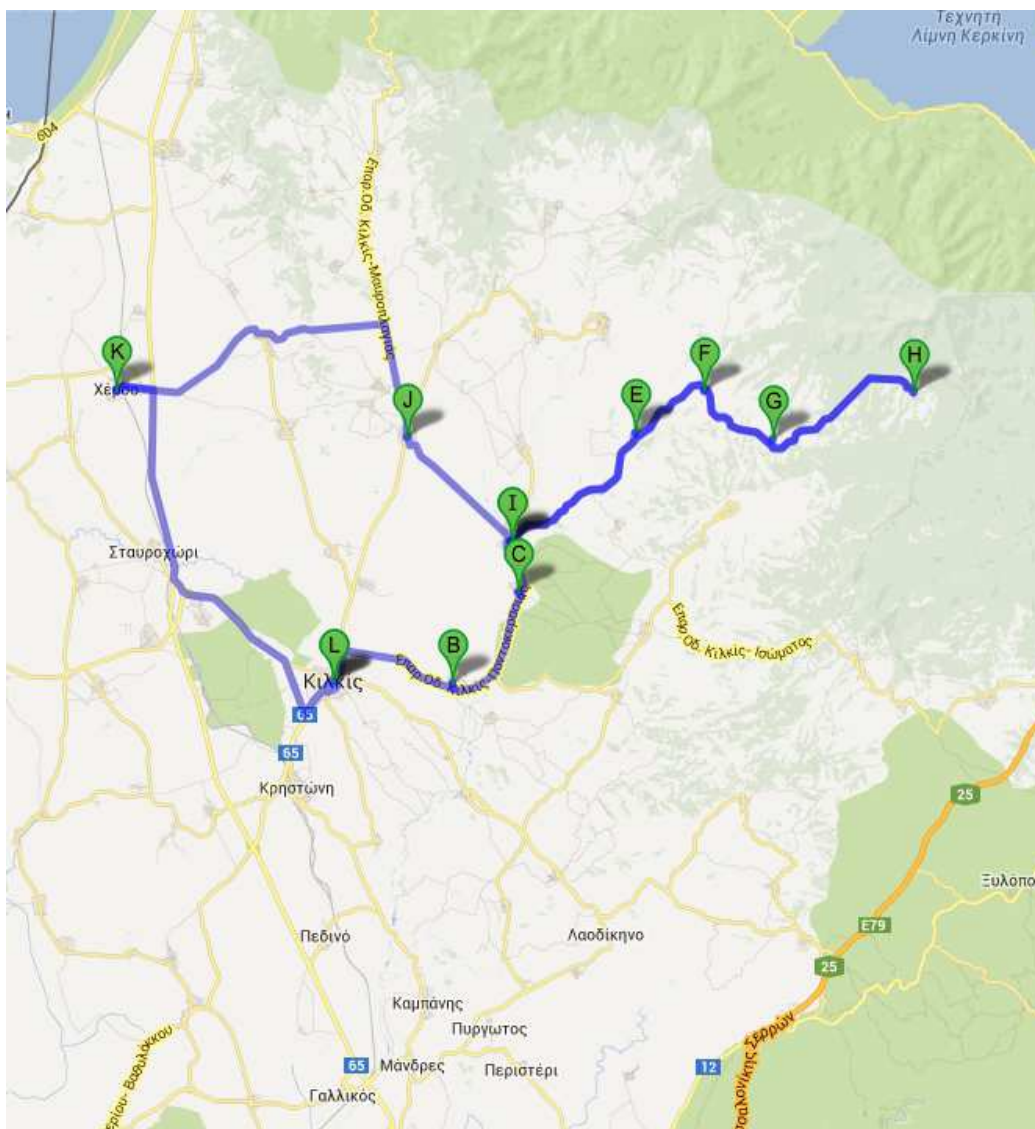
Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία, καταλύματα

Τόποι εστίασης : Κιλκίς, Πικρολίμνη

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 22

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΗΜΕΙΟ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ: Κιλκίς – Αργυρούπολη - Διπτόταμος – Τέρφυλλος – Κοκκινιά - Μελισσουργειό – Παρόρθιο – Ποντοκερασιά – Τέρφυλλος – Ευκαρπία – Χέρσο – Κιλκίς

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή ξεκινάει από την πόλη του **Κιλκίς** όπου έχετε πολλά να δείτε! Ανηφορίσετε στο λόφο του Αγίου Γεωργίου για να θαυμάσετε τη μεταβυζαντινή ομώνυμη εκκλησία. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και το **Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου** όπου βρέθηκαν απολιθώματα και οστά ζώων από ύαινες, άλογα, ελάφια και τρωκτικά. Έρευνες έχουν δείξει ότι το σπήλαιο έχει θεραπευτικές ιδιότητες σε πνευμονοπάθειες και δερματικές ασθένειες. Μην παραλείψετε να κάντε μια στάση στην έκθεση παλαιοντολογίας. Άλλα αξιόλογα σημεία επίσκεψης στην πόλη είναι το **Αρχαιολογικό Μουσείο** όπου στεγάζεται μεταξύ άλλων ο μοναδικός κούρος της Αρχαίας Ευρωπού, το **Πολεμικό Μουσείο** και το **Λαογραφικό Μουσείο**. Στο Κιλκίς θα βρείτε ξενοδοχειακές μονάδες για τη διαμονή σας, καθώς και κέντρα εστίασης με ποιοτικό φαγητό. Ζητήστε να δοκιμάσετε τοπικές

σπεσιαλιτέ ανακαλύπτοντας έτσι την κουζίνα του Κιλκίς που έχει τις ρίζες της στον Πόντο. Από τα καταστήματα της πόλης αγοράστε παραδοσιακά προϊόντα όπως χειροποίητα ζυμαρικά, τυροκομικά, ποντιακά προϊόντα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ κρίνι, βότανα, μπαχαρικά, κρασί κ.α.

Βγαίνοντας από την πόλη του Κιλκίς ακολουθήστε την επαρχιακή οδό Κιλκίς – Ποντοκερασιά και διασχίστε τους μικρούς οικισμούς Αργυρούπολη και Διπόταμο για να φτάσετε στην **Τέρπυλλο**. Κοντά στον σημερινό οικισμό στο λόφο του Αγίου Γεωργίου βρισκόταν η **αρχαία Τέρπυλλος**, όπου ακόμα και σήμερα είναι διακριτά τμήματα οχύρωσης των ύστερων Ρωμαϊκών και Βυζαντινών χρόνων. Στον οικισμό λειτουργούν ταβέρνες όπου μπορείτε να απολαύσετε παραδοσιακές γεύσεις. Αν βρεθείτε στο χωριό χειμώνα, να θυμάστε ότι στις 8 Ιανουαρίου γιορτάζεται το έθιμο της «**Μπάμπως**».

Από την Τέρπυλλο συνεχίζοντας στην επαρχιακή οδό Κιλκίς – Ποντοκερασιάς μετά από περίπου 7 χλμ. θα συναντήσετε την **Κοκκινιά**, το παλιό Κούσοβο, ένα γραφικό οικισμό που βρίσκεται σε υψόμετρο 320 μ. Στο χωριό ξεχωρίζει η όμορφη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου του 19ου αιώνα. Εδώ θα βρείτε καταλύματα αλλά και ταβέρνες σε περίπτωση που θελήσετε να γευματίσετε. Επόμενο σημείο της διαδρομής είναι ο οικισμός του Μελισουργιού. Ένα πανέμορφο χωριό με πολύ πράσινο όπου μπορείτε να κάνετε στάση για ξεκούραση και περίπατο.

Επιστρέφοντας στον δρόμο που οδηγεί στην Ποντοκερασιά θα βρείτε τον επόμενο οικισμό, το **Παρόχθιο**, που είναι χτισμένο στις πλαγιές της οροσειράς των Κρουσίων, πνιγμένο κυριολεκτικά μέσα σε ένα καταπράσινο περιβάλλον. Σταματήστε για ξεκούραση και πιείτε καφέ στα παραδοσιακά καφεενεδάκια του οικισμού.

Λίγα χιλιόμετρα μετά το Παρόχθιο και 1 χλμ. πριν την **Ποντοκερασιά** θα συναντήσετε το γνωστό σε όλους «Βαλκανικό Βοτανικό Κήπο» των Κρουσίων με ενδημικά φυτά των Βαλκανίων. Οπωσδήποτε πρέπει να κάντε μια στάση εδώ. Ανακαλύψτε τα φυτά μέσα από διάφορες διαδρομές περιήγησης και διαμορφωμένα μονοπάτια. Είναι πράγματι μια μοναδική εμπειρία.

Μετά την θαυμάσια αυτή ανάπαυλα κατευθυνθείτε στο χωριό Ποντοκερασιά, το παλαιό «Παπράτ», το χωριό της φτέρης που βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο της οροσειράς των Κρουσίων, στην κορυφή Μαυροβούνι, περιτριγυρισμένο από δάση με πλούσια χλωρίδα. Εκτός από περιπάτους στο θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον μπορείτε να κάνετε ιππασία, και ανεμοπτερισμό. Οι ταβέρνες του οικισμού θα σας εκπλήξουν ευχάριστα με τις τοπικές λιχουδιές τους. Στον οικισμό λειτουργούν επίσης καταλύματα για τη διαμονή σας.

Ακολουθήστε το δρόμο που ήρθατε για να επιστρέψετε στην Τέρπυλλο και από εκεί κινηθείτε δυτικά για να φτάσετε μετά από περίπου 6 χλμ. στην **Ευκαρπία** που κατοικείται κυρίως από Πόντιους. Εδώ θα βρείτε ταβέρνα σε περίπτωση που πεινάσετε και θα γευτείτε ποντιακούς μεζέδες. Αν βρεθείτε στο χωριό στα μέσα Μαΐου να θυμάστε ότι πραγματοποιείται διαγωνισμός πιροσκή. Δοκιμάστε, βαθμολογήστε και γλεντήστε με ποντιακούς χορούς.

Από την Ευκαρπία κινηθείτε δυτικά προς την επαρχιακή οδό Κιλκίς – Μαυροπλαγιάς και έπειτα από περίπου 15 χλμ. θα συναντήσετε το χωριό Χέρσο. Περάστε τον οικισμό και συνεχίστε την πορεία σας νότια, μέσω της επαρχιακής οδού Κιλκίς – Αξιούπολης για να επιστρέψετε στο Κιλκίς όπου τερματίζει η διαδρομή.

Η διαδρομή 22 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Στην άκρη του κόσμου

Μήκος Διαδρομής : 95 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες

Ομάδα Στόχος : Φυσιολάτρες, επισκέπτες Σαββατοκύριακου

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα: τυροκομικά προϊόντα (ταν, πασικιάν, γαις τυρί, παρχαροτύρι), κρασί, τσίπουρο, χειροποίητα ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, βότανα, μπαχαρικά, λουκάνικα

Τοπικά πιάτα – συνταγές : τανομένοι σορβάς, κυνήγι, τζιγεροσερμάδες, κεφτεδάκια με μακάλο, ωτία, πισία

Πολιτιστικοί πόροι : μεταβυζαντινή εκκλησία Αγίου Γεωργίου, Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς, Πολεμικό Μουσείο Κιλκίς, Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς, έκθεση παλαιοντολογίας, σπήλαιο Αγ. Γεωργίου, εκκλησία Αγ. Γεωργίου στην Κοκκινιά

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : πεζοπορία, ιππασία, ανεμοπτερισμός

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : το έθιμο της Μπάμπως στην Τέρπυλλο, διαγωνισμός πειροσκή στην Ευκαρπία

Τόποι και τρόποι διαμονής : Κιλκίς, Ποντοκερασιά

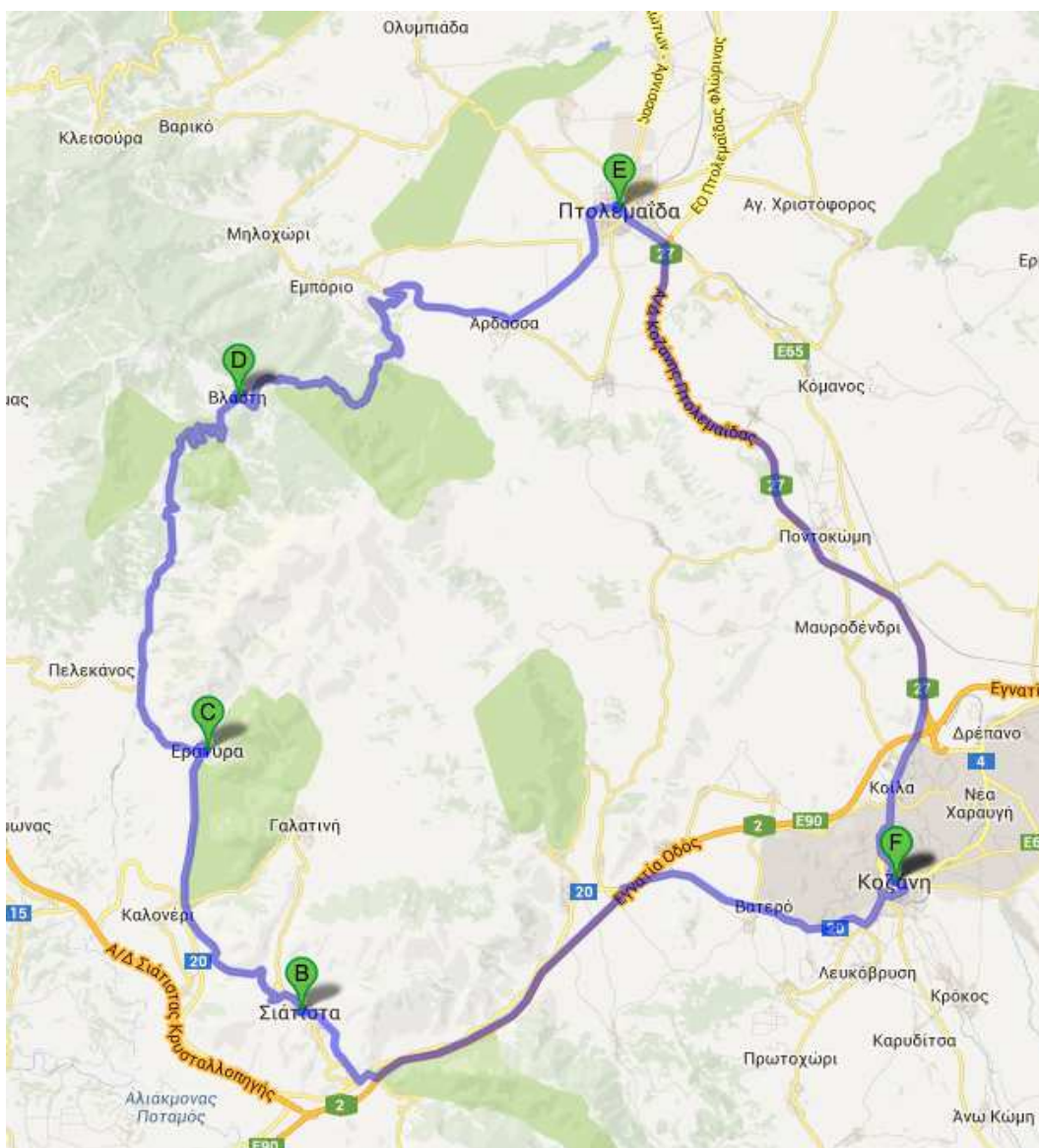
Τόποι εστίασης : Κιλκίς, Τέρπυλλος, Κοκκινιά, Ποντοκερασιά, Ευκαρπία

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 23

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : **ΒΛΑΣΤΗ - ΣΑΝ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ**

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Κοζάνη – Σιάτιστα – Εράτωνα – Βλάστη – Πτολεμαΐδα – Κοζάνη

Περιγραφή Διαδρομής : Η Διαδρομή έχει ως αφετηρία την πόλη της **Κοζάνης**. Στον κυκλικό κόμβο επιλέξετε την πρώτη έξοδο προς εθνική οδό Κοζάνης - Ιωαννίνων και μετά από περίπου 9 χλμ. στρίψτε αριστερά για να μπειτε στην Α2/Ε90 προς Γρεβενά / Σιάτιστα. Αφού διανύσετε περίπου 11 χλμ. επιλέξετε την έξοδο προς Σιάτιστα και κινηθείτε στην οδό Μπάρας - Σιάτιστας για να συναντήσετε αργότερα την όμορφη **Σιάτιστα** γνωστή για τα κρασιά της. Σερβιανίστε στα στενά για να ανακαλύψετε τα **ωραιότερα μακεδονικά αρχοντικά** της Βόρειας Ελλάδας. Αναζητήστε τα στα στενά κάτω από την κεντρική πλατεία της Μητρόπολης όπου θα δείτε και την επιβλητική εκκλησία του

Αγίου Δημητρίου, στην πλατεία της Γεράνειας και στην πλατεία Τρία Πηγάδια. Συμπεριλάβετε στη βόλτα σας την **περιήγηση στις μεταβυζαντινές εκκλησίες** του οικισμού όπως στην Αγία Παρασκευή, τον Άγιο Μηνά, τον Προφήτη Ηλία κ.α. Μην παραλείψετε μια στάση στο **Βοτανικό Μουσείο** και στο **Εκκλησιαστικό Μουσείο**. Αν μαγευτήκατε από την ομορφιά της Σιάτιστας και θέλετε να διανυκτερεύσετε, υπάρχουν ξενοδοχεία, αλλά και παραδοσιακοί ξενώνες. Αναζητήστε καλό **παραδοσιακό φαγητό** σε όμορφες και περιποιημένες ταβέρνες που θα βρείτε στις πλατείες της Χώρας και της Γεράνειας, στην περιοχή Φούρκα, στην είσοδο της πόλης στον Άγιο Νικάνορα, στην περιοχή του Αγίου Χριστοφόρου και κατά μήκος της Κεντρικής Οδού. Προτείνουμε να **δοκιμάσετε «παλιό»** δηλαδή ντόπια παϊδάκια, **ζυγούρι, τηγανιά, κοντοσούβλι, γίδα στη γάστρα**. Συνοδέψτε το κυρίως πιάτο με τοπικά μεζεδάκια όπως **κεφαλοτύρι** «μπουγιουρντί» και **πικάντικο λάχανο** και φυσικά ζητήστε το περίφημο λιαστό κρασί.

Επίσκεψη στη Σιάτιστα χωρίς να ανακαλύψετε τα μυστικά του κρασιού και να **επισκεφτείτε τα οινοποιεία** και τα **κελάρια** δε γίνεται. Ενημερωθείτε από τους ιδιοκτήτες για τη διαδικασία παραγωγής, δοκιμάστε εκλεκτούς, αρωματικούς οίνους και κάντε τις αγορές σας. Μην παραλείψετε ωστόσο και μια βόλτα στα καταστήματα και εργαστήρια δέρματος και γούνας. Η επεξεργασία και το εμπόριο της γούνας στη Σιάτιστα ξεκίνησε τον 16^ο αιώνα. Τότε μπήκαν τα θεμέλια μιας μακράς πορείας που κατέληξε στις μέρες μας να προικίσει τους Σιατιστινούς τεχνίτες γούνας με μια μοναδική δεξιοτεχνία και εμπειρία. Τον 18^ο και 19^ο αιώνα η Σιάτιστα γίνεται ένα από τα σημαντικότερα εμπορικά κέντρα γούνας της Μακεδονίας και της Ηπείρου. Τότε αναπτύσσονται εκτεταμένες εμπορικές συναλλαγές με τη Βενετία, τη Ρωσία, τη Βουδαπέστη και τη Βιέννη. Επίσης κάντε μια στάση στη Μπάρα όπου υπάρχουν επιχειρήσεις τυροκομικών προϊόντων για να κάνετε τις αγορές σας.

Αν βρεθείτε στην περιοχή την περίοδο των Χριστουγέννων μην ξεχάσετε ότι πραγματοποιούνται δύο μοναδικά έθιμα. Οι **«Κλαδαριές»** που πραγματοποιούνται στις 23 Δεκεμβρίου και τα **«Μπουμποσάρια»** που πραγματοποιούνται στις 5 και 6 Ιανουαρίου.

Κάνοντας μια μικρή παράκαμψη, στα νοτιοανατολικά της Σιάτιστας θα συναντήσετε το όρος **«Μπούρινος ή Βούρινος»**, ένα από τα σπουδαιότερα βουνά της Δυτικής Μακεδονίας, αληθινό βοτανολογικό παράδεισο. Αποτελεί μοναδικό βιότοπο για την περιοχή λόγω της σπάνιας πανίδας και χλωρίδας του και εξαιτίας της μεγάλης οικολογικής του αξίας έχει ενταχθεί στο NATURA 2000, το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Ειδικών Ζωνών Διατήρησης. Εδώ θα συναντήσετε δυο – τρία είδη αγριολούλουδων, μοναδικά σε ολόκληρο τον κόσμο!

Η διαδρομή συνεχίζει με έξοδο από τη Σιάτιστα και κατεύθυνση στην επαρχιακή οδό Μπάρας – Καλονερίου για να φθάσει μετά από περίπου 13 χλμ. στην ιστορική **Εράτυνα**, χτισμένη στους πρόποδες του Άσκιου όρους.

Επισκεφτείτε το **λαογραφικό μουσείο**, αλλά και τα **αρχοντικά της Εράτυρας**, απομεινάρια του λαμπρού παρελθόντος της Μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής που μαρτυρούν την έντονη πολιτιστική ανάπτυξη της στα παρελθόντα χρόνια. Αναζητήστε και **θαυμάστε** ορισμένους από τους 23 **βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς ναούς** του οικισμού, τις παμπάλαιες λιθόκτιστες εκκλησιές με πιο εντυπωσιακό δείγμα το ναό του Αγίου Γεωργίου στην πλατεία της Εράτυρας. Ακόμη, μην παραλείψετε να σταματήσετε στην **Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου** σε μια τοποθεσία φυσικού κάλλους. Στα ανατολικά του χωριού θα βρείτε το σπήλαιο της Εράτυρας. Στον οικισμό υπάρχουν αρκετές ταβέρνες. Ζητήστε να **δοκιμάσετε τοπικά τυριά**, τα περίφημα **κιχιά, μαγειρευτά και κρεατικά μαγειρεμένα με ντόπιες συνταγές**. Για επιδόρπιο, επιλέξτε **γλυκά κουταλιού** και αν μαγευτήκατε από την ιδιαίτερη γεύση τους, αναζητήστε τα σε καταστήματα του χωριού.

Η διαδρομή συνεχίζει βόρεια. Ακολουθήστε την επαρχιακή οδό, διασχίστε το Σισάνι γνωστό για τα φασόλια του και συνεχίστε την πορεία σας έως ότου συναντήσετε τον οικισμό **Βλάστη**, έναν μοναδικής ομορφιάς οικισμό, γνωστή και για τα τυροκομικά προϊόντα της. Περπατήστε στα καλντερίμια και απολαύστε τα μοναδικά αρχοντικά που σώζονται μέχρι σήμερα. Προσκυνήστε στις ιστορικές μονές του Αγίου Μάρκου και του Αγίου Νικολάου και επισκεφτείτε την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου και τη Μουσική Σχολή. Μην παραλείψετε μια στάση στο **Γεωργοκτηνοτροφικό κέντρο** για να **δείτε** πως **παρασκευάζονται τα παραδοσιακά τυροκομικά προϊόντα** όπως μπάτζος, φέτα και μανούρι και αγοράστε προϊόντα της αρεσκείας σας.

Στο κέντρο του χωριού θα βρείτε καφέ-μπαρ, ταβέρνες, παραδοσιακά καφενεία και μπακάλικα. Επίσης αν θέλετε να διανυκτερεύσετε υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί ξενώνες υψηλής ποιότητας και αισθητικής.

Μην ξεχνάτε ότι την περίοδο του καλοκαιριού πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις όπως ο «τρανός χορός», οι γιορτές της γης, το πανηγύρι του Κλήδονα, η γουρουνοχαρά, το έθιμο των καβαλάρηδων το Δεκαπενταύγουστο κ.α. τις οποίες αξίζει να παρακολουθήσετε.

Επόμενο σημείο της διαδρομής έπειτα από τη διάνυση 25 περίπου χιλιομέτρων κατηφορικού δρόμου μέσα από πελώρια δέντρα, είναι η **Πτολεμαΐδα**, μια σύγχρονη βιομηχανική πόλη με τα μεγαλύτερα αποθέματα λιγνίτη στην Ελλάδα. Επισκεφτείτε το Ανθρωπολογικό – Λαογραφικό Μουσείο, το παλιό υδραγωγείο, ενώ λίγο έξω από την πόλη υπάρχει η τεχνητή λίμνη Περδίκκα.

Σε περίπτωση που θέλετε να διανυκτερεύσετε υπάρχουν αρκετά καταλύματα, όπως επίσης υπάρχουν πολλά κέντρα εστίασης από παραδοσιακές ταβέρνες, ψησταριές και σουβλατζίδικα μέχρι πιο ψαγμένα εστιατόρια.

Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στην **Κοζάνη** όπου αξιόλογα σημεία επίσκεψης είναι το **Αρχαιολογικό Μουσείο**, το **Μουσείο Σύγχρονης Τοπικής Ιστορίας** και το **Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο** που θα σας ταξιδέψουν νοερά πίσω στο χρόνο. Ακόμη θαυμάστε τα **αρχοντικά Λασσάνη** και **Βούρκα**. Περπατήστε στην πλατεία όπου λειτουργούν πολλές καφετέριες και ταβέρνες και ζητήστε να **δοκιμάσετε Κοζανίτικες** γεύσεις όπως **πίτες, μπάτζο, τουλουμίσιο, γιαπράκια** κ.α. Αν θέλετε να διανυκτερεύσετε στην Κοζάνη έχετε να επιλέξετε μεταξύ αρκετών καταλυμάτων. Αν βρεθείτε στην Κοζάνη τον Αύγουστο, ενημερωθείτε για τα Λασσάνεια – πολιτιστικές εκδηλώσεις. Την περίοδο των Απόκρεων μη χάσετε το **έθιμο** των «**φανών**» και θα ζήσετε ένα Κοζανίτικο αποκριατικό ξεφάντωμα!

Η διαδρομή 23 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Βλάστη – σαν τα όνειρα

Μήκος Διαδρομής : 120 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 2 ώρες & 15 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Πολιτιστικοί τουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά Προϊόντα : κρασί, τσίπουρο, φασόλια, μπάτζος, κεφαλοτύρι μπουγιουρντί τουλουμίσιο, φέτα, μανούρι

Τοπικά Πιάτα - Συνταγές : παλιό - ντόπια παιδάκια, ζυγούρι, τηγανιά, κοντοσουβλι, γίδα στη γάστρα, πικάντικο λάχανο, κιχιά, γιαπράκια, Κοζανίτικες πίτες

Πολιτιστικοί πόροι : μακεδονικά αρχοντικά Σιάτιστας, μεταβυζαντινές εκκλησίες Αγίας Παρασκευής, Άγιου Μηνά, Προφήτη Ηλία στη Σιάτιστα, Εκκλησιαστικό Μουσείο Σιάτιστας, λαογραφικό μουσείο Εράτουρας, αρχοντικά της Εράτουρας, βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί Εράτουρας, Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου, σπήλαιο της Εράτουρας, μονές Αγίου Μάρκου και Αγίου Νικολάου Βλάστης, εκκλησία Αγίου Δημητρίου και Μουσική Σχολή στη Βλάστη, παλιό υδραγωγείο και Ανθρωπολογικό – Λαογραφικό Μουσείο Πτολεμαΐδας, Αρχαιολογικό Μουσείο Κοζάνης, Μουσείο Σύγχρονης Τοπικής Ιστορίας, Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Κοζάνης, αρχοντικά Λασσάνη και Βούρκα στην Κοζάνη

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : οινογνωσία, πεζοπορία, αναρρίχηση

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : έθιμο των Φανών, τρανός χορός, γιορτές της γης, γουρουνοχαρά, πανηγύρι του Κλήδονα, έθιμο καβαλάρηδων, Κλαδαριές, Μπουμποσάρια

Τόποι διαμονής : Σιάτιστα, Σισάνι, Βλάστη, Πτολεμαΐδα, Εμπόριο, Κοζάνη

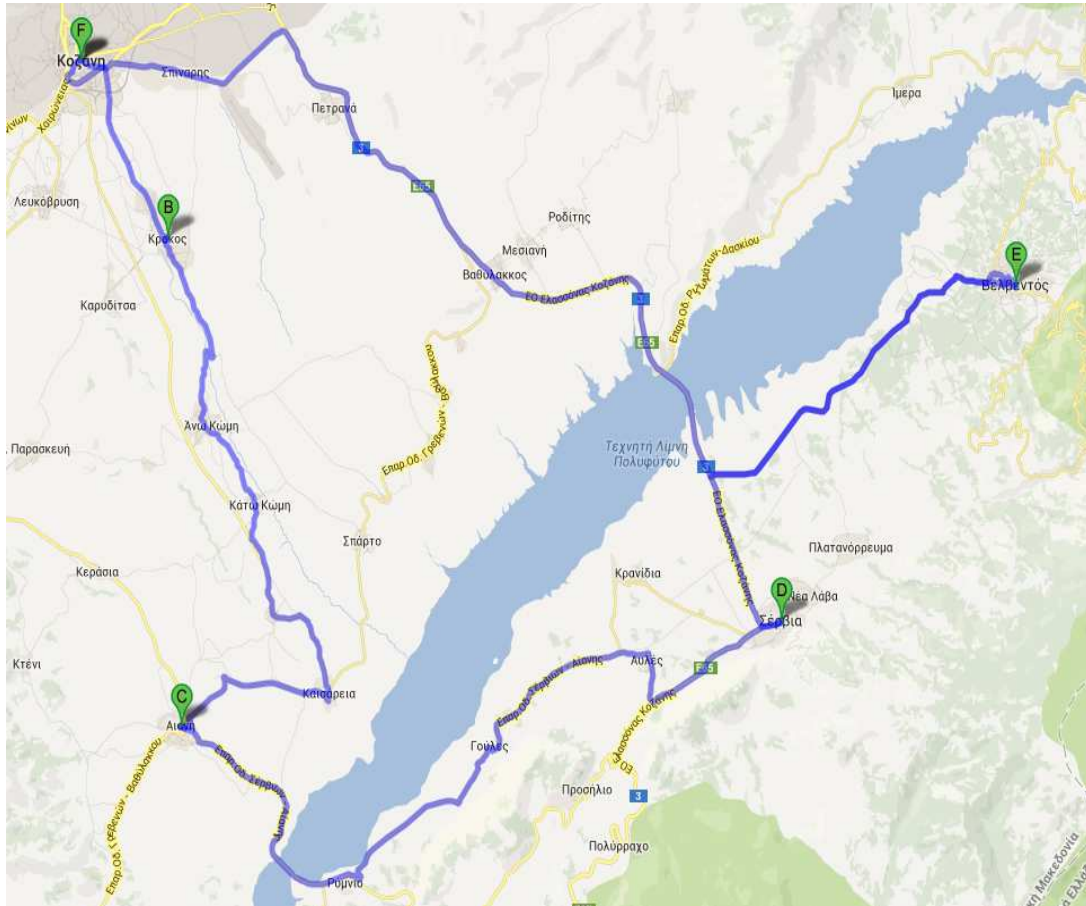
Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία, επιπλωμένα διαμερίσματα

Τόποι εστίασης : Σιάτιστα, Βλάστη, Εράτουρα, Εμπόριο, Πτολεμαΐδα, Κοζάνη

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 24 :

ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ : Κοζάνη – Κρόκος- Αιανή - Σέρβια- Βελβεντός – Κοζάνη

Περιγραφή Διαδρομής : Η διαδρομή έχει ως αφετηρία την **Κοζάνη**. Ακολουθήστε την οδό Ιωνίας και Ιωακείμ Λιούλια και έπειτα από δρόμο 5 χλμ. θα φθάσετε στον **Κρόκο**, γνωστό από το ομώνυμο προϊόν που καλλιεργείται από τον 17^ο αιώνα με ιδιαίτερα γευστικές, χρωστικές και θεραπευτικές ιδιότητες. Επισκεφτείτε το **Συνεταιρισμό Κροκοπαραγωγών** όπου θα σας ενημερώσουν σχετικά με την παραγωγή του προϊόντος και θα σας προμηθεύσουν με μερικά γραμμάρια από το “χρυσάφι” της Κοζανίτικης γης μαζί με συνταγές για τη χρήση του. Στο χωριό θα βρείτε ταβέρνες για να δοκιμάσετε συνταγές με κρόκο. Αν βρεθείτε στον Κρόκο τον Οκτώβριο, που τα φυτά ανθίζουν, θα δείτε όλα τα γύρω χωράφια στρωμένα με ένα απέραντο μωβ.

Η διαδρομή συνεχίζει νοτιοδυτικά. Ακολουθήστε την οδό Ιωακείμ Λιούλια και Αλιάκμονα και διασχίστε τους οικισμούς Άνω και Κάτω Κώμη, Κήπο και Καισαρειά για να φθάσετε στη συνέχεια στην **Αιανή**, έναν από τους σημαντικότερους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς οικισμούς της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης χωρίς ίχνη οχύρωσης. Επισκεφτείτε στο κέντρο του οικισμού τους **ναούς Κοίμησης της Θεοτόκου, Ταξιάρχη, Αγίου Νικολάου** και τη **Βασιλική του Αγίου Δημητρίου**. **Απαραίτητος σταθμός η αρχαία πόλη στο λόφο της Μεγάλης Ράχης**. Μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το **Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής**. Αν περάσετε από την Αιανή το καλοκαίρι μη χάσετε τις **Εορτές μηνός Γορπιαίου** που λαμβάνουν χώρα στο αρχαιολογικό μουσείο. Είναι εκδηλώσεις

επιστημονικού χαρακτήρα που συμπληρώνονται από γαστριμαργικές απολαύσεις με ψητά και ντόπιο κρασί. Η Αιανή είναι γνωστή στην ευρύτερη περιοχή για τα ψητά κρέατα και τα τοπικά φαγητά και αποτελεί τόπο συνάντησης καλοφαγάδων.

Σε κοντινή απόσταση, στο Μικρόβαλτο μη χάσετε την ευκαιρία να θαυμάσετε το σπάνιο γεωλογικό φαινόμενο που ονομάζεται «**Μπουχάρια**». Διάφοροι μύθοι προσπάθησαν να ερμηνεύσουν το εντυπωσιακό αυτό γεωφυσικό φαινόμενο. Στην πραγματικότητα είναι φυσικές γεωμορφές που προήλθαν από τη διάβρωση του εδάφους σε διάστημα χιλιάδων χρόνων. Έχουν σχήμα χωμάτινης κολόνας και αποτελούνται από άμμους, κροκάλες, μάργες και αργίλους με πιθανή "συγκολλητική" ύλη οξειδία του σιδήρου και διοξείδιο του πυριτίου. Την κορυφή των κολόνων αυτών καλύπτει μια σχιστολιθική πλάκα που "έπαιξε" το ρόλο της ομπρέλας στην εξέλιξη του σχηματισμού..

Εγκαταλείποντας την Αιανή κατευθυνθείτε ανατολικά. Επόμενος σταθμός είναι τα **Σέρβια**, κωμόπολη ανάμεσα στον Αλιάκμονα και τους πρόποδες των Πιερίων. Ανεβείτε στο **κάστρο των Σερβίων** όπου εκτός από τα ερείπια του βυζαντινού ναού και το πέτρινο τοξωτό γεφύρι που ενώνει το βυζαντινό λόφο με τη νέα πόλη, μπορείτε να απολαύσετε ένα θαυμάσιο περίπατο στο πετρώστρωτο μονοπάτι και τη μεγαλειώδη θέα της εύφορης κοιλάδας μέχρι τη λίμνη Πολυφύτου. Τη διάρκεια του καλοκαιριού στην περιοχή της λίμνης πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις όπως κολυμβητικός διάπλους της λίμνης, ποδηλατικός γύρος της λίμνης και το ράλι σπριντ Βελβεντού.

Αν σας αρέσει το περπάτημα και η περιπέτεια, **διασχίστε το μεγάλο και το μικρό φαράγγι των Σερβίων** (2000μ. και 600μ. αντίστοιχα) και **ψάξτε για τα «γλυπτά» της φύσης** (ανθρωπόμορφα και ζωόμορφα βράχια). Η ανάβαση με τη σιδερένια σκάλα στη σπηλαιοεκκλησιά του Αγίου Γεωργίου του Κρεμαστού στο μικρό φαράγγι σας επιφυλάσσει τη θέα ενός εκπληκτικού μνημείου. Μην παραλείψετε να **σταματήσετε στα οινοποιεία** της περιοχής για να μάθετε τα πάντα γύρω από την οινική παραγωγή, να δοκιμάσετε διάφορες ποικιλίες και γιατί όχι να προμηθευτείτε το κρασί της αρεσκείας σας. Μην ξεχάσετε να αναζητήσετε και να δοκιμάσετε τα ονομαστά δαμάσκηνα Σερβίων. Στα Σέρβια υπάρχουν καταλύματα και αρκετές ταβέρνες όπου θα βιώσετε μοναδικές γαστριμαργικές εμπειρίες. Αν πάλι είστε λάτρεις της περιπέτειας, κάντε μια παράκαμψη και μεταβείτε στην Καστανιά (6 χλμ.) όπου υπάρχει πίστα ανεμοπτερισμού για να θαυμάσετε την ομορφιά της περιοχής από ψηλά. Αναχωρώντας από τον οικισμό των Σερβίων κινηθείτε στην επαρχιακή οδό προς Βελβεντό. Έχοντας διανύσει περίπου 15 χλμ. θα βρεθείτε στον **Βελβεντό**, την όμορφη κωμόπολη με πολλά νερά και πράσινο, ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική, περισσότερους από 50 ναούς και εξωκκλήσια και ατέλειωτες εκτάσεις με ροδακινιές. Στην κεντρική πλατεία **επισκεφτείτε τη μικρή αρχαιολογική συλλογή**, όπως επίσης κάντε μια στάση στο **λαογραφικό μουσείο**. **Θαυμάστε βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς ναούς** όπως τη μονή της Αγίας Τριάδας σε υψόμετρο 900μ. που σας προσφέρει εκπληκτική θέα στη λίμνη Πολυφύτου, τους ναούς του Αγίου Μηνά και Αγίου Νικολάου.

Περάστε μια βόλτα από το **γυναικείο συνεταιρισμό** που παράγει ποικιλία μαρμελάδων και γλυκών κουταλιού για να σας ταξιδέψουν στα μυστικά της τοπικής παράδοσης και ζαχαροπλαστικής, να σας φιλέψουν και αν θέλετε να προμηθευτείτε κάποια από τα προϊόντα τους. **Αναζητήστε με πεζοπορία τους καταρράκτες στο «Σκεπασμένο»** σε απόσταση 3 χλμ. Β.Α. του Βελβεντού. Το τοπίο που διαμορφώνεται από καταρράκτες, λιμνούλες και υδρόβια βλάστηση θα σας εντυπωσιάσει, ενώ είναι ιδανική τοποθεσία για Canyoning. Φυσικά δε γίνεται να φύγετε από τον Βελβεντό χωρίς προηγούμενα να **περιηγηθείτε στα κελάρια επισκέψιμων οινοποιείων**, να γευτείτε υπέροχα μρωδάτα κρασιά και να ενημερωθείτε για τον τρόπο παρασκευής τους. Αν όλα όσα είδατε και ζήσατε σας άνοιξαν την όρεξη, οι ταβέρνες της περιοχής θα ικανοποιήσουν κάθε γαστριμαργική σας επιθυμία. Προτείνουμε για τις γευστικές σας εξερευνήσεις να **δοκιμάσετε λαδερά γιαπράκια** (ρύζι

τυλιγμένο με λάχανο), **αλμπασάν** (κατσικάκι ψητό με αυγά και γιαούρτι), **λαδερό στιφάδο ψημένο στο τσουκάλι** και φυσικά το μοναδικό **μπουμπάρι**. Συνδυάστε τα με κρασί της περιοχής.

Από το Βελβεντό εισέλθετε ξανά στην εθνική οδό προς Κοζάνη και κάντε μια στάση στο χωριό Νεράιδα που βρίσκεται αμέσως μετά το πέρασμα της γέφυρας στα δεξιά και επάνω στο λόφο. Απολαύστε την εκπληκτική θέα στη λίμνη. Εδώ θα βρείτε αρκετές ταβέρνες και εστιατόρια, καθώς και δύο καταλύματα για τη διαμονή σας.

Η διαδρομή ολοκληρώνεται με επιστροφή στην **Κοζάνη** όπου αξιόλογα σημεία επίσκεψης είναι το **Αρχαιολογικό Μουσείο**, το **Μουσείο Σύγχρονης Τοπικής Ιστορίας** και το **Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο** που θα σας ταξιδέψουν νοερά πίσω στο χρόνο. Ακόμη θαυμάστε τα **αρχοντικά Λασσάνη και Βούρκα**. Περπατήστε στην πλατεία όπου λειτουργούν πολλές καφετέριες και ταβέρνες και ζητήστε να **δοκιμάσετε Κοζανίτικες γεύσεις** όπως **πίτες, μπάτζο, τουλουμίσιο, γιαπράκια, κιχιά** κ.α. Αν θέλετε να διανυκτερεύσετε στην Κοζάνη έχετε να επιλέξετε μεταξύ αρκετών καταλυμάτων. Αν βρεθείτε στην Κοζάνη τον Αύγουστο, ενημερωθείτε για τα Λασσάνεια – πολιτιστικές εκδηλώσεις. Αν πάλι βρεθείτε στην περιοχή την περίοδο των Απόκριων που πραγματοποιείται το **έθιμο των «φανών»** θα ζήσετε ένα Κοζανίτικο αποκριατικό ξεφάντωμα!

Η διαδρομή 24 εν συντομία...

Όνομα Διαδρομής : Χρώματα και Αρώματα

Μήκος Διαδρομής : 95 χλμ.

Χρόνος χωρίς στάσεις : 1 ώρα & 50 λεπτά

Ομάδα Στόχος : Γαστροτουρίστες, πολιτιστικοί τουρίστες

Μέσο Μεταφοράς : Αυτοκίνητο, Μηχανή, Ποδήλατο

Καταλληλότερη περίοδος : όλο το χρόνο

Τοπικά προϊόντα : κρόκος, λιαστό κρασί, κοκκινέλι, μπάτζος, κεφαλοτύρι, φέτα, μανούρι, γλυκά κουταλιού, ροδάκινα, δαμάσκηνα

Τοπικά πιάτα – Συνταγές : λαδερά γιαπράκια, αλμπασάν, λαδερό στιφάδο ψημένο στο τσουκάλι, μπουμπάρι, ψητά κρέατα, Κοζανίτικες πίτες, κιχιά, τουλούμπες, κουρκουμπίνια

Πολιτιστικοί πόροι : Αρχαιολογικό Μουσείο Κοζάνης, Μουσείο Σύγχρονης Τοπικής Ιστορίας, Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Κοζάνης, αρχοντικά Λασσάνη και Βούρκα στην Κοζάνη, ναοί Κοίμησης της Θεοτόκου, Ταξιάρχη, Αγίου Νικολάου Βασιλική του Αγίου Δημητρίου στην Αιανή, αρχαία πόλη στο λόφο της Μεγάλης Ράχης, Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής, κάστρο Σερβίων, ναοί και εξωκκλήσια Βελβεντού, αρχαιολογική συλλογή και λαογραφικό μουσείο Βελβεντού, βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί Αγίας Τριάδας, Αγίου Μηνά και Αγίου Νικολάου στο Βελβεντό

Ανάγκη ξεναγού : όχι

Παράλληλες ασχολίες / δραστηριότητες : ανεμοπτερισμός, Canyoning, ψάρεμα, πεζοπορία,

Πολιτιστικές εκδηλώσεις : Εορτές μηνός Γορπιαίου, έθιμο «Φανών»

Τόποι διαμονής : Κοζάνη, Σέρβια, Αιανή, Βελβεντός, Νεράιδα

Τρόποι διαμονής : ξενοδοχεία, παραδοσιακοί ξενώνες, επιπλωμένα διαμερίσματα

Τόποι εστίασης : Κοζάνη, Σέρβια, Αιανή, Βελβεντός, Κρόκος, Νεράιδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Βαθμολόγηση και ιεράρχηση των διαδρομών

Με την εφαρμογή των Κριτηρίων προσφοράς «κορμού» και συνθηκών πλαισίου στις διαδρομές, βαθμολογήθηκε η μηδενική ή μικρή ή μέτρια ή καλή ή άριστη κάλυψη των κριτηρίων στην κλίμακα 0 – 4 και σύμφωνα με την εσωτερική βαρύτητα τους.

Έτσι εξήχθη η βαθμολογία των δύο ενότητων κριτηρίων, με μέγιστο το 4, η οποία εν συνεχεία προσαυξήθηκε με μία σχέση 70% - 30% μεταξύ κριτηρίων προσφοράς «κορμού» και συνθηκών πλαισίου, με μέγιστο το 6,8 και το 5,2 αντίστοιχα και συνολική μέγιστη δυνατή βαθμολογία 12. Κατόπιν, οι διαδρομές ιεραρχήθηκαν κατά φθίνουσα σειρά σύμφωνα με τη βαθμολογία που συγκέντρωσαν, τόσο ανά περιοχή, όσο και συνολικά.

Ανά χωρική ενότητα, οι πρώτες στη βαθμολογική κατάταξη διαδρομές ήταν:

Χωρική Ενότητα Κρήτης

Με άριστες επιδόσεις στα κριτήρια

- ✓ Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα (Κρητική διατροφή, επιτραπέζια σταφύλια, ελαιόλαδα και κρασιά ΠΟΠ, ρακή)
- ✓ Κέντρα εστίασης και αναψυχής (Αρχάνες, Μυρτιά, Σκαλάνι, Χουδέτσι, Πεζιά)
- ✓ Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής (αμπελώνες, ελαιώνες)
- ✓ Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών (επισκέψιμα οινοποιεία, τυποποιητήρια, συσκευαστήρια σταφυλιών)
- ✓ Στοιχεία πολιτισμού (Κνωσός, Αρχαιολογικός Χώρος Αρχανών, Λαογραφικό Μουσείο Αρχανών, Μουσείο Κρητικής Ιστορίας και Παράδοσης Αρχανών, Μινωική Έπαυλη Βαθύπετρου, Μουσικό Εργαστήρι Λαθύρινθος, αρχαία πατητήρια στο Αλάγνι, Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη στη Μυρτιά κ.α.)
- ✓ Εμβληματικά σημεία (Κνωσός, Αρχάνες, Βαθύπετρο, Μυρτιά)
- ✓ Καταλύματα (ξενοδοχεία, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες, ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα)
- ✓ Εκδηλώσεις (Γιορτή Αρχανιώτικου Σταφυλιού, Houdetsi Festival)
- ✓ Συνολική ταυτότητα της διαδρομής
- ✓ Ισορροπία θελκτικότητας σημείων
- ✓ Συνέχεια
- ✓ Ποιότητα
- ✓ Δυνατότητες ξενάγησης (αρχαιολογικοί χώροι, επισκέψιμα οινοποιεία)
- ✓ Εξυπηρέτησεις στα άκρα των διαδρομών (Ηράκλειο)

και βαθμολογία **10,97** η διαδρομή

ΜΙΝΩΪΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ :

Ηράκλειο – Κνωσός – Αρχάνες – Βαθύπετρο – Χουδέτσι – Αγ. Βασίλειος – Καλλονή – Πεζά – Αλάγνι – Μελέσες – Αγ. Παρασκευές – Μυρτιά – Σκαλάκι – Ηράκλειο

Χωρική Ενότητα Κέρκυρας

Με άριστη κάλυψη των κριτηρίων

- ✓ Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα (τοπικά πιάτα – συνταγές, ελαιόλαδο, κρασί, αλλαντικά, μαντολάτα, μάντολες, συκομαΐδες, μπύρα, ΠΟΠ κουμ – κουάτ)
- ✓ Κέντρα εστίασης και αναψυχής (Κέρκυρα, Άγιος Ιωάννης, Γιαννάδες, Βάτος, Πέλεκας, Σιναράδες, Κυνοπιάστες)
- ✓ Στοιχεία πολιτισμού (Λιστόν, παλιό και νέο φρούριο Κέρκυρας, Αρχαιολογικό Μουσείο Κέρκυρας, Μουσείο Ασιατικής Τέχνης, Μουσείο Χαρτονομισμάτων, ναός Αγίου Σπυρίδωνα, καθολική Μητρόπολη Αγίου Ιακώβου, Αίθουσα Τέχνης στον Άγιο Ιωάννη, εργαστήρια κεραμικής Πέλεκα, Μουσείο Ελιάς στους Κυνοπιάστες, Αχιλλείον)
- ✓ Φυσικό περιβάλλον
- ✓ Σημεία πανοραμικής θέας (Γιαννάδες, Πέλεκας)
- ✓ Εμβληματικά σημεία (πόλη της Κέρκυρας – μνημείο UNESCO)
- ✓ Καταλύματα (ξενοδοχεία, αγροτουριστικά καταλύματα, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες)
- ✓ Συνολική ταυτότητα της διαδρομής
- ✓ Ισορροπία θελκτικότητας σημείων
- ✓ Συνέχεια
- ✓ Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών (Κέρκυρα)

και βαθμολογία **9,95** η διαδρομή

ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ :

Κέρκυρα - Αγ. Ιωάννης - Γιαννάδες - Κοιλιάδα Ρόπα - Βάτος - Πέλεκας - Κυνοπιάστες - Κανάκι - Κέρκυρα

Χωρική Ενότητα Ζάκυνθος

Με άριστες επιδόσεις στα κριτήρια

- ✓ Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα (τοπικά πιάτα – συνταγές, κεφαλοτύρι, πρέντζα, μέλι, κρασί, ελαιόλαδο, μάντολες, σουμάδα)
- ✓ Κέντρα εστίασης και αναψυχής (Αργοστόλι, Ραζάτα, Αγία Θέκλη, Καμιναράτα, Ληξούρι)
- ✓ Καταλύματα (Ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια)
- ✓ Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών (Αργοστόλι, Ληξούρι)

και βαθμολογία **9,20** η διαδρομή

ΣΤΟΝ ΑΠΟΗΧΟ ΤΟΥ ΜΑΝΤΟΛΙΝΟΥ :

Αργοστόλι – Μηνιά – Βαλσαμάτα - Ομάλα – Ραζάτα – Φάρσα - Λιβάδι – Αγ. Δημήτριος – Λουκεράτα – Σκοινιάς – Καλάτα - Αγ. Θέκλη – Καμιναράτα – Χαβριάτα – Μαντζαβινάτα - Ληξούρι – Αργοστόλι

Χωρική Ενότητα Ημαθίας

Με άριστη κάλυψη των κριτηρίων

- ✓ Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα (τοπικά πιάτα – συνταγές, προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ, μπάτζος, μανούρι, φέτα, καπνιστό τυρί πλεξούδα, αλλαντικά, κρασί, πετροκέρασα, μήλα, αχλάδια, ροδάκινα, ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κρασί, τσίπουρο)
- ✓ Κέντρα εστίασης και αναψυχής (Αρκοχώρι, Νάουσα, Γιαννακοχώρι, Κοπανός, Βέροια, Σέλι)
- ✓ Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής (δενδρώνες, αμπελώνες)
- ✓ Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών (επισκέψιμα οινοποιεία)
- ✓ Στοιχεία πολιτισμού (μουσείο οίνου και αμπέλου Νάουσας, εκκλησία Αγ. Παρασκευής στο Γιαννακοχώρι, Αρχαία πόλη Μιέζας, Σχολή Αριστοτέλη, μονή Αγίου Τρίφωνα στο Τρίλοφο, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες Βέροιας, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας, βυζαντινό μουσείο Βέροιας, λαογραφικό μουσείο Βέροιας, Βλαχογιάννειο Μουσείο νεότερης τέχνης και ιστορίας)
- ✓ Φυσικό περιβάλλον (Βέρμιο)
- ✓ Καταλύματα (ξενοδοχεία, παραδοσιακοί ξενώνες)
- ✓ Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών (Βέροια)

και βαθμολογία **10,15** η διαδρομή

ΣΤΗ ΓΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ :

Αλεξάνδρεια - Ν. Νικομήδεια - Μακροχώρι - Βέροια - Α σώματα - Αγία Βαρβάρα - Άμμος - Φράγμα Αλιάκμονα - Μετόχι - Βεργίνα - Παλατίτσια - Νεόκαστρο - Μελίκη - Ν. Πρόδρομος - Αγ. Τριάδα - Αγκαθιά - Κυψέλη - Αλεξάνδρεια

Χωρική Ενότητα Φλώρινας

Με άριστες επιδόσεις στα κριτήρια

- ✓ Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα (τοπικά πιάτα – συνταγές, πιπεριές, φασόλια, κρασί, τσίπουρο, πατάτες, τραχανάς, χυλοπίτες, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδα, μεταλλικό νερό)
- ✓ Κέντρα εστίασης και αναψυχής (Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Αμύνταιο, Αγ. Παντελεήμονας, Ξινό Νερό, Αετός, Νυμφαίο, Σκλήθρο)
- ✓ Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής (κτηρευτικές και αροτραίες καλλιέργειες)
- ✓ Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών (επισκέψιμα οινοποιεία, εργαστήρια τοπικών προϊόντων)
- ✓ Στοιχεία πολιτισμού (εκκλησίες Αγ. Γεωργίου, Αναλήψεως και Αγ. Νικολάου Αμύνταιου, λαογραφικό μουσείο Αμύνταιου, Ελληνιστική πόλη Αγ. Παντελεήμονα, μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς, καρναβάλι στο Ξινό Νερό, Νίκειος Σχολή, το Σπίτι των χρυσικών και ο ναός του Αγίου Νικολάου στο Νυμφαίο, αρχαιολογικό μουσείο Φλώρινας, πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων, μουσείο σύγχρονης τέχνης Φλώρινας)
- ✓ Σημεία πανοραμικής θέας
- ✓ Εμβληματικά σημεία (Αμύνταιο, Νυμφαίο, λίμνες)
- ✓ Καταλύματα (ξενοδοχεία, παραδοσιακοί ξενώνες)
- ✓ Εκδηλώσεις (γιορτή τσίπουρου, Αμύνταια, αναβίωση του εθίμου «κουρμπάνι», γιορτή του Αγίου Τρύφωνα, γιορτή κρασιού, γιορτή πιπεριάς και διήμερο οικοτουρισμού στον Αετό, γιορτή πατάτας στο Σκλήθρο)
- ✓ Συνολική ταυτότητα της διαδρομής
- ✓ Ισορροπία θελκτικότητας σημείων
- ✓ Ποιότητα
- ✓ Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών (Κοζάνη, Φλώρινα)

και βαθμολογία **10,73** η διαδρομή

ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ... ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ :

Κοζάνη - Φιλώτας - Αμύνταιο - Ξινό Νερό - Αετός - Νυμφαίο - Σκλήθρο - Αμύνταιο - Αγ. Παντελεήμων (Λίμνη Πετρών - Λίμνη Βεγορίτιδα) - Κέλλη - Βεύη - Φλώρινα

Χωρική Ενότητα Κιλκίς

Με άριστη κάλυψη των κριτηρίων

- ✓ Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα (τοπικά πιάτα – συνταγές, τυροκομικά προϊόντα και κρασί ΠΟΠ, τσίπουρο, χειροποίητα ζυμαρικά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, βότανα, μπαχαρικά, λουκάνικα)
- ✓ Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής (αμπελώνες)
- ✓ Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών (οινοποιεία, αποστακτήρια, τυροκομεία, εργαστήρια τοπικών προϊόντων)
- ✓ Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών (Κιλκίς)

και βαθμολογία **8,39** η διαδρομή

ΣΠΟΝΔΗ ΣΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ :

Κιλκίς - Μεταλλικό - Μ. Βρύση - Βαπτιστής - Παλαιό Γυναικόκαστρο - Χωρύγι - Πολύκαστρο - Αξιούπολη - Γοργόπη - Γουμένισσα - Γρίβα - Γουμένισσα - Ευρωπός - Αξιούπολη - Κιλκίς

Χωρική Ενότητα Κοζάνης

Με άριστες επιδόσεις στα κριτήρια

- ✓ Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα (τοπικά πιάτα – συνταγές, κρόκος, λιαστό κρασί, κοκκινέλι, μπάτζος, κεφαλοτύρι, φέτα, μανούρι, γλυκά κουταλιού, ροδάκινα, κεράσια, δαμάσκηνα)
- ✓ Κέντρα εστίασης και αναψυχής (Κοζάνη, Σέρβια, Αιανή, Βελβεντός, Κρόκος)
- ✓ Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής (κροκοχώραφα, δενδρώνες, αμπελώνες)
- ✓ Επιχειρήσεις τροφίμων – ποτών (Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών, εργαστήρια τοπικών προϊόντων)
- ✓ Στοιχεία πολιτισμού (Αρχαιολογικό Μουσείο Κοζάνης, Μουσείο Σύγχρονης Τοπικής Ιστορίας, Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Κοζάνης, αρχοντικά Λασσάνη και Βούρκα στην Κοζάνη, ναοί Κοίμησης της Θεοτόκου, Ταξιάρχη, Αγίου Νικολάου Βασιλική του Αγίου Δημητρίου στην Αιανή, αρχαία πόλη στο λόφο της Μεγάλης Ράχης, Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής, κάστρο Σερβίων, ναοί και εξωκκλήσια Βελβεντού, αρχαιολογική συλλογή και λαογραφικό μουσείο Βελβεντού, βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί Αγίας Τριάδας, Αγίου Μηνά και Αγίου Νικολάου στο Βελβεντό)
- ✓ Φυσικό περιβάλλον
- ✓ Σημεία πανοραμικής θέας
- ✓ Εμβληματικά σημεία (Κρόκος, Βελβεντό)
- ✓ Καταλύματα (ξενοδοχεία, παραδοσιακοί ξενώνες, επιπλωμένα διαμερίσματα)
- ✓ Συνολική ταυτότητα της διαδρομής
- ✓ Ισορροπία θελκτικότητας σημείων
- ✓ Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών (Κοζάνη)

και βαθμολογία **10,36** η διαδρομή

ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΑ :

Κοζάνη - Κρόκος - Αιανή - Σέρβια - Βελβεντός – Κοζάνη

Πιο αναλυτικά, η βαθμολογία όλων των διαδρομών και η ιεράρχηση τους παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΜΙΝΩΪΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

Ηράκλειο – Κνωσός – Αρχάνες – Βαθύπετρο – Χουδέτσι – Αγ. Βασίλειος – Καλλονή – Πεζά – Αλάγνι – Μελέσσεσ – Αγ. Παρασκιές – Μυρτιά – Σκαλάνι – Ηράκλειο

Α. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	3	10%	0,3
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	4	5%	0,2
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο Α			3,85

Β. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	4	20%	0,8
Δυνατότητες ξενάγησης	4	15%	0,6
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	2	15%	0,3
Εξυπηρέτησεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο Β			3,4

Σύνολο Α	3,85	1,7	6,545
Σύνολο Β	3,4	1,3	4,42
Συνολική Βαθμολογία			10,97

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ

Ηράκλειο – Βούτες – Αγ. Μύρωνας – Άνω Ασίτες – Βενεράτο (Κεράσια – Δαφνές – Σίβα) - Αγ. Θωμάς – Γέργερη - Ζαρός – Γόρτυνα – Λούρες – Μεταξοχώρι (Μονή Επανωσήφη) – Χουδέτσι – Κουνάβοι – Ηράκλειο

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	3	10%	0,3
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	3	5%	0,15
Καταλύματα	3	5%	0,15
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			3,55

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,6

Σύνολο A	3,55	1,7	6,04
Σύνολο B	2,6	1,3	3,38
Συνολική Βαθμολογία			9,42

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Χερσόνησος – Γούβες – Σκοτεινό – Γαλίφα – Επισκοπή – Βόνη – Θραψανό – Ευαγγελισμός – Καστέλλι – Κασταμονίτσα – Αβδού – Μοχός – Σταλίδα – Χερσόνησος

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	2	10%	0,2
Φυσικό περιβάλλον	2	10%	0,2
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	4	5%	0,2
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	2	10%	0,2
Σύνολο A			3,1

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	2	15%	0,3
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	2	20%	0,4
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,1

Σύνολο A	3,1	1,7	5,27
Σύνολο B	2,1	1,3	2,73
Συνολική Βαθμολογία			8,00

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΤΙΑ Σ΄ΑΝΑΖΗΤΩ

Ρέθυμνο – Αρμένιοι – Κοξαρέ – Πλακιάς – Σελλιά – Αγ. Ιωάννης – Μούντρος – Ρούστικα – Κ. Βαλασαμόνερο – Πρινές – Ρέθυμνο

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	3	15%	0,45
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	2	10%	0,2
Φυσικό περιβάλλον	2	10%	0,2
Σημεία πανοραμικής θέας	2	5%	0,1
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	2	5%	0,1
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	2	10%	0,2
Σύνολο A			2,65

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	2	15%	0,3
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	2	20%	0,4
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,1

Σύνολο A	2,65	1,7	4,51
Σύνολο B	2,1	1,3	2,73
Συνολική Βαθμολογία			7,24

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΒΟΛΤΑ ΣΤ' ΑΠΑΤΗΤΑ ΒΟΥΝΑ

Γεωργιούπολη – Κουρνάς – Αργυρούπολη – Ασή Γωνιά – Καλλικράτης- Ασφένδου – Πετρές – Αλικάμπος – Βρύσες – Γεωργιούπολη

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	3	5%	0,15
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,45

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	3	10%	0,3
Σύνολο B			2,5

Σύνολο A	3,45	1,7	5,87
Σύνολο B	2,5	1,3	3,25
Συνολική Βαθμολογία			9,12

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Καλύβες – Αλμυρίδα – Γαβαλοχώρι – Βάμος- Βρύσες- Τζιτζιφές – Φρες – Πεμόνια - Ραμνή – Στύλος – Αρμένιοι – Καλύβες

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			3,55

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	3	10%	0,3
Σύνολο B			2,5

Σύνολο A	3,55	1,7	6,04
Σύνολο B	2,5	1,3	3,25
Συνολική Βαθμολογία			9,29

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΔΡΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΑ

Αγ. Νικόλαος - Καλό Χωριό - Πρίνα- Κρούστας - Κριτσά - Καθαρό - Μεσα Λασιθι - Μέσα Ποτάμοι - Ζένια – Βρύσες- Λίμνες - Αγ. Νικόλαος

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	2	10%	0,2
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	3	5%	0,15
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	2	10%	0,2
Σύνολο A			3,15

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	2	15%	0,3
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,45

Σύνολο A	3,15	1,7	5,36
Σύνολο B	2,45	1,3	3,19
Συνολική Βαθμολογία			8,54

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

Αγ. Νικόλαος – Ελούντα – Πλάκα – Βρουχά – Σέλλες – Σκινιάς – Καρύδι – Δοριές – Φουρνή – Νικηθιανό – Νεάπολη – Νικηθιανό – Αγ. Νικόλαος

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,75

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	2	15%	0,3
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	4	20%	0,8
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,65

Σύνολο A	3,75	1,7	6,38
Σύνολο B	2,65	1,3	3,45
Συνολική Βαθμολογία			9,82

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΟΡΕΙΝΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

Αγ. Νικόλαος - Κριτσά - Καθαρό - Μέσα Λασιθί - Τζερμιάδω - Κερά - Κράσι - Μάλια - Σίσι - Μίλατος - Βραχάσι - Λατσιάδα - Νεάπολη - Αγ. Νικόλαος

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	3	10%	0,3
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	4	5%	0,2
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,9

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	3	15%	0,45
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,75

Σύνολο A	3,9	1,7	6,63
Σύνολο B	2,75	1,3	3,58
Συνολική Βαθμολογία			10,21

Χωρική Ενότητα Κρήτης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΘΕΪΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

Αγ. Νικόλαος – Μέσα Λακώνια – Ζένια – Ποτάμοι – Οροπέδιο Λασιθίου – Κερά – Κράσι – Βραχάσι – Νεάπολη – Αγ. Νικόλαος

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	3	10%	0,3
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	3	5%	0,15
Εκδηλώσεις	4	5%	0,2
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,85

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	2	15%	0,3
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	2	20%	0,4
Δυνατότητες ξενάγησης	3	15%	0,45
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,4

Σύνολο A	3,85	1,7	6,55
Σύνολο B	2,4	1,3	3,12
Συνολική Βαθμολογία			9,67

Χωρική Ενότητα Κέρκυρας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ

Κέρκυρα - Αγ. Ιωάννης - Γιαννάδες - Κοιλάδα Ρόπα - Βάτος - Πέλεκας - Κυνοπιάστες - Κανάλι - Κέρκυρα

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	3	10%	0,3
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	3	10%	0,3
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,75

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,75

Σύνολο A	3,75	1,7	6,38
Σύνολο B	2,75	1,3	3,58
Συνολική Βαθμολογία			9,95

Χωρική Ενότητα Κέρκυρας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΠΑΓΩΜΕΝΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ

Παλαιοκαστρίτσα - Λάκωνες - Κρήνη - Πάγοι - Αφιώνας - Αρίλλας - Άγιος Στέφανος (λιμάνι για διαπόντια νησιά Οθωνοί, Μαθράκι, Ερείκουσα) - Αυλιώτες - Σιδάρι - Άγιος Αθανάσιος - Άγιοι Δούλοι - Νύμφες - Αχαράβη - Λούτσες - Περίθεια - Λαύκι - Στρινύλας - Σπαρτύλας - Σωκράκι - Τρουμπέττας - Δουκάδες - Παλαιοκαστρίτσα

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	3	10%	0,3
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	3	10%	0,3
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,6

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	3	15%	0,45
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,9

Σύνολο A	3,6	1,7	6,12
Σύνολο B	2,9	1,3	3,77
Συνολική Βαθμολογία			9,89

Χωρική Ενότητα Κέρκυρας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΛΕ ΣΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ

Λευκίμμη - Βιταλάδες - Περιβόλι - Αργυράδες - Λίνια - Χλομός - Βραγκανιώτικα - Αγ. Ματθαίος - Μεσογγή - Πετριτής - Περιβόλι - Λευκίμμη - Παξοί

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	3	5%	0,15
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			3,45

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,65

Σύνολο A	3,45	1,7	5,87
Σύνολο B	2,65	1,3	3,45
Συνολική Βαθμολογία			9,31

Χωρική Ενότητα Ζακύνθου

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΚΑΝΤΑΔΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΛΑΥΣΗ

Ζάκυνθος – Μαχαράδο – Λαγωπόδο – Μουζάκι – Παντοκράτορας – Λιθακιά – Κοιλιωμένος – Αγ. Λέων – Λούχα – Αγ. Μαρίνα – Δράκας – Σκουλικάδο – Αγ. Δημήτρης – Ψραικιά – Καλιπάδο – Βανάτο – Γαιτάνι – Κυδώνι - Ζάκυνθος

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	3	15%	0,45
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	3	15%	0,45
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	3	10%	0,3
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	3	5%	0,15
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			3,25

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,5

Σύνολο A	3,25	1,7	5,53
Σύνολο B	2,5	1,3	3,25
Συνολική Βαθμολογία			8,78

Χωρική Ενότητα Ζακύνθου (Κεφαλονιά)

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΣΤΟΝ ΑΠΟΗΧΟ ΤΟΥ ΜΑΝΤΟΛΙΝΟΥ

Αργοστόλι – Μηνιά – Βαλσαμάτα - Ομάλα – Ραζάτα - Φάρσα - Λιβάδι – Αγ. Δημήτριος – Λουκεράτα – Σκοινιάς – Καλάτα - Αγ. Θέκλη – Καμιναράτα – Χαβριάτα – Μαντζαβινάτα - Ληξούρι – Αργοστόλι

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	3	10%	0,3
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	3	10%	0,3
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			3,5

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,5

Σύνολο A	3,5	1,7	5,95
Σύνολο B	2,5	1,3	3,25
Συνολική Βαθμολογία			9,20

Χωρική Ενότητα Ημαθίας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΕΠΙ ΓΗΣ ... ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ

Βέροια - Σέλι - Αρκοχώρι - Νάουσα - Στράντζα - Γιαννακοχώρι - Μαρίνα - Λευκάδια - Κοπανός - Τρίλοφο - Πατρίδα - Βέροια

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,9

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,65

Σύνολο A	3,9	1,7	6,63
Σύνολο B	2,65	1,3	3,45
Συνολική Βαθμολογία			10,08

Χωρική Ενότητα Ημαθίας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΣΤΗ ΓΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ

Αλεξάνδρεια - Ν. Νικομήδεια - Μακροχώρι - Βέροια - Ανώματα - Αγία Βαρβάρα - Άμμος - Φράγμα Αλιάκμονα - Μετόχι - Βεργίνα - Παλατίτσια - Νεόκαστρο - Μελίκη - Ν. Πρόδρομος - Αγ. Τριάδα - Αγκαθιά - Κυψέλη - Αλεξάνδρεια

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	3	10%	0,3
Σημεία πανοραμικής θέας	2	5%	0,1
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,75

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	2	15%	0,3
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	4	15%	0,6
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,9

Σύνολο A	3,75	1,7	6,38
Σύνολο B	2,9	1,3	3,77
Συνολική Βαθμολογία			10,15

Χωρική Ενότητα Φλώρινας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ... ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

Κοζάνη - Φιλώτας - Αμύνταιο - Ξινό Νερό - Αετός - Νυμφαίο - Σκλήθρο - Αμύνταιο - Αγ. Παντελεήμων (Λίμνη Πετρών - Λίμνη Βεγορίτιδα) - Κέλλη - Βεύη - Φλώρινα

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	3	10%	0,3
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	4	5%	0,2
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,9

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	4	20%	0,8
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	2	15%	0,3
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			3,15

Σύνολο A	3,9	1,7	6,63
Σύνολο B	3,15	1,3	4,10
Συνολική Βαθμολογία			10,73

Χωρική Ενότητα Φλώρινας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ

Φλώρινα - Σέλι - Πισοδέρι - Ανταρτικό - Καρυές - Πρέσπες - Λαιμός - Άγιος Γερμανός - Άγιος Αχίλλειος - Ψαράδες - Φλώρινα

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	3	15%	0,45
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	4	5%	0,2
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,85

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	2	10%	0,2
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,4

Σύνολο A	3,85	1,7	6,55
Σύνολο B	2,4	1,3	3,12
Συνολική Βαθμολογία			9,67

Χωρική Ενότητα Κιλκίς

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΣΠΟΝΔΗ ΣΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ

Κιλκίς - Μεταλλικό - Μ. Βρύση - Βαπτιστής - Παλιό Γυναικόκαστρο - Χωρύγι - Πολύκαστρο - Αξιούπολη - Γοργόπη - Γουμένισσα - Γρίβα - Γουμένισσα - Ευρωπός - Αξιούπολη - Κιλκίς

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	2	15%	0,3
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	3	10%	0,3
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	3	5%	0,15
Καταλύματα	2	5%	0,1
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			3,1

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	2	10%	0,2
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,4

Σύνολο A	3,1	1,7	5,27
Σύνολο B	2,4	1,3	3,12
Συνολική Βαθμολογία			8,39

Χωρική Ενότητα Κιλκίς

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΦΩΣ

Κιλκίς - Κρηστώνη - Μαυρονέρι - Πικρολίμνη - Ξυλοκερατιά - Λίμνη Πικρολίμνη - Ξυλοκερατιά - Γαλλικός - Πεδινό - Κιλκίς

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	3	15%	0,45
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	2	15%	0,3
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	3	10%	0,3
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	2	10%	0,2
Φυσικό περιβάλλον	3	10%	0,3
Σημεία πανοραμικής θέας	2	5%	0,1
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	2	5%	0,1
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	2	10%	0,2
Σύνολο A			2,35

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	2	15%	0,3
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	2	20%	0,4
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,15

Σύνολο A	2,35	1,7	4,00
Σύνολο B	2,15	1,3	2,80
Συνολική Βαθμολογία			6,79

Χωρική Ενότητα Κιλκίς

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Κιλκίς - Αργυρούπολη - Διπτόταμος - Τέρπουλλος - Κοκκινιά - Μελισσουργειό - Παρόχθιο - Ποντοκερασιά - Τέρπουλλος - Ευκαρπία - Χέρσο - Κιλκίς

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	2	15%	0,3
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	2	10%	0,2
Στοιχεία πολιτισμού	2	10%	0,2
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	3	5%	0,15
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	1	5%	0,05
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			2,8

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	2	15%	0,3
Ποιότητα	2	20%	0,4
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,15

Σύνολο A	2,8	1,7	4,76
Σύνολο B	2,15	1,3	2,795
Συνολική Βαθμολογία			7,555

Χωρική Ενότητα Κοζάνης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΒΛΑΣΤΗ - ΣΑΝ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ

Κοζάνη - Σιάτιστα - Εράτυνα - Βλάστη - Πτολεμαΐδα - Κοζάνη

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	3	10%	0,3
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	3	10%	0,3
Στοιχεία πολιτισμού	3	10%	0,3
Φυσικό περιβάλλον	3	10%	0,3
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	2	5%	0,1
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	2	5%	0,1
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	3	10%	0,3
Σύνολο A			3,3

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	3	15%	0,45
Συνέχεια	4	10%	0,4
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	1	15%	0,15
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,6

Σύνολο A	3,3	1,7	5,61
Σύνολο B	2,6	1,3	3,38
Συνολική Βαθμολογία			8,99

Χωρική Ενότητα Κοζάνης

ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΑ

Κοζάνη - Κρόκος - Αιανή - Σέρβια - Βελβεντός - Κοζάνη

A. Κριτήρια προσφοράς "κορμού"	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Τοπική κουζίνα - τοπικά προϊόντα	4	15%	0,6
Κέντρα εστίασης και αναψυχής	4	15%	0,6
Πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής	4	10%	0,4
Επιχειρήσεις τροφίμων - ποτών	4	10%	0,4
Στοιχεία πολιτισμού	4	10%	0,4
Φυσικό περιβάλλον	4	10%	0,4
Σημεία πανοραμικής θέας	4	5%	0,2
Εμβληματικά σημεία	4	5%	0,2
Καταλύματα	4	5%	0,2
Εκδηλώσεις	3	5%	0,15
Συνολική ταυτότητα της διαδρομής	4	10%	0,4
Σύνολο A			3,95

B. Κριτήρια συνθηκών πλαισίου	Βαθμός	Βαρύτητα	Τελικός Βαθμός
Ισορροπία θελκτικότητας σημείων	4	15%	0,6
Συνέχεια	3	10%	0,3
Προσέγγιση - ασφάλεια	3	15%	0,45
Ποιότητα	3	20%	0,6
Δυνατότητες ξενάγησης	2	15%	0,3
Εξυπηρέτηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	1	15%	0,15
Εξυπηρετήσεις στα άκρα των διαδρομών	4	10%	0,4
Σύνολο B			2,8

Σύνολο A	3,95	1,7	6,72
Σύνολο B	2,8	1,3	3,64
Συνολική Βαθμολογία			10,36

Ιεράρχηση διαδρομών ανά περιοχή

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ : Κρήτη

ΜΙΝΩΪΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ Ηράκλειο – Κνωσός – Αρχάνες – Βαθύπετρο – Χουδέτσι – Αγ. Βασίλειος – Καλλονή – Πεζά – Αλάγνη – Μελέσσης – Αγ. Παρασκευάς – Μυρτιά – Σκαλάνι – Ηράκλειο	10,97
ΟΡΕΙΝΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ Αγ. Νικόλαος - Κριτσά - Καθαρό - Μέσα Λασιθι - Τζεμμάδω - Κερά - Κράσι - Μάλια - Σίσι - Μίλατος - Βραχάσι - Λασιδιά - Νεάπολη - Αγ. Νικόλαος	10,21
ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ Αγ. Νικόλαος – Ελούντα – Πλάκα – Βρουχά – Σέλλες – Σκινιάς – Καρύδι – Δοριές – Φουρνή – Νικηθιανό – Νεάπολη – Νικηθιανό – Αγ. Νικόλαος	9,82
ΘΕΪΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ Αγ. Νικόλαος – Μέσα Λακωνία – Ζένια – Ποτάμοι – Οροπέδιο Λασιθίου – Κερά – Κράσι – Βραχάσι – Νεάπολη – Αγ. Νικόλαος	9,67
ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ Ηράκλειο – Βούτες – Αγ. Μύρωνας – Άνω Ασίτες – Βενεράτο (Κεράσια – Δαφνές – Σίβα) – Αγ. Θωμάς – Γέργερη – Ζαρός – Γόρτυνα – Λούρες – Μεταξοχώρι (Μονή Επανωσήφη) – Χουδέτσι – Κουνάβοι – Ηράκλειο	9,42
ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ Καλύβες – Αλμυρίδα – Γαβαλοχώρι – Βάμος - Βρύσες - Τζιτζιφές – Φρες – Πεμόνια – Ραμνή – Στύλος – Αρμένιοι – Καλύβες	9,29
ΒΟΛΤΑ ΣΤ' ΑΠΑΤΗΤΑ ΒΟΥΝΑ Γεωργιούπολη – Κουρνάς – Αργυρούπολη – Ασή Γωνιά – Καλλικράτης – Ασφένδου – Πετρές – Αλικάμπος – Βρύσες – Γεωργιούπολη	9,12
ΔΡΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΑ Αγ. Νικόλαος - Καλό Χωριό - Πρίνα - Κρούστας - Κριτσά - Καθαρό - Μέσα Λασιθι - Μέσα Ποτάμοι - Ζένια - Βρύσες - Λίμνες - Αγ. Νικόλαος	8,54
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ Χερσόνησος – Γούβες – Σκοτεινό – Γαλίφα – Επισκοπή – Βόνη – Θραψανό – Ευαγγελισμός – Καστέλλι – Κασταμονίτσα – Αβδού – Μοχός – Σταλίδα – Χερσόνησος	8,00
ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΤΙΑ Σ'ΑΝΑΖΗΤΩ Ρέθυμνο – Αρμένιοι – Κοζαρέ – Πλακιάς – Σελλιά – Αγ. Ιωάννης – Μούντρος – Ρούστικα – Κ. Βαλαμόνερο – Πρινές – Ρέθυμνο	7,24

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Κέρκυρα

ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ Κέρκυρα - Αγ. Ιωάννης - Γιαννάδες - Κουλάδα Ρόπα - Βάτος - Πέλεκας - Κυνοπιάστες - Κανάλι - Κέρκυρα	9,95
ΠΑΓΩΜΕΝΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ Παλαιοκαστρίτσα - Λάκωνες - Κρήνη - Πάγοι - Αφίνας - Αρίλλας - Άγιος Στέφανος (λιμάνι για διαπόντια νησιά Οθωνοί, Μαθράκι, Ερείκουσα) - Αυλιώτες - Σιδάρι - Άγιος Αθανάσιος - Άγιοι Δούλοι - Νύμφες - Αχαράβη - Λούτσες - Περίθεια - Λαύκι - Στρινύλας - Σπαρτύλας - Σωκράκι - Τρουμπέττας - Δουκάδες - Παλαιοκαστρίτσα	9,89
ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΛΕ ΣΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ Λευκίμμη - Βιταλάδες - Περιβόλι - Αργυράδες - Λίνια - Χλομός - Βραγκανιώτικα - Αγ. Ματθαίος - Μεσογνή - Πετριτής - Περιβόλι - Λευκίμμη - Παζοί	9,31

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ : Ζάκυνθος - Κεφαλονιά

ΣΤΟΝ ΑΠΟΗΧΟ ΤΟΥ ΜΑΝΤΟΛΙΝΟΥ : Αργοστόλι – Μηνιά – Βαλαμάτα - Ομάλα – Ραζάτα - Φάρσα - Λιβάδι – Αγ. Δημήτριος – Λουκεράτα – Σκονιάς – Καλάτα - Αγ. Θέκλη – Καμινάρατα – Χαβριάτα – Μαντζαβινάτα - Ληζούρι – Αργοστόλι	9,20
ΚΑΝΤΑΔΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΛΑΥΣΗ Ζάκυνθος – Μαχαράδο – Λαγωπόδο – Μουζάκι – Παντοκράτορας – Λιθακιά – Κοιλιωμένος – Αγ. Λέων – Λούχα – Αγ. Μαρίνα – Δράκας – Σκουλικάδο – Αγ. Δημήτρης – Ψραικία – Καλυτάδο – Βανάτο – Γαιτάνι – Κυδώνι - Ζάκυνθος	8,78

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ : Ημαθία

ΣΤΗ ΓΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ Αλεξάνδρεια - Ν. Νικομήδεια - Μακροχώρι - Βέροια - Ανώματα - Αγία Βαρβάρα - Άμμος - Φράγμα Αλιάκμονα - Μετόχι - Βεργίνα - Παλατίτσια - Νεόκαστρο - Μελίκη - Ν. Πρόδρομος - Αγ. Τριάδα - Αγκαθιά - Κυψέλη - Αλεξάνδρεια	10,15
ΕΠΙ ΓΗΣ ...ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ Βέροια - Σέλι - Αρκοχώρι - Νάουσα - Στράντζα - Γιαννακοχώρι - Μαρίνα - Λευκάδια - Κοπανός - Τρίλοφο - Πατρίδα - Βέροια	10,08
ΟΝΕΙΡΟΥ ΤΟΠΟΙ Βέροια - Ανώματα - Αγ. Βαρβάρα - Άμμος - Φράγμα Αλιάκμονα - Σφηκιά - Ριζώματα - Βελβεντό	8,81

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Φλώρινα

ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ... ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ Κοζάνη - Φλώρινα - Αμύνταιο - Ξινό Νερό - Αετός - Νυμφαίο - Σκλήθρο - Αμύνταιο - Αγ. Παντελεήμων (Λίμνη Πετρών - Λίμνη Βεγορίτιδα) - Κέλλη - Βεύη - Φλώρινα	10,73
ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ Φλώρινα - Σέλι - Πισοδέρι - Ανταρτικό - Καρυές - Πρέσπες - Λαμμός - Άγιος Γερμανός - Άγιος Αχίλλειος - Ψαράδες - Φλώρινα	9,67

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ : Κιλκίς

ΣΠΟΝΔΗ ΣΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ Κιλκίς - Μεταλλικό - Μ. Βρύση - Βαπτιστής - Παλιό Γυναικόκαστρο - Χωρύγι - Πολύκαστρο - Αξιούπολη - Γοργόπη - Γουμένισσα - Γρίβα - Γουμένισσα - Ευρωπός - Αξιούπολη - Κιλκίς	8,39
ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ Κιλκίς - Αργυρούπολη - Διπτόταμος - Τέρπουλλος - Κοκκινιά - Μελισσοουργείο - Παρόχθιο - Ποντοκερασιά - Τέρπουλλος - Ευκαρπία - Χέρσο - Κιλκίς	7,56
ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΦΩΣ Κιλκίς - Κρηστώνη - Μαυρονέρι - Πικρολίμνη - Ξυλοκερατιά - Λίμνη Πικρολίμνη - Ξυλοκερατιά - Γαλλικός - Πεδιόν - Κιλκίς	6,79

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ : Κοζάνη

ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΑ Κοζάνη - Κρόκος - Αιανή - Σέρβια - Βελβεντός - Κοζάνη	10,36
ΒΛΑΣΤΗ ΣΑΝ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ Κοζάνη - Σιάτιστα - Εράτυρα - Βλάστη - Πτολεμαΐδα - Κοζάνη	8,99

Ιεράρχηση όλων των διαδρομών

ΜΙΝΩΪΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ Ηράκλειο – Κνωσός – Αρχάνες – Βαθύπετρο – Χουδέτσι – Αγ. Βασίλειος – Καλλονή – Πεζά – Αλάγνι – Μελέεσσες – Αγ. Παρασκευάς – Μυρτιά – Σκαλίνα – Ηράκλειο	10,97
ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ... ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ Κοζάνη - Φιλώτας - Αμύνταιο - Ξινό Νερό - Αετός - Νυμφαίο - Σκλήθρο - Αμύνταιο - Αγ. Παντελεήμων (Λίμνη Πετρών - Λίμνη Βεγοριτίδα) - Κέλλη - Βεύη - Φλώρινα	10,73
ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΑ Κοζάνη - Κρόκος - Αιανή - Σέρβια - Βελβεντός - Κοζάνη	10,36
ΟΡΕΙΝΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ Αγ. Νικόλαος - Κριτσά - Καθαρό - Μέσα Λασιθί - Τζεραμάδω - Κερά - Κράσι - Μάλια - Σισι - Μίλατος - Βραχάσι - Λασιθία - Νεάπολη - Αγ. Νικόλαος	10,21
ΣΤΗ ΓΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ Αλεξάνδρεια - Ν. Νικομήδεια - Μακροχώρι - Βέροια - Ανώματα - Αγία Βαρβάρα - Άμμος - Φράγμα Αλιάκμονα - Μετόχι - Βεργίνα - Παλατίτσια - Νεόκαστρο - Μελίκη - Ν. Πρόδρομος - Αγ. Τριάδα - Αγκαθιά - Κυψέλη - Αλεξάνδρεια	10,15
ΕΠΙ ΓΗΣ ... ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ Βέροια - Σέλι - Αρκοχώρι - Νάουσα - Στράντζα - Γιαννακοχώρι - Μαρίνα - Λευκάδια - Κοπανός - Τρίλοφο - Πατρίδα - Βέροια	10,08
ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ Κέρκυρα - Αγ. Ιωάννης - Γιαννάδες - Κουιάδα Ρόπα - Βάτος - Πέλεκας - Κυνοπιάστες - Κανάλι - Κέρκυρα	9,95
ΠΑΓΩΜΕΝΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ Παλαιοκαστρίτσα - Λάκωνες - Κρήνη - Πάγοι - Αφίνας - Αρίλλας - Άγιος Στέφανος (Λιμάνι για διαπόντια νησιά Οθωνοί, Μαθράκι, Ερείκουσα) - Αυλιώτες - Σιδάρι - Άγιος Αθανάσιος - Άγιοι Δούλοι - Νύμφες - Αχαράβη - Λούτσες - Περίθεια - Λαύκι - Στρινούλας - Σπαρτύλας - Σωκράκι - Τρουμπέττας - Δουκάδες - Παλαιοκαστρίτσα	9,89
ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ Αγ. Νικόλαος – Ελούντα – Πλάκα – Βρουχά – Σέλλες – Σκινιάς – Καρύδι – Δοριές – Φουρνή – Νικηθιανό – Νεάπολη – Νικηθιανό – Αγ. Νικόλαος	9,82
ΘΕΪΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ Αγ. Νικόλαος – Μέσα Λακωνία – Ζένια – Ποτάμοι – Οροπέδιο Λασιθίου – Κερά – Κράσι – Βραχάσι – Νεάπολη – Αγ. Νικόλαος	9,67
ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ Φλώρινα - Σέλι - Πισοδέρι - Ανταρτικό - Καρυές - Πρέσπες - Λαμιός - Άγιος Γερμανός - Άγιος Αχιλλεύς - Ψαράδες - Φλώρινα	9,67
ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ Ηράκλειο – Βούτες – Αγ. Μύρωνας – Άνω Αίτες – Βενεράτο (Κεράσια – Δαφνές – Σίβα) - Αγ. Θωμάς – Γέργερη - Ζαρός – Γόρτυνα – Λούρες – Μεταξοχώρι (Μονή Επανωσήφη) – Χουδέτσι – Κουνάβιο – Ηράκλειο	9,42
ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΛΕ ΣΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ Λευκίμμη - Βιταλάδες - Περιβόλι - Αργυράδες - Λίνα - Χλομός - Βραγκανιώτικα - Αγ. Ματθαίος - Μεσογή - Πετριτής - Περιβόλι - Λευκίμμη - Παζοί	9,31
ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ Καλύβες – Αλμυρίδα – Γαβαλοχώρι – Βάμος - Βρύσες - Τζιτζιφές – Φρες – Πεμόνια - Ραμνή – Στύλος – Αρμένιοι – Καλύβες	9,29
ΣΤΟΝ ΑΠΟΧΟ ΤΟΥ ΜΑΝΤΟΛΙΝΟΥ : Αργοστόλι – Μηνιά – Βαλαμάτα - Ομάλα – Ραζάτα - Φάρσα - Λιβάδι – Αγ. Δημήτριος – Λουκεράτα – Σκοινιάς – Καλάτα - Αγ. Θέκλη – Καμναράτα – Χαβριάτα – Μαντζαβινάτα - Ληζούρι – Αργοστόλι	9,20
ΒΟΛΤΑ ΣΤ' ΑΠΑΤΗΤΑ ΒΟΥΝΑ Γεωργιούπολη – Κουρνάς – Αργυρούπολη – Ασή Γωνιά – Καλλικράτης - Ασφένδου – Πετρές – Αλικαμπος – Βρύσες – Γεωργιούπολη	9,12
ΒΛΑΣΤΗ ΣΑΝ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ Κοζάνη - Σιάτιστα - Εράτυρα - Βλάστη - Πτολεμαίδα - Κοζάνη	8,99
ΟΝΕΙΡΟΥ ΤΟΠΟΙ Βέροια - Ανώματα - Αγ. Βαρβάρα - Άμμος - Φράγμα Αλιάκμονα - Σφηκιά - Ριζώματα - Βελβεντό	8,81
ΚΑΝΤΑΔΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΛΥΨΗ Ζάκυνθος – Μαχαϊράδο – Λαγυπόδο – Μουζάκι – Παντοκράτορας - Λιθακιά – Κοιλιωμένος – Αγ. Λέων – Λούχα – Αγ. Μαρίνα – Δράκας – Σκουλικάδο – Αγ. Δημήτρης – Ψραικά – Καλιπάδο – Βανάτο – Γαιτάνι – Κυδώνι – Ζάκυνθος	8,78
ΔΡΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΑ Αγ. Νικόλαος - Καλό Χωριό - Πρίνα - Κρούστας - Κριτσά - Καθαρό - Μέσα Λασιθί - Μέσα Ποτάμοι - Ζένια – Βρύσες - Λίμνες - Αγ. Νικόλαος	8,54
ΣΠΟΝΔΗ ΣΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ Κιλκίς - Μεταλλικό - Μ. Βρύση - Βαπτιστής - Παλαιό Γυναικόκαστρο - Χωρύγι - Πολύκαστρο - Αξιούπολη - Γοργόπη - Γουμένισσα - Γρίβα - Γουμένισσα - Ευρωπός - Αξιούπολη - Κιλκίς	8,39
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ Χερσόνησος – Γούβες – Σκοτεινό – Γαλίφα – Επισκοπή – Βόνη – Θραψανό – Ευαγγελισμός – Καστέλλι – Κασταμονίτσα – Αβδού – Μοχός – Σταλίδα – Χερσόνησος	8,00
ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ Κιλκίς - Αργυρούπολη - Διπόταμος - Τέρπυλλος - Κοκκινιά - Μελισσοουργείο - Παρόχθιο - Ποντοκερασιά - Τέρπυλλος - Ευκαρπία - Χέρο - Κιλκίς	7,56
ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΤΙΑ Σ'ΑΝΑΖΗΤΩ Ρέθυμνο – Αρμένιοι – Κοζαρέ – Πλακιάς – Σελλιά – Αγ. Ιωάννης – Μούντρος – Ρούστικα – Κ. Βαλασαμόνερο – Πρινές – Ρέθυμνο	7,24
ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΦΩΣ Κιλκίς - Κρηστώνη - Μαυρονέρι - Πικρολίμνη - Ξυλοκερατιά - Λίμνη Πικρολίμνη - Ξυλοκερατιά - Γαλλικός - Πεδινο - Κιλκίς	6,79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Αναγνώριση εργασιών / δράσεων για την περαιτέρω ανάδειξη, εμπλουτισμό και σήμανση των διαδρομών

Βασικό λόγο και ευθύνη αάδειξης των διαδρομών θα πρέπει να έχουν οι φορείς και κυρίως οι άνθρωποι που οραματίστηκαν, στηρίζουν, γνωρίζουν, μοχθούν και ζουν από την τοπική παραγωγή και τον τουρισμό και έχουν ένα επιπλέον κίνητρο να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική και βιώσιμη λειτουργία τους.

Τον πλέον όμως απαραίτητο και πρωταρχικό ρόλο θα πρέπει να έχουν οι μηχανισμοί λειτουργίας τους, είτε με τη μορφή υφιστάμενων φορέων (προτιμότερο), είτε με τη δημιουργία νέων. Αυτοί θα αναλάβουν να σχεδιάσουν το σύστημα λήψης αποφάσεων, λειτουργίας και διαχείρισης, να εγγυηθούν τη συνέπεια προς την Χάρτα Ποιότητας, καθώς και να εξασφαλίσουν συνθήκες βιώσιμης και διαχρονικής λειτουργίας των διαδρομών με προοδευτικό εμπλουτισμό και αναβάθμισή τους. Μέρεινά τους θα είναι επίσης η μόχλευση οικονομικών πόρων για την επαρκή συντήρηση των υποδομών και την προβολή των διαδρομών, όπως και η καλλιέργεια της συνεργασίας παραγωγών, επιχειρηματιών και επαγγελματιών, καθώς και του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα.

Πιο αναλυτικά οι Φορείς Διαχείρισης, με οποιαδήποτε μορφή ή σχήμα, θα πρέπει:

- ⇒ να **διατηρούν την προσήλωση τους στο όραμα** σχηματισμού και διατήρησης ενός σύγχρονου τουριστικού προϊόντος που θα συμβάλει στη διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς και στην περιφερειακή ανάπτυξη
- ⇒ να **λειτουργούν ευέλικτα** και να **προσαρμόζονται εύκολα** στις εκάστοτε συνθήκες και απαιτήσεις των εμπλεκόμενων και του τουριστικού ρεύματος (τάσεις, ζήτηση)
- ⇒ να **ενδιαφέρονται για την αύξηση της επισκεψιμότητας** των διαδρομών μεριμνώντας για τη συνεχιζόμενη επικαιρότητα, εκτέλεση και αποτελεσματικότητα του προγράμματος επικοινωνίας
- ⇒ να **αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες** υπό τη μορφή **παράλληλων εκδηλώσεων** που σκοπό θα έχουν την άμεση ή έμμεση αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς τις διαδρομές
- ⇒ να έχουν **οργανωτική και λειτουργική επάρκεια, ανθρώπινους πόρους και μέσα**
- ⇒ να έχουν **κοινωφελή σκοπό** και **συλλογικό χαρακτήρα** και να **υποστηρίζουν κοινούς στόχους** και **επιδιώξεις**
- ⇒ να **προάγουν το πνεύμα της συνεργασίας** και της **δικτύωσης** μεταξύ των εμπλεκόμενων και τη **συνέργεια** - συμπληρωματικότητα

- ⇒ να ενεργούν για την **ευαισθητοποίηση** της **κοινής γνώμης** και του τοπικού πληθυσμού
- ⇒ να είναι **ευέλικτοι, αποτελεσματικοί** και να **συνεργάζονται** με αρχές, φορείς και επιχειρήσεις, καθώς και με τους φορείς διαχείρισης γαστρονομικών διαδρομών άλλων περιοχών
- ⇒ να **αντιμετωπίζουν κοινά θέματα και προβλήματα**, καθώς και να είναι ανοιχτοί σε απόψεις και προτάσεις
- ⇒ να **υποστηρίζουν ισότιμα και οριζόντια** (γεωγραφικά και κλαδικά) τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τις διαδρομές
- ⇒ να μπορούν να **αξιοποιούν δυνατότητες χρηματοδότησης** επ' ωφελεία των διαδρομών
- ⇒ να **ανασκοπούν** την **πρόοδο** στις φάσεις του κύκλου ζωής των διαδρομών (εκκίνηση, ωρίμανση)
- ⇒ να **ενεργούν προληπτικά** και να **θεραπεύουν** άμεσα τα προβλήματα που θα παρουσιάζονται.

Δεδομένου ότι οι προτεινόμενες διαδρομές έχουν το απαραίτητο τουριστικό περιεχόμενο, στο βαθμό που θα επιτευχθεί η ανάληψη της διοίκησής τους από κατάλληλους και αποτελεσματικούς μηχανισμούς διαχείρισης, θα έχουν τεθεί οι βάσεις ανάδειξης και ανταγωνιστικότητάς τους.

Επιπλέον όμως προαπαιτούμενα – ενέργειες στην κατεύθυνση της ανάδειξης των διαδρομών είναι ο επιτυχής σχηματισμός της διακριτής ταυτότητας των διαδρομών, η επίτευξη σταθερής συνεργασίας, η κινητοποίηση των επαγγελματιών του τουρισμού, η στήριξη των δημόσιων αρχών, η επαρκής και ποιοτική σήμανση, η εκπαίδευση των επισκεπτών, οι άριστες πρώτες εντυπώσεις, οι εκδηλώσεις και η αξιοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media). Πιο αναλυτικά:

Προαπαιτούμενα – ενέργειες για την ανάδειξη των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ / ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
<p>Σχηματισμός της διακριτής ταυτότητας των διαδρομών</p>	<p>Ανάδειξη των τοπικών στοιχείων με έμφαση στην ιδιαιτερότητα και τη μοναδικότητα, προβολή της ποικιλίας των εμπειριών, σύνδεση της κουζίνας με την παράδοση, την πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον.</p> <p>Δημιουργία επικοινωνιακής γέφυρας μεταξύ της εικόνας (image) που αντιλαμβάνεται ο τουρίστας και της ταυτότητας (identity) του τόπου και της διαδρομής (place branding, route branding).</p> <p>Υλοποίηση του σχεδίου προώθησης και τοποθέτησης των νέων θεματικών προϊόντων στην τουριστική αγορά.</p>
<p>Επίτευξη σταθερής συνεργασίας</p>	<p>Καλλιέργεια της συνεργατικότητας μεταξύ των επιχειρήσεων.</p> <p>Συμπληρωματικές – παράλληλες πρωτοβουλίες και ενέργειες ανάδειξης (εμπλεκόμενοι επιχειρηματίες και επαγγελματίες).</p> <p>Ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού για τα οφέλη – εξασφάλιση της συμμετοχής του.</p> <p>Σύνδεση του τουρισμού με την παραγωγική βάση ώστε με συνεργατικό πνεύμα να προσφερθούν εμπλουτισμένες εμπειρίες.</p>

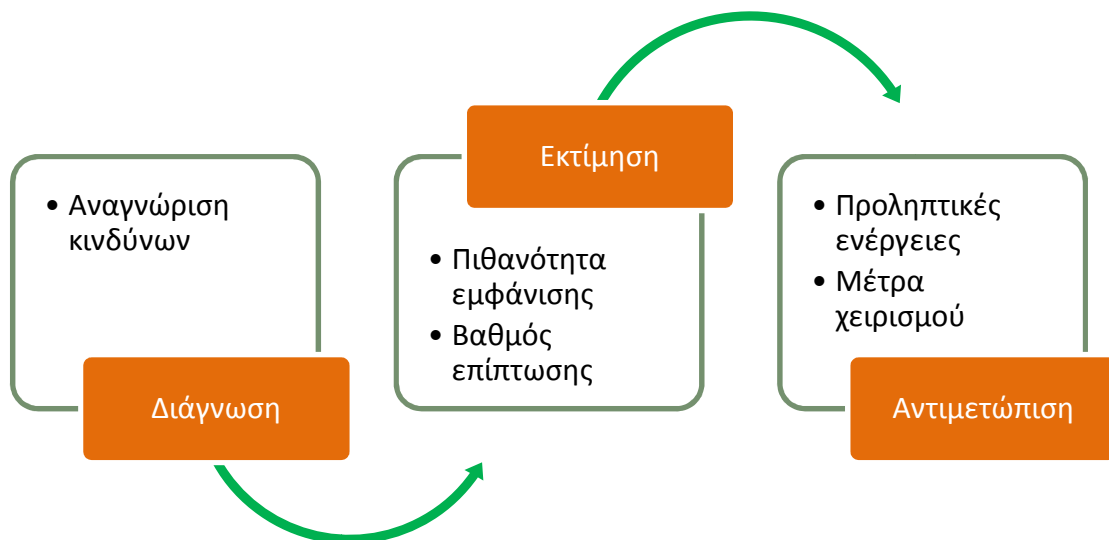
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ / ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
	Ενεργοποίηση και ενεργή συμμετοχή πολιτιστικών συλλόγων, δικτύων και λοιπών συμπράξεων.
Κινητοποίηση των επαγγελματιών του τουρισμού	Σχεδιασμός αμοιβαίων ωφελειών και σταθερή εμπλοκή των επαγγελματιών του τουρισμού (τουριστικών γραφείων) στα τουριστικά πακέτα γαστρονομικού τουρισμού και στην προώθηση τους.
Στήριξη δημόσιων αρχών	Ένταξη στην εθνική τουριστική καμπάνια και στην τουριστική προβολή των περιφερειών. Στήριξη στις ενέργειες επικοινωνίας από το Υπουργείο Τουρισμού και τον ΕΟΤ. Στήριξη από την Περιφερειακή Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.
Επαρκής και ποιοτική σήμανση	Ενιαία τυπολογία δικτύου σήμανσης, προσανατολισμού και πληροφόρησης (γλώσσες ελληνικά – αγγλικά, λογότυπο, γραφικός σχεδιασμός, γραμματοσειρές, αριθμός λέξεων κειμένων, σύμβολα, κλίμακα χαρτών, φωτογραφίες, υλικό ταμπλό). Επιλογή σημείων εγκατάστασης - χωροθέτηση πινακίδων, πύλες εισόδου από κεντρικά οδικά δίκτυα, πυκνότητα, ακρίβεια και αξιοπιστία σήμανσης. Σήμανση επιχειρήσεων - πινακίδες (εστιατόρια, επιχειρήσεις τροφίμων κλπ). Σήμανση προϊόντων (label διαδρομών). Προεκτίμηση κόστους.
Πολύγλωσση υποστήριξη	Πολύγλωσση υποστήριξη των διαδρομών στα έντυπα, τους χάρτες και το διαδίκτυο (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά).
Εκθεσιακή προβολή	Συμμετοχή σε εκθέσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό.
Αξιοποίηση του διακρατικού προγράμματος	Σύνδεση με διαδρομές άλλων χωρών – περιοχών στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος.
Εκδηλώσεις	Εκδηλώσεις εγκαινιασμού των διαδρομών και δημοσιότητα τους. Συνεχιζόμενες εκδηλώσεις τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας (ήδη θεσμοθετημένες ή άλλες π.χ. «η μέρα της γαστρονομίας», «Εβδομάδα γαστρονομικών περιπλανήσεων»).
Ενημέρωση ξεναγών	Ενημέρωση επαγγελματιών ξεναγών, στελεχών επισκέψιμων επιχειρήσεων, μουσείων και λοιπών επισκέψιμων χώρων.
Εκπαίδευση επισκεπτών	Εκπαίδευση επισκεπτών με προσφορά εμπειριών και συστηματική μύηση στη γαστρονομία και γευσιγνωσία. Διέγερση του ενδιαφέροντος «να επιστρέψουν». Προσφορά αναμνηστικών.
Άριστες πρώτες εντυπώσεις	Σχηματισμός άριστων πρώτων εντυπώσεων για να μεταδοθούν μηνύματα ποιότητας υπηρεσιών. Φιλικότητα και ασφάλεια προορισμών.
Αξιοποίηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης	Συνεντεύξεις τύπου εγκαινίων. Press kits. Καταχωρήσεις σε έντυπα. Δελτία τύπου. Advertorials (π.χ. «1 χρόνος γαστρονομικές διαδρομές») Επισκέψεις δημοσιογράφων.
Αξιοποίηση του διαδικτύου	Banners των διαδρομών στις ιστοσελίδες ΕΟΤ, visitgreece, περιφερειών, ΟΤΑ, ΟΤΔ και άλλες τοπικής ή υπερτοπικής εμβέλειας ιστοσελίδες με υψηλή επισκεψιμότητα.

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ / ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αξιοποίηση social media, ταξιδιωτικών ιστοσελίδων και ιστοσελίδων εναλλακτικού τουρισμού	Καμπάνια social media (π.χ. facebook, twitter, youtube, google+, flickr, κ.α.). Tripadvisor, ταξιδιωτικές ιστοσελίδες αγορών στόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Εκτίμηση προβλημάτων και κινδύνων από την υλοποίηση των διαδρομών

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των προβλημάτων και κινδύνων που ενδέχεται να προκύψουν από την υλοποίηση των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού, έτσι ώστε εκ των προτέρων και σύμφωνα με την πιθανότητα εμφάνισης και το βαθμό της επίπτωσης τους, να υπάρξει η απαιτούμενη εγρήγορση και παρακίνηση των εμπλεκόμενων διαχειριστών, να ενεργήσουν προληπτικά και να αναλάβουν αποτελεσματικές πρωτοβουλίες που θα ελαχιστοποιήσουν ή και θα απαλείψουν τους πιθανούς κινδύνους.

Πιο συγκεκριμένα, οι δυνητικοί κίνδυνοι ταξινομούνται σε επτά (7) κατηγορίες ως εξής:

- *Τουριστικής προσφοράς*
  - ✓ Αδυναμία σχηματισμού μιας διακριτής τουριστικής ταυτότητας
  - ✓ Πλημμελής επαγγελματισμός
  - ✓ Εποχικότητα
  - ✓ Μη ισοδύναμες διαδρομές
  - ✓ Μη επαρκείς υπηρεσίες πληροφόρησης
  - ✓ Κακή σχέση ποιότητας - τιμής
  - ✓ Κερδοσκοπικές πρακτικές
  - ✓ Σχηματισμός κακής φήμης

- ✓ Αδυναμία εξυπηρέτησης κοινού με εξεζητημένα ενδιαφέροντα και γαστρονομικές γνώσεις
- Τουριστικής ζήτησης
  - ✓ Κάμψη ζήτησης λόγω κρίσεων, δυσμενών γεγονότων και κοινωνικοπολιτικών εξελίξεων
  - ✓ Κάμψη ζήτησης λόγω πλημμελούς υγιεινής (διατροφικοί κίνδυνοι)
  - ✓ Υψηλός ανταγωνισμός
  - ✓ Αιχμές ζήτησης με αντίκτυπο στην εξυπηρέτηση
  - ✓ Εξάρτηση από την αλλοδαπή ή εσωτερική τουριστική ζήτηση
  - ✓ Χαμηλή επαναληψιμότητα
- Φορέων λειτουργίας
  - ✓ Ατελής διαχείριση των διαδρομών
  - ✓ Έλλειψη ενδιαφέροντος - απραξία
- Προώθησης
  - ✓ Έλλειψη χρηματικών πόρων για διαφημιστική προβολή και επικοινωνία
  - ✓ Έλλειψη ικανοποιητικής προβολής της διαφορετικότητας
- Συνεργασίας
  - ✓ Περιορισμένη συνεργασία
  - ✓ Μη συμμόρφωση σε συμφωνηθέντα
- Τοπικού πληθυσμού
  - ✓ Αντιστάσεις από τον τοπικό πληθυσμό
- Μακροπρόθεσμων κινδύνων
  - ✓ Απαξίωση
  - ✓ Υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας

Οι κίνδυνοι με υψηλή πιθανότητα εμφάνισης είναι μικροί σε αριθμό. Αντίθετα, ως προς το βαθμό επιπτώσεων, το πλήθος των κινδύνων είναι μεγαλύτερο.

Πιο συγκεκριμένα, σε όρους πιθανότητας εμφάνισης, ως μείζονες κίνδυνοι (ήτοι με πιθανότητα εμφάνισης υψηλή) διακρίθηκαν οι εξής:

- Αδυναμία εξυπηρέτησης κοινού με εξεζητημένα ενδιαφέροντα και γαστρονομικές γνώσεις
- Υψηλός ανταγωνισμός

- Αιχμές ζήτησης με αντίκτυπο στην εξυπηρέτηση
- Εξάρτηση από την αλλοδαπή ή εσωτερική τουριστική ζήτηση
- Έλλειψη χρηματικών πόρων για διαφημιστική προβολή και επικοινωνία

Σε όρους βαθμού επιπτώσεων ως πιο σημαντικοί κίνδυνοι (ήτοι με βαθμό επίπτωσης υψηλό) εκτιμήθηκαν οι ακόλουθοι:

- Αδυναμία σχηματισμού μιας διακριτής τουριστικής ταυτότητας
- Πλημμελής επαγγελματισμός
- Μη επαρκείς υπηρεσίες πληροφόρησης
- Κακή σχέση ποιότητας τιμής
- Κερδοσκοπικές πρακτικές
- Σχηματισμός κακής φήμης
- Κάμψη ζήτησης λόγω κρίσεων, δυσμενών γεγονότων και κοινωνικοπολιτικών εξελίξεων
- Κάμψη ζήτησης λόγω πλημμελούς υγιεινής (διατροφικοί κίνδυνοι)
- Υψηλός ανταγωνισμός
- Αιχμές ζήτησης με αντίκτυπο στην εξυπηρέτηση
- Εξάρτηση από την αλλοδαπή ή εσωτερική τουριστική ζήτηση
- Ατελής διαχείριση των διαδρομών
- Έλλειψη ενδιαφέροντος - απραξία
- Έλλειψη χρηματικών πόρων για διαφημιστική προβολή και επικοινωνία
- Έλλειψη ικανοποιητικής προβολής της διαφορετικότητας
- Μη συμμόρφωση σε συμφωνηθέντα
- Απαξίωση
- Υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δυνητικοί κίνδυνοι ταξινομημένοι ανά κατηγορία και σημειώνοντας την πιθανότητα εμφάνισης, το βαθμό επίπτωσης, καθώς και το συνιστώμενο τρόπο αντιμετώπισης τους.

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΔΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ - ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΠΤΩΣΗΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ
Τουριστική προσφορά	Αδυναμία σχηματισμού μιας διακριτής τουριστικής ταυτότητας	Χαμηλή	Υψηλός	Ανάδειξη των τοπικών στοιχείων (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής, προϊόντα, κουζίνα, επιχειρήσεις, δρώμενα, εκδηλώσεις, εμβληματικά σημεία) για να παγιωθεί αποτελεσματικά μια ισχυρή ελκυστική ταυτότητα στην τουριστική αγορά. Προβολή της ποικιλίας, μοναδικότητας και αυθεντικότητας των γαστρονομικών προϊόντων και εμπειριών (διαφοροποιημένο προϊόν).
Τουριστική προσφορά	Πλημμελής επαγγελματισμός	Μέση	Υψηλός	Ο επαγγελματισμός στην εξυπηρέτηση πελατών απαιτεί την κατάλληλη παιδεία και δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου στην οργάνωση και την παροχή τουριστικών υπηρεσιών. Συνεχής προσπάθεια να προσφέρεται μια άρτια ταξιδιωτική εμπειρία στους επισκέπτες. Συνέπεια προς την Χάρτα Ποιότητας και ειδικότερα διασφάλιση της ποιότητας του συνολικού εύρους των παρεχόμενων υπηρεσιών κατά μήκος των διαδρομών.
Τουριστική προσφορά	Εποχικότητα	Μέση	Μέσος	Σύνθεση των στοιχείων ελκυστικότητας, εξασφάλιση ευρείας γκάμας εμπειριών, υποδομών και παροχής υπηρεσιών 12 μήνες το χρόνο. Επαρκής ανάδειξη και προβολή των διαδρομών ως προϊόντα για όλες τις εποχές του χρόνου.
Τουριστική προσφορά	Μη ισοδύναμες διαδρομές	Χαμηλή	Μέσος	Εμπλουτισμός των αδύναμων διαδρομών. Προσφορά ισοδύναμων εμπειριών γεύσεων, πολιτισμού και περιβάλλοντος, καθώς και ποιότητας παροχής υπηρεσιών. Προώθηση του συνολικού δικτύου διαδρομών.
Τουριστική προσφορά	Μη επαρκείς υπηρεσίες πληροφόρησης	Χαμηλή	Υψηλός	Αξιόπιστοι και λεπτομερείς χάρτες, επαρκής οδική και επεξηγηματική σήμανση, διαδικτυακή πρόσβαση σε πληροφορίες, φιλικότητα και διάθεση εξυπηρέτησης, γνωστοποίηση ωραρίου επισκέψιμων χώρων.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΠΤΩΣΗΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ
Τουριστική προσφορά	Κακή σχέση ποιότητας τιμής	Χαμηλή	Υψηλός	Δημιουργία προσδοκιών ανάλογων της προσφερόμενης ποιότητας του τουριστικού προϊόντος. Παρακολούθηση της ποιότητας προσφοράς ανταγωνιστικών προορισμών και της αντίστοιχης τιμολόγησης των τουριστικών πακέτων τους για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας σε όρους ποιότητας - τιμής.
Τουριστική προσφορά	Κερδοσκοπικές πρακτικές	Χαμηλή	Υψηλός	Τιμολόγηση των προϊόντων και υπηρεσιών με το νόμιμο κέρδος αποφεύγοντας υψηλές χρεώσεις και φαινόμενα αισχροκέρδειας. Τιμοκατάλογοι προϊόντων – υπηρεσιών και έκδοση αποδείξεων. Συνέπεια προς την Χάρτα Ποιότητας.
Τουριστική προσφορά	Σχηματισμός κακής φήμης	Χαμηλή	Υψηλός	Σταθερή εξασφάλιση ικανοποίησης των χρηστών για να επικοινωνούν τις εμπειρίες τους στόμα με στόμα (word of mouth motivation) και από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media communication) και διαχείριση των αρνητικών εντυπώσεων.
Τουριστική προσφορά	Αδυναμία εξυπηρέτησης κοινού με εξεζητημένα ενδιαφέροντα και γαστρονομικές γνώσεις	Υψηλή	Μέσος	Ενίσχυση των δυνατοτήτων ξενάγησης και της διαθεσιμότητας ανθρώπινου δυναμικού με βαθιά γνώση της γαστρονομίας ή εκφάνσεων της (οινοποιοί, γευσιγνώστες, σεφ).
Τουριστική ζήτηση	Κάμψη ζήτησης λόγω κρίσεων, δυσμενών γεγονότων και κοινωνικοπολιτικών εξελίξεων	Χαμηλή	Υψηλός	Προσφορά πακέτων και μεμονωμένων υπηρεσιών σε χαμηλές τιμές σε περιόδους κάμψης της ζήτησης. Δράσεις προσέλκυσης επισκεπτών. Συνεργασία με άλλες περιοχές και ομοειδείς πρωτοβουλίες ή δίκτυα.
Τουριστική ζήτηση	Κάμψη ζήτησης λόγω πλημμελούς υγιεινής (διατροφικοί κίνδυνοι)	Χαμηλή	Υψηλός	Λειτουργία όλων των κέντρων εστίασης σύμφωνα με τους όρους υγιεινής και ασφάλειας που ορίζει η κείμενη υγειονομική νομοθεσία και οι ειδικές διατάξεις του ΕΦΕΤ και διαρκής μέριμνα για την καλή υγιεινή και καθαριότητα των χώρων και του εξοπλισμού που διαθέτουν για την παροχή των υπηρεσιών τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΠΤΩΣΗΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ
Τουριστική ζήτηση	Υψηλός ανταγωνισμός	Υψηλή	Υψηλός	Παρακολούθηση των παραδοσιακών και αναδυόμενων γαστρονομικών προορισμών, καθώς και των εγγύς περιοχών με υψηλή τουριστική ζήτηση. Προσαρμογή της τουριστικής προσφοράς και των συστημάτων προβολής σύμφωνα με το ανταγωνιστικό περιβάλλον.
Τουριστική ζήτηση	Αιχμές ζήτησης με αντίκτυπο στην εξυπηρέτηση	Υψηλή	Υψηλός	Διαχείριση των αιχμών ζήτησης (π.χ. εκδρομείς σαββατοκύριακού ή εορταστικών τριημέρων) από τις επιχειρήσεις, με υιοθέτηση της πρακτικής των κρατήσεων. Προσήλωση στις αρχές της φιλοξενίας και των ανθρώπινων σχέσεων.
Τουριστική ζήτηση	Εξάρτηση από την αλλοδαπή ή εσωτερική τουριστική ζήτηση	Υψηλή	Υψηλός	Εντατικοποίηση και στόχευση της τουριστικής προβολής σε νέα τμήματα της αγοράς έτσι ώστε η ζήτηση να είναι ισόρροπη από την εγχώρια και εξωτερική αγορά (τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων, με κίνητρα για τουρισμό υπαίθρου, οινόφιλους, άτομα που ζητούν να γνωρίσουν την τοπική κουζίνα, τον πολιτισμό και το φυσικό περιβάλλον, με διάθεση για αυθεντικές εμπειρίες αναψυχής και ποικιλία δραστηριοτήτων).
Τουριστική ζήτηση	Χαμηλή επαναληψιμότητα	Χαμηλή	Μέσος	Προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και εμπειριών, καλές τιμές, αξιοποίηση των ευχαριστημένων επισκεπτών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, καθώς και ελαχιστοποίηση των αρνητικών εντυπώσεων.
Φορείς λειτουργίας	Ατελής διαχείριση των διαδρομών	Μέση	Υψηλός	Διαχείριση των διαδρομών σε όλο το αναγκαίο φάσμα ευθύνης σε βάθος χρόνου και κατά προτεραιότητα από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης ή άλλες υφιστάμενες δομές (π.χ. Δρόμοι του Κρασιού) ή Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας όπου δεν ενδείκνυται οι προηγούμενες επιλογές.
Φορείς λειτουργίας	Έλλειψη ενδιαφέροντος - απραξία	Χαμηλή	Υψηλός	Προσήλωση και συνέπεια των Φορέων Διαχείρισης στην αποστολή τους. Προσεκτική επιλογή στελεχών και έλεγχος της αποτελεσματικότητάς τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΠΤΩΣΗΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ
Πρώθηση	Έλλειψη χρηματικών πόρων για διαφημιστική προβολή και επικοινωνία	Υψηλή	Υψηλός	Στήριξη της πολιτείας και ένταξη των διαδρομών στις εθνικές τουριστικές καμπάνιες του Υπουργείου Τουρισμού - ΕΟΤ στο εξωτερικό και στην τουριστική προβολή των περιφερειών.
Πρώθηση	Έλλειψη ικανοποιητικής προβολής της διαφορετικότητας	Χαμηλή	Υψηλός	<p>Σχηματισμός γαστρονομικού – πολιτιστικού brand.</p> <p>Επαναληψιμότητα δράσεων προβολής της διακριτής τουριστικής ταυτότητας, χρήση ποικιλίας εργαλείων προώθησης, αξιοποίηση ευρέος δικτύου επαγγελματιών τουρισμού (τουριστικών οργανισμών – γραφείων).</p> <p>Ισχυρή διαδικτυακή παρουσία, ψηφιακοί χάρτες, εικονικές περιηγήσεις, food blogs και αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και μέσων μαζικής ενημέρωσης.</p>
Συνεργασία	Περιορισμένη συνεργασία	Μέση	Μέσος	<p>Ευσυνείδητη συμμετοχή και συνεργασία κατά μήκος των διαδρομών.</p> <p>Κοινή δέσμευση φορέων, επιχειρήσεων, επαγγελματιών και κατοίκων σε συλλογική προσπάθεια αριστείας ώστε να υπηρετήσουν τις διαδρομές και το γαστρονομικό τους χαρτοφυλάκιο, να εδραιώσουν και να παγιώσουν διαχρονικά την προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών γαστρονομικού – πολιτιστικού τουρισμού.</p> <p>Δικτύωση και συνεργασία με όμορες περιοχές ενδυναμώνοντας συνολικά την τουριστική προσφορά και παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων.</p>
Συνεργασία	Μη συμμόρφωση σε συμφωνηθέντα	Χαμηλή	Υψηλός	Προφορικές και γραπτές προειδοποιήσεις συμμόρφωσης έως και στέρηση της συμμετοχής στη γαστρονομική διαδρομή.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΠΤΩΣΗΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ
Τοπικός πληθυσμός	Αντιστάσεις από τον τοπικό πληθυσμό	Χαμηλή	Μέσος	Επικοινωνία της σκοπιμότητας και ωφελιμότητας των διαδρομών στην τοπική ανάπτυξη και απασχόληση, δημιουργία προϋποθέσεων συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού στην τουριστική προσφορά (π.χ. πολιτιστικοί σύλλογοι, εκδηλώσεις, δρώμενα) για να διασφαλιστεί η υιοθέτηση των επιλογών και η συναίνεση του.
Μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι	Απαξίωση	Μέση	Υψηλός	Διαχείριση των διαδρομών ως προϊόν δυναμικό που πρέπει να τυγχάνει αναβάθμισης, εμπλουτισμού και ανανέωσης. Αποτελεσματική διοίκηση των διαδρομών σε βάθος χρόνου.
Μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι	Υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας	Χαμηλή	Υψηλός	Συνέπεια προς τις αρχές της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης. Διαχείριση της έντασης της τουριστικής ζήτησης, των πιέσεων στο φυσικό περιβάλλον και προστασία όλου του φάσματος των τουριστικών πόρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία, Μελέτες

- Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2010) Η σημασία του τουρισμού για την Ελληνική οικονομία / κοινωνία & προτάσεις πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη.
- APEC (2006) Introduction to Risk Management in Tourism.
- APEC (2006) Tourism Risk Management.
- University of Wisconsin (2011) Best Management Practices in Culinary Tourism.
- Universidad de Murcia (2013) Antecedents of the use of social media by tourists: motivation, opportunity and ability

Πληροφοριακά έντυπα – οδηγοί

- Ένωση οινοπαραγωγών του αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Δρόμοι του κρασιού Βορείου Ελλάδος – η διαδρομή του κρασιού της Νάουσας
- Ένωση οινοπαραγωγών του αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Δρόμοι του κρασιού Βορείου Ελλάδος – η διαδρομή του κρασιού της Πέλλας – Γουμένισσας
- Ένωση οινοπαραγωγών του αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Δρόμοι του κρασιού Βορείου Ελλάδος – η διαδρομή του κρασιού του Διόνυσου
- Ελληνικά νησιά : πεζοπορικές διαδρομές στη νησιωτική Ελλάδα, Explorer, 2003
- Οι δρόμοι του κρασιού – περιήγηση στα οινοποιεία και στους αμπελώνες της Ελλάδας, Explorer, 2003
- Δίκτυο Αναπτυξιακών Εταιριών Νησιωτικής Ελλάδας, νήσων περίπλους εναλλακτικά
- Δίκτυο Εμπορευματοποίησης τοπικών προϊόντων και αγροτουρισμού, Διαδρομές στην Κρήτη – οδηγός επισκέπτη, Γιώργος Ν. Πετράκης, 2009
- Δίκτυο Εμπορευματοποίησης τοπικών προϊόντων και αγροτουρισμού, Διαδρομές στην Κέρκυρα – οδηγός επισκέπτη, Γιώργος Ν. Πετράκης, 2009
- Δίκτυο Εμπορευματοποίησης τοπικών προϊόντων και αγροτουρισμού, Διαδρομές στην Ημαθία– οδηγός επισκέπτη, Γιώργος Ν. Πετράκης, 2009
- Δίκτυο Αναπτυξιακών Εταιριών Νησιωτικής Ελλάδας, Κύματα Γεύσεων, 2009
- Αντώνης Ιορδάνογλου, Ανεξερεύνητη Δυτική Μακεδονία, εκδόσεις Road, 2004
- Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος ΑΕ, Οινοτουριστικός οδηγός : ταξίδι στους Δρόμους του κρασιού της Βορείου Ελλάδος, Ζαρζώνη, 2008
- Μυρσίνη Λαμπράκη, Νήσων Γεύσεις, Explorer, 2004
- Ημαθία : μια περιήγηση στο χώρο και το χρόνο
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας, Ημαθία : όλα όσα ονειρευτήκατε ποτέ
- Ένωση Ξενοδόχων ΠΕ Ημαθίας, Ημαθία – δημιουργούμε αναμνήσεις
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, Οδοιπορικό γεύσεων στην ορεινή Ημαθία, 2008
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, η Μίεζα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, Ζαρζώνη, 2008
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης αγροτικού χώρου ανατολικού Βερμίου
- Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΕ, Τοπικό Πρόγραμμα Κ.Π. Leader+ και αποτελέσματα της εφαρμογής τους στο Νομό Ημαθίας, 2008
- Ταξιδιωτικός οδηγός στη Γη του Αλεξάνδρου, Ζαρζώνης, 2009
- Δήμος Ηρωικής Πόλης Νάουσας & Δημοτικός Πολιτιστικός Οργανισμός Νάουσας, Αποκριές στη Νάουσα, 2008
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, Ανακαλύπτω το Κιλκίς. Περιηγητικές διαδρομές. Ποντοκερασιά Κρουσίων, Γουμένισσα, Δοϊράνη.
- Εμπορικός Σύλλογος Κιλκίς, Ταξιδεύοντας στο Κιλκίς, 2010
- Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Κιλκίς, Γεωγραφικός – οικονομικός – τουριστικός – πολιτιστικός οδηγός Κιλκίς, 1999
- Αναπτυξιακή Κιλκίς, Δημιουργίες ανθρώπου, έργα Leader+, 2009
- Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΕ, Η γενναιόδωρη γη του Κιλκίς – παραδοσιακά προϊόντα
- Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΕ, Προστασία περιβάλλοντος και βιώσιμη ανάπτυξη

- Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΕ, Νομός Κιλκίς – η βόρεια πύλη της Ελλάδας, εναλλακτικές τουριστικές διαδρομές – αποδράσεις
- Οδηγός πόλεων – οι πόλεις του Ν. Κιλκίς, Omma design
- Δήμος Κιλκίς, Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου Κιλκίς
- Δήμος Ευρωπού, ιστορική αναδρομή του Ευρωπού μέσα από τα αρχαιολογικά της ευρήματα
- Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, Δοϊράνη
- Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, Φυσικές ομορφιές Γουμένισσας
- Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, Φύσης αξιοθέατα
- Επιμελητήριο Κιλκίς, Τοπικές Γεύσεις : ποιότητα και ανάπτυξη, 2007
- Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, κατάλογος προϊόντων και υπηρεσιών Ν. Κιλκίς
- Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς, Παράδοση - Πολιτισμός
- Δασαρχείο Γουμένισσας, Όρος Πάικο : ανοιχτό παράθυρο στις ομορφιές της μητέρας φύσης
- Περιφερειακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Κιλκίς, ποδηλατικός – πεζοπορικός χάρτης : Γουμένισσα - Πάικο - Σκρα
- Στέγη Πολιτισμού Παλατιανού, Του τόπου μας γεύσεις
- Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, Τουριστικός οδηγός Κοζάνης, 2007
- Τουριστικός οδηγός Δυτικής Μακεδονίας
- Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Ν. Κοζάνης & Εμποροεπαγγελματικός Σύλλογος Βελβεντού, Βελβεντό : ένας ξεχωριστός τόπος
- Δήμος Πρεσπών, Πολιτιστικές διαδρομές, Interreg III Πρόγραμμα Γειτνίασης Ελλάδας ΠΕΔΜ
- Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας- Ελληνική Θερμαλιστική Εταιρία, Ιαματικές πηγές και λουτροπόλεις, 2006
- Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, Τοπικά Παραδοσιακά Προϊόντα, Τυποκρέτα
- Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών, τα υγρά λιβάδια στην Πρέσπα
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, Σιάτιστα : η πόλη των κρυμμένων θησαυρών
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, το ταξίδι του ποταμού Πραμόριτσα
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, Περί παντός επιστητού για την Κοζάνη
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, Σιάτιστα : ανακάλυψε τους θησαυρούς της
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader II
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, Ξένιος Δίας : Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού χώρου Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας
- Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader+
- Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Βελβεντού, Βελβεντό
- Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, Οδηγός τουριστικών καταλυμάτων, 2007
- Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, Εμπορικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Κοζάνης, Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας ΑΕ, επιχειρηματικός οδηγός Κοζάνη - Γρεβενά
- Αναπτυξιακή Φλώρινας ΑΕ, Πρόγραμμα Leader+ Νομού Φλώρινας
- Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Φλώρινας, Φλωρινιώτικες Εκδόσεις
- Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας, Περιηγήσεις στη γη της Φλώρινας
- Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας, Φλώρινα – οδηγός της Περιφερειακή Ενότητας
- Αυλαία, ειδική έκδοση Φλώρινα : Φλώρινα 4 εποχές, 2008
- Ένθετο Ημερησίας, Περιηγήσεις, τεύχος 46 – Ζάκυνθος
- Ένθετο Ημερησίας, Περιηγήσεις, τεύχος 69, χιονοδρομικά κέντρα (α΄ μέρος)
- Ένθετο Ημερησίας, Περιηγήσεις, τεύχος 70, χιονοδρομικά κέντρα (β΄ μέρος)
- Δήμος Ζακύνθου, οι 7 καλύτερες ημέρες της ζωής σας – Ζάκυνθος : απέραντο γαλάζιο σε πράσινο φόντο

Ιστοτόποι

www.incrediblecrete.gr
www.agrotourcrete.gr
www.cretan-nutrition.gr
www.cretacamping.com
www.crete.tournet.gr
www.explorecrete.gr
www.cretanbeaches.com
www.corfu.gr
www.terrakerkyra.gr
www.greece-corfu-hotels.com
www.kerkyrainfo.gr
www.corfu-kerkyra.eu
www.corfuchurches.com
www.corfucci.gr
www.thecorfutrail.com
www.alternativekerkyra.gr
www.greencorfu.com
www.corfuvisit.net
www.zakynthos.gov.gr
www.chronoszante.com
www.zantecci.gr
www.zanteweb.gr
www.zanteisland.gr
www.zakynthion.gov.gr
www.gozakynthos.gr
www.zantecci.gr
www.agro-tour.net
winesurveyor.weebly.com
www.golden-greece.gr
www.culture.gr
www.exormiseis.gr
www.oikoskopio.gr
www.e-camping.gr
www.ski.gr
www.touristorama.com
www.pkm.gov.gr
www.thatisgreece.com
www.in.gr
www.ebloko.gr
www.imathiamacedonia.gr
www.anhma.gr
www.imathiachamber.gr
www.e-naousa.gr
www.veriorama.com
www.veria.gr
www.alexandria.gr
www.florina.gr
www.cityoflorina.gr
www.e-florina.gr
www.florinahotels.com

www.ebef.gr
www.anflo.gr
www.nymfaio.gr
www.prespes.gr
www.info-kilkis.gr
www.cckilkis.gr
www.anki.gr
cultour.damt.gov.gr
e-city.gr/kilkis
http://ebloko.gr/kilkis
www.kozani.gr
www.kozanh.gr
www.safran.gr
www.anko.gr
www.evekozani.gr
www.odigoskozanis.gr
www.kozanilife.gr
www.dservionvelventou.gr
www.ptolemaida.gr

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΓΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ

ΦΑΣΗ Γ:
Διαμόρφωση Τουριστικών
Πακέτων Διαδρομών Γεύσεων &
Πολιτισμού & Προτάσεις
Πρώθησής τους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Τουριστικά πακέτα γαστρονομικού τουρισμού «Διαδρομές Γεύσεων και Πολιτισμού»	3
1.1. Η έννοια του Τουριστικού Πακέτου	3
1.2. Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων	6
1.3. Concept και χαρακτηριστικά τουριστικών πακέτων	8
1.4. Πρόταση Τουριστικών Πακέτων ανά Χωρική Ενότητα	10
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ	10
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	33
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	41
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ	47
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	57
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΚΙΣ	64
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΖΑΝΗΣ	70
ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ – ΦΛΩΡΙΝΑΣ –ΚΟΖΑΝΗΣ -ΚΙΛΚΙΣ	76
1.5. Κοστολόγηση και τιμολόγηση	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Προτάσεις προώθησης των νέων θεματικών τουριστικών προϊόντων	92
2.1. Εισαγωγή	92
2.2. Προτεινόμενες ενέργειες υποστήριξης και προβολής - προώθησης του γαστρονομικού - πολιτιστικού τουρισμού	92
2.2.1. Ενέργειες υποστήριξης και προβολής - προώθησης	92
2.2.2. Δομές - μηχανισμοί διαχείρισης	97
2.2.3. Διασύνδεση των δομών διαχείρισης με άλλες που λειτουργούν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	105
2.3. Στρατηγικό σχέδιο προώθησης και τοποθέτησης των νέων θεματικών προϊόντων στην τουριστική αγορά	111
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	149

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν τεύχος αποτελεί τη Γ΄ Φάση του Έργου «Σχεδιασμός και προώθηση κοινών διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού – διαμόρφωση τουριστικών πακέτων». Αντικείμενό της ήταν αφενός η διαμόρφωση τουριστικών πακέτων γαστρονομικού / πολιτιστικού τουρισμού με στόχο να προσελκύσουν πρόσθετη τουριστική κίνηση και να εμπλουτίσουν την υφιστάμενη προσφορά και αφετέρου, η εκπόνηση σχεδίου προώθησης και τοποθέτησής τους στην τουριστική αγορά.

Ειδικότερα εκπονήθηκαν οι ακόλουθες εργασίες :

1. Προσδιορισμός της έννοιας του τουριστικού πακέτου
2. Σχεδιασμός ελκυστικών τουριστικών πακέτων
3. Κοστολόγηση τουριστικών πακέτων
4. Πρόταση ενεργειών υποστήριξης και προβολής - προώθησης του γαστρονομικού - πολιτιστικού τουρισμού
5. Προτάσεις διασύνδεσης των δομών διαχείρισης των διαδρομών με άλλες που λειτουργούν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό
6. Εκπόνηση στρατηγικού σχεδίου προώθησης και τοποθέτησης των νέων θεματικών προϊόντων στην τουριστική αγορά

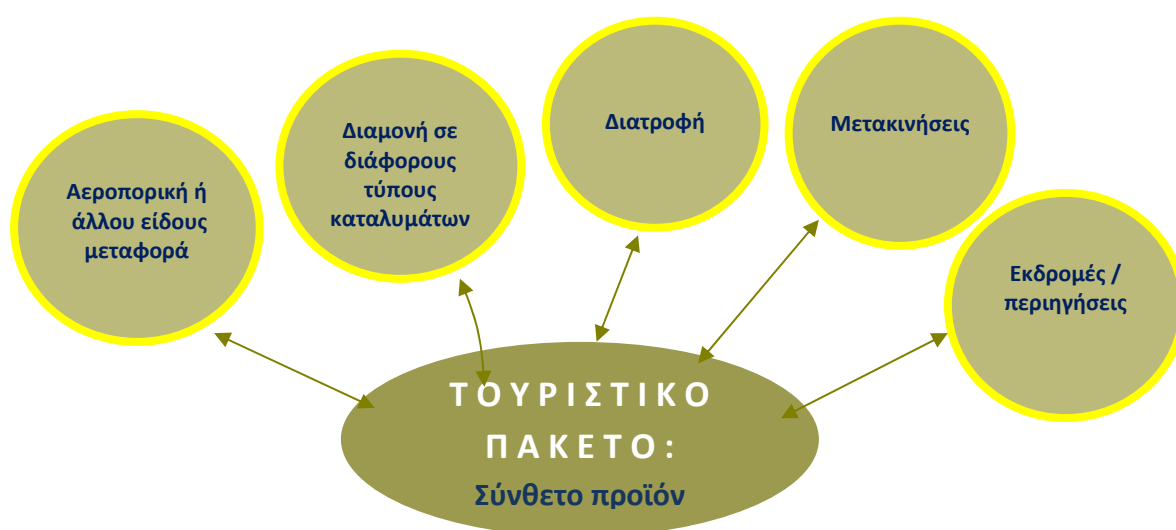
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Τουριστικά πακέτα γαστρονομικού τουρισμού «Διαδρομές Γεύσεων και Πολιτισμού»

1.1 Η έννοια του Τουριστικού Πακέτου

Το **τουριστικό πακέτο** ή όπως αλλιώς έχει επικρατήσει να ονομάζεται στην τουριστική ορολογία Inclusive Tour (I.T) **είναι ένα ταξίδι οργανωμένο** σύμφωνα με ένα λεπτομερές πρόγραμμα, το οποίο **περιλαμβάνει** ένα περισσότερο ή λιγότερο διευρυμένο σύνολο **τουριστικών υπηρεσιών** σε μια σταθερή τιμή, καθορισμένη εκ των προτέρων (F. Vellas 1992 : 97). Ουσιαστικά πρόκειται για ένα πολυσύνθετο προϊόν που συνδυάζει τρία (3) βασικά στοιχεία, ήτοι :

- ⊙ Αεροπορική ή άλλου είδους **ΜΕΤΑΦΟΡΑ**, από τον τόπο μόνιμης διαμονής του επισκέπτη, στον τόπο διακοπών και επιστροφή.
- ⊙ **ΔΙΑΜΟΝΗ** σε διάφορα είδη καταλυμάτων, ανάλογα του τύπου των προσφερόμενων διακοπών (τύπο πακέτου).
- ⊙ **ΔΙΑΦΟΡΑ** είδη και κατηγορίες παρεχόμενων **υπηρεσιών εδάφους** (ancillary services) που διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη σύνθεση του τελικού τουριστικού πακέτου και αποτελούν σημαντικό οικονομικό μέρος του ολοκληρωμένου πακέτου. Τέτοιες υπηρεσίες είναι : οργάνωση εκδρομών και περιηγήσεων με ή χωρίς ξεναγό, ενοικίαση αυτοκινήτων, εισιτήρια για καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και δρώμενα, γευσιγνωσία - οινογνωσία, μαθήματα μαγειρικής, παροχή πληροφοριών και παντός είδους ταξιδιωτικό έντυπο υλικό, νυχτερινή διασκέδαση, αναμνηστικά δώρα, κ.α.

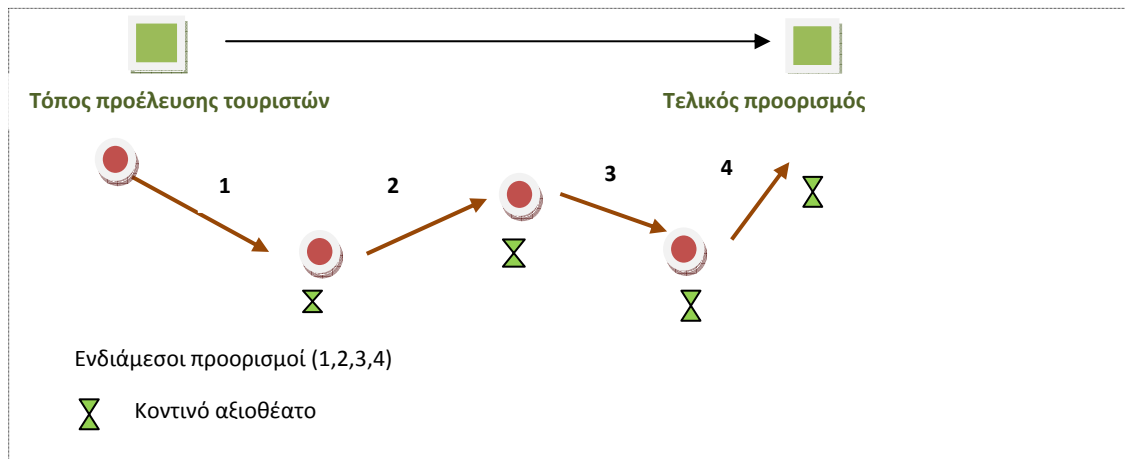

Το τουριστικό πακέτο δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες ν' απαλλαγούν ολοκληρωτικά από οποιαδήποτε οργανωτική διαδικασία κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης του ταξιδιού. Ουσιαστικά επιδιώκει να μηδενίσει ή τουλάχιστον να ελαχιστοποιήσει όλες τις δυσάρεστες εκπλήξεις που συχνά συνοδεύουν την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού ή των διακοπών από μεμονωμένους τουρίστες.

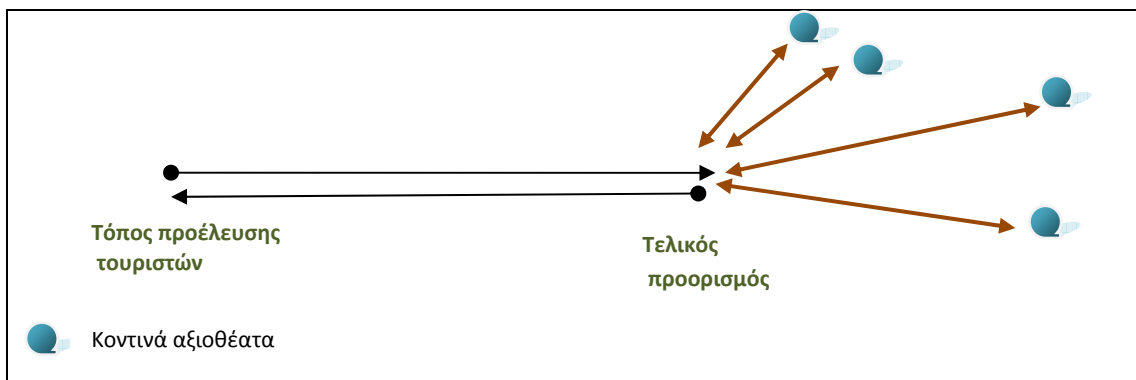
Ένα τουριστικό πακέτο (στην τελική του μορφή) :

- ⊙ Είναι ένα **οργανωμένο ταξίδι**
- ⊙ Έχει **συγκεκριμένο θέμα** : Διακοπές (και όχι μόνο)
- ⊙ Περιλαμβάνει **μία ή περισσότερες διαδρομές ή και καμία διαδρομή** :

A. γραμμική διαδρομή (linear tour). Περιλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς διαδοχικούς οικισμούς – πόλεις με επισκέψεις σε κοντινά αξιοθέατα

B. διαδρομή που έχει ένα σημείο ως βάση (nodal tour) και από εκεί πραγματοποιούνται επισκέψεις σε άλλα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής

Πηγή : Γασπαρινάτος, Μαζαράκη, Αλεξιάδη «Οργάνωση Τουριστικών Πακέτων», 2003

- ⊙ Είναι **προκατασκευασμένο** πριν από την επιθυμία του πελάτη
- ⊙ Αποτελεί **συνάθροιση** μιας σειράς **υπηρεσιών**, από τις πιο απλές (μόνο διαμονή) μέχρι και πλήρης προσφορά υπηρεσιών (διαμονή & ταξίδι μετ' επιστροφής & μετακίνηση & πρόγραμμα διασκέδασης & ασφάλεια)
- ⊙ Οι **ημερομηνίες αναχώρησης** είναι **τακτικές** και συνήθως επαναλαμβανόμενες. Οι ημερομηνίες ενδέχεται να είναι προκαθορισμένες στην περίπτωση των groups ή κατά βούληση στην περίπτωση των μεμονωμένων ταξιδιωτών
- ⊙ **Πωλείται σε «PRIX FIXE»** με όλα συμπεριλαμβανόμενα και **πληρώνεται εξολοκλήρου** πριν την έναρξη του ταξιδιού
- ⊙ Χαρακτηρίζεται από **μικρό όριο ζωής**, συνήθως μιας ή δύο εβδομάδων

Τα τουριστικά πακέτα είναι δύο τύπων : ο πρώτος τύπος αφορά στα πακέτα που συμπεριλαμβάνουν τα πάντα (tout compris) και ο δεύτερος τύπος, ο επονομαζόμενος και «μικτός» περιλαμβάνει ένα μόνο μέρος των παρεχόμενων στους τουρίστες υπηρεσιών. Οι μικτοί τύποι τουριστικών πακέτων συνδυάζουν τη μεταφορά με την παροχή επιπλέον άλλων υπηρεσιών και αντιπροσωπεύουν συχνά θεματικά ταξίδια.

Άλλη μια διάκριση που υπάρχει στα τουριστικά πακέτα είναι μεταξύ των εκδρομών και των περιηγήσεων. Ειδικότερα η εκδρομή αφορά σε μια περιορισμένη γεωγραφική εμβέλεια διάρκειας μισής ή ολόκληρης ημέρας με ένα μεταφορικό μέσο, ενώ η περιήγηση πραγματοποιείται σε έναν ευρύτερο γεωγραφικό χώρο μεγάλης διάρκειας από 3 έως 10 ημέρες.

Γενικότερα, υπάρχουν πολλά είδη πακέτων ταξιδιών τα οποία ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες ανάγκες πελατών, όπως :

- Πακέτα για λόγους αναψυχής, σε διάφορα θέρετρα είτε παραθαλάσσια, είτε ορεινά, θερινά ή χειμερινά (π.χ. ski resorts)
- Πακέτα για θρησκευτικούς λόγους, τα λεγόμενα προσκυνήματα (π.χ. ταξίδι στους Ιερούς Τόπους στο Ισραήλ, στην Τήνο)
- Πακέτα για φυσιολατρικούς λόγους π.χ. Trekking, Rafting
- Πακέτα για οικολογικούς λόγους π.χ. οικότουρισμός, αγροτουρισμός
- Ειδικά πακέτα για συγκεκριμένες απαιτήσεις (θεματικά πακέτα) όπως γευσιγνωσία κρασιού στην Ελλάδα, τη Γαλλία, πτηνοπαρατήρηση κ.α.
- Πακέτα περιήγησης, τα οποία περιλαμβάνουν τη μεταφορά στον τουριστικό προορισμό που κατά βάση είναι αεροπορική, τη μετακίνηση στον τουριστικό προορισμό συνήθως με τουριστικό λεωφορείο, την παραμονή σε κατάλυμα και τη μετακίνηση των τουριστών από τόπο σε τόπο,

καθώς και τη διακίνηση και ξενάγηση σε διάφορα αξιοθέατα, μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους.

- Πακέτα περιπέτειας όπως φωτογραφικό σαφάρι (Αφρική ή Αμαζόνιος) με καμήλες και land rover, camel trophy, κρουαζιέρα με παγοθραυστικό κ.α.
- Πακέτα για αθλητικούς λόγους σε μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις όπως Ολυμπιακοί αγώνες, Μουντιάλ κ.α.
- Πακέτα για επαγγελματικό τουρισμό ή για τουρισμό κινήτρων

1.2 Σχεδιασμός τουριστικών πακέτων

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού των τουριστικών πακέτων εκείνο το οποίο προέχει είναι η πολύ καλή γνώση του τουριστικού προορισμού ή του προϊόντος (γαστρονομία, πολιτισμός) που πρόκειται να αποτελέσει τον πυρήνα επάνω στον οποίο θα δομηθεί το τουριστικό πακέτο. Ειδικότερα απαιτείται η ανάδειξη και αξιοποίηση των ισχυρών σημείων που θα λειτουργήσουν θετικά στην ελκυστικότητα, ανταγωνιστικότητα, προώθηση και πώληση των πακέτων. Το στοιχείο της καινοτομίας και της πρωτοτυπίας είναι καίριας σημασίας, καθώς επιδρούν με τη σειρά τους στην ελκυστικότητα και τη βιωσιμότητα των πακέτων.

Ο επιτυχής σχεδιασμός ενός τουριστικού πακέτου προϋποθέτει τα εξής βήματα :

ΒΗΜΑΤΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ

Για το σχεδιασμό ενός τουριστικού πακέτου απαιτούνται :

1. η **προγενέστερη οργάνωση** : το τουριστικό προϊόν καθορίζεται πριν από την ενεργοποίηση της ζήτησης
2. ο **προσδιορισμός του συνόλου των παρεχόμενων υπηρεσιών** : τι υπηρεσίες παρέχονται στον επισκέπτη στη διάρκεια του ταξιδιού του
3. ο **προσδιορισμός της τιμής** : η τιμή είναι σταθερή, προσδιορισμένη πριν την αναχώρηση και περιλαμβάνει όλες τις καταγεγραμμένες στο πρόγραμμα του οργανωμένου ταξιδιού υπηρεσίες.

Βασικά κριτήρια που ελήφθησαν υπόψη κατά το σχεδιασμό των νέων θεματικών τουριστικών πακέτων είναι αφενός η δυνατότητα δημιουργίας μιας διακριτής και αυτόνομης ταυτότητας της περιοχής παρέμβασης ως προορισμού γαστρονομικού / πολιτιστικού τουριστικού ενδιαφέροντος και αφετέρου, η δυνατότητα διαμόρφωσης ενός ολοκληρωμένου και ανταγωνιστικού προϊόντος γαστρονομικού / πολιτιστικού τουρισμού ικανού να προσελκύσει πρόσθετη τουριστική κίνηση στις περιοχές ενδιαφέροντος ή να εμπλουτίσει σε ικανοποιητικό βαθμό την υφιστάμενη προσφορά.

Μεθοδολογικά, η διαδικασία δημιουργίας ενός νέου τουριστικού πακέτου ολοκληρώνεται σε τέσσερις φάσεις:

- ⊙ Διοχέτευση ιδεών : Αφορά ένα σύνολο ιδεών (brainstorming) που συζητούνται με τις Ομάδες Τοπικής Δράσης και τους αρμόδιους του χώρου π.χ. τουριστικούς πράκτορες, προκειμένου να υπάρξει ανταλλαγή απόψεων, εντοπισμό αδυναμιών, περιορισμός αστοχιών.
- ⊙ Αξιολόγηση ιδεών : κάθε ιδέα διαμόρφωσης τουριστικού πακέτου αξιολογείται με μεγάλη προσοχή ώστε να απορριφθούν αυτές που δεν είναι στοχευμένες – ελκυστικές ή που δεν μπορούν εύκολα να προωθηθούν και να πουληθούν. Ακόμη προσδιορίζεται η τουριστική αγορά και συγκεκριμένα το τμήμα στο οποίο θα προωθηθεί το κάθε τουριστικό πακέτο καθώς και η τιμή διάθεσης στους πιθανούς αγοραστές.
- ⊙ Επιχειρηματική ανάλυση: κοστολογείται και δοκιμάζεται η επιχειρηματική βιωσιμότητα των πακέτων.
- ⊙ Μάρκετινγκ : δοκιμάζεται η εμπορικότητα του τουριστικού πακέτου σε ένα ή περισσότερα τμήματα της τουριστικής αγοράς

Κάθε τουριστικό πακέτο θα περιλαμβάνει :

- **καταγραφή των πόρων της χωρικής ενότητας** προς επίσκεψη π.χ. αξιοθέατα, μουσεία, μνημεία, οινοποιεία, αμπελώνες, κέντρα γευσιγνωσίας.
- **Αναφορά ομάδας στόχου.**
- **περιγραφή προγράμματος επίσκεψης / διαδρομής / περιήγησης**
- **κοστολόγηση και τιμολόγηση** : γίνεται η κοστολόγηση και καθορίζεται η τιμή πώλησης

1.3 Concept και χαρακτηριστικά τουριστικών πακέτων

Το concept αναφέρεται στη φιλοσοφία, τη βασική (κεντρική) δηλαδή ιδέα ενός τουριστικού πακέτου και εμπεριέχει – παραπέμπει με σύντομο και περιγραφικό τρόπο το περιεχόμενο και τη μοναδικότητά του. Στην περίπτωση μας, το concept στο οποίο υπακούουν όλα τα τουριστικά πακέτα είναι το τρίπτυχο **Γαστρονομία – Πολιτισμός – Τουριστικές Εμπειρίες** που αποτελούν και τη βάση (τα προϊόντα) για το σχεδιασμό των διαδρομών γεύσεων και πολιτισμού. Το συγκεκριμένο concept έρχεται να αναδείξει τη διάσταση της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητας των τουριστικών πακέτων τα οποία δεν είναι μονοδιάστατα (μόνο φαγητό ή αξιοθέατα). Αντίθετα πρόκειται για πολυθεματικά πακέτα που διαμορφώνονται από διαφορετικά στοιχεία ήτοι γαστρονομία, γνωριμία με την ιστορία και τους πολιτιστικούς θησαυρούς των περιοχών επίσκεψης, συμμετοχή σε δρώμενα και απόκτηση ταξιδιωτικών εμπειριών (μαθήματα μαγειρικής, συμμετοχή σε αγροτικές δραστηριότητες όπως τρύγος, παρακολούθηση παρασκευής διαφόρων προϊόντων, συμμετοχή σε τοπικές γιορτές – πανηγύρια όπως καζανέματα, κ.α.) και εμπεριέχουν το στοιχείο της συμπληρωματικότητας και της αλληλουχίας.

Τα τουριστικά πακέτα που σχεδιάστηκαν έχουν διττό χαρακτήρα. Πρόκειται για οργανωμένα τουριστικά πακέτα, πολυήμερης διάρκειας – περιφερειακής εμβέλειας που απευθύνονται σε ντόπιους ή αλλοδαπούς επισκέπτες και ξένες τουριστικές αγορές και ταυτόχρονα λειτουργούν και ως ημερήσιας διάρκειας εξορμήσεις / εκδρομές που απευθύνονται σε ντόπιους κατοίκους ή και σε φιλοξενούμενους. Σημαντική παράμετρος του σχεδιασμού είναι ότι η κάθε ημέρα ενός πακέτου περιφερειακής περιήγησης αποτελεί ταυτόχρονα και τουριστικό πακέτο τοπικής κλίμακας / ημερήσιας διάρκειας.

Τα τουριστικά πακέτα εκτός των άλλων εμπεριέχουν και καινοτομικά στοιχεία, ήτοι :

- ⊙ Έχουν ως **έδρα - ορμητήριο** τοπικό πληθυσμιακό κέντρο. Αυτό συνεπάγεται πολλά περιθώρια και ευκαιρίες διασκέδασης, ψυχαγωγίας, αγορών, ανέσεων, μετακίνησης, ασφάλειας.
- ⊙ Θέτουν στο επίκεντρο τον **πολιτισμό** και ταυτόχρονα είναι **πολυθεματικά** εξασφαλίζοντας πλήθος ταξιδιωτικών εικόνων και εμπειριών (πολιτισμός, φύση, γαστρονομία, δραστηριότητες)
- ⊙ Μπορούν να **πωληθούν καθόλη τη διάρκεια** του έτους.
- ⊙ Απευθύνονται **τόσο σε αλλοδαπούς επισκέπτες**, όσο και σε **ντόπιους εκδρομείς** με έντονο το στοιχείο της συμμετοχής και της απόκτησης εμπειρίας.
- ⊙ **Ικανοποιούν μεγάλο τμήμα** της (νέας) **τουριστικής αγοράς**, καθώς απευθύνονται σε γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα και φυσιολάτρες.

- © Απευθύνεται σε μια νέα **δυναμική τουριστική αγορά** αυτή των **επισκεπτών τρίτης ηλικίας** οι οποίοι ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για καλό φαγητό, περιηγήσεις με οδηγό, αγορές και ψώνια, επίσκεψη σε πολιτιστικά και άλλα αξιοθέατα.
- © Έχουν σταθερά στο **επίκεντρο** του **ενδιαφέροντος** τη **γαστρονομία** ως ένα νέο τουριστικό προϊόν.
- © **Αποφεύγουν** συστηματικά την **υιοθέτηση πρακτικών και προορισμών μαζικού τουρισμού**.
- © **Επιλέγουν** κατά το μεγαλύτερο μέρος **επίσκεψη και δραστηριότητες** στην **ύπαιθρο** υιοθετώντας έμπρακτα τον τουρισμό υπαίθρου.
- © **Συμβάλλουν** αποδεδειγμένα στην **τοπική επιχειρηματικότητα** και τη **συμπλήρωση – ενίσχυση** του **αγροτικού εισοδήματος**.

1.4 Πρόταση Τουριστικών Πακέτων ανά Χωρική Ενότητα

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΣΤΟΥ ΜΙΝΩΑ ΤΑ ΜΕΡΗ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με την πόλη του Ηρακλείου

Άφιξη στο Ηράκλειο, μετάβαση στο ξενοδοχείο, τακτοποίηση. Ελεύθερος χρόνος για περιήγηση και γνωριμία με την πόλη και τα αξιοθέατα όπως το ενετικό κάστρο (κούλε), την κρήνη Μοροζίνι, τη Λόντζια, τις παλιές εκκλησίες Αγίου Μηνά, Αγίου Τίτου και Αγίας Αικατερίνης. Αναζητήστε ταβέρνες στα στενά της πόλης ή στο λιμάνι για να απολαύσετε Κρητικούς μεζέδες, τσικουδιά ή κρασί. Διανουκτέρωση.

2η ΗΜΕΡΑ : Κνωσός - Αρχάνες - Χουδέτσι - Καλλονή

Μετά το πρωινό, επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, ένα από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά μουσεία παγκοσμίως που στους χώρους του φυλάσσεται η μεγαλύτερη συλλογή μνημείων του Μινωικού Πολιτισμού. Στη συνέχεια, αναχώρηση για επίσκεψη και ξενάγηση στην Κνωσό, το μεγαλύτερο και λαμπρότερο κέντρο του μινωικού πολιτισμού για να θαυμάσουμε τα περίφημα ανάκτορα του βασιλιά Μίνωα. Επόμενος προορισμός, η γραφική κωμόπολη των Αρχανών όπου μπορούμε να επισκεφθούμε τον Αρχαιολογικό Χώρο των Αρχανών, την Αρχαιολογική Συλλογή, εργαστήριο γλυπτικής και αναπαλαιωμένη φάμπρικα παραγωγής ελαιολάδου, καθώς και τον γυναικείο συνεταιρισμό για δοκιμή και αγορά παραδοσιακών εδεσμάτων και προϊόντων. Θα παραμείνουμε στο χωριό για βόλτα στα γραφικά σοκάκια και γεύμα σε μια από τις πολλές ταβέρνες για να δοκιμάσουμε παραδοσιακές γεύσεις. Αναχώρηση μετά το γεύμα για το χωριό Χουδέτσι και επίσκεψη στο Μουσικό Εργαστήριο Λαβύρινθος μια σπουδαία

προσπάθεια του διεθνούς φήμης μουσικού Ross Daly που διδάσκει και προβάλλει μουσικές από την Κρήτη και όλο τον κόσμο. Παραμονή στο χωριό για ξεκούραση και καφέ ή τσικουδιά. Το καλοκαίρι (τέλος Ιουλίου - αρχές Αυγούστου) πραγματοποιούνται σημαντικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, γνωστές ως ΗΟΥΔΕΤΣΙ FESTIVAL. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στην Καλλονή για επίσκεψη στο μουσείο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών. Θα παρακολουθήσουμε μέσω ταινίας μικρού μήκους τη διαδικασία παραγωγής ελαιολάδου και κρασιού, θα απολαύσουμε μια εμπειρία γευστικής δοκιμής και θα κάνουμε τις αγορές μας εφόσον το επιθυμούμε. Επιστροφή στο ξενοδοχείο, ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Στα αμπελοτόπια του Ηρακλείου

Αναχώρηση μετά το πρωινό για το χωριό Αλάγνι όπου στη διαδρομή θα επισκεφθούμε οινοποιεία της περιοχής, θα ξεναγηθούμε στους αμπελώνες και τα κελάρια τους και θα δοκιμάσουμε διάφορες ποικιλίες εκλεκτών οίνων. Θα συνεχίσουμε την οινική εξερεύνηση με μια στάση στα αρχαία (μινωικά) πατητήρια της περιοχής. Κατόπιν θα αναχωρήσουμε για τη Μυρτιά, γενέτειρα του μεγάλου Κρητικού λογοτέχνη Νίκου Καζαντζάκη και θα επισκεφθούμε το ομώνυμο Μουσείο. Εν συνεχεία, θα κάνουμε στάση σε εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων για μια γευστική δοκιμή και αγορές και θα ξεκουραστούμε με καφέ ή τσικουδιά στα καφενεία του χωριού. Επόμενος σταθμός μας το Σκαλάνι όπου θα ξεναγηθούμε σε ένα ακόμη οινοποιείο και θα γευματίσουμε σε gourmet ταβέρνα που έχει ως βάση την Κρητική κουζίνα. Επιστροφή στο Ηράκλειο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Εξερεύνηση της ενδοχώρας του Νομού Ηρακλείου

Αναχώρηση μετά το πρωινό για επίσκεψη στο «Θαλασσόκοσμο» στις Γούρνες, ένα από τα μεγαλύτερα ενυδρεία της Ευρώπης που φιλοξενεί χιλιάδες είδη της θάλασσας της Μεσογείου. Έπειτα, θα απολαύσουμε το μπάνιο και τον καφέ μας στην παραλία των Γουβών. Αναχώρηση στη συνέχεια για Επισκοπή, ένα από τα σημαντικότερα αγροτικά κέντρα του Νομού Ηρακλείου. Παραμονή στο χωριό και επίσκεψη στο Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα στο χωριό, επίσκεψη στις μοναδικές βυζαντινές εκκλησίες, σε εργαστήριο χειροποίητου σαπουνιού και σε επιχείρηση παραδοσιακών αλλαντικών. Στο χωριό μπορούμε να γευματίσουμε δοκιμάζοντας μοναδικά Κρητικά εδέσματα. Οπωσδήποτε πρέπει να δοκιμάσουμε τα περίφημα λουκάνικα της περιοχής. Αν βρεθείτε εδώ το φθινόπωρο μην παραλείψετε τα καζανέματα για να δείτε πως παράγεται η τσικουδιά. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τη Μονή Αγκαράθου πριν να φθάσουμε στον επόμενο προορισμό που είναι το Θραψανό, ένα από τα σημαντικότερα παραδοσιακά κεραμικά κέντρα του νησιού όπου θα κάνουμε στάση σε αγγειοπλαστεία για να παρακολουθήσουμε τη διαδικασία παρασκευής κεραμικών αντικειμένων. Τον Αύγουστο πραγματοποιείται η γιορτή του Θραψανιώτη αγγειοπλάστη. Ακολουθεί σύντομη στάση στην Αρχαία Λύττο και στην Κασταμονίτσα όπου μπορούμε να δοκιμάσουμε πεντανόστιμο

εφτάζυμο και μετά να συνεχίσουμε για το Αβδού. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό όπου θα θαυμάσουμε τις βυζαντινές εκκλησίες και θα απολαύσουμε καφέ ή τσικουδιά στην πλατεία του χωριού. Προαιρετική μια πτήση με αλεξιπτωτο πλαγιάς ή μια σύντομη βόλτα με άλογο ή ποδήλατο. Το βράδυ θα φθάσουμε στο χωριό Μοχός για να γευτούμε ένα παραδοσιακό Κρητικό δείπνο ίσως στην πιο εντυπωσιακή πλατεία της Κρήτης. Επιστροφή στο Ηράκλειο. Διανουκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Πρωινό στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για μια τελευταία βόλτα στην πόλη και για ψώνια. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... ΣΤΟΥ ΜΙΝΩΑ ΤΑ ΜΕΡΗ

Ομάδα Στόχος : Γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, τουρίστες τρίτης ηλικίας

Τόποι διαμονής : Ηράκλειο

Τόποι εστίασης : Ηράκλειο, Αρχάνες, Σκαλάνι, Επισκοπή, Μοχός

Σημεία Επίσκεψης : Κούλες, Κρήνη Μοροζίνι, ναοί Αγίου Μηνά, Αγίου Τίτου, Αγίας Αικατερίνης, Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, Κνωσός (Ηράκλειο), Αρχαιολογικός Χώρος και Αρχαιολογική Συλλογή Αρχανών, εργαστήριο γλυπτικής & αναπαλαιωμένη φάμπρικα παραγωγής ελαιολάδου, γυναικείος συνεταιρισμός (Αρχάνες), Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος (Χουδέτσι), Μουσείο Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών (Καλλονή), οινοποιεία & αρχαία πατητήρια (Αλάγνι), Μουσείο Ν. Καζαντζάκη & εργαστήριο παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων (Μυρτιά), οινοποιεία (Σκαλάνι), Ενυδρείο "Θαλασόκοσμος" (Γούρνες), Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο, βυζαντινές εκκλησίες, εργαστήριο χειροποίητου σαπουνιού, επιχείρηση παραδοσιακών αλλαντικών (Επισκοπή), Μονή Αγκαράθου, Αγγειοπλαστεία Θραψανού, Αρχαία Λύττος, Μοχός.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΝΑ ΣΕ ΦΙΛΕΨΩ ΟΜΟΡΦΙΕΣ

1^η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με την πόλη του Ηρακλείου

Άφιξη στο Ηράκλειο, μετάβαση στο ξενοδοχείο, τακτοποίηση. Ελεύθερος χρόνος για περιήγηση και γνωριμία με την πόλη και τα αξιοθέατα, όπως το ενετικό κάστρο (κούλε), την κρήνη Μοροζίνι, τη Λόντζια, τις παλιές εκκλησίες Αγίου Μηνά, Αγίου Τίτου και Αγίας Αικατερίνης. Αναζητήστε ταβέρνες στα στενά της πόλης ή στο λιμάνι για να απολαύσετε γεύμα με Κρητικούς μεζέδες, τισκουδιά ή εκλεκτό κρασί. Διανυκτέρευση.

2^η ΗΜΕΡΑ : Κνωσός - Δαφνές - Άγιος Θωμάς - Γέργερη - Ζαρός

Μετά το πρωινό, επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, ένα από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά μουσεία παγκοσμίως που στους χώρους του φυλάσσεται η μεγαλύτερη συλλογή μνημείων του Μινωικού Πολιτισμού. Στη συνέχεια, αναχώρηση για επίσκεψη και ξενάγηση στην αρχαία Κνωσό, το μεγαλύτερο και λαμπρότερο κέντρο του μινωικού πολιτισμού για να θαυμάσουμε τα περίφημα ανάκτορα του βασιλιά Μίνωα. Κατόπιν, θα μεταβούμε στο χωριό Δαφνές, γνωστό για την παραγωγή ποιοτικών οίνων. Επίσκεψη σε οινοποιείο, γευσσιγνωσία και αγορές εκλεκτών κρασιών. Αν βρεθούμε εδώ τον Ιούλιο, θα παρευρεθούμε στη γιορτή κρασιού. Επόμενος σταθμός μας, αφού διασχίσουμε τα αμπελοχώρια Βενεράτο και Αυγενική, ο Άγιος Θωμάς όπου θα επισκεφθούμε βυζαντινές εκκλησίες, τα μοναδικά λαξευτά πατητήρια και θα παραμείνουμε στο χωριό για να απολαύσουμε ένα γεύμα με παραδοσιακούς Κρητικούς μεζέδες. Αναχώρηση μετά το γεύμα για τη Γέργερη. Περιήγηση στο χωριό και καφέ στα καφενεία του χωριού. Επίσκεψη στο γυναικείο συνεταιρισμό για αγορές τοπικών προϊόντων. Επόμενος προορισμός μας ο Ζαρός. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο και στη συνέχεια βόλτα στο χωριό. Θα αναζητήσουμε καταστήματα με τοπικά προϊόντα,

θα επισκεφθούμε εργαστήρια βυζαντινών εικόνων και μουσικών οργάνων. Ακόμη, θα επισκεφθούμε τη γραφική λίμνη Βοτόμου. Το βράδυ θα απολαύσουμε ένα γευστικό δείπνο. Σпеσιαλιτέ της περιοχής είναι οι πέστροφες που εκτρέφονται στα ιχθυοτροφεία της λίμνης. Διανυκτέρευση.

3^η ΗΜΕΡΑ : Γόρτυνα - Μεταξοχώρι - Καλλονή – Πεζά - Κουνάβοι

Αναχώρηση μετά το πρωινό για τον αρχαιολογικό χώρο της Γόρτυνας. Κατόπιν, θα διασχίσουμε τον κάμπο της Μεσσαράς και αφού κατευθυνθούμε βόρεια θα κάνουμε σύντομη στάση στη Μονή Επανωσήφη στο Μεταξοχώρι και στη συνέχεια θα επισκεφθούμε οινοποιείο που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση, θα δοκιμάσουμε εκλεκτές ποικιλίες οίνων και θα κάνουμε αγορές κρασιών. Επόμενος σταθμός μας το Χουδέτσι. Επίσκεψη στο Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος και γεύμα σε παραδοσιακή ταβέρνα. Εδώ το καλοκαίρι (τέλος Ιουλίου - αρχές Αυγούστου) πραγματοποιούνται μουσικές εκδηλώσεις γνωστές ως Houdetsi Festival. Αναχώρηση μετά το γεύμα για Καλλονή και επίσκεψη στο μουσείο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών όπου (μέσω ταινίας μικρού μήκους) θα παρακολουθήσουμε τη διαδικασία παραγωγής ελαιολάδου και κρασιού, θα απολαύσουμε μια εμπειρία γευστικής δοκιμής και εάν το επιθυμείτε μπορείτε να κάνετε αγορές. Θα συνεχίσουμε την οινική εξερεύνηση με επίσκεψη και γευσσιγνωσία σε οινοποιεία στα Πεζά και έπειτα στους Κουνάβους. Έχοντας μνηθεί στα μυστικά των Κρητικών κρασιών θα επιστρέψουμε στο Ηράκλειο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

4^η ΗΜΕΡΑ : Εξερεύνηση της ενδοχώρας του Νομού Ηρακλείου

Αναχώρηση μετά το πρωινό για επίσκεψη στο «Θαλασόκοσμο» στις Γούρνες, ένα από τα μεγαλύτερα ενυδρεία της Ευρώπης που φιλοξενεί χιλιάδες είδη της θάλασσας της Μεσογείου. Έπειτα, θα απολαύσουμε το μπάνιο και τον καφέ μας στην παραλία των Γουβών. Αναχώρηση στη συνέχεια για Επισκοπή, ένα από τα σημαντικότερα αγροτικά κέντρα του Ηρακλείου. Παραμονή στο χωριό και επίσκεψη στο Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα στο χωριό, επίσκεψη στις μοναδικές βυζαντινές εκκλησίες, σε εργαστήριο χειροποίητου σαπουνιού και σε επιχείρηση παραδοσιακών αλλαντικών. Στο χωριό μπορούμε να γευματίσουμε δοκιμάζοντας μοναδικά Κρητικά εδέσματα. Οποσδήποτε πρέπει να δοκιμάσουμε τα περίφημα λουκάνικα της περιοχής. Εδώ το φθινόπωρο αρχίζουν τα καζανέματα, αγροτικά πανηγύρια όπου παράγεται η μοναδική τσικουδιά. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τη Μονή Αγκαράθου πριν να φθάσουμε στον επόμενο προορισμό που είναι το Θραψανό, ένα από τα σημαντικότερα παραδοσιακά κεραμικά κέντρα του νησιού όπου θα κάνουμε στάση σε αγγειοπλαστεία για να παρακολουθήσουμε τη διαδικασία παρασκευής κεραμικών αντικειμένων. Τον Αύγουστο πραγματοποιείται η γιορτή του Θραψανιώτη αγγειοπλάστη. Ακολουθεί σύντομη στάση στην Αρχαία Λύττο και στην Κασταμονίτσα όπου μπορούμε να δοκιμάσουμε πεντανόστιμο εφτάζυμο και μετά να συνεχίσουμε για το Αβδού. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό όπου θα θαυμάσουμε τις βυζαντινές εκκλησίες και θα απολαύσουμε καφέ ή τσικουδιά στην πλατεία του χωριού. Προαιρετική μια πτήση με αλεξίπτωτο πλαγιάς ή μια σύντομη

βόλτα με άλογο ή ποδήλατο. Το βράδυ θα φθάσουμε στο χωριό Μοχός για να γευτούμε ένα παραδοσιακό Κρητικό δείπνο ίσως στην πιο εντυπωσιακή πλατεία της Κρήτης. Επιστροφή στο Ηράκλειο. Διανουκτέρευση.

5^η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Πρωινό στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα και για ψώνια. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΝΑ ΣΕ ΦΙΛΕΨΩ ΟΜΟΡΦΙΕΣ**

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, τουρίστες τρίτης ηλικίας*

Τόποι διαμονής : *Ηράκλειο, Ζαρός*

Τόποι εστίασης : *Ηράκλειο, Άγιος Θωμάς, Ζαρός, Χουδέτσι, Επισκοπή, Μοχός*

Σημεία Επίσκεψης : *Κούλες, Κρήνη Μοροζίνι, ναοί Αγίου Μηνά, Αγίου Τίτου, Αγίας Αικατερίνης, Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, Κνωσός (Ηράκλειο), οινοποιείο στις Δαφνές, βυζαντινές εκκλησίες και λαξευτά πατητήρια στον Άγιο Θωμά, γυναικείος συνεταιρισμός Γέργερης, λίμνη Βοτόμου, καταστήματα τοπικών προϊόντων & εργαστήρια βυζαντινών εικόνων και μουσικών οργάνων (Ζαρός), Αρχαιολογικός Χώρος Γόρτυνας, Μονή Επανωσήφη & οινοποιείο στο Μεταξοχώρι, Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος (Χουδέτσι), Μουσείο Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών (Καλλονή), οινοποιεία σε Πεζά & Κουνάβους, ενυδρείο «Θαλασσόκοσμος» (Γούρνες), Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο, βυζαντινές εκκλησίες, εργαστήριο χειροποίητου σαπουνιού, επιχείρηση παραδοσιακών αλλαντικών (Επισκοπή), Μονή Αγκαράθου, Αγγειοπλαστεία στο Θραψανό, Αρχαία Λύττος, Κασταμονίτσα, βυζαντινές εκκλησίες στο Αβδού, Μοχός.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΚΑΝΕΙ ΣΤΑΣΗ

1^η ΗΜΕΡΑ : Περιήγηση στον Άγιο Νικόλαο

Άφιξη στον Άγιο Νικόλαο, μετάβαση στο ξενοδοχείο, τακτοποίηση. Ελεύθερος χρόνος για περιήγηση και γνωριμία με το πασίγνωστο κοσμοπολίτικο θέρετρο, με τη Λίμνη, το ομορφότερο στολίδι της πόλης, που οι μύθοι θέλουν τις θεές Αθηνά και Άρτεμη να λούζονται στα νερά της. Σας προτείνουμε να αναζητήσετε παραδοσιακές ταβέρνες για να γευτείτε μοναδικές Κρητικές γεύσεις, αλλά και φρέσκο ψάρι. Διανυκτέρευση.

2^η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με τα προϊόντα του Λασιθίου

Η ημέρα μας ξεκινά με πρωινό στο ξενοδοχείο. Κατόπιν, θα αναχωρήσουμε για το Καλό Χωριό όπου θα απολαύσουμε το μπάνιο μας σε μια από τις πολλές όμορφες παραλίες του. Ακολουθεί σύντομη στάση στην Πρίνα για δοκιμή και αγορά μελιού, από τα πιο αρωματικά που μπορούμε να βρούμε στην ευρύτερη περιοχή. Η διαδρομή συνεχίζεται με βόλτα και ξεκούραση στον Κρούστα όπου μπορούμε να δοκιμάσουμε το περίφημο εφτάζυμο ψωμί για το οποίο μάλιστα πραγματοποιείται γιορτή με Κρητικό γλέντι τον Αύγουστο. Μετά θα επισκεφθούμε τη Μονή του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου και εν συνεχεία θα αναχωρήσουμε για το πολύ όμορφο χωριό της Κριτσάς, γνωστό για το πολλαπλά βραβευμένο ελαιόλαδό του. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό, θα επισκεφθούμε την Παναγία την Κερά, καταστήματα παραδοσιακών προϊόντων και τον γυναικείο συνεταιρισμό που παρασκευάζει γλυκά και από όπου μπορούμε να κάνουμε αγορές. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε παραδοσιακή ταβέρνα απολαμβάνοντας ξεχωριστές τοπικές γεύσεις, καθώς και τις μοναδικές νεράτες μυζηθρόπιτες. Το χωριό είναι ιδιαίτερα «ζωντανό» και το καλοκαίρι πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις με έντονο τοπικό χρώμα. Επόμενος προορισμός, το Οροπέδιο Καθαρού όπου θα κάνουμε βόλτα και θα δούμε ανασκαφικά ευρήματα απολιθωμένων οστών νάνων ιπποπόταμων. Η πρόσβαση λόγω του χωματόδρομου είναι δύσκολη. Εδώ μετά το

Δεκαπενταύγουστο πραγματοποιείται η γιορτή του βοσκού όπου οι βοσκοί τυροκομούν και ακολουθεί γευστική δοκιμή και Κρητικό γλέντι. Η διαδρομή συνεχίζεται με προορισμό το Οροπέδιο Λασιθίου και προσκύνημα στη Μονή Κρουσταλλένιας που αποτελεί το θρησκευτικό κέντρο της περιοχής. Στη συνέχεια θα κατηφορίσουμε προς Άγιο Νικόλαο και αφού περάσουμε τους Ποτάμους θα κάνουμε στάση στις Βρύσες για να απολαύσουμε τη θέα, να τραβήξουμε φωτογραφίες και να δροσιστούμε πίνοντας καφέ ή τσικουδιά. Μετά από μια σύντομη στάση στη Μονή Κρεμαστών θα φθάσουμε στις Λίμνες, ένα από τα πιο καλοδιατηρημένα χωριά που βρίσκεται στη σκιά της Αρχαίας Δρήρου. Εδώ θα δειπνήσουμε δοκιμάζοντας παραδοσιακά φαγητά συνοδεία εκλεκτών οίνων. Επιστροφή στον Άγιο Νικόλαο. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Στα χωριά του Μιραμπέλλου και την κοσμοπολίτικη Ελούντα

Μετά το πρωινό θα επιβιβαστούμε στο λεωφορείο με κατεύθυνση τη Νεάπολη όπου θα έχουμε χρόνο για βόλτα στα γραφικά σοκάκια, θα θαυμάσουμε τα παλιά αρχοντικά, τις οθωμανικές κρήνες, το δημοτικό κήπο και την πλατεία με την μεγάλη εκκλησία. Θα επισκεφθούμε την Αρχαιολογική Συλλογή Νεάπολης και τον αρχαιολογικό χώρο της Δρήρου. Θα ξεκουραστούμε σε κάποιο από τα καφενεία της πλατείας δοκιμάζοντας το τοπικό ποτό σουμάδα και θα έχουμε την ευκαιρία να αγοράσουμε τοπικά προϊόντα (αμυγδαλωτά, κρασί, τσικουδιά, μέλι, σουμάδα κ.α.) από τα καταστήματα της πόλης. Η διαδρομή συνεχίζει με προορισμό τη Φουρνή, ένα πανέμορφο χωριό όπου μπορούμε να επισκεφθούμε την Αγία Άννα, τη Μονή Κεραπολίτισσας, τη Μονή Κεράμου και το Λαογραφικό Μουσείο. Στη συνέχεια θα διασχίσουμε τα όμορφα χωριά του Μιραμπέλλου κάνοντας μικρές στάσεις στο μοναστήρι Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης στις Δωριές, με σπουδαία έργα θρησκευτικής και καλλιτεχνικής αξίας, στη Μονή Αρετίου στο Καρύδι, που θυμίζει μικρή πόλη με φρούριο και στη Μονή Καρδαμούτσας. Αξίζει να παρατηρήσουμε τις ξερολιθιές και τις υπόγειες δεξαμενές – σήμα κατατεθέν της περιοχής. Από εδώ θα αναχωρήσουμε με προορισμό το χωριό Πλάκα όπου με θέα τη Σπιναλόγκα θα παραμείνουμε για μπάνιο και το μεσημέρι θα απολαύσουμε γεύμα με Κρητικές παραδοσιακές γεύσεις και φρέσκα ψάρια μαγειρεμένα με ένα ξεχωριστό τρόπο. Νωρίς το απόγευμα θα αναχωρήσουμε για την Ελούντα, το παγκόσμιας φήμης τουριστικό θέρετρο όπου θα έχουμε χρόνο για βόλτα, καφέ και αγορές τοπικών προϊόντων και αναμνηστικών ειδών. Εδώ τον Ιούλιο διοργανώνεται ψαροβραδιά με άφθονο ψάρι, κρασί και τσικουδιά. Αναχώρηση το βράδυ για Άγιο Νικόλαο, διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Σπιναλόγκα

Η σημερινή ημέρα θα είναι ξεχωριστή! Μετά το πρωινό, θα αναχωρήσουμε από το ξενοδοχείο για το λιμάνι από όπου θα πάρουμε το караβάκι που θα μας πάει μετά από μια εντυπωσιακή διαδρομή στο νησάκι της Σπιναλόγκας όπου θα ξεναγηθούμε και θα θαυμάσουμε τον φρουριακό της πλούτο. Στη συνέχεια θα απολαύσουμε το μπάνιο και το γεύμα μας στην παραλία της Κολοκύθας. Επιστροφή το απόγευμα στον Άγιο Νικόλαο. Ελεύθερο το βράδυ. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Οροπέδιο Λασιθίου - Κερά - Κράσι - Μάλια - Σίσι - Μίλατος

Αναχώρηση νωρίς το πρωί, αμέσως μετά το πρωινό, για επίσκεψη στο Οροπέδιο Λασιθίου. Πρώτη μας στάση οι Ποτάμοι κτισμένοι μέσα στο πράσινο. Εδώ θα ξεκουραστούμε κάτω από τη σκιά των δέντρων. Θα συνεχίσουμε και θα κάνουμε στάση στη Μονή Κρουσταλλένιας, το θρησκευτικό κέντρο του Οροπεδίου και κατόπιν θα κατευθυνθούμε στο Ψυχρό για να επισκεφθούμε, με τα πόδια ή με γαϊδουράκι, το φημισμένο σπήλαιο Δικταίο Άντρο που σύμφωνα με την παράδοση εδώ γεννήθηκε ο Δίας. Επόμενος προορισμός μας το Κάτω Μετόχι όπου θα σταματήσουμε στην αναπαλαιωμένη Μονή Βιδιανής και το μουσείο φυσικής ιστορίας που λειτουργεί στον ίδιο χώρο. Ακολουθεί μεσημεριανό γεύμα στο χωριό Κερά όπου θα γευτούμε μεταξύ άλλων ψητό μαγειρεμένο στον ξυλόφουρνο. Η εκδρομή συνεχίζει με στάση στο χωριό Κράσι όπου θα έχουμε χρόνο για περίπατο στο γραφικό χωριό και καφέ ή τσικουδιά κάτω από το μεγάλο μνημειακό πλάτανο όπου πολλές φορές φιλοξένησε τη λογοτεχνική συντροφιά του μεγάλου στοχαστή Νίκου Καζαντζάκη. Κατόπιν θα αναχωρήσουμε για το τουριστικό θέρετρο των Μαλίων όπου θα επισκεφθούμε το ανακτορικό συγκρότημα των Μαλίων, χτισμένο σύμφωνα με την αρχιτεκτονική της Κνωσού και της Φαιστού, και από εκεί θα συνεχίσουμε για Σίσι και Μίλατο, φημισμένα ψαροχώρια της περιοχής. Θα έχουμε χρόνο για βόλτα στα χωριά και μια σύντομη βουτιά στις όμορφες παραλίες τους. Μπορούμε να επισκεφθούμε το ιστορικό σπήλαιο της Μιλάτου όπου το 1823 μαρτύρησαν περίπου 200 χριστιανοί. Αργά το απόγευμα αναχώρηση για τον Άγιο Νικόλαο μέσω Βραχασίου ή Λατσίδας. Ελεύθερο βράδυ. Διανυκτέρευση.

6η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Πρωινό στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για μια τελευταία βόλτα στην πόλη, αγορές τοπικών προϊόντων και αναμνηστικών ειδών. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : *...ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΚΑΝΕΙ ΣΤΑΣΗ*

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, τουρίστες τρίτης ηλικίας*

Τόποι διαμονής : *Άγιος Νικόλαος*

Τόποι εστίασης : *Άγιος Νικόλαος, Κριτσά, Λίμνες, Πλάκα, Κερά*

Σημεία επίσκεψης : *Άγιος Νικόλαος, Καλό Χωριό, Πρίνα, Κρούστα, Μονή Αγίου Ιωάννη Θεολόγου, Κριτσά, Παναγία Κερά, Οροπέδιο Καθαρού, Μονή Κρουσταλλένιας, Οροπέδιο Λασιθίου, Δικταίο Άντρο (Ψυχρό), Μονή Κρεμαστών, Λίμνες, Νεάπολη, Αρχαιολογικός Χώρος Δρήρου, Μονή Κεραπολίτισσας, Μονή Κεράμου, Λαογραφικό Μουσείο (Φουρνή), μοναστήρι Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης στις Δωριές, Μονή Αρετίου, Μονή Καρδαμούτσας, Ελούντα, Πλάκα, Σπιναλόγκα, Μονή Βιδιανής, Κερά, Κράσι, Ανακτορικό συγκρότημα Μαλίων, Σίσι, Ιστορικό Σπήλαιο Μιλάτου.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΣΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ

1^η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με την πόλη των Χανίων

Άφιξη στα Χανιά, μετάβαση στο ξενοδοχείο, τακτοποίηση. Ελεύθερη ημέρα για περιήγηση και γνωριμία με την πόλη και τα αξιοθέατα. Κάντε βόλτα στο γραφικό λιμάνι, στα στενά σοκάκια, επισκεφθείτε το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Ναυτικό Μουσείο και το Πολεμικό Μουσείο, τη δημοτική αγορά. Επιλέξτε μια από τις πολλές ταβέρνες της παλιάς πόλης για ένα απολαυστικό γεύμα με αρώματα από τη Δυτική Κρήτη. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε πηκτόγαλο, σαρικόπιτες, βραστό με μακαρόνια, κρεατότουρτες. Αν βρεθείτε εδώ τον Αύγουστο, περάστε από την έκθεση αγροτικών προϊόντων και ειδών λαϊκής τέχνης, γνωστή ως «Αγροτικός Αύγουστος». Η ημέρα σας μπορεί να κλείσει με ένα απολαυστικό δείπνο στο παλιό λιμάνι ή με διασκέδαση σε ένα από τα πολλά νυχτερινά μαγαζιά της πόλης. Διανυκτέρευση.

2^η ΗΜΕΡΑ : Καλύβες - Γαβαλοχώρι - Βάμος - Βρύσες - Τζιτζιφές - Αρμένιοι

Αναχώρηση μετά το πρωινό για μπάνιο στις Καλύβες. Κατόπιν, στάση στο Γαβαλοχώρι για επίσκεψη στο Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο του χωριού, στο αναπαλαιωμένο προβιομηχανικό ελαιοτριβείο, όπου θα μάθουμε την ιστορία της ελαιουργίας και στα ενετικά πηγάδια. Στη συνέχεια θα μεταβούμε στο Βάμο, χωριό ταυτισμένο με τον αγροτουρισμό, όπου θα θαυμάσουμε την τοπική αρχιτεκτονική, θα αναζητήσουμε και θα αγοράσουμε τοπικά προϊόντα όπως κρασί, τσικουδιά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά κ.α. και αν θέλουμε μπορούμε να συμμετέχουμε σε μαθήματα μαγειρικής Κρητικής κουζίνας, ενώ ανάλογα την εποχή μπορούμε ακόμη να συμμετέχουμε στο πάτημα των σταφυλιών και σε άλλες αγροτικές ασχολίες. Στη συνέχεια θα κάνουμε στάση στο καταπράσινο χωριό Βρύσες με τα πολλά νερά για ένα απολαυστικό γεύμα με τοπικές γεύσεις. Το χωριό φημίζεται για τα γαλακτοκομικά του προϊόντα όπως το κατσικίσιο τυρί και το γιαούρτι το οποίο πρέπει να δοκιμάσετε. Αναχώρηση μετά το

γεύμα για το χωριό Τζιτζιφές όπου θα επισκεφθούμε τυροκομεία για να παρακολουθήσουμε τη διαδικασία παρασκευής τυριών, ενώ θα έχουμε την ευκαιρία να κάνουμε και αγορές. Συνεχίζοντας δυτικά και διασχίζοντας τα χωριά του Αποκόρωνα θα σταματήσουμε στο γραφικό, καταπράσινο χωριό Αρμένιοι με τα πολλά νερά και τα ψηλά πλατάνια για έναν καφέ στη χόβολη ή μια τσικουδιά στα καφενεία του χωριού. Πριν φύγουμε θα περάσουμε από το τυροκομείο για να αγοράσουμε μυζήθρα. Είναι μοναδική και φημισμένη. Επιστροφή στα Χανιά. Ελεύθερο το βράδυ. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Γεωργιούπολη - Κουρνάς - Αργυρούπολη – Αλικάμπος - Βρύσες

Αναχώρηση μετά το πρωινό για τη Γεωργιούπολη όπου θα κάνουμε στάση για μπάνιο. Ακολουθεί επίσκεψη στο χωριό Κουρνάς. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό, θα επισκεφθούμε εργαστήριο κεραμικής και θα παρακολουθήσουμε την κατασκευή κεραμικών αντικειμένων, ενώ μπορούμε να κάνουμε και αγορές. Θα κατηφορίσουμε στη λίμνη, τη μοναδική του νησιού, όπου μπορούμε να κάνουμε βόλτα με θαλάσσιο ποδήλατο για περιήγηση ή μια πτήση παραπέντε για τους πιο τολμηρούς και θα πιούμε καφέ ή τσικουδιά δίπλα στη λίμνη. Επόμενος προορισμός η Αργυρούπολη, ένα χωριό με μοναδικό φυσικό κάλλος και πολλά ίχνη αρχαίου, αλλά και νεώτερου πολιτισμού. Θα γνωρίσουμε τα αξιοθέατα του χωριού (αρχαία νεκρόπολη, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης), θα επισκεφθούμε τις Πηγές της Αγίας Δύναμης και τους παραδοσιακούς νερόμυλους και το μεσημέρι θα απολαύσουμε Κρητικό φαγητό. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για τον Αλικάμπο όπου θα επισκεφθούμε οινοποιείο και θα δοκιμάσουμε εκλεκτά κρασιά. Έπειτα θα σταματήσουμε για καφέ ή τσικουδιά στις Βρύσες, δίπλα στο ποτάμι. Επιστροφή στα Χανιά. Ελεύθερο το απόγευμα. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Άπτερα - Αρμένιοι - Πλακιάς - Σελλιά - Ρέθυμνο

Αναχώρηση μετά το πρωινό. Επίσκεψη στην Άπτερα από όπου θα απολαύσουμε μοναδική θέα στον Κόλπο της Σούδας. Θα επισκεφθούμε τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Απτέρας και το φρούριο Κούλες. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στους Αρμένιους. Θα επισκεφθούμε το υστερομινωϊκό νεκροταφείο, ένα πολύ σημαντικό αρχαιολογικό χώρο όπου μέχρι σήμερα έχουν αποκαλυφθεί περισσότεροι από 200 τάφοι. Επόμενη στάση, μια παραδοσιακή ζυθοποιία στους χώρους της οποίας θα ξεναγηθούμε και θα μάθουμε τα μυστικά της μύρας. Επόμενος προορισμός ο Πλακιάς για μπάνιο, γεύμα και αγορές παραδοσιακών προϊόντων όπως αρωματικά φυτά, μέλι, υφαντά και κεντήματα. Στο δρόμο της επιστροφής θα σταματήσουμε στα Σελλιά όπου θα επισκεφθούμε πρότυπο συνεταιριστικό ελαιουργείο και τυροκομείο για γευστική δοκιμή και αγορές. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στα Ρούστικα όπου θα σταματήσουμε στη Μονή του Προφήτη Ηλίου του Θεσβίτου και στο ιδιωτικό μουσείο Ελληνικών παραδοσιακών ενδυμασιών όπου θα δούμε πετρόχτιστο καζάνι, εργαστήρι υφαντών, παραδοσιακό καφενείο κ.α. Κατόπιν θα αναχωρήσουμε για το Ρέθυμνο για μια περιήγηση στην παλιά πόλη και γνωριμία με τους

πολιτιστικούς θησαυρούς της. Προτείνουμε να δείτε τις εκκλησίες του Αγίου Φραγκίσκου, της Κυράς των Αγγέλων, του Αγίου Αντωνίου, τα τζαμιά, το Οθωμανικό Λουτρό, την κρήνη Ριμόντη και τη Φορτέτσα. Ακολουθεί δείπνο σε παραδοσιακή ταβέρνα για ένα μοναδικό γαστριμαργικό ταξίδι στην Κρητική κουζίνα. Επιστροφή στα Χανιά. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Φαράγγι Σαμαριάς

Αναχώρηση πολύ νωρίς το πρωί μετά το πρόγευμα από τα Χανιά με προορισμό τον Ομαλό, όπου θα κάνουμε μικρή στάση για καφέ. Διάσχιση του Φαραγγιού της Σαμαριάς, το πιο μεγάλο σε μήκος φαράγγι της Ευρώπης, από το Ξυλόκαστρο και άφιξη μετά από 5 ώρες περπάτημα στην έξοδο του φαραγγιού, στο χωριό της Αγίας Ρουμέλης. Εδώ θα παραμείνουμε αρκετή ώρα για να ξεκουραστούμε, να χαλαρώσουμε και να δροσιστούμε κάνοντας μπάνιο. Ακολουθεί γεύμα απολαμβάνοντας μοναδική κρητική κουζίνα σε παραδοσιακή ταβέρνα. Αναχώρηση το απόγευμα με πλοίο για τα Σφακιά και από εκεί οδικώς επιστροφή στα Χανιά και το ξενοδοχείο. Ελεύθερο βράδυ. Διανυκτέρευση.

6η ΗΜΕΡΑ : Θέρισος - αναχώρηση

Πρόγευμα στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για επίσκεψη στη Δημοτική αγορά, γνωριμία με τα τοπικά προϊόντα και αναμνηστικά ψώνια. Το μεσημέρι θα πάμε στο Θέρισο, ιστορικό χωριό από το οποίο ξεκίνησε η ομώνυμη επανάσταση όπου θα απολαύσουμε ένα μοναδικό γεύμα με παραδοσιακούς μεζέδες σε ταβέρνες και θα θαυμάσουμε το μοναδικό τοπίο. Μετά το γεύμα θα επιβιβαστούμε στο λεωφορείο για να μεταβούμε στο αεροδρόμιο (ή το λιμάνι) και να πάρουμε το αεροπλάνο (ή το πλοίο) της επιστροφής.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... *ΣΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ*

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες*

Τόποι διαμονής : *Χανιά*

Τόποι εστίασης : *Χανιά, Βρύσες, Αργυρούπολη, Πλακιάς, Ρέθυμνο, Αγία Ρουμέλη, Θέρισος*

Σημεία Επίσκεψης : *Αρχαιολογικό Μουσείο, Ναυτικό Μουσείο, Πολεμικό Μουσείο, δημοτική αγορά (Χανιά), Καλύβες, Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο, αναπαλαιωμένο προβιομηχανικό ελαιοτριβείο, ενετικά πηγάδια (Γαβαλοχώρι), Βάμος, Βρύσες, τυροκομεία στο Τζιτζιφέ, Αρμένιοι, Γεωργιούπολη, λίμνη & εργαστήριο κεραμικής (Κουρνάς), αρχαία νεκρόπολη, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, Πηγές Αγίας Δύναμης, νερόμυλοι (Αργυρούπολη), οινοποιείο στον Αλικάμπο, Αρχαία Άπτερα, Φρούριο Κούλες, υστερομινωικό νεκροταφείο Αρμένων, παραδοσιακή ζυθοποιία, Πλακιάς, συνεταιριστικό ελαιουργείο και τυροκομείο Σελλιών, Μονή Προφήτη Ηλίου Θεσβίτου, μουσείο Ελληνικών παραδοσιακών ενδυμασιών (Ρούστικα), ναοί Αγίου Φραγκίσκου, Κυράς Αγγέλων, Αγίου Αντωνίου, τζαμιά, Οθωμανικό Λουτρό, κρήνη Ριμόντη, Φορτέτσα (Ρέθυμνο), φαράγγι Σαμαριάς, Αγία Ρουμέλη, Σφακιά, Θέρισος.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΣΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΑ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ

1η ΗΜΕΡΑ : Ελούντα - Πλάκα - Σπιναλόγκα

Άφιξη στον Άγιο Νικόλαο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο και αναχώρηση για την Ελούντα, το παγκόσμιας φήμης τουριστικό θέρετρο με το ανεπανάληπτης ομορφιάς φυσικό τοπίο. Στη διαδρομή θα κάνουμε στάση για παρατήρηση και φωτογραφίες. Θα επισκεφθούμε τα ερείπια της Αρχαίας πόλης Ολούς και τη Βασιλική του Πόρου με το εντυπωσιακό μωσαϊκό, καθώς επίσης και την εκκλησία του Αγίου Λουκά. Από εκεί, με τα πόδια θα φθάσουμε στην παραλία της Κολοκύθας με τα γαλαζοπράσινα νερά όπου θα απολαύσουμε το μπάνιο μας. Επόμενος προορισμός η Πλάκα, ένα πανέμορφο ψαροχώρι από όπου θα πάρουμε караβάκι για να πάμε απέναντι στο νησάκι της Σπιναλόγκας όπου θα ξεναγηθούμε και θα μάθουμε την ιστορία της. Επιστρέφοντας από τη Σπιναλόγκα, το μεσημέρι μπορούμε να γευματίσουμε σε μια από τις πολλές ταβέρνες που βρίσκονται πάνω στο κύμα. Επιστροφή στον Άγιο Νικόλαο. Ελεύθερος χρόνος για περιήγηση και γνωριμία με την πόλη και τις πολλές ομορφιές της. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Οροπέδιο Λασιθίου - Κερά - Κράσι - Μοχός - Ηράκλειο

Αναχώρηση μετά το πρωινό από το ξενοδοχείο για επίσκεψη στο Οροπέδιο Λασιθίου. Πρώτη μας στάση οι Ποτάμοι (Μέσα και Έξω), καταπράσινα χωριά εξαιρετικής ομορφιάς και ιστορίας, ιδανικό μέρος για ξεκούραση και καφέ. Συνεχίζοντας φθάνουμε μετά από σύντομη διαδρομή στο Οροπέδιο όπου θα κάνουμε στάση για προσκύνημα στη Μονή Κρουσταλλένιας. Κατόπιν θα κατευθυνθούμε στο Ψυχρό για να επισκεφθούμε, με τα πόδια ή με γαϊδουράκι, το φημισμένο σπήλαιο Δικταίο Άντρο που σύμφωνα με την παράδοση εδώ γεννήθηκε και κυρίως λατρεύτηκε ο πατέρας των Ολύμπιων θεών, ο Δίας. Επόμενος προορισμός μας είναι η αναπαλαιωμένη Μονή Βιδιανής και το μουσείο φυσικής ιστορίας που λειτουργεί στον ίδιο χώρο. Αφήνοντας το Οροπέδιο και κατηφορίζοντας προς τη θάλασσα θα σταματήσουμε για φαγητό στην Κερά όπου το ψητό στον ξυλόφουρνο είναι πρόκληση για όλους. Συνεχίζοντας φθάνουμε στο Κράσι όπου κάτω από τον

αιωνόβιο πλάτανο θα απολαύσουμε καφέ ή αναψυκτικό και στη συνέχεια κατηφορίζοντας θα σταματήσουμε στο Μοχό για τσικουδιά στην πιο εντυπωσιακή πλατεία της Κρήτης. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στο Ηράκλειο. Εγκατάσταση και τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για γνωριμία με την πόλη, δείπνο, διασκέδαση, διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Αρχαιολογικό Μουσείο - Κνωσός - Αρχάνες - Πεζά - Αλάγνι - Μυρτιά

Αμέσως μετά το πρόγευμα επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, ένα από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά μουσεία παγκοσμίως που στους χώρους του φυλάσσεται η μεγαλύτερη συλλογή μνημείων του μινωικού πολιτισμού. Στη συνέχεια, αναχώρηση για επίσκεψη και ξενάγηση στην Κνωσό, το μεγαλύτερο και λαμπρότερο κέντρο του μινωικού πολιτισμού για να θαυμάσουμε τα περίφημα ανάκτορα του βασιλιά Μίνωα. Κατόπιν θα αναχωρήσουμε για τη γραφική κωμόπολη των Αρχανών όπου θα επισκεφθούμε τον Αρχαιολογικό Χώρο των Αρχανών, την Αρχαιολογική Συλλογή, εργαστήριο γλυπτικής και αναπαλαιωμένη φάμπρικα παραγωγής ελαιολάδου, καθώς και τον γυναικείο συνεταιρισμό για να δοκιμάσουμε και να αγοράσουμε παραδοσιακά προϊόντα. Θα παραμείνουμε στο χωριό για βόλτα στα γραφικά σοκάκια και για γεύμα σε μια από τις πολλές ταβέρνες με Κρητικούς μεζέδες και καλό κρασί. Η εκδρομή συνεχίζει με οινικές εξερευνήσεις που περιλαμβάνουν επίσκεψη στο μουσείο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών όπου θα παρακολουθήσουμε (μέσω ταινίας μικρού μήκους) τη διαδικασία παραγωγής ελαιολάδου και κρασιού, θα απολαύσουμε μια εμπειρία γευστικής δοκιμής και για όποιον επιθυμεί θα κάνει τις αγορές του. Η οινική διαδρομή συνεχίζει με επίσκεψη σε κάποια ακόμη οινοποιεία της περιοχής (Πεζά και Αλάγνι) και σε αρχαία πατητήρια. Επόμενος προορισμός μας η Μυρτιά, το χωριό του μεγάλου Κρητικού λογοτέχνη Νίκου Καζαντζάκη όπου θα επισκεφθούμε το ομώνυμο Μουσείο. Επίσης θα επισκεφθούμε εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων, θα δοκιμάσουμε τις δημιουργίες του, ενώ όποιος επιθυμεί μπορεί να ψωνίσει. Αναχώρηση για το Ηράκλειο. Ελεύθερο το βράδυ. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Αργυρούπολη - Ασή Γωνιά - Σφακιά - Βρύσες - Χανιά

Η σημερινή ημέρα είναι αφιερωμένη στη γαστρονομία και τα Κρητικά προϊόντα. Αναχώρηση μετά το πρόγευμα και μέσω της Εθνικής Οδού Ηρακλείου - Χανίων και αφού περάσουμε το Ρέθυμνο στο ύψος της Επισκοπής θα στρίψουμε αριστερά και θα κατευθυνθούμε προς την Αργυρούπολη, ένα χωριό με μοναδικό φυσικό κάλλος και πολλά ίχνη αρχαίου, αλλά και νεώτερου πολιτισμού. Γνωριμία με τα αξιοθέατα του χωριού (αρχαία νεκρόπολη, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης), επίσκεψη στις Πηγές της Αγίας Δύναμης και τους παραδοσιακούς νερόμυλους, στην αρχαία νεκρόπολη και στο μουσείο λαϊκής τέχνης. Ακόμη θα επισκεφθούμε το Κέντρο Κρητικής Γαστρονομίας όπου θα ενημερωθούμε για την Κρητική διατροφή και τα τοπικά προϊόντα. Θα κάνουμε στάση σε παραδοσιακό ξυλόφουρνο για αγορά αρτοσκευασμάτων και σε επιχείρηση με καλλυντικά από ελαιόλαδο. Επόμενος προορισμός μας το χωριό Ασή Γωνιά, στη ρίζα των Σφακιανών βουνών

γνωστό για τα κτηνοτροφικά του προϊόντα. Αν βρεθούμε εδώ στις 23 Απριλίου θα μείνουμε στο πανηγύρι του Αη Γιώργη για να ζήσουμε ένα από τα σπουδαιότερα έθιμα στην Κρήτη. Στην πλατεία του χωριού θα ξεκουραστούμε πίνοντας καφέ ή τσικουδιά συνοδεία παραδοσιακών μεζέδων. Ανηφορίζοντας προς τα Λευκά όρη θα συναντήσουμε το χωριό Καλλικράτης όπου θα βρούμε το ομώνυμο εντυπωσιακό φαράγγι. Από εδώ θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση το χωριό Ασφένδου όπου θα επισκεφθούμε το ομώνυμο σπήλαιο τεράστιας αρχαιολογικής σημασίας και θα παραμείνουμε για φαγητό βιώνοντας ένα μοναδικό γαστρονομικό ταξίδι με Σφακιανά φαγητά. Μετά το γεύμα θα επιβιβαστούμε στο λεωφορείο με προορισμό το καταπράσινο και με πολλά νερά χωριό των Βρυσών, γνωστό για τα μοναδικά γαλακτοκομικά προϊόντα του σε όλη την Κρήτη. Θα έχουμε αρκετό χρόνο για αγορές (μην παραλείψετε να αγοράσετε γιαούρτι) και καφέ ή τσικουδιά δίπλα στο ποτάμι. Από εδώ θα πάρουμε το δρόμο για τα Χανιά. Εγκατάσταση και τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερο το βράδυ για βόλτα στη μαγευτική πόλη των Χανίων με το βενετσιάνικο λιμάνι, τα γραφικά σοκάκια και τις αμέτρητες ευκαιρίες διασκέδασης. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Λίμνη Αγιάς - Μεσκλά - Βοτανικό Πάρκο - Οροπέδιο Ομαλού - Χανιά

Νωρίς το πρωί, αμέσως μετά το πρόγευμα θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση τη Λίμνη Αγιάς που αποτελεί την καταλληλότερη περιοχή παρατήρησης υδροβίων και υδροβατικών πουλιών στη δυτική Κρήτη. Εδώ θα αφευθούμε για λίγο στην πτηνοπαρατήρηση και θα τραβήξουμε πολλές φωτογραφίες. Επόμενος σταθμός μας τα Μεσκλά όπου θα κάνουμε βόλτα στο χωριό και θα πιούμε καφέ ή τσικουδιά. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε με προορισμό το Βοτανικό πάρκο όπου θα περπατήσουμε σε ένα καταπράσινο περιβάλλον για να γνωρίσουμε περισσότερα από 150 είδη φρουτόδεντρων, δεκάδες βότανα, φαρμακευτικά και καλλωπιστικά φυτά. Στο εστιατόριο του βοτανικού πάρκου μπορούμε να παρακολουθήσουμε μαθήματα μαγειρικής. Επόμενος προορισμός το χλιοτραγουδισμένο οροπέδιο του Ομαλού όπου θα γευματίσουμε απολαμβάνοντας καλομαγειρεμένα Κρητικά φαγητά. Αναχώρηση μετά το γεύμα για Χανιά. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

6η ΗΜΕΡΑ : Θέρισος - αναχώρηση

Πρόγευμα στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για επίσκεψη στη Δημοτική αγορά, γνωριμία με τα τοπικά προϊόντα και ευκαιρία για ψώνια. Το μεσημέρι θα απολαύσουμε γεύμα με παραδοσιακούς μεζέδες σε ταβέρνα στο χωριό Θέρισος, κτισμένο στους πρόποδες των Λευκών Ορέων. Μετά το γεύμα θα επιβιβαστούμε στο λεωφορείο για το αεροδρόμιο (ή το λιμάνι) και να πάρουμε το αεροπλάνο (ή το πλοίο) της επιστροφής.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... ΣΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΑ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, τουρίστες τρίτης ηλικίας*

Τόποι διαμονής : *Άγιος Νικόλαος, Ηράκλειο, Χανιά*

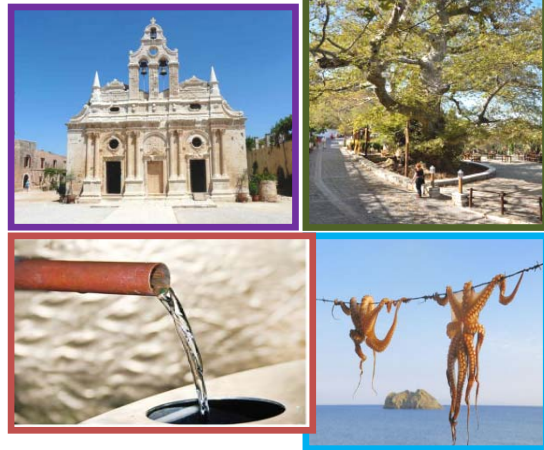
Τόποι εστίασης : *Άγιος Νικόλαος, Πλάκα, Κερά, Ηράκλειο, Αρχάνες, Ασφένδου, Χανιά, Οροπέδιο Ομαλού, Θέρισος*

Σημεία Επίσκεψης : *Άγιος Νικόλαος, Αρχαία Ολούς, Βασιλική του Πόρου, εκκλησία Αγίου Λουκά (Ελούντα), Πλάκα, Κολοκύθα, Σπιναλόγκα, Μονή Κρουσταλλένιας, Οροπέδιο Λασιθίου, Δικταίο Άντρο στο Ψυχρό, Μονή Βιδιανής, Κερά, Κράσι, Μοχός, Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, Κνωσός, Αρχαιολογικός Χώρος & Αρχαιολογική Συλλογή Αρχανών, εργαστήριο γλυπτικής, αναπαλαιωμένη φάμπρικα παραγωγής ελαιολάδου, γυναικείος συνεταιρισμός (Αρχάνες), Μουσείο Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών, οινοποιεία σε Πεζά - Αλάγνι, Μουσείο Ν. Καζαντζάκη & εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων (Μυρτιά), αρχαία νεκρόπολη, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, Πηγές Αγίας Δύναμης, νερόμυλοι, Κέντρο Κρητικής Γαστρονομίας (Αργυρούπολη), Ασή Γωνιά, Ασφένδου, Βρύσες, Λίμνη Αγιάς, Μεσκλά, Βοτανικό Πάρκο, Οροπέδιο Ομαλού, δημοτική αγορά Χανίων, Θέρισος.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

1η ΗΜΕΡΑ : Ελούντα - Πλάκα - Σπιναλόγκα

Άφιξη στον Άγιο Νικόλαο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο και αναχώρηση για την Ελούντα, το παγκόσμιας φήμης τουριστικό θέρετρο με το ανεπανάληπτης ομορφιάς φυσικό τοπίο. Στη διαδρομή θα κάνουμε στάση για παρατήρηση και φωτογραφίες. Θα επισκεφθούμε τα ερείπια της Αρχαίας πόλης Ολούς και τη Βασιλική του Πόρου με το εντυπωσιακό μωσαϊκό, καθώς επίσης και την εκκλησία του Αγίου Λουκά. Από εκεί, με τα πόδια θα φθάσουμε στην παραλία της Κολοκύθας με τα γαλαζοπράσινα νερά όπου θα απολαύσουμε το μπάνιο μας. Επόμενος προορισμός η Πλάκα, ένα πανέμορφο ψαροχώρι από όπου θα πάρουμε караβάκι για να πάμε απέναντι στο νησάκι της Σπιναλόγκας όπου θα ξεναγηθούμε και θα μάθουμε την ιστορία της. Επιστρέφοντας από τη Σπιναλόγκα, το μεσημέρι μπορούμε να γευματίσουμε σε μια από τις πολλές ταβέρνες που βρίσκονται πάνω στο κύμα. Επιστροφή στον Άγιο Νικόλαο. Ελεύθερος χρόνος για περιήγηση και γνωριμία με την πόλη και τις πολλές ομορφιές της. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Οροπέδιο Λασιθίου - Κερά - Κράσι - Μοχός

Αναχώρηση μετά το πρωινό από το ξενοδοχείο για επίσκεψη στο Οροπέδιο Λασιθίου. Πρώτη μας στάση οι Ποτάμοι (Μέσα και Έξω), καταπράσινα χωριά εξαιρετικής ομορφιάς και ιστορίας, ιδανικό μέρος για ξεκούραση και καφέ. Συνεχίζοντας φθάνουμε μετά από σύντομη διαδρομή στο Οροπέδιο όπου θα κάνουμε στάση για προσκύνημα στη Μονή Κρουσταλλένιας. Κατόπιν θα κατευθυνθούμε στο Ψυχρό για να επισκεφθούμε, με τα πόδια ή με γαϊδουράκι, το φημισμένο σπήλαιο Δικταίο Άντρο που σύμφωνα με την παράδοση εδώ γεννήθηκε και κυρίως λατρεύτηκε ο πατέρας των Ολύμπιων θεών, ο Δίας. Επόμενος προορισμός μας είναι η αναπαλαιωμένη Μονή Βιδιανής και το μουσείο φυσικής ιστορίας που λειτουργεί στον ίδιο χώρο. Αφήνοντας το Οροπέδιο και κατηφορίζοντας προς τη θάλασσα θα σταματήσουμε για φαγητό στην Κερά όπου το ψητό στον

ξυλόφουρνο είναι πρόκληση για όλους. Συνεχίζοντας φθάνουμε στο Κράσι όπου κάτω από τον αιωνόβιο πλάτανο θα απολαύσουμε καφέ ή αναψυκτικό και στη συνέχεια κατηφορίζοντας θα σταματήσουμε στο Μοχό για τσικουδιά στην πιο εντυπωσιακή πλατεία της Κρήτης. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στο Ηράκλειο. Εγκατάσταση και τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για γνωριμία με την πόλη, δείπνο, διασκέδαση, διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Στην ενδοχώρα του Νομού Ηρακλείου

Αναχώρηση μετά το πρωινό για επίσκεψη στο «Θαλασσόκοσμο» στις Γούρνες, ένα από τα μεγαλύτερα ενυδρεία της Ευρώπης. Επόμενος προορισμός η παραλία των Γουβών για μπάνιο και καφέ. Αναχώρηση στη συνέχεια για την Επισκοπή, ένα από τα σημαντικότερα αγροτικά κέντρα του Νομού Ηρακλείου. Παραμονή στο χωριό και επίσκεψη στο Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο, στις μοναδικές βυζαντινές εκκλησίες, σε εργαστήριο χειροποίητου σαπουνιού και σε επιχείρηση παραδοσιακών αλλαντικών. Στο χωριό θα γευματίσουμε δοκιμάζοντας τοπικές γεύσεις. Αν βρεθείτε εδώ το φθινόπωρο μην παραλείψετε τα καζανέματα για να δείτε πως παράγεται η τσικουδιά. Επόμενος σταθμός η Μονή Αγκαράθου, ένα από τα σημαντικότερα μοναστήρια στην Κρήτη όπου φυλάσσονται σπουδαίοι εκκλησιαστικοί θησαυροί. Ακολουθεί στάση στο Θραψανό, ένα από τα σημαντικότερα παραδοσιακά κεραμικά κέντρα του νησιού. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό, θα επισκεφθούμε αγγειοπλαστεία όπου θα παρακολουθήσουμε τη διαδικασία παρασκευής κεραμικών αντικειμένων, θα σταματήσουμε σε επιχείρηση με αιθέρια έλαια που παράγονται με απόσταση αρωματικών φυτών και βοτάνων της Κρήτης και θα ξεκουραστούμε σε καφεενία του χωριού με καφέ ή τσικουδιά. Αν βρεθείτε εδώ τον Ιούλιο μην παραλείψετε τη γιορτή του Θραψανιώτη αγγειοπλάστη. Το απόγευμα θα αναχωρήσουμε από το Θραψανό και θα κάνουμε στάση για προσκύνημα στη Μονή Αγίας Μαρίνας στη Βόνη. Από εκεί θα κατευθυνθούμε στο Σκαλάκι για ξενάγηση σε οινοποιείο, θα συμμετέχουμε σε διαδικασία γευσίγνωσίας και θα δειπνήσουμε σε gourmet εστιατόριο απολαμβάνοντας πιάτα υψηλής γαστρονομικής αξίας. Επιστροφή στο Ηράκλειο. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Κνωσός - Αρχάνες - Χουδέτσι - Καλλονή - Πεζά - Αλάγνι - Μυρτιά

Αμέσως μετά το πρόγευμα, επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, ένα από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά μουσεία παγκοσμίως που στους χώρους του φυλάσσεται η μεγαλύτερη συλλογή μνημείων του Μινωικού Πολιτισμού. Στη συνέχεια, αναχώρηση για επίσκεψη και ξενάγηση στην Κνωσό, το μεγαλύτερο και λαμπρότερο κέντρο του μινωικού πολιτισμού όπου μπορούμε να θαυμάσουμε τα περίφημα ανάκτορα του βασιλιά Μίνωα. Κατόπιν, θα αναχωρήσουμε για την γραφική κωμόπολη των Αρχανών όπου θα επισκεφθούμε τον Αρχαιολογικό Χώρο των Αρχανών, την Αρχαιολογική Συλλογή, εργαστήριο γλυπτικής και αναπαλαιωμένη φάμπρικα παραγωγής ελαιολάδου, καθώς και τον γυναικείο συνεταιρισμό για να δοκιμάσουμε και να αγοράσουμε παραδοσιακά προϊόντα. Θα παραμείνουμε στο χωριό για βόλτα

στα γραφικά σοκάκια και για γεύμα σε μια από τις πολλές ταβέρνες με Κρητικούς μεζέδες και καλό κρασί. Μετά το γεύμα θα αναχωρήσουμε για το χωριό Χουδέτσι όπου θα επισκεφθούμε το Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος, μια σπουδαία προσπάθεια του διεθνούς φήμης μουσικού Ross Daly που ασχολείται και προβάλλει μουσικές όλου του κόσμου. Θα παραμείνουμε στο χωριό για να ξεκουραστούμε με καφέ ή τσικουδιά στα καφενεία. Προτείνουμε να αγοράσετε τοπικά αρτοσκευάσματα και Κρητικές λιχουδιές. Το καλοκαίρι (τέλος Ιουλίου – αρχές Αυγούστου) στο χωριό πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις γνωστές ως Houdetsi Festival. Ολοκληρώνοντας την επίσκεψη θα αναχωρήσουμε για την Καλλονή με προορισμό το μουσείο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών για να παρακολουθήσουμε (μέσω ταινίας μικρού μήκους) τη διαδικασία παραγωγής ελαιολάδου και κρασιού, να απολαύσουμε μια εμπειρία γευστικής δοκιμής και για όποιον επιθυμεί να κάνει τις αγορές του. Συνεχίζοντας τις οινικές εξερευνήσεις θα κάνουμε στάση σε οινοποιεία της περιοχής (Πεζά και Αλάγνι) και θα επισκεφθούμε αρχαία πατητήρια.

Επόμενος προορισμός μας η Μυρτιά, το χωριό του μεγάλου Κρητικού λογοτέχνη Νίκου Καζαντζάκη όπου θα επισκεφθούμε το ομώνυμο Μουσείο. Ακόμη θα επισκεφθούμε εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων και θα δοκιμάσουμε τις δημιουργίες του, ενώ όποιος επιθυμεί μπορεί να ψωνίσει. Αναχώρηση για Ηράκλειο. Ελεύθερο το βράδυ. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Στα χωριά του Ρεθύμνου

Αναχώρηση νωρίς το πρωί μετά το πρόγευμα για τον παραθαλάσσιο οικισμό Πάνορμο για μια σύντομη βουτιά στην όμορφη παραλία του. Επόμενος προορισμός οι Μαργαρίτες το σπουδαιότερο αγγειοπλαστικό κέντρο της Δυτικής Κρήτης και ένα σύγχρονο κέντρο λαϊκού πολιτισμού. Επίσκεψη σε κάποια από τα πολλά κεραμικά εργαστήρια του χωριού όπου θα παρακολουθήσουμε τη διαδικασία κατασκευής κεραμικών αντικειμένων και θα κάνουμε αγορές. Θα υπάρξει χρόνος για καφέ ή τσικουδιά στα καφενεία του χωριού. Εδώ τον Αύγουστο πραγματοποιούνται θεατρικές παραστάσεις γνωστές ως «Μπουντάλια». Επόμενος σταθμός η Ελεύθερνα όπου θα επισκεφθούμε τον Αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ελεύθερνας. Από εκεί θα συνεχίσουμε για το Αρκάδι με στάση για προσκύνημα στο φημισμένο καstromonάστηρο της Κρήτης. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε προς το Αμάρι με πρώτο σταθμό το χωριό Θρόνος με καταπληκτική θέα στον Ψηλορείτη και στην κοιλάδα του Αμαρίου και χτισμένο σε τμήμα της Αρχαίας Συβρίτου. Θα κάνουμε στάση για φωτογραφίες και θα ξεκουραστούμε με καφέ ή τσικουδιά σε καφενεία του χωριού. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στο χωριό Σπήλι, όπου βρίσκεται ο αρχαιότερος αμπελώνας της Κρήτης. Στο χωριό θα επισκεφθούμε το λαογραφικό μουσείο, καταστήματα με τοπικά προϊόντα για αγορές και θα απολαύσουμε ένα αυθεντικό Κρητικό γεύμα στην πλατεία του χωριού με τα αιωνόβια πλατάνια και τις 17 λεοντοκέφαλες κρήνες. Η περιήγηση συνεχίζεται με στάση στο γραφικό οικισμό Μιζόρρουμα όπου διασώζεται μέχρι σήμερα η τέχνη της καλαθοπλεκτικής. Θα αναζητήσουμε καταστήματα με τοπικά προϊόντα

για αγορές και θα συνεχίσουμε προς το χωριό Κοξαρέ όπου θα κάνουμε στάση σε επιχείρηση με αλλαντικά για να δοκιμάσουμε και να ενημερωθούμε για τη διαδικασία παρασκευής τους.

Επόμενος σταθμός το χωριό Αρμένιο το οποίο είναι γνωστό για το Μινωικό Νεκροταφείο που περιλαμβάνει περισσότερους από 300 τάφους της υστερομινωικής εποχής. Χρόνος για βόλτα στο χωριό, επίσκεψη σε φούρνο για αγορά παραδοσιακών εδεσμάτων, καφέ ή τσικουδιά στα καφενεία. Αναχώρηση το απόγευμα για Ρέθυμνο με το γραφικό Βενετσιάνικο λιμάνι και την περίφημη Φορτέτσα η οποία ορθώνεται πάνω σε βράχο στο λόφο Παλαιόκαστρο στη Δυτική πλευρά της πόλης. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Προτείνουμε βόλτα για γνωριμία με την πόλη και τους πολιτιστικούς της θησαυρούς. Επισκεφθείτε τις εκκλησίες του Αγίου Φραγκίσκου, της Κυράς των Αγγέλων, του Αγίου Αντωνίου, τα Τζαμιά, το Οθωμανικό Λουτρό, την κρήνη Ριμόντη, τη Φορτέτσα. Περιηγηθείτε στα σοκάκια της παλιάς πόλης όπου θα βρείτε πολλές ταβέρνες για να δοκιμάσετε εκλεκτά εδέσματα και να γνωρίσετε την Κρητική κουζίνα. Διανυκτέρευση.

6η ΗΜΕΡΑ : Γεωργιούπολη - Βάμος – Βρύσες - Στύλος - Καλύβες - Χανιά

Αναχώρηση μετά το πρόγευμα για την παραθαλάσσια Γεωργιούπολη όπου θα κάνουμε στάση για μπάνιο στην απέραντη παραλία. Υπάρχει δυνατότητα και για θαλάσσια σπορ για τους πιο δραστήριους. Μετά το μπάνιο μπορούμε να επισκεφθούμε το μικρό εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου, σήμα κατατεθέν στην περιοχή. Προαιρετικά μια βόλτα με άλογο για περιήγηση στη φύση. Αναχώρηση με επόμενο σταθμό το Βάμο, ένα πρότυπο αγροτουριστικό προορισμό, όπου θα κάνουμε βόλτα στα γραφικά καλντερίμια και θα θαυμάσουμε την τοπική αρχιτεκτονική. Θα αναζητήσουμε παντοπωλεία για να αγοράσουμε τοπικά προϊόντα όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, τσικουδιά, τραχανά, σαπούνι κ.α. Εδώ μπορούμε να συμμετέχουμε σε μαθήματα μαγειρικής Κρητικής κουζίνας και εκμάθησης παραδοσιακών χορών και ανάλογα την εποχή στο πάτημα των σταφυλιών, στο μάζεμα των ελιών και στη διαδικασία παραγωγής μελιού. Έχοντας αποκομίσει όμορφες εικόνες και εμπειρίες θα συνεχίσουμε για τις Βρύσες, καταπράσινο χωριό με πολλά νερά και φημισμένα γαλακτοκομικά προϊόντα (αιγοπρόβειο τυρί και γιαούρτι) γνωστά σε όλη την Κρήτη για την χαρακτηριστική τους γεύση. Ξεκούραση στο χωριό για αγορές και τσικουδιά ή φαγητό δίπλα στο ποτάμι. Επόμενος σταθμός το καταπράσινο χωριό του Αποκόρωνα, ο Στύλος όπου θα επισκεφθούμε τις παλιές εκκλησίες του χωριού και θα καθίσουμε για καφέ ή τσικουδιά στην πλατεία του χωριού με το γραφικό ποτάμι και τα χιλιόχρονα πλατάνια. Επόμενος προορισμός οι Καλύβες, γραφικό ψαροχώρι όπου θα παραμείνουμε για βόλτα στο χωριό ή μια σύντομη βουτιά σε παραλία βραβευμένη με γαλάζια σημαία. Αναχώρηση αργά το απόγευμα για Χανιά. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα στη μαγευτική πόλη των Χανίων με το βενετσιάνικο λιμάνι, τα γραφικά σοκάκια όπου θα βρείτε ταβέρνες σε περίπτωση που θέλετε να απολαύσετε ένα δείπνο με χανιώτικο χρώμα και γεύσεις. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε Σφακιανές πίτες, μπουρέκι, οφτό κρέας και κρεατότουρτες. Διανυκτέρευση.

7η ΗΜΕΡΑ : Οροπέδιο Ομαλού - Φαράγγι Σαμαριάς

Η σημερινή ημέρα θα είναι διαφορετική και θα έχει αρκετό περπάτημα, ωστόσο να είστε σίγουροι ότι θα αποζημιωθείτε από τις εικόνες και τις αναμνήσεις που θα αποκομίσετε. Γεμίστε λοιπόν τις μπαταρίες σας με ένα καλό πρωινό και αμέσως μετά θα επιβιβαστούμε στο λεωφορείο με κατεύθυνση το μοναδικό οροπέδιο του Ομαλού. Στη διαδρομή μας αφού περάσουμε από τα Πορτοκαλοχώρια των Χανίων και τους Λάκκους, φθάνουμε στο νότιο μύχο του οροπεδίου όπου υπάρχει το Ξυλόσκαλο το οποίο αποτελεί την κύρια πρόσβαση-είσοδο για τον Εθνικό Δρυμό Λευκών Ορέων, το περίφημο Φαράγγι της Σαμαριάς. Από εδώ ξεκινάμε το περπάτημα και μετά από 5 περίπου ώρες θα φθάσουμε στην έξοδο του φαραγγιού, στο χωριό της Αγίας Ρουμέλης όπου και ξεκουραστούμε, θα χαλαρώσουμε και θα δροσιστούμε κάνοντας μπάνιο στα μοναδικά νερά του Λιβυκού πελάγους. Ακολουθεί γεύμα απολαμβάνοντας μοναδική Κρητική κουζίνα σε παραδοσιακές ταβέρνες του χωριού. Αναχώρηση το απόγευμα με πλοίο και κατόπιν οδικώς επιστροφή στα Χανιά και το ξενοδοχείο. Για τους ξεκούραστους ελεύθερο βράδυ. Διανυκτέρευση.

8η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Ελεύθερο πρωινό για επίσκεψη στους μοναδικούς πολιτιστικούς θησαυρούς της πόλης όπως το Ναυτικό Μουσείο, το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Πολεμικό μουσείο. Μην παραλείψετε να περάσετε από τη Δημοτική αγορά όπου θα βρείτε πολλά καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα, αλλά και από τα μαχαιράδικα για αγορά αναμνηστικών δώρων. Αναχώρηση για το αεροδρόμιο ή το λιμάνι.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ**

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες*

Τόποι διαμονής : *Άγιος Νικόλαος, Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Χανιά*

Τόποι εστίασης : *Άγιος Νικόλαος, Πλάκα, Κερά, Επισκοπή, Σκαλάκι, Ηράκλειο, Αρχάνες, Σπήλι, Ρέθυμνο, Βρύσες, Χανιά*

Σημεία Επίσκεψης : *Άγιος Νικόλαος, Αρχαία Ολούς, Βασιλική του Πόρου, εκκλησία Αγίου Λουκά (Ελούντα), Πλάκα, Κολοκύθα, Σπιναλόγκα, Μονή Κρουσταλλένιας, Οροπέδιο Λασιθίου, Δικταίο Άντρο στο Ψυχρό, Μονή Βιδιανής, Κερά, Κράσι, Μοχός, ενυδρείο «Θαλασσόκοσμος», Γούβες, Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό, βυζαντινές εκκλησίες, εργαστήριο χειροποίητου σαπουνιού, επιχείρηση παραδοσιακών αλλαντικών (Επισκοπή), Μονή Αγκαράθου, Αγγειοπλαστεία στο Θραψανό, Μονή Αγίας Μαρίνας Βόνης, οινοποιεία στο Σκαλάκι, Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, Κνωσός, Αρχαιολογικός Χώρος και Αρχαιολογική Συλλογή Αρχαίων, εργαστήριο γλυπτικής, αναπαλαιωμένη φάμπρικα παραγωγής ελαιολάδου, γυναικείος συνεταιρισμός (Αρχάνες), Μουσικό Εργαστήριο Λαβύρινθος, Μουσείο Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Πεζών, οινοποιεία σε Πεζά και Αλάγκι, Μουσείο Ν. Καζαντζάκη & εργαστήριο παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων (Μυρτιά), Πάνορμο, κεραμικά εργαστήρια στις Μαργαρίτες, Μονή Αρκαδίου, Αρχαία Ελεύθερα, λαογραφικό μουσείο και καταστήματα με τοπικά προϊόντα στο Σπήλι, Μιξόρρουμα, επιχείρηση αλλαντικών στον Κοξαρέ, Μινωικό Νεκροταφείο Αρμένων, ναοί Αγίου Φραγκίσκου, Κυράς Αγγέλων, Αγίου Αντωνίου, Τζαμιά, Οθωμανικό Λουτρό, κρήνη Ριμόντη, Φορτέτσα (Ρέθυμνο), Γεωργιούπολη, Βάμος, Στύλος, Καλύβες, φαράγγι Σαμαριάς, Αγία Ρουμέλη, Ναυτικό Μουσείο, Αρχαιολογικό Μουσείο, Πολεμικό μουσείο, δημοτική αγορά (Χανιά).*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

...ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με την πόλη της Κέρκυρας

Άφιξη στην Κέρκυρα, γνωστή για το έθιμο των μπόττηδων (σπάσιμο πήλινων κανατιών το Μεγάλο Σάββατο), μετάβαση στο ξενοδοχείο και τακτοποίηση. Ελεύθερος χρόνος για γνωριμία με την παλιά πόλη, ενταγμένη στα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της Unesco και τους αμέτρητους πολιτιστικούς της θησαυρούς. Πρώτη μας στάση, η εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα, πολιούχου της πόλης όπου φυλάσσεται το σκήνωμα του Αγίου για χάρη του οποίου πραγματοποιούνται λιτανείες τέσσερις φορές το χρόνο (Κυριακή των Βαΐων, Μεγάλο Σάββατο, 11 Αυγούστου και 1^η Κυριακή του Νοεμβρίου). Ακολουθεί επίσκεψη, στο μοναδικό στην Ευρώπη, Μουσείο Ασιατικής Τέχνης και στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Κατόπιν θα κάνουμε βόλτα στα γραφικά πλακόστρωτα καντούνια της παλιάς πόλης όπου θα θαυμάσουμε την τοπική αρχιτεκτονική με την Ιταλική επίδραση και θα επισκεφθούμε μαγαζιά με τοπικά προϊόντα και για όποιον επιθυμεί μπορεί να κάνει αγορές. Στη συνέχεια θα καταλήξουμε στο περίφημο Λιστόν, ένα εξαιρετικό δείγμα της Γαλλικής παρουσίας στα Επτάνησα όπου θα απολαύσουμε τον καφέ μας. Ζητήστε να δοκιμάσετε τσιτσιμπέρα και ρωτήστε για τον τρόπο παρασκευής της. Στη συνέχεια θα μεταβούμε στο Παλιό και στο Νέο Φρούριο. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε κάποια παραδοσιακή ταβέρνα κοντά στην πλατεία Σπιανάδα, τη μεγαλύτερη πλατεία των Βαλκανίων όπου θα απολαύσουμε μοναδικά Κερκυραϊκά εδέσματα όπως παστιτσάδα, σοφρίτο, μπουρδέτο, μπιάνκο, σαβόρο. Για επιδόρπιο, θα κάνουμε στάση σε κάποιο από τα πολλά ονομαστά ζαχαροπλαστεία που αποτελούν σημείο αναφοράς του νησιού και όπου μπορούμε να βρούμε λιχουδιές φτιαγμένες με παραδοσιακό τρόπο όπως παγωτό με γεύση κουμ κουατ, πουτίγκες, μάντολες, μαντολάτα κ.α. Το απόγευμα θα επισκεφθούμε ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα παραδοσιακά σαπωνοποιεία στον κόσμο. Θα ξεναγηθούμε στους

χώρους του εργοστασίου, θα μάθουμε για τη διαδικασία παραγωγής σαπουνιών από ελαιόλαδο και θα δούμε τους διάφορους τύπους σαπουνιών. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Κεντρική Κέρκυρα (Κέρκυρα - Αχίλλειον - Κυνοπιάστες - Πέλεκας - Βάτος - Κοιλάδα Ρόπα - Αγ. Ιωάννης)

Πρόγευμα στο ξενοδοχείο και αναχώρηση αμέσως μετά για Γαστούρι όπου θα ξεναγηθούμε στο φημισμένο Αχίλλειον, το θρυλικό ανάκτορο που κτίστηκε στην πλαγιά του κατάφυτου λόφου ως ησυχαστήριο της αυτοκράτειρας της Αυστρίας Ελισάβετ. Θα θαυμάσουμε αναγεννησιακές τοιχογραφίες, αγάλματα, με αυτό του Αχιλλέα να ξεχωρίζει, προτομές διάσημων φιλοσόφων κ.α. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στους Κυνοπιάστες όπου θα επισκεφθούμε το Μουσείο Ελιάς για να θαυμάσουμε την πλούσια συλλογή εργαλείων και μέσων επεξεργασίας ελιάς. Επόμενος προορισμός μας ο Πέλεκας όπου θα ξεναγηθούμε σε αμπελώνα και επισκέψιμο οινοποιείο της περιοχής, θα απολαύσουμε μια ξεχωριστή γευστική δοκιμή, ενώ όποιος επιθυμεί μπορεί να κάνει αγορές εκλεκτών οίνων. Κατόπιν θα επισκεφθούμε εργαστήρια κεραμικής για να παρακολουθήσουμε τη διαδικασία κατασκευής κεραμικών ειδών. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε ταβέρνα του χωριού απολαμβάνοντας τοπικά παραδοσιακά εδέσματα μέσα από τα οποία θα γνωρίσουμε την Κερκυραϊκή κουζίνα. Μετά το γεύμα θα υπάρξει χρόνος για βόλτα σε καταστήματα για αγορές τοπικών προϊόντων όπως κουμ κουατ, μάντολες, μαντολάτα, συκομαΐδες. Ακολουθεί επίσκεψη στο παρατηρητήριο του Κάιζερ για να απολαύσουμε τη θέα στο πανέμορφο τοπίο της Κερκυραϊκής γης. Σημειώνεται ότι στον Πέλεκα το καλοκαίρι πραγματοποιείται φεστιβάλ τέχνης. Η εκδρομή μας συνεχίζεται με κατεύθυνση το Βάτο όπου θα επισκεφθούμε τυποποιητήριο μελιού, θα μάθουμε για τη διαδικασία παραγωγής του, αλλά και τις ευεργετικές του ιδιότητες και στη συνέχεια θα πιούμε καφέ ή τσιτσιμπίρα σε παραδοσιακό καφεενεδάκι. Προαιρετική (για τους τολμηρούς) μια πτήση παραπέντε για να απολαύσετε την Κέρκυρα από ψηλά. Επόμενος προορισμός μας η Κοιλάδα του Ρόπα όπου θα επισκεφθούμε οικολογικό κτήμα με αμπελώνες από τους οποίους παράγεται εξαιρετικό κρασί και το οινοποιείο του κτήματος από όπου μπορούμε να αγοράσουμε κρασιά. Θα υπάρξει ελεύθερος χρόνος για περιήγηση στο λιβάδι, που αποτελεί έναν απέραντο βιότοπο. Ακολουθεί επίσκεψη στο χωριό Άγιος Ιωάννης όπου λειτουργεί ποτοποιία παρασκευής κουμ κουάτ. Θα ξεναγηθούμε στους χώρους της μονάδας, θα ενημερωθούμε για την ιστορία και την έλευση του κουμ κουάτ στην Κέρκυρα, αλλά και για τη διαδικασία παρασκευής του λικέρ. Θα δοκιμάσουμε το εύγεστο και με έντονο πορτοκαλί χρώμα λικέρ και για όποιον επιθυμεί μπορεί να κάνει αγορές. Στη συνέχεια θα πάρουμε το δρόμο για την επιστροφή στην πόλη της Κέρκυρας και το ξενοδοχείο. Το βράδυ δείπνο και διασκέδαση στα αμέτρητα μαγαζιά της πόλης. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Νότια Κέρκυρα (Κέρκυρα - Άγιος Ματθαίος - Μεσογγή - Πετριτής - Λευκίμμη)

Νωρίς το πρωί, μετά το πρόγευμα θα αναχωρήσουμε για τη Νότια Κέρκυρα με τους υπέροχους παραδοσιακούς οικισμούς του Αγίου Ματθαίου, του Χλομού, των Αργυράδων και της Λευκίμμης οι οποίοι περικλείονται από παμπάλαιους παραδοσιακούς ελαιώνες. Θα επισκεφθούμε το ενετικό φρούριο του Γαρδικίου και μετά θα χαλαρώσουμε πίνοντας καφέ ή τσιτσιμπίρα στο χωριό του Αγίου Ματθαίου ή του Χλομού με τη μαγευτική θέα προς τη Λίμνη Κορισίων. Κατόπιν θα μεταβούμε για πεζοπορία προς τη Λίμνη Κορισίων με το μοναδικό κεδρόδασος και τους αμμόλοφους, αλλά και τις εξαιρετικές παραλίες του Ίσσου, ενώ μπορούμε να επισκεφθούμε και επισκέψιμα βιολογικά αγροκτήματα της περιοχής.

Μετά θα κατευθυνθούμε στην ανατολική πλευρά προς το χωριό Μεσογγή και από εκεί θα ακολουθήσουμε τον γραφικό παραλιακό δρόμο της Μεσογγής προς την Μπούκαρη, τον Πετριτή, τον Καλυβιώτη και τις Αλυκές Λευκίμμης με τα γραφικά λιμανάκια και τις παραδοσιακές ψαροταβέρνες. Εκεί μπορούμε να γευτούμε φρέσκο ψάρι μαγειρεμένο με παραδοσιακό τρόπο (σοφρίτο, μπουρδέτο, μπιάνκο, σαβόρο και τον Σεπτέμη Γαλάρι ψητό – μια μοναδική σπεσιαλιτέ της περιοχής). Μια βόλτα για κολύμπι και φαγητό στις δυτικές ακτές της Λευκίμμης με τις απέραντες αμμουδιές του Αγίου Γεωργίου, του Μαραθιά, του Περιβολίου, των Βιταλάδων και του Αι Γόρδη, θα σας μείνει αξέχαστη. Αναχώρηση στη συνέχεια για το παραδοσιακό χωριό της Λευκίμμης που είναι κτισμένη σε μια εύφορη κοιλάδα με ελαιώνες και αμπελώνες για να πιούμε καφέ στο γραφικό ποτάμι της Λευκίμμης με τα ψαροκάικα. Από το λιμάνι θα πάρουμε το πλοίο για τους πανέμορφους Παξούς, το νησί που σύμφωνα με την παράδοση, απέσπασε ο Ποσειδώνας από την Κέρκυρα για να το κάνει ερωτικό καταφύγιο για τον ίδιον και την Αμφιτρίτη. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Παξοί - αναχώρηση

Πρωινό στο ξενοδοχείο. Θα παραμείνουμε για λίγες ώρες στον Γάιο, τη μαγευτική πρωτεύουσα του νησιού για να επισκεφθούμε τις γραφικές εκκλησίες, να αναζητήσουμε καταστήματα για να γνωρίσουμε τα τοπικά προϊόντα του νησιού και να κάνουμε αγορές «εις ανάμνησιν». Στη συνέχεια αφού επισκεφθούμε το Μουσείο Ελιάς στο χωριό Μαγαζιά είτε θα κάνουμε μια εκδρομή στην ενδοχώρα του νησιού με τους μικρούς οικισμούς και θα καταλήξουμε για μπάνιο σε κάποια από τις πολλές μικρές παραλίες της Λάκκας και για γεύμα στο γραφικό χωριό Λόγγος με τις πολλές ψαροταβέρνες όπου θα δοκιμάσουμε τοπικές σπεσιαλιτέ, είτε από το Γάιο θα πάρουμε караβάκι για μια εκδρομή γεμάτη μοναδικές εμπειρίες στη δυτική πλευρά του νησιού με τις υπέροχες σπηλιές και θα καταλήξουμε στους Αντίπαξους για μπάνιο και φαγητό. Μετά το γεύμα θα πάρουμε το δρόμο της επιστροφής για το Γάιο και το ξενοδοχείο για να ετοιμαστούμε να αναχωρήσουμε με το πλοίο για Ηγουμενίτσα. Σημειώνεται ότι στο νησί σημαντικό πανηγύρι είναι αυτό της Νερολαδιάς τον Ιούλιο, που προσφέρεται βρεγμένο και λαδωμένο παξιμάδι, κατάλοιπο της δύσκολης ζωής των κατοίκων και της σημασίας της ελαιοπαραγωγής στην επιβίωση τους, καθώς

και άφθονο κρασί υπό τους ήχους παραδοσιακής μουσικής. Ακόμη το καλοκαίρι πραγματοποιείται και φεστιβάλ κλασικής μουσικής.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : *...ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΟΝΕΙΡΟ*

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, τουρίστες τρίτης ηλικίας*

Τόποι διαμονής : *Κέρκυρα, Παξοί*

Τόποι εστίασης : *Κέρκυρα, Πέλεκας, Πετριτής, Λόγγος (Παξοί), Αντίπαξοι*

Σημεία Επίσκεψης : *Μουσείο Ασιατικής Τέχνης, Αρχαιολογικό Μουσείο, Λιστόν, Παλιό και Νέο Φρούριο, εκκλησία Αγίου Σπυρίδωνα, Σπιανάδα, παραδοσιακό σαπυνοποιείο (Κέρκυρα), Αχίλλειον, Μουσείο Ελιάς στους Κυνοπιάστες, οινοποιείο και εργαστήρια κεραμικής στον Πέλεκα, παρατηρητήριο του Κάιζερ, τυποποιητήριο μελιού στο Βάτο, οικολογικό κτήμα με αμπελώνες στην Κοιλιάδα του Ρόπα, ποτοποιία παρασκευής κουμ κουάτ στον Άγιο Ιωάννη, φρούριο Γαρδικίου, Λίμνη Κορισίων, Μεσογγή, Πετριτής, Λευκίμμη, Γάιος, Μουσείο Ελιάς στη Μαγαζιά, Λόγγος (Παξοί), Αντίπαξοι.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

...ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ ΝΑ ΞΑΝΑΡΘΕΙΣ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με την πόλη της Κέρκυρας

Άφιξη στην Κέρκυρα, γνωστή για το έθιμο των μπόττηδων (σπάσιμο πήλινων κανατιών το Μεγάλο Σάββατο), μετάβαση στο ξενοδοχείο και τακτοποίηση. Ελεύθερος χρόνος για γνωριμία με την παλιά πόλη, ενταγμένη στα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της Unesco και τους αμέτρητους πολιτιστικούς της θησαυρούς. Πρώτη μας στάση, η εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα, πολιούχου της πόλης όπου φυλάσσεται το σκήνωμα του Αγίου για χάρη του οποίου πραγματοποιούνται λιτανείες τέσσερις φορές το χρόνο (Κυριακή των Βαΐων, Μεγάλο Σάββατο, 11 Αυγούστου και 1^η Κυριακή του Νοεμβρίου). Ακολουθεί επίσκεψη, στο μοναδικό στην Ευρώπη, Μουσείο Ασιατικής Τέχνης και στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Κατόπιν θα κάνουμε βόλτα στα γραφικά πλακόστρωτα καντούνια της παλιάς πόλης όπου θα θαυμάσουμε την τοπική αρχιτεκτονική με την Ιταλική επίδραση και θα επισκεφθούμε μαγαζιά με τοπικά προϊόντα και για όποιον επιθυμεί μπορεί να κάνει αγορές. Στη συνέχεια θα καταλήξουμε στο περίφημο Λιστόν, ένα εξαιρετικό δείγμα της Γαλλικής παρουσίας στα Επτάνησα όπου θα απολαύσουμε τον καφέ μας. Ζητήστε να δοκιμάσετε τσιτσιμπίρα και ρωτήστε για τον τρόπο παρασκευής της. Στη συνέχεια θα μεταβούμε στο Παλιό και το Νέο Φρούριο. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε κάποια παραδοσιακή ταβέρνα κοντά στην πλατεία Σπιανάδα, τη μεγαλύτερη πλατεία των Βαλκανίων όπου θα απολαύσουμε μοναδικά Κερκυραϊκά εδέσματα όπως παστιτσάδα, σοφρίτο, μπουρδέτο, μπιάνκο, σαβόρο. Για επιδόρπιο, θα κάνουμε στάση σε κάποιο από τα πολλά ονομαστά παραδοσιακά ζαχαροπλαστεία που αποτελούν σημείο αναφοράς του νησιού και όπου μπορούμε να βρούμε λιχουδιές φτιαγμένες με παραδοσιακό τρόπο όπως παγωτό με γεύση κουμ κουατ, πουτίγκες, μάντολες, μαντολάτα κ.α. Το απόγευμα θα επισκεφθούμε ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα παραδοσιακά σαπωνοποιεία στον κόσμο. Θα

ξαναγηθούμε στους χώρους του εργοστασίου, θα μάθουμε για τη διαδικασία παραγωγής σαπουνιών από ελαιόλαδο και θα δούμε τους διάφορους τύπους σαπουνιών. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Βορειοδυτική Κέρκυρα (Παλαιοκαστρίτσα - Λάκωνες - Αγγελόκαστρο - Αφιώνας - Αρίλλας - Άγιος Στέφανος)

Μετά το πρόγευμα θα αναχωρήσουμε για την όμορφη Παλαιοκαστρίτσα. Πρώτος γαστρονομικός προορισμός μας ένα εργοστάσιο παραγωγής λικέρ, γλυκών και μαρμελάδας από κουμ – κουάτ. Στο εκθετήριο της μονάδας θα δούμε παλιό εξοπλισμό αποστακτηρίου, θα παρακολουθήσουμε σε video τη διαδικασία και τα στάδια παρασκευής κουμ – κουάτ σε λικέρ και γλυκά, θα δοκιμάσουμε κάποια από τα προϊόντα, ενώ μπορούμε να κάνουμε αγορές σε οικονομικές τιμές. Ακολουθεί στάση για προσκύνημα στη Μονή Ζωοδόχου Πηγής, ψηλά στο βράχο και στο Μουσείο, ενώ μπορούμε να απολαύσουμε το μπάνιο μας στα παγωμένα νερά ή προαιρετικά να κάνουμε βόλτα με βάρκες στις θαλάσσιες σπηλιές της περιοχής. Η εκδρομή συνεχίζει με στάση στους Λάκωνες, ένα γραφικό χωριό με σπιτάκια του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα από όπου θα απολαύσουμε την εκπληκτική θέα προς το Ιόνιο πέλαγος. Θα καθίσουμε σε ένα από τα καφεενδάκια για ξεκούραση και καφέ ή τισσιμπέρα. Πριν φύγουμε από το χωριό θα περάσουμε από κατάστημα με τοπικά προϊόντα όπως ελαιόλαδο, ελιές, κρασί, μέλι κ.α. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για το Αγγελόκαστρο, ένα από τα σημαντικότερα βυζαντινά κάστρα της Ελλάδας όπου πραγματικά αξίζει να κάνουμε μια σύντομη στάση. Ακολουθεί γεύμα στον Αφιώνα, μέρος που θυμίζει τα γραφικά χωριά των Δαλματικών ακτών. Εδώ θα απολαύσουμε τοπικές συνταγές και τοπικούς μεζέδες. Επόμενος γαστρονομικός προορισμός μας μια μονάδα ζυθοποιίας στον Αρίλλα στους χώρους της οποίας θα ξαναγηθούμε, θα ενημερωθούμε για τη διαδικασία παρασκευής και θα δοκιμάσουμε φρέσκια μπύρα. Στον Αρίλλα κάθε Σεπτέμβρη πραγματοποιείται γιορτή κρασιού. Κατόπιν, θα μεταβούμε στον Άγιο Στέφανο (εδώ τον Αύγουστο πραγματοποιείται η γιορτή της Βαρκαρόλας) από όπου θα πάρουμε το πλοίο για τους Οθωνούς, την Ερείκουσα ή το Μαραθάκι. Εγκατάσταση στο ξενοδοχείο. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Οθωνοί, Ερείκουσα ή Μαραθάκι

Η σημερινή ημέρα είναι ελεύθερη για να την αξιοποιήσετε όπως θέλετε με περιήγηση στο νησί, μπάνιο, γεύμα, διασκέδαση ή απόλυτη ξεκούραση σε ένα από τα τρία καταπράσινα νησιά της άγονης γραμμής του Ιονίου. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Βόρεια Κέρκυρα (Αυλιώτες - Άγιος Αθανάσιος - Νύμφες - Αχαράβη - Παλιά Περίθεια - Στρινύλας - Σωκράκι - Δουκάδες - Λιαπάδες)

Μετά το πρωινό αναχώρηση με το πλοίο και άφιξη στον Άγιο Στέφανο. Η περιήγησή μας στη βόρεια Κέρκυρα ξεκινά με μια στάση στους Αυλιώτες όπου θα θαυμάσουμε την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των σπιτιών, θα κάνουμε βόλτα στα στενά σοκάκια και θα ανακαλύψουμε μικρά

μαγαζάκια με τοπικά προϊόντα της Κέρκυρας και χειροποίητες δημιουργίες και θα επισκεφθούμε ένα τυποποιητήριο ελαιολάδου για να δοκιμάσουμε το υπέροχο λάδι της Κέρκυρας. Σε γραφικό καφενείο θα σταματήσουμε για καφέ. Ακολουθεί σύντομη στάση για προσκύνημα στη Μονή Παντοκράτορος Σωτήρος Χριστού στον Άγιο Αθανάσιο με τις μοναδικές αγιογραφίες. Επόμενος προορισμός οι Νύμφες με τον καταπράσινο κάμπο όπου κυριαρχεί η καλλιέργεια του κουμ κουατ, του ιδιαίτερου αυτού προϊόντος που ήρθε από την Κίνα. Θα επισκεφθούμε το εργοστάσιο του συνεταιρισμού που συγκεντρώνει και επεξεργάζεται το κουμ κουατ παράγοντας γλυκά και λικέρ. Θα περιηγηθούμε στους χώρους του, θα μάθουμε την ιστορία του πορτοκαλιού νάνου (κουμ κουατ), θα ενημερωθούμε για τη διαδικασία παραγωγής των προϊόντων και θα δοκιμάσουμε κάποια από αυτά, ενώ θα έχουμε την ευκαιρία να κάνουμε αγορές. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για την Αχαράβη όπου θα κάνουμε στάση σε εργαστήριο που παράγει και εμφιαλώνει κρασί και λικέρ, ενώ μπορούμε να ψωνίσουμε και προϊόντα σχετικά με τον οίνο όπως π.χ. ζωγραφισμένα μπουκάλια. Θα επισκεφθούμε το Λαογραφικό Μουσείο και στη συνέχεια θα έχουμε ελεύθερο χρόνο τον οποίο μπορούμε να αξιοποιήσουμε με μια σύντομη βουτιά στην εκτεταμένη αμμώδη παραλία, με ενοικίαση ποδηλάτου για μια βόλτα στην περιοχή, ή απλά χαλαρώνοντας σε κάποιο καφέ κατά μήκος της παραλίας. Η εκδρομή συνεχίζει με σύντομη στάση σε ένα αυθεντικό βενετσιάνικο χωριό περικυκλωμένο από εννιά εκκλησίες, τα Παλιά Περίθεια. Κατόπιν θα σταματήσουμε για φαγητό στο χωριό Στρινύλας που βρίσκεται στην κορυφή του ψηλότερου βουνού της Κέρκυρας, τον Παντοκράτορα, από όπου είναι υπέροχη η θέα σε όλο το νησί. Σε παραδοσιακή ταβέρνα στη μικρή πλατεία μπορούμε να γευτούμε Κερκυραϊκές συνταγές, αλλά να δοκιμάσουμε και κυνήγι (το χειμώνα) μαγειρεμένο με διάφορους τρόπους συνοδεύοντας το με ντόπιο κρασί που διακρίνεται για το ξεχωριστό του άρωμα. Εδώ γίνεται ένα από τα ωραιότερα πανηγύρια στις 5 και 6 Αυγούστου. Επόμενη στάση μας, το χωριό Σωκράκι κτισμένο στο κατάφυτο από ελιές και πουρνάρια Κοράκιο όρος με ιστορία περίπου 2000 χρόνων. Το χωριό προσφέρει μοναδική θέα. Θα κάνουμε βόλτα στα πλακόστρωτα σοκάκια και θα δούμε τις πέντε εκκλησίες βασιλικού ρυθμού. Στη συνέχεια θα κατηφορίσουμε στους Δουκάδες ένα χωριό με ιστορία τουλάχιστον τεσσάρων αιώνων όπου θα ξεκουραστούμε πίνοντας καφέ και θα συνεχίσουμε για τους Λιαπάδες. Εδώ θα επισκεφθούμε ένα πέτρινο μύλο που στο εσωτερικό του θα βρούμε παραδοσιακά προϊόντα όπως λάδι, κρασί, μέλι, σαπούνι, μάντολες, μαντολάτα κ.α. Στην περιοχή λειτουργεί επίσης οινοποιείο όπου θα κάνουμε μια στάση για γνωριμία με τους Κερκυραϊκούς οίνους. Αναχώρηση για την Κέρκυρα και επιστροφή στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος, δείπνο, διασκέδαση. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Μετά το πρωινό θα έχουμε χρόνο για μια ακόμη μικρή βόλτα στα καντούνια και τα καταστήματα της παλιάς πόλης. Στη συνέχεια θα πάρουμε τις αποσκευές μας με κατεύθυνση το αεροδρόμιο για

να αναχωρήσουμε από το νησί. Προηγουμένως όμως θα κάνουμε μία ακόμη γαστρονομική στάση σε μονάδα που παράγει παραδοσιακά αλλαντικά όπως νούμπολο, σολάδο, λουκάνικα κ.α. Θα ξεναγηθούμε στη μονάδα και θα παρακολουθήσουμε τα στάδια παρασκευής κάποιων προϊόντων, ενώ μπορούμε να κάνουμε και αγορές.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ ΝΑ ΞΑΝΑΡΘΕΙΣ**

Ομάδα Στόχος : Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα

Τόποι διαμονής : Κέρκυρα, Οθωνοί, Ερείκουσα, Μαραθάκι

Τόποι εστίασης : Κέρκυρα, Αφιώνας, Οθωνοί, Ερείκουσα, Μαραθάκι

Σημεία επίσκεψης : Μουσείο Ασιατικής Τέχνης, Αρχαιολογικό Μουσείο, Λιστόν, Παλιό και Νέο Φρούριο, εκκλησία Αγίου Σπυρίδωνα, Σπιανάδα, παραδοσιακό σαπυνοποιείο (Κέρκυρα), εργοστάσιο παραγωγής ειδών κουμ κουατ, Μονή Ζωοδόχου Πηγής (Παλαιοκαστρίτσα), κατάστημα τοπικών προϊόντων στους Λάκωνες, Αγγελόκαστρο, Αφιώνας, μονάδα ζυθοποιίας στον Αρίλλα, Οθωνοί, Ερείκουσα, Μαραθάκι, Άγιος Στέφανος, τυποποιητήριο ελαιολάδου στους Αυλιώτες, Μονή Παντοκράτορος Σωτήρος Χριστού, εργοστάσιο συνεταιρισμού συγκέντρωσης & επεξεργασίας κουμ κουατ στις Νύμφες, εργαστήριο εμφιάλωσης κρασιού και λικέρ & Λαογραφικό Μουσείο στην Αχαράβη, Παλιά Περίθεια, Στρινύλας Σωκράκι, Δουκάδες, οινοποιείο στους Λιαπάδες.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΖΗΛΕΥΤΗ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με την πόλη της Ζακύνθου

Αναχώρηση από Αθήνα για Κυλλήνη με ενδιάμεσες στάσεις για ξεκούραση και φαγητό. Επιβίβαση σε πλοίο και άφιξη στη Ζάκυνθο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Το απόγευμα θα κάνουμε βόλτα για μια πρώτη γνωριμία με την πόλη της Ζακύνθου. Θα επισκεφθούμε την εκκλησία του Αγίου Διονυσίου στον παραλιακό δρόμο όπου φυλάσσεται το ιερό του σκήνωμα, καθώς και το ναό του Αγίου Νικολάου του Μώλου. Θα περπατήσουμε στα λιθόστρωτα δρομάκια και θα ξεκουραστούμε πίνοντας καφέ στην πλατεία του Αγίου Μάρκου όπου οι Ζακυνθινοί έκαψαν το βιβλίο των ευγενών, το περίφημο Libro d'Orò. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στο πανέμορφο προάστιο της Μπόχαλης από όπου θα απολαύσουμε τη θέα της πόλης και μπορούμε να τραβήξουμε φωτογραφίες. Αμέσως μετά θα επισκεφθούμε το εκκλησάκι του Αγ. Γεωργίου των Φιλικών στην εικόνα του οποίου ορκίστηκαν οι οπλαρχηγοί Κολοκοτρώνης, Νικηταράς και άλλοι αγωνιστές της Ελληνικής επανάστασης. Κατόπιν, θα ανηφορήσουμε προς το λόφο του Στράνη όπου ο Διονύσιος Σολωμός έγραψε τον «Ύμνον εις την Ελευθερία» και μετά θα επιστρέψουμε στην πόλη της Ζακύνθου. Το βράδυ θα απολαύσουμε Ζακυνθινές γεύσεις σε ταβέρνα της πόλης με τη συνοδεία μαντολίνων και καντάδων. Επιλέξτε να δοκιμάσετε παραδοσιακά εδέσματα όπως Ζακυνθινό κοκκινιστό, σκορδοστόμπι μελιτζάνα, αλιάδα, μοσχάρι ραγού και συνοδέψτε με το μοναδικό κόκκινο κρασί Βερντέα. Επιστροφή στο ξενοδοχείο. Διανουκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Στα αμπελοτόπια της Ζακύνθου

Μετά το πρωινό θα ξεκινήσουμε για μια εκδρομή στο κέντρο του νησιού. Αναχωρούμε από τη Ζάκυνθο με κατεύθυνση το Μαχαιράδο, ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της Ζακύνθου, όπου θα επισκεφθούμε την εντυπωσιακή εκκλησία της Αγίας Μαύρας με το επιβλητικό, βενετσιάνικο καμπαναριό, καθώς και την εκκλησία της Υπαπαντής του 14^{ου} αιώνα. Στη συνέχεια θα ξεναγηθούμε

σε δύο επισκέψιμα οινοποιεία και θα δοκιμάσουμε εκλεκτές ποικιλίες οίνων, ενώ μπορούμε να αγοράσουμε και κάποια από αυτά. Εδώ το Σεπτέμβριο πραγματοποιείται γιορτή κρασιού. Θα συνεχίσουμε τις οινικές μας εξερευνησεις κάνοντας στάση για ξενάγηση και γευσιγνωσία σε ένα ακόμη οινοποιείο, αυτή τη φορά στο Λαγωπόδο. Θα σταματήσουμε για προσκύνημα στην Ιερά Μονή Ελευθερώτριας και στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε νοτιοδυτικά και θα διασχίσουμε τον πεδινό οικισμό Μουζακίου – ένα από τα πιο παλιά χωριά του νησιού με επόμενο προορισμό τον Παντοκράτορα, από τα πιο όμορφα χωριά της Ζακύνθου όπου θα επισκεφθούμε τον ομώνυμο ναό που αποτελεί ανεκτίμητο μνημειολογικό θησαυρό της υπαίθρου, αλλά και τη Σαρακίνα, ερείπιο αρχοντικής έπαυλης που θα μας ταξιδέψει πίσω στο χρόνο των κόντηδων και των αφεντάδων. Εάν θέλουμε να δροσιστούμε θα πάμε μέχρι τον κόλπο του Λαγανά, το δημοφιλέστερο τουριστικό θέρετρο της Ζακύνθου με μια από τις μακρύτερες (7χλμ) και ωραιότερες παραλίες του νησιού, αλλά και τον σημαντικότερο βιότοπο αναπαραγωγής της χελώνας Caretta – Caretta, σε όλη τη Μεσόγειο που προστατεύεται από το Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου. Από την παραλία μπορούμε να επιβιβαστούμε σε κάποιο караβάκι με γυάλινη καρίνα προκειμένου να δούμε τις θαλάσσιες χελώνες στο φυσικό τους περιβάλλον ή να αναχωρήσουμε για μίνι κρουαζιέρα προς το ξακουστό Μαραθονήσι με τα σμαραγδένια νερά ή προς τις περίφημες γαλάζιες σπηλιές του Κεριού με τις θαυμάσιες καμάρες του Μαραθιά. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για το χωριό Λιθακιά όπου θα αναζητήσουμε το ελαιοτριβείο – εκθετήριο της περιοχής για να ξεναγηθούμε στην υπαίθρια έκθεση παλαιών μηχανημάτων, να παρακολουθήσουμε την παραγωγική διαδικασία του ελαιολάδου και να δοκιμάσουμε λάδι σε φρέσκο χωριάτικο ψωμί, ενώ μπορούμε να κάνουμε και αγορές. Η εκκλησία του Αγ. Ιωάννη που βρίσκεται στο χωριό αποτελεί ένα δείγμα παραδοσιακής Ζακυνθινής αρχιτεκτονικής που αξίζει επίσης να επισκεφθούμε. Γύρω στο μεσημέρι θα φθάσουμε στον Κοιλωμένο όπου θα γευματίσουμε σε μια παλιά παραδοσιακή ταβέρνα που θα μας προσφέρει αυθεντικά Ζακυνθινά πιάτα. Πριν φύγουμε θα περάσουμε από τον γυναικείο συνεταιρισμό από όπου μπορούμε να δοκιμάσουμε και να αγοράσουμε παραδοσιακά προϊόντα και ζυμωτό ψωμί. Προαιρετική μια μικρή βόλτα με άλογο από φάρμα του χωριού. Στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στον Άγιο Λέοντα απολαμβάνοντας εκπληκτική θέα προς τη θάλασσα. Θα κάνουμε σύντομη στάση στην εκκλησία του Αγίου Λέοντα και κατόπιν θα επισκεφθούμε τυροκομείο για να μάθουμε πώς παρασκευάζονται τα τυριά, να δοκιμάσουμε κάποια από αυτά και να κάνουμε αγορές. Φημισμένο είναι το λαδοτύρι! Λίγες στιγμές δροσιάς θα περάσουμε στο Πόρτο Ρόζα και τον Λιμνιώνα με τα κρυστάλλινα νερά τους. Επόμενος σταθμός μας η Λούχα. Θα περπατήσουμε στα πλακόστρωτα δρομάκια μέσα και γύρω από το χωριό, που οδηγούν στα Ενετικά πηγάδια, στην καταπράσινη κοιλάδα της Λούχας και στον ξακουστό πέτρινο ανεμόμυλο όπου δίπλα λειτουργεί παραδοσιακή ταβέρνα.

Ακολουθεί στάση στο χωριό Αγία Μαρίνα και επίσκεψη σε εργαστήριο παραδοσιακής ενδυμασίας και χειροτεχνιών, αλλά και στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Χέλμη που φιλοξενεί συλλογές

χλωρίδας και πανίδας με πάνω από 1.500 δείγματα από τη φύση της Ζακύνθου. Πριν αναχωρήσουμε από το χωριό θα αναζητήσουμε για να αγοράσουμε κρασί της ποικιλίας Αυγουσιιάτης. Η εκδρομή μας συνεχίζει στο Σκουλικάδο με στάση για προσκύνημα στην Παναγία την Αναφωνήτρια με το πολύ ψηλό καμπαναριό και τις τέσσερις μελωδικές καμπάνες. Από εδώ η θέα είναι μοναδική, οπότε θα μείνουμε για να τραβήξουμε φωτογραφίες. Η περιήγησή μας συνεχίζει διασχίζοντας τα γραφικά χωριουδάκια Αγ. Δημήτριος και Ψαραίικα για να φτάσουμε στο Καλιπάδο, για δοκιμή Ζακυνθινών κρασιών. Επιστρέφοντας προς τη Ζάκυνθο θα περάσουμε προηγουμένως από το Κυδώνι και θα επισκεφτούμε ένα οργανωμένο αγρόκτημα με επισκέψιμο οινοποιείο, μοναδική κάβα παλαιώσης και παραδοσιακά καταλύματα. Επιστροφή στο ξενοδοχείο. Ελεύθερο βράδυ. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Μετά το πρόγευμα θα επισκεφθούμε το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων και το Μεταβυζαντινό Μουσείο. Στη συνέχεια θα έχουμε χρόνο για μια βόλτα στην οδό Αλ. Ρώμα για να αναζητήσουμε και να ψωνίσουμε τοπικά προϊόντα όπως μαντολάτα, παστέλια, κρασιά Βερντέα, λαδοτύρι, φιτούρα κ.α. Το μεσημέρι θα αναχωρήσουμε για Αθήνα μέσω Κυλλήνης με ενδιαφέρουσα στάση στον Ισθμό.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΖΗΛΕΥΤΗ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ**

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, Τουρίστες τρίτης ηλικίας*

Τόποι διαμονής : Ζάκυνθος

Τόποι εστίασης : Ζάκυνθος, Κοιλιώμενος

Σημεία Επίσκεψης : *Μεταβυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, ναός Αγίου Διονυσίου, Αγίου Νικολάου του Μώλου, πλατεία του Αγίου Μάρκου (Ζάκυνθος), Μπόχαλη, εκκλησιά Αγ. Γεωργίου Φιλικών, λόφος του Στράνη, εκκλησία Αγίας Μαύρας & επισκέψιμο οινοποιεία στο Μαχαιράδο, οινοποιείο στο Λαγωπόδο, Μονή Ελευθερώτριας, Μονή Παντοκράτορα, κόλπος Λαγανά, επισκέψιμο ελαιοτριβείο στη Λιθακιά, γυναικείος συνεταιρισμός Κοιλιωμένου, εκκλησία Αγίου Λέοντα & τυροκομείο, Πόρτο Ρόξα, Λιμνιώνας, Λούχα, εργαστήριο παραδοσιακής ενδυμασίας και χειροτεχνημάτων, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Χέλμη (Αγία Μαρίνα), Παναγία Αναφωνήτρια στο Σκουλικάδο, οινοποιείο στο Καλιπάδο, οργανωμένο αγρόκτημα με επισκέψιμο οινοποιείο στο Κυδώνι.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ (ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ)

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΛΙΓΟ ΚΡΑΣΙ ΛΙΓΟ
ΘΑΛΑΣΣΑ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με το Αργοστόλι

Αναχώρηση το πρωί από Αθήνα και άφιξη με ενδιάμεση στάση για ξεκούραση. Επιβίβαση στο πλοίο και μετάβαση στο Αργοστόλι. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για μια πρώτη περιήγηση και γνωριμία με την πόλη. Επισκεφθείτε το ναό του Αγίου Σπυρίδωνα με το ανεκτίμητης αξίας χρυσό τέμπλο και περπατήστε ως την πλατεία της Καμπάνας όπου ξεχωρίζει το Ρολόι που ξαναχτίστηκε μετά τους σεισμούς, όμοιο με το παλιό. Αναζητήστε παραδοσιακές ταβέρνες στην κεντρική πλατεία για να απολαύσετε ένα Κεφαλλονίτικο δείπνο. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Καταβόθρες - Πλατύ Γιαλός - Μηνιές - Ομαλά - Ραζάτα - Αργοστόλι

Μετά το πρόγευμα αναχώρηση για περιήγηση στο νότιο τμήμα του νησιού. Πρώτη μας στάση, το μοναδικό γεωλογικό φαινόμενο Καταβόθρες. Πρόκειται για υπόγεια τούνελ μέσα στα οποία εισχωρούν τα θαλασσινά νερά. Επόμενος σταθμός μας για ένα σύντομο μπάνιο η παραλία του Πλατύ Γιαλού. Μετά τη δροσιστική βουτιά ξεκινάει η περιήγησή μας στο κόσμο του Κεφαλλονίτικου κρασιού με στάση και ξενάγηση σε οινοποιείο στις Μηνιές όπου θα δοκιμάσουμε εκλεκτούς τοπικούς οίνους συνοδεία παραδοσιακών μεζέδων. Συνεχίζουμε τις οινικές εξερευνησεις με ανάβαση στα Ομαλά, το κέντρο καλλιέργειας του φημισμένου σταφυλιού «Ρομπόλα». Θα επισκεφθούμε την Ιερά Μονή του Αγίου Γερασίμου, πολιούχου και προστάτη του νησιού και αφού προσκυνήσουμε το ιερό του σκήνωμα θα κατευθυνθούμε στο οινοποιείο του Συνεταιρισμού Παραγωγών Ρομπόλας όπου θα ξεναγηθούμε και θα ενημερωθούμε για την οινοποίηση της εκλεκτής αυτής ποικιλίας. Στο πρατήριο του οινοποιείου θα δοκιμάσουμε πολυβραβευμένα κρασιά και θα κάνουμε τις αγορές μας. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για τα Ραζάτα έναν αμφιθεατρικό, καταπράσινο οικισμό από όπου θα απολαύουμε καταπληκτική θέα

στο Αργοστόλι και το Ληξούρι. Θα δούμε τα Κυκλώπεια τείχη της αρχαίας πόλης Κράνη που εκπλήσσουν με το μέγεθός τους και την τεχνική με την οποία είναι κατασκευασμένα. Θα παραμείνουμε στο χωριό για γεύμα σε παραδοσιακή ταβέρνα για να απολαύσουμε Κεφαλλονίτικες γεύσεις όπως αλιάδα, στραπατσάδα, Κεφαλλονίτικες πίτες συνοδεία του εκλεκτού κρασιού Ρομπόλα. Μετά το γεύμα θα αναχωρήσουμε για το Αργοστόλι. Ελεύθερος χρόνος. Προτείνουμε βόλτα στο όμορφο λιμάνι, στη γέφυρα του Δραπάνου που ενώνει την πόλη με την άλλη άκρη της λιμνοθάλασσας του Κουτάβου. Για τους λάτρεις της αρχιτεκτονικής στην οδό Βασ. Γεωργίου θαυμάστε την Οικία Κοσμετάτου που αποτελεί ένα από τα λίγα αρχοντικά της πόλης που γλίτωσαν από το σεισμό. Στα περίχωρα του Αργοστολίου μπορείτε να επισκεφθείτε το Φάρο των Αγίων Θεοδώρων και το μνημείο της Μεραρχίας Acqui σε λόφο με εκπληκτική θέα. Δείπνο, διασκέδαση, διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Φάρσα - Λιβάδι - Αγία Θέκλη - Καμινाराτά - Μαντζαβινάτα - Ληξούρι

Αναχώρηση μετά το πρωινό με πρώτο σταθμό το χωριό Φάρσα, ένα από τους πιο καλοδιατηρημένους παλιούς οικισμούς. Αποτελεί ένα «υπαίθριο ιστορικό μουσείο». Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό και με θέα στον κόλπο του Αργοστολίου θα θαυμάσουμε αγροτικά μνημεία όπως ελαιοτριβείο, παλιό μελισσόκηπο με πέτρινες κυψέλες κ.α. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για τον υγρότοπο Λιβάδι, μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής όπου φιλοξενείται εκπληκτική ποικιλία πουλιών. Θα έχουμε χρόνο για πτηνοπαρατήρηση και φωτογραφίες και εν συνεχεία θα κατευθυνθούμε στο χωριό Αγία Θέκλη που πήρε το όνομά του από την ομώνυμη εκκλησία. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό και θα σταματήσουμε για ξεκούραση και καφέ. Στις 24 Σεπτεμβρίου γίνεται πανηγύρι προς τιμή της ομώνυμης Αγίας με Κεφαλλονίτικο γλέντι και άφθονο κρασί. Κατόπιν θα κάνουμε στάση στο ορεινό, γραφικό χωριό Καμινाराτά που πολλοί το ονομάζουν και «μπαλκόνι της Κεφαλονιάς» αφού από εδώ η θέα προς τον κάμπο της Παλλικής, τον κόλπο του Αργοστολίου και τον Αίνο είναι μοναδική! Θα επισκεφθούμε το Λιοτριβείο όπου λειτουργεί Λαογραφικό Μουσείο και στη συνέχεια σε παραδοσιακή ταβέρνα θα απολαύσουμε ένα γαστριμαργικό ταξίδι σε Κεφαλλονίτικες γεύσεις. Προτείνουμε να δοκιμάσετε Κεφαλλονίτικο κουνέλι, αλιάδα ή μπουργέτο. Μετά το γεύμα θα κατευθυνθούμε στη Μονή Κηπουραίων με αξιόλογα κειμήλια και μεταβυζαντινές εικόνες, με μοναδική θέα και με το ωραιότερο ηλιοβασίλεμα του νησιού. Κατόπιν θα ξεκινήσουμε για να γνωρίσουμε τον κόσμο του Κεφαλλονίτικου κρασιού κάνοντας στάση σε οινοποιεία στα Μαντζαβινάτα στα οποία θα ξεναγηθούμε, θα μάθουμε για τις οινικές ποικιλίες και τον τρόπο οινοποίησης, θα δοκιμάσουμε εκλεκτά κρασιά και για όποιον επιθυμεί θα κάνει αγορές. Από εδώ θα κατευθυνθούμε στο γραφικό Ληξούρι. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για γνωριμία με την πόλη. Κάντε βόλτα στα πλακόστρωτα δρομάκια και αναζητήστε καταστήματα με τοπικά προϊόντα για τις αγορές σας. Περάστε από το νεοκλασικό κτίριο της Ιακωβάτειου Βιβλιοθήκης και επισκεφθείτε τις εκκλησίες της πόλης. Το βράδυ θα απολαύσουμε σε ταβέρνα της περιοχής δείπνο με τοπικούς μεζέδες και φρέσκο ψάρι. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Αργοστόλι - αναχώρηση

Μετά το πρωινό θα αναχωρήσουμε με fairy boat από το Ληξούρι με προορισμό το Αργοστόλι. Θα επισκεφθούμε το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο. Στη συνέχεια θα έχουμε λίγο χρόνο για μια τελευταία βόλτα στην κεντρική πλατεία και αγορές τοπικών προϊόντων όπως μάντολες, σουμάδα, κρασί, μέλι, κεφαλοτύρι. Επιβίβαση στο πλοίο και επιστροφή στην Αθήνα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΛΙΓΟ ΚΡΑΣΙ ΛΙΓΟ ΘΑΛΑΣΣΑ**

Ομάδα Στόχος : *Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες, τουρίστες τρίτης ηλικίας*

Τόποι διαμονής : *Αργοστόλι, Ληξούρι*

Τόποι εστίασης : *Αργοστόλι, Ραζάτα, Καμινάρατα, Ληξούρι*

Σημεία Επίσκεψης : *πλατεία Καμπάνας, ναός Αγίου Σπυρίδωνα, Αρχαιολογικό Μουσείο, Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο, καταστήματα τοπικών προϊόντων, Φάρος Αγίων Θεοδώρων, μνημείο της Μερραρχίας Acqui (Αργοστόλι), Καταβόθρες, οινοποιείο στις Μηνιές, Ιερά Μονή του Αγίου Γερασίμου, οινοποιείο Συνεταιρισμού Παραγωγών Ρομπόλας, Ραζάτα, λιμνοθάλασσα Κουτάβου, Φάρσα, υγρότοπος Λιβαδίου, Αγία Θέκλη, Λαογραφικό Μουσείο στα Καμινάρατα, Μονή Κηπουραίων, οινοποιεία στα Μαντζαβινάτα, Ληξούρι.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΞΑΚΟΥΣΤΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

1η ΗΜΕΡΑ : Ανακαλύπτοντας τη Βέροια

Άφιξη, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Η γνωριμία με την ιστορική πόλη της Βέροιας και τους πολιτιστικούς της θησαυρούς είναι η πρώτη ευχάριστη έκπληξη του ταξιδιού. Η περιήγηση ξεκινά με επίσκεψη στα μουσεία της πόλης (Αρχαιολογικό Μουσείο, Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Βλάχων και Βλαχογιάννειο Μουσείο). Στη συνέχεια θα περπατήσουμε στις παλιές συνοικίες, την Κυριώτισσα όπου θα θαυμάσουμε βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες και την Μπαρμπούτα όπου βρίσκεται ένας από τους πιο καλοδιατηρημένους εβραϊκούς οικισμούς με τη Συναγωγή. Κατόπιν θα επισκεφθούμε το πασίγνωστο Βήμα του Αποστόλου Παύλου, η μοναδική εξακριβωμένη θέση απ' όσες πέρασε ο Απόστολος Παύλος, ενώ παραδίπλα βρίσκεται το παλιό τούρκικο τζαμί.

Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε ταβέρνα της επιλογής μας όπου θα γνωρίσουμε τη Βεργιώτικη κουζίνα. Δεν πρέπει να παραλείψουμε να δοκιμάσουμε φασουλοταβά και λουκάνικα. Για επιδόρπιο θα πάμε στην πλατεία Αγίου Αντωνίου και θα αγοράσουμε ρεβανί που φτιάχνεται από το 1886 – το γευστικό σήμα κατατεθέν της Βέροιας. Το απόγευμα θα είναι αφιερωμένο στην αγορά της πόλης με τα πολλά και μοναδικά τοπικά προϊόντα. Ειδικότερα, θα επισκεφθούμε καταστήματα τυροκομικών προϊόντων όπου θα δοκιμάσουμε διάφορα είδη τυριών όπως καπνιστό τυρί, μπάτζο, φέτα, καθώς και άλλα καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα. Ελεύθερος χρόνος για φαγητό και διασκέδαση. Διανυκτέρευση. Αν βρεθούμε στην περιοχή την περίοδο των Χριστουγέννων μπορούμε να συμμετέχουμε στις παράλληλες πολιτιστικές εκδηλώσεις που γίνονται σε διάφορες περιοχές.

2η ΗΜΕΡΑ : Τρίλοφο - Νάουσα - Στράντζα - Γιαννακοχώρι - φαράγγι Κράστας

Αναχώρηση αμέσως μετά το πρωινό με κατεύθυνση τη Νάουσα, τη δεύτερη μεγάλη πόλη της Ημαθίας, γνωστή για την παραγωγή βαθυκόκκινου «μπρούσκου» κρασιού ποικιλίας ξινόμαυρο. Πρώτος μας προορισμός το χωριό Τρίλοφος, ένα από τα αρχαιότερα της Ημαθίας. Θα επισκεφθούμε το ναό του Αγίου Τρύφωνα – προστάτη των αμπελουργών και στη συνέχεια θα ξεναγηθούμε σε οινοποιεία της περιοχής για να δοκιμάσουμε διάφορες ποικιλίες κρασιών. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για τη Νάουσα, όπου λίγο έξω από την πόλη, θα απολαύσουμε μια μοναδική μαγειρική - γαστρονομική εμπειρία. Θα μαγειρέψουμε υπό την καθοδήγηση σεφ και θα απολαύσουμε το αποτέλεσμα συνοδεία υπέροχων κρασιών. Μετά το γεύμα, θα συνεχίσουμε την περιήγηση με επίσκεψη, ξενάγηση και γευσιγνωσία σε οινοποιεία της Νάουσας. Επόμενος προορισμός μας η Στράντζα όπου θα ξεναγηθούμε σε δύο ακόμη οινοποιεία δοκιμάζοντας την εκλεκτή ποικιλία ξινόμαυρου συνοδεία τοπικών μεζέδων. Θα συνεχίσουμε για το Γιαννακοχώρι όπου θα θαυμάσουμε τον υπέροχο αμπελώνα της περιοχής. Θα επισκεφθούμε τη Μονή Προδρόμου μέσα στο δάσος οξιάς και έπειτα θα κάνουμε στάση σε άλλα δύο οινοποιεία για να ξεναγηθούμε στα κελάρια τους, να δοκιμάσουμε εκλεκτές ποικιλίες κρασιών και να κάνουμε αγορές. Θα παραμείνουμε στο χωριό για βόλτα και δείπνο σε παραδοσιακή ταβέρνα όπου θα απολαύσουμε τοπικές σπεσιαλιτέ. Αν βρεθούμε στο Γιαννακοχώρι άνοιξη ή και καλοκαίρι, μια περιήγηση στο φαράγγι της Κράστας θα μας αποζημιώσει, περπατώντας ανάμεσα σε βράχους, την πλούσια βλάστηση και το τρεχούμενο νερό. Την περίοδο μεταξύ Οκτώβριο – Δεκέμβριο αποτελεί ιδιαίτερη εμπειρία η επίσκεψη σε κάποιο από τα πολλά αποστακτήρια τσίπουρου που λειτουργούν σε όλη την οινική ζώνη καλλιέργειας του ξινόμαυρου. Από εδώ θα επιστρέψουμε στη Βέροια για διανυκτέρευση. Την περίοδο των Χριστουγέννων ή της Αποκριάς, μπορούμε να συμμετέχουμε στις πάμπολλες πολιτιστικές εκδηλώσεις που γίνονται σε διάφορες περιοχές.

3η ΗΜΕΡΑ : Στα περίχωρα της Νάουσας

Αμέσως μετά το πρωινό θα ξεκινήσουμε την περιήγησή μας στην πόλη της Νάουσας. Πρώτος μας σταθμός το Μουσείο Οίνου και Αμπέλου προκειμένου να ενημερωθούμε γύρω από την αμπελουργική και οινοποιητική παράδοση από τον δέκατο έβδομο αιώνα έως σήμερα, αλλά και για την ιστορία του ναουσαϊκού τσίπουρου. Θα επισκεφθούμε καταστήματα παραδοσιακών προϊόντων με γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστες, λικέρ, κρασιά, τυροκομικά, αλλαντικά κ.α. Αξέχαστη εμπειρία στη Νάουσα είναι οι εκδηλώσεις για τον οίνο και τον πολιτισμό που γίνονται καθόλη τη διάρκεια του έτους. Επόμενος σταθμός η αρχαία πόλη Μίεζα και η Σχολή του Αριστοτέλη όπου ο μεγάλος φιλόσοφος δίδαξε κατά τους ιστορικούς το Μέγα Αλέξανδρο. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για τη Βέροια. Λίγο έξω από την πόλη θα επισκεφθούμε εργαστήριο όπου παρασκευάζονται γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστες, λικέρ, ζυμαρικά κ.ά. Επόμενος προορισμός το χωριό Ανώματα όπου θα κάνουμε στάση για να απολαύσουμε τη θέα στη λίμνη, που εκτός των άλλων, αποτελεί και σημαντικό βιότοπο. Στα Ανώματα μπορούμε να γευματίσουμε,

ενώ υπάρχει η δυνατότητα για ξεκούραση και καφέ. Πριν σταματήσουμε στο μικρό χωριό Άμμος για να επισκεφθούμε επιχείρηση που τυποποιεί αρωματικά φυτά και βότανα μπορούμε να επισκεφθούμε στο χωριό Αγία Βαρβάρα το Μουσείο Εκπαίδευσης. Κατόπιν θα ανηφορίσουμε για τα Ριζώματα, ένα από τα ομορφότερα χωριά της περιοχής, αλλά και της Μακεδονίας όπου θα κάνουμε βόλτα στο χωριό και εν συνεχεία θα γευματίσουμε σε ταβέρνα απολαμβάνοντας μοναδικές τοπικές γεύσεις. Σπescιαλιτέ της περιοχής είναι οι κεφτέδες Ριζωμάτων, τα παιδάκια, το κοκορέτσι στη σούβλα, η βραστή γίδα, το χοιρινό με μελιτζάνες κ.α. Συνεχίζοντας για το Δάσκιο, θα κατηφορίσουμε για τη λίμνη Λογγά, μια από τις ομορφότερες και μεγαλύτερες λίμνες της περιοχής. Θα σταματήσουμε στο πέτρινο λιμανάκι για να χαλαρώσουμε και να απολαύσουμε το μοναδικό τοπίο δίπλα στο ποτάμι. Στη συνέχεια θα πάρουμε το δρόμο της επιστροφής για τη Βέροια. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα και αγορές. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Αγία Βαρβάρα - Βεργίνα - Νεόκαστρο - Νέος Πρόδρομος - Μετόχι Προδρόμου - Φράγμα Αλιάκμονα

Αφού πάρουμε πρωινό θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση τη Βεργίνα. Προηγουμένως θα κάνουμε μια σύντομη στάση στην Αγία Βαρβάρα προκειμένου να επισκεφθούμε το Μουσείο Εκπαίδευσης που λειτουργεί εκεί. Στη Βεργίνα (αρχαίες Αιγές), θα επισκεφθούμε έναν μοναδικό αρχαιολογικό χώρο παγκόσμιας (πλέον) ακτινοβολίας, σημείο προορισμού κάθε επισκέπτη της Βορείου Ελλάδας. Η πόλη κτίστηκε τον 7^ο αιώνα π.Χ. και εξελίχθηκε σε πολιτική και θρησκευτική πρωτεύουσα των Μακεδόνων. Εδώ θα θαυμάσουμε τους βασιλικούς τάφους, ένας εκ των οποίων ανήκει στο βασιλιά Φίλιππο Β' (πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου). Η επόμενη στάση είναι στο χωριό Νεόκαστρο, θα επισκεφθούμε το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία όπου συρρέει πλήθος επισκεπτών. Επόμενος προορισμός, ο Νέος Πρόδρομος όπου θα καθίσουμε για φαγητό και θα απολαύσουμε παραδοσιακές γεύσεις με μικρασιατικές και ποντιακές επιρροές. Μετά το γεύμα θα πάρουμε το δρόμο της επιστροφής για τη Βέροια. Στη διαδρομή θα σταματήσουμε λίγο έξω από το χωριό Μετόχι Προδρόμου σε κτήμα με επισκέψιμο αμπελώνα όπου μπορούμε να περιηγηθούμε και να δοκιμάσουμε διάφορες ποικιλίες κρασιών. Ακόμη μπορούμε να κάνουμε βόλτα στο φράγμα του Αλιάκμονα, του μεγαλύτερου σε μήκος ποταμού της Ελλάδας και εκεί θα έχουμε τη δυνατότητα να απολαύσουμε ένα τοπίο μοναδικής ομορφιάς. Επιστροφή στη Βέροια. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα, αγορές, δείπνο, διασκέδαση. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ. Αναχώρηση

Πρόγευμα στο ξενοδοχείο. Έλεύθερος χρόνος για μια τελευταία βόλτα και ψώνια. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΞΑΚΟΥΣΤΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ**

Ομάδα Στόχος : Γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες, τουρίστες τρίτης ηλικίας

Τόποι διαμονής : Βέροια

Τόποι εστίασης : Βέροια, Νάουσα, Ανώματα, Ριζώματα, Νέος Πρόδρομος

Σημεία επίσκεψης : Αρχαιολογικό Μουσείο, Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Βλάχων και Βλαχογιάνναιο Μουσείο, παλιές συνοικίες Κυριώτισσας, Μπαρμπούτας, Συναγωγή, Βήμα Αποστόλου Παύλου, τούρκικο τζαμί, καταστήματα τυροκομικών προϊόντων (Βέροια), ναός Αγίου Τρύφωνα & οινοποιεία στο Τρίλοφο, γαστρονομική εμπειρία στη Νάουσα, οινοποιεία στη Στράντζα, Μονή Προδρόμου & οινοποιεία στο Γιαννακοχώρι, φαράγγι Κράστας, Μουσείο Οίνου και Αμπέλου & καταστήματα παραδοσιακών προϊόντων στη Νάουσα, αρχαία πόλη Μίεζας, Σχολή Αριστοτέλη, Ανώματα, επιχείρηση τυποποίησης αρωματικών φυτών και βοτάνων στο χωριό Άμμος, Μουσείο Εκπαίδευσης στην Αγία Βαρβάρα, Ριζώματα, λίμνη Λογγά, Βεργίνα, μοναστήρι Προφήτη Ηλία στο Νεόκαστρο, επισκέψιμος αμπελώνας στο Μετόχι Προδρόμου, φράγμα Αλιάκμονα.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

1η ΗΜΕΡΑ : Ανακαλύπτοντας τη Βέροια

Άφιξη, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Η γνωριμία με την ιστορική πόλη της Βέροιας και τους πολιτιστικούς της θησαυρούς είναι η πρώτη ευχάριστη έκπληξη του ταξιδιού. Η περιήγηση ξεκινά με επίσκεψη στα μουσεία της πόλης (Αρχαιολογικό Μουσείο, Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Βλάχων και Βλαχογιάννειο Μουσείο). Στη συνέχεια θα περπατήσουμε στις παλιές συνοικίες της Βέροιας, την Κυριώτισσα όπου θα θαυμάσουμε βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες και την Μπαρμπούτα όπου βρίσκεται ένας από τους πιο καλοδιατηρημένους εβραϊκούς οικισμούς με τη Συναγωγή. Κατόπιν θα επισκεφθούμε το πασίγνωστο Βήμα του Αποστόλου Παύλου, η μοναδική εξακριβωμένη θέση απ' όσες πέρασε ο Απόστολος Παύλος, ενώ παραδίπλα βρίσκεται το παλιό τούρκικο τζαμί.

Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε ταβέρνα της επιλογής μας όπου θα γνωρίσουμε τη Βεργιώτικη κουζίνα. Δεν πρέπει να παραλείψουμε να δοκιμάσουμε φασουλοταβά και λουκάνικα. Για επιδόρπιο θα πάμε στην πλατεία Αγίου Αντωνίου και θα αγοράσουμε ρεβανί που φτιάχνεται από το 1886 – το γευστικό σήμα κατατεθέν της Βέροιας. Το απόγευμα θα είναι αφιερωμένο στην αγορά της πόλης με τα πολλά και μοναδικά τοπικά προϊόντα. Ειδικότερα, θα επισκεφθούμε καταστήματα τυροκομικών προϊόντων και θα δοκιμάσουμε διάφορα είδη τυριών όπως καπνιστό τυρί, μπάτζο, φέτα, καθώς και άλλα καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα. Ελεύθερος χρόνος για φαγητό και διασκέδαση. Διανυκτέρευση. Αν βρεθούμε στην περιοχή την περίοδο των Χριστουγέννων, μπορούμε να συμμετέχουμε στις πάμπολλες πολιτιστικές εκδηλώσεις που γίνονται σε διάφορες περιοχές.

2η ΗΜΕΡΑ : Στα αμπελοτόπια της Νάουσας

Η σημερινή ημέρα είναι αφιερωμένη σε επισκέψεις οινοποιείων και γνωριμία με τα τοπικά προϊόντα. Αφού λοιπόν πάρουμε πρωινό θα αναχωρήσουμε από τη Βέροια με προορισμό τη Νάουσα, τη δεύτερη μεγάλη πόλη της Ημαθίας, γνωστή για την παραγωγή βαθυκόκκινου «μπρούσκου» κρασιού ποικιλίας ξινόμαυρου. Πρώτη μας στάση πριν την είσοδο στην πόλη ένα εργαστήριο όπου παρασκευάζονται γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστες, λικέρ, τουρσί, ζυμαρικά κ.ά. Κατόπιν θα κατευθυνθούμε στο Μουσείο Οίνου και Αμπέλου προκειμένου να ενημερωθούμε γύρω από την αμπελουργική και οινοποιητική παράδοση της Νάουσας από τον δέκατο έβδομο αιώνα έως σήμερα, αλλά και για την ιστορία του ναουσαϊκού τσίπουρου. Στη συνέχεια και προκειμένου να γνωρίσουμε τα τοπικά προϊόντα της περιοχής θα περπατήσουμε στην πόλη και θα κάνουμε στάση σε καταστήματα τοπικών προϊόντων με γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστες, λικέρ, κρασιά, τυροκομικά, αλλαντικά κ.α. και να κάνουμε σχετικές αγορές. Ακολουθεί επίσκεψη σε οινοποιεία της περιοχής με ξενάγηση και γευσιγνωσία. Αξέχαστη εμπειρία στη Νάουσα είναι οι εκδηλώσεις για τον οίνο και τον πολιτισμό, όπως επίσης την περίοδο των Απόκριων, το καρναβάλι με το έθιμο Γενίτσαροι και Μπούλες. Επόμενος γαστρονομικός προορισμός η Στράντζα όπου θα συνεχίσουμε τις επισκέψεις σε οινοποιεία του χωριού. Αν έχει έρθει η ώρα του τσίπουρου, μη διστάσετε να επισκεφθείτε ταβέρνα στην περιοχή και να δοκιμάσετε τοπικούς μεζέδες. Από εδώ θα μεταβούμε στο Γιαννακοχώρι όπου θα θαυμάσουμε τον υπέροχο αμπελώνα της περιοχής και θα επισκεφθούμε τη Μονή Προδρόμου μέσα στο δάσος από οξιά. Αν βρεθούμε στο Γιαννακοχώρι άνοιξη ή / και καλοκαίρι, μια περιήγηση στο φαράγγι της Κράστας θα μας αποζημιώσει, περπατώντας ανάμεσα στους βράχους, την πλούσια βλάστηση και το νερό. Στις αρχές του Μάη, αξίζει να επισκεφθεί κανείς το απέραντο λιβάδι με τις παιόνιες!!! Έπειτα θα κάνουμε στάση σε άλλα δύο οινοποιεία για να ξεναγηθούμε στα κελάρια τους, να γνωρίσουμε τα μυστικά της οινικής παραγωγής, να δοκιμάσουμε εκλεκτές ποικιλίες κρασιών και να κάνουμε αγορές. Θα παραμείνουμε στο χωριό για γεύμα σε παραδοσιακή ταβέρνα όπου θα δοκιμάσουμε τοπικές σπεσιαλιτέ. Η περίοδος μεταξύ Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου αποτελεί ευκαιρία για επίσκεψη σε κάποιο από τα πολλά ρακοκάζανα που λειτουργούν σε όλη την οινική ζώνη καλλιέργειας του ξινόμαυρου. Από το Γιαννακοχώρι θα προχωρήσουμε προς το χωριό Κοπανός που αν προλάβουμε (ανοικτό έως τις 15:00) θα κάνουμε στάση στην Αρχαία Πόλη Μιέζας με τους Περιήφημους Μακεδονικούς τάφους, το αρχαίο Θέατρο και τη Σχολή του Αριστοτέλη, διαφορετικά θα συνεχίσουμε για το χωριό Στενήμαχος όπου θα περιηγηθούμε σε κάποια ακόμη οινοποιεία. Η οινική διαδρομή συνεχίζει στο Τρίλοφο, ένα από τα αρχαιότερα χωριά της Ημαθίας. Εδώ θα επισκεφθούμε το ναό του Αγίου Τρύφωνα – προστάτη των αμπελουργών και θα ξεναγηθούμε σε ένα ακόμη οινοποιείο. Θα σταματήσουμε σε ιππικό κέντρο της περιοχής για να ξεκουραστούμε και για όσους επιθυμούν να κάνουν βόλτα με άλογα.

Από εδώ θα πάρουμε το δρόμο της επιστροφής για τη Βέροια. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση

3η ΗΜΕΡΑ : Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου

Αφού πάρουμε πρωινό στο ξενοδοχείο θα αναχωρήσουμε για να φθάσουμε μέσα από μια πανέμορφη διαδρομή στο Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου. Εναλλακτικά, μπορούμε να επισκεφθούμε πρώτα την Παναγία Σουμελά. Στρίβοντας για το Σέλι, μπορούμε να κάνουμε στάση σε τυροκομείο για αγορές. Αν ήρθε η ώρα του τσίπουρου, μη διστάσετε στο χωριό Κουμαριά να επισκεφθείτε ταβέρνες για να δοκιμάσετε τοπικούς μεζέδες. Διασχίζοντας το χωριό Κουμαριά, ανηφορίζουμε για το Σέλι και θα συναντήσουμε το πρώτο οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο της Ελλάδας, όπου θα περάσουμε μια ημέρα μοναδικής εμπειρίας στο χιόνι. Οι προχωρημένοι θα εξασκηθούν, ενώ οι αρχάριοι μπορούν να κάνουν μαθήματα στην πίστα εκμάθησης. Για όσους πάλι δεν επιθυμούν να δοκιμάσουν τις ικανότητές τους στο σκι μπορούν απλά να χαλαρώσουν πίνοντας καφέ, ζεστή σοκολάτα ή τσίπουρο με θέα το λευκό τοπίο. Από εδώ θα μεταβούμε στο Αρκοχώρι, ένα αυθεντικό ορεινό προορισμό που φημίζεται για τα φρούτα του, αλλά και το εξαιρετικής ποιότητας κρέας του. Θα μείνουμε για φαγητό και θα δοκιμάσουμε παραδοσιακές γεύσεις. Προτείνουμε να δοκιμάσετε κυνήγι και φυσικά το παραδοσιακό μπισκοτολόγουμο. Στη συνέχεια μέσω Νάουσας θα επιστρέψουμε στη Βέροια. Ελεύθερος χρόνος για φαγητό, αγορές, διασκέδαση. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Αγία Βαρβάρα - Βεργίνα - Νεόκαστρο - Ριζώματα

Αφού πάρουμε πρωινό θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση τη Βεργίνα. Προηγουμένως θα κάνουμε μια σύντομη στάση στην Αγία Βαρβάρα προκειμένου να επισκεφθούμε το Μουσείο Εκπαίδευσης που λειτουργεί εκεί. Κατόπιν φθάνουμε στη Βεργίνα (αρχαίες Αιγές), έναν μοναδικό αρχαιολογικό χώρο παγκόσμιας (πλέον) ακτινοβολίας, σημείο προορισμού κάθε επισκέπτη της Βορείου Ελλάδας. Η πόλη κτίστηκε τον 7^ο αιώνα π.Χ. και εξελίχθηκε σε πολιτική και θρησκευτική πρωτεύουσα των Μακεδόνων. Εδώ θα θαυμάσουμε τους βασιλικούς τάφους, ένας εκ των οποίων ανήκει στο βασιλιά Φίλιππο Β' (πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου). Η επόμενη στάση είναι στο χωριό Νεόκαστρο, θα επισκεφθούμε το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία όπου συρρέει πλήθος επισκεπτών. Κατόπιν θα κατευθυνθούμε στα Ριζώματα, ένα από τα ομορφότερα χωριά της περιοχής, αλλά και της Μακεδονίας. Πριν μπούμε στο χωριό θα σταματήσουμε στο Παλιόκαστρο, χαρακτηρισμένο Μνημείο της Φύσης, για λίγες στιγμές ξεκούρασης. Θα γευματίσουμε σε παραδοσιακή ταβέρνα απολαμβάνοντας τοπικές γεύσεις. Σπεσιαλιτέ της περιοχής είναι οι κεφτέδες Ριζωμάτων, τα παιδάκια, το κοκορέτσι στη σούβλα, η βραστή γίδα, το χοιρινό με μελιτζάνες κ.α. Μετά το γεύμα θα επιστρέψουμε στη Βέροια. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Πρόγευμα στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για μια τελευταία βόλτα και ψώνια. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ**

Ομάδα Στόχος : γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα

Τόποι διαμονής : Βέροια

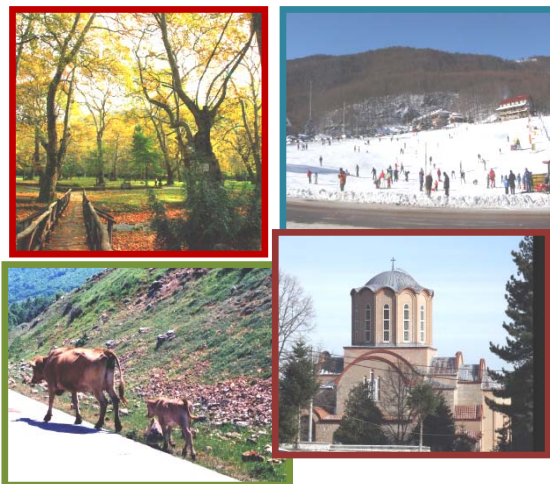
Τόποι εστίασης : Βέροια, Στράντζα, Γιαννακοχώρι, Αρκοχώρι, Ριζώματα

Σημεία Επίσκεψης : Αρχαιολογικό Μουσείο, Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Βλάχων και Βλαχογιάνναιο Μουσείο, παλιές συνοικίες Κυριώτισσας, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, Μπαρμπούτα, Βήμα του Αποστόλου Παύλου, τούρκικο τζαμί, καταστήματα τυροκομικών προϊόντων (Βέροια), εργαστήριο παρασκευής γλυκών κουταλιού, Μουσείο Οίνου και Αμπέλου, καταστήματα τοπικών προϊόντων (Νάουσα), οινοποιεία σε Στράντζα και Γιαννακοχώρι, Μονή Προδρόμου στο Γιαννακοχώρι, φαράγγι Κράστας, Αρχαία Πόλη Μιέζας, Θέατρο & Σχολή του Αριστοτέλη, οινοποιεία στον Στενήμαχο, ναός Αγίου Τρύφωνα, οινοποιείο και ιππικός όμιλος στο Τρίλοφο, Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου, τυροκομείο στο Σέλι, Παναγία Σουμελά, Αρκοχώρι, Βεργίνα, Μουσείο Εκπαίδευσης στην Αγία Βαρβάρα, μοναστήρι Προφήτη Ηλία στο Νεόκαστρο, Παλιόκαστρο, Ριζώματα.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΠΡΟΣΚΗΝΥΜΑ

Με πύλη εισόδου την Εγνατία από το ύψος της Βέροιας, η εκδρομή μας ξεκινάει νωρίς το πρωί με προορισμό τη Νάουσα και πρώτο σταθμό επίσκεψης το Μουσείο Οίνου και Αμπέλου όπου μπορούμε πέρα από τα εκθέματα να ενημερωθούμε για την αμπελουργική και οινοποιητική παράδοση, αλλά και για την παραγωγική διαδικασία. Θα κάνουμε σύντομη βόλτα στην αγορά και τα καταστήματα της πόλης για γνωριμία με τα τοπικά προϊόντα και για ψώνια. Αμέσως μετά θα αναχωρήσουμε για το άλσος του Αγίου Νικολάου, περιοχή ενταγμένη στο δίκτυο Natura. Εδώ θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για ξεκούραση και χαλάρωση σε ένα καταπράσινο εκπληκτικής ομορφιάς περιβάλλον με πολλά νερά. Μπορούμε να περιηγηθούμε στο άλσος, να πιούμε καφέ δίπλα στα γαργάρα νερά και να δούμε από κοντά το μοναδικό φαινόμενο των πηγών και του σχηματισμού του ποταμού Αράπιτσα, να επισκεφθούμε το ομώνυμο εκκλησάκι, αλλά και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης. Επόμενος προορισμός μας το χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια στα 2005μ υψόμετρο. Αν βρεθούμε εδώ το χειμώνα θα δοκιμάσουμε τις δυνατότητές μας στο χιόνι. Οι προχωρημένοι θα απολαύσουν το σκι, ενώ οι αρχάριοι μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα εκμάθησης. Για όσους πάλι δεν είναι φίλοι του σκι μπορούν απλά να χαλαρώσουν πίνοντας καφέ, ζεστή σοκολάτα ή τσίπουρο με θέα το κατάλευκο τοπίο. Η περιοχή ενδείκνυται για επίσκεψη όλο το χρόνο, ενώ το καλοκαίρι αποτελεί πραγματική όαση δροσιάς. Από εδώ και μόνον τους καλοκαιρινούς μήνες, κατευθυνόμαστε προς το Σέλι μέσα από ένα ονειρεμένο δασικό σκυροστρωμένο δρόμο. Για τον υπόλοιπο χρόνο προτείνεται η ασφάλτινη διαδρομή μέσω Αγ. Νικολάου, Γραμμένης και Σέλι. Περιπλάνηση και απόλαυση ενός πραγματικά ορεινού χωριού που το χειμώνα έχει μόνο 100 κάτοικους και το καλοκαίρι 1500. Παίρνουμε το δρόμο προς Βέροια και το μεσημέρι θα σταματήσουμε για φαγητό στην Κουμαριά, ένα πολύ όμορφο χωριό που διατηρεί την μακεδονική αρχιτεκτονική και φημίζεται για τα κτηνοτροφικά

του προϊόντα. Ζητήστε να δοκιμάσετε κυνήγι. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά, τόπο προσκυνήματος των απανταχού Ποντίων, όπου φυλάσσεται και η εικόνα της Παναγίας από τον Ευαγγελιστή Λουκά. Από εδώ θα συνεχίσουμε για τη Βέροια όπου θα έχουμε ελεύθερο το απόγευμα για βόλτα στην πόλη. Αξίζει να περπατήσουμε στις παλιές συνοικίες, την Κυριώτισσα με τις υπέροχες βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες και την Μπαρμπούτα όπου βρίσκεται ένας από τους πιο καλοδιατηρημένους εβραϊκούς οικισμούς με τη Συναγωγή, αλλά και να επισκεφθούμε το πασίγνωστο Βήμα του Αποστόλου Παύλου, τη μοναδική εξακριβωμένη θέση από την οποία πέρασε ο Απόστολος Παύλος, καθώς και το παλιό τούρκικο τζαμί που βρίσκεται παραδίπλα. Δεν πρέπει να παραλείψουμε να περάσουμε από την πλατεία Αγίου Αντωνίου για να δοκιμάσουμε το γευστικό σήμα κατατεθέν της Βέροιας, το μοναδικό ρεβανί. Επιβάλλεται μια στάση σε καταστήματα με τυροκομικά είδη για να αγοράσουμε τοπικά τυριά όπως μπάτζο και καπνιστό τυρί. Σε μια από τις πολλές ταβέρνες της πόλης μπορούμε να απολαύσουμε ένα Βεργιώτικο δείπνο. Μπορούμε να διανυκτερεύσουμε είτε στη Βέροια, είτε στη Νάουσα ή ακόμη να πάρουμε το δρόμο της επιστροφής προς Θεσσαλονίκη. Την περίοδο των Χριστουγέννων ή /και της Αποκριάς μπορούμε να συμμετέχουμε στις πάμπολλες πολιτιστικές εκδηλώσεις που γίνονται σε διάφορες περιοχές.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Ομάδα Στόχος : γαστροτουρίστες, φυσιολάτρες, προσκυνητές

Τόποι διαμονής : Βέροια, Νάουσα

Τόποι εστίασης : Κουμαριά, Βέροια

Σημεία επίσκεψης : Μουσείο Οίνου και Αμπέλου, καταστήματα τοπικών προϊόντων (Νάουσα), άλσος Αγίου Νικολάου, χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια, Σέλι, Κουμαριά, Παναγία Σουμελά, παλιές συνοικίες Κυριώτισσας, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, Μπαρμπούτα, Βήμα Αποστόλου Παύλου, τούρκικο τζαμί, καταστήματα τυροκομικών προϊόντων (Βέροια).

μοναδική εμπειρία η γιορτή τσίπουρου, ενώ το καλοκαίρι ξεχωριστή είναι η γιορτή κρασιού και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις γνωστές ως «Αμύνταια». Επόμενος γαστρονομικός προορισμός ο Άγιος Παντελεήμονας όπου θα επισκεφθούμε το μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς και θα γνωρίσουμε την αμπελοοινική ιστορία του τόπου. Ακολουθεί στάση σε επισκέψιμο εργαστήριο που παράγει και διαθέτει πιπεριές σε διάφορες γεύσεις. Θα βιώσουμε μια αξέχαστη εμπειρία που θα περιλαμβάνει παρακολούθηση της διαδικασίας παραγωγής των προϊόντων, γευστική δοκιμή 12 μοναδικών συνταγών με την ονομαστή πιπεριά Φλωρίνης συνοδεία σπιτικού τσίπουρου, ξενάγηση στα κτήματα όπου καλλιεργούνται οι πιπεριές και αγορές προϊόντων με βάση την πιπεριά. Ακολουθεί αναχώρηση για τη λίμνη Βεγορίτιδα όπου θα γευματίσουμε σε ένα gourmet εστιατόριο με θέα τη λίμνη. Προτείνουμε να δοκιμάσετε λιμνίσια ψάρια όπως τσιρόνια, γριβάδια, πέστροφες, καθώς επίσης και gourmet πιάτα με βάση τις ζακουστές πιπεριές Φλωρίνης. Θα κάνουμε βόλτα στη λίμνη και στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για το ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα, δείπνο, διασκέδαση σε ένα από τα πολλά μαγαζιά της πόλης. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ: Χιονοδρομικό Κέντρο Πισοδερίου - Πρέσπες

Αναχώρηση μετά το πρωινό για το χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου όπου θα ζήσουμε μοναδικές εμπειρίες κάνοντας σκι ή όποιοι δεν είναι λάτρεις του σπορ μπορούν να χαλαρώσουν πίνοντας καφέ. Αργότερα θα αναχωρήσουμε για ένα μοναδικό από κάθε άποψη προορισμό, τον πλουσιότερο ίσως υδροβιότοπο των Βαλκανίων, τις Πρέσπες που με την εξαιρετική χλωρίδα και πανίδα έχουν χαρακτηριστεί εθνικός δρυμός. Εκεί θα επισκεφθούμε τον οικισμό του Λαιμού όπου θα περιηγηθούμε στο χωριό, θα σταματήσουμε σε καταστήματα με τοπικά προϊόντα για να αγοράσουμε τα περίφημα φασόλια Πρεσπών και να ξεκουραστούμε σε καφενεία του χωριού. Ακολουθεί επίσκεψη στον Άγιο Γερμανό με τον ιστορικό βυζαντινό ναό του 1^{ου} αιώνα και στο Κέντρο Ενημέρωσης Πρεσπών από όπου θα ενημερωθούμε σχετικά με την παρατήρηση των πουλιών στο παραλίμνιο οικοσύστημα. Θα ακολουθήσει βόλτα στη λίμνη και κατόπιν θα μεταβούμε στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου για πτηνοπαρατήρηση και φωτογραφίες. Επόμενος προορισμός μας οι Ψαράδες, το μοναδικό Ελληνικό χωριό στις όχθες της Μεγάλης Πρέσπας. Με βάρκες θα ξεναγηθούμε στα πρωτοβυζαντινά ασκηταριά της Παναγίας Ελεούσας, της Ανάληψης και της Μεταμόρφωσης. Επιστρέφοντας θα γευματίσουμε σε τοπικές ταβέρνες και θα απολαύσουμε ντόπια κουζίνα. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε λιμνίσια ψάρια, πιπεριές Φλωρίνης και φασόλια Πρεσπών. Μπορούμε να αγοράσουμε παστά τσιρόνια και φασόλια Πρεσπών. Στον Άγιο Αχίλλειο, αλλά και σε όλη την περιοχή των Πρεσπών τον Δεκαπενταύγουστο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις πανευρωπαϊκής εμβέλειας γνωστές ως «Πρέσπεια». Επιστροφή στη Φλώρινα και το ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Πρωινό στο ξενοδοχείο. Τελευταία βόλτα στην πόλη για ψώνια. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... ΣΤΙΣ ΣΤΕΡΙΑΝΕΣ ΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ

Ομάδα Στόχος : γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, φυσιολάτρες, τουρίστες τρίτης ηλικίας

Τόποι διαμονής : Φλώρινα

Τόποι εστίασης : Φλώρινα, Βεγορίτιδα, Ψαράδες

Σημεία επίσκεψης : Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων, λόφος Αγ. Παντελεήμονα, δημοτική αγορά, εργαστήρια παρασκευής παραδοσιακών γλυκών (Φλώρινα), οινοποιεία στο Αμύνταιο, μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς και επισκέψιμο εργαστήριο παραγωγής και τυποποίησης πιπεριάς στον Άγιο Παντελεήμονα, λίμνη Βεγορίτιδα, χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου, Πρέσπες, Λαιμός, Άγιος Γερμανός, Κέντρο Ενημέρωσης Πρεσπών, νησάκι Αγίου Αχιλλείου, Ψαράδες.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΟΤΑΝ Η ΦΥΣΗ ΚΕΡΝΑ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με τη Φλώρινα

Άφιξη και τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Γνωριμία με την πόλη της Φλώρινας, μια από τις ωραιότερες της Ελλάδας για τα αξιοθέατά της. Πρώτος προορισμός μας το Αρχαιολογικό Μουσείο δίπλα στον σιδηροδρομικό σταθμό. Κατόπιν θα επισκεφθούμε το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, την πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων και το λόφο του Αγ. Παντελεήμονα όπου βρίσκεται η Ελληνιστική Πόλη. Στη συνέχεια θα κάνουμε βόλτα δίπλα στο ποτάμι και στάση για ξεκούραση και καφέ. Θα συνεχίσουμε με βόλτα στην αγορά και γνωριμία με τα τοπικά προϊόντα της περιοχής. Στη δημοτική αγορά - παζάρι θα βρούμε μεταξύ άλλων φημισμένες πιπεριές Φλωρίνης, φασόλια κ.α. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε εργαστήρια παρασκευής παραδοσιακών γλυκών. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε ένα από τα πολλά εστιατόρια και παραδοσιακά τσιπουράδικα της πόλης όπου θα απολαύσουμε τοπικές γεύσεις. Ελεύθερος χρόνος για δείπνο και διασκέδαση. Διανυκτέρευση. Αν βρεθούμε εδώ τα Χριστούγεννα τα τοπικά έθιμα (Χριστουγεννιάτικες Φωτιές στις 23 Δεκεμβρίου) είναι μοναδικά και αξίζει να τα παρακολουθήσουμε.

2η ΗΜΕΡΑ : Αμύνταιο - Άγιος Παντελεήμονας - Ξινό Νερό

Μόλις τελειώσουμε το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε από την πόλη για οινικές εξερευνήσεις. Πρώτος οινικός προορισμός το Αμύνταιο, ξακουστό για τους αμπελώνες και τα περίφημα κρασιά του. Θα επισκεφθούμε το οινοποιείο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Αμυνταίου, θα ξεναγηθούμε στους χώρους του, θα μάθουμε τα μυστικά της οινοποίησης, θα δοκιμάσουμε εκλεκτά κρασιά και θα κάνουμε αναμνηστικές αγορές. Από εδώ θα συνεχίσουμε την οινική μας διαδρομή με επίσκεψη και ξενάγηση σε μερικά ακόμη οινοποιεία της περιοχής. Το Δεκέμβριο πραγματοποιείται η γιορτή τσίπουρου, ενώ το καλοκαίρι ξεχωριστή είναι η γιορτή κρασιού και οι

πολιτιστικές εκδηλώσεις γνωστές ως «Αμύνταια». Επόμενος γαστρονομικός προορισμός ο Άγιος Παντελεήμονας όπου θα επισκεφθούμε το μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς, ενώ στη συνέχεια θα κάνουμε στάση σε επισκέψιμο εργαστήριο που παράγει και διαθέτει πιπεριές σε διάφορες γεύσεις. Θα βιώσουμε μια αξέχαστη εμπειρία που θα περιλαμβάνει παρακολούθηση της διαδικασίας παραγωγής των προϊόντων, γευστική δοκιμή 12 συνταγών, ξενάγηση στα κτήματα όπου καλλιεργούνται οι πιπεριές και αγορές. Θα συνεχίσουμε τις γαστρονομικές περιπλανήσεις μας στο χωριό Ξινό Νερό που οφείλει το όνομά του στη γεύση του τοπικού νερού. Εδώ θα επισκεφθούμε εργαστήριο ζυμαρικών για να παρακολουθήσουμε τα διάφορα στάδια παραγωγής. Αξίζει τον κόπο να παραμείνουμε στο χωριό για φαγητό σε gourmet εστιατόριο από τα πλέον φημισμένα στη Βόρεια Ελλάδα. Δοκιμάστε τοπικά παραδοσιακά πιάτα όπως αϊβάρι, κανελόνια με σάλτσα από πιπεριές, κεφτεδάκια σουτ μακάλο. Αν βρεθούμε εδώ την περίοδο των απόκρεων αξίζει να παρακολουθήσουμε το καρναβάλι του χωριού. Επιστροφή στη Φλώρινα και το ξενοδοχείο. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ: Αετός - Νυμφαίο - Σκλήθρο

Ξεκινάμε τη μέρα μας με ένα καλό πρωινό και κατόπιν θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση τον Αετό όπου θα ενημερωθούμε για τις δράσεις οικολογικών οργανώσεων της περιοχής και την προστασία της αρκούδας και του λύκου και αμέσως μετά θα επισκεφθούμε το κέντρο προστασίας του λύκου. Τον Αύγουστο εδώ πραγματοποιείται η γιορτή πιπεριάς και εκδηλώσεις οικοτουρισμού με επίσκεψη σε κελάρια οινοποιείων, γευσιγνωσία, δοκιμή τοπικών σπεσιαλιτέ και δραστηριότητες στη φύση. Επόμενος προορισμός μας το όμορφο Νυμφαίο στις πλαγιές του όρους Βίτσι, ένα από τα ωραιότερα χωριά της Ελλάδας, αλλά και το δεύτερο ομορφότερο στην Ευρώπη. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό για να θαυμάσουμε τα πετρόχιστα σπίτια, θα επισκεφθούμε τη Νίκειο Σχολή, το ναό του Αγίου Νικολάου και φυσικά το καταφύγιο της καφέ αρκούδας. Εδώ θα παραμείνουμε για καφέ και θα έχουμε ελεύθερο χρόνο, για όποιον επιθυμεί, για μια σύντομη βόλτα με άλογο ή μια πτήση παρα πέντε (προαιρετικές δραστηριότητες). Πριν φύγουμε από το χωριό θα περάσουμε από τον γυναικείο συνεταιρισμό για να δοκιμάσουμε τοπικά προϊόντα και να κάνουμε αγορές (γλυκά κουταλιού, λικέρ, τραχανά, χυλοπίτες κ.α.). Κατόπιν θα αναχωρήσουμε και θα μεταβούμε στο καταπράσινο Σκλήθρο, γνωστό για τις πατάτες του, όπου θα απολαύσουμε ένα ξεχωριστό γεύμα σε ένα εξαιρετικό gourmet εστιατόριο που θα μας εκπλήξει ευχάριστα με τις γευστικές του προτάσεις. Αν βρεθούμε εδώ τον Αύγουστο αξίζει να παραμείνουμε στη γιορτή πατάτας. Επιστροφή στη Φλώρινα και το ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα στην πόλη, για αγορές και διασκέδαση. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ: Χιονοδρομικό Κέντρο Πισοδερίου - Πρέσπες

Αναχώρηση μετά το πρωινό για το χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου όπου θα ζήσουμε μοναδικές εμπειρίες κάνοντας σκι ή όποιοι δεν είναι λάτρεις του σπορ μπορούν να χαλαρώσουν πίνοντας καφέ. Αργότερα θα αναχωρήσουμε για ένα μοναδικό από κάθε άποψη προορισμό, τον πλουσιότερο ίσως υδροβιότοπο των Βαλκανίων, τις Πρέσπες που με την εξαιρετική χλωρίδα και πανίδα έχουν χαρακτηριστεί εθνικός δρυμός. Εκεί θα επισκεφθούμε τον οικισμό του Λαιμού όπου θα περιηγηθούμε στο χωριό, θα σταματήσουμε σε καταστήματα με τοπικά προϊόντα για να αγοράσουμε τα περίφημα φασόλια Πρεσπών και να ξεκουραστούμε σε καφεενία του χωριού. Ακολουθεί επίσκεψη στον Άγιο Γερμανό με τον ιστορικό βυζαντινό ναό του 1^{ου} αιώνα και στο Κέντρο Ενημέρωσης Πρεσπών από όπου θα ενημερωθούμε σχετικά με την παρατήρηση των πουλιών στο παραλίμνιο οικοσύστημα. Θα ακολουθήσει βόλτα στη λίμνη και κατόπιν θα μεταβούμε στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου για πτηνοπαρατήρηση και φωτογραφίες. Επόμενος προορισμός μας οι Ψαράδες, το μοναδικό Ελληνικό χωριό στις όχθες της Μεγάλης Πρέσπας. Με βάρκες θα ξεναγηθούμε στα πρωτοβυζαντινά ασκηταριά της Παναγίας Ελεούσας, της Ανάληψης και της Μεταμόρφωσης. Επιστρέφοντας θα γευματίσουμε σε τοπικές ταβέρνες και θα απολαύσουμε ντόπια κουζίνα. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε λιμνίσια ψάρια, πιπεριές Φλωρίνης και φασόλια Πρεσπών. Μπορούμε να αγοράσουμε παστά τσιρόνια και φασόλια Πρεσπών. Στον Άγιο Αχίλλειο, αλλά και σε όλη την περιοχή των Πρεσπών τον Δεκαπενταύγουστο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις πανευρωπαϊκής εμβέλειας γνωστές ως «Πρέσπεια». Επιστροφή στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

5η ΗΜΕΡΑ : Αναχώρηση

Πρωινό στο ξενοδοχείο. Τελευταία βόλτα στην πόλη για ψώνια. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΟΤΑΝ Η ΦΥΣΗ ΚΕΡΝΑ**

Ομάδα Στόχος : Γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, φυσιολάτρες

Τόποι διαμονής : Φλώρινα

Τόποι εστίασης : Φλώρινα, Ξινό Νερό, Σκλήθρο, Ψαράδες

Σημεία επίσκεψης : Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων, λόφος Αγ. Παντελεήμονα, δημοτική αγορά, εργαστήρια παρασκευής παραδοσιακών γλυκών (Φλώρινα), οινοποιεία στο Αμύνταιο, μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς και επισκέψιμο εργαστήριο πιπεριάς στον Άγιο Παντελεήμονα, εργαστήριο ζυμαρικών στο Ξινό Νερό, Αετός, Νίκειο Σχολή, καταφύγιο καφέ αρκούδας & γυναικείος συνεταιρισμός στο Νυμφαίο, Σκλήθρο, χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου, Πρέσπες, Κέντρο Ενημέρωσης Πρεσπών, Άγιος Γερμανός, Άγιος Αχίλλειος, Ψαράδες.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΚΛΙΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΓΕΥΣΤΙΚΕΣ

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με το Κικλίο

Άφιξη, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για γνωριμία με την πόλη. Προτείνουμε να επισκεφθείτε το Πολεμικό και το Λαογραφικό Μουσείο, καθώς και το Αρχαιολογικό Μουσείο όπου στεγάζεται μεταξύ άλλων και ο Κούρος της Αρχαίας Ευρωπού. Κατόπιν ανηφορίστε προς το λόφο του Αγίου Γεωργίου για να θαυμάσετε τη μεταβυζαντινή ομώνυμη εκκλησία. Στην περιοχή υπάρχει επίσης το ομώνυμο Σπήλαιο, γνωστό για τις θεραπευτικές του ιδιότητες, καθώς και έκθεση παλαιοντολογίας όπου μπορείτε να κάνετε σύντομη στάση. Στην πόλη θα βρείτε πολλές ταβέρνες για φαγητό. Ζητήστε να δοκιμάσετε τοπικές σπεσιαλιτέ. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Βαπτιστής - Πολύκαστρο - Αξιούπολη - Γουμένισσα - Γρίβα

Αναχώρηση από το ξενοδοχείο αμέσως μετά το πρωινό για να γνωρίσουμε τις ομορφιές και τα τοπικά προϊόντα της περιοχής. Κατόπιν θα μεταβούμε στο χωριό Βαπτιστής γνωστό για τα νόστιμα λουκάνικά του. Εδώ θα σταματήσουμε για καφέ. Η εκδρομή συνεχίζεται με μια σύντομη στάση στο βυζαντινό κάστρο στο χωριό Παλιό Γυναικόκαστρο. Αξιόλογες στην περιοχή είναι οι τετραήμερες εκδηλώσεις των «Γυναικοκαστρείων» το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου. Στη συνέχεια θα έχουμε μια ξεχωριστή γαστρονομική εμπειρία. Θα επισκεφθούμε τυροκομική μονάδα, θα ξεναγηθούμε στους χώρους της, θα μάθουμε για τη διαδικασία παραγωγής τυριού, θα κάνουμε γευστική δοκιμή και αγορές για όποιον το επιθυμεί. Επόμενος προορισμός το Πολύκαστρο, σταθμός κάθε ταξιδιώτη με αξιόλογη αγορά και εστιατόρια. Εδώ πραγματοποιούνται τα «Πολυκαστρινά», ένα δεκαήμερο εκδηλώσεων κατά την εορτή του Αγίου Πνεύματος, ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής. Από εδώ θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση την

Αξιούπολη. Η περιοχή είναι ονομαστή για τους αμπελώνες, το κρασί και το τσίπουρό της. Θα επισκεφθούμε οινοποιεία της περιοχής στα οποία θα ξεναγηθούμε, θα ενημερωθούμε για την οινική διαδικασία, θα δοκιμάσουμε διάφορες ποικιλίες κρασιών και όποιος επιθυμεί μπορεί να κάνει αγορές. Οι οινικές μας εξερευνήσεις συνεχίζονται στη Γουμένισσα, την αρχόντισσα πόλη, που διατηρεί αναλλοίωτη την παραδοσιακή της φυσιογνωμία. Εδώ θα ξεναγηθούμε σε μερικά ακόμη οινοποιεία. Κατόπιν θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για να κάνουμε βόλτα στα στενά σοκάκια του χωριού, να θαυμάσουμε την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική των κτιρίων, να επισκεφθούμε την παμπάλαια εκκλησία της Παναγίας της Γουμένισσας. Το μεσημέρι θα καθίσουμε για φαγητό σε ένα από τα πολλά εστιατόρια. Ζητήστε να δοκιμάσετε ποντιακές γεύσεις, αλλά και άλλες τοπικές σπεσιαλιτέ. Αν βρεθούμε εδώ το χειμώνα, στις 1 Φεβρουαρίου ανήμερα του Αγίου Τρύφωνα – προστάτη των αμπελουργών - αξίζει να μείνουμε στη γιορτή κρασιού που συνοδεύεται από τα γνωστά χάλκινα της Γουμένισσας.

Επόμενος σταθμός μας η Γρίβα όπου θα κάνουμε βόλτα στο χωριό και θα επισκεφθούμε οικοτεχνία παραγωγής γλυκών κουταλιού. Θα δοκιμάσουμε γλυκά και θα κάνουμε σχετικές αγορές. Ακολουθεί σύντομη στάση για προσκύνημα στην Ιερά Μονή Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης με θέα στην κοιλάδα του Αξιού. Στη Γρίβα στα τέλη του Οκτώβρη πραγματοποιείται η γιορτή κάστανου – τυριού – κρασιού και επίσης αναβιώνει το έθιμο κουρμπάνι (ζωοθυσία) με εθιμικό φαγητό. Θα σταματήσουμε για καφέ ή τσίπουρο στην πλατεία με τον τεράστιο πλάτανο και μετά θα επισκεφθούμε παντοπωλεία για να γνωρίσουμε τοπικά προϊόντα και να κάνουμε ψώνια. Επιστροφή στο Κιλκίς και το ξενοδοχείο για ξεκούραση. Ελεύθερος χρόνος. Αναζητήστε παραδοσιακά καταστήματα για να ψωνίσετε τοπικά προϊόντα όπως ζυμαρικά, ποντιακά γλυκά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ, βότανα και μπαχαρικά κ.α. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Πικρολίμνη

Μετά το πρωινό και στο δρόμο για την Πικρολίμνη θα κάνουμε μια στάση στο ράντζο τουριστικής ιππασίας όπου μπορούμε να παρακολουθήσουμε μαθήματα ιππασίας, να κάνουμε βόλτα με άλογο στη φύση, να περιηγηθούμε στο μικρό ζωολογικό κήπο ή απλά να χαλαρώσουμε πίνοντας καφέ σε ένα όμορφο περιβάλλον. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για τον τελευταίο μας προορισμό, το ονομαστό ιαματικό θέρετρο, την Πικρολίμνη, όπου βρίσκεται οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας - υδροθεραπείας και εκεί θα περάσουμε αρκετό χρόνο (προαιρετική δραστηριότητα). Θα παραμείνουμε το μεσημέρι για φαγητό, ενώ θα επισκεφθούμε και εργαστήριο συσκευασίας πηλού από όπου μπορούμε να κάνουμε αγορές. Αναχώρηση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... *ΓΕΥΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ*

Ομάδα Στόχος : γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, τουρίστες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, τουρίστες τρίτης ηλικίας

Τόποι διαμονής : Κιλκίς

Τόποι εστίασης : Κιλκίς, Γουμένισσα, Πικρολίμνη

Σημεία επίσκεψης : Πολεμικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο, Αρχαιολογικό Μουσείο, λόφος Αγίου Γεωργίου και ομώνυμο Σπήλαιο (Κιλκίς), Βαπτιστής, βυζαντινό κάστρο στο Παλιό Γυναικόκαστρο, τυροκομική μονάδα, οινοποιεία Αξιούπολης και Γουμένισσας, οικοτεχνία παραγωγής γλυκών κουταλιού, παντοπωλεία με τοπικά προϊόντα (Γρίβα), Ιερά Μονή Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης, ράντζο τουριστικής ιππασίας κέντρο πηλοθεραπείας στην Πικρολίμνη.

**ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΚΙΛΚΙΣ****ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ****... ΒΟΡΕΙΝΟ
ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ****1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με το Κιλκίς**

Άφιξη, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για γνωριμία με την πόλη. Προτείνουμε να επισκεφθείτε το Πολεμικό και το Λαογραφικό Μουσείο, καθώς και το Αρχαιολογικό Μουσείο όπου στεγάζεται μεταξύ άλλων και ο Κούρος της Αρχαίας Ευρωπού. Κατόπιν ανηφορίστε προς το λόφο του Αγίου Γεωργίου για να θαυμάσετε τη μεταβυζαντινή ομώνυμη εκκλησία. Στην περιοχή υπάρχει επίσης το ομώνυμο Σπήλαιο, γνωστό για τις θεραπευτικές του ιδιότητες, καθώς και έκθεση παλαιοντολογίας όπου μπορείτε να κάνετε σύντομη στάση. Στην πόλη θα βρείτε πολλές ταβέρνες για φαγητό. Ζητήστε να δοκιμάσετε τοπικές σπεσιαλιτέ. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Βαπτιστής - Πολύκαστρο - Αξιούπολη - Γουμένισσα - Γρίβα

Αναχώρηση από το ξενοδοχείο αμέσως μετά το πρωινό για να γνωρίσουμε τις ομορφιές και τα τοπικά προϊόντα της περιοχής. Κατόπιν θα μεταβούμε στο χωριό Βαπτιστής γνωστό για τα νόστιμα λουκάνικά του. Εδώ θα σταματήσουμε για καφέ. Η εκδρομή συνεχίζεται με μια σύντομη στάση στο βυζαντινό κάστρο στο χωριό Παλιό Γυναικόκαστρο. Αξιόλογες στην περιοχή είναι οι τετραήμερες εκδηλώσεις των «Γυναικοκαστρείων» το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου. Στη συνέχεια θα έχουμε μια ξεχωριστή γαστρονομική εμπειρία. Θα επισκεφθούμε τυροκομική μονάδα, θα ξεναγηθούμε στους χώρους της, θα μάθουμε για τη διαδικασία παραγωγής τυριού, θα κάνουμε γευστική δοκιμή και αγορές για όποιον το επιθυμεί. Επόμενος προορισμός το Πολύκαστρο, σταθμός κάθε ταξιδιώτη με αξιόλογη αγορά και εστιατόρια. Εδώ πραγματοποιούνται τα «Πολυκαστρινά», ένα δεκαήμερο εκδηλώσεων κατά την εορτή του Αγίου Πνεύματος, ένα από τα

σημαντικότερα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής. Από εδώ θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση την Αξιούπολη. Η περιοχή είναι ονομαστή για τους αμπελώνες, το κρασί και το τσίπουρό της. Θα επισκεφθούμε οινοποιεία της περιοχής στα οποία θα ξεναγηθούμε, θα ενημερωθούμε για την οινική διαδικασία, θα δοκιμάσουμε διάφορες ποικιλίες κρασιών και όποιος επιθυμεί μπορεί να κάνει αγορές. Οι οινικές μας εξερευνήσεις συνεχίζονται στη Γουμένισσα, την αρχόντισσα πόλη, που διατηρεί αναλλοίωτη την παραδοσιακή της φυσιογνωμία. Εδώ θα ξεναγηθούμε σε μερικά ακόμη οινοποιεία. Κατόπιν θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για να κάνουμε βόλτα στα στενά σοκάκια του χωριού, να θαυμάσουμε την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική των κτιρίων, να επισκεφθούμε την παμπάλαια εκκλησία της Παναγίας της Γουμένισσας. Το μεσημέρι θα καθίσουμε για φαγητό σε ένα από τα πολλά εστιατόρια. Ζητήστε να δοκιμάσετε ποντιακές γεύσεις, αλλά και άλλες τοπικές σπεσιαλιτέ. Αν βρεθούμε εδώ το χειμώνα, στις 1 Φεβρουαρίου ανήμερα του Αγίου Τρύφωνα – προστάτη των αμπελουργών - αξίζει να μείνουμε στη γιορτή κρασιού που συνοδεύεται από τα γνωστά χάλκινα της Γουμένισσας.

Επόμενος σταθμός μας η Γρίβα όπου θα κάνουμε βόλτα στο χωριό και θα επισκεφθούμε οικοτεχνία παραγωγής γλυκών κουταλιού. Θα δοκιμάσουμε γλυκά και θα κάνουμε σχετικές αγορές. Ακολουθεί σύντομη στάση για προσκύνημα στην Ιερά Μονή Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης με θέα στην κοιλάδα του Αξιού. Στη Γρίβα στα τέλη του Οκτώβρη πραγματοποιείται η γιορτή κάστανου – τυριού – κρασιού και επίσης αναβιώνει το έθιμο κουρμπάνι (ζωοθυσία) με εθιμικό φαγητό. Θα σταματήσουμε για καφέ ή τσίπουρο στην πλατεία με τον τεράστιο πλάτανο και μετά θα επισκεφθούμε παντοπωλεία για να γνωρίσουμε τοπικά προϊόντα και να κάνουμε ψώνια. Επιστροφή στο Κιλκίς και το ξενοδοχείο για ξεκούραση. Ελεύθερος χρόνος. Αναζητήστε παραδοσιακά καταστήματα για να ψωνίσετε τοπικά προϊόντα όπως ζυμαρικά, ποντιακά γλυκά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ, βότανα και μπαχαρικά κ.α. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Βαλκανικός Βοτανικός Κήπος Κρουσσιών - Ποντοκερασιά

Μετά το πρόγευμα θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση την Ποντοκερασιά. Θα διασχίσουμε τα μικρά χωριά Αργυρούπολη, Διπόταμος, Τέρπυλλος και Κοκκινιά για να κάνουμε στάση για ξεκούραση και καφέ στο καταπράσινο χωριό Μελισσουργιό. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για το Βαλκανικό Βοτανικό Κήπο των Κρουσσιών, ένας από τους νεότερους και ενδιαφέροντες κήπους της Νότιας Ευρώπης, όπου θα περιηγηθούμε σε ένα περιβάλλον πλούσιο από αυτοφυή φυτά, αλλά και από καταρράκτες, τεχνητές λίμνες, διαμορφωμένα μονοπάτια, ρυάκια, παρατηρητήρια και φυσικά λιβάδια. Έχοντας απολαύσει φύση και πράσινο θα συνεχίσουμε την εκδρομή μας με στάση στο χωριό Ποντοκερασιά, το χωριό της φτέρης, που βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο της οροσειράς των Κρουσσιών περιτριγυρισμένο από δάση. Εδώ θα παραμείνουμε αρκετή ώρα και θα έχουμε χρόνο για διάφορες δραστηριότητες στην ύπαιθρο όπως περίπατο, ιππασία, ανεμοπτερισμό. Θα γευματίσουμε σε παραδοσιακή ταβέρνα και θα δοκιμάσουμε τοπικές λιχουδιές. Κατόπιν θα

πάρουμε το δρόμο της επιστροφής και θα αναχωρήσουμε από το Κιλκίς για τον τελικό μας προορισμό (Θεσσαλονίκη).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... **ΒΟΡΕΙΝΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ**

Ομάδα Στόχος : *γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες, τουρίστες τρίτης ηλικίας*

Τόποι διαμονής : *Κιλκίς*

Τόποι εστίασης : *Κιλκίς, Γουμένισσα, Ποντοκερασιά*

Σημεία επίσκεψης : *Πολεμικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο, Αρχαιολογικό Μουσείο, λόφος Αγίου Γεωργίου και ομώνυμο Σπήλαιο (Κιλκίς), τυροκομική μονάδα, οινοποιεία Αξιούπολης και Γουμένισσας, οικοτεχνία παραγωγής γλυκών κουταλιού, παντοπωλεία με τοπικά προϊόντα (Γρίβα), Ιερά Μονή Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης, Μελισσοουργιά, Βαλκανικός Βοτανικός Κήπος Κρουσίων, Ποντοκερασιά.*

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΜΟΣΧΟΒΟΛΟΥΝ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με την πόλη της Κοζάνης

Άφιξη στην Κοζάνη και τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερη ημέρα για γνωριμία με την πόλη. Προτείνουμε να επισκεφθείτε τα μουσεία της πόλης (Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Σύγχρονης Τοπικής Ιστορίας, Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο) και να θαυμάσετε τα παλιά αρχοντικά Λασσάνη και Βούρκα. Στην πλατεία μπορείτε να απολαύσετε τον καφέ σας ή να γευματίσετε δοκιμάζοντας Κοζανίτικες γεύσεις όπως γιαπράκια, πίτες, κιχιά κ.α. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Κρόκος - Αιανή - Σέρβια - Βελβεντό

Πρωινό στο ξενοδοχείο και αμέσως μετά αναχώρηση για το χωριό Κρόκος, γνωστό για το ομώνυμο προϊόν που καλλιεργείται από τον 17^ο αιώνα με ιδιαίτερα γευστικές, χρωστικές και θεραπευτικές ιδιότητες. Πρώτη μας στάση ο Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών εκπρόσωποι του οποίου θα μας ξεναγήσουν στις εγκαταστάσεις τους, θα μας ενημερώσουν για την παραγωγή του κρόκου και θα μας προμηθεύσουν με μερικά γραμμάρια από το «χρυσάφι» της Κοζανίτικης γης μαζί με συνταγές για τη χρήση του. Κατόπιν θα μεταβούμε στο χωριό Αιανή, έναν από τους σημαντικότερους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς οικισμούς της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό, θα επισκεφθούμε την αρχαία πόλη στο λόφο της Μεγάλης Ράχης και το Αρχαιολογικό Μουσείο και θα ξεκουραστούμε σε καφενεία του χωριού. Αν πεινάσουμε, το κρέας στη σούβλα είναι μοναδικό. Θα κάνουμε βόλτα στο Μικρόβαλτο για να θαυμάσουμε ένα σπάνιο γεωλογικό φαινόμενο γνωστό ως «μπουχάρια». Επόμενη στάση μας τα Σέρβια όπου θα επισκεφθούμε το κάστρο των Σερβίων. Επόμενος γαστρονομικός προορισμός μας το Βελβεντό, η όμορφη κωμόπολη με τα πολλά νερά και το πράσινο, τις αμέτρητες εκκλησίες και τις ατέλειωτες εκτάσεις με ροδακινιές. Θα επισκεφθούμε το Λαογραφικό Μουσείο, καθώς και τη Μονή Αγίας Τριάδας από όπου θα απολαύσουμε εκπληκτική θέα προς τη λίμνη Πολυφύτου και θα ξεκινήσουμε πεζοπορική διαδρομή για το «Σκεπασμένο» όπου μπορούμε να απολαύσουμε τους

πολυάριθμους καταρράκτες από τα παρατηρητήρια. Στην κεντρική πλατεία μπορούμε να δοκιμάσουμε τοπικές λιχουδιές (τουλούμπες, κουρκουμπίνια) και να προμηθευτούμε μαρμελάδες και γλυκά κουταλιού του Γυναικείου Συνεταιρισμού. Στη συνέχεια θα ξεναγηθούμε σε οινοποιεία της περιοχής, θα μάθουμε για τις τοπικές ποικιλίες και την οινική διαδικασία, θα δοκιμάσουμε εκλεκτούς οίνους και για όποιον επιθυμεί θα κάνουμε αγορές. Στο χωριό θα παραμείνουμε για δείπνο. Προτείνουμε να δοκιμάσετε γιαπράκια, αλπμασάν, μπουρμπάρι και φυσικά επιλέξτε κρασί της περιοχής. Πριν την επιστροφή μας στην Κοζάνη θα κάνουμε μια στάση στη Νεράιδα για ξεκούραση και ποτό προκειμένου να απολαύσουμε τη μαγευτική θέα της λίμνης. Επιστροφή στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση στην Κοζάνη.

3η ΗΜΕΡΑ : Σιάτιστα - Εράτυρα - Βλάστη

Αναχώρηση μετά το πρωινό με κατεύθυνση την όμορφη Σιάτιστα, γνωστή για τα αρχοντικά και τα κρασιά της. Θα παραμείνουμε και θα έχουμε αρκετό ελεύθερο χρόνο να κάνουμε βόλτα και να θαυμάσουμε τα ωραιότερα μακεδονικά αρχοντικά της Βόρειας Ελλάδας. Επίσης θα γνωρίσουμε τους πολιτιστικούς της θησαυρούς : την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στην κεντρική πλατεία, μεταβυζαντινές εκκλησίες όπως την Αγία Παρασκευή, τον Άγιο Μηνά, τον Προφήτη Ηλία κ.α., το Βοτανικό και το Εκκλησιαστικό Μουσείο. Κατόπιν θα πραγματοποιήσουμε ένα οινικό ταξίδι με επισκέψεις σε κελάρια και οινοποιεία της περιοχής όπου θα μυηθούμε στα μυστικά της οινοποίησης, θα απολαύσουμε γευστικές δοκιμές εκλεκτών οίνων και εφόσον το επιθυμούμε θα κάνουμε αγορές. Πριν αναχωρήσουμε από την πόλη θα επισκεφθούμε καταστήματα τοπικών προϊόντων και θα κάνουμε στάση σε εργαστήρια δέρματος και γούνας που φημίζονται για τα υψηλής ποιότητας προϊόντα τους. Η εκδρομή μας συνεχίζεται με στάση στην ιστορική Εράτυρα, χτισμένη στους πρόποδες του Άσκιου όρους. Εδώ θα επισκεφθούμε το Λαογραφικό Μουσείο και τα αρχοντικά της Εράτυρας, θα θαυμάσουμε τους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς ναούς του οικισμού, με πιο εντυπωσιακό δείγμα το ναό του Αγίου Γεωργίου στην κεντρική πλατεία και την Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου σε μια τοποθεσία φυσικού κάλλους. Θα ξεκουραστούμε σε καφενεία του χωριού και πριν φύγουμε θα αναζητήσουμε καταστήματα τοπικών προϊόντων για τα ψώνια μας. Επόμενος προορισμός η Βλάστη, χωριό μοναδικής ομορφιάς, γνωστό για τα τυροκομικά του προϊόντα. Θα περιηγηθούμε στο χωριό και θα επισκεφθούμε τις ιστορικές μονές Αγίου Μάρκου, Αγίου Νικολάου και την Εκκλησία του Αγίου Δημητρίου. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε παραδοσιακή ταβέρνα στο κέντρο του χωριού. Δοκιμάστε τοπικές σπεσιαλιτέ όπως ζυγούρι, γιαπράκια, γίδα στη γάστρα, κεφαλοτύρι μπουγιουρντί. Την περίοδο του καλοκαιριού πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις όπως ο «τρανός χορός» και οι «γιορτές της γης». Από εδώ κατηφορίζοντας και μέσα από εκπληκτικής ομορφιάς τοπίο θα βρεθούμε στην Πτολεμαΐδα από όπου θα πάρουμε το δρόμο της επιστροφής.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... *ΜΟΣΧΟΒΟΛΟΥΝ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ*

Ομάδα Στόχος : γαστροτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, φυσιολάτρες, τουρίστες τρίτης ηλικίας

Τόποι διαμονής : Κοζάνη

Τόποι εστίασης : Κοζάνη, Αιανή, Βελβεντός, Βλάστη

Σημεία επίσκεψης : Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Σύγχρονης Τοπικής Ιστορίας, Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο, αρχοντικά Λασσάνη και Βούρκα (Κοζάνη), Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών (Κρόκος), Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής, Μπουχάρια στο Μικρόβαλτο, κάστρο Σερβίων, Λαογραφικό Μουσείο, Μονή Αγίας Τριάδας, Γυναικείος Συνεταιρισμός, Σκεπασμένο, οινοποιεία (Βελβεντό), Νεράιδα, εκκλησίες, κελάρια, τοπικά καταστήματα και εργαστήρια δέρματος και γούνας στη Σιάτιστα, Λαογραφικό Μουσείο, αρχοντικά, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες (Εράτυρα), μονές Αγίου Μάρκου, Αγίου Νικολάου και Εκκλησία Αγίου Δημητρίου στη Βλάστη, Πτολεμαΐδα.

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

... ΣΤΗΣ ΓΕΥΣΗΣ ΤΙΣ ΑΝΗΦΟΡΙΕΣ

1η ΗΜΕΡΑ : Γνωριμία με τη Σιάτιστα

Άφιξη στη Σιάτιστα και τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος για βόλτα στην πόλη. Περιπατήστε στα στενά δρομάκια και ανακαλύψτε τα ωραιότερα μακεδονικά αρχοντικά της Βόρειας Ελλάδας στην πλατεία της Μητρόπολης, της Γεράνειας και στην πλατεία Τρία Πηγάδια. Επισκεφθείτε την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στην κεντρική πλατεία, τις μεταβυζαντινές εκκλησίες της Αγίας Παρασκευής, του Αγίου Μηνά και του Προφήτη Ηλία, το Βοτανικό και το Εκκλησιαστικό Μουσείο. Ραντεβού σε καφενείο για να ξεκουραστούμε και στη συνέχεια να ξεκινήσουμε ένα οινικό ταξίδι με επισκέψεις σε κελάρια και οινοποιεία της περιοχής όπου θα μυηθούμε στα μυστικά του Σατιστινιού κρασιού, θα απολαύσουμε γευστικές δοκιμές εκλεκτών οίνων και εφόσον το επιθυμούμε θα κάνουμε αγορές. Στις πλατείες της Χώρας και της Γεράνειας, στην περιοχή Φούρκα, στην είσοδο της πόλης στον Άγιο Νικάνορα, στην περιοχή του Αγίου Χριστοφόρου και κατά μήκος της Κεντρικής οδού θα βρείτε ταβέρνες για να απολαύσετε ένα παραδοσιακό γεύμα. Δοκιμάστε «παλιό», ζυγούρι, τηγανιά, κοντοσουβλι, γίδα στη γάστρα και τοπικά μεζεδάκια όπως κεφαλοτύρι «μπουγιουρντί» και πικάντικο λάχανο. Συνοδέψτε με λιαστό κρασί. Επιστροφή στο ξενοδοχείο για ξεκούραση. Ελεύθερος χρόνος. Σας προτείνουμε το απόγευμα να αναζητήστε καταστήματα τοπικών προϊόντων για τις αναμνηστικές σας αγορές και να περάσετε από εργαστήρια δέρματος και γούνας που φημίζονται για τα υψηλής ποιότητας προϊόντα τους. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Εράτυνα - Βλάστη - Πτολεμαΐδα - Κοζάνη

Πρωινό στο ξενοδοχείο και αναχώρηση με κατεύθυνση την ιστορική Εράτυνα, χτισμένη στους πρόποδες του Άσκιου όρους. Εδώ θα επισκεφθούμε το Λαογραφικό Μουσείο και τα αρχοντικά της Εράτυνας, θα θαυμάσουμε τους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς ναούς του οικισμού με πιο

εντυπωσιακό δείγμα το ναό του Αγίου Γεωργίου στην κεντρική πλατεία και την Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου. Θα ξεκουραστούμε σε καφενεία του χωριού και πριν φύγουμε θα αναζητήσουμε καταστήματα τοπικών προϊόντων για τα ψώνια μας. Επόμενος προορισμός η Βλάστη, χωριό μοναδικής ομορφιάς, γνωστό για τα τυροκομικά του προϊόντα. Θα περιηγηθούμε στο χωριό και θα περπατήσουμε στα γραφικά καλντερίμια, θα επισκεφθούμε τις ιστορικές μονές Αγίου Μάρκου, Αγίου Νικολάου και την Εκκλησία του Αγίου Δημητρίου. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε παραδοσιακή ταβέρνα στο κέντρο του χωριού. Ζητήστε να δοκιμάσετε παραδοσιακά εδέσματα και τυριά. Την περίοδο του καλοκαιριού πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις όπως ο «τρανός χορός» και οι «γιορτές της γης». Από εδώ και μέσα από εκπληκτικής ομορφιάς τοπίο θα κατευθυνθούμε στην Πτολεμαΐδα όπου θα κάνουμε στάση για ξεκούραση και καφέ και στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για την Κοζάνη. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Κρόκος – Αιανή – Σέρβια – Βελβεντό

Πρωινό στο ξενοδοχείο και αμέσως μετά αναχώρηση για το χωριό Κρόκος, γνωστό για το ομώνυμο προϊόν που καλλιεργείται από τον 17^ο αιώνα με ιδιαίτερα γευστικές, χρωστικές και θεραπευτικές ιδιότητες. Πρώτη μας στάση ο Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών εκπρόσωποι του οποίου θα μας ξεναγήσουν στις εγκαταστάσεις τους, θα μας ενημερώσουν για την παραγωγή του κρόκου και θα μας προμηθεύσουν με μερικά γραμμάρια από το «χρυσάφι» της Κοζανίτικης γης μαζί με συνταγές για τη χρήση του. Κατόπιν θα μεταβούμε στο χωριό Αιανή, έναν από τους σημαντικότερους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς οικισμούς της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό, θα επισκεφθούμε την αρχαία πόλη στο λόφο της Μεγάλης Ράχης και το Αρχαιολογικό Μουσείο και θα ξεκουραστούμε σε καφενεία του χωριού. Αν πεινάσουμε, το κρέας στη σούβλα είναι μοναδικό. Θα κάνουμε μια στάση στο Μικρόβαλτο για να θαυμάσουμε ένα σπάνιο γεωλογικό φαινόμενο γνωστό ως «μπουχάρια». Επόμενος προορισμός μας τα Σέρβια όπου θα επισκεφθούμε το κάστρο των Σερβίων. Από εδώ θα κατευθυνθούμε στο Βελβεντό, την όμορφη κωμόπολη με τα πολλά νερά και το πράσινο, τις αμέτρητες εκκλησίες και τις ατέλειωτες εκτάσεις με ροδακινιές. Θα επισκεφθούμε το Λαογραφικό Μουσείο, καθώς και τη Μονή Αγίας Τριάδας από όπου θα απολαύσουμε εκπληκτική θέα προς τη λίμνη Πολυφύτου και θα ξεκινήσουμε την πεζοπορική διαδρομή για το «Σκεπασμένο» όπου μπορούμε να απολαύσουμε τους πολυάριθμους καταρράκτες από τα παρατηρητήρια. Στην κεντρική πλατεία μπορούμε να δοκιμάσουμε τοπικές λιχουδιές (τουλούμπες, κουργουμπίνια) και να προμηθευτούμε μαρμελάδες και γλυκά κουταλιού του Γυναικείου Συνεταιρισμού. Στη συνέχεια θα ξεναγηθούμε σε οινοποιεία της περιοχής, θα μάθουμε για τις τοπικές ποικιλίες, θα δοκιμάσουμε εκλεκτούς οίνους και για όποιον το επιθυμεί θα κάνουμε αγορές. Πριν την επιστροφή μας στην Κοζάνη θα κάνουμε μια στάση στη Νεράιδα για

ξεκούραση και ποτό προκειμένου να απολαύσουμε τη μαγευτική θέα της λίμνης. Εδώ το ταξίδι μας ολοκληρώνεται και παίρνουμε το δρόμο της επιστροφής.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... ΣΤΗΣ ΓΕΥΣΗΣ ΤΙΣ ΑΝΗΦΟΡΙΕΣ

Ομάδα Στόχος : Γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα, τουρίστες τρίτης ηλικίας

Τόποι διαμονής : Σιάτιστα, Κοζάνη

Τόποι εστίασης : Σιάτιστα, Βλάστη, Αιανή

Σημεία επίσκεψης : Μακεδονικά αρχοντικά στις πλατείες Μητρόπολης, Γεράνειας και Τρία Πηγάδια, μεταβυζαντινές εκκλησίες Αγίας Παρασκευής, Αγίου Μηνά και Προφήτη Ηλία, Βοτανικό και Εκκλησιαστικό Μουσείο, κελάρια και οινοποιεία (Σιάτιστα), Λαογραφικό Μουσείο, αρχοντικά, βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί στην Εράτυρα, Βλάστη, Πτολεμαΐδα, Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών (Κρόκος), Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής, Μπουχάρια στο Μικρόβαλτο, κάστρο Σερβίων, Λαογραφικό Μουσείο, Μονή Αγίας Τριάδας, Γυναικείος Συνεταιρισμός, Σκεπασμένο, οινοποιεία (Βελβεντό), Νεράιδα.

**ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΗΜΑΘΙΑΣ
ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΚΟΖΑΝΗΣ
ΚΙΛΚΙΣ**

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ

**... ΠΑΝΣΕΛΗΝΗ
ΔΙΑΔΡΟΜΗ**

1 η ΗΜΕΡΑ : Στα αμπελοτόπια της Νάουσας

Άφιξη στη Νάουσα και τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Η σημερινή ημέρα είναι αφιερωμένη στη γνωριμία μας με το Ναουσαϊκό κρασί. Πρώτη μας στάση το Μουσείο Οίνου και Αμπέλου προκειμένου να ενημερωθούμε γύρω από την αμπελουργική και οινοποιητική παράδοση από τον δέκατο έβδομο αιώνα έως σήμερα, αλλά και για την ιστορία του τσίπουρου. Στη συνέχεια θα ξεναγηθούμε σε επισκέψιμο οινοποιείο και στους αμπελώνες του, θα ενημερωθούμε για τις καλλιεργήσιμες ποικιλίες και την οινοποίηση και θα δοκιμάσουμε διάφορες ποικιλίες κρασιών. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για τη Στράντζα όπου ένα ακόμη οινοποιείο θα μας υποδεχθεί και θα μας ξεναγήσει στον κόσμο του ξινόμαυρου. Θα παραμείνουμε στη Στράντζα για γεύμα σε παραδοσιακή ταβέρνα όπου θα δοκιμάσουμε τοπικές σπεσιαλιτέ. Επόμενος προορισμός το Γιαννακοχώρι όπου θα θαυμάσουμε τον υπέροχο αμπελώνα της περιοχής. Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε τη Μονή Προδρόμου μέσα στο δάσος από οξιά και έπειτα θα κάνουμε στάση σε άλλα δύο οινοποιεία για να ξεναγηθούμε στα κελάρια τους, να γνωρίσουμε τα μυστικά της οινικής παραγωγής, να δοκιμάσουμε εκλεκτές ποικιλίες κρασιών και να κάνουμε αγορές. Θα παραμείνουμε στο χωριό για γεύμα σε παραδοσιακή ταβέρνα όπου θα δοκιμάσουμε τοπικές σπεσιαλιτέ. Την περίοδο μεταξύ Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου αποτελεί ιδιαίτερη εμπειρία η επίσκεψη σε κάποιο από τα πολλά ρακοκάζανα που λειτουργούν σε όλη την οινική ζώνη καλλιέργειας του ξινόμαυρου. Αναχώρηση για τη Νάουσα και το ξενοδοχείο για ξεκούραση. Το απόγευμα θα περάσουμε στιγμές χαλάρωσης στο άλσος του Αγίου Νικολάου. Το βράδυ θα απολαύσουμε μια μοναδική γαστρονομική εμπειρία. Θα μαγειρέψουμε υπό την καθοδήγηση

σεφ και θα απολαύσουμε το αποτέλεσμα συνοδεία υπέροχων κρασιών. Επιστροφή στο ξενοδοχείο. Διανυκτέρευση.

2η ΗΜΕΡΑ : Στενήμαχος – Τρίλοφο – Αγία Βαρβάρα – Βεργίνα – Νέος Πρόδρομος – Ριζώματα - Βελβεντός

Αφού πάρουμε το πρωινό μας θα αναχωρήσουμε από τη Νάουσα με κατεύθυνση τη Βεργίνα. Στη διαδρομή θα σταματήσουμε στο χωριό Τρίλοφος, ένα από τα αρχαιότερα χωριά της Ημαθίας. Εδώ θα επισκεφθούμε το ναό του Αγίου Τρύφωνα – προστάτη των αμπελουργών και θα ξεναγηθούμε σε ένα ακόμη οινοποιείο. Ακολουθεί μικρή στάση στο χωριό Αγία Βαρβάρα, όπου μπορούμε να επισκεφθούμε το Μουσείο Εκπαίδευσης. Στη συνέχεια θα αναχωρήσουμε για τη Βεργίνα (αρχαίες Αιγές), έναν αρχαιολογικό χώρο παγκόσμιας (πλέον) ακτινοβολίας, σημείο προορισμού κάθε επισκέπτη της Βορείου Ελλάδας. Θα θαυμάσουμε τους βασιλικούς τάφους και τα εκθέματα που φυλάσσονται στο Μουσείο. Ακολουθεί γεύμα στο Νέο Πρόδρομο όπου θα απολαύσουμε παραδοσιακές γεύσεις με μικρασιάτικες και ποντιακές συνταγές. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για τα Ριζώματα όπου θα σταματήσουμε για καφέ και στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στο Βελβεντό. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

3η ΗΜΕΡΑ : Βελβεντός – Σέρβια – Αιανή – Κρόκος – Κοζάνη - Σιάτιστα

Η ημέρα μας ξεκινά με πρωινό στο ξενοδοχείο. Αμέσως μετά θα επισκεφθούμε το λαογραφικό μουσείο και τη Μονή Αγίας Τριάδας με εκπληκτική θέα προς τη λίμνη Πολυφύτου και θα ξεκινήσουμε την πεζοπορική διαδρομή για το «Σκεπασμένο» όπου μπορούμε να απολαύσουμε τους πολυάριθμους καταρράκτες από τα παρατηρητήρια. Στην κεντρική πλατεία μπορούμε να δοκιμάσουμε τοπικές λιχουδιές (τουλούμπες, κουρκουμπίνια) και να προμηθευτούμε μαρμελάδες και γλυκά κουταλιού του Γυναικείου Συνεταιρισμού. Στη συνέχεια θα ξεναγηθούμε σε οινοποιεία της περιοχής, θα μάθουμε για τις τοπικές ποικιλίες, θα δοκιμάσουμε εκλεκτούς οίνους και για όποιον το επιθυμεί θα κάνουμε αγορές. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για τα Σέρβια όπου θα επισκεφθούμε το κάστρο των Σερβίων. Επόμενος γαστρονομικός μας προορισμός η Αιανή, ένας από τους σημαντικότερους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς οικισμούς της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό, θα επισκεφθούμε την αρχαία πόλη στο λόφο της Μεγάλης Ράχης και το Αρχαιολογικό Μουσείο και θα γευματίσουμε σε εστιατόρια και ταβέρνες στην πλατεία όπου το κρέας στη σούβλα είναι μοναδικό. Μετά το γεύμα θα αναχωρήσουμε για τον Κρόκο, γνωστό για το ομώνυμο προϊόν που καλλιεργείται από τον 17^ο αιώνα με ιδιαίτερα γευστικές, χρωστικές και θεραπευτικές ιδιότητες. Εδώ θα σταματήσουμε στο Συνεταιρισμό Κροκοπαραγωγών εκπρόσωποι του οποίου θα μας ξεναγήσουν στις εγκαταστάσεις του, θα μας ενημερώσουν για την παραγωγή του κρόκου και θα μας προμηθεύσουν με μερικά γραμμάρια από το «χρυσάφι» της Κοζανίτικης γης μαζί με συνταγές για τη χρήση του. Έχοντας μάθει τα πάντα για το πολύτιμο μωβ λουλούδι (κρόκος) θα κατευθυνθούμε στην Κοζάνη.

Ελεύθερος χρόνος για βόλτα στην πόλη και καφέ. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε Κοζανίτικες πίτες και κιχιά. Αναζητήστε καταστήματα παραδοσιακών προϊόντων για αναμνηστικές αγορές. Αναχώρηση με προορισμό την όμορφη Σιάτιστα. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Διανυκτέρευση.

4η ΗΜΕΡΑ : Εράτυνα – Βλάστη – Πτολεμαΐδα – Αμύνταιο

Μετά το πρωινό θα εξερευνήσουμε την όμορφη Σιάτιστα, γνωστή για τα κρασιά της. Θα κάνουμε βόλτα στο χωριό για να θαυμάσουμε τα ωραιότερα μακεδονικά αρχοντικά της Βόρειας Ελλάδας, αλλά και να γνωρίσουμε τους πολιτιστικούς της θησαυρούς (εκκλησία Αγίου Δημητρίου, μεταβυζαντινές εκκλησίες όπως Αγία Παρασκευή, Άγιος Μηνάς, Προφήτης Ηλίας, Βοτανικό και Εκκλησιαστικό Μουσείο). Κατόπιν θα πραγματοποιήσουμε ένα οινικό ταξίδι με επισκέψεις σε κελάρια και οινοποιεία της περιοχής όπου θα μυηθούμε στα μυστικά της οινοποίησης, θα απολαύσουμε γευστικές δοκιμές εκλεκτών οίνων και εφόσον το επιθυμούμε θα κάνουμε αγορές. Πριν αναχωρήσουμε από την πόλη θα επισκεφθούμε καταστήματα τοπικών προϊόντων και θα κάνουμε στάση σε εργαστήρια δέρματος και γούνας που φημίζονται για τα υψηλής ποιότητας προϊόντα τους. Η εκδρομή μας συνεχίζεται στην ιστορική Εράτυνα όπου θα επισκεφθούμε το Λαογραφικό Μουσείο και τα αρχοντικά της Εράτυνας, θα θαυμάσουμε το ναό του Αγίου Γεωργίου στην κεντρική πλατεία και την Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου σε μια τοποθεσία φυσικού κάλλους. Θα ξεκουραστούμε σε καφενεία του χωριού και πριν φύγουμε θα αναζητήσουμε καταστήματα τοπικών προϊόντων για τα ψώνια μας. Επόμενος προορισμός η Βλάστη, χωριό μοναδικής ομορφιάς, γνωστό για τα τυροκομικά του προϊόντα. Θα παραμείνουμε για περιήγηση στο χωριό και θα επισκεφθούμε τις ιστορικές μονές Αγίου Μάρκου, Αγίου Νικολάου και την Εκκλησία του Αγίου Δημητρίου. Το μεσημέρι θα γευματίσουμε σε παραδοσιακή ταβέρνα στο κέντρο του χωριού. Δοκιμάστε τοπικές σπεσιαλιτέ όπως ζυγούρι, γιαπράκια, γίδα στη γάστρα, κεφαλοτύρι μπουγιουρντί. Την περίοδο του καλοκαιριού πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις όπως ο «τρανός χορός» και οι «γιορτές της γης». Από εδώ κατηφορίζοντας και μέσα από εκπληκτικής ομορφιάς τοπίο θα βρεθούμε στην Πτολεμαΐδα όπου θα κάνουμε σύντομη στάση για καφέ και στη συνέχεια θα κατευθυνθούμε στο Αμύνταιο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

5Η ΗΜΕΡΑ : Αμύνταιο - Άγιος Παντελεήμονας - Ξινό Νερό - Νυμφαίο

Αμέσως μετά το πρωινό, θα ξεκινήσει η γνωριμία μας με το Αμύνταιο, ξακουστό για τους αμπελώνες και τα περίφημα κρασιά του. Θα επισκεφθούμε το οινοποιείο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Αμυνταίου, θα ξεναγηθούμε στους χώρους του, θα μάθουμε τα μυστικά της οινοποίησης, θα δοκιμάσουμε εκλεκτά κρασιά και θα κάνουμε αγορές. Από εδώ θα συνεχίσουμε την οινική μας διαδρομή με επίσκεψη και ξενάγηση σε μερικά ακόμη οινοποιεία της περιοχής. Το Δεκέμβριο εδώ πραγματοποιείται η γιορτή τσίπουρου, ενώ το καλοκαίρι ξεχωριστή είναι η γιορτή κρασιού και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις γνωστές ως «Αμύνταια». Επόμενος

γαστρονομικός προορισμός ο Άγιος Παντελεήμονας όπου θα επισκεφθούμε το μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς, ενώ στη συνέχεια θα κάνουμε στάση σε επισκέψιμο εργαστήριο που παράγει και διαθέτει πιπεριές σε διάφορες γεύσεις. Θα βιώσουμε μια αξέχαστη εμπειρία που θα περιλαμβάνει παρακολούθηση της διαδικασίας παραγωγής των προϊόντων, γευστική δοκιμή 12 συνταγών, ξενάγηση στα κτήματα όπου καλλιεργούνται οι πιπεριές και αγορές. Θα συνεχίσουμε τις γαστρονομικές περιπλανήσεις μας στο χωριό Ξινό Νερό που οφείλει το όνομά του στη γεύση του τοπικού νερού. Εδώ θα επισκεφθούμε εργαστήριο ζυμαρικών για να παρακολουθήσουμε τα διάφορα στάδια παραγωγής. Θα παραμείνουμε στο χωριό για φαγητό σε gourmet εστιατόριο. Δοκιμάστε τοπικά παραδοσιακά πιάτα όπως αϊβάρ, κανελόνια με σάλτσα από πιπεριές, κεφτεδάκια σουτ μακάλο. Αν βρεθούμε εδώ την περίοδο των απόκρεων αξίζει να παρακολουθήσουμε το καρναβάλι του χωριού. Μετά το γεύμα θα αναχωρήσουμε για το Νυμφαίο. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

6η ΗΜΕΡΑ: Νυμφαίο – Αετός – Σκλήθρο – Φλώρινα

Μετά το πρόγευμα θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για να κάνουμε βόλτα στο γραφικό Νυμφαίο, ένα από τα ωραιότερα χωριά της Ελλάδας και το δεύτερο πιο όμορφο της Ευρώπης. Επισκεφθείτε τη Νίκειο Σχολή, το «σπίτι των χρυσικών» που λειτουργεί ως μουσείο αργυροχρυσοχοΐας, λαογραφίας και ιστορίας και το ναό του Αγίου Νικολάου. Απολαύστε ένα σύντομο περίπατο στο δάσος ή μια βόλτα με άλογο ή με ορεινό ποδήλατο. Πριν φύγουμε από το χωριό θα περάσουμε από τον γυναικείο συνεταιρισμό για να δοκιμάσουμε τοπικά προϊόντα και να κάνουμε αγορές (γλυκά κουταλιού, λικέρ, τραχανά, χυλοπίτες κ.α.). Στη συνέχεια θα επισκεφθούμε το καταφύγιο της καφέ αρκούδας. Από εδώ θα αναχωρήσουμε για τον Αετό όπου θα ενημερωθούμε για τις δράσεις του Αρκτούρου, για την προστασία της αρκούδας και του λύκου και αμέσως μετά θα επισκεφθούμε το κέντρο προστασίας του λύκου. Τον Αύγουστο εδώ πραγματοποιείται η γιορτή πιπεριάς και εκδηλώσεις οικοτουρισμού με επίσκεψη σε κελάρια οινοποιείων, γευσιγνωσία, δοκιμή τοπικών σπεσιαλιτέ και δραστηριότητες στη φύση. Επόμενος προορισμός μας το καταπράσινο Σκλήθρο, γνωστό για τις πατάτες του, όπου θα απολαύσουμε ένα ξεχωριστό γεύμα σε ένα εξαιρετικό gourmet εστιατόριο που θα μας εκπλήξει ευχάριστα με τις γευστικές του προτάσεις. Αν βρεθούμε εδώ τον Αύγουστο αξίζει να παραμείνουμε στη γιορτή πατάτας. Μετά το γεύμα θα αναχωρήσουμε για τη Φλώρινα. Τακτοποίηση στο ξενοδοχείο. Ελεύθερος χρόνος. Διανυκτέρευση.

7η ΗΜΕΡΑ : Φλώρινα – Πισοδέρι – Πρέσπες

Αμέσως μετά το πρωινό θα κάνουμε μια σύντομη βόλτα στην πόλη της Φλώρινας, μια από τις ωραιότερες της Ελλάδας. Θα επισκεφθούμε το Αρχαιολογικό Μουσείο δίπλα στον σιδηροδρομικό σταθμό, το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και την πινακοθήκη Φλωρινιωτών

ζωγράφων. Κατόπιν θα επιβιβαστούμε στο λεωφορείο με κατεύθυνση το χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου όπου θα ζήσουμε μοναδικές εμπειρίες κάνοντας σκι ή όποιοι δεν είναι λάτρεις του σπορ μπορούν απλά να χαλαρώσουν πίνοντας καφέ. Αργότερα θα αναχωρήσουμε για ένα μοναδικό από κάθε άποψη προορισμό, τον πλουσιότερο ίσως υδροβιότοπο των Βαλκανίων, τις Πρέσπες που με την εξαιρετική χλωρίδα και πανίδα έχουν χαρακτηριστεί εθνικός δρυμός. Εκεί θα επισκεφθούμε τον οικισμό του Λαιμού όπου θα περιηγηθούμε στο χωριό, θα σταματήσουμε σε καταστήματα με τοπικά προϊόντα για να αγοράσουμε μεταξύ άλλων φασόλια Πρεσπών και να ξεκουραστούμε σε καφενεία του χωριού. Ακολουθεί επίσκεψη στον Άγιο Γερμανό με τον ιστορικό βυζαντινό ναό του 1^{ου} αιώνα και στο Κέντρο Ενημέρωσης Πρεσπών από όπου θα ενημερωθούμε σχετικά με την παρατήρηση των πουλιών στο παραλίμνιο οικοσύστημα. Στη συνέχεια θα κάνουμε βόλτα στη λίμνη και κατόπιν θα μεταβούμε στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου για πτηνοπαρατήρηση. Στον Άγιο Αχίλλειο, αλλά και σε όλη την περιοχή τον Δεκαπενταύγουστο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις πανευρωπαϊκής εμβέλειας γνωστές ως «Πρέσπεια». Επόμενος προορισμός μας οι Ψαράδες, το μοναδικό Ελληνικό χωριό στις όχθες της Μεγάλης Πρέσπας. Με βάρκες θα ξεναγηθούμε στα πρωτοβυζαντινά ασκηταριά της Παναγίας Ελεούσας, της Ανάληψης και της Μεταμόρφωσης. Επιστρέφοντας θα γευματίσουμε σε τοπική ταβέρνα και θα απολαύσουμε ντόπια κουζίνα. Μην παραλείψετε να δοκιμάσετε λιμνίσια ψάρια, πιπεριές Φλωρίνης και φασόλια Πρεσπών. Μπορούμε να αγοράσουμε παστά τσιρόνια και φασόλια Πρεσπών. Επιστροφή στη Φλώρινα και διανυκτέρευση.

8η ΗΜΕΡΑ : Έδεσσα – Γουμένισσα – Κιλκίς – αναχώρηση

Μετά το πρωινό θα αναχωρήσουμε για τους πολύ γνωστούς καταρράκτες της Έδεσσας όπου θα σταματήσουμε για φωτογραφίες και ξεκούραση. Επόμενος προορισμός μας η Γουμένισσα, η αρχόντισσα πόλη, που διατηρεί αναλλοίωτη την παραδοσιακή της φυσιογνωμία. Εδώ θα ξεναγηθούμε σε μερικά οινοποιεία, θα κάνουμε γευστικές δοκιμές και ψώνια. Κατόπιν θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για βόλτα στα στενά σοκάκια του χωριού, να θαυμάσουμε την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική των κτιρίων και να επισκεφθούμε την παμπάλαια εκκλησία της Παναγίας της Γουμένισσας. Το μεσημέρι θα καθίσουμε για φαγητό σε ένα από τα πολλά εστιατόρια. Ζητήστε να δοκιμάσετε ποντιακές γεύσεις, αλλά και άλλες τοπικές σπεσιαλιτέ. Αν βρεθούμε εδώ το χειμώνα, στις 1 Φεβρουαρίου ανήμερα του Αγίου Τρύφωνα – προστάτη των αμπελουργών - αξίζει να μείνουμε στη γιορτή κρασιού που συνοδεύεται από τα γνωστά χάλκινα της Γουμένισσας.

Από εδώ θα αναχωρήσουμε με κατεύθυνση την Αξιούπολη που είναι ονομαστή για τους αμπελώνες, το κρασί και το τσίπουρό της και θα επισκεφθούμε κάποια ακόμη οινοποιεία.

Επόμενος σταθμός μας το Κιλκίς όπου θα έχουμε ελεύθερο χρόνο για βόλτα στην πόλη, καφέ και ψώνια. Αναζητήστε παραδοσιακά καταστήματα για να αγοράσετε τοπικά προϊόντα όπως ζυμαρικά,

ποντιακά γλυκά, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, λικέρ, βότανα και μπαχαρικά κ.α. Αναχώρηση με προορισμό τη Θεσσαλονίκη.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΚΕΤΟΥ

Τίτλος : ... ΠΑΝΣΕΛΗΝΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Ομάδα Στόχος : Γαστροτουρίστες, οινοτουρίστες, φυσιολάτρες, τουρίστες με πολιτισμικά ενδιαφέροντα

Τόποι διαμονής : Νάουσα, Βελβεντό, Σιάτιστα, Αμύνταιο, Νυμφαίο, Φλώρινα

Τόποι εστίασης : Νάουσα, Στράντζα, Νέος Πρόδρομος, Αιανή, Βλάστη, Ξινό Νερό, Σκλήθρο, Ψαράδες, Γουμένισσα, Κιλκίς

Σημεία επίσκεψης : Μουσείο Οίνου και Αμπέλου στη Νάουσα επισκέψιμα οινοποιεία σε Νάουσα, Στράντζα, Γιαννακοχώρι, Μονή Προδρόμου στο Γιαννακοχώρι, άλσος Αγίου Νικολάου, ναός Αγίου Τρύφωνα και οινοποιεία στο Τρίλοφο, Μουσείο Εκπαίδευσης στην Αγία Βαρβάρα, Βεργίνα, Νέος Πρόδρομος, Ριζώματα, λαογραφικό μουσείο, Μονή Αγίας Τριάδας, Σκεπασμένο, Γυναικείος Συνεταιρισμός, οινοποιεία (Βελβεντός), κάστρο Σερβίων, αρχαία πόλη στο λόφο της Μεγάλης Ράχης & Αρχαιολογικό Μουσείο (Αιανή), Συνεταιρισμός Κροκοπαρωγών (Κρόκος), μακεδονικά αρχοντικά, εκκλησία Αγίου Δημητρίου, μεταβυζαντινές εκκλησίες, Βοτανικό και Εκκλησιαστικό Μουσείο, κελάρια και οινοποιεία (Σιάτιστα), Λαογραφικό Μουσείο, αρχοντικά, ναός Αγίου Γεωργίου, Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου (Εράτυρα), μονές Αγίου Μάρκου, Αγίου Νικολάου και Εκκλησία Αγίου Δημητρίου (Βλάστη), Πτολεμαΐδα, οινοποιεία στο Αμύνταιο, μουσείο αμπελοοινικής κληρονομιάς & επισκέψιμο εργαστήριο πιπεριάς στον Άγιο Παντελεήμονα, εργαστήριο ζυμαρικών στο Ξινό Νερό, Νίκειος Σχολής, σπίτι των χρυσικών, ναός Αγίου Νικολάου, γυναικείος συνεταιρισμός, καταφύγιο καφέ αρκούδας (Νυμφαίο), Αετός, Σκλήθρο, Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, πινακοθήκη Φλωρινιωτών ζωγράφων (Φλώρινα), χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου, Πρέσπες, Λαιμός, Άγιος Γερμανός, Κέντρο Ενημέρωσης Πρεσπών, Άγιος Αχίλλειος, Ψαράδες, καταρράκτες Έδεσσας, οινοποιεία στη Γουμένισσα και την Αξιούπολη, Κιλκίς.

1.5 Κοστολόγηση και τιμολόγηση

Για την κοστολόγηση των πακέτων των Διαδρομών προαπαιτήθηκε ο πλήρης εντοπισμός των πηγών σχηματισμού του κόστους των τουριστικών πακέτων ημερήσιας ή πολυήμερης διάρκειας. Έτσι εξειδικεύτηκαν οι κάτωθι πηγές:

- **Μεταφορά προς και από τον προορισμό (αφίξεις – αναχωρήσεις):** πρόκειται για το κόστος των εισιτηρίων αεροπλάνου (πτήση εσωτερικού, πτήση εξωτερικού τακτική ή charter) ή/και πλοίου ή/και τραίνου, κατ' άτομο ή group (ομαδικό)
- **Κόστος διαμονής:** αναφέρεται στο κόστος διανυκτέρευσης σε καταλύματα (κατά τάξη ή αριθμό κλειδιών) ξενοδοχειακού τύπου, παραδοσιακά επιπλωμένα διαμερίσματα, τουριστικές επαύλεις, παραδοσιακά καταλύματα, τουριστικές κατοικίες, ενοικιαζόμενα δωμάτια και ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα, κατ' άτομο ή group, αριθμό κλινών (μονόκλινο, δίκλινο, τρίκλινο, τετράκλινο, σουίτα), περίοδο διαμονής (χαμηλή, μέση, υψηλή) και εναλλακτική επιλογή γευμάτων (διανυκτέρευση χωρίς συμπεριλαμβανόμενα γεύματα, διανυκτέρευση συμπεριλαμβανομένου πρωινού, διανυκτέρευση συμπεριλαμβανομένων του πρωινού και ή του γεύματος ή του δείπνου, διανυκτέρευση συμπεριλαμβανομένων του πρωινού, του γεύματος και του δείπνου)
- **Διατροφή:** πρόκειται για το κόστος γευμάτων (εκτός καταλυμάτων), κατ' άτομο ή group, σε εστιατόριο ή ταβέρνα ή gourmet εστιατόριο
- **Εισιτήρια επισκέψιμων χώρων:** αναφέρονται στα κόστη εισόδου (εισιτήριο κατ' άτομο ή group) σε επισκέψιμους χώρους όπως λόγου χάριν αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, σπήλαια, οινοποιεία και λοιπούς επισκέψιμους χώρους
- **Δραστηριότητες:** πρόκειται για χρεώσεις, κατ' άτομο ή group, για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων όπως π.χ. ski, υπασία, ποδηλασία, rafting, αλεξίπτωτο πλαγιάς, μαθήματα μαγειρικής, γευσιγνωσίες και πολιτιστικές εκδηλώσεις
- **Μετακινήσεις εγγύς και εντός των διαδρομών:** στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται υπηρεσίες υποδοχής κατά την άφιξη και συνοδείας κατά την αναχώρηση (pick up και drop off σε αεροδρόμια ή λιμάνια ή σταθμούς τραίνων), εισιτήρια μετακινήσεων με πλοία και μισθώσεις πούλμαν, αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών
- **Επαγγελματίες Συνοδοί:** πρόκειται για την ημερήσια αποζημίωση που θα προσφέρεται κατ' άτομο ή group για την παροχή υπηρεσιών συνοδού, κατά τη διάσχιση διαδρομών, ξεναγού ή οδηγού βουνού
- **Λοιπά κόστη:** στην εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνονται, ενδεχομένως επιθυμητή από τον πελάτη ταξιδιωτική ασφάλεια, καθώς και έξοδα διαφήμισης και κόστη διαχείρισης κρατήσεων του Φορέα Διαχείρισης, επιμερισμένα κατ' άτομο πελάτη.

Οι παραπάνω πηγές θα σχηματίζουν τα κόστη πλήθους παραλλαγών εκδρομών ημερήσιας ή πολυήμερης διάρκειας, κατ' επιθυμία του εκάστοτε πελάτη ή ομάδας και σύμφωνα με την προσφορά – περιεχόμενο κάθε διαδρομής, τα οποία οι τουριστικοί πράκτορες – πάροχοι των τουριστικών πακέτων θα προσφέρουν στην τουριστική αγορά.

Παράδειγμα σχηματισμού κόστους ημερήσιας και πολυήμερης εκδρομής

**Διαδρομή στην Κρήτη
Τουριστικό Πακέτο «Χ»**

Πελάτης: Ζευγάρι Ολλανδών
Διάρκεια εκδρομής: 5 ημέρες
Μεταφορές: αεροπορικά εισιτήρια από και προς Αμστερνταμ - Ηράκλειο
Διαμονή: 5 διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχείο 3* (συμπεριλαμβανομένου μόνον πρωινού)
Διατροφή: 5 δείπνα σε ταβέρνα
Εισιτήρια επισκέψιμων χώρων: Κνωσός, Μουσείο Ν. Καζαντζάκης
Δραστηριότητες: εισιτήριο πολιτιστικής εκδήλωσης με θέμα τη μαγειρική στο χωριό Αβδού
Μετακινήσεις: μίσθωση αυτοκινήτου για 5 ημέρες
Επαγγελματίες Συνοδοί: Ξεναγός στον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού
Λοιπά κόστη: ταξιδιωτική ασφάλεια για 2 άτομα, έξοδα διαφήμισης και κόστη διαχείρισης κράτησης

**Διαδρομή στην Κρήτη
Τουριστικό Πακέτο «Χ»**

Πελάτης: Ζευγάρι Ελλήνων
Διάρκεια εκδρομής: 1 ημέρα
Μεταφορές: -
Διαμονή: -
Διατροφή: 2 γεύματα σε ταβέρνα
Εισιτήρια επισκέψιμων χώρων: Κνωσός, Αρχαιολογική συλλογή Αρχαίων
Δραστηριότητες: κόστος χρήσης εξοπλισμού αλεξίπτωτου πλαγιάς στο χωριό Αβδού
Μετακινήσεις: μίσθωση μοτοσυκλέτας
Επαγγελματίες Συνοδοί: -
Λοιπά κόστη: έξοδα διαφήμισης και κόστη διαχείρισης κράτησης

Αναλυτικά οι επιμέρους πηγές κόστους παρουσιάζονται παρακάτω, το συνολικό ή το επιμέρους άθροισμα των οποίων, κατά την προτίμηση των υπηρεσιών του πελάτη, διαμορφώνει το κόστος του επιλεγμένου πακέτου.

(Α) Μεταφορά προς και από τον προορισμό (αφίξεις - αναχωρήσεις)

	P/P	Groups
Αεροπορικά εισιτήρια		
Charter		
Τακτική πτήση		
Εισιτήρια ακτοπλοΐας		
Εισιτήρια σιδηροδρόμου		

P/P: κατ' άτομο, Groups: ομαδικό
 Μεταβλητής χρέωσης στη χαμηλή και την υψηλή σεζόν και ανά προορισμό εσωτερικού ή εξωτερικού. Δυνατότητες παροχής ανταγωνιστικών τιμών προς τα τουριστικά γραφεία.

(Β) Κόστος διαμονής σε δωμάτιο (μονόκλινο, δίκλινο, τρίκλινο, τετράκλινο) κατ' άτομο ή group

	Χαμηλή Περίοδος					Μέση Περίοδος					Υψηλή Περίοδος				
	1*	2*	3*	4*	5*	1*	2*	3*	4*	5*	1*	2*	3*	4*	5*
Διαμονή σε Ξενοδοχεία κλασικού τύπου															
BB															
HB															
FB															
Διαμονή σε Ξενοδοχεία τύπου Επιπλωμένων Διαμερισμάτων															
BB															
HB															
FB															
Διαμονή σε Παραδοσιακά Επιπλωμένα Διαμερίσματα															
RR															
Διαμονή σε Παραδοσιακά Ξενοδοχεία															
BB															
HB															
FB															
Διαμονή σε Τουριστικές Επαύλεις															
BB															
HB															
FB															
Διαμονή σε Παραδοσιακά Καταλύματα															
BB															
HB															
FB															

	Χαμηλή Περίοδος					Μέση Περίοδος					Υψηλή Περίοδος					
	1*	2*	3*	4*	5*	1*	2*	3*	4*	5*	1*	2*	3*	4*	5*	
Διαμονή σε Τουριστικές Κατοικίες																
RR																

BB: Bed and breakfast, HB: Half Board, FB: Full Board, RR: Room rate (διανυκτέρευση χωρίς συμπεριλαμβανόμενα γεύματα)

(B1) Ελάχιστες τιμές δωματίων ξενοδοχείων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ		ΔΩΜΑΤΙΑ			
ΑΣΤΕΡΙΑ	ΤΑΞΗ	ΜΙΑΣ ΚΛΙΝΗΣ		ΔΥΟ ΚΛΙΝΩΝ	
		ΧΑΜΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΑΜΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
5	AA	38,00	47,50	52,00	76,00
4	A	30,50	38,00	42,50	59,00
3	B	21,00	28,50	28,50	38,00
2	—	15,00	19,00	23,50	28,50
1	—	13,50	16,00	19,00	23,00

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας

(B2) Ελάχιστες τιμές ξενοδοχείων τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1 δίκλινο δωμάτιο		1 μονόκλινο & 1 δίκλινο δωμάτιο		2 δίκλινα δωμάτια		1 μονόκλινο & 2 δίκλινα δωμάτια	
	ΧΑΜΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΑΜΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΑΜΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΑΜΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
4	52,00	61,50	74,00	89,50	85,50	100,00	104,50	123,50
3	47,50	52,50	52,50	71,50	62,50	73,00	74,00	95,00
2	30,50	38,00	42,50	52,50	43,50	53,00	55,00	66,50
1	25,50	33,50	36,00	42,50	38,00	47,50	47,50	57,00

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας

(Γ) Κόστος διαμονής σε δωμάτιο (μονόκλινο, δίκλινο, τρίκλινο, τετράκλινο) κατ' άτομο ή group

Διαμονή σε Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	Χαμηλή Περίοδος				Μέση Περίοδος				Υψηλή Περίοδος				
	1 κλ.	2 κλ.	3 κλ.	4 κλ.	1 κλ.	2 κλ.	3 κλ.	4 κλ.	1 κλ.	2 κλ.	3 κλ.	4 κλ.	
RR													
Διαμονή σε Ενοικιαζόμενα Επιπλωμένα Διαμερίσματα													
RR													

Κλ.: 1 ή 2 ή 3 ή 4 Κλειδιά

RR: Room rate (διανυκτέρευση χωρίς συμπεριλαμβανόμενα γεύματα)

(Γ1) Ελάχιστες τιμές ενοικιαζομένων δωματίων χαμηλής περιόδου

Κλειδιά	Μονόκλινα		Δίκλινα		Τρίκλινα	
	Απλά	Με λουτρό	Απλά	Με λουτρό	Απλά	Με λουτρό
4	7,99	9,88	10,28	14,40	15,24	17,52
3 και 2	6,48	8,73	9,12	12,60	12,60	13,68
1	5,70	7,20	7,99	11,04	11,04	12,24

Πηγή: Υπουργείο Τουρισμού

(Γ2) Ελάχιστες τιμές ενοικιαζομένων δωματίων μέσης περιόδου

Κλειδιά	Μονόκλινα		Δίκλινα		Τρίκλινα	
	Απλά	Με λουτρό	Απλά	Με λουτρό	Απλά	Με λουτρό
4	8,73	10,68	11,04	15,60	15,96	18,60
3 και 2	7,08	9,12	9,84	13,44	12,96	14,40
1	6,00	7,56	8,40	11,40	11,40	12,24

Πηγή: Υπουργείο Τουρισμού

(Γ3) Ελάχιστες τιμές ενοικιαζομένων δωματίων υψηλής περιόδου

Κλειδιά	Μονόκλινα		Δίκλινα		Τρίκλινα	
	Απλά	Με λουτρό	Απλά	Με λουτρό	Απλά	Με λουτρό
4	12,60	15,60	16,32	22,44	23,19	27,00
3 και 2	9,80	12,90	14,07	19,44	19,44	21,30
1	8,40	11,04	11,04	16,38	16,32	17,88

Πηγή: Υπουργείο Τουρισμού

(Γ4) Ελάχιστες τιμές ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων χαμηλής περιόδου

Κλειδιά	Μονόχωρα	Δίχωρα	Τρίχωρα
4	25,48	39,60	54,00
3 και 2	19,80	30,00	39,60
1	13,68	25,20	34,80

Πηγή: Υπουργείο Τουρισμού

(Γ5) Ελάχιστες τιμές ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων μέσης περιόδου

Κλειδιά	Μονόχωρα	Δίχωρα	Τρίχωρα
4	38,40	60,48	79,48
3 και 2	30,43	46,02	60,00
1	20,91	38,40	53,64

Πηγή: Υπουργείο Τουρισμού

(Γ6) Ελάχιστες τιμές ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων υψηλής περιόδου

Κλειδιά	Μονόχωρα	Δίχωρα	Τρίχωρα
4	38,40	61,20	83,28
3 και 2	30,43	46,44	60,84
1	20,91	38,88	53,64

Πηγή: Υπουργείο Τουρισμού

(Δ) Διατροφή

	P/P	Groups
Ταβέρνα	25	
Εστιατόριο	30	
Gourmet Εστιατόριο	40	

P/P: κατ' άτομο, Groups: ομαδικό

(Ε) Εισιτήρια επισκέψιμων χώρων

	P/P	Groups
Αρχαιολογικοί χώροι	3	
Μουσεία	3	
Σπήλαια	3	
Οινοποιεία	5	
Λοιποί επισκέψιμοι χώροι	3	

P/P: κατ' άτομο, Groups: ομαδικό

(Ε1) Μεμονωμένα εισιτήρια αρχαιολογικών μουσείων, χώρων και συλλογών

Περιφερειακή Ενότητα	Μουσεία / Συλλογές / Χώροι	Τιμή σε ευρώ
Ζακύνθου	Φρούριο Ζακύνθου	3
Ημαθίας	Ανάκτορο Βεργίνας και Βασιλικοί Τάφοι	8
Ηρακλείου	Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου	6
Ηρακλείου	Αρχαιολογική Συλλογή Αρχαίων	2
Ηρακλείου	Κνωσός	6
Ηρακλείου	Τύλισος	2
Ηρακλείου	Φρούριο Κούλε	2
Ηρακλείου	Γόρτυνα	4
Ηρακλείου	Φαιστός	4
Ηρακλείου	Αγία Τριάδα	3
Ηρακλείου	Μάλια	4
Ηρακλείου	Μάταλα	2
Ηρακλείου	I. Μονή Βαλσαμόνευ	2
Κέρκυρας	Αρχαιολογικό Μουσείο Κέρκυρας	3
Κέρκυρας	Βυζαντινό Μουσείο Αντιβουνιώτισσας	2
Κέρκυρας	Μουσείο Ασιατικής Τέχνης	2
Κέρκυρας	Μον Ρεπό (Παλαιόπολη)	3
Κέρκυρας	Παλιό Φρούριο Κέρκυρας	4
Κεφαλονιάς	Αρχαιολογικό Μουσείο Αργοστολίου	3
Κεφαλονιάς	Φρούριο Αγίου Γεωργίου	2
Κεφαλονιάς	Φρούριο Άσσου	2
Κιλκίς	Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς	2
Κιλκίς	Αρχαιολογικός Χώρος Παλατιανού	2
Κιλκίς	Αρχαιολογικός Χώρος Ευρωπού	2
Κοζάνης	Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής	3
Κοζάνης	Αρχαιολογικός Χώρος Αρχαίας Πόλης Αιανής	2
Κοζάνης	Αρχαιολογικός Χώρος Βασιλικής Νεκρόπολης Αιανής	2
Λασιθίου	Αρχαιολογική Συλλογή Νεάπολης	2
Λασιθίου	Αρχαιολογική Συλλογή Ιεράπετρας	2
Λασιθίου	Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου	3
Λασιθίου	Αρχαιολογικό Μουσείο Σητείας	3
Λασιθίου	Αρχαιολογικός Χώρος Ιτάνου	2
Λασιθίου	Αρχαιολογικός Χώρος Παλαικάστρου	2
Λασιθίου	Αρχαιολογικός Χώρος Βασιλικής Ιεράπετρας	2
Λασιθίου	Φρούριο Καζάρμας Σητείας	2
Λασιθίου	Σπήλαιο Ψυχρού	4
Λασιθίου	Ζάκρος	3
Λασιθίου	Γουρνιά	2
Λασιθίου	Λατώ	2
Λασιθίου	Σπιναλόγκα	2
Λασιθίου	Ναός Παναγίας Κεράς	3
Ρεθύμνου	Αρχαιολογικός Χώρος Ελεύθερας	2
Ρεθύμνου	Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου	3
Ρεθύμνου	Ναός Παναγίας στο Μέρωνα Αμαρίου	2
Φλώρινας	Αρχαιολογικός Χώρος Ελληνιστικής Πόλης Φλώρινας	2

Περιφερειακή Ενότητα	Μουσεία / Συλλογές / Χώροι	Τιμή σε ευρώ
Φλώρινας	Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας	2
Φλώρινας	Ελληνιστική Πόλη των Πετρών Αμυνταίου	2
Χανίων	Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων	3
Χανίων	Βυζαντινή – Μεταβυζαντινή Συλλογή	2
Χανίων	Αρχαιολογικός Χώρος Φαλάσαρνας	2
Χανίων	Φρούριο Φιρκά	2
Χανίων	Φρούριο στη νήσο Γραμβούσα	2

Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού

(Ε2) Ενιαία εισιτήρια αρχαιολογικών χώρων – μουσείων – μνημείων

Περιφερειακή Ενότητα	Αρχαιολογικοί χώροι – μουσεία - μνημεία	Τιμή σε ευρώ
Ηρακλείου	Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου. Αρχαιολογικοί χώροι Κνωσού, Φαιστού, Αγ. Τριάδας. Συμπεριλαμβάνεται δωρεάν επίσκεψη σε Φρούριο Κούλε, Αρχαιολογική Συλλογή Αρχαίων, Αρχαιολογικούς χώρους Γόρτυνας, Ματάλων, Τυλίσου, Μαλίων.	12
Κέρκυρας	Αρχαιολογικό Μουσείο, Παλαιό Φρούριο, Μουσείο Αντιβουνιώτισσας, Μουσείο Ασιατικής Τέχνης	8
Κιλκίς	Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς και Αρχαιολογικός χώρος Ευρωπού. Συμπεριλαμβάνεται δωρεάν επίσκεψη στον Αρχαιολογικό χώρο Παλατιανού.	4
Κοζάνης	Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής και Αρχαία Πόλη Αιανής. Συμπεριλαμβάνεται δωρεάν επίσκεψη στη Βασιλική Νεκρόπολη Αιανής.	4
Λασιθίου	Αρχαιολογικό Μουσείο Σητείας, Αρχαιολογικοί χώροι Πετρά και Ζάκρου. Συμπεριλαμβάνεται δωρεάν επίσκεψη σε Φρούριο Καζάρμας, στους Αρχαιολογικούς χώρους Ιτάνου και Παλαικάστρου, καθώς και στην Έπαυλη Ετιάς De Mezzo.	8
Λασιθίου	Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου, Μονή Παναγίας Κεράς στην Κριτσά, Φρούριο Σπιναλόγκα, Σπήλαιο Ψυχρού. Συμπεριλαμβάνεται δωρεάν επίσκεψη στους Αρχαιολογικούς χώρους Λατούς, Γουρνιών και Βασιλικής, στην Αρχαιολογική Συλλογή Νεάπολης και στην Αρχαιολογική Συλλογή Ιεράπετρας.	10
Ρεθύμνου	Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου, Αρχαιολογικοί χώροι Αρμένων και Μοναστηρακίου	5
Φλώρινας	Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας, Ελληνιστική Πόλη Φλώρινας και Πόλη των Πετρών Αμυνταίου. Συμπεριλαμβάνεται δωρεάν επίσκεψη στη Βυζαντινή Συλλογή Αγίου Γερμανού Πρεσπών.	5
Χανίων	Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων, Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Συλλογή Χανίων, Αρχαιολογικό Μουσείο Κισσάμου, Αρχαιολογικός χώρος Άπτερας. Συμπεριλαμβάνεται δωρεάν επίσκεψη σε Αρχαιολογικό χώρο Φαλάσαρνας, Φρούριο Φιρκά, Φρούριο στη νήσο Γραμβούσα	10

Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού

(ΣΤ) Δραστηριότητες

	P/P	Groups
Ski	15	
Ιππασία	20	
Ποδήλατο	15	
Rafting	40	
Αλεξίπτωτο πλαγιάς	100	
Μαθήματα Μαγειρικής	15	
Γευσιγνωσίες	10	
Πολιτιστικές εκδηλώσεις	10	

P/P: κατ' άτομο, Groups: ομαδικό

(Ζ) Μετακινήσεις εγγύς και εντός των διαδρομών

	P/P	Groups
Pick up & Drop off	5	
Μετακινήσεις με πλοiάρια	15	
Μίσθωση πούλμαν	4	
Μίσθωση αυτοκινήτου	15	
Μίσθωση μοτοσυκλέτας	18	

P/P: κατ' άτομο, Groups: ομαδικό

(Η) Επαγγελματίες Συνοδοί

	P/P	Groups
Συνοδός, Αρχηγός - Οδηγός Group	3	
Ξεναγός	3	
Οδηγός Βουνού	40	

P/P: κατ' άτομο, Groups: ομαδικό

(Θ) Λοιπά κόστη

	P/P	Groups
Ταξιδιωτική ασφάλεια	8	
Έξοδα διαφήμισης	3	
Κόστος διαχείρισης κρατήσεων (handling fees)	3	

P/P: κατ' άτομο, Groups: ομαδικό

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΚΕΤΟΥ = A + B ή Γ + Δ + E + ΣΤ + Ζ + Η + Θ

Παρουσιάζοντας ξανά τα προηγούμενα παραδείγματα, αυτή τη φορά με τις τιμές κόστους, θα σχηματιστεί το αθροιστικό κόστος για τις συγκεκριμένες επιλογές των ταξιδιωτών.

Παράδειγμα συνολικού κόστους ημερήσιας και πολυήμερης εκδρομής

Διαδρομή στην Κρήτη Τουριστικό Πακέτο «Χ»

Πελάτης: Ζευγάρι Ολλανδών
Διάρκεια εκδρομής: 5 ημέρες
Μεταφορές: αεροπορικά εισιτήρια από και προς Αμστερνταμ - Ηράκλειο: $2 \times 340 = 680$
Διαμονή: 5 διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχείο 3* (συμπεριλαμβανομένου μόνον πρωινού): $30 \times 2 \times 5 = 300$
Διατροφή: 5 δείπνα σε ταβέρνα: $5 \times 45 = 225$
Εισιτήρια επισκέψιμων χώρων: Κνωσός, Μουσείο Ν. Καζαντζάκης: $2 \times 6 = 12$, $2 \times 3 = 6$
Δραστηριότητες: εισιτήριο πολιτιστικής εκδήλωσης με θέμα τη μαγειρική στο χωριό Αβδού: $5 \times 2 = 10$
Μετακινήσεις: μίσθωση αυτοκινήτου για 5 ημέρες: $5 \times 15 = 75$
Επαγγελματίες Συνοδοί: Ξεναγός στον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού: $1 \times 100 = 100$
Λοιπά κόστη: ταξιδιωτική ασφάλεια για 2 άτομα, έξοδα διαφήμισης και κόστη διαχείρισης κράτησης: $2 \times 8 = 16$, $2 \times 5 = 10$
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ: 1.434 ευρώ

Διαδρομή στην Κρήτη Τουριστικό Πακέτο «Χ»

Πελάτης: Ζευγάρι Ελλήνων
Διάρκεια εκδρομής: 1 ημέρα
Μεταφορές: -
Διαμονή: -
Διατροφή: 2 γεύματα σε ταβέρνα: $2 \times 45 = 90$
Εισιτήρια επισκέψιμων χώρων: Κνωσός, Αρχαιολογική συλλογή Αρχαίων: $2 \times 6 = 12$, $2 \times 2 = 4$
Δραστηριότητες: κόστος χρήσης εξοπλισμού αλεξίπτωτου πλαιγιάς στο χωριό Αβδού: $2 \times 20 = 40$
Μετακινήσεις: μίσθωση μοτοσυκλέτας: $1 \times 18 = 18$
Επαγγελματίες Συνοδοί: -
Λοιπά κόστη: έξοδα διαφήμισης και κόστη διαχείρισης κράτησης: $2 \times 5 = 10$
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ: 174 ευρώ

Για την τιμολόγηση των παραπάνω τουριστικών πακέτων, δηλαδή για τη διαμόρφωση της τελικής τιμής που θα προσφερθεί στο πελάτη, θα πρέπει να υπολογιστεί το πριμ – περιθώριο κέρδους για το Φορέα Διαχείρισης, καθώς και το αντίστοιχο για τον τουριστικό πράκτορα – τουριστικό γραφείο που θα διαθέσει το πακέτο στους ενδιαφερόμενους. Σε ότι αφορά το πριμ του Φορέα Διαχείρισης προτείνεται να είναι της τάξης του 5%, ενώ για τον τουριστικό πράκτορα της τάξης του 30%. Έτσι οι τελικές τιμές για τις ανωτέρω εκδρομές – παραδείγματα θα είναι:

Τιμολόγηση ημερήσιας και πολυήμερης εκδρομής

Διαδρομή στην Κρήτη
Τουριστικό Πακέτο «Χ»

Πελάτης: Ζευγάρι Ολλανδών
Διάρκεια εκδρομής: 5 ημέρες

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ: 1.434
Περιθώριο Φορέα Διαχείρισης: 72
Περιθώριο Τουριστικού Πράκτορα: 430
ΤΕΛΙΚΗ ΤΙΜΗ: 1.936

Διαδρομή στην Κρήτη
Τουριστικό Πακέτο «Χ»

Πελάτης: Ζευγάρι Ελλήνων
Διάρκεια εκδρομής: 1 ημέρα

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ: 174 ευρώ
Περιθώριο Φορέα Διαχείρισης: 9
Περιθώριο Τουριστικού Πράκτορα: 52
ΤΕΛΙΚΗ ΤΙΜΗ: 235

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Προτάσεις προώθησης των νέων θεματικών τουριστικών προϊόντων

2.1 Εισαγωγή

Στο πρώτο μέρος του παρόντος Κεφαλαίου παρουσιάζονται οι προτεινόμενες ενέργειες υποστήριξης και προβολής / προώθησης των Διαδρομών Γεύσεων – Πολιτισμού, με τη δημιουργία νέων ή την υποστήριξη υφιστάμενων δομών και τη διασύνδεση τους με άλλες που λειτουργούν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται το Στρατηγικό σχέδιο προώθησης και τοποθέτησης των νέων θεματικών προϊόντων στην τουριστική αγορά, η προεκτίμηση κόστους των επικοινωνιακών ενεργειών και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους.

2.2 Προτεινόμενες ενέργειες υποστήριξης και προβολής - προώθησης του γαστρονομικού - πολιτιστικού τουρισμού

2.2.1 Ενέργειες υποστήριξης και προβολής - προώθησης

Η εκπόνηση του σχεδίου προώθησης και τοποθέτησης των νέων θεματικών προϊόντων στην τουριστική αγορά και η αποτελεσματική εκτέλεση του, συνιστά κυρίαρχο προαπαιτούμενο της προβολής (βλ. αναλυτικά στο κεφάλαιο 2.3). Ειδικότερα, ο σχηματισμός της διακριτής ταυτότητας των διαδρομών, αναδεικνύοντας τα τοπικά στοιχεία με έμφαση στην ιδιαιτερότητα και τη μοναδικότητα, την προβολή της ποικιλίας των εμπειριών, τη σύνδεση της κουζίνας με την παράδοση, την πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον, θα δημιουργήσει τις βάσεις της επικοινωνιακής γέφυρας μεταξύ της εικόνας που θα αντιλαμβάνεται ο τουρίστας (image perception) και της ταυτότητας (brand identity) των περιοχών και των διαδρομών ως διαφοροποιημένα τουριστικά προϊόντα.

Καλό φαγητό μπορεί να βρει κάποιος σε πολλές περιοχές του κόσμου. Έτσι, για να παγιωθεί αποτελεσματικά μια ισχυρή ελκυστική ταυτότητα στην τουριστική αγορά προέχει η σύνθεση της ποικιλίας των στοιχείων ελκυστικότητας, η ανάδειξη όλων των τοπικών στοιχείων διαφορετικότητας (περιβάλλον, τοπία, ιστορία, πολιτισμός, παραδόσεις, πυρήνες πρωτογενούς παραγωγής, προϊόντα, κουζίνα, επιχειρήσεις, δρώμενα, εκδηλώσεις, εμβληματικά σημεία), η «εκπαίδευση» των επισκεπτών με την προσφορά εμπειριών, τη συστηματική μύηση στη γαστρονομία και στη γευσιγνωσία, τη

διατήρηση του ενδιαφέροντος «να επιστρέψουν» και να συστήσουν σε άλλους, καθώς και η προβολή των διαδρομών ως επιλογών τουρισμού και αναψυχής για όλες τις εποχές του χρόνου.

Στοιχεία Τουριστικής Προσφοράς των Διαδρομών για την Ανάδειξη των Στοιχείων Διαφορετικότητας

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ | ΤΟΠΙΑ | ΒΟΥΝΑ | ΟΡΟΠΕΔΙΑ | ΠΕΔΙΑΔΕΣ | ΘΑΛΑΣΣΑ | ΠΕΡΙΟΧΕΣ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΟΥΣ | ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ | ΙΣΤΟΡΙΑ | ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ | ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ
ΧΩΡΟΙ | ΜΟΥΣΕΙΑ | ΜΙΚΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ | ΧΩΡΙΑ | ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ | ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ | ΤΕΧΝΕΣ |
ΘΡΗΣΚΕΙΑ | ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ | ΠΥΡΗΝΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ | ΠΡΟΪΟΝΤΑ |
ΚΟΥΖΙΝΑ | ΣΥΝΤΑΓΕΣ | ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ | ΚΡΑΣΙ | ΚΕΝΤΡΑ ΕΣΤΙΑΣΗΣ | ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ |
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ | ΔΡΩΜΕΝΑ | ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ | ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ |

Οι διαδρομές ως σύγχρονα τουριστικά προϊόντα θα πρέπει σε επίπεδο προβολής να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες του διαδικτύου (π.χ. banners των διαδρομών στις ιστοσελίδες ΕΟΤ, visitgreece, περιφερειών, ΟΤΑ, ΟΤΔ και άλλες τοπικής ή υπερτοπικής εμβέλειας ιστοσελίδες με υψηλή επισκεψιμότητα), των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media), των ταξιδιωτικών ιστοσελίδων (π.χ. TripAdvisor) και των ιστοσελίδων εναλλακτικού τουρισμού, καθώς και ειδικότερων ταξιδιωτικών ιστοσελίδων των αγορών στόχων (Ελλάδας, Βελγίου, Ολλανδίας, Αυστρίας, Δανίας, Γερμανίας, ΗΠΑ, Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Κίνας, Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβικών Χωρών, Ιαπωνίας, Βαλκανικών χωρών και Ρωσίας).

Η φιλικότητα των διαδρομών θα εξαρτηθεί σημαντικά από την παραγωγή αξιόπιστων και λεπτομερών χαρτών, τη διαδικτυακή πρόσβαση σε πληροφορίες, τη γνωστοποίηση του ωραρίου επισκέψιμων χώρων, την επαρκή και ποιοτική σήμανση (οδική και επεξηγηματική σήμανση). Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά στη σήμανση είναι σημαντικό να υπάρξει ενιαία τυπολογία του δικτύου σήμανσης (γλώσσες ελληνικά – αγγλικά, λογότυπο, ενιαίος γραφικός σχεδιασμός, επιλογή γραμματοσειρών, αριθμός λέξεων κειμένων, επιλογή συμβόλων, κλίμακα χαρτών, φωτογραφίες, υλικό ταμπλό) πλήθος και ορθή επιλογή των σημείων εγκατάστασης - χωροθέτησης των πινακίδων, στις πύλες εισόδου από κεντρικά οδικά δίκτυα και κατά μήκος των διαδρομών, με επαρκή πυκνότητα, ακρίβεια και αξιοπιστία των πληροφοριών τους. Επίσης, απευθυνόμενες και στην αγορά του εξωτερικού, οι διαδρομές θα πρέπει να εξασφαλίσουν την πολύγλωσση υποστήριξη τους στα έντυπα, τους χάρτες και το διαδίκτυο (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά).

Το απαιτούμενο εύρος προώθησης θα πρέπει να υποστηριχθεί με την αξιοποίηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (π.χ. έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, καταχωρήσεις, δελτία τύπου, advertorials, τηλεοπτικά προγράμματα, ειδικές τηλεοπτικές εκπομπές), με ενημέρωση (με press kits) και επισκέψεις δημοσιογράφων, καθώς και συνεντεύξεις τύπου.

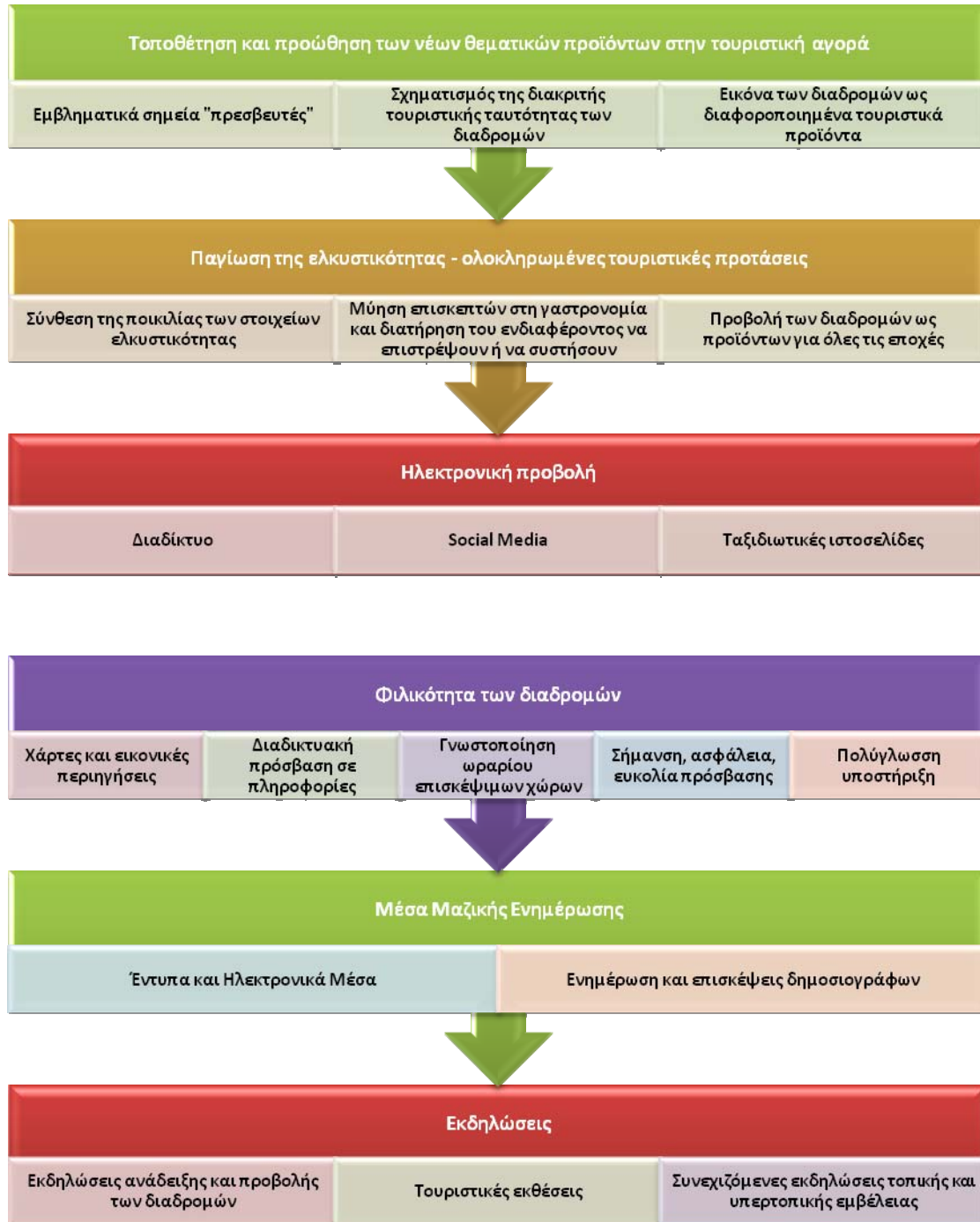

Σε όρους εκδηλώσεων, θα πρέπει να επιδιωχθούν η εκθεσιακή προβολή με τη συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό, οι εκδηλώσεις εγκαινιασμού, ανάδειξης και προβολής των διαδρομών και η στήριξη σε εκδηλώσεις τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας με διαχρονική φήμη και υψηλή προσέλευση, καθώς επίσης και η θεσμοθέτηση νέων όπως π.χ. «η μέρα της γαστρονομίας», «Εβδομάδα γαστρονομικών περιπλανήσεων».

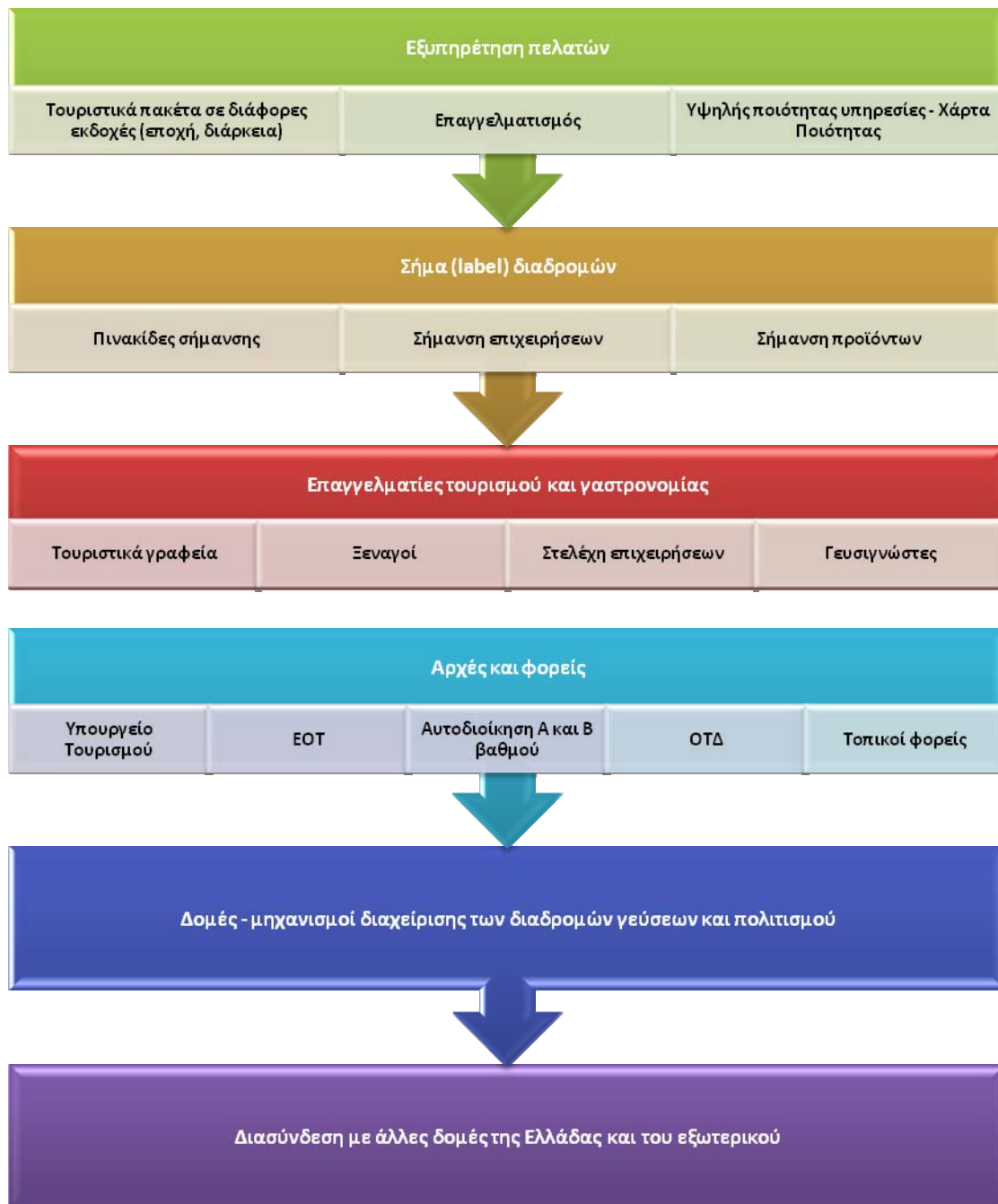
Παράλληλα ο επαγγελματισμός στην εξυπηρέτηση επισκεπτών, αποτελεί κυρίαρχο παράγοντα φιλοξενίας και σχηματισμού εντυπώσεων και ως τέτοιος θα απαιτήσει συνεχή προσπάθεια ώστε να προσφέρεται μια άρτια από κάθε άποψη ταξιδιωτική εμπειρία στους επισκέπτες. Πιο συγκεκριμένα είναι εξαιρετικά σημαντική η συνέπεια προς τη Χάρτα Ποιότητας και τη διασφάλιση της ποιότητας του συνολικού εύρους των παρεχόμενων υπηρεσιών κατά μήκος των διαδρομών, όπως και η σήμανση επιχειρήσεων με καλαίσθητες πινακίδες (εστιατόρια, καταλύματα, επιχειρήσεις τροφίμων κλπ) και των τοπικών προϊόντων (τυποποιημένων προϊόντων τροφίμων – ποτών) με το σήμα (label) των διαδρομών.

Για την προβολή, αλλά και τη διαχείριση της ζήτησης των διαδρομών, είναι αναγκαίο και άκρως αποτελεσματικό να αξιοποιηθούν οι επαγγελματίες του τουρισμού (πολυτομεακά και πολυεπίπεδα) σε μία βάση αμοιβαίων ωφελειών και σταθερής εμπλοκής τους στα τουριστικά πακέτα γαστρονομικού τουρισμού, καθώς και στην προώθησή τους. Παράλληλα θα απαιτηθεί η ενημέρωση των επαγγελματιών ξεναγών, των στελεχών επιχειρήσεων, των μουσείων και των λοιπών επισκέψιμων χώρων, καθώς και η ενίσχυση των δυνατοτήτων ξενάγησης και της διαθεσιμότητας ανθρώπινου δυναμικού με βαθιά γνώση της γαστρονομίας ή εκφάνσεων της (π.χ. γευσιγνώστες, οινοποιοί, οινολόγοι, αρτοποιοί, σεφ, επιχειρηματίες τροφίμων – ποτών κ.α). Απαραίτητη θα είναι επίσης η στήριξη των δημόσιων αρχών με την ένταξη των διαδρομών στις εθνικές τουριστικές καμπάνιες του Υπουργείου Τουρισμού - ΕΟΤ στο εξωτερικό και στην τουριστική προβολή των Περιφερειών, καθώς και η στήριξη από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και οπωσδήποτε από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης.

Ενέργειες υποστήριξης και προβολής – προώθησης

Ενέργειες υποστήριξης και προβολής – προώθησης

2.2.2 Δομές - μηχανισμοί διαχείρισης

Τη διαχείριση σε όλο το αναγκαίο φάσμα ευθύνης και σε βάθος χρόνου, καθώς και την οργάνωση της προβολής των διαδρομών, θα πρέπει να αναλάβουν οι μηχανισμοί λειτουργίας τους, είτε με τη μορφή υφιστάμενων φορέων (προτιμότερο), είτε με τη δημιουργία νέων. Αυτοί θα αναδείξουν και θα διαχειριστούν το brand των διαδρομών, θα σχεδιάσουν το σύστημα λήψης αποφάσεων, λειτουργίας και διοίκησης, θα εγγυηθούν τη συνέπεια προς την Χάρτα Ποιότητας, καθώς και θα εξασφαλίσουν συνθήκες βιώσιμης και διαχρονικής λειτουργίας των διαδρομών με προοδευτικό εμπλουτισμό και αναβάθμισή τους. Μείμνά τους θα είναι επίσης η μόχλευση οικονομικών πόρων για την επαρκή συντήρηση των υποδομών και την προβολή των διαδρομών, όπως και η καλλιέργεια συνέργειας και συνεργασίας παραγωγών, επιχειρηματιών και επαγγελματιών, καθώς και του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα.

Πιο αναλυτικά οι Φορείς Διαχείρισης, με οποιαδήποτε μορφή ή σχήμα, θα πρέπει:

- ⇒ να **διατηρούν την προσήλωση τους στη στρατηγική και στο όραμα** σχηματισμού και διατήρησης ενός σύγχρονου τουριστικού προϊόντος που θα συμβάλει στη διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς και στην περιφερειακή ανάπτυξη
- ⇒ να **λειτουργούν ευέλικτα** και να **προσαρμόζονται εύκολα** στις εκάστοτε συνθήκες και απαιτήσεις των εμπλεκόμενων και του τουριστικού ρεύματος (τάσεις, ζήτηση)
- ⇒ να παρακολουθούν τη συμμόρφωση προς τη **Χάρτα Ποιότητας** και την προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και εμπειριών
- ⇒ να εργάζονται μεθοδευμένα για την υποδοχή των τουριστών και την **αύξηση της επισκεψιμότητας** των διαδρομών μεριμνώντας για την ανταγωνιστικότητα των **τουριστικών πακέτων**, τη συνεχιζόμενη επικαιρότητα, εκτέλεση και αποτελεσματικότητα του προγράμματος επικοινωνίας (σχεδίου προώθησης και τοποθέτησης των διαδρομών στην τουριστική αγορά)
- ⇒ να **αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες** υπό τη μορφή **ενεργειών και παράλληλων εκδηλώσεων** που σκοπό θα έχουν την άμεση ή έμμεση αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς τις διαδρομές
- ⇒ να έχουν **οργανωτική και λειτουργική επάρκεια, ανθρώπινους πόρους και μέσα**
- ⇒ να έχουν **κοινωφελή σκοπό** και **συλλογικό χαρακτήρα** και να **υποστηρίζουν κοινούς στόχους** και **επιδιώξεις**
- ⇒ να ενεργούν για την **ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης** και **του τοπικού πληθυσμού** και ειδικότερα να **επικοινωνούν τη σκοπιμότητα και ωφελιμότητα των διαδρομών** στην τοπική ανάπτυξη και απασχόληση και να δημιουργούν προϋποθέσεις συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού στην τουριστική προσφορά (π.χ. πολιτιστικοί σύλλογοι, εκδηλώσεις, δρώμενα)

- ⇒ να **προάγουν** το **πνεύμα της συνεργασίας** και της **δικτύωσης** μεταξύ των εμπλεκόμενων, τη συνέργεια - συμπληρωματικότητα και την κοινή δέσμευση σε μια συλλογική προσπάθεια αριστείας
- ⇒ να είναι **ευέλικτοι, αποτελεσματικοί** και να **συνεργάζονται** με αρχές, φορείς και επιχειρήσεις, καθώς και με τους φορείς διαχείρισης γαστρονομικών διαδρομών άλλων περιοχών, διατηρώντας **εξωστρεφή** προσανατολισμό και δράση
- ⇒ να **αντιμετωπίζουν κοινά θέματα** και **προβλήματα**, καθώς και να είναι ανοιχτοί σε απόψεις και προτάσεις των εμπλεκόμενων παραγωγών, επαγγελματιών και επιχειρηματιών
- ⇒ να **υποστηρίζουν ισότιμα και οριζόντια** (γεωγραφικά και κλαδικά) τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τις διαδρομές
- ⇒ να μπορούν να **αξιοποιούν δυνατότητες χρηματοδότησης** επ' ωφελεία των διαδρομών
- ⇒ να **ανασκοπούν** την **πρόοδο** στις φάσεις του κύκλου ζωής των διαδρομών (εκκίνηση, ωρίμανση, εμπλουτισμός αδύναμων διαδρομών, μεσομακροπρόθεσμος εμπλουτισμός) και να τηρούν επαρκή στατιστικά στοιχεία
- ⇒ να **παρακολουθούν** την **ποιότητα προσφοράς ανταγωνιστικών προορισμών** (παραδοσιακών και αναδυόμενων γαστρονομικών προορισμών) και της αντίστοιχης **τιμολόγησης** των τουριστικών πακέτων τους
- ⇒ να **προσαρμόζουν τα μέσα προβολής** σύμφωνα με το ανταγωνιστικό περιβάλλον
- ⇒ να διαχειρίζονται τις **αιχμές της τουριστικής ζήτησης** και να μεριμνούν για τις πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον και τους τουριστικούς πόρους με συνέπεια προς τις αρχές της **ήπιας τουριστικής ανάπτυξης**
- ⇒ να **ενεργούν προληπτικά** και να **θεραπεύουν** άμεσα τα προβλήματα και τα παράπονα που θα παρουσιάζονται
- ⇒ να μεριμνούν για τη **συντήρηση των υποδομών** και να προωθούν το **συνολικό δίκτυο** των διαδρομών με προσήλωση στις αρχές της φιλοξενίας και των ανθρώπινων σχέσεων.

Δεδομένου ότι οι διαδρομές έχουν το απαραίτητο τουριστικό περιεχόμενο, αλλά είναι και ένα προϊόν δυναμικό που πρέπει να τυγχάνει αναβάθμισης, εμπλουτισμού και ανανέωσης, στο βαθμό που θα επιτευχθεί η ανάληψη της διαχείρισης τους από κατάλληλους και αποτελεσματικούς μηχανισμούς, θα έχουν τεθεί οι βάσεις ανάδειξης και ανταγωνιστικότητάς τους.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο θα είναι κατεξοχήν παράγοντας επιτυχίας και εάν οι δεξιότητες του επιτρέψουν την άρτια λειτουργία των διαδρομών, τότε τα οφέλη θα είναι μετρήσιμα και σε βάθος χρόνου πολλαπλάσια. Για την υλοποίηση των επιχειρησιακών ενεργειών απαιτείται η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις που θα δημιουργηθούν και στην απαραίτητη συνεχιζόμενη βελτίωση της απόδοσης, ενώ η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας για αποδοτική λειτουργία θα εξασφαλίσει τη διαρκή συμβολή στην τουριστική ανάπτυξη.

Η απαίτηση για αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία, υπογραμμίζει ως πρώτη προτεραιότητα τη δημιουργία μιας επαρκούς και άρτιας οργανωτικής δομής, ικανής να υποστηρίξει χωρίς υστερήσεις τις διαδρομές και την τουριστική ζήτηση. Έτσι οι φορείς διαχείρισης θα είναι οι θεματοφύλακες του περιεχομένου, της ποιότητας και της ελκυστικότητας των διαδρομών, με άλλα λόγια της τουριστικής προσφοράς προς τους δυνητικούς επισκέπτες και τους παλιούς χρήστες, με ένα ποιοτικό χαρτοφυλάκιο εμπειριών και υπηρεσιών.

Τα εναλλακτικά σενάρια όσον αφορά στις δομές – μηχανισμούς διαχείρισης είχαν ως αφετηρία την πρόταση που διατυπώθηκε στην Α και Β Φάση της παρούσας μελέτης, δηλαδή, τη διαχείριση να αναλάβουν κατά προτεραιότητα οι Ομάδες Τοπικής Δράσης ή άλλες υφιστάμενες δομές (π.χ. Δρόμοι του Κρασιού) ή Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας όπου δεν ενδείκνυται οι προηγούμενες επιλογές.

Περαιτέρω όμως η Ομάδα Μελέτης επεξεργάστηκε περισσότερα ενδεχόμενα με βάση το, ανά περιοχή μελέτης – περιφέρεια, δυναμικό δομών και φορέων. Πιο συγκεκριμένα εξετάστηκαν οι παρακάτω δυνητικές επιλογές.

Υποψήφιες Δομές – Μηχανισμοί Διαχείρισης

<p>Κρήτη</p>	<p>Ομάδες Τοπικής Δράσης (Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης ΑΕ, Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ, Αναπτυξιακή Λασιθίου ΑΑΕ ΟΤΑ)</p> <p>Αγροδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Κρήτης ΑΜΚΕ</p> <p>Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης ΑΜΚΕ</p> <p>Δίκτυο Οινοποιών Ηρακλείου ΑΜΚΕ</p> <p>Δίκτυο Οινοποιών Χανίων – Ρεθύμνου ΑΜΚΕ</p> <p>Ένωση Αγροτουρισμού Κρήτης</p> <p>Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας ΑΜΚΕ</p> <p>Παγκρήτιος Σύνδεσμος Εναλλακτικού Τουρισμού</p> <p>Σύνδεσμος Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης (ΣΕΔΗΚ)</p>
<p>Κέρκυρα</p>	<p>Αναπτυξιακή Ιονίων Νήσων ΑΑΕ ΟΤΑ</p> <p>Δίκτυο Κερκυραίων Παραγωγών «Η Κέρκυρα Παράγει»</p> <p>Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και του Δήμου Κέρκυρας (Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων, Μονομετοχική Ανώνυμη Εταιρεία Δήμου Κέρκυρας)</p>
<p>Ζάκυνθος</p>	<p>Συνεταιριστική Αυτοδιοικητική Ζακύνθου Αναπτυξιακή ΑΕ ΟΤΑ</p> <p>Δίκτυο Οινοποιών Ζακύνθου</p> <p>Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων</p> <p>Οικοτουριστικό Δίκτυο Επιχειρήσεων Ζακύνθου</p> <p>Οργανισμός Διαχείρισης Προορισμού Ζακύνθου</p>

<p>Ημαθία</p>	<p>Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΑΕ ΟΤΑ Γεωγραφικό Δίκτυο Ποιότητας «Βεργίνα» - Δίκτυο Επιχειρήσεων Ειδικών Μορφών Τουρισμού ΑΜΚΕ Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ Τοπικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης Νομού Ημαθίας</p>
<p>Φλώρινα</p>	<p>Ομάδα Τοπικής Δράσης Αναπτυξιακή Φλώρινας ΑΑΕ ΟΤΑ Δίκτυο Εστιατορίων Αγροτικού Συνεταιρισμού Φασολοπαραγωγών Εθνικού Δρυμού Πρεσπών «ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ» Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ Εταιρεία Λιμναίου Τουρισμού ΑΜΚΕ Εταιρεία Οικοτουρισμού Βιτσιού Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Φλώρινας</p>
<p>Κιλκίς</p>	<p>Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΑΕ ΟΤΑ Δίκτυο Επιχειρήσεων «Ποιοτική Υπεροχής Κιλκίς» Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ</p>
<p>Κοζάνη</p>	<p>Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας ΑΑΕ ΟΤΑ Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Δίκτυο Επισκέψιμων Κελαριών «Οινοεμφροσύνη» Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας «Ξένιος Δίας» ΑΜΚΕ</p>

Συμπληρωματικά, επίσης εξετάστηκαν οι επιλογές:

- ✓ όλες τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας (Ημαθία, Φλώρινα, Κιλκίς, Κοζάνη) να τις αναλάβουν οι Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος - ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ
- ✓ ίδρυσης Κοινοπραξίας μεταξύ υφιστάμενων νομικών προσώπων (π.χ. Δρόμων του Κρασιού)
- ✓ ίδρυσης νέου φορέα για να διαχειριστεί τις διαδρομές πανελλαδικά.

Σε συνάρτηση με τους σκοπούς και την οργανολειτουργική επάρκεια των ανωτέρω φορέων, ως δομές – μηχανισμοί διαχείρισης των διαδρομών γεύσεων – πολιτισμού, αποκλείστηκαν:

ΦΟΡΕΑΣ	ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ
Ομάδες Τοπικής Δράσης (Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης ΑΕ, Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ, Αναπτυξιακή Λασιθίου ΑΑΕ ΟΤΑ)	Για τις Διαδρομές της Κρήτης επικράτησε ο προσανατολισμός προς το Δίκτυο Οινοποιών (Δίκτυο Οινοποιών Ηρακλείου ΑΜΚΕ, Δίκτυο Οινοποιών Χανίων – Ρεθύμνου ΑΜΚΕ) καθώς είναι στους καταστατικούς σκοπούς του η διαχείριση διαδρομών, έχει τις προδιαγραφές και την εμπειρία. Η αρωγή και τεχνική βοήθεια των ΟΤΑ θεωρείται δεδομένη.
Αγροτοδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Κρήτης ΑΜΚΕ	Στους σκοπούς της περιλαμβάνεται η διασύνδεση του πρωτογενή τομέα με τον τουρισμό, πλην όμως δεν διαθέτει ακόμη την απαιτούμενη εμπειρία και οργανωτική επάρκεια.
Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης ΑΜΚΕ	Στους σκοπούς του Δικτύου περιλαμβάνονται η προώθηση της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, δεν καλύπτει όμως ως οντότητα τις απαιτήσεις διαχείρισης των διαδρομών, οργάνωση και δομή ικανή να υποστηρίξει το εγχείρημα.
Ένωση Αγροτουρισμού Κρήτης	Η Ένωση Αγροτουρισμού Κρήτης είναι μέλος του Συνδέσμου Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδας, πλην όμως δεν διαθέτει ακόμη την απαιτούμενη εμπειρία και οργανωτική επάρκεια.
Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας ΑΜΚΕ	Οι σκοποί του Κρητικού Συμφώνου Ποιότητας έχουν μεγάλη συνάφεια με το τουριστικό προϊόν των διαδρομών και θα μπορούσε να υποστηρίξει τις διαδρομές σε στενή συνεργασία με το φορέα διαχείρισης, πλην όμως η σημερινή δραστηριότητα του είναι πολύ περιορισμένη.
Παγκρήτιος Σύνδεσμος Εναλλακτικού Τουρισμού	Στόχος του Συνδέσμου είναι να αναδείξει και να προβάλλει τη Κρήτη ως προορισμό εναλλακτικών μορφών τουρισμού (τουρισμού υπαίθρου, πολιτιστικού τουρισμού κ.α.), όμως δεν διαθέτει την απαραίτητη στελέχωση, ούτε εμφανίζει τέτοιο προσανατολισμό.
Σύνδεσμος Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης (ΣΕΔΗΚ)	Οι καταστατικοί σκοποί του Συνδέσμου είναι κυρίως μονοτομεακής κατεύθυνσης (ελαιόλαδο).
Αναπτυξιακή Ιονίων Νήσων ΑΑΕ ΟΤΑ	Η συμβολή της Αναπτυξιακής Ιονίων Νήσων ΑΑΕ ΟΤΑ μπορεί να είναι πολύτιμη προσφέροντας τεχνική βοήθεια και υποστήριξη.
Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων	Αντιμετωπίζει προβλήματα βιωσιμότητας που για την ώρα διαμορφώνουν επισφαλείς προοπτικές.

ΦΟΡΕΑΣ	ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ
Μονομετοχική Ανώνυμη Εταιρεία Δήμου Κέρκυρας	Οι δραστηριότητες της Εταιρείας επικουρούν το έργο του Δήμου και αφορούν συγκεκριμένα α) Παραλίες, β) Χώρους Ελεγχόμενης Στάθμευσης, γ) Νέο Φρούριο, δ) Ακίνητα και ε) Κατασκευαστικά Έργα.
Συνεταιριστική Αυτοδιοικητική Ζακύνθου Αναπτυξιακή ΑΕ ΟΤΑ	Ο νεοσύστατος φορέας, Οργανισμός Διαχείρισης Προορισμού Ζακύνθου, έχει αποστολή που συνάδει σε μεγαλύτερο βαθμό με τη διαχείριση των εκεί διαδρομών, η δε συνδρομή της Συνεταιριστικής Αυτοδιοικητικής Ζακύνθου Αναπτυξιακή ΑΕ ΟΤΑ, μπορεί να είναι επικουρική με σταθερή συνεργασία, τεχνική βοήθεια και υποστήριξη.
Δίκτυο Οινοποιών Ζακύνθου	Πρόκειται για χαλαρή μορφή δικτύου.
Οικοτουριστικό Δίκτυο Επιχειρήσεων Ζακύνθου	Πρόκειται για Οικοτουριστικό Δίκτυο επιλεγμένων παραδοσιακών και αγροτουριστικών επιχειρήσεων με σκοπό την Ανάπτυξη, Δικτύωση, Προώθηση και Πιστοποίηση αγροτουριστικών επιχειρήσεων, χωρίς να εστιάζει στον τομέα της διαχείρισης προορισμών.
Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΑΕ ΟΤΑ	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ. Η συνδρομή της Αναπτυξιακής, μπορεί να είναι επικουρική παρέχοντας τεχνική υποστήριξη.
Γεωγραφικό Δίκτυο Ποιότητας «Βεργίνα» - Δίκτυο Επιχειρήσεων Ειδικών Μορφών Τουρισμού ΑΜΚΕ	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ.
Τοπικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης Νομού Ημαθίας	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ.
Αναπτυξιακή Φλώρινας ΑΑΕ ΟΤΑ	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ. Η συνδρομή της Αναπτυξιακής, μπορεί να είναι επικουρική παρέχοντας τεχνική υποστήριξη.
Δίκτυο Εστιατορίων Αγροτικού Συνεταιρισμού Φασολοπαραγωγών Εθνικού Δρυμού Πρεσπών «ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ»	Πρόκειται για άτυπο δίκτυο εστιασμένο στη συνεργασία του Συνεταιρισμού με εστιατόρια που προσφέρουν πιάτα με τα ονομαστά φασόλια Πρεσπών.
Εταιρεία Λιμναίου Τουρισμού ΑΜΚΕ	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ.

ΦΟΡΕΑΣ	ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ
Εταιρεία Οικοτουρισμού Βιτσιού	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ.
Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ.
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Φλώρινας	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ.
Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΑΕ ΟΤΑ	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ. Η συνδρομή της Αναπτυξιακής, μπορεί να είναι επικουρική παρέχοντας τεχνική υποστήριξη.
Δίκτυο Επιχειρήσεων «Ποιοτική Υπεροχής Κιλκίς»	Φορέας διαχείρισης και εκπροσώπησης του δικτύου είναι η Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΑΕ ΟΤΑ.
Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας ΑΑΕ ΟΤΑ	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ. Η συνδρομή της Αναπτυξιακής, μπορεί να είναι επικουρική παρέχοντας τεχνική υποστήριξη.
Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαγωγών Κοζάνης	Οι καταστατικοί σκοποί του Συνεταιρισμού είναι μονοτομακής κατεύθυνσης (κρόκος).
Δίκτυο Επισκέψιμων Κελαριών «Οινοεφροσύνη»	Πρόκειται για άτυπο τοπικό δίκτυο επισκέψιμων κελαριών.
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας «Ξένιος Δίας» ΑΜΚΕ	Για τις διαδρομές της Βόρειας Ελλάδας, επικρατέστερη επιλογή είναι η Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος ΕΝΟΑΒΕ ΑΕ.

Σε συνάρτηση λοιπόν με τους σκοπούς και την απαιτούμενη οργανολειτουργική επάρκεια των φορέων, ως δομών – μηχανισμών διαχείρισης των διαδρομών γεύσεων – πολιτισμού, προτείνονται οι κάτωθι φορείς:

Οι ανωτέρω Φορείς Διαχείρισης θα πρέπει στηρίζονται σταθερά σε βάθος χρόνου από τις ανά περιοχή Ομάδες Τοπικής Δράσης, με άλλα λόγια οι Αναπτυξιακές Εταιρείες θα πρέπει να σταθούν διαχρονικά αρωγοί της στρατηγικής τοποθέτησης και της επιχειρησιακής λειτουργίας τους.

Επιπλέον προαπαιτούμενα για να επιτύχουν τους σκοπούς τους ως Φορείς Διαχείρισης συνιστούν τα ακόλουθα:

- **Ανθρώπινοι πόροι:** να έχουν έγκαιρα και στη συνέχεια σταθερά, οργανωτική και λειτουργική επάρκεια με ικανή στελέχωση
- **Οικονομικοί πόροι:** να διασφαλίζουν την απόκτηση και αποτελεσματική χρήση οικονομικών πόρων για την καλή οργάνωση, στελέχωση και λειτουργία, καθώς και για την υλοποίηση του επικοινωνιακού σχεδιασμού προβολής των διαδρομών, αξιοποιώντας όλες τις πρόσφορες δυνατότητες
- **Marketing – επικοινωνία:** να εφαρμόζουν πιστά και να εμπλουτίζουν προοδευτικά το πρόγραμμα επικοινωνίας και τοποθέτησης των διαδρομών στην τουριστική αγορά
- **Συντήρηση υποδομών:** να μεριμνούν για τη διατήρηση των υποδομών των διαδρομών σε άριστη κατάσταση

- **Χάρτα Ποιότητας:** να παρακολουθούν τη σταθερή συμμόρφωση προς τη Χάρτα Ποιότητας και την προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και εμπειριών
- **Συνεργασία εμπλεκόμενων:** να παγιώσουν από την πρώτη μέρα πνεύμα συνεργασίας και δικτύωσης μεταξύ των εμπλεκόμενων και να προσφέρουν ισότιμη υποστήριξη
- **Εξωστρέφεια:** να αναπτύξουν και να διατηρήσουν εξωστρεφή προσανατολισμό και δράση
- **Επίλυση προβλημάτων:** να ενεργούν προληπτικά ως καταλύτης επίλυσης εμποδίων, προβλημάτων και πάσης φύσεως περιορισμών.

2.2.3 Διασύνδεση των δομών διαχείρισης με άλλες που λειτουργούν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό

Η δημιουργία των διαδρομών θα πρέπει να τύχει ιδιαίτερου χειρισμού, στενής συνεργασίας και ευρείας συναίνεσης, ενώ οι φορείς διαχείρισης θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως μόνιμοι υποστηρικτικοί μηχανισμοί, η δράση των οποίων έρχεται να ενισχύσει και να αθροίσει δυνάμεις και όχι να έρθει σε σύγκρουση με το έργο που επιτελείται από δημόσιες αρχές, τοπικούς και τουριστικούς φορείς, και φυσικά να συμβάλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος.

Η διασύνδεση των φορέων λειτουργίας με άλλες δομές της Ελλάδας και του εξωτερικού υπογραμμίζει την αναγκαιότητα εξωστρεφούς λειτουργίας. Η τελευταία είναι εξαιρετικά σημαντική τόσο σε όρους προοδευτικής ανάπτυξης των εσωτερικών λειτουργιών τους, βάσει της εμπειρίας και των καλών πρακτικών που εφαρμόζονται από αντίστοιχες δομές, όσο και σε όρους ανάπτυξης και προβολής των διαδρομών.

Η ανάπτυξη δηλαδή δικτύσεων και γόνιμων συνεργασιών αποτελούν σημαντική παράμετρο για την επιτυχημένη λειτουργία τους σε συνάρτηση με τα τεκταινόμενα όχι μόνο στα περιφερειακά και εθνικά όρια, αλλά και τα τεκταινόμενα του ευρωπαϊκού και ευρύτερου διεθνή χώρου.

Επίσης, η δικτύωση και συνεργασία με όμορες περιοχές, ομοειδείς πρωτοβουλίες ή δίκτυα, θα ενδυναμώσει συνολικά την τουριστική προσφορά παρέχοντας εμπλουτισμένες διαδρομές περιηγήσεων, ενώ η μεταφορά καλών πρακτικών και η σύνδεση με διαδρομές άλλων χωρών, στο πλαίσιο του διακρατικού προγράμματος, θα ενισχύσει περαιτέρω την προστιθέμενη αξία των διαδρομών.

Πιο αναλυτικά, ως σκόπιμες διασυνδέσεις των δομών διαχείρισης με αρχές, φορείς πανελλαδικής εμβέλειας, φορείς εντός και εκτός των περιοχών παρέμβασης και φορείς του εξωτερικού, κρίνονται

αναλυτικά οι παρακάτω, από τις οποίες ως σημαντικότερες – με τη μεγαλύτερη βαρύτητα διακρίνονται οι εξής:

- ✓ Υπουργείο Τουρισμού / ΕΟΤ
- ✓ Marketing Greece ΑΕ
- ✓ Λέσχη Αρχιμαγείρων Ελλάδας
- ✓ Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
- ✓ World Food Travel Association (Culinary Tourism Association)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΟΤΑ

Υπουργείο Τουρισμού	Διεύθυνση Τουριστικής Πολιτικής και Συντονισμού ΕΟΤ (Κεντρική Υπηρεσία) Περιφερειακές Υπηρεσίες (Δυτικής Μακεδονίας, Ιονίων Νήσων, Κρήτης, Δυτικής Ελλάδας, Κεντρικής Μακεδονίας)
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού	Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	Διεύθυνση Μεταποίησης, Τυποποίησης και Ποιοτικού Ελέγχου Προϊόντων Φυτικής Παραγωγής (ΠΟΠ / ΠΓΕ)
Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής	Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, Διεύθυνση Αισθητικών Δασών και Δρυμών
Δήμοι (ενδεικτικοί)	Αθηναίων ¹ , Θεσσαλονίκης ² , Θήρας ³ , Πλατανιά ⁴ (Κρήτης), Έδεσσας ⁵ , Σίφνου ⁶

ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ

ΓΕ.Π.Ο.Ε.Τ	Γενική Πανελλαδική Ομοσπονδία Επιχειρήσεων Τουρισμού
Ε.Ο.Ο.Α	Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας - Αναρρίχησης
Guest Inn	Ελληνικό Δίκτυο Καταλυμάτων Υπαίθρου
ΟΠΕ	Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου ⁷
	Ένωση Ελληνικών Γραφείων Εισερχόμενου Τουρισμού
ΕΣΤΙΑ	ΕΣΤΙΑ - Συνεργασία για την προώθηση της Ελληνικής Γαστρονομίας ΑΜΚΕ ⁸
Chef's Club	Λέσχη Αρχιμαγείρων Ελλάδας
	Marketing Greece ΑΕ

¹ Φεστιβάλ «Ελλάδα Γιορτή Γεύσεις»

² Φεστιβάλ Γαστρονομίας Θεσσαλονίκης

³ Έτος Γαστρονομίας Σαντορίνη 2013

⁴ Φεστιβάλ «Γη, Πολιτισμός, Τουρισμός»

⁵ Δρόμοι Γαστρονομίας του Καϊμακτσαλάν

⁶ Φεστιβάλ Παραδοσιακής Κυκλαδικής Γαστρονομίας "Νικόλαος Τσελεμεντές"

⁷ Kerasma

⁸ Ελληνικές Γευστικές Διαδρομές

Ξ.Ε.Ε	Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας ⁹
	Πανελλήνια Ένωση Ιδιοκτητών Campings
Π.Ε.ΤΑ.Γ.Α	Πανελλήνια Ένωση Ταξιδιωτικών Γραφείων Αερομεταφορών
Π.Ο.ΔΙ.Ξ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Διευθυντών Ξενοδοχείων Ελλάδας
Π.Ο.ΕΣ.Ε	Πανελλήνια Ομοσπονδία Εστιατορικών & Συναφών Επαγγελμάτων
Π.Ο.Γ.Ε.Α.ΔΙ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Ιδιοκτητών Γραφείων Εκμισθώσεως Αυτοκινήτων και Δικύκλων
Π.Ο.ΞΕΝ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξεναγών
Π.Ο.Ξ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων
	Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ναυτικών Πρακτόρων & Επαγγελματιών Χρηστών Λιμένος
Σ.Ε.Τ.Ε	Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων ¹⁰
Σ.Ε.ΑΓ.Ε	Σύνδεσμος Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδας
Σ.Τ.Ε.Ε.Α	Σύνδεσμος Τουριστικών Επιχειρήσεων Ενοικίασεως Αυτοκινήτων
ΗΑΤΤΑ	Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Ελλάδος
Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.Ε	Συνομοσπονδία Επιχειρηματιών Ενοικιαζόμενων Δωματίων Διαμερισμάτων Ελλάδος
Σ.Ε.Ο.Β	Σωματείο Ελλήνων Οδηγών Βουνού

ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΟΡΙΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Κρήτη	<p>Αγροτοδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Κρήτης ΑΜΚΕ Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ Αναπτυξιακή Λασιθίου ΑΑΕ ΟΤΑ Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης ΑΜΚΕ Δίκτυο Κρητικής Γαστρονομίας Ελληνικοί Ορειβατικοί Σύλλογοι Ηρακλείου, Λασιθίου, Μοιρών, Ρεθύμνης, Χανίων Ένωση Αγροτουρισμού Κρήτης Ένωση Ιδιοκτητών Γραφείων Ενοικίασεως Αυτοκινήτων & Δικύκλων Ν. Χανίων Ενώσεις Ξενοδόχων Ηρακλείου, Λασιθίου, Νότιων Περιοχών Ρεθύμνου, Ρεθύμνου, Σητείας και Χανίων Ένωση Τουριστικών Καταλυμάτων Νομού Χανίων Επιμελητήρια Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου, Χανίων Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας ΑΜΚΕ Λέσχη Αρχιμαγείρων Κρήτης Ομοσπονδία Ενοικιαζόμενων Δωματίων – Διαμερισμάτων Νομού Χανίων «ΑΠΤΕΡΑ» και Ανατολικής Κρήτης «Η ΚΝΩΣΣΟΣ» Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης ΑΕ Παγκρήτια Ομοσπονδία Τουριστικών Καταλυμάτων Παγκρήτιος Σύλλογος Διευθυντών Ξενοδοχείων Παγκρήτιος Σύνδεσμος Εναλλακτικού Τουρισμού Σύλλογος Ενοικιαζόμενων Δωματίων και Διαμερισμάτων Δήμου Φοίνικα "Φιλοξενία"- Πλακιάς Σύλλογος εστίασης και συναφών επαγγελμάτων Ρεθύμνου Σύλλογος εστίασης νομού Χανίων Σύλλογοι Ιδιοκτητών Γραφείων Ενοικιαζόμενων Αυτοκινήτων Ν. Ρεθύμνης και</p>
-------	--

⁹ Ελληνικό Πρωινό

¹⁰ ΓΑΣΤΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ Τροφή για ανάπτυξη

	<p>«Ηνίοχος»</p> <p>Σύλλογος Καταστημάτων Εστίασης & Ψυχαγωγίας Δήμου Σητείας</p> <p>Σύλλογος καφέ – εστιατόρων Αγίου Νικολάου</p> <p>Σύνδεσμος Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης (ΣΕΔΗΚ)</p> <p>Σύνδεσμος Επιχειρηματιών Τουρισμού Ιεράπετρας</p> <p>Σύνδεσμος Εστιατόρων Ηρακλείου</p> <p>Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης</p> <p>Σωματείο Επαγγελματιών Ξεναγών Κρήτης</p>
Κέρκυρα	<p>Αναπτυξιακή Ιονίων Νήσων ΑΑΕ ΟΤΑ</p> <p>Ένωση Αγροτουρισμού Ιονίων Νήσων</p> <p>Ένωση Διπλωματούχων Ξεναγών Ιονίων Νήσων</p> <p>Ένωση Ξενοδόχων Κέρκυρας</p> <p>Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων</p> <p>Επιμελητήριο Κέρκυρας</p> <p>Λέσχη Αρχιμαγείρων Κέρκυρας</p> <p>Λέσχη Γαστρονομίας Κέρκυρας</p> <p>Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και του Δήμου Κέρκυρας (Μονομετοχική Ανώνυμη Εταιρεία Δήμου Κέρκυρας)</p> <p>Ομοσπονδία Ιδιοκτητών Τουριστικών Καταλυμάτων Κέρκυρας</p> <p>Σύλλογος Διευθυντών Ξενοδοχείων Κέρκυρας</p> <p>Σύνδεσμος Ταξιδιωτικών Πρακτόρων Κέρκυρας (ΑΟCTA)</p> <p>Σωματείο Εστιατορικών και συναφών Επαγγελματιών Κέρκυρας</p> <p>Σωματείο Εστιατόρων Βόρειας Κέρκυρας</p> <p>Σωματείο Ιδιοκτητών Γραφείων Εκμισθώσεως Αυτοκινήτων Κέρκυρας</p> <p>Σωματείο Ιδιοκτητών Τουριστικών Λεωφορείων Κέρκυρας</p>
Ζάκυνθος	<p>Δίκτυο Οινοποιών Ζακύνθου</p> <p>Ένωση Αγροτουρισμού Ιονίων Νήσων</p> <p>Ένωση Διπλωματούχων Ξεναγών Ιονίων Νήσων</p> <p>Ένωση Ξενοδόχων Ζακύνθου</p> <p>Επιμελητήριο Ζακύνθου</p> <p>Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων</p> <p>Οικοτουριστικό Δίκτυο Επιχειρήσεων Ζακύνθου</p> <p>Ομοσπονδία Ενοικιαζομένων Δωματίων & Διαμερισμάτων Ζακύνθου</p> <p>Σύλλογος Ξενοδόχων Λαγανά</p> <p>Συνεταιριστική Αυτοδιοικητική Ζακύνθου Αναπτυξιακή ΑΕ ΟΤΑ</p>
Ημαθία	<p>Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΑΕ ΟΤΑ</p> <p>Γεωγραφικό Δίκτυο Ποιότητας «Βεργίνα» - Δίκτυο Επιχειρήσεων Ειδικών Μορφών Τουρισμού ΑΜΚΕ</p> <p>Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Νάουσας</p> <p>Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας</p> <p>Ένωση Αγροτουρισμού Κεντρικής Μακεδονίας</p> <p>Ένωση Ξενοδόχων Ημαθίας</p> <p>Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης</p> <p>Επιμελητήριο Ημαθίας</p> <p>Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος</p> <p>Ομοσπονδία Ενοικιαζομένων Δωματίων & Διαμερισμάτων Πιερίας – Ημαθίας – Πέλλας</p> <p>Σύλλογος Χιονοδρόμων Ορειβατών Βέροιας</p> <p>Σύνδεσμος Ξεναγών Θεσσαλονίκης</p> <p>Τοπικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης Νομού Ημαθίας</p>
Φλώρινα	<p>Αναπτυξιακή Φλώρινας ΑΑΕ ΟΤΑ</p> <p>Δίκτυο Εστιατορίων Αγροτικού Συνεταιρισμού Φασολοπαραγωγών Εθνικού Δρυμού Πρεσπών «ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ»</p> <p>Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας</p> <p>Ένωση Αγροτουρισμού Δυτικής Μακεδονίας</p> <p>Ένωση Ξενοδόχων Φλώρινας</p> <p>Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης</p> <p>Επιμελητήριο Φλώρινας</p> <p>Εταιρεία Λιμναίου Τουρισμού ΑΜΚΕ</p> <p>Εταιρεία Οικοτουρισμού Βιτίσιου</p>

	Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών Φλώρινας Σύλλογος Ορειβασίας Χιονοδρομίας Φλώρινας Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Φλώρινας Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών
Κιλκίς	Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΑΕ ΟΤΑ Δίκτυο Επιχειρήσεων «Ποιοτική Υπεροχή Κιλκίς» Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας Ένωση Αγροτουρισμού Κεντρικής Μακεδονίας Ένωση Ξενοδόχων Κιλκίς Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης Επιμελητήριο Κιλκίς Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος Ορειβατικός Σύλλογος Κιλκίς Σύνδεσμος Ξεναγών Θεσσαλονίκης
Κοζάνη	Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαγωγών Κοζάνης Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας ΑΑΕ ΟΤΑ Δίκτυο Επισκέψιμων Κελαριών «Οινοεφροσύνη» Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Κοζάνης Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας Ένωση Αγροτουρισμού Δυτικής Μακεδονίας Ένωση Ξενοδόχων Κοζάνης Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης Επιμελητήριο Κοζάνης Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος Ορειβατικός Σύλλογος Βελβεντού Ορειβατικός Σύλλογος Σιάτιστας Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών Κοζάνης Σύνδεσμος Πρακτόρων Τουρισμού Μακεδονίας - Θράκης Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας «Ξένιος Δίας» ΑΜΚΕ Χιονοδρομικός Ορειβατικός Όμιλος Πτολεμαΐδας

ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΟΡΙΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας	Ροδόπη, Πάρνωνα, Βόρειας Πελοποννήσου, Αιτωλίας, Χαλκιδικής
Φορείς Δρόμων του Κρασιού	Κεντρικής Ελλάδας (ΕΝΟΑΚΕ), Πελοποννήσου (ΕΝΟΑΠ)
Δρόμοι της Ελιάς	Πολιτιστικό Ίδρυμα «Δρόμοι της Ελιάς»

ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Κύπρος	Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού
Ισπανία	Επιτροπή Τουρισμού Καταλονίας (Catalan Tourist Board) Επιτροπή Τουρισμού Priorat (Priorat Tourist Board) Φορέας προώθησης γαστρονομικού τουρισμού (Tasting Spain) και Ισπανικός Σύνδεσμος Προορισμών για την προώθηση του Γαστρονομικού Τουρισμού (Spanish Association of

	<p>Destinations for the Promotion of Culinary Tourism)</p> <p>Συμβούλιο της Μαγιόρκα, Τμήμα Οικονομικών και Τουρισμού (Consell de Mallorca, Departament d'Economia i Turisme)</p> <p>Τουριστικό Γραφείο San Sebastian (San Sebastian Turismo-Donostia Turismo, S.A.)</p> <p>Αναπτυξιακή Κοινοπραξία της Ναβάρρα (Consorcio de Desarrollo de la Zona Media de Navarra)</p> <p>Σύνδεσμος Σπιτιών Υπαίθρου της Ναβάρρα (Asociación de Casas Rurales de la Ribera de Navarra)</p> <p>Δίκτυο Καταλυμάτων Υπαίθρου της Καταλονίας (Andalusian Network of Rural Accommodation - RAAR)</p> <p>Ίδρυμα Καταλανικής Κουζίνας και Γαστρονομικής Κουλτούρας (La Fundació Institut Català de la Cuina i de la Cultura Gastronòmica – FICCG)</p>
Γαλλία	<p>Σύνδεσμος Logis de France (Association Departementale des Logis de France de Savoie)</p> <p>Περιφερειακή Επιτροπή Τουρισμού της Αλσατίας (Comité Régional du Tourisme d'Alsace)</p> <p>Γραφείο Τουρισμού Μπορντώ (Office de Tourisme de Bordeaux)</p> <p>Δίκτυο Αγροτουρισμού (Gites de France)</p>
Ιταλία	<p>Υπηρεσία Προώθησης Περιφέρειας Τοσκάνης (Regione Toscana, Agenzia di Promozione Economica della Toscana, Fondazione Sistema Toscana)</p> <p>Υπηρεσία Τουρισμού Περιφέρειας Emilia Romagna (Emilia Romagna Turismo)</p> <p>Παρατηρητήριο Τουρισμού στα Ευρωπαϊκά Νησιά (OTIE)</p> <p>Εθνικός Σύνδεσμος Αγροτουρισμού (Associazione Nazionale per l'Agriturismo – Agriturismo)</p>
Σερβία	Serbian Rural Tourism
Βουλγαρία	Σύνδεσμος Εναλλακτικού Τουρισμού (Bulgarian Association for Alternative Tourism - BAAT)
Βέλγιο	European Travel Commission
ΗΠΑ	World Food Travel Association (Culinary Tourism Association)

2.3 Στρατηγικό σχέδιο προώθησης και τοποθέτησης των νέων θεματικών προϊόντων στην τουριστική αγορά

Το στρατηγικό σχέδιο προώθησης και τοποθέτησης των νέων θεματικών προϊόντων στην τουριστική αγορά, αφορά στη δημιουργία υψηλής ποιότητας επικοινωνιακού υλικού, στη χρήση ποικιλίας εργαλείων και στο συνεχιζόμενο σύστημα μετάδοσης της ταυτότητας και του περιεχομένου της τουριστικής προσφοράς των διαδρομών (brand messaging) προς το στοχοθετούμενο κοινό – ομάδες στόχους (target groups) στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και τους «πολλαπλασιαστές» πληροφόρησης (επαγγελματίες τουρισμού, δημοσιογράφους, τουριστικές αρχές, «πρεσβευτές» - διαμορφωτές της κοινής γνώμης), ώστε προοδευτικά να παγιωθεί η αναγνωρισιμότητα (awareness) και η διακριτή εικόνα τους (image creation) που θα μεγιστοποιήσουν την απόδοση των ενεργειών επικοινωνίας και προώθησης (marketing).

Αναφέρεται επίσης στην επιλογή και συνδυασμό των κατάλληλων επικοινωνιακών μέσων που θα διασφαλίσουν το απαιτούμενο εύρος εμβέλειας και τη χρονική ανάπτυξη των επικοινωνιακών μηνυμάτων, καθώς και την αποτελεσματικότητά τους. Για να είναι δηλαδή αποτελεσματική η επικοινωνία θα πρέπει να είναι πολυπαραμετρική, αξιόπιστη, σαφής αλλά και συνεχής, αποφεύγοντας αποσπασματικές ενέργειες με συνέπεια στην απαιτούμενη περιοδικότητα, συμπληρωματική και να επιτυγχάνει τη δημιουργία «πολλαπλασιαστών» προώθησης σε όλα τα επίπεδα ενεργειών.

Εξίσου απαραίτητες είναι οι ενέργειες και πρωτοβουλίες οι οποίες θα πείσουν τους εμπλεκόμενους στον τουριστικό κλάδο, αλλά και στους κλάδους εστίασης, αγροτικής παραγωγής, τροφίμων και ποτών, για τις δυνατότητες και προοπτικές των διαδρομών, θα τους εμπνεύσουν και θα τους προκαλέσουν να συνεργαστούν με αυτές.

Επιπλέον, ο σχηματισμός άριστων πρώτων εντυπώσεων, για να μεταδοθούν μηνύματα πλούσιων εμπειριών και ποιότητας υπηρεσιών (top of the mind awareness), αλλά και η χρονικά σταθερή εξασφάλιση της ικανοποίησης των χρηστών (ποιότητα και επαγγελματισμός), θα αποδώσει σε όρους επικοινωνίας των εμπειριών από στόμα σε στόμα (word of mouth motivation), από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media communication) και από τους επαγγελματίες του τουρισμού, με συστάσεις και προτάσεις επίσκεψης, αλλά και σε όρους πιστότητας (loyalty) των ταξιδιωτών με διάθεση να «επιστρέψουν».

Υπογραμμίζεται ότι, πέραν των μεμονωμένων στοιχείων ελκυστικότητας, που εξάλλου προσφέρονται ομοίως από πλήθος προορισμών, η συνολική ταυτότητα και φήμη της περιοχής και κατεξοχήν οι προσφερόμενες εμπειρίες (ποικιλία και καινοτομία τους με έμφαση στην αυθεντικότητα, στην ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα και κουλτούρα) είναι σημαντικές για το σύγχρονο τουρίστα, στο βαθμό που παράλληλα ικανοποιούν μια πρόταση με ελκυστική σχέση ποιότητας / τιμής (value for money). Η αναζήτηση της μοναδικότητας και του «ξεχωριστού» είναι τα στοιχεία που έλκουν, όπως άλλωστε η ανάγκη της συμμετοχής, της κοινωνικής επαφής και αλληλεπίδρασης και κατεξοχήν η προσφερόμενη αναψυχή και χαλάρωση σε ένα ευχάριστο περιβάλλον.

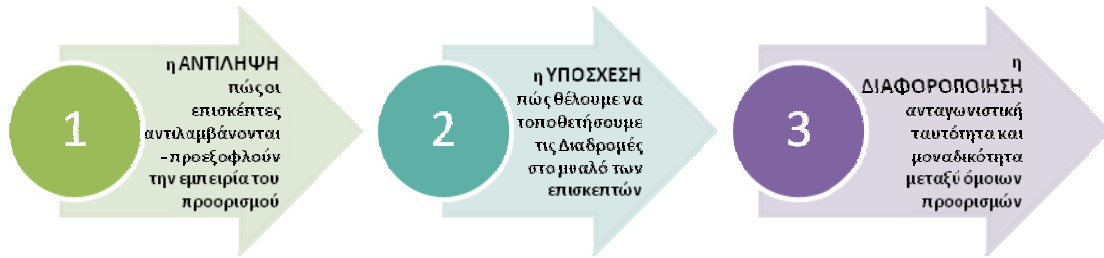

Η διαμόρφωση της τουριστικής ταυτότητας (brand), ο σχηματισμός δηλαδή της διακριτής ταυτότητας των διαδρομών ως σύνθεση στοιχείων ελκυστικότητας, ως βασική υπόσχεση, ως τρόπος αντίληψης των επισκεπτών για τις διαδρομές, αλλά και ως label, θα απαιτήσει τα εμβληματικά σημεία, οι συνταγές, οι τοπικές γεύσεις και τα τοπικά προϊόντα να λειτουργήσουν ως "πρεσβευτές", να προταχθεί η υπεραξία της ελληνικής γαστρονομίας, η αυθεντικότητα και φιλικότητα των διαδρομών ως διαφοροποιημένα και νέα τουριστικά προϊόντα ολοκληρωμένων εμπειριών για όλες τις εποχές του χρόνου.

Η ακολουθία του Brand – building για τον πελάτη

Brand είναι...

Επιπλέον, η επικοινωνία θα πρέπει να προωθήσει το συμπληρωματικό και εμπλουτιστικό χαρακτήρα των Διαδρομών προς περισσότερο συμβατικές επιλογές διακοπών, καθώς και να υπερβεί τα εν πολλοίς γνωστά και ξεπερασμένα στερεότυπα της ελληνικής κουζίνας και με ξεκάθαρα μηνύματα να συνδέσει το μεσογειακό διατροφικό πολιτισμό με τα ειδοποιά και μοναδικά χαρακτηριστικά της τοπικής και εν γένει της ελληνικής κουζίνας.

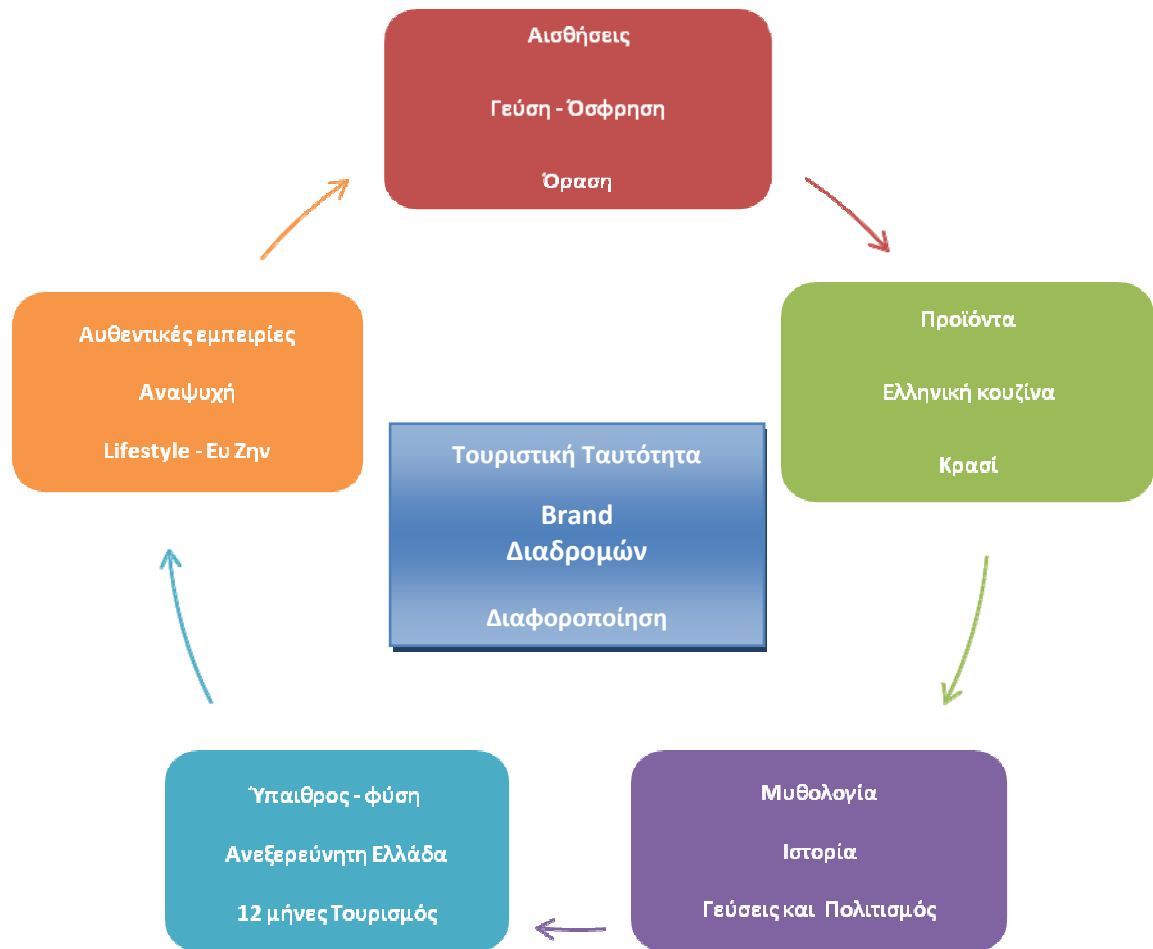
Οι «προτάσεις» που πρέπει να συνθέσουν το Brand των Διαδρομών, θα πρέπει να έχουν ως πυλώνες τις ανθρώπινες αισθήσεις ως «γέφυρες» γεύσεων και περιηγήσεων, τα τοπικά προϊόντα, την ιστορικότητα του «χώρου», την ελκυστικότητα της υπαίθρου και τη διαρκή, όλο το χρόνο, δυνατότητα για αυθεντικές εμπειρίες αναψυχής.

Το λανσάρισμα του Brand θα πρέπει με ευφάνταστα μηνύματα και εικόνες να αποδίδει τη σύνθεση των στοιχείων ελκυστικότητας, την αυθεντικότητα και φιλικότητα των προορισμών, την υπεραξία, μοναδικότητα και ειδοποιά χαρακτηριστικά της ελληνικής και τοπικής κουζίνας. Επίσης θα πρέπει να έχει ικανή εμβέλεια και χρονική διάρκεια απευθυνόμενο στις ομάδες στόχους και τους «πολλαπλασιαστές» πληροφόρησης και προοδευτικά να κεφαλαιοποιεί τις εντυπώσεις επισκεπτών σε όρους φήμης και συστάσεων.

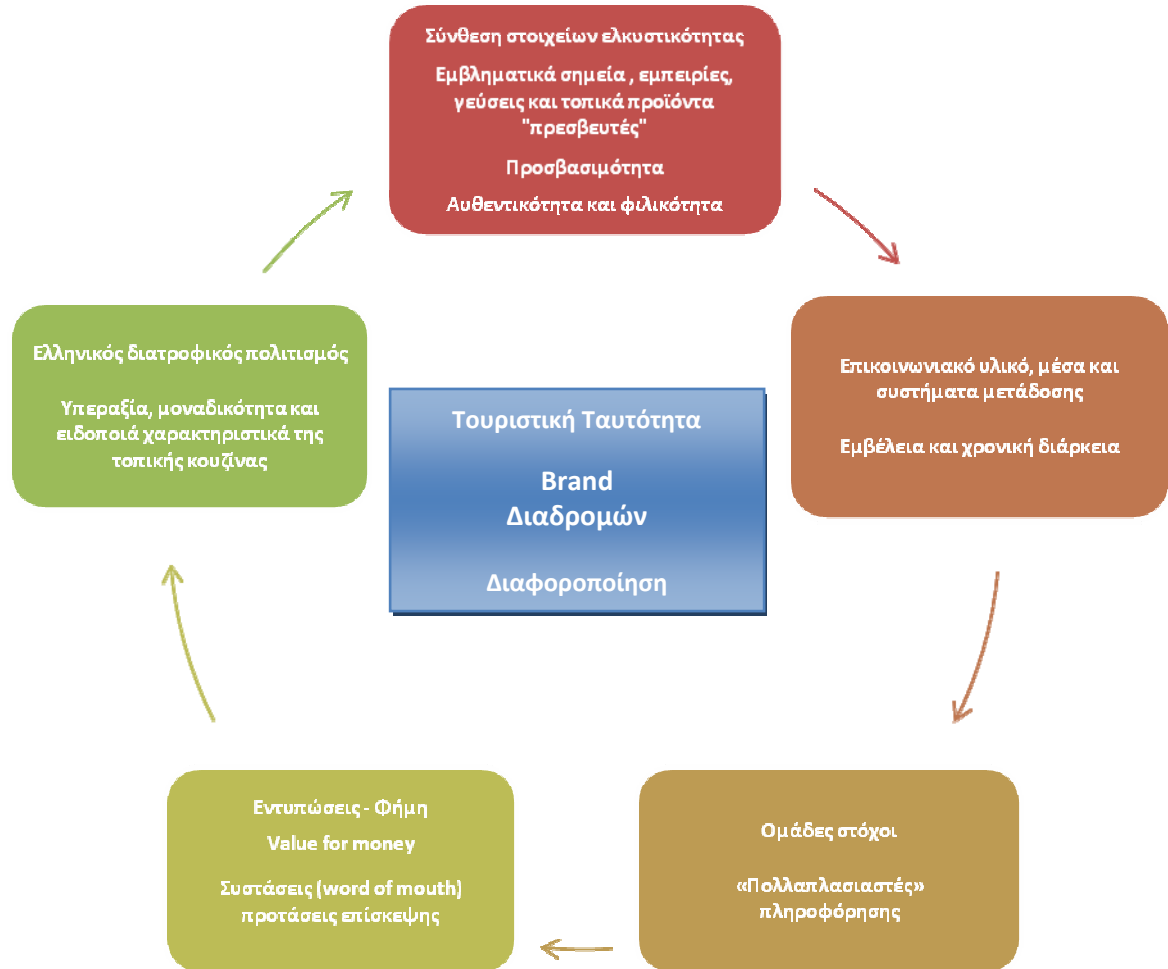
Η επικοινωνία θα πρέπει να αντιμετωπίζει διακριτά τις ομάδες στόχους (groups communication), με διαφορετική «υπόσχεση», εικόνες και story telling, «μιλώντας» στη γλώσσα τους. Για παράδειγμα:

Έλληνες	Αλλοδαπούς
Αδαιείς στη γαστρονομία	«Όριμους» γαστροτουρίστες
Νέους	Μεσήλικες και Ηλικιωμένους
Απλούς τουρίστες – περιηγητές	Τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων
Πολυήμερους εκδρομείς	Εκδρομείς σαββατοκύριακου και τριημέρων
Ζευγάρια	Ομάδες ατόμων με διάθεση για ομαδική αναψυχή

«Προτάσεις» που συνθέτουν το Brand των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού

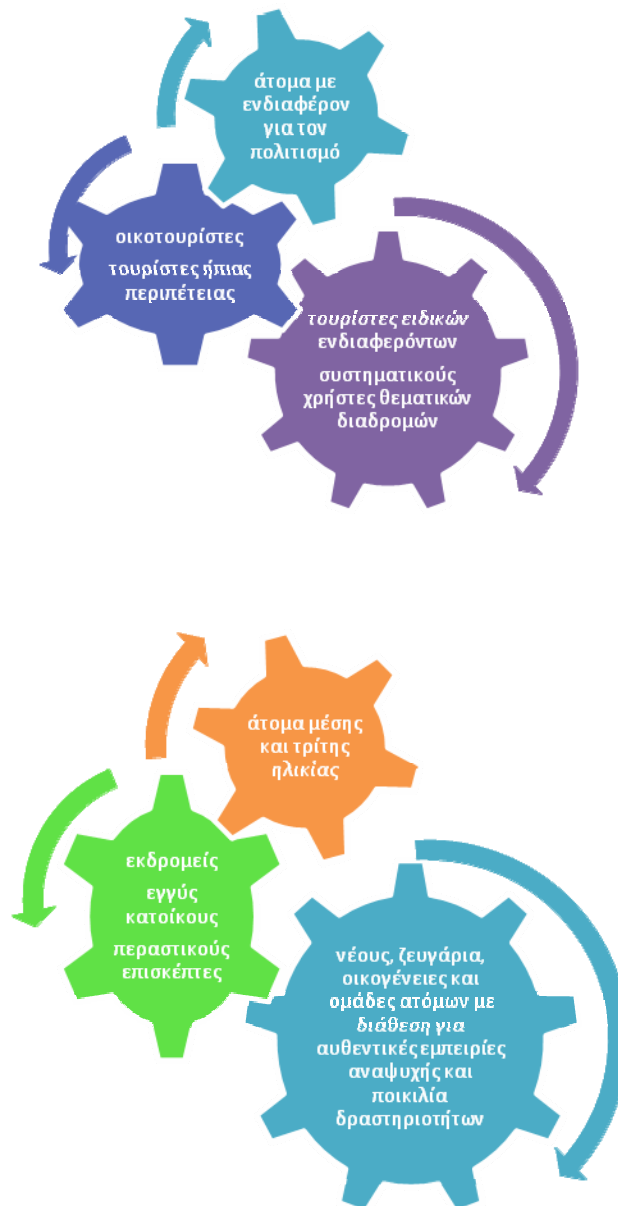
Λανσάρισμα του Brand των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού

Στη σημερινή εποχή της ταχύτητας, της μαζικότητας, της ευκολίας αλλά και της τεχνολογίας που αποπροσωποποιούν και ομογενοποιούν τον κόσμο, το ποιοτικό, αυθεντικό και ξεχωριστό έχει τη δική του σημασία. Οι άνθρωποι βλέπουν τους εαυτούς τους περισσότερο σαν ταξιδιώτες – περιηγητές, παρά σαν τουρίστες με παθητική περιήγηση σε αξιοθέατα ή απλή χαλάρωση σε παραλίες. Επιθυμούν να κατανοήσουν την τοπική κουλτούρα, το ανθρώπινο και φυσικό περιβάλλον του προορισμού και αναζητούν την ατομική ολοκλήρωση μέσα από την συνολική εμπειρία των διακοπών (βιωματικός τουρισμός). Έτσι, μείζονα στοιχεία παρακίνησης αποτελούν η αυθεντικότητα, οι μοναδικές και αναγεννητικές εμπειρίες, ο πειραματισμός, η συμμετοχή, η περιπέτεια και η απόδραση από τα όρια των ήδη οικείων εμπειριών, για μεγαλύτερη πνευματική και συναισθηματική αναψυχή.

Σύμφωνα με το παραπάνω πλαίσιο επίκαιρων παραγόντων παρακίνησης των ταξιδιωτών (travel motivation), οι ομάδες στόχοι του Σχεδίου Προώθησης θα πρέπει να περιλαμβάνουν άτομα που επιθυμούν να γνωρίσουν την τοπική κουζίνα, οινόφιλους, άτομα με ενδιαφέρον για τον πολιτισμό, οικοτουρίστες – φυσιολάτρες, τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων, συστηματικούς χρήστες θεματικών διαδρομών, νέους, ζευγάρια, οικογένειες και ομάδες ατόμων με διάθεση για αυθεντικές εμπειρίες αναψυχής και ποικιλία δραστηριοτήτων, άτομα μέσης και τρίτης ηλικίας, εκδρομείς σαββατοκύριακου και εορταστικών τριημέρων, εγγύς κατοίκους και περαστικούς επισκέπτες (ημεδαπούς και τουρίστες μαζικού τουρισμού), καθώς και ομογενείς οι οποίοι κατά κανόνα διατηρούν ζωηρό ενδιαφέρον και συχνά «επιστρέφουν» στην πατρίδα.

Ομάδες Στόχοι	Γεωγραφικές Αγορές Στόχοι
<ul style="list-style-type: none"> ✓ άτομα που επιθυμούν να γνωρίσουν την τοπική κουζίνα (γαστροτουρίστες), «καλοφαγάδες», food και wine bloggers ✓ οινόφιλοι – λάτρεις του κρασιού ✓ άτομα με ενδιαφέρον για τον πολιτισμό ✓ οικοτουρίστες – φυσιολάτρες, τουρίστες ήπιας περιπέτειας ✓ τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων (θρησκευτικού, ποδηλατικού, μηχανοκίνητου, αθλητικού, ορειβατικού, χειμερινού και extreme sports τουρισμού) ✓ συστηματικοί χρήστες θεματικών διαδρομών ✓ νέοι, ζευγάρια, οικογένειες και ομάδες ατόμων με διάθεση για αυθεντικές εμπειρίες αναψυχής και ποικιλία δραστηριοτήτων ✓ άτομα μέσης και τρίτης ηλικίας ✓ εκδρομείς σαββατοκύριακου και εορταστικών τριημέρων ✓ κάτοικοι μεγάλων πόλεων, εγγύς κατοίκους και περαστικούς επισκέπτες (ημεδαπούς και τουρίστες μαζικού τουρισμού με επιθυμία να εμπλουτίσουν αποσπασματικά τις διακοπές τους με περιηγήσεις στην ύπαιθρο) ✓ ομογενείς 	<ul style="list-style-type: none"> Αυστρίας Βελγίου Βουλγαρίας Γαλλίας Γερμανίας Δανίας Ελλάδας Ηνωμένου Βασιλείου ΗΠΑ Ιαπωνίας Ισπανίας Ιταλίας Κίνας Νορβηγίας Ολλανδίας Ρουμανίας Ρωσίας Σερβίας Σκοπίων Σουηδίας Φινλανδίας

Η επιλογή των γεωγραφικών αγορών – χωρών στόχων έγινε σύμφωνα με την τεκμηρίωση του Κεφαλαίου *Τάσεις και προοπτικές της Ελληνικής και διεθνούς αγοράς εναλλακτικών μορφών τουρισμού*, της Α΄ Φάσης της παρούσας μελέτης και με τις προσθήκες των χωρών Κίνας, Ρωσίας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Ρουμανίας και Σκοπίων.

Σε ότι αφορά στην Κίνα, σημειώνεται ότι αυτή αναδείχθηκε το 2012 σε πρώτη χώρα στον κόσμο στις Δαπάνες εξερχόμενων τουριστών, ξεπερνώντας τη Γερμανία. Επίσης η Ρωσία ενισχύεται τα τελευταία χρόνια, πανελλαδικά, ως χώρα προέλευσης τουριστών, η δε στόχευση σε Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία και Σκόπια γίνεται λόγω της εγγύτητας στις περιοχές των Διαδρομών της Βόρειας Ελλάδας.

Από τις λοιπές χώρες αξίζει να σημειώσουμε ότι Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν τις δύο κύριες «δεξαμενές» τουριστών για την Ελλάδα. Επιπλέον, οι λόγοι πραγματοποίησης διακοπών που σχετίζονται με τον πολιτισμό (θρησκευτικοί λόγοι, γαστρονομικοί και τέχνες), όπως καταγράφηκαν στο Ευρωβαρόμετρο του Ιανουαρίου 2013, σημειώνουν υψηλά ποσοστά στους Βέλγους (35%), τους Ολλανδούς (33%), τους Αυστριακούς (30%), τους Δανούς (29%), τους Γερμανούς (27%), τους Ισπανούς (27%), τους Φινλανδούς (24%), τους Νορβηγούς (24%) και τους Ιταλούς (23%) τουρίστες.

Δαπάνη εξερχόμενων τουριστών (εκατ. δολ.)

ΚΙΝΑ*	102	ΙΣΠΑΝΙΑ**	23,2
ΓΕΡΜΑΝΙΑ*	83,8	ΟΛΛΑΝΔΙΑ**	20,8
ΗΠΑ*	83,5	ΣΟΥΗΔΙΑ**	17,5
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ*	52,3	ΝΟΡΒΗΓΙΑ**	17,2
ΡΩΣΙΑ*	42,8	ΑΥΣΤΡΙΑ**	12,8
ΓΑΛΛΙΑ*	37,2	ΔΑΝΙΑ**	9,8
ΙΑΠΩΝΙΑ*	27,2	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ**	6
ΙΤΑΛΙΑ*	26,4	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ**	1,5
ΒΕΛΓΙΟ**	24,3	ΣΕΡΒΙΑ**	1,3

Πηγή: UNWTO (* 2012), World Bank (** 2011)

Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα και σημαντικότητα Πολιτισμού (θρησκευτικοί λόγοι, γαστρονομικοί και τέχνες) ως λόγος πραγματοποίησης διακοπών

ΧΩΡΑ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΛΟΓΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΧΩΡΑ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΛΟΓΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.108.787	27%	ΒΕΛΓΙΟ	326.937	35%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.920.794	18%	ΣΟΥΗΔΙΑ	319.756	22%
ΓΑΛΛΙΑ	977.376	19%	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	294.114	24%
ΡΩΣΙΑ	874.787	-	ΑΥΣΤΡΙΑ	236.416	30%
ΙΤΑΛΙΑ	848.073	23%	ΔΑΝΙΑ	205.194	29%
ΣΕΡΒΙΑ	620.450	14%	ΙΣΠΑΝΙΑ	155.722	27%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	599.110	9%	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	154.134	24%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	478.483	33%	ΚΙΝΑ	12.203	-
ΗΠΑ	373.831	-	ΙΑΠΩΝΙΑ	8.841	-

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ (2012), Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος / Ευρωβαρόμετρο 370 «Attitudes of Europeans towards Tourism», Μάρτιος 2013

Οι Δράσεις του Στρατηγικού Σχεδίου Προώθησης και Τοποθέτησης των Διαδρομών στην Τουριστική Αγορά, αναπτύσσονται σε δώδεκα (12) Άξονες με πλήθος επιμέρους ενεργειών επικοινωνίας.

Άξονες επικοινωνιακής πολιτικής

Διαμόρφωση τουριστικής ταυτότητας

Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων, φωτογραφίες και videos

Σήμανση

Έντυπη προβολή

Επαγγελματίες τουρισμού

Πρεσβευτές γαστρονομίας

Ανάπτυξη ιστοσελίδας

Ηλεκτρονική προβολή

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Εκθέσεις - Εκδηλώσεις

Πρωθητικά υλικά

Πολλαπλασιαστές προώθησης

Δράσεις επικοινωνιακής πολιτικής

Σχεδιασμός σήματος – brand των διαδρομών

Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων και μεταφράσεις για έντυπα, χάρτες και διαδίκτυο

Δημιουργία επίκαιρου φωτογραφικού menu και key visuals

Παραγωγή προωθητικών ταινιών μικρής διάρκειας (promo videos)

Σχεδιασμός πινακίδων οδικής σήμανσης και info points σε κομβικά σημεία των διαδρομών

Σήμανση επιχειρήσεων και τυποποιημένων τοπικών προϊόντων τροφίμων – ποτών

Σχεδιασμός και παραγωγή χαρτών

Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπων οδηγιών και φυλλαδίων

Σχεδιασμός και παραγωγή οδηγιών γαστρονομίας

Σχεδιασμός και παραγωγή εντύπων για μαθητικό πληθυσμό / παιδιά

Σχεδιασμός και παραγωγή Αφισών (γενικών και θεματικών)

Διάθεση έντυπου υλικού σε σημεία πληροφόρησης

Παραγωγή έκδοσης Χάρτας Ποιότητας

Δημιουργία τοπικού και πανελλαδικού δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών γραφείων

Δημιουργία δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων εξωτερικού

Ταξίδια εξοικείωσης με τις διαδρομές εκπροσώπων γραφείων ταξιδιών

Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits)

Ανακήρυξη προσώπων - πρεσβευτών γαστρονομίας

Δημιουργία ιστοσελίδας των διαδρομών

Φιλοξενία περιεχομένου, τουριστικών πακέτων και banners των διαδρομών σε ιστοσελίδες

Social media marketing

Καταχωρήσεις και advertorials σε έντυπα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας

Προβολή από τα ηλεκτρονικά μέσα

Δελτία τύπου

Πακέτα ενημέρωσης (press kits) δημοσιογράφων

Ταξίδια εξοικείωσης / γνωριμίας δημοσιογράφων με τις διαδρομές

Συνεντεύξεις τύπου και εκδηλώσεις εγκαινιασμού των διαδρομών

Προβολή μέσω της Εθνικής τουριστικής καμπάνιας

Προβολή μέσω της τουριστικής καμπάνιας Περιφερειών

Εκθέσεις εσωτερικού

Εκθέσεις εξωτερικού

Συνεχιζόμενες ήδη θεσμοθετημένες εκδηλώσεις γαστρονομίας

Νέες συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας

Εποχικές εκδηλώσεις πολιτιστικών συλλόγων

Ημερίδες – Συνέδρια

Εκδηλώσεις – σεμινάρια μαγειρικής και κρασιού

Πρωθητικά Προϊόντα με το σήμα των Διαδρομών

Χορηγοί επικοινωνίας δράσεων ενημέρωσης και εκδηλώσεων

Ένταξη των Διαδρομών στο Πρόγραμμα του ΕΟΤ «Τουρισμός για όλους»

Διασύνδεση με δομές που λειτουργούν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό

Διαγωνισμοί δώρων ταξιδίων

Βραβεία Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού

Δημιουργία club φίλων των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού

Άξονες και δράσεις επικοινωνιακής πολιτικής

	Άξονας	Δράσεις
1	Διαμόρφωση τουριστικής ταυτότητας (Branding)	<p>Σχεδιασμός σήματος – brand των διαδρομών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γραφικός σχεδιασμός - οπτικό περιεχόμενο - οπτική ταυτότητα • Λογότυπο όνομα, λεκτική ταυτότητα - «υπογραφή» (φράσεις κλειδιά), γραμματοσειρές • «Μύθος» / Συναίσθημα / Αξίες / Εμπειρίες (storytelling) • Κεντρικό μήνυμα / Βασική υπόσχεση • Απόδοση του brand στην αγγλική, γαλλική και γερμανική γλώσσα
2	Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων, φωτογραφίες και videos	<p>Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παραγωγή κειμένων στα ελληνικά, για τα έντυπα, τους χάρτες και το διαδίκτυο • Μετάφραση κειμένων στην αγγλική, γαλλική και γερμανική γλώσσα <p>Φωτογραφικό υλικό</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία επίκαιρου φωτογραφικού menu και key visuals <p>Παραγωγή promo videos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παραγωγή promo video διαδρομών • Παραγωγή promo videos διαδρομών ανά περιοχή
3	Σήμανση	<p>Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας πινακίδων οδικής σήμανσης των διαδρομών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γραφικός σχεδιασμός • Γραμματοσειρές και έκταση κειμένων • Επιλογή συμβόλων και κλίμακας χαρτών • Διαστάσεις, χρώματα, υλικά ταμπλό και στήριξης <p>Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας info points σε κομβικά σημεία των διαδρομών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σχεδίαση • Γραμματοσειρές και έκταση κειμένων • Επιλογή συμβόλων και κλίμακας χαρτών • Διαστάσεις, χρώματα, υλικά ταμπλό και στήριξης

Αξονας	Δράσεις
	<ul style="list-style-type: none"> Φωτογραφίες <p>Επιλογή σημείων και εγκατάσταση πινακίδων οδικής σήμανσης και info points</p> <ul style="list-style-type: none"> Πύλες εισόδου, αφητηρίες, κομβικά σημεία, οικισμοί, σημεία εγγύς κύριων οδικών αξόνων Σημεία κατά μήκος των διαδρομών Εργασίες εγκατάστασης <p>Σήμανση επιχειρήσεων και προϊόντων</p> <ul style="list-style-type: none"> Σήμανση επιχειρήσεων (εστιατόρια, καταλύματα, γραφεία τουρισμού, επιχειρήσεις τροφίμων και λοιπές επιχειρήσεις) Σήμανση τυποποιημένων τοπικών προϊόντων τροφίμων – ποτών με το σήμα (label) των διαδρομών
4	<p>Έντυπη προβολή</p> <p>Σχεδιασμός και παραγωγή χαρτών των διαδρομών</p> <ul style="list-style-type: none"> Διαστάσεις Είδος χαρτιού Επεξεργασία γεωμετρίας / τύλιξης χαρτών <p>Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπων οδηγών και φυλλαδίων</p> <ul style="list-style-type: none"> Διαστάσεις Είδος χαρτιού Επεξεργασία γεωμετρίας Βιβλιοδεσία Γλώσσες <p>Σχεδιασμός και παραγωγή οδηγών γαστρονομίας των διαδρομών (συνταγών – κουζίνας, τροφίμων και ποτών)</p> <ul style="list-style-type: none"> Διαστάσεις

	Άξονας	Δράσεις
		<ul style="list-style-type: none"> • Είδος χαρτιού • Επεξεργασία γεωμετρίας • Βιβλιοδεσία • Γλώσσες <p>Σχεδιασμός και παραγωγή εντύπων για μαθητικό πληθυσμό / παιδιά</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαστάσεις • Είδος χαρτιού • Επεξεργασία γεωμετρίας • Βιβλιοδεσία <p>Αφίσες (γενικές και θεματικές)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γραφικός σχεδιασμός • Γραμματοσειρές και έκταση κειμένων • Φωτογραφίες • Διαστάσεις • Είδος χαρτιού • Γλώσσες <p>Διάθεση έντυπου υλικού σε σημεία πληροφόρησης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γραφείων ΕΟΤ εσωτερικού και εξωτερικού • Περιφερειών • ΟΤΑ και Δημοτικών Επιχειρήσεων • ΟΤΔ • Τουριστικών γραφείων • Συνεργαζόμενων καταλυμάτων, κέντρων εστίασης και επιχειρήσεων τροφίμων – ποτών • Μουσείων και λοιπών επισκέψιμων χώρων
5	Επαγγελματίες τουρισμού	<p>Παραγωγή έκδοσης Χάρτας Ποιότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιεχόμενο

Άξονας	Δράσεις
	<ul style="list-style-type: none"> • Διαστάσεις • Είδος χαρτιού • Επεξεργασία γεωμετρίας • Βιβλιοδεσία <p>Δημιουργία τοπικού και πανελλαδικού δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενέργειες ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης • Συναντήσεις – συνεργασίες - δικτύωση <p>Δημιουργία δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων εξωτερικού</p> <p>Ταξίδια εξοικείωσης - επισκέψεις γνωριμίας με τις διαδρομές, εκπροσώπων γραφείων ταξιδίων (familiarization trips)</p> <p>Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γραφεία ΕΟΤ εξωτερικού • Επιχειρηματίες καταλυμάτων (welcome kits) • Τουριστικούς οργανισμούς – γραφεία (οργάνωσης ταξιδίων εναλλακτικού και μαζικού τουρισμού, ενοικίασης αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών) • Επιχειρήσεις και εγκαταστάσεις ειδικών τουριστικών υποδομών (συνεδριακά κέντρα, κέντρα τουρισμού υγείας, κέντρα θαλασσοθεραπείας, κέντρα αθλητικού τουρισμού) • Αερομεταφορείς • Ακτοπλοϊκές εταιρείες • Οργανισμούς λιμένων <p>Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επαγγελματίες ξεναγούς • Οδηγούς βουνού • Επιχειρηματίες τροφίμων – ποτών • Στελέχη επισκέψιμων επιχειρήσεων, μουσείων και των λοιπών επισκέψιμων χώρων • Γευσιγνώστες • Οινοποιούς, οινολόγους, sommeliers • Αρτοποιούς – Ζαχαροπλάστες • Chefs

	Άξονας	Δράσεις
		<ul style="list-style-type: none"> Γυναικείους συνεταιρισμούς
6	Πρεσβευτές γαστρονομίας	<p>Ανακήρυξη προσώπων - πρεσβευτών γαστρονομίας Κρήτης, Κέρκυρας, Ζακύνθου, Κεφαλονιάς, Ημαθίας, Φλώρινας, Κιλκίς, Κοζάνης</p> <p>Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για Σωματεία Αποδήμων</p> <p>Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για γραφεία Πρεσβειών και Προξενεία αγορών στόχων</p>
7	Ανάπτυξη ιστοσελίδας	<p>Κατοχύρωση domain name</p> <p>Δημιουργία ιστοσελίδας των διαδρομών</p> <p>Ανάπτυξη πλήρους συστήματος προτάσεων επίσκεψης (τουριστικών πακέτων)</p> <p>Βελτιστοποίηση ιστοσελίδας για τις μηχανές αναζήτησης (search engine optimization)</p> <p>Ανάπτυξη ψηφιακών χαρτών και εικονικών περιηγήσεων</p> <p>Ανάπτυξη πλατφόρμας κρατήσεων (on line booking)</p> <p>Ανάπτυξη συμβατότητας της ιστοσελίδας με κινητές συσκευές (Apple iPad, iPhone / iPod, Android Phone, Tablet)</p>
8	Ηλεκτρονική προβολή	Φιλοξενία περιεχομένου ή/και τουριστικών πακέτων ή/και banners (γενικών και θεματικών) των διαδρομών στις

Άξονας	Δράσεις
	<p>ιστοσελίδες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ΕΟΤ (www.gnto.gov.gr/, www.visitgreece.gr/) • Περιφερειών (www.crete.gov.gr/, www.pin.gov.gr/, www.pkm.gov.gr/, www.pdm.gov.gr/) • ΟΤΑ (www.chania.gr, www.platanias.gr, www.kissamos.gr, www.apokoronas.gov.gr, www.agios-vasilios.gr/, www.dimossyvritou.gr, www.anogeia.gr, www.dimosmylopotamou.gr, www.rethymno.gr, www.dimos-archanon-asterousion.gr, www.dviannos.gr, www.heraklion-city.gr, www.malevizi.gr, www.minoapediadas.gr, www.moires.gov.gr, www.hersonisos.gr, www.dimosagn.gr, www.ierapetra.gr, http://www.oropediolas.org/, www.sitia.gr, www.corfu.gov.gr, www.paxi.gr, www.zakynthos.gov.gr, www.kefallonia.gov.gr, www.alexandria.gr, www.veria.gr, www.naoussa.gr, www.amyntaio.gr, www.prespes.gr, www.cityoflorina.gr, www.e-kilkis.gr, www.municipalityofpaionia.gr, www.siatista.gr, www.ptolemaida.gr, www.kozanh.gr, www.dservationventou.gr) • ΟΤΔ (www.oadyk.gr/, www.anher.gr/, www.anlas.gr/, www.anhma.gr/, www.anion.org.gr/, www.sazae.gr/, www.anflo.gr/, www.anki.gr/, www.anko.gr/) • τοπικής ή υπερτοπικής εμβέλειας ιστοσελίδες (π.χ. Σφάλμα! Η αναφορά της υπερ-σύνδεσης δεν είναι έγκυρη., www.cretan-nutrition.gr, http://eatcrete.com, www.cretalive.gr, www.corfuland.gr, www.e-zakynthos.com, www.zakynthos.net.gr, www.24oresimathia.gr, www.e-florina.gr, www.kilkis24.gr, www.kilkistoday.gr, www.kilkis.org, www.kozan.gr, www.cityportal.gr, www.culinarybackstreets.com) • food blogs (π.χ. http://bettyscuisine.blogspot.gr/, http://foodjunkie.eu/, http://syntagesapospiti.blogspot.gr/, http://ascrispaitgets.blogspot.gr/, http://greekfoodblogs.com/, http://notwithoutsalt.com/, http://chasingdelicious.com/, http://www.teaandcookiesblog.com/, http://lizzieeatslondon.blogspot.gr/, http://thestonesoup.com/blog/#) • wine blogs (π.χ. www.oinos-epistimi-kai-texni.blogspot.gr/, www.wineblogs.gr/, www.elloinos.com/, www.wineanorak.com/wineblog/, www.terroirist.com/, http://jamesonfink.com/, http://wine-by-benito.blogspot.gr/, www.winespectator.com/) • wine clubs (π.χ. www.wineplus.gr, www.cellier.gr, www.wine.gr, http://internationalwineclubsassociation.com) • ηλεκτρονική διαφήμιση (Banners, Skyscrapers, Textlinks, Content Ad, e-mail Ads, Web advertorials, Google Ads, Facebook Ads) <p>Social media marketing:</p>

	Άξονας	Δράσεις
		<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία λογαριασμών facebook, twitter, flickr, google+, youtube, wayn
9	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	<p>Καταχωρήσεις και advertorials σε έντυπα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας</p> <ul style="list-style-type: none"> Πανελλαδικός ημερήσιος και εβδομαδιαίος τύπος Τοπικός τύπος, Κρήτη, Κέρκυρα, Ζάκυνθος, Κεφαλλονιά, Ημαθία, Φλώρινα, Κιλκίς, Κοζάνη Ένθετα περιοδικά γεύσεων και γαστρονομίας (Βήμα Gourmet, Γαστρονόμος, Real Taste & Style) Περιοδικός τύπος (Τουριστική Αγορά, Διακοπές, Χρήμα και Τουρισμός, Θάλασσα και Τουρισμός, Ελληνικό Πανόραμα) Εκδόσεις (Zboard: Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών, blue: Aegean Airlines, on air: Olympic Air) Τουριστικοί οδηγοί (Διακοπές) <p>Ηλεκτρονικά μέσα</p> <ul style="list-style-type: none"> Πρακτορεία ειδήσεων Τηλεοπτικά κανάλια εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας (ειδήσεις, προγράμματα, ειδικές τηλεοπτικές εκπομπές) Ραδιόφωνο (ειδήσεις, ειδικές ραδιοφωνικές, εκπομπές) Ενημερωτικές ιστοσελίδες – ηλεκτρονικά περιοδικά: www.etmagazine.eu, www.greecetravelmagazine.com, www.diakopes.gr, www.hotel-restaurant.gr, www.menoume-ellada.gr, www.touristikostypos.com, www.fnl-guide.com, www.travelstyle.gr, www.travelstories.gr, www.gtp.gr <p>Δελτία τύπου</p> <p>Πακέτα ενημέρωσης (press kits) δημοσιογράφων</p> <p>Επισκέψεις δημοσιογράφων – προσφορά ταξιδίων εξοικείωσης / γνωριμίας με τις διαδρομές (familiarization trips)</p>

	Άξονας	Δράσεις
10	Εκθέσεις - Εκδηλώσεις	<p>Συνεντεύξεις τύπου και εκδηλώσεις εγκαινιασμού των διαδρομών</p> <p>Εθνική τουριστική καμπάνια τουριστικής προβολής</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκθέσεις • Road shows • Δημόσιες Σχέσεις • On – line marketing • Εκδόσεις • MME • Familiarization trips <p>Τουριστική προβολή περιφερειών</p> <p>Εκθέσεις εσωτερικού</p> <ul style="list-style-type: none"> • HORECA • Philoxenia • Summer Holidays Expo • Έκθεση Ελληνικών Τουριστικών Προορισμών • Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης • Οινόραμα • Oenos • Διονύσια • ΒορΟινά • Οινοτικά <p>Εκθέσεις εξωτερικού</p> <ul style="list-style-type: none"> • WORLD TRAVEL MARKET, OUTDOORS SHOW (Ηνωμένο Βασίλειο) • CMT, ITB, IMEX (Γερμανία)

Άξονας	Δράσεις
	<ul style="list-style-type: none"> • VAKANTIEBEURS (Ολλανδία) • MITT (Ρωσία) • TUR (Σουηδία) • BIT (Ιταλία) • FITUR, EIBTM (Ισπανία) • TOURIST EXHIBITION, SALON DES VACANCES (Βέλγιο) • MATKA (Φινλανδία) • FERIENMESSE (Αυστρία) • FERIE FOR ALLE (Δανία) <p>Συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας ήδη θεσμοθετημένες</p> <ul style="list-style-type: none"> • γιορτές τοπικών προϊόντων • γιορτές κρασιού • γιορτές πολιτισμού <p>Νέες συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας</p> <p>(π.χ. «Η μέρα της γαστρονομίας», «Εβδομάδα γαστρονομικών περιπλανήσεων», «Πολυήμερο φεστιβάλ γαστρονομίας και κρασιού», ή στο πλαίσιο εορτασμών παγκόσμιας εμβέλειας «Παγκόσμια ημέρα γαστρονομικού βιβλίου», «Παγκόσμια ημέρα τουρισμού»)</p> <p>Εποχικές εκδηλώσεις πολιτιστικών συλλόγων</p> <p>(καλοκαιριού, αποκριών, Χριστουγέννων, Πάσχα κλπ)</p> <p>Ημερίδες – Συνέδρια</p> <p>(ομιλίες – παρουσιάσεις)</p> <p>Εκδηλώσεις – σεμινάρια μαγειρικής και κρασιού</p>

	Άξονας	Δράσεις
11	<p>Προωθητικά υλικά</p> <p>Own – brand προϊόντα</p>	<p>Προϊόντα με το σήμα των Διαδρομών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ημερολόγια, σακούλες, τσάντες μπλουζάκια, ομπρέλες, στυλό, σελιδοδείκτες, αυτοκόλλητα • Πιάτα, ποτήρια κρασιού, κούπες, σκούφοι, ποδιές και σερβιέρες
12	<p>Πολλαπλασιαστές προώθησης</p>	<p>Χορηγοί επικοινωνίας δράσεων ενημέρωσης και εκδηλώσεων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έντυπα και ηλεκτρονικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης • Λοιποί χορηγοί <p>Συμμετοχή των Διαδρομών στο Πρόγραμμα του ΕΟΤ «Τουρισμός για όλους»</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πρόγραμμα εξαήμερων διακοπών • Πρόγραμμα τρίτης ηλικίας <p>Διασύνδεση με δομές που λειτουργούν στην Ελλάδα (φορείς πανελλαδικής εμβέλειας, φορείς εντός και εκτός περιοχών παρέμβασης) και στο εξωτερικό και διάθεση πακέτων ενημέρωσης (information kits):</p> <ul style="list-style-type: none"> • ΕΟΤ Κεντρική Υπηρεσία και Περιφερειακές Υπηρεσίες Δυτικής Μακεδονίας, Ιονίων Νήσων, Κρήτης, Δυτικής Ελλάδας, Κεντρικής Μακεδονίας • ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ Γενική Πανελλαδική Ομοσπονδία Επιχειρήσεων Τουρισμού, Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβάσις – Αναρρίχησης, Ελληνικό Δίκτυο Καταλυμάτων Υπαίθρου, Ένωση Ελληνικών Γραφείων Εισερχόμενου Τουρισμού, ΕΣΤΙΑ - Συνεργασία για την προώθηση της Ελληνικής Γαστρονομίας ΑΜΚΕ, Λέσχη Αρχιμαγείρων Ελλάδας, Marketing Greece, Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, Πανελλήνια Ένωση Ιδιοκτητών Campings, Πανελλήνια Ένωση Ταξιδιωτικών Γραφείων Αερομεταφορών, Πανελλήνια Ομοσπονδία Διευθυντών Ξενοδοχείων Ελλάδας, Πανελλήνια Ομοσπονδία Εστιατορικών & Συναφών Επαγγελματιών, Πανελλήνια Ομοσπονδία Ιδιοκτητών Γραφείων Εκμισθώσεως Αυτοκινήτων και Δικύκλων, Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξεναγών, Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ναυτικών Πρακτόρων & Επαγγελματιών Χρηστών Λιμένος, Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, Σύνδεσμος Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδας, Σύνδεσμος Τουριστικών Επιχειρήσεων Ενοικίασεως Αυτοκινήτων, Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Ελλάδος, Συνομοσπονδία Επιχειρηματιών Ενοικιαζομένων Δωματίων Διαμερισμάτων Ελλάδος, Σωματείο Ελλήνων

Άξονας	Δράσεις
	<p>Οδηγών Βουνού</p> <ul style="list-style-type: none"> • ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΟΡΙΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ <ul style="list-style-type: none"> ✓ Κρήτη Αγροδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Κρήτης ΑΜΚΕ, Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ, Αναπτυξιακή Λασιθίου ΑΑΕ ΟΤΑ, Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης ΑΜΚΕ, Δίκτυο Κρητικής Γαστρονομίας, Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Ηρακλείου, Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Λασιθίου, Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Μοιρών, Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Ρεθύμνης, Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Χανίων, Ένωση Αγροτουρισμού Κρήτης, Ένωση Ιδιοκτητών Γραφείων Ενοικιάσεως Αυτοκινήτων & Δικύκλων Ν. Χανίων, Ένωση Ξενοδόχων Ηρακλείου, Ένωση Ξενοδόχων Λασιθίου, Ένωση Ξενοδόχων Νότιες Περιοχές Ρεθύμνου, Ένωση Ξενοδόχων Ρεθύμνου, Ένωση Ξενοδόχων Σητείας, Ένωση Ξενοδόχων Χανίων, Ένωση Τουριστικών Καταλυμάτων Νομού Χανίων, Επιμελητήριο Ηρακλείου, Επιμελητήριο Λασιθίου, Επιμελητήριο Ρεθύμνου, Επιμελητήριο Χανίων, Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας ΑΜΚΕ, Λέσχη Αρχιμαγείρων Κρήτης, Ομοσπονδία Ενοικιαζόμενων Δωματίων – Διαμερισμάτων Νομού Χανίων «ΑΠΤΕΡΑ», Ομοσπονδία Επιχειρηματιών Ενοικιαζόμενων Διαμερισμάτων και Δωματίων Αν. Κρήτης «Η ΚΝΩΣΣΟΣ», Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης ΑΕ, Παγκρήτια Ομοσπονδία Τουριστικών Καταλυμάτων, Παγκρήτιος Σύλλογος Διευθυντών Ξενοδοχείων, Παγκρήτιος Σύνδεσμος Εναλλακτικού Τουρισμού, Σύλλογος Ενοικιαζόμενων Δωματίων και Διαμερισμάτων Δήμου Φοίνικα "Φιλοξενιά"- Πλακιάς, Σύλλογος εστίασης και συναφών επαγγελματιών Ρεθύμνου, Σύλλογος εστίασης νομού Χανίων, Σύλλογος Ιδιοκτητών Γραφείων Ενοικιαζόμενων Αυτοκινήτων Ν. Ρεθύμνης, Σύλλογος Ιδιοκτητών Γραφείων Ενοικιάσεως Αυτοκινήτων Ο ΗΝΙΟΧΟΣ, Σύλλογος Καταστημάτων Εστίασης & Ψυχαγωγίας Δήμου Σητείας, Σύλλογος καφέ – εστιατόρων Αγίου Νικολάου, Σύνδεσμος Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης (ΣΕΔΗΚ), Σύνδεσμος Επιχειρηματιών Τουρισμού Ιεράπετρας, Σύνδεσμος Εστιατόρων Ηρακλείου, Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης, Σωματείο Επαγγελματιών Ξεναγών Κρήτης ✓ Κέρκυρα Αναπτυξιακή Ιονίων Νήσων ΑΑΕ ΟΤΑ, Ένωση Αγροτουρισμού Ιονίων Νήσων, Ένωση Διπλωματούχων Ξεναγών Ιονίων Νήσων, Ένωση Ξενοδόχων Κέρκυρας, Επιμελητήριο Κέρκυρας, Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων, Λέσχη Αρχιμαγείρων Κέρκυρας, Λέσχη Γαστρονομίας Κέρκυρας, Μονομετοχική Ανώνυμη Εταιρεία Δήμου Κέρκυρας, Ομοσπονδία Ιδιοκτητών Τουριστικών Καταλυμάτων Κέρκυρας, Σύλλογος Διευθυντών Ξενοδοχείων Κέρκυρας, Σύνδεσμος Ταξιδιωτικών Πρακτόρων Κέρκυρας, Σωματείο Εστιατορικών και συναφών Επαγγελματιών Κέρκυρας, Σωματείο Εστιατόρων Βόρειας Κέρκυρας, Σωματείο Ιδιοκτητών Γραφείων Εκμισθώσεως Αυτοκινήτων Κέρκυρας, Σωματείο Ιδιοκτητών Τουριστικών Λεωφορείων Κέρκυρας ✓ Ζάκυνθος Δίκτυο Οινοποιών Ζακύνθου, Ένωση Αγροτουρισμού Ιονίων Νήσων, Ένωση Διπλωματούχων Ξεναγών Ιονίων Νήσων, Ένωση Ξενοδόχων Ζακύνθου, Επιμελητήριο Ζακύνθου, Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων, Οικοτουριστικό Δίκτυο Επιχειρήσεων Ζακύνθου, Ομοσπονδία Ενοικιαζόμενων Δωματίων & Διαμερισμάτων Ζακύνθου, Σύλλογος Ξενοδόχων Λαγανά, Συνεταιριστική Αυτοδιοικητική Ζακύνθου Αναπτυξιακή ΑΕ ΟΤΑ

Άξονας	Δράσεις
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Κεφαλονιά Ένωση Αγροτουρισμού Ιονίων Νήσων, Ένωση Διπλωματούχων Ξεναγών Ιονίων Νήσων, Ένωση Ξενοδόχων Κεφαλονιάς – Ιθάκης, Επιμελητήριο Κεφαλονιάς, Εταιρεία Τουρισμού Ιονίων Νήσων, Συνεταιρισμός Παραγωγών Ρομπόλας, Ομοσπονδία Επιχειρηματιών Ενοικιαζόμενων Δωματίων – Διαμερισμάτων Κεφαλονιάς – Ιθάκης, Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Αίνου ✓ Ημαθία Αναπτυξιακή Ημαθίας ΑΑΕ ΟΤΑ, Γεωγραφικό Δίκτυο Ποιότητας «Βεργίνα» - Δίκτυο Επιχειρήσεων Ειδικών Μορφών Τουρισμού ΑΜΚΕ, Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Νάουσας, Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας, Ένωση Αγροτουρισμού Κεντρικής Μακεδονίας, Ένωση Κάμπινγκ Χαλκιδικής, Ένωση Ξενοδοχείων Χαλκιδικής, Ένωση Ξενοδόχων Ημαθίας, Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης, Επιμελητήριο Ημαθίας, Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος, Ομοσπονδία Ενοικιαζόμενων Δωματίων & Διαμερισμάτων Περίας – Ημαθίας – Πέλλας, Σύλλογος Χιονοδρόμων Ορειβατών Βέροιας, Σύνδεσμος Ξεναγών Θεσσαλονίκης, Τοπικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης Νομού Ημαθίας ✓ Φλώρινα Αναπτυξιακή Φλώρινας ΑΑΕ ΟΤΑ, Δίκτυο Εστιατορίων Αγροτικού Συνεταιρισμού Φασολοπαραγωγών Εθνικού Δρυμού Πρεσπών «ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ», Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας, Ένωση Αγροτουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, Ένωση Ξενοδόχων Φλώρινας ✓ Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης, Επιμελητήριο Φλώρινας, Εταιρεία Λιμναίου Τουρισμού ΑΜΚΕ, Εταιρεία Οικοτουρισμού Βιτίσιου, Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος, Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών, Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών Φλώρινας, Σύλλογος Ορειβασίας Χιονοδρομίας Φλώρινας, Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Φλώρινας, Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών ✓ Κιλκίς Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΑΕ ΟΤΑ, Δίκτυο Επιχειρήσεων «Ποιοτική Υπεροχή Κιλκίς», Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας, Ένωση Αγροτουρισμού Κεντρικής Μακεδονίας, Ένωση Κάμπινγκ Χαλκιδικής, Ένωση Ξενοδοχείων Χαλκιδικής, Ένωση Ξενοδόχων Κιλκίς, Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης, Επιμελητήριο Κιλκίς, Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος, Ορειβατικός Σύλλογος Κιλκίς, Σύνδεσμος Ξεναγών Θεσσαλονίκης ✓ Κοζάνη Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Κοζάνης, Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας ΑΑΕ ΟΤΑ, Δίκτυο Επισκέψιμων Κελαριών «Οινοεμφροσύνη», Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Κοζάνης, Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας, Ένωση Αγροτουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, Ένωση Ξενοδόχων Κοζάνης, Ένωση Τουριστικών Γραφείων Μακεδονίας-Θράκης, Επιμελητήριο Κοζάνης, Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, Λέσχη Αρχιμαγείρων Βορείου Ελλάδος, Ορειβατικός Σύλλογος Βελβεντού, Ορειβατικός Σύλλογος Σιάτιστας, Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών Κοζάνης, Σύνδεσμος Πρακτόρων Τουρισμού Μακεδονίας – Θράκης, Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας «Ξένιος Δίας» ΑΜΚΕ, Χιονοδρομικός Ορειβατικός Όμιλος Πτολεμαΐδα <ul style="list-style-type: none"> • ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ World Food Travel Association, Παρατηρητήριο Τουρισμού στα Ευρωπαϊκά Νησιά, European Travel Commission

Άξονας	Δράσεις
	Διαγωνισμοί δώρων ταξιδίων Βραβεία Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού Δημιουργία club φίλων των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού

Για τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας των επικοινωνιακών ενεργειών συνιστάται η έρευνα συνεχείας (tracking research), η περιοδική δηλαδή ανασκόπηση (π.χ. ανά έτος) με έρευνα στις ομάδες στόχους, στα ταξιδιωτικά γραφεία και στην κοινή γνώμη, η οποία θα επικυρώνει ή θα υποδεικνύει αναπροσαρμογές του επικοινωνιακού σχεδίου. Επίσης συνιστάται αξιολόγηση της απόδοσης των on line ενεργειών με τη χρήση web analytics tools.

Προεκτίμηση κόστους επικοινωνιακής πολιτικής

Άξονας	Δράσεις	Εκτιμώμενο Κόστος	Φορέας και διαδικασία εκτέλεσης	Χρηματοδότηση
1	Διαμόρφωση τουριστικής ταυτότητας (Branding) Σχεδιασμός σήματος – brand των διαδρομών (20 ανθρωπομέρες X 200 ευρώ)	4.000	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών
2	Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων για τα έντυπα, τους χάρτες και το διαδίκτυο και Μεταφράσεις (45 ανθρωπομέρες X 200 ευρώ)	9.000	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Περιφέρειες
	Φωτογραφικό υλικό (100 φωτογραφίες X 20 ευρώ) Παραγωγή promo videos (8 promo videos X 3.000 ευρώ)	2.000 24.000	Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών Photo bank EOT και ΟΤΔ	
3	Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας πινακίδων οδικής σήμανσης των διαδρομών (15 ανθρωπομέρες X 200 ευρώ)	3.000	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών
	Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας info points σε κομβικά σημεία των διαδρομών (25 ανθρωπομέρες X 200 ευρώ)	5.000		
	Επιλογή σημείων και εγκατάσταση πινακίδων οδικής σήμανσης και info points (25 διαδρομές X 20 σημεία X 100 ευρώ)	50.000	Ενέργειες επιχειρηματιών κατά μήκος των διαδρομών	Περιφέρειες Ίδιοι πόροι επιχειρηματιών
	Σήμανση επιχειρήσεων και προϊόντων (ιδία δαπάνη των επιχειρήσεων με το επιλεχθέν πρότυπο και λογότυπο)	0		

Άξονας	Δράσεις	Εκτιμώμενο Κόστος	Φορέας και διαδικασία εκτέλεσης	Χρηματοδότηση	
4	Έντυπη προβολή	Σχεδιασμός και παραγωγή χαρτών των διαδρομών (2.000 χάρτες X 15 ευρώ)	30.000	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Περιφέρειες
		Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπων οδηγιών και φυλλαδίων (2.000 οδηγοί X 15 ευρώ) + (1.000 φυλλάδια X 5 ευρώ)	35.000		
		Σχεδιασμός και παραγωγή οδηγιών γαστρονομίας των διαδρομών (συνταγών – κουζίνας, τροφίμων και ποτών) (2.000 οδηγοί X 15 ευρώ)	30.000		
		Σχεδιασμός και παραγωγή εντύπων για μαθητικό πληθυσμό / παιδιά (1.000 φυλλάδια X 5 ευρώ)	5.000		
		Αφίσες (γενικές και θεματικές) (1.000 αφίσες X 3 ευρώ)	3.000		
		Διάθεση έντυπου υλικού σε σημεία πληροφόρησης	0		
5	Επαγγελματίες τουρισμού	Παραγωγή έκδοσης Χάρτας Ποιότητας (1.000 τεμάχια X 7 ευρώ)	7.000	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών ΕΟΤ Περιφέρειες
		Δημιουργία τοπικού και πανελλαδικού δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων	0		
		Δημιουργία δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων εξωτερικού	0		
		Ταξίδια εξοικείωσης - επισκέψεις γνωριμίας με τις διαδρομές, εκπροσώπων γραφείων ταξιδιών (familiarization trips) (4 ταξίδια X 10 άτομα X 300 ευρώ)	12.000		
		Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης			

Αξονας	Δράσεις	Εκτιμώμενο Κόστος	Φορέας και διαδικασία εκτέλεσης	Χρηματοδότηση
	(information kits) (300 τεμάχια X 25 ευρώ)	7.500		
6	Πρεσβευτές γαστρονομίας			
	Ανακήρυξη προσώπων - πρεσβευτών γαστρονομίας Κρήτης, Κέρκυρας, Ζακύνθου, Ημαθίας, Φλώρινας, Κιλίκης, Κοζάνης.	0	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Περιφέρειες ΥΠΕΞ ΕΟΤ
	Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για Σωματεία Αποδήμων (200 τεμάχια X 25 ευρώ)	5.000		
Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για γραφεία Πρεσβειών και Προξενεία αγορών στόχων (50 τεμάχια X 25 ευρώ)	1.250			
7	Ανάπτυξη ιστοσελίδας			
	Δημιουργία ιστοσελίδας των διαδρομών (κατ' αποκοπή)	6.000	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών
	Κατοχύρωση domain name			
	Ανάπτυξη πλήρους συστήματος προτάσεων επίσκεψης (τουριστικών πακέτων)			
	Βελτιστοποίηση ιστοσελίδας για τις μηχανές αναζήτησης (search engine optimization)			
	Ανάπτυξη ψηφιακών χαρτών και εικονικών περιηγήσεων			
Ανάπτυξη πλατφόρμας κρατήσεων (on line booking)				
Ανάπτυξη συμβατότητας της ιστοσελίδας με κινητές συσκευές (Apple iPad, iPhone / iPod, Android Phone, Tablet)				

Αξονας	Δράσεις	Εκτιμώμενο Κόστος	Φορέας και διαδικασία εκτέλεσης	Χρηματοδότηση	
8	Ηλεκτρονική προβολή	Φιλοξενία περιεχομένου ή/και τουριστικών πακέτων ή/και banners (γενικών και θεματικών) των διαδρομών σε ιστοσελίδες (banners ή περιεχόμενο σε εμπορικές ιστοσελίδες και λουπή ηλεκτρονική διαφήμιση)	15.000	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών
		Social media marketing	0		
9	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	Καταχωρήσεις και advertorials σε έντυπα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας	0	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών ΕΟΤ Περιφέρειες
		Ηλεκτρονικά μέσα (πρακτορεία ειδήσεων, τηλεόραση, ραδιόφωνο)	0		
		Δελτία τύπου	0		
		Πακέτα ενημέρωσης (press kits) δημοσιογράφων (200 τεμάχια X 25 ευρώ)	5.000		
		Επισκέψεις δημοσιογράφων – προσφορά ταξιδιών εξοικείωσης / γνωριμίας με τις διαδρομές (familiarization trips) (4 ταξίδια X 10 άτομα X 300 ευρώ) X 2	24.000		
10	Εκθέσεις - Εκδηλώσεις	Συνεντεύξεις τύπου και εκδηλώσεις εγκαινiasμού των διαδρομών (7 εκδηλώσεις X 500 ευρώ)	3.500	Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών	ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών ΕΟΤ Περιφέρειες
		Εθνική τουριστική καμπάνια τουριστικής προβολής Τουριστική προβολή περιφερειών	0		
		Εκθέσεις εσωτερικού (10 εκθέσεις X 1.000 ευρώ)	10.000		
		Εκθέσεις εξωτερικού (10 εκθέσεις X 2.000 ευρώ)	20.000		
		Συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας ήδη θεσμοθετημένες (25 εκδηλώσεις X 500 ευρώ)	12.500		

Αξονας	Δράσεις	Εκτιμώμενο Κόστος	Φορέας και διαδικασία εκτέλεσης	Χρηματοδότηση	
	<p>Νέες συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας (10 εκδηλώσεις X 3.000 ευρώ)</p> <p>Εποχικές εκδηλώσεις πολιτιστικών συλλόγων (20 εκδηλώσεις X 500 ευρώ)</p> <p>Ημερίδες – Συνέδρια</p> <p>Εκδηλώσεις – σεμινάρια μαγειρικής και κρασιού (14 εκδηλώσεις X 1.000 ευρώ)</p>	<p>30.000</p> <p>10.000</p> <p>0</p> <p>14.000</p>			
11	<p>Προωθητικά υλικά Own – brand προϊόντα</p>	<p>Προϊόντα με το σήμα των Διαδρομών (2.000 τεμάχια X 3 ευρώ μέση τιμή τεμαχίου)</p>	<p>6.000</p>	<p>Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών</p> <p>Ανοικτός Διαγωνισμός Προμήθειας</p>	<p>ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών</p>
12	<p>Πολλαπλασιαστές προώθησης</p>	<p>Χορηγοί επικοινωνίας δράσεων ενημέρωσης και εκδηλώσεων</p> <p>Συμμετοχή των Διαδρομών στο Πρόγραμμα του ΕΟΤ «Τουρισμός για όλους»</p> <p>Διασύνδεση με δομές που λειτουργούν στην Ελλάδα (φορείς πανελλαδικής εμβέλειας, φορείς εντός και εκτός περιοχών παρέμβασης) και στο εξωτερικό και διάθεση πακέτων ενημέρωσης (information kits) (200 τεμάχια X 25 ευρώ)</p> <p>Διαγωνισμοί δώρων ταξιδίων (14 ταξίδια X 2 άτομα X 250 ευρώ)</p> <p>Βραβεία Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού (14 βραβεία X 250 ευρώ)</p> <p>Δημιουργία club φίλων των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>5.000</p> <p>7.000</p> <p>3.500</p> <p>0</p>	<p>Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών</p> <p>Ανοικτός Διαγωνισμός Παροχής Υπηρεσιών</p>	<p>ΟΤΔ / Φορείς Διαχείρισης Διαδρομών</p> <p>ΕΟΤ</p> <p>Επιχειρηματίες Διαδρομών</p>

Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης επικοινωνιακών ενεργειών

	Άξονας	Δράσεις	Τρίμηνα	1 ^ο Έτος				2 ^ο Έτος				3 ^ο Έτος				
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Διαμόρφωση τουριστικής ταυτότητας (Branding)	Σχεδιασμός σήματος – brand των διαδρομών		*												
2	Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων, φωτογραφίες και videos	Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων για τα έντυπα, τους χάρτες και το διαδίκτυο και Μεταφράσεις		*												
		Φωτογραφικό υλικό		*												
		Παραγωγή promo videos		*	*											
3	Σήμανση	Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας πινακίδων οδικής σήμανσης των διαδρομών		*												
		Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας info points σε κομβικά σημεία των διαδρομών		*												
		Επιλογή σημείων και εγκατάσταση πινακίδων οδικής σήμανσης και info points			*											
		Σήμανση επιχειρήσεων και προϊόντων			*											
4	Έντυπη προβολή	Σχεδιασμός και παραγωγή χαρτών των διαδρομών		*												
		Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπων οδηγών και φυλλαδίων		*												
		Σχεδιασμός και παραγωγή οδηγών γαστρονομίας των διαδρομών (συνταγών – κουζίνας, τροφίμων και ποτών)			*	*										
		Σχεδιασμός και παραγωγή εντύπων για μαθητικό πληθυσμό / παιδιά			*	*										
		Αφίσες (γενικές και θεματικές)		*												
		Διάθεση έντυπου υλικού σε σημεία πληροφόρησης		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
5	Επαγγελματίες τουρισμού	Παραγωγή έκδοσης Χάρτας Ποιότητας		*												

		Δημιουργία τοπικού και πανελλαδικού δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων	*	*	*																
		Δημιουργία δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων εξωτερικού		*	*	*															
		Ταξίδια εξοικείωσης - επισκέψεις γνωριμίας με τις διαδρομές, εκπροσώπων γραφείων ταξιδιών (familiarization trips)			*			*			*										
		Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits)	*	*																	
6	Πρεσβευτές γαστρονομίας	Ανακήρυξη προσώπων - πρεσβευτών γαστρονομίας Κρήτης, Κέρκυρας, Ζακύνθου, Κεφαλονιάς, Ημαθίας, Φλώρινας, Κιλκίς, Κοζάνης		*																	
		Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για Σωματεία Αποδήμων		*	*																
		Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για γραφεία Πρεσβειών και Προξενεία αγορών στόχων		*	*																
7	Ανάπτυξη ιστοσελίδας	Δημιουργία ιστοσελίδας των διαδρομών	*	*																	
		Κατοχύρωση domain name	*																		
		Ανάπτυξη πλήρους συστήματος προτάσεων επίσκεψης (τουριστικών πακέτων)	*																		
		Βελτιστοποίηση ιστοσελίδας για τις μηχανές αναζήτησης (search engine optimization)	*																		
		Ανάπτυξη ψηφιακών χαρτών και εικονικών περιηγήσεων	*	*																	
		Ανάπτυξη πλατφόρμας κρατήσεων (on line booking)	*	*																	
		Ανάπτυξη συμβατότητας της ιστοσελίδας με κινητές συσκευές (Apple iPad, iPhone / iPod, Android Phone, Tablet)	*	*																	
8	Ηλεκτρονική προβολή	Φιλοξενία περιεχομένου ή/και τουριστικών πακέτων ή/και banners (γενικών και θεματικών) των διαδρομών σε ιστοσελίδες		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
		Social media marketing	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
9	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	Καταχωρήσεις και advertorials σε έντυπα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	

		Ηλεκτρονικά μέσα	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		
		Δελτία τύπου	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		
		Πακέτα ενημέρωσης (press kits) δημοσιογράφων	*	*					*	*						
		Επισκέψεις δημοσιογράφων – προσφορά ταξιδίων εξοικείωσης / γνωριμίας με τις διαδρομές (familiarization trips)		*			*			*			*			
10	Εκθέσεις - Εκδηλώσεις	Συνεντεύξεις τύπου και εκδηλώσεις εγκαίνιασμού των διαδρομών	*	*												
		Εθνική τουριστική καμπάνια τουριστικής προβολής	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
		Τουριστική προβολή περιφερειών	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
		Εκθέσεις εσωτερικού	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
		Εκθέσεις εξωτερικού					*	*	*	*	*	*	*	*	*	
		Συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας ήδη θεσμοθετημένες	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
		Νέες συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
		Εποχικές εκδηλώσεις πολιτιστικών συλλόγων	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
		Ημερίδες – Συνέδρια	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
		Εκδηλώσεις – σεμινάρια μαγειρικής και κρασιού	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
11	Πρωθητικά υλικά Own – brand προϊόντα	Προϊόντα με το σήμα των Διαδρομών		*	*	*										
12	Πολλαπλασιαστές προώθησης	Χορηγοί επικοινωνίας δράσεων ενημέρωσης και εκδηλώσεων	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
		Συμμετοχή των Διαδρομών στο Πρόγραμμα του ΕΟΤ «Τουρισμός για όλους»	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

	Διασύνδεση με δομές που λειτουργούν στην Ελλάδα (φορείς πανελλαδικής εμβέλειας, φορείς εντός και εκτός περιοχών παρέμβασης) και στο εξωτερικό και διάθεση πακέτων ενημέρωσης (information kits)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	Διαγωνισμοί δώρων ταξιδίων			*				*				*	
	Βραβεία Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού					*					*		
	Δημιουργία club φίλων των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Ιεράρχηση υλοποίησης των επικοινωνιακών ενεργειών σε πρώτης και δεύτερης προτεραιότητας και προεκτίμηση κόστους

	Άξονας	Δράσεις		A	B
1	Διαμόρφωση τουριστικής ταυτότητας (Branding)	Σχεδιασμός σήματος – brand των διαδρομών	A	4.000	
2	Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων, φωτογραφίες και videos	Πολυγλωσσική παραγωγή κειμένων για τα έντυπα, τους χάρτες και το διαδίκτυο και Μεταφράσεις	A	9.000	
		Φωτογραφικό υλικό	A	2.000	
		Παραγωγή promo videos	B		24.000
3	Σήμανση	Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας πινακίδων οδικής σήμανσης των διαδρομών	A	3.000	
		Σχηματισμός ενιαίας τυπολογίας info points σε κομβικά σημεία των διαδρομών	A	5.000	
		Επιλογή σημείων και εγκατάσταση πινακίδων οδικής σήμανσης και info points	A	50.000	
		Σήμανση επιχειρήσεων και προϊόντων	A	0	
4	Έντυπη προβολή	Σχεδιασμός και παραγωγή χαρτών των διαδρομών	A	30.000	
		Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπων οδηγών και φυλλαδίων	A	35.000	
		Σχεδιασμός και παραγωγή οδηγών γαστρονομίας των διαδρομών (συνταγών – κουζίνας, τροφίμων και ποτών)	B		30.000
		Σχεδιασμός και παραγωγή εντύπων για μαθητικό πληθυσμό / παιδιά	B		5.000
		Αφίσες (γενικές και θεματικές)	A	3.000	
		Διάθεση έντυπου υλικού σε σημεία πληροφόρησης	A	0	
5	Επαγγελματίες τουρισμού	Παραγωγή έκδοσης Χάρτας Ποιότητας	A	7.000	
		Δημιουργία τοπικού και πανελλαδικού δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων	A	0	

		Δημιουργία δικτύου συνεργαζόμενων τουριστικών οργανισμών και γραφείων εξωτερικού	A	0	
		Ταξίδια εξοικείωσης - επισκέψεις γνωριμίας με τις διαδρομές, εκπροσώπων γραφείων ταξιδιών (familiarization trips)	A	12.000	
		Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits)	A	7.500	
6	Πρεσβευτές γαστρονομίας	Ανακήρυξη προσώπων - πρεσβευτών γαστρονομίας Κρήτης, Κέρκυρας, Ζακύνθου, Κεφαλονιάς, Ημαθίας, Φλώρινας, Κιλκίς, Κοζάνης	A	0	
		Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για Σωματεία Αποδήμων	B		5.000
		Παραγωγή πακέτων ενημέρωσης (information kits) για γραφεία Πρεσβειών και Προξενεία αγορών στόχων	B		1.250
7	Ανάπτυξη ιστοσελίδας	Δημιουργία ιστοσελίδας των διαδρομών	A	6.000	
		Κατοχύρωση domain name	A		
		Ανάπτυξη πλήρους συστήματος προτάσεων επίσκεψης (τουριστικών πακέτων)	A		
		Βελτιστοποίηση ιστοσελίδας για τις μηχανές αναζήτησης (search engine optimization)	A		
		Ανάπτυξη ψηφιακών χαρτών και εικονικών περιηγήσεων	A		
		Ανάπτυξη πλατφόρμας κρατήσεων (on line booking)	A		
		Ανάπτυξη συμβατότητας της ιστοσελίδας με κινητές συσκευές (Apple iPad, iPhone / iPod, Android Phone, Tablet)	A		
8	Ηλεκτρονική προβολή	Φιλοξενία περιεχομένου ή/και τουριστικών πακέτων ή/και banners (γενικών και θεματικών) των διαδρομών σε ιστοσελίδες	A	15.000	
		Social media marketing	A	0	
9	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	Καταχωρήσεις και advertorials σε έντυπα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας	A	0	
		Ηλεκτρονικά μέσα	A	0	

		Δελτία τύπου	A	0	
		Πακέτα ενημέρωσης (press kits) δημοσιογράφων	A	5.000	
		Επισκέψεις δημοσιογράφων – προσφορά ταξιδίων εξοικείωσης / γνωριμίας με τις διαδρομές (familiarization trips)	A	24.000	
10	Εκθέσεις - Εκδηλώσεις	Συνεντεύξεις τύπου και εκδηλώσεις εγκαινιασμού των διαδρομών	A	3.500	
		Εθνική τουριστική καμπάνια τουριστικής προβολής	A	0	
		Τουριστική προβολή περιφερειών	A	0	
		Εκθέσεις εσωτερικού	A	10.000	
		Εκθέσεις εξωτερικού	B		20.000
		Συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας ήδη θεσμοθετημένες	A	12.500	
		Νέες συνεχιζόμενες εκδηλώσεις γαστρονομίας τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας	A	30.000	
		Εποχικές εκδηλώσεις πολιτιστικών συλλόγων	A	10.000	
		Ημερίδες – Συνέδρια	A	0	
		Εκδηλώσεις – σεμινάρια μαγειρικής και κρασιού	A	14.000	
11	Πρωθητικά υλικά Own – brand προϊόντα	Προϊόντα με το σήμα των Διαδρομών	B		6.000
12	Πολλαπλασιαστές προώθησης	Χορηγοί επικοινωνίας δράσεων ενημέρωσης και εκδηλώσεων	A	0	
		Συμμετοχή των Διαδρομών στο Πρόγραμμα του ΕΟΤ «Τουρισμός για όλους»	A	0	
		Διασύνδεση με δομές που λειτουργούν στην Ελλάδα (φορείς πανελλαδικής εμβέλειας, φορείς εντός και εκτός περιοχών παρέμβασης) και στο εξωτερικό και διάθεση πακέτων ενημέρωσης (information kits)	A	5.000	
		Διαγωνισμοί δώρων ταξιδίων	B		7.000

	Βραβεία Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού	B		3.500
	Δημιουργία club φίλων των Διαδρομών Γεύσεων και Πολιτισμού	B		0
	ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΤΟΥΣ	404.250	302.500	101.750

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. 12 Steps to a vacation package, Nebraska Division of Travel & Tourism
2. Creating tour packages, Winemakers Federation of Australia
3. Antecedents of the use of social media by tourists: Motivation, Opportunity and ability, Cuadernos de Turismo, nº 31, 2013
4. Attitudes of Europeans towards Tourism, Flash Eurobarometer 370, March 2013
5. CTC (2003), How-to guide: Develop a Culinary Tourism Product
6. CTO (2005), A Framework for a Strategic Action Plan for the implementation of e-marketing in Cyprus Tourism Organization
7. ETC/UNWT, Handbook on Tourism Destination Branding
8. Ontario Tourism Marketing Partnership (2000), Packaging Handbook for Tourism Suppliers
9. UNWTO Technical Product Portfolio
10. World Tourism Organization and European Travel Commission (2008), Handbook on E-marketing for Tourism Destinations
11. WTO Business Council (2001), E-business for tourism, Practical Guidelines for Tourism Destinations and Businesses
12. EOT (2012), Στρατηγική Προβολής και Διαφήμισης
13. EOT (2012), Στρατηγική προβολής και προώθησης του EOT στο διαδίκτυο
14. EOT, Εγχειρίδιο Τουριστικής Ταυτότητας
15. Γασπαρινάτος Σπ. – Μαζαράκη – Αλεξιάδη Ε, Οργάνωση Τουριστικών Πακέτων, Εκδόσεις Έλλην, 2003.
16. ΣΕΤΕ (2009), Η Γαστρονομία στο Μάρκετινγκ του Ελληνικού Τουρισμού
17. ΣΕΤΕ (2010), Ελληνικός Τουρισμός 2020
18. Τουρισμός, Τεύχος 17 Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2011, Τράπεζα της Ελλάδας
19. Ταξιδιωτικός Οδηγός «Travel Book, ο Γύρος της Κρήτης», Ένθετο της εφημερίδας Έθνος, Τεύχος 13, 2012.